Polskie Towarzystwo Botaniczne
w setną rocznicę powstania (1922–2022)

Redakcja

Agnieszka Mostowska
Adam Rostański
Anna Mikuła

Polskie Towarzystwo Botaniczne
Warszawa 2022

Polskie Towarzystwo Botaniczne

w setną rocznicę powstania
(1922–2022)

Polskie Towarzystwo Botaniczne
w setną rocznicę powstania (1922–2022)

Redakcja

Agnieszka Mostowska
Adam Rostański
Anna Mikuła

Polskie Towarzystwo Botaniczne

Warszawa 2022

Redakcja
Agnieszka Mostowska, Adam Rostański, Anna Mikuła

Recenzenci
dr hab. prof. PAN Iwona Arabas
prof. dr hab. Barbara Godzik, prof. dr hab. Stefania Loster

Projekt okładki
Marian Wysocki

Ilustracje na stronach wewnętrznych okładki
na wyklejce frontowej: *Carlina onopordifolia* (fot. Marek Kucharczyk)
na wyklejce końcowej: *Carlina onopordifolia* (fot. Anna Gasek)

Logo stulecia PTB (na 4. stronie okładki)
Halina Galera

Skład i łamanie
Marian Wysocki

Wydawca
Polskie Towarzystwo Botaniczne, Al. Ujazdowskie 4, 00-478 Warszawa
https://pbsociety.org.pl

Zalecane cytowanie: Mostowska A., Rostański A., Mikuła A. (red.) 2022. *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa.

ISBN 978-83-954123-9-4 (wersja drukowana)
ISBN 978-83-963503-1-2 (wersja online)
DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2

Nadzór nad procesem wydawniczym: Wydawnictwa Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk

Druk i oprawa: Drukarnia Rubin sp. z o.o., ul. Biskupińska 26, 30-732 Kraków

Spis treści

Pamięci Założycieli
Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Od redaktorów

Oddajemy w Państwa ręce Monografię: *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*, która poprzez pryzmat stuletniej aktywności Polskiego Towarzystwa Botanicznego, przedstawia dzieje Polski w zakresie tworzenia i rozwoju nauk botanicznych w XX i XXI wieku, a także uświadamia trud i fundamentalne osiągnięcia jego założycieli. Wizja Towarzystwa, którą stworzyli, jest realizowana z sukcesem po dziś dzień. Celem niniejszego opracowania jest uhonorowanie zasług polskich botaników dla światowej nauki, ukazanie rozwoju nauk botanicznych od momentu powstania Towarzystwa oraz podkreślenie znaczenia tej dziedziny nauki w życiu i rozwoju społeczeństwa.

Monografię rozpoczyna część ogólna, nakreślająca historyczne podwaliny powstania Towarzystwa i ukazująca wybitnych naukowców będących jego filarami. W tej części zostały scharakteryzowane również najważniejsze aktywności stowarzyszenia, tj. działalność wspierająca i popularyzująca naukę, działalność wydawnicza i biblioteczna, aktywność w zakresie wyróżniania dorobku i dzieł wybitnych naukowców oraz wspierania i nagradzania naukowych osiągnięć najmłodszego pokolenia badaczy. Kolejne rozdziały przedstawiają dokonania 15 oddziałów regionalnych, które reprezentują największe i najważniejsze ośrodki naukowo-akademickie w całej Polsce oraz 15 sekcji tematycznych, które swoim zakresem obejmują wszystkie współczesne działy botaniki. Opracowanie zawiera niepublikowaną dotychczas dokumentację archiwalną, kalendarium przedstawiające działalność Towarzystwa w ujęciu chronologicznym oraz zestawienia zdjęć obrazujących zainteresowania naukowe członków poszczególnych sekcji specjalistycznych.

Powstanie Monografii nie byłoby możliwe bez ogromnego zaangażowania i serca włożonego przez Autorów reprezentujących kolejne Oddziały i Sekcje naszego Towarzystwa. Za ich pracę składamy serdeczne podziękowania. Dziękujemy również za hojne otwarcie archiwów oddziałowych, zakładowych i prywatnych, za udostępnienie zdjęć i cennej dokumentacji, a także za wspólne rozpoznawanie postaci widniejących na fotografiach sprzed dziesiątek lat. Pani dr hab. Halinie Galerze składamy podziękowanie za artystyczny wkład w przygotowanie tablic obrazujących aktywność Sekcji PTB oraz wykonanie rysunków roślin i logotypów. Czytelników prosimy o wyrozumiałość dla ewentualnych błędów, których w tak ogromnej dokumentacji zapewne nie udało się uniknąć. Szczególną naszą troską były zdjęcia. W przypadku niektórych z nich, wartość historyczna przeważyła nad słabszą jakością.

Dziękujemy serdecznie recenzentom Monografii za dogłębne przeczytanie manuskryptu, za merytoryczne i redakcyjne uwagi oraz sugestie i komentarze, które przyczyniły się do udoskonalenia i wzbogacenia tego obszernego opracowania. Dziękujemy również prof. Stefanii Loster i dr Janowi J. Wójcickiemu za udział w pracach redakcyjnych nad ostatecznym kształtem publikacji, zaś dr Mirosławowi Sobczakowi za krytyczne przeczytanie tekstu.

Na koniec specjalne podziękowania składamy Panu Marianowi Wysockiemu z Wydawnictw Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN za oddaną pracę w zakresie redagowania Monografii, za Jego doświadczenie wspierane życzliwością, cierpliwością i za troskę o jak najlepszą jakość naszego dzieła.

Monografię kierujemy do botaników, historyków, miłośników przyrody, a także obecnych i przyszłych członków oraz sympatyków Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Agnieszka Mostowska, Adam Rostański, Anna Mikuła

Słowo wstępne

Jako piętnastemu prezesowi Polskiego Towarzystwa Botanicznego przypadł mi w udziale zaszczyt podsumowania stuletniej działalności naszego stowarzyszenia. Moimi przewodnikami były mocno pożółkłe kartki protokołów, sprawozdań, raportów, listów, wycinków z gazet i innych dokumentów, które udało się wydobyć z Archiwum PTB. Ogromną pomocą były także archiwa Oddziałów i Sekcji Towarzystwa, archiwa uczelni, z którymi łączy nas wspólna historia oraz zasoby prywatne naszych Członków, w których odnalazły się setki cennych fotografii. Zgromadzone materiały pozwoliły poczuć i zrozumieć tamte czasy i żyjących w nich ludzi, a także podsumować dotychczasową działalność Towarzystwa.

Uzyskany obraz stuletniej historii PTB sprawia, że nisko pochylam głowę przed Założycielami Towarzystwa, którzy w trudnych czasach odradzania się struktur państwa polskiego budowali polską naukę i organizowali życie stowarzyszenia wspierając je swoją wiedzą, doświadczeniem, zaangażowaniem i kontaktami krajowymi i międzynarodowymi. Wizja Towarzystwa, którą stworzyli, bazująca na działalności wydawniczej, bibliotecznej, wspierającej naukę i ją popularyzującej, została zrealizowana z sukcesem. Dzięki ich dalekowzroczności, PTB odegrało ważną rolę w rozwoju nauk botanicznych w politycznie izolowanej Polsce. Wiele przyjętych pierwotnie założeń zostało rozwiniętych i pogłębionych przez następne pokolenia botaników.

Zapisane działalnością merytoryczną i finansową karty archiwum pokazują szczególną rolę kolejnych Prezesów w rozwoju Towarzystwa. To dzięki ich zaangażowaniu, umiejętności fascynowania pracą społeczną i zmysłowi organizacyjnemu udało się przetrwać kilka kryzysów gospodarczych i głębokie zmiany w organizacji nauki, w czasie których finansowanie działalności towarzystw naukowych było zaniedbywane. Naukowe umocowanie tych osób oraz wizja przyszłości były motorem napędzającym rozwój Towarzystwa. Wraz z jego utworzeniem rozpoczęło się wydawanie *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* – czasopisma, które zapewniało ciągły przepływ informacji naukowej w obu kierunkach: „od" i „do" polskich naukowców. Z czasem powstały nowe tytuły czasopism, bardziej sprofilowane tematycznie: *Acta Agrobotanica*, *Acta Mycologica*, *Monographiae Botanicae*, dzięki którym obecnie Polskie Towarzystwo Botaniczne jest liczącym się wydawcą wydawnictw ciągłych i zwartych. Utworzono Sekcje, dla zainicjowania których potrzebne były zmiany w statucie PTB. Powstała cyfrowa platforma wydawnictw oraz cyfrowe repozytorium, które przeniosły część aktywności Towarzystwa do przestrzeni elektronicznej czyniąc jego zasoby dostępnymi na całym świecie.

W dobie intensywnych przemian gospodarczych, przemysłowych i technologicznych, wobec otwartości nauki, która obecnie nie zna granic, niejednokrotnie stawiamy pytanie o przyszłość Towarzystwa. Sposób i kierunki jego działania powinny być atrakcyjne nie tylko dla współczesnego naukowca, ale również dla społeczeństwa, które ma większe niż kiedykolwiek możliwości poszerzania swojej wiedzy i rozwijania zainteresowań. Trzeba pamiętać, że najważniejszym filarem PTB są jego Członkowie, ich pozycja naukowa, pasja, nieodparta chęć zdobywania wiedzy, a także łatwość i potrzeba dzielenia się nią. Skupiając się wokół wybitnych jednostek podczas cyklicznie organizowanych warsztatów, sesji terenowych, konferencji, zjazdów oraz towarzyszących im wieczornych dyskusji, przesiąkamy ich wiedzą, doświadczeniem, erudycją, entuzjazmem i życzliwością. Polskie Towarzystwo Botaniczne niczym klucz otwiera drzwi do miejsc, które dla innych są często

niedostępne, sprzyja wykraczaniu poza utarte stereotypy codzienności, służy lepszemu poznawaniu się, nawiązywaniu współpracy naukowej i zawiązywaniu trwałych przyjaźni. To, na ile skorzystamy z tego dobrodziejstwa zależy wyłącznie od nas, od naszych chęci, możliwości i determinacji w działaniu.

Zdjęcia z konferencji i spotkań naukowych prezentowane w opracowaniach historii poszczególnych Oddziałów i Sekcji PTB pokazują, że razem dojrzewamy i starzejemy się, obchodzimy jubileusze, świętujemy zdobywane stopnie i tytuły naukowe, celebrujemy ważne wydarzenia. Pamiętamy również o tych, którzy w zaciszu domowym spędzają jesień swojego życia. Razem smucimy się z odejścia naszych Członków i pielęgnujemy pamięć o nich. Jest to tradycja Towarzystwa, którą ze wszech miar warto kultywować i przekazywać następcom.

Polskie Towarzystwo Botaniczne u progu swojego drugiego stulecia jest nowoczesne i oferuje atrakcyjne formy działania. Jest bogate w młodych, energicznych i chętnych do pracy ludzi, których głowy są pełne ciekawych i wartościowych pomysłów. Wierzę, że chętnie przejmą ster i nie szczędząc sił, ani czasu, dumnie i mądrze poprowadzą nasze Towarzystwo przez drugie stulecie.

Anna Mikuła

Przesłanie do Członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Powierzono mi zaszczyt sformułowania wstępu do jubileuszowej monografii Polskiego Towarzystwa Botanicznego opracowanej przez Zarząd Główny z okazji setnej rocznicy utworzenia Tej zasłużonej dla rozwoju nauki i kultury w Polsce Organizacji. Stało się tak zapewne dlatego, że jestem jednym z najstarszych Jej żyjących członków. Po odzyskaniu przez nasz Kraj niepodległości, po dziesiątkach lat niewoli, na początku lat 20-tych ubiegłego stulecia, Polskie Towarzystwo Botaniczne powołali do życia polscy uczeni związani zwykle pracą na Uczelniach o statusie uniwersyteckim. W okresie tym dominowały głównie zainteresowania problemami filogenezy, anatomii i geobotaniki włączając w to określenie granic zasięgów gatunkowych roślin rodzimych i położenia stanowisk roślin chronionych. Praktycznie, znali się wszyscy członkowie PTB bez względu na specjalizację zainteresowań. Powstawały ogrody botaniczne, arboreta, tworzono programy propagacji wiedzy botanicznej w języku polskim i organizowano ośrodki edukacji akademickiej. Postęp nauki w procesie ewolucji kultury na świecie nie byłby jednak możliwy bez przekazu informacji w języku zrozumiałym dla wszystkich. Dawniej był to przywilej tylko tych nielicznych, którzy znali języki starożytności, a w średniowieczu do końca 18-go wieku głównie łaciny. Dlatego czasopismu wydawanemu przez PTB, propagującemu dorobek botaników polskich, nadano tytuł: *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*. Tam, artykuły drukowano w języku polskim, ale ich streszczenia w jednym z języków krajów europejskich – zwykle niemieckim, francuskim lub angielskim. Niestety, wybuch II wojny światowej w 1939 roku spowodował utajnienie aktywności Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Wielu wybitnych jego członków nie doczekało wyzwolenia. Nie dziwi więc fakt, że po 5-ciu latach dławienia procesu przywracania należnej rangi rozwoju nauki polskiej, Ci którzy przeżyli, z ogromnym entuzjazmem podjęli zadanie restytucji działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego i liczba jego członków szybko rosła. W latach 1977–1983 pełniłem wielce odpowiedzialną funkcję prezesa Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Miałem, więc niezwykłą szansę poznania osobiście prawie wszystkich wybitnych polskich botaników, w tym nieżyjących już pionierów rozwoju badań w różnych kierunkach biologii roślin i dyskutowania z Nimi aspektów organizacji struktury PTB. Był to właśnie okres 55-lecia PTB, czas dynamicznego wzrostu liczby Jego członków i przyspieszenia procesów specjalizacji zainteresowań botaników w warunkach środowiskowych i laboratoryjnych – analogicznie do szybkiego rozwoju różnych dyscyplin biologii roślin na świecie. Okoliczności te uzasadniały potrzebę doskonalenia sposobów prezentacji dorobku botaników w środowiskach uczonych poza granicami naszego kraju, ale też weryfikacji sprawności systemu przepływu informacji naukowej między członkami naszego Towarzystwa. Dokonano wówczas, przeglądu założeń statutowych organizacji PTB, potwierdzając potrzebę podziału na oddziały terenowe, które umożliwiały członkom kontakt regionalny, ale równocześnie na sekcje problemowe, odpowiednio do specjalizacji zainteresowań członków w skali krajowej. Było to wprawdzie zaledwie 30 lat po wojnie, ale wykorzystując dynamiczny rozwój nauk ścisłych, szczególnie fizyki, chemii, matematyki, ekologii i klimatologii, biologia roślin jako dyscyplina naukowa zebrała dość wiedzy by rozwinąć istotnie ciekawość botaników i potrzebę szukania odpowiedzi na pytanie: *jak to się dzieje*, *że rośliny mimo podobieństwa funkcji w biosferze Ziemi*, *w rozwoju gatunkowym*

i osobniczym osiągają tak wielkie zróżnicowanie morfologiczne i behawioralne? A więc pytanie o to, jaki jest naturalny mechanizm procesów różnicowania form rozwojowych struktury funkcjonalnej organów i tkanek między gatunkami i między osobnikami tych samych populacji genetycznych. Jest to pytanie kluczowe wobec faktu, że zróżnicowanie formy i funkcji tkanek i organów pojawia się dopiero w toku rozwoju osobniczego nie tylko u roślin, ale i u zwierząt. Struktura funkcjonalna roślin, ukształtowana w procesie ewolucji różnicowania niszowej struktury ekosystemów lądowych (jako efekt specjalizacji organizmów autotroficznych) różni się tak istotnie, że morfogeneza roślin, wymaga specjalizacji badań na wszystkich poziomach organizacji układu. Uzasadnienie takiej potrzeby integracji wiedzy w ogóle (a więc i biologii roślin), znajduje się w znakomitym komentarzu Roberta M. Sapolsky'ego, profesora biologii i neurologii (polskiego pochodzenia) z Uniwersytetu Stanforda w USA, cytuję:

> …nie ma czegoś takiego jak osobne szufladki poszczególnych dyscyplin. Każda z nich jest produktem końcowym wszystkich wpływów biologicznych, które ją poprzedzały, a zarazem sama wpływa na wszelkie czynniki, które dochodzą do głosu później. […] kiedy tłumaczymy zachowanie za pomocą jednej dyscypliny, w domyśle czerpiemy ze wszystkich pozostałych…

Uzasadnia to znakomicie potrzebę organizowania Sekcji Problemowych w Polskim Towarzystwie Botanicznym, co nie wyklucza możliwości funkcjonowania specjalistów botaników polskich również w innych formach organizacji towarzystw naukowych (co jest szczególnie cenne wobec potrzeby rozwijania kontaktów międzynarodowych).

W okresie powojennym konstruowano coraz doskonalsze rodzaje aparatury badawczej dając szansę testowania specyfiki różnych procesów w biologii roślin (z uwzględnieniem dynamiki rozwoju) cytologii, fizjologii, morfogenezie i genetyce. Sprzyjał temu też system stymulowania przepływu informacji przyjęty w wewnętrznej strukturze organizacyjnej Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Założono bowiem, jak wspomniałem, zasadę przepływu informacji równolegle w dwóch formach: oddziałów regionalnych i sekcji problemowych. Sprzyjało to formułowaniu bardziej rozwiniętych hipotez badawczych w różnych dziedzinach biologii roślin. To właśnie te dwie formy struktury organizacyjnej Towarzystwa w pierwszym pięćdziesięcioleciu po wojnie dały szanse przyspieszenia rozwoju twórczości wielu polskich wybitnych biologów roślin. Nic więc dziwnego, że ta forma organizacji PTB została przyjęta także w procesie weryfikacji założeń statutowych w końcu lat 70-tych, kiedy to podjęto uchwałę o publikowaniu wyników badań w *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* w języku angielskim (język angielski stał się wówczas dominującym środkiem komunikacji w nauce światowej). Zapoczątkowało to później cały system usprawniania metod publikowania prac w tym podstawowym, polskim czasopiśmie – do czego wybitnie przyczynił się nowy zespół redakcyjny.

Po kilku dziesięcioleciach, które minęły od czasu, gdy odpowiadając za stabilizację formy założeń statutowych określających wybór struktury naszego Towarzystwa, brałem udział w dyskusjach na ten temat z wieloma doświadczonymi Jego Członkami, w dalszym ciągu pozwalam sobie rekomendować utrzymanie aktualnie przyjętej struktury organizacji PTB, tak długo jak to ma znaczenie dla propagacji wartości rozwojowych kultury polskiej. Na zakończenie przytoczę jeszcze fragment z utworu wielkiego polskiego patrioty – Adama Asnyka:

> …nie niszczcie przeszłości ołtarzy, choć sami macie doskonalsze wznieść, na nich się jeszcze święty ogień żarzy, i miłość ludzka stoi tam na straży, i Wy winniście im cześć…

– … a więc i zasłużoną pamięć o Tych, którzy w sukcesji lat stulecia, byli naszymi mistrzami, pierwszymi organizatorami botanicznego środowiska naukowego w Polsce i przyczynili się własnym dorobkiem naukowym do udziału Polaków w rozwoju biologii roślin na świecie.

Z pewnością przyszłe pokolenia polskich botaników powrócą do tematu aktualizacji form organizacyjnych PTB. Na razie jednak, okazuje się, że stare powiedzenie „w Jedności Siła" nie straciło nic na aktualności.

Tomasz J. Wodzicki

Profesor Tomasz Wodzicki z małżonką Aliną Wodzicką celebrujący rocznicę 90. urodzin (fot. Jan Rybczyński)

W dniu 20 marca 2021 r. prof. Tomasz Wodzicki wziął udział w zdalnym posiedzeniu Zarządu Głównego PTB, na którym wygłosił mowę o historii i wartościach Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Elementy tego wykładu są wplecione w przesłanie, a wyrazy naszej wdzięczności i najlepsze życzenia w bukiet kwiatów – symbol różnorodności roślin na świecie – ofiarowany Panu Profesorowi w tym dniu.

Prof. dr hab. Tomasz J. Wodzicki

Prezes PTB w latach 1977–1983, wieloletni członek Zarządu Głównego PTB. Przewodniczący Oddziału Warszawskiego PTB w latach 1975–1977, członek Komisji Medalu im. Prof. Władysława Szafera PTB i Medalu im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego PTB. Redaktor czasopisma *Acta Agrobotanica*, przewodniczący rady redakcyjnej *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, członek rady redakcyjnej *Rocznika Dendrologicznego* i *Wiadomości Botanicznych*. W roku 2021 obchodził 29-lecie nadania członkostwa honorowego i 65-lecie przynależności do Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Pieczęć Polskiego Towarzystwa Botanicznego
(fot. Jan Marcinkiewicz)

1. Powstanie, rozwój i misja Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Anna Mikuła

Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: a.mikula@obpan.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_01

Mikuła A. (2022). Powstanie, rozwój i misja Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 16–25.

Odtworzenie genezy Polskiego Towarzystwa Botanicznego było możliwe dzięki odnalezieniu w Bibliotece Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) i Polskiej Akademii Nauk (PAN) archiwalnych dokumentów, które zostały ostatecznie przekazane w 1993 roku do Muzeum Ogrodu Botanicznego UJ. Otrzymane materiały to rękopisy, maszynopisy i druki ulotne zebrane w księdze zatytułowanej: *Aktas P.T.P. Oddziału Krak. 1920–1936*. Ich wnikliwą analizę przeprowadził prof. Piotr Köhler – członek Sekcji Historii Botaniki PTB i Oddziału Krakowskiego PTB (Köhler 1995). Ponadto w Oddziale Warszawskim zachowały się księgi z obszernymi protokołami z posiedzeń i Zjazdów PTB zorganizowanych przez ten Oddział. Warto tu wspomnieć, że znajdujące się w archiwum Zarządu Głównego PTB (ZG) materiały dokumentujące utworzenie i międzywojenną działalność Towarzystwa uległy spaleniu podczas Powstania Warszawskiego. Fakt ten tym bardziej pozwala docenić działalność jednostek terenowych, które przy okazji zabezpieczania własnej historii, pielęgnują historyczną wiedzę o całym Towarzystwie.

Podwaliny pod utworzenie Polskiego Towarzystwa Botanicznego dali wybitni botanicy z miast o najstarszych tradycjach uniwersyteckich ówczesnej Polski – Krakowa, Lwowa, Wilna i Warszawy. Słynne krakowskie konwersatoria botaniczne zainicjowane przez prof. Mariana Raciborskiego (Ryc. 1.1A) i kontynuowane po jego śmierci przez prof. Władysława Szafera (Ryc. 1.1B), poprzedzały niemalże o dekadę formalne powołanie Towarzystwa. Pełniły one ważną rolę informacyjną, były miejscem naukowych dyskusji i powolnego dojrzewania botaników do działania w zorganizowany sposób. W tym okresie botanicy warszawscy, po dziesięcioleciach zaborów i rusyfikacji, dopiero organizowali życie naukowe w stolicy. Dwie Katedry botaniczne funkcjonujące na Uniwersytecie Cesarskim (Morfologii i Systematyki Roślin oraz Anatomii i Fizjologii Roślin) do 1915 r. były obsadzone głównie profesorami z Rosji, wśród których nie wszyscy mieli wyróżniający się dorobek (Majewski 2016). Asystentów Polaków było zaledwie dwóch:

Ryc. 1.1. Profesorowie Marian Raciborski (**A**) (archiwum Tomasza Majewskiego) i Władysław Szafer (**B**) – mistrz i uczeń – budowniczowie podstaw ochrony przyrody i tradycji botanicznych w Polsce (zbiory rodziny Władysława Szarskiego)

Zygmunt Wóycicki i Adam Czartkowski (w przyszłości, pierwsi przewodniczący Oddziałów Warszawskiego i Łódzkiego). Zygmunt Wóycicki w 1913 r. podjął pracę w Uniwersytecie Lwowskim, jednakże wybuch wojny latem 1914 r. sprawił, że po urlopie nie mógł powrócić do Lwowa. Przyjął więc propozycję pracy nad odbudową studiów botanicznych w odradzającym się Uniwersytecie Warszawskim złożoną przez rektora Józefa Brudzińskiego. Po ewakuacji Rosjan w 1915 r., będąc jedynym botanikiem na uczelni z tytułem profesora, objął katedrę botaniki i kierownictwo Zakładu Botaniki. Dopiero po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku zaczęły powstawać kolejne katedry o profilu botanicznym. Kierownictwo nad nimi objeli w 1919 r. powracający z Rosji prof. Bolesław Hryniewiecki (Katedra Systematyki Roślin) oraz z Bazylei prof. Kazimierz Bassalik (Katedra Fizjologii Roślin). Ich działalność dydaktyczna była wspierana w dużym stopniu wykładami profesorów ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW) – Edmunda Malinowskiego (genetyka) i Wincentego Siemaszko (fitopatologa). W 1919 r. prof. Wóycicki rozpoczął prowadzenie w swoim Zakładzie zebrań naukowych, podczas których wygłaszano referaty i informowano o ważnych odkryciach naukowych. W spotkaniach brali udział pracownicy naukowi i studenci UW oraz innych uczelni z Warszawy, Wilna i Puław. Wychowankowie **Zygmunta Wóycickiego** (Seweryn Dziubałtowski – przyszły pierwszy sekretarz PTB, pełniący funkcję przez 19 lat, Franciszek Ksawery Skupieński, Władysław Becker, Tadeusz Gorczyński – Prezes PTB w latach 1973–1977, Stefan Krupko, Jadwiga Lekczyńska, Szczepan Pieniążek i Henryk Teleżyński – Prezes PTB w latach 1955–1973), **Bolesława Hryniewieckiego** (Alina Skirgiełło, Ludmiła Karpowiczowa, Irena Rejment-Grochowska) i **Kazimierza Bassalika** (Piotr Strebeyko, Wacław Moycho) nie tylko przejmowali etos pracy naukowej swoich mistrzów, ale także ich przekonania o konieczności ofiarnego działania na rzecz PTB.

Botanicy szybko dostrzegli potrzebę i możliwość utworzenia ogólnokrajowego towarzystwa botanicznego. Zostało ono formalnie usankcjonowane podczas Zjazdu Nauki Polskiej, który odbył się w Warszawie w dniach 7–10 kwietnia 1920 r. Ostatniego dnia tegoż Zjazdu wybrano Komisję Organizacyjną Polskiego Towarzystwa Botanicznego w składzie (Köhler 1995):

1. Kazimierz Bassalik (1879–1960) – Warszawa,
2. Seweryn Dziubałtowski (1883–1944) – Warszawa,
3. Emil Godlewski (1847–1930) – Kraków,
4. Bolesław Hryniewiecki (1875–1963) – Warszawa,
5. Seweryn Krzemieniewski (1871–1945) – Lwów,
6. Stanisław Kulczyński (1895–1975) – Lwów (w późniejszym okresie Wrocław),
7. Bronisław Niklewski (1879–1961) – Poznań,
8. Józef Rostafiński (1850–1928) – Kraków,
9. Władysław Szafer (1886–1970) – Kraków,
10. Józef Trzebiński (1867–1941) – Wilno,
11. Władysław Vorbrodt (1883–1940) – Kraków,
12. Piotr Wiśniewski (1884–1971) – Wilno (w późniejszym okresie Lublin),
13. Zygmunt Wóycicki (1871–1941) – Warszawa.

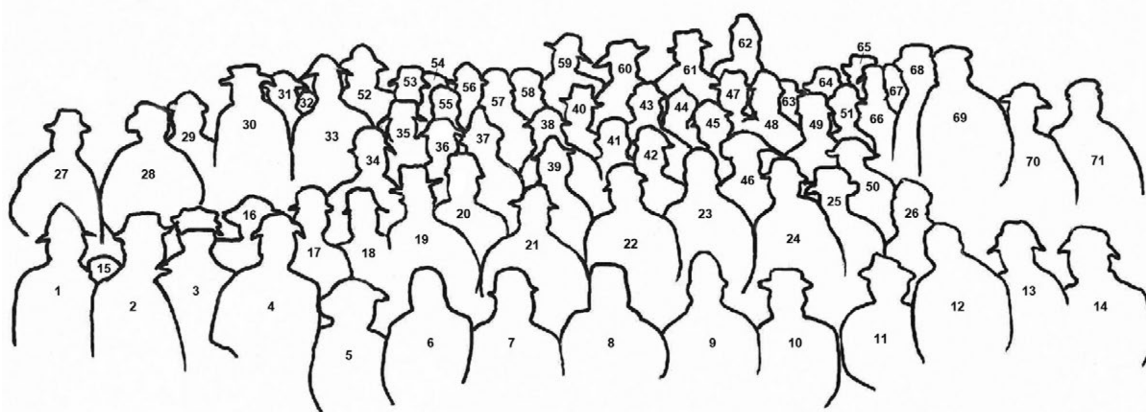
Projekt statutu, nad którym pracowali K. Bassalik i B. Hryniewiecki, został rozesłany do członków założycieli w sierpniu 1921 r. Jednakże opóźnienia w dalszym procedowaniu sprawiły, że botanicy krakowscy podjęli niezależne starania o rejestrację Krakowskiego Towarzystwa Botanicznego (KTB). W tym celu, 10 marca 1922 r., wysłano pismo wraz z projektem statutu do Dyrekcji Policji w Krakowie. Głosy środowiska naukowego w tej sprawie były jednak podzielone, gdyż uważano, że nadrzędnym celem jest zrzeszenie wszystkich botaników w jednym stowarzyszeniu o randze ogólnokrajowej. Prawdopodobnie to przekonanie sprawiło, że nie odpowiedziano Dyrekcji Policji, która pismem z dnia 27 marca zwróciła Statut niedoszłemu KTB z poleceniem dokonania zmian. W międzyczasie, z Warszawy na całą Polskę rozeszła się informacja podpisana przez profesorów K. Bassalika i B. Hryniewieckiego o organizacji zjazdu założycielskiego PTB (Majewski 2016).

Zjazd odbył się w Warszawie, w budynku dawnej Szkoły Głównej przy Krakowskim Przedmieściu, w dniach 9–10 kwietnia 1922 r. i skupił prawie 100 osób.

Profesor Roman Kobendza (sekretarz generalny w latach 1945–1950) tak podsumował akt powołania do życia Polskiego Towarzystwa Botanicznego:

> W kwietniu 1922 roku w Zakładzie Botaniki Ogólnej mieszczącym się w gmachu byłej Szkoły Głównej w Warszawie zebrali się botanicy, aby położyć podwaliny pod przyszłą organizację Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Zjazd poprzedziły obrady ściślejszego grona, pewnego rodzaju Komitetu, złożonego z profesorów Bassalika, Hryniewieckiego,

Ryc. 1.2. Uczestnicy I Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (9–10 IV 1922 r.) przed gmachem byłej Szkoły Głównej w Warszawie, Krakowskie Przedmieście (archiwum PTB)
2. **Z. Wóycicki**, 3. J. Jarocki, 4. K. Rouppert, 5. H. Krzemieniewska, 6. **S. Krzemieniewski**, 7. **P. Hoser**, 8. **E. Godlewski**, 9. **B. Hryniewiecki**, 10. S. Michalski, 11. **W. Szafer**, 12. J. Kołodziejczyk, 13. J. Wołoszyńska, 14. F. Kotowski, 22. **K. Bassalik**, 23. **B. Niklewski**, 24. M. Korczewski, 25. S. Sokołowski, 30. A. Kozłowska, 34. K. Stecki, 37. **J. Trzebiński**, 40. E. Malinowski, 44. O. Kołodyńska (??), 45. B. Pawłowski, 46. M. Skalińska, 47. S. Krzeszkiewicz (??), 48. A. Wodziczko, 51. J. Vogtman, 56. **S. Kulczyński**, 58. T. Wiśniewski, 59. F.K. Skupieński, 60. Skupieńska, 61. K. Karpowicz, 62. R. Kobendza, 63. W. Kociejowski, 67. J. Kloska (??), 69. A. Czartkowski, 70. K. Piech, 71. D. Szymkiewicz. Osoby, których nazwiska zapisano czcionką pogrubioną stanowiły Komitet Organizacyjny PTB

> Krzemieniewskiego, Szafera i Wóycickiego, które miały na celu przygotowanie Zjazdu, naszkicowanie pewnych wytycznych działalności przyszłej organizacji. Myśl utworzenia organizacji całkowicie dojrzała do realizacji, bowiem na Zjazd przybyło kilkadziesiąt osób ze wszystkich zakątków Polski. Zebranie zagaił prof. Wóycicki. Szereg mówców podnosiło wielostronne korzyści, jakie z takiej organizacji wypłynąć mogą. Tak oto powstało Polskie Towarzystwo Botaniczne. (Kobendza 1947)

Z tego okresu zachowało się zdjęcie przedstawiające uczestników zjazdu organizacyjnego, na którym część z widniejących osób została rozpoznana. Część zaś, zapewne już na zawsze, pozostanie *incognito* (Ryc. 1.2)

Powołanie Polskiego Towarzystwa Botanicznego szerokim echem odbiło się w całej Warszawie. W Kurierze Warszawskim, w następnym dniu po Zjeździe opublikowano obszerną notatkę z tego wydarzenia, podpisaną inicjałami Edmunda Jankowskiego (Ryc. 1.3). W piękny sposób oddaje ona podniosłość tej chwili jednocześnie nawiązując do szczególnego momentu w historii Polski.

W sprawozdaniu z działalności PTB z tego okresu (Kobendza 1947) znajdujemy z kolei następujące zdanie: „Na tymże posiedzeniu organizacyjnym wyrażono opinię, że najważniejszą stroną działalności Towarzystwa winno być wydawanie organu Towarzystwa, którego tytuł ustalono: *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*". Pierwszy jego zeszyt ukazał się już w następnym roku. Czasopismo to, choć bardzo zmienione merytorycznie i graficznie, dostosowane do współczesnych trendów wydawniczych, tj. pozbawione wersji drukowanej (którą zastąpiono wersją cyfrową) i ze zmienioną częstotliwością, ukazuje się po dzień dzisiejszy. W aktywności wydawniczej założyciele PTB szybko dostrzegli drogę do „nawiązywania kontaktów z botanikami świata" (Kobendza 1947). Utworzona biblioteka, dzięki szerokiej wymianie czasopism, zgromadziła w krótkim czasie „prawie wszystkie wydawnictwa, wydawane przez pokrewne instytucje za granicą" stając się tym samym platformą „propagandy nauki polskiej i Polski za granicą" (Kobendza 1947).

Jedną z ważniejszych uchwał podjętych na zjeździe założycielskim, obok wydawania własnego czasopisma, było organizowanie corocznych Zjazdów naukowych kolejno w różnych miastach uniwersyteckich (Majewski 1986). Założenie to jest aktualne do tej pory, jednakże zmianie uległa częstotliwość odbywania spotkań zjazdowych. Obecnie odbywają się one co 3 lata.

Wraz z powołaniem Towarzystwa powstały Oddziały (zwane początkowo „kołami") w Warszawie i Krakowie, a następnie we Lwowie i Wilnie. Przed II wojną światową powstał jeszcze Oddział Poznański, zaś po jej zakończeniu, w następstwie zmiany granic, Towarzystwo bezpowrotnie straciło Oddziały Lwowski i Wileński. Skąpe informacje na ich temat można znaleźć w opracowaniu wydanym z okazji 50-lecia PTB (Mądalski 1972a; Mowszowicz 1972a). Warto tu wspomnieć, że z Oddziałem Lwowskim związani byli profesorowie Seweryn Krzemieniewski (jego przewodniczący przez pierwsze 14 lat) i Stanisław Kulczyński (przewodniczący od 1938 r.) oraz kolejni jego sekretarze i skarbnicy: dr Maria Matlakówna i dr Jan Badian. Inne osoby, które przyczyniły się do aktywnego rozwoju Oddziału Lwowskiego to prof. Dezydery Szymkiewicz, dr Tadeusz Wilczyński oraz prof. Szymon Wierdak (Mądalski 1972a). Oddziałowi Wileńskiemu przewodniczyli kolejno wybitni botanicy wileńscy, profesorowie: Piotr Wiśniewski (fizjolog roślin), Józef Trzebiński (mykolog, jeden z twórców polskiej fitopatologii) i Jan Muszyński (botanik, farmaceuta) (Mowszowicz 1972a). Jego sekretarzem był dr Bronisław Szakien (cytolog, mykolog). Z Wilna pochodzili ponadto Franciszek Ksawery Skupieński (badacz śluzowców), który przez 10 lat poprzedzających wybuch II wojny światowej opiekował się biblioteką Towarzystwa, Jakub Mowszowicz (fitogeograf, fitosocjolog), Witold Sławiński (botanik, mikrobiolog), założyciel Oddziału Białostockiego i jego pierwszy przewodniczący (Zemanek, Köhler 2016, 2019).

Potrzeba działania wśród botaników w odradzającej się po działaniach wojennych Polsce była tak silna, że w szybkim tempie zaczęły pojawiać się kolejne jednostki terenowe. W roku 1981 powstał ostatni, piętnasty z kolei Oddział Skierniewicki. Jednocześnie, wraz z rozwojem nauk botanicznych i kształtowaniem się różnych ich specjalności, zaczęły formować się sekcje specjalistyczne. Pierwszą z nich jest Sekcja Dendrologiczna powstała w 1951 r., ostatnią zaś (piętnastą) Sekcja Taksonomii Roślin utworzona w 2014 r. W międzyczasie, po okresie aktywnego rozwoju w latach

więcej, a tem samem więcej zarabiać. Ona jedynie godzi wysokie zarobki z obniżeniem kosztów produkcji, na czem zyskują obie strony i kapitał, reprezentowany przez przedsiębiorcę i praca, repreezntowana przez robotnika.

A o tem właśnie, jak pracę organizować naucza ów „dziwny człowiek", objeżdżający Polskę z płomiennem słowem i zachętą do czynu.

Obyśmy takich „dziwnych ludzi" mieli jaknajwięcej!

Z. D.

Towarzystwo przyjaciół Francji.

Kilka miesięcy temu powstało w Warszawie z inicjatywy p. Róży Bailly „Tow. przyjaciół Francji", mające na celu zacieśnienie węzłów sympatji między Francją i Polską przez wymianę wartości kulturalnych, przez szerzenie wiadomości o życiu francuskiem w Polsce i życiu polskiem we Francji.

Na ostatniem posiedzeniu tego Towarzystwa, d. 5 kwietnia w lokalu *Tygodnika Ilustrowanego* pod przewodnictwem posła Henryka Radziszewskiego, stwierdzono, że Towarzystwo w ciągu swej krótkiej jeszcze działalności, rozwinęło się pomyślnie i na obu terenach oddała już propagandzie polskiej i francuskiej poważne usługi.

Stojąc poza wszelkiemi stronnictwami politycznemi i nie mając zamiaru służyć za teren agitacji partyjnych i religijnych, „Towarzystwo przyjaciół Francji" zasilało stale pisma francuskie doborem artykułów, dotyczących stosunków społecznych i literackich w Polsce, oraz perełkami beletrystyki naszej. Organem Towarzystwa jest pismo ilustrowane *Les amis de la Pologne,* redagowane w Paryżu przez p. Bailly i w dziesiątkach tysięcy egzemplarzy rozchodzące się po całej Francji. Z tej pracy wywiązała się pomyślnie sekcja literatury i prasy. Sekcja artystyczna, mająca na celu zapoznanie ogółu francuzów z sztuką polską, zabiegała energicznie o urządzenie przy muzeach we Francji oddziałów polskich, oraz o urządzanie pokazów z dziedziny przemysłu artystycznego i ta sprawa, ważna w znaczeniu propagandy, jest już dziś na najlepszej drodze. Wyżej wzmiankowana sekcja wysłała w grudniu r. z. na ręce p. Bailly znaczną ilość swojskich ozdób choinkowych i zabawek, szopkę polską oraz fryzy etnograficzne, któremi ozdobiono kilkadziesiąt szkół we Francji i w Algierze. Poza tem czynna i zabiegliwa ta sekcja wysłała przezrocza z pogadanką o Polsce, które już zaczęły kursować po szkołach i liceach francuskich, a cieszy się takiem powodzeniem, iż zażądano z Francji nowych stu przeroczy. Prócz tego rozdano szkołom francuskim kilkadziesiąt egzemplarzy „L'art polonais" (wydawnictwo i dar min. sztuki i kultury).

Sekcja książki francuskiej otrzymała w zamian od „Tow. przyjaciół Polski" z Paryża kilka pak z książkami i z czasopismami, a obecnie zabiega o utworzenie czytelni i powiększenie swych zbiorów, z których korzystać mają członkowie Towarzystwa. Nadesłane podręczniki francuskie rozdane będą szkołom.

Na posiedzeniu ostatniem, zaprojektowano także szereg wydawnictw, odczytów oraz przyjęć dla gości francuskich, przybywających do Polski.

Jednocześnie członkowie komitetu „Towarzystwa przyjaciół Francji" z najwyższem uznaniem rozważali działalność „Towarzystwa przyjaciół Polski" w Paryżu i w wielu miastach francuskich prowincjonalnych, gdzie utworzyły się odrębne komitety. Zawdzięczać to należy przesowi Towarzystwa, p. Ludwikowi Marin, deputowanemu, który potrafił zjednać, jako członków Towarzystwa, 180 deputowanych, stanowiących w parlamencie grupę, którą już nazwano „Les amis de la Pologne". Ostatnio powstało T. P. P. w Lugdunie i Algierze, pod przewodnictwem p. Rozee, który zorganizował już szereg odczytów o Polsce i przesłał na ręce posła Radziszewskiego adresy uczniów szkół tamtejszych, pragnących korespondować z młodzieżą polską.

Jak widzimy, nowa instytucja ma na celu i zadania poważne, które w znacznej części zrealizowały się pomyślnie.

Z. R.

Zjazd botaników polskich.

Organizujemy się. Nietylko w przemyśle i handlu, nietylko w całej przestrzeni życia fizycznego, ale co z pewnością nie mniej ważne i w dziedzinie życia duchowego.

Jak przeróżne rośliny, każda odmienna, wyrastają szybko na wiosnę, gdy słońce przygrzeje, aby utworzyć wspaniały zespół szat, bogato okrywających ziemię, tak u nas, po odzyskaniu wolności, wre we wszystkich gałęziach twórczości i wytwórczości praca natężona. Dokonywują jej tysiące specjalistów, każda grupa w pewnym kierunku, a wynik tych usiłowań nie da na siebie długo czekać; postawi on Polskę w jednym szeregu z krajami, które ją wyprzedziły i... zapomniały o niej, gdy pozornie spała, zamknięta tak szczelnie i długo, w grobie długiej niewoli.

Niema tu miejsca na szerokie pisanie, więc w możliwem streszczeniu podajemy, że trwa obecnie w Warszawie pierwszy zjazd botaników polskich, zebranych w celu utworzenia Towarzystwa botaników i wydawania przy niem czasopisma specjalnego.

Badacze flory polskiej, tego cudnego płaszcza ziemi naszej, który Stwórca zarzucił na nią, przyozdobiony szczodrze kwiatami, jak drogiemi kamieniami, pragną zespolić się w jedną całość, aby nabrać sił więcej i oddziaływać skuteczniej swą wiedzą, zarówno na swój naród własny, jako też dać znać o swych pracach naukowych uczonym całej ziemi. Na wezwanie botaników warszawskich, odpowiedzieli badacze i znawcy roślin, zjeżdżając się licznie do stolicy. Wczoraj wieczorem w gmachu uniwersytetu, w którym mieściły się niegdyś wydziały szkoły głównej i jej władze, zapoznali się z sobą nieznajomi, powitali się serdecznie znajomi. Na ożywionej rozmowie upłynęło kilka godzin w tem gronie uczonych badaczów i hodowców roślin.

Przybyli tedy z Puław: nestor botaników polskich, uczony światowej sławy Emil Godlewski, a z nim pp.: J. Trzebiński i St. Goliński; z Krakowa prof. Szajer; ze Lwowa Rouppert i Krzemieniewski z Poznania; prof. Niklewski, Namysłowski, Böttner; z Bydgoszczy prof. Bassalik; z Wilna prof. Wiśniewski i p. Pruszyński, obok b. wielu innych, których wymienić nie sposób. Honory domu czynili prof. warszawscy: B. Hryniewiecki, Z. Wójcicki, Dziubałtowski, Kołodziejczyk i wielu in. Kilkanaście botaniczek zdobiło swą obecnością to zebranie, złożone niewątpliwie ze trzech pokoleń.

Przemawiał prof. E. Jankowski, nawiązując do wspomnień ze Szkoły głównej i profesorów polaków, zachęcając, aby botanicy chcieli uczyć się od ogrodników zasad hodowli roślin, co wpłynie dodatnio na ich badania i rozszerzy ich zakres. Prof. B. Hryniewiecki witał gości, potem zaś w dowcipnej formie przedstawił sylwetki wybitniejszych botaników naszych, opisując ich, jako niby to przez siebie znalezione nowe gatunki roślin, świetną łaciną. W odpowiedzi p. Pruszyński nakreślił jego postać tą samą mową klasyczną. Zebranie przeciągnęło się poza północ, dając uczestnikom wrażenie, jak gdyby się znajdowali wśród wielkiej, bo do stu osób liczącej, a zgodnej rodziny.

Prace zjazdu rozpoczęły się przed 11 rano (9 b. m.) przemówieniem wstępnem prof. Z. Wójcickiego. Na prezesów honorowych zaproszono profesorów: E. Godle[illegible]iego, J. Rostafińskiego (nieobecnego z powo[illegible] choroby), E. Jankowskiego i p. J. Rivoli. Na prezesów prof. P. Hosera, Krzemieniewskiego, Niklewskiego, Szafera i Wiśniewskiego, na sekretarza jeneralnego dr. Skupińskiego, na sekretarzy: prof. Kuleszę, Kulczyńskiego, Muszyńskiego i Wierdaka.

Nastąpiły przemowy przedstawicieli: prezesa ministrów, ministra oświaty i rolnictwa, Akademji umiejętności i Tow. naukowego, uniwersytetu (rektor), instytutów i różnych towarzystw. Odczytano telegramy. Prof. Szafer dziękował rządowi za poparcie ,podnoszono zasługi obecnego na zjeździe p. Michalskiego) i prosił o dalszą pomoc.

Prof. Hryniewiecki zdał sprawę z organizowania zjazdu i nowego Tow. botanicznego.

Następnie prof. Krzemieniewski paragrafami oddzielnemi podał sprawnie ustawę Tow. botanicznego polskiego pod rozprawy i głosowanie. Przyjęto ją z małemi zmianami.

O godz. 4 po poł. obrady podjęto na nowo.

E. J.

Z sali Konserwatorjum.

Podczas koncertu wczorajszego sala była nadmiernie wypełniona pustką, co jest dlatego dziwne, że p. Janina Familier-Hepnerowa, która może po raz pierwszy w Warszawie grała tak nielicznym słuchaczom, jest pianistką bardzo dobrze znaną naszym sferom muzycznym i w tych sferach wysoce cenioną. Grała tylko dwie sonaty: Beethovena Es-dur op. 31 i Brahmsa f-mol, ale to wystarczyło w zupełności, aby się wykazał cały talent koncertantki i jej wielkie wyrobienie techniczne. Po wykonaniu tych sonat można powiedzieć, że zalety gry p. Hepnerowej rozwinęły się bardzo w kierunku pogłębienia muzycznego i wysubtelnienia. Interpretacja jej opiera się na doskonałem zrozumieniu i wyczuciu wszystkich szczegółów muzycznych i stosuje się do ich stylu najzupełniej, co się przy zestawieniu obok siebie dwóch tak odmiennych rodzajów muzyki jasno uwydatniło. P. Hepnerowa jest pianistką nietylko utalentowaną, nietylko pełną werwy i temperamentu, poczucia rytmu, nietylko subtelnie wyczuwającą zamiary autora, ale jest pianistką myślącą. Dziś już osiągnęła, zdaje się, równowagę między tem, co jest jakby podświadomym wyrazem talentu a tem, co jest opanowaniem świadomem i istotnem odtwarzaniem dzieła. Co do techniki i czysto dźwiękowej strony gry, przyznać trzeba, że poczucie dźwięku fortepianowego, wraz z refleksją muzyczną, zdobyły się tutaj na rezultat wysoce interesujący w wytworzeniu kolorystyki dźwiękowej, urozmaiconej i barwnej. Gra zatem pianistki tej jest wysoce zajmująca pod względem muzycznym i pod względem czysto technicznym, zajmująca i ujmująca słuchacza. Na tle myśli o tylu dobrych stronach jej wirtuozostwa wyrasta i zarzut. P. Hepnerowa daje się słyszeć w koncertach zbyt rzadko, który to błąd należy w ciągu przyszłego sezonu naprawić, bo udział w ruchu muzycznym jednostki tak uzdolnionej, wykształconej na podstawach dobrej szkoły w Warszawie, artystki, poważnie traktującej swą sztukę i pracowitej, jest w każdym razie bardzo pożądany.

Obok niej, wystąpił wczoraj koncertmistrz orkiestry filharmonicznej, p. Michał Fieber i przy bardzo muzykalnym akompanjamencie dr. H. Datynera grał utwory Tartini'ego, Martini'ego i Pugnani'ego w opracowaniu Kreislera. P. Fieber dał się również poznać u nas jako skrzypek z dużym talentem, wyrobieniem artystycznem i techniką doskonałą. Jego wykonanie miało cechy wirtuozostwa w dobrym guście, służącego celom poważnie muzycznym i dlatego było również interesujące, jako kreacja umysłowa wcale nie przeciętna.

X

W niedzielę odbył się poranek uczniów konserwatorjum muzycznego, jeden z kilku koncertów w ciągu bieżącego roku szkolnego, urządzonych. Produkcje uczniów, które są dla nich szkołą, nie należą jeszcze do oceny w krytykach koncertowych, tego jednakże koncertu program odznaczał się przewagą kompozycji uczniowskich. Popisywała się klasa prof. Romana Statkowskiego i wykazała rezultat pracy nader umiejętnej, poważnej i sumiennej, którą podkreślić należy. Przesunęły się przed nami kompozycje z zakresu muzyki symfonicznej, pod każdym względem napisane poprawnie, z opanowaniem formy i środków orkiestracyjnych. Z pomiędzy kompozycji pp.: K. Wiłkomirskiego, M. Trębickiej, St. Popiela St. Nawrockiego i H. Dorabialskiej, wyróżniło się Andante z symfonji c-mol Wiłkomirskiego, który najwięcej okazał treści w swej inwencji, najwięcej opanowania formy i orkiestry. Wszystkim innym, zresztą, młodym autorom, należą się równe słowa żywej zachęty do dalszej pracy, w tak ważnej dla muzyki naszej dziedzinie twórczości.

F. Sz.

Ryc. 1.3. Relacja z pierwszego Zjazdu Botaników, na którym w dniu 9 IV 1922 r. dyskutowano i przyjęto w drodze głosowania Zarząd oraz założenia (ustawę) Towarzystwa Botanicznego; Kurjer Warszawski nr 100 z dnia 11 IV 1922 r.

1979–1992, formalnie zakończyła działalność Sekcja Karpologiczna (Marek 1986). Dzięki takiej dwupoziomowej strukturze aktywność członków Towarzystwa pokryła swoim zasięgiem całą Polskę i zaczęła intensywniej rozwijać się także lokalnie, w ramach organizowanych spotkań naukowych, warsztatów i wycieczek terenowych.

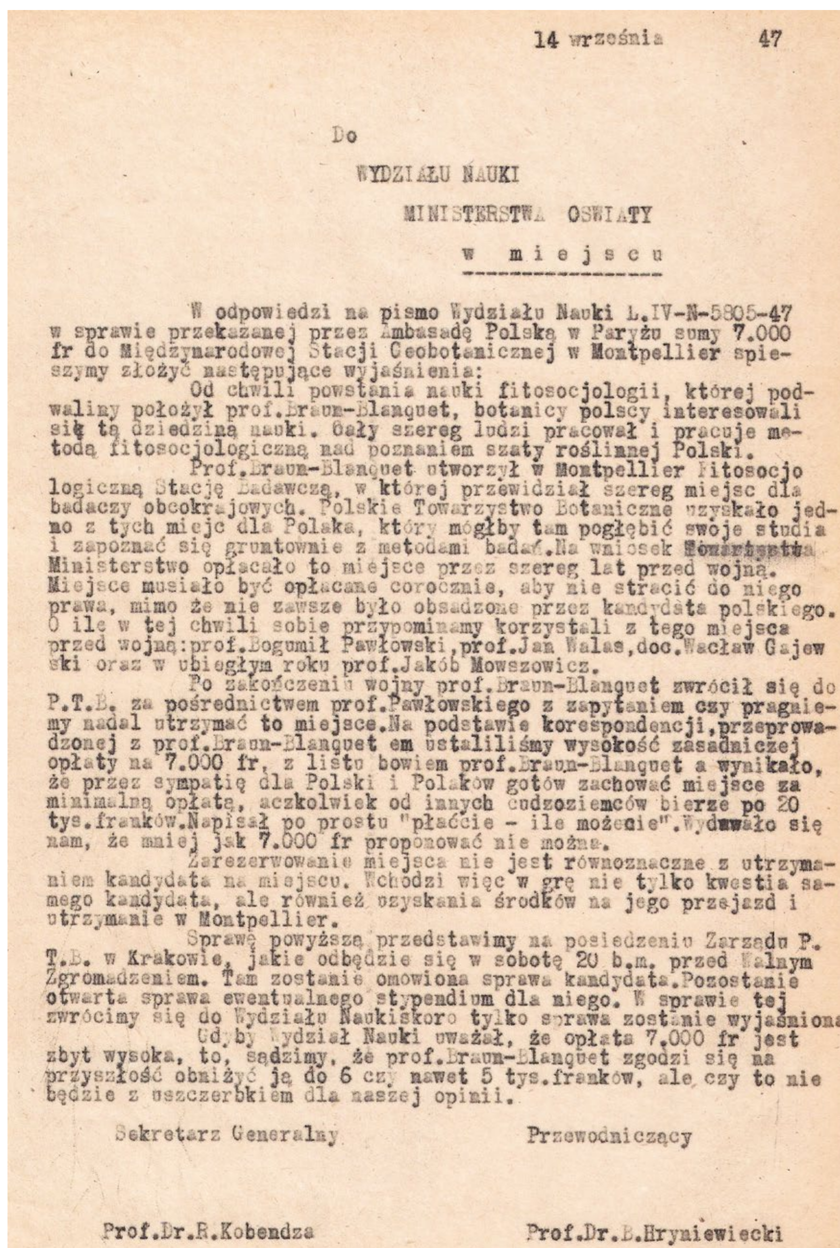
Towarzystwo od początku swojego istnienia aktywnie wspierało działalność naukową członków zdobywając środki z zewnątrz na ich udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych, a także zagranicznych szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje zawodowe. Jednym z przykładów wieloletniej aktywności w tym zakresie były starania władz PTB o zapewnienie ciągłości środków na utrzymanie miejsca w Fitosocjologicznej Stacji Badawczej (SIGMA) w Montpellier utworzonej w 1930 r. przez prof. Josiasa Braun-Blanqueta (Ryc. 1.4). Placówka funkcjonowała pod egidą międzynarodowego komitetu i utrzymywała się częściowo z opłat wnoszonych przez instytucje, które kierowały do niej swoich stażystów (Kornaś 1981). Doświadczenia nabierali w niej tacy botanicy jak: Bogumił Pawłowski, Jan Walas, Wacław Gajewski, Jakub Mowszowicz, Jan Kornaś, Anna Medwecka-Kornaś, Adam Jasiewicz czy Kazimierz Zarzycki. Rozwinęli oni w Polsce fitosocjologię i wykształcili kolejne pokolenia badaczy zaangażowanych w rozwój tego kierunku naukowego w Polsce.

Analiza aktywności PTB na przestrzeni 100 lat pokazuje, że na funkcjonowanie towarzystw naukowych silny wpływ wywiera sytuacja gospodarcza kraju oraz polityka państwowa prowadzona na rzecz nauki. Te dwie kwestie bardzo mocno odcisnęły się w historii PTB i nadal istotnie wpływają na jego działalność. Najlepszym obrazem tej zależności jest niedostateczne i nieterminowe finansowanie działalności wydawniczej, co wielokrotnie ograniczało nakład publikowanych czasopism i skutkowało wielomiesięcznymi opóźnieniami w ich ukazywaniu się. W odpowiedzi na zewnętrzną presję, pojawiało się również szereg inicjatyw, podejmowanych i wygaszanych stosownie do przyznawanych funduszy. Najtrwalszą wśród nich okazała się być rezolucja uchwalona w dniu 5 czerwca 1948 r. przez Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności (PAU), zakładająca skoordynowanie działalności towarzystw akademickich i ogólnopolskich specjalistycznych towarzystw naukowych, w zakresie zintensyfikowanego podnoszenia postępu nauk humanistycznych, matematyczno-przyrodniczych, lekarskich i stosowanych w Polsce. Przyjęto, że w oparciu o fundusze państwowe to właśnie towarzystwa naukowe będą zajmowały się:

– organizowaniem kongresów naukowych i zjazdów, a podejmowane w ich trakcie uchwały będą „dla Rządu Rzeczpospolitej podstawą rozdziału funduszów państwowych na cele popierania nauki";
– upowszechnianiem nauki i jej postępów w społeczeństwie polskim;
– organizowaniem zagranicznych wypraw badawczych i przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym (niemieszczących się w statucie PAU) (z archiwum PTB).

Następstwem podjętej rezolucji było utworzenie Biura Towarzystw Naukowych Polskiej Akademii Nauk (PAN), które w końcu 1952 roku nakazało władzom PTB rozszerzenie i uaktywnienie akcji krzewienia wiedzy botanicznej. Od 1953 r. członkowie Towarzystwa wszystkich Oddziałów rozpoczęli na masową skalę prowadzenie prelekcji i wykładów, organizowanie wycieczek do ogrodów botanicznych i zakładów naukowych, sesji terenowych, seminariów, kursów, ćwiczeń laboratoryjnych i pokazów szkoleniowych w zakresie szeroko rozumianej botaniki (Karpowiczowa 1972). Nawiązano kontakty z polskim radiem, telewizją i prasą, organizowano audycje radiowe, kręcono filmy przyrodnicze, na bieżąco informowano o osiągnięciach naukowych polskich botaników oraz botaników z tzw. „bloku wschodniego" (w ramach sowietyzacji). Działania te skoordynowano powołując w strukturach PTB, pod koniec 1953 r., funkcję kierownika akcji popularyzacji wiedzy i powierzając ją na kolejnych 20 lat Ludmile Karpowiczowej. W sumie przez 30 lat prowadzenia tej akcji Towarzystwo zorganizowało niemalże 5400 odczytów, 1640 wycieczek, 1500 kursów, filmów i wystaw oraz 132 reportaże radiowo-telewizyjne. Warto podkreślić, że 85% tej aktywności zarejestrowano w latach 1953–1970, tj. w okresie, w którym PTB otrzymywało na ten cel finansowanie z PAN. Odejście w końcu 1973 r. Ludmiły Karpowiczowej, a następnie

wstrzymanie w 1976 r. funduszy, spowodowało znaczące osłabienie działań na tym polu (Mirek 1986b). W końcu XX wieku ciężar popularyzowania nauki przeniesiono na instytuty naukowe i uczelnie wyższe, a ich władze silnie wspierały tego typu aktywność wśród swoich pracowników. W ostatnich latach zaczęły powstawać państwowe i prywatne Centra Naukowe, które odpłatnie uczą, bawią i inspirują dzieci, młodzież i dorosłych do odkrywania świata nauki. Mimo tych zmian, ciężar świadomego krzewienia wiedzy botanicznej, opartego na solidnych naukowych filarach, nadal spoczywa na botanikach zrzeszonych w PTB. Znajomość roślin w miejscach ich naturalnego występowania słabnie, dlatego też rola botaników pracujących w terenie jest niezwykle ważna dla właściwego rozbudzania w społeczeństwie miłości i szacunku do przyrody. W tym duchu PTB współpracuje z European Plant Science Organisation (EPSO) – europejską organizacją zajmującą się popularyzowaniem wiedzy o roślinach.

14 września 47

Do

WYDZIAŁU NAUKI

MINISTERSTWA OSWIATY

w miejscu

W odpowiedzi na pismo Wydziału Nauki L.IV-N-5805-47 w sprawie przekazanej przez Ambasadę Polską w Paryżu sumy 7.000 fr do Międzynarodowej Stacji Geobotanicznej w Montpellier spieszymy złożyć następujące wyjaśnienia:

Od chwili powstania nauki fitosocjologii, której podwaliny położył prof.Braun-Blanquet, botanicy polscy interesowali się tą dziedziną nauki. Cały szereg ludzi pracował i pracuje metodą fitosocjologiczną nad poznaniem szaty roślinnej Polski.

Prof.Braun-Blanquet utworzył w Montpellier Fitosocjologiczną Stację Badawczą, w której przewidział szereg miejsc dla badaczy obcokrajowych. Polskie Towarzystwo Botaniczne uzyskało jedno z tych miejc dla Polaka, który mógłby tam pogłębić swoje studia i zapoznać się gruntownie z metodami badań.Na wniosek Towarzystwa Ministerstwo opłacało to miejsce przez szereg lat przed wojną. Miejsce musiało być opłacane corocznie, aby nie stracić do niego prawa, mimo że nie zawsze było obsadzone przez kandydata polskiego. O ile w tej chwili sobie przypominamy korzystali z tego miejsca przed wojną:prof.Bogumił Pawłowski,prof.Jan Walas,doc.Wacław Gajewski oraz w ubiegłym roku prof.Jakób Mowszowicz.

Po zakończeniu wojny prof.Braun-Blanquet zwrócił się do P.T.B. za pośrednictwem prof.Pawłowskiego z zapytaniem czy pragniemy nadal utrzymać to miejsce.Na podstawie korespondencji,przeprowadzonej z prof.Braun-Blanquet em ustaliliśmy wysokość zasadniczej opłaty na 7.000 fr, z listu bowiem prof.Braun-Blanquet a wynikało, że przez sympatię dla Polski i Polaków gotów zachować miejsce za minimalną opłatą, aczkolwiek od innych cudzoziemców bierze po 20 tys.franków.Napisał po prostu "płaćcie - ile możecie".Wydawało się nam, że mniej jak 7.000 fr proponować nie można.

Zarezerwowanie miejsca nie jest równoznaczne z utrzymaniem kandydata na miejscu. Wchodzi więc w grę nie tylko kwestia samego kandydata, ale również uzyskania środków na jego przejazd i utrzymanie w Montpellier.

Sprawę powyższą przedstawimy na posiedzeniu Zarządu P.T.B. w Krakowie, jakie odbędzie się w sobotę 20 b.m. przed Walnym Zgromadzeniem. Tam zostanie omowiona sprawa kandydata.Pozostanie otwarta sprawa ewentualnego stypendium dla niego. W sprawie tej zwrócimy się do Wydziału Naukiskoro tylko sprawa zostanie wyjaśniona

Gdyby Wydział Nauki uważał, że opłata 7.000 fr jest zbyt wysoka, to, sądzimy, że prof.Braun-Blanquet zgodzi się na przyszłość obniżyć ją do 6 czy nawet 5 tys.franków, ale czy to nie będzie z uszczerbkiem dla naszej opinii.

Sekretarz Generalny Przewodniczący

Prof.Dr.R.Kobendza Prof.Dr.B.Hryniewiecki

Ryc. 1.4. Dokument obrazujący starania prof. Bolesława Hryniewieckiego o zapewnienie środków na utrzymanie miejsca w Fitosocjologicznej Stacji Badawczej w Montpellier w 1947 r. Stwierdzenie prof. Josiasa Braun-Blanqueta, założyciela i kierownika Stacji, cyt. „płaćcie – ile możecie" najlepiej obrazuje ciepłe relacje rozwinięte w ramach naukowej współpracy (archiwum PTB)

Ryc. 1.5. Prof. Emil Godlewski, senior (**A**) (archiwum Tomasza Majewskiego) i prof. Józef Rostafiński (**B**) (archiwum Instytutu Botaniki PAN, Zielnik KRAM – Ikonoteka Glonów) – pierwsi członkowie honorowi Polskiego Towarzystwa Botanicznego

O wartości PTB stanowią jego członkowie. Pierwszy oficjalny spis członków Towarzystwa dokonany w 1923 r., opublikowany w ASBP [1923, 1(1): 62–75], wykazał 2 członków honorowych (Ryc. 1.5), 143 członków zwyczajnych i 50 nadzwyczajnych (ogółem 195) (Kostyniuk 1972a). Do 1939 roku liczba członków wzrosła do 329, w tym 19 członków honorowych, 132 zwyczajnych i 178 nadzwyczajnych. Lata wojny i okupacji przerzedziły znacznie szeregi PTB, co sprawiło, że w 1945 r. rozpoczęło ono pracę, licząc 235 członków zwyczajnych i nadzwyczajnych oraz 13 honorowych (zagranicznych) (Hryniewiecki, Kobendza 1946). W okresie powojennym jego liczebność szybko rosła, osiągając w 1955 r. najwyższą w swojej stuletniej historii liczbę 1440 osób (Mirek 1986a). Przyczyny tego stanu upatruje się we wzrastającej liczbie ośrodków uniwersyteckich w kraju, stałej i znaczącej pomocy finansowej państwa oraz ogólnej aprobacie dla prowadzenia aktywności społecznej (Gorczyński, Mazurowa 1970). Przeprowadzony w 2011 r. spis powszechny wykazał, że do Towarzystwa w owym czasie należało 877 botaników. Obecnie liczba ta sięga około 1000 i dzięki elektronicznej bazie danych jest łatwa do weryfikacji.

Misją Towarzystwa jest wspieranie aktywności naukowej, upowszechnianie nauki, prowadzenie działalności opiniodawczej i wydawniczej. Zadania te są realizowane poprzez organizowanie zjazdów, konferencji, wypraw i spotkań naukowych oraz prelekcji i spotkań popularyzujących wiedzę botaniczną, prowadzonych dla różnych grup wiekowych. Obecnie PTB jest jednym z nielicznych towarzystw w Polsce wydających kilka czasopism naukowych o poważnej randze i rozszerzających tę działalność na wydawnictwa zwarte. Jako organizacja cementuje życie naukowe botaników, docenia wartość ich pracy, wyróżnia najdonioślejsze odkrycia badawcze, które wnoszą istotny wkład do krajowej i światowej nauki.

Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Botanicznego
(fot. Maciej Niedziółka)

2. Struktura i władze Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Anna Mikuła[1]
Mirosława Górecka[2]

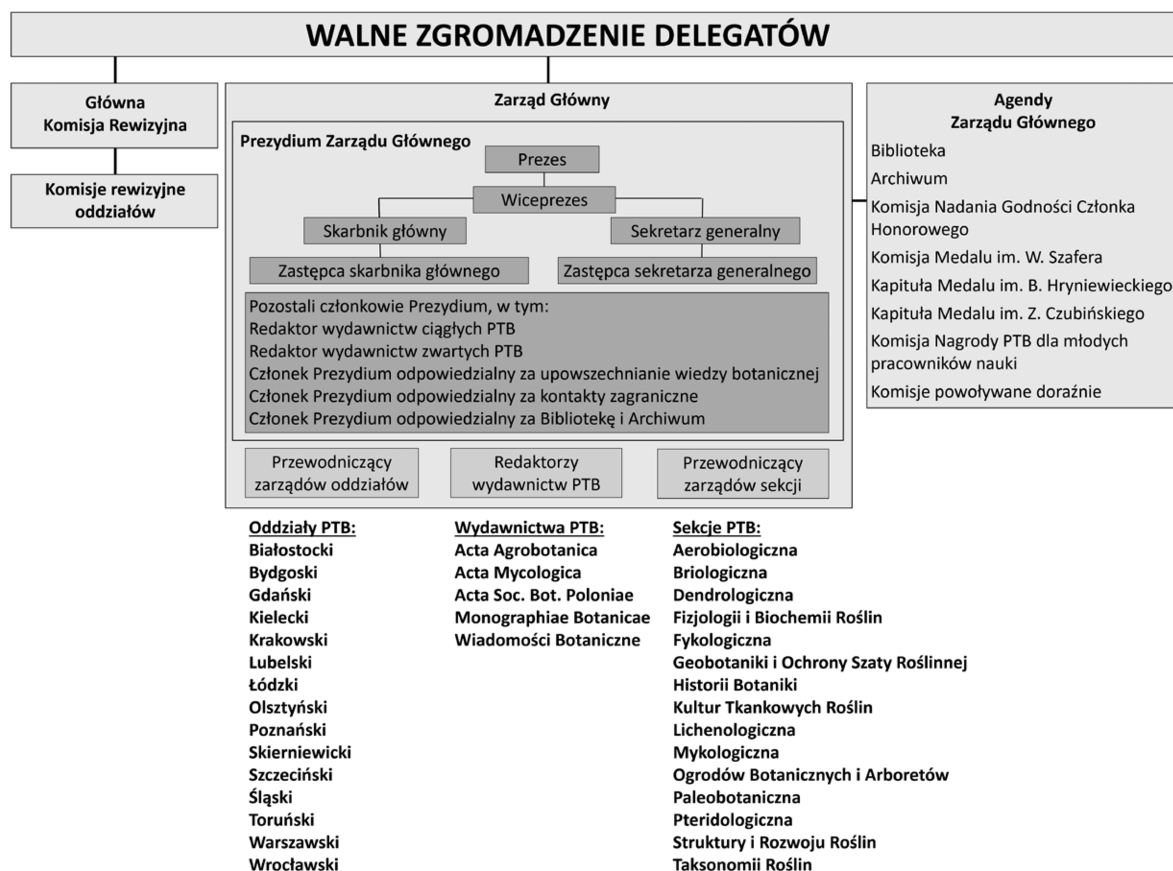
[1] Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: a.mikula@obpan.pl
[2] Katedra Botaniki, Instytut Biologii
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
e-mail: miroslawa_gorecka1@sggw.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_02

Mikuła A., Górecka M. (2022). Struktura i władze Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 26–39.

2.1. Struktura PTB

Najwyższą władzą Towarzystwa jest Walne Zgromadzenie Delegatów (Ryc. 2.1). Zarząd Główny (ZG), Prezydium Zarządu Głównego i Prezes oraz Główna Komisja Rewizyjna są naczelnymi organami Towarzystwa. Zgodnie ze statutem, Prezydium Zarządu Głównego składa się z 10–15 osób, z których większość ma przydzieloną funkcję. Skład Zarządu Głównego stanowią ponadto przewodniczący 15 Oddziałów i 15 Sekcji PTB oraz redaktorzy wydawnictw. Agendy Towarzystwa takie

Ryc. 2.1. Schemat struktury organizacyjnej Polskiego Towarzystwa Botanicznego

jak biblioteka i archiwum mają swojego przedstawiciela w Prezydium ZG. Zwykle na rok przed planowanym Zjazdem PTB uaktywniają się Kapituły i Komisje medali oraz wyróżnień, których członkowie, podobnie jak w pozostałych organach Towarzystwa, pełnią swoje funkcje w 3-letnich kadencjach.

2.2. Prezydium Zarządu Głównego

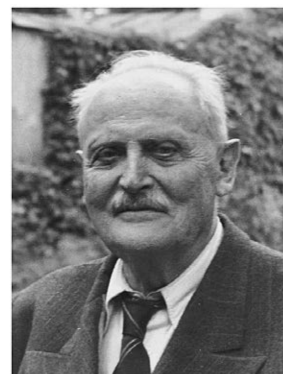
Pieczę nad Towarzystwem sprawowało dotychczas piętnastu Prezesów, zwanych w początkowym okresie przewodniczącymi. Ich poczet wraz z latami funkcjonowania przedstawia Rycina 2.2.

Struktura Prezydium Zarządu Głównego odzwierciedla aktywność Stowarzyszenia (Tab. 2.1). W sumie na przestrzeni stu lat funkcjonowania Towarzystwa w jego skład wchodziło 151 osób.

Bolesław Hryniewiecki
1922–1926

Zygmunt Wóycicki
1926–1937

Seweryn Krzemieniewski
1937–1945

Bolesław Hryniewiecki
1945–1953

Kazimierz Bassalik
1953–1955

Henryk Teleżyński
1955–1973

Tadeusz Gorczyński
1973–1977

Tomasz Wodzicki
1977–1983

Benon Polakowski
1983–1989

Jerzy Fabiszewski
1989–1992

Stefan Zajączkowski
1992–1998

Zbigniew Mirek
1998–2004

Jan Rybczyński
2004–2010

Elżbieta Romanowska
2010–2013

Adam Rostański
2013–2019

Anna Mikuła
2019–2022

Ryc. 2.2. Prezesi Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1922–2022

Tabela 2.1. Imienna lista osób sprawujących różne funkcje w Prezydium Zarządu Głównego na przestrzeni stu lat działalności Towarzystwa

Lata	Prezes	Wiceprezes	Sekretarz		Skarbnik	
1922	B. Hryniewiecki	Z. Wóycicki	S. Dziubałtowski		P. Hoser	
1924	„	„	„		„	
1925	„	„	„		brak danych	
1926	Z. Wóycicki	B. Hryniewiecki	„		„	
1929	„	„	„		„	
1930	„	„	„		S. Dziubałtowski	
1931	„	„	„		W. Moycho	
1937	S. Krzemieniewski	„	„		W. Moycho, (od 5 VII) R. Kobendza	
1938	„	„	„		R. Kobendza	
1939	„	„	„		„	
Data wyboru			Sekretarz	Z-ca Sekretarza	Skarbnik	Z-ca Skarbnika
29 IX 1945	B. Hryniewiecki	K. Bassalik	R. Kobendza	W. Gajewski	T. Gorczyński	
27 IX 1946	„	„	„	„	„	
10 IX 1949	„	„	R. Kobendza	L. Karpowiczowa	T. Gorczyński	J. Tomanek
9 IX 1950	„	„	P. Strebeyko		T. Gorczyński	
15 IX 1951	„	„	„		„	
12 VI 1952	„	„	„		„	
3 IX 1953	K. Bassalik	T. Gorczyński	„		J. Tomanek	
19 IX 1954	„	H. Teleżyński	S. Wóycicki		„	
26 VIII 1955	H. Teleżyński	Z. Czubiński	T. Gorczyński		A. Skirgiełło	
27 VI 1957	„	„	„		„	
16 IX 1959	„	„	„		„	
20 IX 1961	„	„	„		„	
26 VI 1963	„	„	„		„	
26 VI 1965	„	„	„		„	
12 IX 1967	„	F. Górski	„		„	
4 IX 1969	„	„	„		„	
2 IX 1971	„	„	„		„	
12 IX 1973	T. Gorczyński	M. Jasnowski	L. Hausbrandt		„	

[1]Redaktor Naczelny	Opiekun Biblioteki	Członkowie	
D. Szymkiewicz	–	K. Bassalik, E. Malinowski, B. Niklewski, K. Rouppert, W. Szafer	
„	S. Dziubałtowski	brak danych	
„	„	„	
„	„	„	
„	F.K. Skupieński	„	
K. Bassalik	„	K. Rouppert, D. Szymkiewicz	
„	„	S. Kulczyński, K. Piech	
„	„	W. Becker, S. Kulczyński, K. Piech	
K. Piech	F.K. Skupieński, (od 4 VI) P. Strebeyko	W. Becker, S. Kulczyński, W. Moycho	
„	P. Strebeyko	W. Moycho	
	Opiekun Biblioteki/ Z-ca		
D. Szymkiewicz, K. Bassalik	J. Kochman	L. Kaznowski, M. Korczewski, B. Pawłowski, J. Zabłocki	
„	„	L. Kaznowski, M. Korczewski, B. Pawłowski, J. Zabłocki	
K. Bassalik, W. Gajewski	H. Bukowiecki/ P. Strebeyko	B. Pawłowski	
„	H. Bukowiecki/ M. Rybicki	L. Karpowiczowa, R. Kobendza, F. Majewski, B. Pawłowski, J. Tomanek	
„	W. Sławiński	L. Kaznowski, M. Korczewski, S. Kulczyński, F. Majewski, B. Pawłowski, T. Rylska, J. Zabłocki	
„	„	L. Karpowiczowa, S. Kulczyński, R. Kobendza, B. Pawłowski, T. Rylska, J. Tomanek, A. Zielonko	
		[2]Upowszechnianie wiedzy botanicznej	Członkowie
W. Gajewski	„	L. Karpowiczowa	R. Kobendza, S. Kulczyński, Z. Obmiński, B. Pawłowski, T. Reubenbauer, H. Teleżyński
„	„	„	E. Chroboczek, T. Gorczyński, Z. Obmiński, T. Reubenbauer
„	„	„	F. Górski, J. Kochman, J. Kornaś, Z. Obmiński, B. Pawłowski, S. Wóycicki, J. Zabłocki
„	M. Kostyniuk	„	F. Górski, S. Gumiński, W. Matuszkiewicz, B. Pawłowski, W. Sławiński, J. Zabłocki
„	„	„	H. Czeczottowa, S. Gumiński, J. Mądalski, A. Paszewski, B. Pawłowski, T. Sulma
„	„	„	S. Gumiński, J. Mądalski, A. Paszewski, B. Pawłowski, T. Sulma, J. Zabłocki
„	„	„	S. Gumiński, J. Kornaś, J. Mądalski, A. Paszewski, B. Pawłowski, T. Sulma, J. Zabłocki
„	„	„	F. Górski, S. Kownas, J. Mądalski, A. Paszewski, T. Sulma, J. Zabłocki
„	„	„	S. Krupko, J. Mądalski, A. Paszewski, B. Pawłowski, T. Sulma, J. Zabłocki
„	„	„	S. Krupko, J. Mądalski, A. Paszewski, B. Pawłowski, T. Sulma, J. Zabłocki
„	„	„	S. Krupko, J. Mądalski, A. Paszewski, T. Sulma, J. Środoń, J. Zabłocki
„	„	„	Z. Hejnowicz, H. Piotrowska, I. Rejment-Grochowska, J. Ważny

Tabela 2.1. Imienna lista osób sprawujących różne funkcje w Prezydium Zarządu Głównego na przestrzeni stu lat działalności Towarzystwa (cd.)

Data wyboru	Prezes	Wiceprezes	Sekretarz	Z-ca Sekretarza	Skarbnik	Z-ca Skarbnika
18 IX 1975	T. Gorczyński	M. Jasnowski	B. Rodkiewicz		A. Skirgiełło	
13 IX 1977	T. Wodzicki	B. Rodkiewicz	Z. Starck	Z. Kiepal	L. Szymański	
10 IX 1980	T. Wodzicki	B. Rodkiewicz	Z. Starck	Z. Kiepal	L. Szymański	
5 IX 1983	B. Polakowski	„	S. Zajączkowski		„	
3 IX 1986	„	J. Fabiszewski	S. Zajączkowski	T. Majewski	L. Szymański	
6 IX 1989	J. Fabiszewski	S. Zajączkowski	M. Ławrynowicz	B. Sudnik-Wójcikowska	–	
1 IX 1992	S. Zajączkowski	S. Cieśliński	Z. Mirek	B. Sudnik-Wójcikowska	J. Zakrzewski	
26 VI 1995	„	„	„	„	J. Zakrzewski	A. Drozdowicz
15 IX 1998	Z. Mirek	M. Wierzbicka	A. Stachurska	T. Majewski	A. Drozdowicz	J. Rybczyński
24 IX 2001	„	G. Jackowski	„	„	J. Rybczyński	E. Romanowska
6 IX 2004	J. Rybczyński	M. Ławrynowicz	A. Mikuła	T. Orlikowska	E. Romanowska	J. Hereźniak
3 IX 2007	„	„	„	H. Galera	„	A. Rostański
6 IX 2010	E. Romanowska	C. Hołdyński	H. Galera	E. Krasicka-Korczyńska	A. Mikuła	A. Sawilska
24 VI 2013	A. Rostański	E. Szczuka	W. Szypuła	Z. Kącki	„	G. Łaska
27 VI 2016	„	C. Hołdyński, G. Łaska, K. Wołowski	„	A. Urbisz	„	A. Baczewska
1 VII 2019	A. Mikuła	C. Hołdyński, G. Łaska, K. Marciszewska	M. Górecka	B. Barabasz-Krasny	A. Bagniewska-Zadworna	M. Grzyb

[1] Pierwotnie Redaktor ASBP
[2] Do 1953 r. Przewodniczący Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej
[3] RNWZ – Redaktor Naczelny Wydawnictw Zwartych

[1]Redaktor Naczelny	Opiekun Biblioteki	[2]Upowszechnianie wiedzy botanicznej	Członkowie			
W. Gajewski	M. Kostyniuk	D. Fijałkowski	S. Białobok, K. Browicz, S. Gumiński, Z. Hejnowicz, M. Jasnowski, J. Kornaś, H. Piotrowska, M. Reymanówna, K. Zarzycki			
L. Jankiewicz	A. Doroszewska	–	J. Andrearczyk, H. Rutowicz, K. Zarzycki			
	Opiekun Biblioteki/ Archiwum	–	Kontakty zagraniczne	Redaktor Biuletynu	Członkowie	
L. Jankiewicz od 30 VI 1981 B. Rodkiewicz	J. Andrearczyk/ T. Majewski	R. Olaczek	E. Nalborczyk	S. Zajączkowski	–	
R. Olaczek	A. Doroszewska/ T. Majewski	–	–	T. Majewski	J. Faliński, A. Kacperska-Lewak	
J. Fabiszewski	A. Doroszewska	–	–	–		
„	T. Majewski	–	–	S. Cieśliński, Z. Mirek		
B. Zagórska-Marek	„	M. Ławrynowicz	–	–		
K. Czyżewska	„	„	–	A. Skirgiełło, K. Rostański, D. Kubowicz, K. Jędrzejko, M. Grochowska, A. Bujakiewicz, S. Balcerkiewicz		
„	„	„	–	L. Burchardt, J. Faliński, G. Jackowski, T. Korniak, S. Loster, Z. Starck, R. Snieżko, S. Zajączkowski		
„	„	„	–	J. Herbich, S. Zajączkowski, E. Brylińska, M. Herbichowa, M. Szymańska, B. Tomaszewska, A. Woźny, E. Zenkteler		
R. Snieżko	„	A. Rostański	K. Marciszewska	Z. Mirek, S. Zajączkowski, K. Wołowski		
B. Zagórska-Marek	T. Bielska	J. Herbich	E. Zenkteler	Z. Mirek, K. Czyżewska, E. Weryszko-Chmielewska, A. Popiela, E. Krasicka-Korczyńska		
„	J. Rybczyński	Z. Mirek	„	J. Jakubowska-Gabara, E. Weryszko-Chmielewska, G. Jackowski, J. Klocek, M. Sułkowska, H. Galera		
„	„	C. Hołdyński	A. Zając			
				Redaktor witryny PTB i Newslettera	Członkowie	
B. Zagórska-Marek	J. Rybczyński /I. Kirpluk	M. Zając	G. Jackowski	H. Galera	A. Popiela, M. Wójcik	
					[3]RNWZ	Członkowie
„	I. Kirpluk	A. Rostański	A. Nowak	M. Olszak	A. Mostowska	J. Rybczyński, B. Jackowiak, M. Wójcik

Kopja

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE.
SOCIÉTÉ BOTANIQUE DE POLOGNE.
WARSZAWA—VARSOVIE.
Krakowskie Przedm. 26/28
ZAKŁAD BOTANIKI OGÓLNEJ
INSTITUT DE BOTANIQUE GÉNÉRALE
Konto Czekowe P. K. O. Nr. 5770.

Warszawa, dn. 16 listopada 1935 r.

Do Komisarjatu
Rządu st. m. Warszawy.

Mamy zaszczyt zakomunikować, iż skład Zarządu Głównego naszego Towarzystwa od r. ub. nie uległ zmianie i przedstawia się, jak następuje:

1. Prezes prof. dr. Zygmunt Wóycicki - Warszawa
2. Vice Prezes " " Bolesław Hryniewiecki - " -
3. Sekretarz " " Seweryn Dziubałtowski - " -
4. Skarbnik doc. " Wacław Moycho - " -
5. Bibljotekarz " " Franciszek Skupieński - " -
6. Redaktor prof. dr. Kazimierz Bassalik - " -
7. Bez określo- " " Kazimierz Piech Kraków
8. nej funkcji " " Stanisław Kulczyński Lwów
9. Przewodniczący odd. Krakowskiego prof. dr. Władysław Szafer
10. - " - - " - Lwowskiego " " Seweryn Krzemieniewski
11. - " - - " - Poznańskiego " " Adam Wodziczko
12. - " - - " - Warszawskiego " " B. Hryniewiecki
13. - " - - " - Wileńskiego " Jan Muszyński

Prezes /-/ Z. Wóycicki
Sekretarz [signature]

Ryc. 2.3. Dokument z dnia 16 listopada 1935 r. skierowany do Komisariatu Rządu st. m. Warszawy z informacją o składzie Zarządu PTB (archiwum PTB)

Obowiązkiem władz PTB w pierwszych latach działalności Towarzystwa było m.in. powiadamianie Komisariatu Rządu Stołecznego Miasta Warszawy o składzie Zarządu każdorazowo po odbytych wyborach (Ryc. 2.3). Obecnie wszelkie zmiany personalne rejestrowane są w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS).

Początkowo funkcje prezesa, wiceprezesa, sekretarza, skarbnika oraz redaktora i bibliotekarza były wystarczające do realizacji celów statutowych. Po wojnie zainicjowano wprowadzanie ich zastępców. Istotną zmianą w działalności Towarzystwa było utworzenie w 1953 r. funkcji przewodniczącego Komisji Popularyzacji (z czasem: Upowszechniania) Wiedzy Botanicznej.

W 1980 r. z działalności biblioteki wyodrębniono archiwum, utworzono również funkcję osoby odpowiedzialnej za kontakty zagraniczne, która została na stałe wdrożona od 2004 r. W odpowiedzi na postępującą cyfryzację, w 2016 r. powołano Redaktora Witryny PTB i Newslettera. W 2021 r., w związku z porządkowaniem działalności wydawniczej, w miejsce dotychczasowej funkcji redaktora wydawnictw PTB utworzono dwie funkcje: redaktora wydawnictw ciągłych i redaktora wydawnictw zwartych.

W ciągu pierwszych 50 lat działalności Towarzystwa, skład Prezydium Zarządu Głównego niewiele się zmieniał. Stanowiło go w różnym układzie funkcyjnym w sumie 51 osób, z czego funkcję prezesa pełniło zaledwie pięciu profesorów: Bolesław Hryniewiecki, Zygmunt Wóycicki,

Seweryn Krzemieniewski, Kazimierz Bassalik i Henryk Teleżyński. W tym okresie przyczyną największych zmian personalnych w Zarządzie PTB były działania wojenne. Wojny nie przeżyli: Zygmunt Wóycicki, Seweryn Krzemieniewski (prezesi PTB), Seweryn Dziubałtowski (sekretarz PTB) oraz Kazimierz Piech (redaktor ASBP) (Mirek 1986a).

W drugim półwieczu istnienia PTB zmieniono zasady zarządzania Towarzystwem. Od 1973 r., zgodnie z regulaminem wyborów, funkcja prezesa może być sprawowana najwyżej przez dwie (3-letnie) kadencje. Wprowadzenie tej zmiany zwiększyło dynamikę w obsadzaniu innych ważnych funkcji takich jak sekretarza i skarbnika. Najbardziej stabilne personalnie pozostały natomiast

Ryc. 2.4. Członkowie Prezydium Zarządu Głównego PTB kadencji 2010–2013 przed pierwszym jesiennym posiedzeniem, wrzesień 2010 r.; od lewej: Elżbieta Zenkteler, Elżbieta Romanowska (Prezes PTB), Zbigniew Mirek, Halina Galera, Ewa Krasicka-Korczyńska, Beata Zagórska-Marek, Maria Ławrynowicz, Anna Mikuła, Adam Rostański, Jan Rybczyński (**A**) (archiwum PTB); kadencji 2016–2019 podczas 58 Zjazdu PTB w Krakowie, 2 lipca 2019 r.; siedzi: Adam Rostański (Prezes PTB), stoją od lewej: Wojciech Szypuła, Czesław Hołdyński, Grzegorz Jackowski, Anna Mikuła, Grażyna Łaska, Agnieszka Popiela, Jan Rybczyński, Małgorzata Wójcik, Halina Galera, Izabella Kirpluk, Konrad Wołowski (**B**) (fot. Danuta Węgiel)

funkcje opiekuna biblioteki i archiwum PTB, redaktora wydawnictw PTB oraz upowszechniania wiedzy botanicznej. W sumie liczba osób pełniących różne funkcje w Prezydium Zarządu Głównego w ciągu drugiego 50-lecia istnienia Towarzystwa była ponad dwukrotnie większa niż w trakcie pierwszego. Fotografie na Ryc. 2.4 przedstawiają członków Prezydium Zarządu Głównego PTB początku i końca minionej dekady.

Największe zasługi dla Towarzystwa miał prof. Bolesław Hryniewiecki, który funkcję prezesa lub wiceprezesa sprawował przez pierwsze 31 lat. Wśród innych osób, które przez dziesięciolecia były czynnie związane z działalnością na rzecz Towarzystwa wymienić należy: Wacława Gajewskiego (28 lat był redaktorem wydawnictw PTB; 1949–1977), Tomasza Majewskiego (27 lat opiekował się biblioteką i archiwum Towarzystwa; 1980–2007), Jana Rybczyńskiego (aktywnego członka Prezydium ZG pełniacego różne funkcje przez okres 24 lat; 1998–2022) Seweryna Dziubałtowskiego (sekretarza w latach 1922–1944), Ludmiłę Karpowiczową (22 lata była przewodniczącą Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej; 1953–1975), Alinę Skirgiełło (skarbnik PTB w latach 1955–1977), Mikołaja Kostyniuka (20 lat opiekował się biblioteką; 1957–1977), Henryka Teleżyńskiego (19 lat pełnił funkcję prezesa; 1954–1973), Tadeusza Gorczyńskiego (18 lat był sekretarzem PTB) czy Kazimierza Bassalika i Beatę Zagórską-Marek (15 lat pracowali jako redaktorzy naczelni ASBP).

2.3. Komisja Rewizyjna Zarządu Głównego

W dokumentacji archiwalnej znaleźć można coroczne protokoły komisji rewizyjnej, która nadzoruje działania Towarzystwa w sferze merytorycznej i finansowej. W tym zakresie brakuje informacji za lata 1922–1928 oraz 1937–1939. Imienna lista osób wchodzących w skład Głównej Komisji Rewizyjnej w kolejnych latach funkcjonowania Towarzystwa została przedstawiona w Tabeli 2.2. Warto podkreślić, że w historii Towarzystwa nie zdarzyło się, by Komisja Rewizyjna negatywnie oceniła działalność Zarządu Głównego.

2.4. Oddziały i Sekcje PTB

Oddziały Polskiego Towarzystwa Botanicznego są jednostkami terenowymi, podlegają władzom Towarzystwa i nie mają osobowości prawnej. Są powoływane uchwałą Zarządu Głównego, na pisemny wniosek co najmniej 15 członków Towarzystwa. Podlegają legalizacji przez właściwe terenowe organy administracji państwowej. Władzą Oddziału jest Walne Zebranie Członków Oddziału, a jego organami są: Zarząd Oddziału (składający się z 4–9 członków, w tym: przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, sekretarza i skarbnika) oraz Komisja Rewizyjna Oddziału (kontrolująca całokształt działalności Oddziału). Kadencja organów Oddziału trwa 3 lata. Materialną podstawą działalności Oddziału są składki członkowskie, fundusze przekazywane przez Zarząd Główny, a także środki pochodzące z innych źródeł określonych w statucie PTB. Do zakresu działania Zarządu Oddziału należy: 1) realizowanie statutowych celów Towarzystwa, 2) realizowanie uchwał Walnego Zebrania Członków Oddziału oraz uchwał i wytycznych naczelnych władz i organów Towarzystwa, 3) opracowywanie planów działalności Oddziału i sprawozdań składanych do Zarządu Głównego, 4) prowadzenie działalności finansowej w ramach upoważnień i wytycznych udzielonych przez Zarząd Główny, 5) zwoływanie Walnych Zebrań Członków Oddziału i składanie na nich sprawozdań ze swej działalności.

W roku utworzenia Towarzystwa swoją działalność rozpoczęły cztery Oddziały: Krakowski, Lwowski, Warszawski i Wileński (Tab. 2.3). W okresie międzywojennym powstał jeszcze Oddział Poznański (1930 r.). Po wojnie, wskutek zmian terytorialnych, Oddziały Litewski i Wileński przestały istnieć. Większość oddziałów funkcjonujących obecnie powstało w ciągu pierwszych 30 lat istnienia PTB. Oddziały Kielecki, Śląski i Skierniewicki zostały zawiązane najpóźniej, bo w okresie między 1974 a 1981 rokiem.

Tabela 2.2. Imienna lista osób wchodzących w skład Głównej Komisji Rewizyjnej

Lata	Członkowie			
1922–28	b.d.			
1930	M. Korczewski, W. Szmidecki			
1932	P. Hoser, M. Korczewski, W. Szmidecki			
1934	P. Hoser, W. Jedliński, W. Szmidecki			
1935	P. Hoser, R. Kobendza, W. Szmidecki			
1937	F. Górski, R. Kobendza, W. Szmidecki			
1937–39	b.d.			
	Przewodniczący	Członkowie		
1945	F. Górski	H. Czeczottowa, A. Wojtysiak		
1946	„	H. Czeczottowa, A. Wojtysiak, W. Niedziałkowski, H. Teleżyński		
1947	„	H. Czeczottowa, A. Wojtysiak, W. Niedziałkowski, H. Bukowiecki		
1949	„	H. Czeczottowa, J. Kochman, F. Majewski		
1952	„	H. Czeczottowa, J. Kochman, M. Korczewski, F. Majewski		
1954	F. Majewski	J. Kochman, F. Krzysiak, W. Matuszkiewicz, T. Rylska		
1955	„	H. Czeczottowa, W. Matuszkiewicz, T. Rylska		
1957	„	H. Czeczottowa, J. Kochman, T. Rylska		
1959	„	I. Grochowska, J. Kochman, J. Zabłocki		
1961	„	H. Czeczottowa, J. Kochman		
1962	J. Szuleta	I. Rejment-Grochowska, J. Tomanek, J. Ważny		
1963	„	H. Czeczottowa, I. Rejment-Grochowska, J. Tomanek, J. Ważny		
1965	H. Czeczottowa	H. Czeczottowa, I. Rejment-Grochowska, J. Tomanek, J. Ważny		
1967	„	J. Tomanek, J. Ważny, L. Hausbrandt, J. Kochman		
1969	„	J. Kochman, J.R. Starck, J. Tomanek, S. Czyżewska		
1971	J. Kochman	J. Tomanek, J. Ważny		
1973	„	Z. Starck, J. Tomanek		
1975	„	Z. Podbielkowski, Z. Starck		
1977	„	T. Gorczyński, H. Piotrowska, Z. Podbielkowski, I. Rejment-Grochowska		
	Przewodniczący	Wiceprzewodn.	Sekretarz	Członkowie
1980	J. Ważny	M. Furmanowa	T. Gorczyński	S. Grzesiuk, M. Kwiatkowska, E. Symonides
1983	P. Strebeyko	A. Skirgiełło	A. Rumińska	Z. Starck, E. Symonides, K. Szczepanek
1986	P. Strebeyko	Z. Starck	A. Rumińska	K. Czyżewska, M. Górska-Zajączkowska, E. Symonides
1989	Z. Starck	B. Gej	K. Czyżewska	M. Górska-Zajączkowska, T. Przybylski, J. Wilkoń-Michalska
1992	J. Fabiszewski	A. Borowska	K. Czyżewska	M. Górska-Zajączkowska, J. Wilkoń-Michalska, K. Szczepanek
1995	J. Fabiszewski	Z. Starck	A. Borowska	Z. Dzwonko, M. Górska-Zajączkowska, J. Jakubowska-Gabara
1998	S. Cieśliński	M. Górska-Zajączkowska	J. Jakubowska-Gabara	Z. Dzwonko, M. Dynowska, T. Kimsa
2001	M. Dynowska	S. Cieśliński	M. Klimko	E. Gwóźdź, B. Sudnik-Wójcikowska, R. Śnieżko
2004	M. Dynowska	J.R. Starck	W. Kowalski	J. Jakubowska-Gabara, M. Górska-Zajączkowska, T. Załuski
2007	T. Załuski	M. Herbich	A. Bomanowska	J.R. Starck, W. Wójtowicz
2010	T. Załuski	D. Sochacki	A. Bomanowska	R. Ciepał, M. Badura, K. Ziarnek
2013	T. Załuski	A. Popiela	M. Sułkowska	J. Holeksa, M. Jędrzejczyk-Korycińska, A. Sawilska
2016	T. Załuski	K. Towpasz	M. Sułkowska	A. Szczepkowski, M. Sujkowska-Rybkowska
2019	M. Sułkowska	T. Załuski	W. Szypuła	A. Szczepkowski, A. Sawilska

Tabela 2.3. Wykaz Oddziałów Polskiego Towarzystwa Botanicznego i wybrane elementy ich charakterystyki

Oddział	Data powstania/ rozwiązania	Liczba członków w:			Pierwszy przewodniczący
		1972 r.	1987 r.	2021 r.	
Krakowski	09 IV 1922	123	158	156	Władysław Szafer
Lwowski	09 IV 1922/1945	–	–	–	Seweryn Krzemieniewski
Warszawski	22 XI 1922	246	313	169	Zygmunt Wóycicki
Wileński	1922–1923/1945	–	–	–	Piotr Wiśniewski
Poznański	8 VI 1930	110	174	118	Konstanty Stecki
Łódzki	14 IX 1945	54	78	52	Franciszek Skupieński
Wrocławski	28 IX 1945	90	130	81	Stanisław Tołpa
Lubelski	12 XII 1945	50	82	86	Adam Paszewski
Toruński	29 IV 1947	45	44	23	Jan Zabłocki
Gdański	15 III 1952	31	43	49	Tadeusz Sulma
Białostocki	2 V 1952	17	6	33	Witold Sławiński
Bydgoski	12 VI 1952	25	33	24	Andrzej Michalski
Szczeciński	8 XI 1955	33	26	39	Stefan Kownas
Olsztyński	26 XI 1955	33	44	27	Tadeusz Młynek
Kielecki	17 IX 1974	–	27	20	Jan J. Stanisławski
Śląski	05 XI 1975	–	45	60	Jan Solarek
Skierniewicki	21 V 1981	–	66	30	Leszek Jankiewicz
Sumaryczna liczba członków		857	1269	967	

Tabela 2.4. Sekcje Polskiego Towarzystwa Botanicznego i wybrane elementy ich charakterystyki

Sekcja	Data powstania	Liczba członków w 2021 r.	Pierwszy przewodniczący
Dendrologiczna	14 III 1951	53	Alfons Zielonko
Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej [1]	15 IX 1951	302	Bogumił Pawłowski
Fizjologii i Biochemii Roślin [2]	19 XI 1954	149	Franciszek Górski
Paleobotaniczna	26 VIII 1955	35	Władysław Szafer
Mykologiczna	05 VI 1956	62	Alina Skirgiełło
Ogrodów Botanicznych i Arboretów	17 II 1973	64	Jan J. Walas
Struktury i Rozwoju Roślin [3]	05 IX 1973	100	Maria Skalińska
Fykologiczna	08 XII 1974	18	Karol Starmach
Briologiczna	09 XII 1978	30	Irena Rejment-Grochowska
Karpologiczna [4]	31 III 1979	–	Barbara Wojciechowska
Historii Botaniki	23 IV 1983	22	Jadwiga Dyakowska
Lichenologiczna	05 IX 1983	35	Tadeusz Sulma
Kultur Tkankowych Roślin	12 XII 1994	65	Jan J. Rybczyński
Pteridologiczna	08 XII 2001	24	Halina Piękoś-Mirkowa
Aerobiologiczna	07 V 2005	19	Elżbieta Weryszko-Chmielewska
Taksonomii Roślin [5]	05 IV 2014	45	Adam Zając

[1] Do roku 1971 Sekcja Ekologii i Socjologii Roślin
[2] Do roku 1969 Sekcja Fizjologii Roślin
[3] Do 18 X 2008 Sekcja Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin
[4] Sekcja rozwiązana formalnie w 1995 r.
[5] Do roku 2020 Sekcja Taksonomii Roślin Naczyniowych

Obok Oddziałów, które są jednostkami terytorialnymi, w Towarzystwie działa obecnie 15 sekcjach tematycznych (Tab. 2.4). Sekcje są powoływane uchwałą Zarządu Głównego, na pisemny wniosek złożony przez co najmniej 15 członków Towarzystwa. Do kompetencji Sekcji należy realizacja celów statutowych Towarzystwa w zakresie dyscypliny naukowej, którą reprezentuje. Członkowie Towarzystwa mogą zadeklarować przynależność do dowolnej liczby Sekcji. Władzą Sekcji jest Walne Zebranie Członków Sekcji, zaś organem Sekcji jest Zarząd Sekcji, który składa się z 3–5 osób, w tym przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego i sekretarza. Kadencja Zarządu Sekcji trwa 3 lata. Sekcja nie prowadzi własnej działalności finansowej. Środki na działalność otrzymuje od Zarządu Głównego, może je także pozyskiwać z innych źródeł określonych w statucie PTB.

Tworzenie sekcji zostało zainicjowane połączeniem się 10 września 1950 r. Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego (PTD) z PTB wskutek odgórnych dyrektyw Departamentu Nauki Ministerstwa Oświaty. W miejsce PTD zdecydowano utworzyć Sekcję Dendrologiczną przy Towarzystwie Botanicznym (Kościelny 1972). Konsekwencją tej decyzji było wprowadzenie stosownego zapisu do statutu PTB (Statut PTB 1951) umożliwiającego tworzenie sekcji tematycznych. Od tego momentu, wraz z postępującą specjalizacją nauk botanicznych, zaczęły powstawać kolejne sekcje. Ostatnia z nich, Taksonomii Roślin, powstała w 2014 r.

Oddziały i Sekcje prowadzą działalność naukową i popularyzującą naukę. Organizują regularne zebrania, konferencje naukowe, zjazdy, warsztaty, wyprawy botaniczne, szkolenia, prelekcje, konkursy. W zebraniach często biorą udział uczniowie i studenci, a także pasjonaci niezwiązani formalnie z Towarzystwem. W 1950 r. zapoczątkowano wymianę prelegentów między Oddziałami, dzięki czemu możliwe było szerzenie wiedzy o działalności różnych instytucji naukowych, ich wyposażeniu i możliwościach współpracy (Gorczyński, Mazurowa 1970). Na wniosek prof. S. Kulczyńskiego od 1950 r. wprowadzono problemową tematykę zjazdów PTB. Z inicjatywy prof. Z. Czubińskiego od 1964 r. oddziały rozpoczęły akcję opiekowania się wybranymi rezerwatami i prowadzenia w nich prac badawczych (Gorczyński, Mazurowa 1970). Ponadto członkowie Oddziałów i Sekcji wydają pod auspicjami PTB monografie i przewodniki.

(fot. Jan Marcinkiewicz)

3. Medale i nagrody Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Mirosława Górecka

Katedra Botaniki, Instytut Biologii
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
e-mail: miroslawa_gorecka1@sggw.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_03

Górecka M. (2022). Medale i nagrody Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 40–49.

Polskie Towarzystwo Botaniczne kierując się szlachetnymi ideami, nagradza osoby, których wkład w rozwój nauk botanicznych w Polsce jest istotny. Wyróżnienia są wręczane w trakcie ceremonii otwarcia kolejnych Zjazdów, tj. uroczystości, która skupia zawsze największą rzeszę botaników różnych specjalności. Sprzyja to wspólnemu celebrowaniu zasług laureatów oraz ich poznawaniu.

U progu stulecia swojego istnienia Towarzystwo nadaje 3 rodzaje medali oraz nagradza wyróżnieniami młodych, wybitnych naukowców. Medale są przyznawane w oparciu o wnioski składane do Komisji lub Kapituł wyróżnień, które funkcjonują zgodnie z wewnętrznym regulaminem i są wybierane w sposób demokratyczny.

3.1. Medal im. Prof. Władysława Szafera

Medal im. Profesora Władysława Szafera (Ryc. 3.1) ustanowiony w 1980 roku jest przyznawany od 1989 r. autorom prac z zakresu botaniki, odznaczających się wybitną wartością naukową. Nagradzane są indywidualne osoby za całokształt dorobku naukowego, jak również indywidualne osoby lub zespoły za prace z zakresu szeroko pojętych nauk botanicznych odznaczające się wybitną wartością naukową, opublikowane w okresie pomiędzy kolejnymi zjazdami Towarzystwa.

Laureaci Medalu im. Prof. Władysława Szafera

1. prof. dr hab. Alicja Borowska *Flora polska. Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. Grzyby Dematiaceae philoconidiae (Mycota)* tom XVI (**1989**)
2. prof. dr hab. Janusz B. Faliński za książkę *Vegetation dynamics in temperate lowland primeval forests* (**1989**)
3. prof. dr hab. Jan Kornaś i prof. dr hab. Anna Medwecka-Kornaś za książkę *Geografia roślin* (**1989**)
4. prof. dr hab. Stanisław Lisowski za wyróżniającą się pracę z zakresu botaniki *Composite, tribus Inuleae (flors d'Afrique Centrale, Spermatophytes) 1989)*. Jardin Botanique National de Belgique (**1992**)

Ryc. 3.1. Awers i rewers Medalu im. Prof. Władysława Szafera (fot. Jan Marcinkiewicz)

5. prof. dr hab. Maria Ławrynowicz *Flora polska. Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych Grzyby (Mycota)* Tom XVIII Workowce (Ascomycetes), jeleniakowe (Elaphomycetales), truflowe (Tuberales) Conservation of fungi and other cryptogams in Europe 1991 (**1992**)
6. prof. dr hab. Krystyna Falińska za wybitne osiągnięcia naukowe w dziedzinie botaniki (**1995**)
7. prof. dr hab. Tomasz Majewski za wydanie książki pt. *The Laboulbeniales of Poland* (**1995**)
8. prof. dr hab. Alicja Szweykowska i prof. dr hab. Jerzy Szweykowski za *Słownik botaniczny* (**1995**)
9. prof. dr hab. Kazimierz Browicz za dzieło *Chorology of trees and shrubs in south-west Asia and adjacent regions* (**1998**)
10. prof. dr hab. Zygmunt Hejnowicz za *Plant structure: function and development. A treatise on anatomy and vegetative development, with special reference to woody plants* (**1998**)
11. dr hab. Dariusz Szlachetko za książkę *Storczyki. Flora Polski* (**1998**)
12. prof. dr hab. Magdalena Ralska-Jasiewiczowa za dzieło *Lake Gościąż, central Poland. Monographic study* (**2001**)
13. prof. dr hab. Adam Zając i prof. dr hab. Maria Zając za *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce* (**2004**)
14. prof. dr hab. Zbigniew Mirek za dwutomowe dzieło Flora Polski *Atlas roślin chronionych* (**2007**)
15. prof. dr hab. Halina Piękoś-Mirkowa za dwutomowe dzieło Flora Polski *Atlas roślin chronionych* (**2007**)
16. prof. dr hab. Leon Stuchlik za dwutomowe dzieło *Atlas of pollen and spore of Polish Neogene* (**2007**)
17. prof. dr hab. Maciej Zenkteler za całokształt osiągnięć w zakresie doświadczalnej embriologii roślin w kulturach in vitro, będących pionierskimi pracami w skali światowej biotechnologii roślin (**2007**)
18. prof. dr hab. Elżbieta Weryszko-Chmielewska za dorobek naukowy w zakresie aerobiologii (**2010**)
19. prof. dr hab. Leokadia Witkowska-Żuk za dzieło Flora Polski *Atlas roślinności lasów* (**2010**)
20. prof. dr hab. Romuald Olaczek za *Skarby przyrody i krajobrazu Polski* (**2010**)
21. prof. dr hab. Karol Latowski za całokształt dorobku oraz dzieło *Flora Chersonia* (**2010**)
22. prof. dr hab. Jan Kopcewicz za podręcznik *Podstawy biologii roślin* (**2013**)
23. prof. dr hab. Jan Marek Matuszkiewicz za dzieło *Geobotaniczne rozpoznanie tendencji rozwojowych zbiorowisk leśnych w wybranych regionach Polski* (**2013**)
24. prof. dr hab. Przemysław Wojtaszek za redakcję książki anglojęzycznej *Mechanical integration of plant cells and plants* (**2013**)
25. prof. dr hab. Adam Woźny w uznaniu całokształtu dorobku naukowego (**2016**)
26. prof. dr hab. Jan J. Rybczyński w uznaniu całokształtu dorobku naukowego (**2016**)
27. zespół naukowy: dr hab. Arkadiusz Nowak, dr hab. Sylwia Nowak i dr hab. Marcin Nobis w uznaniu całokształtu dorobku naukowego, w szczególności za wkład w rozwój badań geobotanicznych w Tadżykistanie (**2016**)
28. prof. dr hab. Małgorzata Latałowa w uznaniu całokształtu dorobku naukowego (**2019**)
29. prof. dr hab. Anna Mikuła za odkrycie procesu somatycznej embriogenezy u roślin z kladu Monilophyta na przykładzie paproci drzewiastej *Cyathea delgadii* Sternb. (**2019**)

3.2. Medal im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego

Medal im. Profesora Bolesława Hryniewieckiego jest przyznawany od 1995 roku (Ryc. 3.2). Medalem wyróżniane są osoby fizyczne, stowarzyszenia społeczne i instytucje publiczne za szczególne zasługi w upowszechnianiu wiedzy botanicznej i ochrony przyrody, wyróżniające się nowoczesną treścią,

oryginalną formą bądź skutecznością, w dowolnych kręgach społeczeństwa. Wyróżniane mogą być pojedyncze dzieła i efekty działania lub całokształt działalności w określonej dziedzinie upowszechniania wiedzy botanicznej.

Laureaci Medalu im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego

1. dr Urszula Bielczyk za organizację wystawy *Porosty* (**1995**)
2. prof. dr hab. Zbigniew Butowski za organizację Gołubieńskiego Ogrodu Botanicznego (**1995**)
3. dr hab. Roman Dębski za działanie w zakresie popularyzacji przyrody i za film *Rośliny owadożerne* (**1995**)
4. dr hab. Janusz Hereźniak za fotografie roślin (**1995**)
5. prof. dr hab. Zbigniew Podbielkowski za całokształt pracy nad upowszechnianiem wiedzy botanicznej (**1995**)
6. dr Zofia Radwańska-Paryska za popularyzację przyrody Tatr (**1995**)
7. prof. Alina Skirgiełło za upowszechnianie wiedzy o grzybach (**1995**)
8. prof. dr hab. Zofia Starck za współorganizowanie ogólnopolskiej Olimpiady Biologicznej (**1995**)
9. prof. dr hab. Romuald Olaczek za ochronę piękna i wartości przyrody (**1998**)
10. prof. dr hab. Hanna Piotrowska za upowszechnianie wiedzy o szacie roślinnej polskiego Wybrzeża i utworzenie w Uniwersytecie Gdańskim ośrodka botanicznego (**1998**)
11. prof. dr hab. Krzysztof Rostański za upowszechnianie wiedzy o szacie roślinnej Śląska i kształtowanie pozytywnego stosunku jego mieszkańców do przyrody (**1998**)
12. prof. dr hab. Kazimierz Tobolski za wprowadzenie elementów ekologicznych i paleobotanicznych do studiów nad pradziejami ziem ojczystych, zwłaszcza lednickich (**1998**)
13. Jan i Bożena Walencikowie za film i album *Tętno pierwotnej puszczy* (**1998**)
14. prof. dr hab. Władysław Wojewoda za upowszechnianie wiedzy o grzybach i działanie na rzecz ich ochrony (**1998**)
15. Rodzina Państwa Falińskich z Białowieży: prof. dr hab. Krystyna Falińska, prof. dr hab. Janusz Bogdan Faliński, Jarosław J. Faliński za upowszechnianie celnym słowem, mapą i obszarem wiedzy o szacie roślinnej, w szczególności o naukowej wartości i pięknie Puszczy Białowieskiej (**2001**)
16. prof. dr hab. Aleksander Łukasiewicz za wkład w rozwój ogrodów botanicznych w Polsce i uczynienie z Ogrodu Botanicznego UAM w Poznaniu wzorowej placówki krzewienia wiedzy o roślinach i ogrodach (**2001**)

Ryc. 3.2. Medal im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego (fot. Jan Marcinkiewicz)

17. prof. dr hab. Jadwiga Siemińska za popularyzowanie wiedzy o glonach oraz stworzenie ogólnodostępnej kartoteki i bibliografii glonów Polski (**2001**)
18. dr Andrzej Noryśkiewicz za popularyzację wiedzy botanicznej wśród młodzieży (**2004**)
19. mgr Kaj Romeyko-Hurko za aktywną działalność na polu ochrony polskiej przyrody (**2004**)
20. dr Hanna Werblan-Jakubiec za szczególne osiągnięcia edukacyjne i popularyzacyjne z zakresu wiedzy botanicznej w formie wydawnictw książkowych, audycji radiowych i telewizyjnych oraz programów dydaktycznych Ogrodu Botanicznego UW (**2004**)
21. prof. dr hab. Małgorzata Wierzbicka za szczególne zasługi w upowszechnianiu wiedzy botanicznej (**2004**)
22. prof. dr hab. Maria Ławrynowicz w uznaniu ogromnych zasług w dziedzinie popularyzacji wiedzy przyrodniczej w kraju i na forum międzynarodowym, ze szczególnym uwzględnieniem dziedziny mykologii (**2007**)
23. prof. dr hab. Krzysztof Jędrzejko za silne zaangażowanie w popularyzację wiedzy botanicznej szczególnie z obszaru botaniki stosowanej oraz nasycenie jej poezją (**2007**)
24. dr hab. Marek Kucharczyk za osiągnięcia edukacyjne i popularyzacyjne z zakresu wiedzy botanicznej, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku fotograficznego, dokumentującego piękno przyrody ojczystej (**2007**)
25. dr Bożenna Maciejewska za wysoce skuteczne i różnorodne formy upowszechniania wiedzy przyrodniczej wśród młodzieży i nauczycieli, we współpracy z uczelniami i instytucjami naukowymi (**2007**)
26. dr Hanna Wójciak za opracowanie *Porosty, mszaki i paprotniki* z serii „Flora Polski” oraz upowszechnianie wiedzy botanicznej i propagowanie ochrony przyrody w regionie lubelskim (**2007**)
27. prof. dr hab. Anna Bujakiewicz w uznaniu wybitnych zasług w dziedzinie popularyzacji wiedzy przyrodniczej ze szczególnym uwzględnieniem mykologii (**2010**)
28. prof. dr hab. Krystyna Czyżewska za oddaną pracę edukacyjną i popularyzatorską na rzecz wspólnego dobra (**2010**)
29. prof. dr hab. Józef Kurowski za upowszechnienie wiedzy botanicznej, edukacji ekologicznej oraz aktywności naukowej dotyczącej badań flory i roślinności Polski (**2010**)
30. prof. dr hab. Jerzy Piórecki za upowszechnienie wiedzy botanicznej (**2010**)
31. prof. dr hab. Jerzy Puchalski za wkład w rozwój Ogrodu Botanicznego – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej PAN w Warszawie (**2010**)
32. dr Małgorzata Falencka-Jabłońska za działalność w zakresie utworzenia i rozwijania idei Olimpiady Ekologicznej (**2013**)
33. mgr Piotr Grzegorzek za ogromne zaangażowanie w propagowaniu wiedzy o szacie roślinnej Chrzanowskiej Małej Ojczyzny (**2013**)
34. prof. dr hab. Stanisław Kłosowski za propagowanie piękna i walorów szaty roślinnej wód i bagien (**2013**)
35. dr hab. Jerzy Tumiłowicz za wybitne zaangażowanie w propagowaniu wiedzy dendrologicznej i wkład w tworzenie arboretów w Polsce (**2013**)
36. dr Ewa Krasicka-Korczyńska w uznaniu działalności na rzecz upowszechniania wiedzy botanicznej w szczególności w zakresie ochrony wartości polskiej przyrody (**2016**)
37. prof. dr hab. n. med. Krystyna Obtułowicz w uznaniu znaczącego wkładu w upowszechnianiu wiedzy z zakresu fenologii kwitnienia roślin alergogennych oraz zagrożeń wynikających z obecności ziaren pyłku tych roślin w powietrzu (**2016**)
38. prof. dr hab. Jan T. Siciński za wyróżniającą się aktywność w zakresie upowszechniania wiedzy botanicznej oraz działalność naukową w czasie 50-letniej przynależności do PTB (**2016**)
39. prof. dr hab. Barbara Sudnik-Wójcikowska za autorstwo i współautorstwo podręczników, słowników, encyklopedii, multimediów oraz książek popularno-naukowych dotyczących szaty roślinnej Polski (**2016**)

40. dr hab. Halina Galera za wyróżniający się wkład w upowszechnianie wiedzy botanicznej w społeczeństwie oraz działalność ilustratorską (**2019**)
41. prof. dr hab. Ludwik Frey za znaczący wkład w upowszechnianie wiedzy o przyrodzie Pienin oraz działalność naukową i redakcyjną (**2019**)

Instytucje

1. Muzeum im. K. Kluka w Ciechanowcu za utrwalanie dokonań Krzysztofa Kluka i powołanie ogrodu botanicznego przy Muzeum w Ciechanowcu (**1995**)
2. Zarząd Główny Wydawnictwa Liga Ochrony Przyrody (LOP) za serię *Przyroda polska* (**1995**)
3. Lubuski Klub Przyrodników za zorganizowanie ruchu na rzecz poznania i ochrony przyrody w regionie (**1998**)
4. Ojcowski Park Narodowy za zorganizowaną edukację i rozwój naukowych podstaw czynnej ochrony przyrody (**1998**)
5. Instytut Dendrologii PAN w Kórniku za publikację serii monografii *Nasze drzewa leśne* oraz utrzymanie Arboretum Kórnickiego jako kolekcji popularyzującej różnorodność, piękno i pożytek roślin drzewiastych (**2001**)
6. Miejski Ogród Botaniczny w Łodzi za systematycznie prowadzoną działalność wystawienniczą i szkoleniową, skupiającą w Ogrodzie młodzież i dorosłych, rozbudzającą powszechne zainteresowanie światem roślin (**2001**)
7. Muzeum Przyrodnicze w Kazimierzu Dolnym za upowszechnienie wiedzy botanicznej (**2004**)
8. Ogród Botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie za wyjątkowy wkład w popularyzację botaniki jako części kultury narodowej (**2013**)
9. Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego za wieloletnią i bogatą działalność w zakresie prowadzenia prac naukowych i edukacji botanicznej w społeczeństwie (**2016**)
10. Arboretum Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Rogowie za wieloletnią i bogatą działalność w zakresie prowadzenia prac naukowych i edukacji dendrologicznej (**2019**)
11. Białowieska Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego za długoletnią aktywność na rzecz integracji środowiska botaników oraz działalność naukową i wydawniczą (**2019**)

Ryc. 3.3. Laureaci Medalu im. Prof. B. Hryniewieckiego wyróżnieni podczas 58. Zjazdu PTB w Krakowie; od lewej: Piotr Banaszczak, Bogdan Jaroszewicz, Halina Galera, Ludwik Frey (fot. Danuta Węgiel)

3.3. Medal im. Prof. Zygmunta Czubińskiego

Medal im. Profesora Zygmunta Czubińskiego (Ryc. 3.4) jest przyznawany od 2001 roku autorom indywidualnym lub zespołom autorów wybitnych prac naukowych, mających charakter regionalnych monografii geobotanicznych. Wyróżnia się monografie, monotematyczne cykle publikacji, atlasy i mapy geobotaniczne wyrażające w sposób syntetyczny wiedzę o szacie roślinnej, florze lub roślinności dowolnego regionu w Polsce lub całej Polski.

Ryc. 3.4. Awers i rewers Medalu im. Prof. Zygmunta Czubińskiego (fot. Jan Marcinkiewicz)

Laureaci Medalu im. Prof. Zygmunta Czubińskiego

1. zespół w składzie: prof. Władysław Matuszkiewicz, prof. Janusz B. Faliński, prof. Andrzej S. Kostrowicki, prof. Jan M. Matuszkiewicz, prof. Romuald Olaczek, prof. Teofil Wojterski za dzieło pt. *Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000* (**2001**)
2. zespół w składzie: prof. Magdalena Ralska-Jasiewiczowa, prof. Tomasz Goslar, prof. Teresa Madeyska, prof. Leszek Starkel za dzieło pt. *Lake Gościąż, central Poland. A monographic study. Part 1* (**2001**)
3. Instytut Dendrologii PAN w Kórniku za serię pt. *Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce* pod red. Stefana Białoboka, Zygmunta Czubińskiego i Kazimierza Browicza (**2001**)
4. prof. Jacek Herbich za dzieło pt. *Przestrzenno-dynamiczne zróżnicowanie dolin w krajobrazie młodoglacjalnym na przykładzie Pojezierza Kaszubskiego* (**2001**)
5. prof. Bogdan Jackowiak za dzieło pt. *Struktura przestrzenna flory dużego miasta. Studium metodyczno-problemowe* (**2001**)
6. prof. Barbara Sudnik-Wójcikowska za dzieło pt. *Czasowe i przestrzenne aspekty procesu synantropizacji na przykładzie wybranych miast Europy Środkowej* (**2001**)
7. prof. Zdzisława Wójcik za dzieło pt. *Zbiorowiska segetalne Pojezierza Suwalskiego* oraz za całość dorobku naukowego (**2001**)
8. dr Hanna Piotrowska za monografię pt. *Zróżnicowanie i dynamika nadmorskich lasów i zarośli w Polsce* wydaną w 2003 r. przez Wydawnictwo Naukowe Bogucki w Poznaniu (**2004**)
9. prof. Stanisław Cieśliński za pracę pt. *Atlas rozmieszczenia porostów (Lichenes) w Polsce północno-wschodniej* opublikowaną w 2003 r. w *Phytocoenosis – Supplementum Cartographiae Geobotanicae* (**2004**)

10. dr hab. Agnieszka Popiela za dzieło pt. *Phytogeographic aspects of the occurrence of forest vascular plant species in Pomerania (northwest Poland)* opublikowane w 2004 r. w serii wydawniczej *Botanische Jahrbücher für Systematik* (**2007**)
11. dr hab. Barbara Tokarska-Guzik za dzieło pt. *The establishment and spread of alien plant species (kenophytes) in the flora of Poland* wydane w 2005 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (**2007**)
12. dr Adam Stebel za dzieło pt. *The mosses of the Beskidy Zachodnie as a paradigm of biological and environmental changes in the flora of the Polish Western Carpathians* wydane przez Wydawnictwo Sorus w Poznaniu (**2007**)
13. dr hab. Andrzej Brzeg za dzieło pt. *Zespoły kserotermofilnych ziołorośli okrajkowych z klasy Trifolio-Geranietea sanguinei Th. Müller 1962 w Polsce* wydane przez Wydawnictwo Naukowe Bogucki w Poznaniu (**2007**)
14. dr hab. Władysław Danielewicz za dzieło pt. *Ekologiczne uwarunkowania zasięgów drzew i krzewów na aluwialnych obszarach doliny Odry* wydane w 2008 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu (**2010**)
15. dr hab. prof. UJK Janusz Łuszczyński za dzieło pt. *Diversity of Basidiomycetes in various ecosystems of the Góry Świętokrzyskie Mts.* opublikowane w 2007 r. w *Monographiae Botanicae* (**2010**)
16. dr Anna Zalewska za dzieło *Ecology of Lichens of the Puszcza Borecka Forest (NE Poland)* wydane w 2012 r. przez Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (**2013)**
17. dr Alicja Barć, dr hab. prof. UAM Andrzej Brzeg, dr hab. Aldona K. Uziębło, prof. dr hab. Stanisław Wika za dzieło *The upland mixed fir coniferous forest Abietetum albae Dziubałtowski 1928 in the central part of the Cracow-Częstochowa Upland* wydane w 2015 r. przez Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (**2016**)
18. redaktorzy (prof. dr hab. Adam Zając i prof. dr hab. Maria Zając) oraz autorzy (dr Wacław Bartoszek, Stefan Gawroński, dr hab. Kinga Kostrakiewicz-Gierałt, dr Maciej Kozak, dr hab. prof. UJ Józef Mitka, dr hab. Agnieszka Nobis, dr hab. Marcin Nobis, dr hab. prof. UR Krzysztof Oklejewicz, dr hab. Alina Stachurska-Swakoń, dr Marian Szewczyk, prof. dr hab. Barbara Tokarska-Guzik, prof. dr hab. Krystyna Towpasz, prof. dr hab. Bogdan Zemanek) dzieła pt. *Rozmieszczenie kenofitów w Karpatach polskich i na ich przedpolu* wydanego w 2015 r. przez Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (**2016**)
19. dr hab. Krzysztof Banaś za monografię pt. *The principal regulators of vegetation structure in lakes of north-west Poland. A new approach to the assembly of macrophyte communities* wydaną w 2016 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego (**2019**)

3.4. Nagroda PTB dla młodych badaczy

Nagroda ta jest przyznawana młodym polskim naukowcom za ogłoszenie dzieła lub serii artykułów o wybitnych walorach naukowych. Pierwsze Nagrody zostały przyznane w 2013 roku podczas 56. Zjazdu PTB w Olsztynie.

Laureaci Nagrody dla młodych badaczy

W 2013 roku na 56. Zjeździe PTB w Olsztynie Nagrody otrzymali:

1. miejsce – Łukasz Grewling z Wydziału Biologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu,
2. miejsce – Marcin Pietras z Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku,
3. miejsce – Wioletta Wasilewska z Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego.

W 2016 roku na 57. Zjeździe PTB w Lublinie Nagrody odebrali:

1. miejsce – Weronika Czarnocka z Wydziału Rolnictwa i Biologii SGGW w Warszawie,
2. miejsce – Kinga Lewtak z Wydziału Biologii i Biotechnologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie,
3. miejsce – Katarzyna Sękiewicz z Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku.

W 2019 roku na 58. Zjeździe PTB w Krakowie Nagrody otrzymali:

1. miejsce – Małgorzata Grzyb z PAN Ogrodu Botanicznego – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie,
2. miejsce – Łukasz Walas z Instytutu Dendrologii w Kórniku,
3. miejsce – Monika Cioć z Wydziału Biotechnologii i Ogrodnictwa Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie.

Ryc. 3.5. Laureaci Nagrody PTB dla Młodych Badaczy z 2019 roku po ceremonii wręczenia wyróżnień; od lewej przewodniczący komisji Czesław Hołdyński, laureaci: Małgorzata Grzyb, Łukasz Walas, Monika Cioć oraz prezes PTB Anna Mikuła (fot. Danuta Węgiel)

(fot. Maciej Niedziółka)

4. Członkowie Honorowi Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Anna Mikuła[1]
Mirosława Górecka[2]

[1]Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: a.mikula@obpan.pl
[2]Katedra Botaniki, Instytut Biologii
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
e-mail: miroslawa_gorecka1@sggw.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_04

Mikuła A., Górecka M. (2022). Członkowie Honorowi Polskiego Towarzystwa Botanicznego W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 50–55.

Godność członka honorowego PTB jest nadawana krajowym i zagranicznym osobom fizycznym, które położyły wybitne zasługi na polu botaniki i nauk pokrewnych lub oddały wielkie przysługi Towarzystwu. Członków honorowych mianuje Walne Zgromadzenie Delegatów na wniosek Zarządu Głównego. Od 2020 r. wnioski o wyróżnienie członkostwem honorowym są rozpatrywane przez Komisję Nadania Godności Członka Honorowego, zgodnie z odrębnym regulaminem.

Pierwszymi członkami honorowymi powołanymi w 1922 byli profesorowie Emil Godlewski (senior) i Józef Rostafiński. Dwa lata później Walne Zgromadzenie wybrało po raz pierwszy członków honorowych zagranicznych, którzy do 1962 r. byli nazywani korespondentami. Honorowi członkowie zagraniczni to nie tylko znani i zasłużeni botanicy, ale jednocześnie osoby mające życzliwy i serdeczny stosunek do Polski i rozwoju nauk botanicznych w naszym kraju. W ciągu minionego stulecia w poczet członków honorowych Towarzystwo przyjęło 104 botaników polskich i 66 zagranicznych (Tab. 4.1, 4.2; Ryc. 4.1).

Tabela 4.1. Lista krajowych członków honorowych Polskiego Towarzystwa Botanicznego wraz z datami nadania godności. W nawiasach podano daty urodzenia i śmierci

Rok	Nazwisko	Rok	Nazwisko
1922	Emil Godlewski (1847–1930)	1995	Zofia Starck
1922	Józef Rostafiński (1850–1928)	1998	Benon Polakowski (1927–2008)
1925	Ferdynand Karo (1845–1927)	1998	Jadwiga Siemińska-Słupska (1922–2018)
1930	Józef Paczoski (1864–1942)	1998	Jadwiga Wilkoń-Michalska (1921–2005)
1932	Karol Drymmer (1851–1937)	1998	Krystyna Wasylikowa
1936	Zygmunt Wóycicki (1871–1941)	1998	Maria Olszewska (1929–2011)
1947	Bolesław Hryniewiecki (1875–1963)	2001	Jerzy Fabiszewski
1947	Dezydery Szymkiewicz (1885–1948)	2001	Kazimierz Browicz (1925–2009)
1949	Władysław Szafer (1886–1970)	2001	Kazimierz Zarzycki
1951	Bronisław Niklewski (1879–1961)	2001	Maciej Zenkteler (1931–2017)
1951	Kazimierz Bassalik (1879–1960)	2001	Stefan Zajączkowski
1961	Helena Krzemieniewska (1878–1966)	2004	Alicja Górska-Brylass (1933–2011)
1961	Konstanty Stecki (1885–1978)	2004	Alina Kacperska-Lewak
1961	Piotr Wiśniewski (1881–1971)	2004	Krystyna Falińska
1968	Franciszek Górski (1897–1989)	2004	Krystyna Grodzińska
1968	Hanna Czeczottowa (1888–1982)	2004	Krzysztof Rostański (1930–2012)
1968	Jan Zabłocki (1894–1978)	2004	Romana Czapik (1929–2008)
1968	Stefan Krupko (1890–1976)	2007	Leszek Jankiewicz
1969	Maria Skalińska (1890–1977)	2007	Romana Izmaiłow (1940–2021)
1969	Stanisław Kulczyński (1895–1975)	2007	Tomasz Majewski
1972	Janina Jentys-Szaferowa (1895–1983)	2007	Waldemar Żukowski
1972	Karol Starmach (1900–1988)	2007	Zbigniew Mirek
1972	Tadeusz Młynek (1900–1974)	2007	Zbigniew Podbielkowski (1921–2012)
1973	Wanda Karpowicz (1897–1985)	2010	Andrzej Dzięczkowski
1974	Anna Wałek-Czarnecka (1890–1978)	2010	Jolanta Małuszyńska
1975	Adam Paszewski (1903–1991)	2010	Leon Stuchlik
1975	Henryk Teleżyński (1905–1989)	2010	Maria Charzyńska
1977	Tadeusz Sulma (1905–1993)	2010	Maria Kwiatkowska (1934–2020)
1977	Tadeusz Gorczyński (1905–1982)	2010	Maria Ławrynowicz
1978	Jakub Mowszowicz (1901–1983)	2010	Stanisław Cieśliński
1980	Andrzej Środoń (1908–1998)	2013	Adam Zając
1980	Aniela Kozłowska (1898–1981)	2013	Aleksander W. Sokołowski
1980	Józef Kochman (1903–1995)	2013	Dominik Fijałkowski (1922–2015)
1980	Józef Mądalski (1902–1995)	2013	Jan Rybczyński
1980	Szczepan Pieniążek (1913–2008)	2013	Janusz M. Hereźniak (1935–2016)

Tabela 4.1. Lista krajowych członków honorowych Polskiego Towarzystwa Botanicznego wraz z datami nadania godności. W nawiasach podano daty urodzenia i śmierci (cd.)

Rok	Nazwisko	Rok	Nazwisko
1983	Alina Skirgiełło (1911–2007)	2013	Kazimierz Szczepanek (1931–2021)
1986	Stefan Gumiński (1913–2005)	2013	Krystyna Czyżewska
1986	Wacław Gajewski (1911–1997)	2013	Maria Dynowska
1986	Jan Kornaś (1923–1994)	2013	Stanisław Wika
1986	Stefan Białobok (1909–1992)	2016	Beata Zagórska-Marek
1989	Jan Walas (1903–1991)	2016	Elżbieta Kuta
1992	Stanisław Tołpa (1901–1996)	2016	Elżbieta Romanowska
1992	Tomasz Wodzicki	2016	Zofia Warakomska (1924–2017)
1992	Wanda Truszkowska (1917–2004)	2019	Bożenna Czarnecka
1992	Władysław Matuszkiewicz (1921–2013)	2019	Edward Gwóźdź
1995	Anna Medwecka-Kornaś	2019	Ewa Zastawniak-Birkenmajer
1995	Bohdan Rodkiewicz (1925–1998)	2019	Jan Teofil Siciński
1995	Hanna Piotrowska (1925–2015)	2019	Jerzy Puchalski
1995	Janusz B. Faliński (1934–2004)	2019	Jerzy Staszkiewicz
1995	Marian Michniewicz (1922–2008)	2019	Maria Olech
1995	Romuald Olaczek	2019	Stefania Loster
1995	Tadeusz Baszyński (1926–2009)	2019	Zbigniew Dzwonko

Tabela 4.2. Lista zagranicznych członków honorowych Polskiego Towarzystwa Botanicznego (dawniej: członkowie-korespondenci) wraz z datami nadani godności. W nawiasach podano daty urodzin i śmierci

Rok	Nazwisko	Rok	Nazwisko
1924	Augustine Henry (1857–1930)	1947	Pierre Martens (1895–1981)
1924	Bohumil Němec (1873–1966)	1947	Roger Jean Heim (1900–1979)
1924	Carl Josef Schröter (1855–1939)	1947	Stevan Jakovljević (1890–1962)
1924	Charles Flahault (1852–1935)	1948	Jaromir Klika (1888–1957)
1924	István Györffy (1880–1959)	1960	Armen Leonowicz Tachtadżjan (1910–2009)
1924	Josef Podpěra (1878–1954)	1960	John Walton (1895–1971)
1924	Josef Velenovský (1858–1949)	1960	Nils Thorsten Elias Fries (1912–1994)
1924	Jules Pierre Frédéric Pavillard (1868–1961)	1960	Silvestr Prát (1895–1990)
1924	Karel Domin (1881–1953)	1966	Vladimir Rypaček (1910–1994)
1924	Louis Alexander Mangin (1852–1937)	1967	Fernand Eugéne Julien Moreau (1886–1980)
1924	Stefan Petkov (Petkoff, 1866–1951)	1967	Karl Hugo Osvald (1892–1970)
1924	Vale Vouk (1886–1962)	1967	Rezsö Soó (1903–1980)
1924	Robert Chodat (1865–1934)	1973	Cormelis Gijsbert Jan van Steenis (1901–1986)
1927	Aimo Kaarlo Cajander (1879–1934)	1980	Theodore Thomas Kozlowski
1927	Alvar Palmgren (1880–1960)	1983	Martin Huldrych Zimmermann (1926–1984)
1929	Ivan Parfenevic Borodin (1847–1930)	1986	Karl Esser (1924–2019)
1929	Jens Holmboe (1880–1943)	1989	Hans Joachim Schweitzer (1928–2007)
1929	Nedeljko Košanin (1874–1934)	1992	Franco Pedrotti
1929	Nikolaj Ivanovič Kuznecov (1864–1932)	1995	Erast Parmasto (1928–2012)
1929	Vladimir Nikolaevič Sukačëv (1880–1967)	1998	Herbert Sukopp
1932	Josias Braun-Blanquet (1884–1980)	1998	Mauro Cresti
1933	Johan Rutger Sernander (1866–1944)	2001	Andreas Bresinsky
1933	Karel Kavina (1890–1948)	2001	Elias Landolt (1926–2013)
1937	Pierre Augustin Dangeard (1862–1947)	2001	Harold G. Marshall
1947	Dmitrij Nikolaevič Prjanišnikov (1865–1948)	2004	František Hindák (1937–2019)
1947	Henrik Gunnar Lundegärdh (1888–1969)	2004	Olga Erdelska
1947	Albert Frey-Wyssling (1900–1988)	2007	Ulrich Deil
1947	Boris Konstatntinovič Šiškin (1886–1963)	2010	Werner Greuter
1947	Carl Johann Frederik Skottsberg (1880–1963)	2013	Michael R. Davey
1947	Ernst Albert Gäumann (1893–1963)	2013	Valerijus Rasomavicius
1947	Georges Mangenot (1899–1985)	2016	Ian C. Trueman
1947	Johan Axel Frithiof Nannfeldt (1904–1985)	2016	Milan Chytrý
1947	Johannes Botvid Melin (1889–1979)	2019	Jaco Vangronsveld

Ryc. 4.1. Uroczystość nadania godności członka honorowego odbywająca się podczas otwarcia Zjazdów Polskiego Towarzystwa Botanicznego
Prof. Stanisław Kulczyński odbiera z rąk prezesa Henryka Teleżyńskiego dyplom członka honorowego, godności nadanej mu przez Walne Zgromadzenie w 1969 r.; Warszawa, 19 IX 1972 r. (**A**) (fot. M. Stępniak). Prezes Jerzy Fabiszewski (po prawej) gratuluje członkostwa honorowego prof. Tomaszowi Wodzickiemu; Kielce, 1 IX 1992 r. (**B**) (archiwum PTB). Prezes Stefan Zajączkowski wręcza dyplom członka honorowego PTB prof. Annie Medweckiej-Kornaś; Kraków, 26 VI 1995 r. (**C**) (archiwum PTB) (**D**, **E** →)

Ryc. 4.1. Uroczystość nadania godności członka honorowego odbywająca się podczas otwarcia Zjazdów Polskiego Towarzystwa Botanicznego (cd.)
od lewej: Beata Zagórska-Marek, Elżbieta Kuta, Elżbieta Romanowska, Milan Chytrý i Ian C. Trueman podczas ceremonii nadania godności członka honorowego przez prezesa prof. Adama Rostańskiego; Lublin, 28 VI 2016 r. (**D**) (fot. Hanna Wójciak). Ceremonia nadania godności członka honorowego w czasie sesji otwierającej 58. Zjazd PTB w Krakowie, 2 VII 2019 r., od lewej: Adam Rostański, Wojciech Szypuła, Anna Mikuła, NN, Jaco Vangronsveld, Stefania Loster, Maria Olech, Ewa Zastawniak-Birkenmajer, Bożenna Czarnecka, Zbigniew Dzwonko (**E**) (fot. Danuta Węgiel)

Zjazd PTB, Pieniny, 1930 r.
(archiwum PTB)

5. Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Anna Mikuła[1]
Mirosława Górecka[2]

[1]Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: a.mikula@obpan.pl
[2]Katedra Botaniki, Instytut Biologii
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
e-mail: miroslawa_gorecka1@sggw.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_05

Mikuła A., Górecka M. (2022). Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 56–67.

Zjazdy są szczególną formą aktywności Towarzystwa. Przez pierwszych 39 lat odbywały się one co roku, przez kolejnych 16 lat co 2 lata, a od 1977 r. są organizowane co trzy lata. Szczegółowe opisy zdarzeń, prelegentów, tytuły wystąpień (szczególnie w latach początkowych funkcjonowania PTB) oraz zorganizowanych sesji terenowych uwzględniły w swoich opracowaniach poszczególne Oddziały PTB (Rozdział 10). Należy zaznaczyć, że w latach 1954–1967 oraz 1972–1973 zaobserwowano niezgodność w numeracji porządkowej i rzymskiej (która widnieje na okładkach materiałów drukowanych), co wprowadziło sporo zamieszania w czasie przygotowywania niniejszego opracowania. Z tego względu w tabeli podsumowującej podstawowe informacje o zjazdach ujęto zarówno ich kolejny numer (porządkowy), jak i numer rzymski (Tab. 5.1). Prawdopodobnym powodem niezgodności jest przewijająca się we wcześniejszych opracowaniach niepewność co do odbycia się zjazdów w 1923 i 1939 roku. Tego jednak obecnie już nie możemy zweryfikować. Trochę informacji o Zjazdach zorganizowanych we wczesnych latach funkcjonowania PTB tj. w Poznaniu w 1933 r. (Dziubałtowski 1933), Wilnie w 1934 r. (Dziubałtowski 1934) i Lublinie w 1946 r. (Paszewski 1946) można znaleźć na łamach *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*.

W poniżej zamieszczonej tabeli podsumowującej dotychczas zorganizowane zjazdy, ze względu na niekompletne dane archiwów PTB, są luki. Mimo to zawarte w niej dane liczbowe doskonale obrazują skalę oddziaływania zjazdów na środowisko naukowe. Spośród 58 zjazdów, w 37 udział wzięło w sumie 13 160 osób, podczas 49 z nich wygłoszono 3677 wykładów i przedstawiono 3075 plakatów naukowych.

Tabela 5.1. Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Nr[1]	Data	Miejsce/ Oddział	Sesje terenowe	Nr rzymski[2]	L. ref./ post.	L. ucz.
1	9–10 IV 1922	Warszawa (Ryc. 1.2)	Natolin	I	b.d.	100
2	1–2 VII 1923	Poznań	–	II	b.d.	b.d.
3	3(??)–5 VII 1924	Zakopane (Ryc. 5.1)	Tatry	III	b.d.	b.d.
4	12–15 VII 1925	Warszawa	Białowieża, Mała Wieś	IV	b.d.	b.d.
5	23–24 V 1926	Wilno	–	V	b.d.	b.d.
6	2 VII 1927	Lwów	–	VI	b.d.	b.d.
7	8–10 VI 1928	Wilno	Werki, Zielone Jeziora	VII	b.d.	b.d.
8	5–6 VII 1929	Poznań	–	VIII	b.d.	b.d.
9	7–9 VI 1930	Kraków (Ryc. 5.2)	Ojców, Pieniny (Ryc. 5.3)	IX	2	b.d.
10	21–30 VI 1931	Warszawa	Puszcza Białowieska, jez. Wigry, Pomorze, Poznańskie, Kraków	X	86	133
11	15–17 V 1932	Lwów (Ryc. 5.4)	Płn. krawędź Podola	XI	b.d.	b.d.
12	12–14 IX 1933	Poznań	Wielkopolski Park Narodowy w Ludwikowie	XII	35	b.d.
13	29 VI–1 VII 1934	Wilno	Puszcza Rudnicka	XIII	14	53
14	29 VI–2 VII 1935	Kraków	Babia Góra	XIV	20	80
15	28–30 VI 1936	Warszawa	Puszcza Białowieska	XV	24	b.d.
16	5–7 VII 1937	Lwów (Ryc. 5.5)	Krzemieniec	XVI	13	b.d.
17	4–7 VI 1938	Poznań (Ryc. 5.6)	Wielkopolski P.N., Pomorze, Kórnik	XVII	9	b.d.

Tabela 5.1. Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego (cd.)

Nr[1]	Data	Miejsce/ Oddział	Sesje terenowe	Nr rzymski[2]	L. ref./ post.	L. ucz.
18	27–29 V 1939	Wilno	Jez. Narocz	XVIII	b.d.	b.d.
19	29–30 IX 1945	Warszawa	Natolin	XIX	7	42
20	27–28 IX 1946	Lublin	Puławy	XX	16	84
21	20–23 IX 1947	Kraków	Ojców	XXI	7	120
22	29 VI–1 VII 1948	Toruń (Ryc. 5.7)	Wierzchlas, jez. Gopło	XXII	11	136
23	10–12 IX 1949	Łódź	Spała, Glinna k. Spały	XXIII	17	174
24	10–13 IX 1950	Wrocław	Wojsławice, Karkonosze	XXIV	19	b.d.
25	15–18 IX 1951	Poznań	Kórnik, Promno, Nietków	XXV	30	200
26	12–15 VI 1952	Warszawa	Puszcza Kampinoska, Skierniewice, Natolin, Wilanów, Ogród Botaniczny UW, Żelazowa Wola	XXVI	36	b.d.
27	2–6 IX 1953	Białystok	Rajgród, Kuwasy		39	424
28	19–21 IX 1954	Lublin	brak	**XXVII**	42	300
29	26–29 VIII 1955	Gdańsk	Łeba, Żuławy	**XXIX**	18	300
30	5–8 VI 1956	Zakopane/ Krakowski	Tatry, Pieniny, Gorce	XXX	43	100
31	27–29 VI 1957	Bydgoszcz	Fordon–Chełmno	**XXX**	37	312
32	25–29 VI 1958	Szczecin	Wolin, Bielnik, Puszcza Bukowa, Przelewice, Międzyodrze Szczecińskie, Basen Torfowy nad Zalewem Szczecińskim	**XXXI**	29	400
33	16–19 IX 1959	Olsztyn	Pojez. Mazurskie, Puszcza Piska i Borecka, Tabórz	**XXXII**	32	300
34	20–24 IX 1960	Toruń	Włocławek, Ciechocinek, jeziora Skępskie	**XXXIII**	26	448
35	20–23 IX 1961	Łódź	Łęczyca, Rogów	**XXXIV**	40	b.d.
36	26–29 VI 1963	Wrocław	Turoszów, Zieleniec, Wojsławice, Ławica	**XXXV**	105	b.d.
37	27–30 VI 1964	Lublin	Puławy–Kazimierz–Nałęczów, Pojez. Łęczycko-Włodawskie, Roztocze, Hrubieszów–Chełm	**XXXVI**	90	200
38	12–15 IX 1967	Poznań	Wielkopolski P.N., dorzecze Mogilnicy, Wągrowiec–Żnin–Biskupin–Gniezno, Kórnik–Rogalin	**XXXVII**	108	200
39	4–7 IX 1969	Gdańsk	Słowiński P.N., Pojez. Kartuskie, Żuławy	XXXIX	146	300
40	2–6 IX 1971	Szczecin	Gryfino–Lipiany–Pyrzyce, Wolin–Międzyzdroje–Kamień Pom.	**XLIV**	105	278
41	19–22 IX 1972	Warszawa (Ryc. 5.8, 5.9)	Puszcza Kampinoska, Żelazowa Wola–Nieborów, Konin, Młochów–Skierniewice	**XL**	177	400
42	12–15 IX 1973	Kraków	Bory Nowotarskie–Pieniny, Ojców–Wieliczka, Kotlina Orawsko-Nowotarska, dorzecze Górnej Wisły, Nawojowa–Krynica	**XLI**	36	317
43	18–21 IX 1975	Toruń	Linie–Wierzchlas–Tuchola, Pojez. Brodnickie, Mątwy–Kruszwica–Łabiszyn	XLIII	91	264
44	13–16 IX 1977	Olsztyn	Mazurski Park Krajobrazowy, Lasy Taborskie–Wzgórza Dylewskie	VLIV	62	200
45	10–13 IX 1980	Lublin	Roztoczański P.N., Pagóry Chełmskie	XLV	127/13	350
46	5–8 IX 1983	Wrocław	Lądek–Kletno–Zieleniec, Góry Sowie i Stołowe, Dolina Baryczy, Góry Kaczawskie, Pogórze Sudetów	XLVI	134/52	480
47	3–6 IX 1986	Łódź	Wzgórza Radomszczańskie i Wyżyna Częstochowska, okolice Bełchatowa, Puszcza Pilicka i Bolimowska	XLVII	126 /116	400
48	6–9 IX 1989	Katowice	Babiogórski PN, Pogórze Cieszyńskie, Beskid Śląski, Jura Krakowsko-Częstochowska, Śląsko-Dąbrowski Okręg Przemysłowy	XLVIII	111 /58	301
49	1–5 IX 1992	Kielce	Góry Świętokrzyskie (5 sesji w Subregiony: Chęciński, Świętokrzyski, Łysogórski, Konecki i Przedgórze Iłżeckie) oraz 4 sesje terenowe na Ponidziu	XLIX	98/119	361

Tabela 5.1. Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego (cd.)

Nr[1]	Data	Miejsce/ Oddział	Sesje terenowe	Nr rzymski[2]	L. ref./ post.	L. ucz.
50	26 VI–1 VII 1995	Kraków	Pogórze Karpackie i Bieszczady, Gorce, Pieniny, Sądecczyzna, Ojcowski PN, Puszcza Niepołomicka, Tatry	L	167 /307	801
51	15–19 IX 1998	Gdańsk	Wyspa Wolin, Słowiński PN, Pobrzeże i Pojezierze Kaszubskie, jeziora pomorskie, Mierzeja Wiślana, Żuławy, Wzniesienia Elbląskie	LI	186 /386	805
52	23–28 IX 2001	Poznań	12 sesji terenowych zostało zorganizowanych przez Sekcje PTB	LII	209 /487	942
53	6–11 IX 2004	Toruń–Bydgoszcz	Dolina Dolnej Wisły, Kujawy, Pałuki, Bory Tucholskie, Pojez. Dobrzyńskie i Równina Urszulewska, Kotlina Toruńska, okolice Bydgoszczy, okolice Brodnicy	LIII	163 /286	595
54	3–8 IX 2007	Szczecin	Szczeciński Park Krajobrazowy, arboreta w Glinnej i Przelewicach, Puszcza Goleniowska, rezerwaty Doliny Dolnej Odry, Pojezierza Myśliborskiego, Drawieńskiego PN oraz Drawskiego PK; rezerwat „Bielinek”, Cedyński PK, Woliński PN, Iński PK	LIV	134 /229	550
55	6–12 IX 2010	Warszawa	Puszcza Kampinoska, Dolina Wisły, Pojez. Łęczyńsko-Włodawskie, Przełom Bugu, Puszcza Białowieska, Dolina Narwi, Wysoczyzna Białostocka, Pd. Litwa	LV	131 /237	500
56	24–30 VI 2013	Olsztyn	Puszcza Napiwodzko-Ramucka, Żuławy Wiślane, Warmia i Mazury, Pojez. Mazurskie, Pojez. Litewskie, Suwalszczyzna	LVI	156 /293	560
57	27 VI–3 VII 2016	Lublin	Płaskowyż Nałęczowski – Nałęczów, Kazimierz, Puławy; Roztocze; Poleska Dolina Bugu; Roztocze–Ukraina	LVII	163 /252	500
58	1–7 VII 2019	Kraków	Babiogórski PN, Gorczański PN, Bieszczadzki PN, Ojcowski PN, Góry Sanocko-Turczańskie i Pogórze Przemyskie, Wyżyna Miechowska i Ponidzie, Puszcza Niepołomicka, Olkuski Okręg Rudny	LVIII	200 /240	450
59[3]	27 VI–3 VII 2022	Warszawa	Puszcza Białowieska, Kampinoska, Knyszyńska, Kozienicka, Kurpiowska oraz Mazowsze, Małopolski przełom Wisły, Polesie, Łysogóry, Ponidzie i Kujawy	LIX		

[1] Numer porządkowy (pierwsza kolumna tabeli)
[2] Numer rzymski (znajdujący się na okładkach materiałów wydanych drukiem) w niektórych latach nie odpowiada rzeczywistej kolejności Zjazdów; rozbieżności w numeracji rzymskiej zaznaczono pogrubioną czcionką
[3] Wydarzenie w zapowiedziach

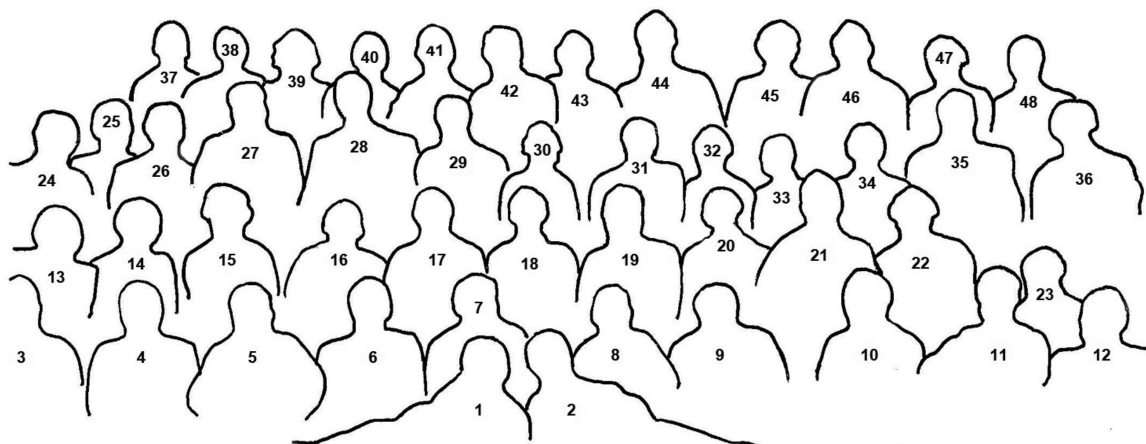
Ryc. 5.1. Uczestnicy 3. Zjazdu PTB na tle wejścia do Muzeum Tatrzańskiego. Zakopane, 1924 r. (archiwum PTB)

Ryc. 5.2. Uczestnicy Zjazdu PTB w Krakowie, przed ówczesnym budynkiem Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, na terenie Ogrodu Botanicznego UJ. Na parterze znajdowało się mieszkanie Władysława Szafera, a potem Instytut Botaniczny UJ (obecnie Collegium Śniadeckiego). Zdjęcie wykonano w promieniach popołudniowego słońca. Na ławeczce z przodu siedzą: Józef Paczoski (członek honorowy PTB od 1930) i Zygmunt Wóycicki (prezes PTB w latach 1926–1936). Być może w ten sposób wyróżniono nowego członka honorowego: sadzając go z prezesem i fotografując ich razem. Zatem zdjęcie może dokumentować 9. Zjazd PTB, który odbył się w 1930 roku (archiwum PTB)

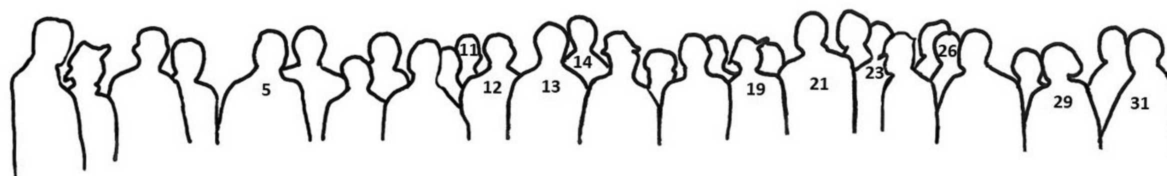
Ryc. 5.3. Uczestnicy sesji terenowej w Pieninach zorganizowanej podczas 9. Zjazdu PTB w Krakowie, czerwiec 1930 r. Pierwszy od prawej – Władysław Szafer (fot. Artystyczna Pracownia Fotografii i Powiększeń, Kraków; archiwum PTB)

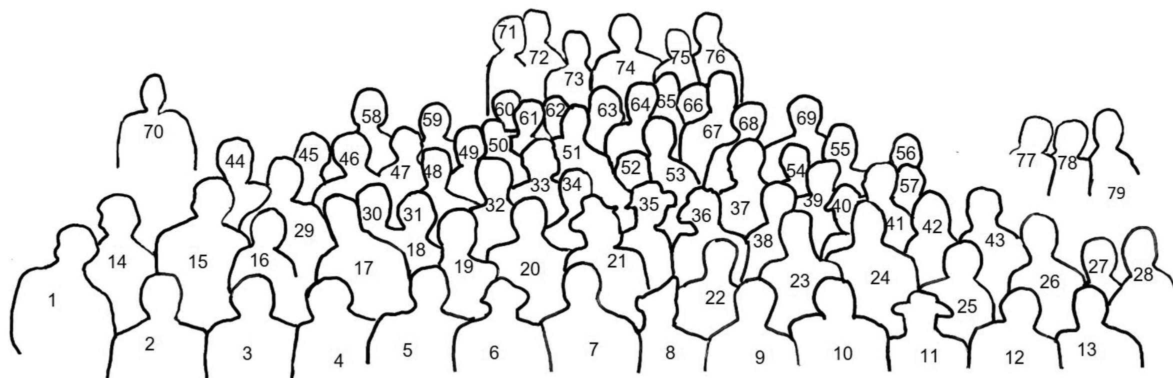
Ryc. 5.4. Posiedzenie inauguracyjne 11. Zjazdu PTB w auli Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, 15 V 1932 r. (archiwum PTB)

Ryc. 5.5. Uczestnicy 16. Zjazdu PTB, Lwów, 5–7 VII 1937 r. (archiwum Józefa Mądalskiego)
1 – Wacław Gajewski (leży), 2 – Jan Walas (leży), 4 – Tadeusz Sulma, 5 – Feliks Krawiec, 6 – Józef Mądalski (z żałobną opaską), 7 – Józef Motyka, 8 – Bogumił Pawłowski, 9 – ??, 10 – Antoni Wróblewski, 11 – Walerian Bętkowski, 12 – Zygmunt Czubiński, 14 – ??, 15 – Aniela Kozłowska, 16 – Helena Krzemieniewska, 17 – Jadwiga Wołoszyńska, 18 – ??, 19 – Seweryn Krzemieniewski, 20 – Maria Skalińska, 21 – Dezydery Szymkiewicz, 22 – Janina Jentys-Szaferowa, 23 – ??, 24 – pracownik prof. Krzemieniewskiego, 25 – Karol Wallisch, 26 – Stanisław Kulczyński, 27 – Władysław Szafer, 28 – Bolesław Hryniewiecki, 29 – Seweryn Dziubałtowski, 30 – Jadwiga Dyakowska, 31 – ??, 32 – Alina Skirgiełło, 34 – ??, 35 – Adam Wodziczko, 38 – Irena Rejment, 40 – Matlak (??), 41 – pracownica prof. Kulczyńskiego we Lwowie, 42 – pani Mryc (??), 43 – ??, 44 – Roman Kobendza, 45 – Tadeusz Wilczyński, 46 – Szymon Wierdak, 47 – Helena Gross-Grzymirska (??), 48 – Jan Badian, pracownik prof. Krzemieniewskiego

Ryc. 5.6. Uczestnicy 17. Zjazdu PTB, Poznań, 4–7 VI 1938 r. (archiwum PTB)
Od lewej: 5 – Roman Kobendza, 11 – Feliks Krawiec, 12 – Seweryn Dziubałtowski, 13 – Seweryn Krzemieniewski, 14 – Bolesław Hryniewiecki, 19 – Janina Jentys-Szaferowa, 21 – Władysław Szafer, 23 – Adam Wodziczko, 26 – Józef Kochman, 29 – Alina Skirgiełło, 31 – Tadeusz Wilczyński

Ryc. 5.7. Uczestnicy 22. Zjazdu PTB przed budynkiem Collegium Maius w Toruniu, 29–30 VI 1948 r. (archiwum Oddziału Łódzkiego PTB)
2 – Konstanty Stecki, 3 – Bronisław Niklewski, 4 – Kazimierz Bassalik, 5 – Franciszek Ksawery Skupieński, 7 – Bolesław Hryniewiecki, 8 – Janina Jentys-Szaferowa, 9 – Roman Kobendza, 10 – Władysław Szafer, 12 – Tadeusz Gorczyński, 13 – Piotr Strebeyko, 17 – Józef Kochman, 22 – Maria Bremówna, 26 – Mikołaj Kostyniuk, 28 – Anna Rumek (??), 30 – Julia Doktorowicz-Hrebnicka Rejmanowa (??), 32 – Wacław Moycho, 35 – Hanna Czeczott, 37 – Jan Wojciech Zabłocki, 41 – Alina Skirgiełło, 44 – Tadeusz Sulma, 46 – Bogumił Pawłowski, 48 – Adam Wodziczko, 52 – Stefan Kownas, 53 – Zygmunt Czubiński, 56 – Franciszek Górski, 57 – Jadwiga Dyakowska, 58 – Jan Walas, 64 – Ludmiła Karpowiczowa

Ryc. 5.8. Otwarcie Sesji Jubileuszowej podczas 41. Zjazdu PTB przez Prezesa prof. Henryka Teleżyńskiego; od lewej: I. Rejment-Uczestnicy Sesji w Sali im. Adama Mickiewicza, pierwszy z prawej prof. Stanisław Kulczyński (**C**). Sala imienia Adama Mickiewicza (fot. M. Stępniak)

Ryc. 5.9. Prezes PTB prof. Henryk Teleżyński (△) wraz z uczestnikami 41. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (19–22 Przedmieście (archiwum PTB)

Grochowska, H. Teleżyński, T. Gorczyński (**A**). Przemówienie Sekretarza Generalnego PTB prof. Tadeusza Gorczyńskiego (**B**). w Gmachu Auditorium Maximum Uniwersytetu Warszawskiego, Krakowskie Przedmieście 26/28; 19 września 1972 r.

września 1972 r.) w 50. rocznicę powstania Towarzystwa przed gmachem byłej Szkoły Głównej w Warszawie, Krakowskie

(fot. Anna Mikuła, Mirosława Górecka)

6. Działalność wydawnicza Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Anna Mikuła[1]
Mirosława Górecka[2]

[1]Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: a.mikula@obpan.pl
[2]Katedra Botaniki, Instytut Biologii
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
e-mail: miroslawa_gorecka1@sggw.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_06

Mikuła A., Górecka M. (2022). Działalność wydawnicza Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 68–84.

6.1. Rys historyczny

Idea działalności wydawniczej narodziła się w Polskim Towarzystwie Botanicznym wraz z jego utworzeniem. W tym okresie botanicy polscy drukowali swoje prace za granicą bądź w wydawanych przez nieliczne towarzystwa naukowe czasopismach o profilu ogólnoprzyrodniczym, takich jak *Kosmos*, *Pamiętnik Fizyograficzny* i *Wszechświat*. Pierwszym czasopismem dedykowanym wyłącznie pracom botanicznym było założone przez PTB *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (ASBP), którego pierwszy zeszyt ukazał się w 1923 r. (Tab. 6.1). Stanowisko redaktora ASBP powierzono Dezyderemu Szymkiewiczowi z Katedry Botaniki Systematycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a w skład Komitetu Redakcyjnego weszli wybitni botanicy: Kazimierz Bassalik, Emil Godlewski, Bolesław Hryniewiecki, Seweryn Krzemieniewski, Bronisław Niklewski, Józef Rostafiński, Władysław Szafer, Piotr Wiśniewski, Zygmunt Wóycicki. Dwa lata później, z inicjatywy prof. Józefa Paczoskiego, powołano wydawnictwo pod nazwą *Biblioteka Botaniczna*, w którym publikowane były większe opracowania monograficzne. Było ono wydawane nieregularnie do 1938 r. Podjęta i konsekwentnie rozwijana szeroka wymiana międzybiblioteczna sprawiła, że czasopisma PTB zaczęły docierać do bardzo wielu placówek botanicznych na całym świecie. W zamian do biblioteki Towarzystwa napływały czasopisma zagranicznych wydawców. Za proroczą można uznać strategię rozwoju Towarzystwa zapoczątkowaną przez ówczesne władze PTB. W sprawozdaniu z działalności za okres od 1 kwietnia 1930 r. do 31 marca 1931 r. czytamy:

> *Acta* są ogniwem spajającym świat botaniczny Polski z zagranicą; dają możliwość członkom szybkiego drukowania prac, docierających do ośrodków naukowych całego świata, wreszcie są skutecznym środkiem propagandy polskiej nauki za granicą.

Dzięki przyjętej wówczas polityce, wydawane regularnie czasopismo ASBP przez długie lata powojenne pełniło rolę łącznika pomiędzy badaczami w kraju i za granicą, stanowiąc swoiste okno na świat nauki w czasach „żelaznej kurtyny".

Wiele dokumentów zgromadzonych w archiwum wskazuje, że głównym problemem Towarzystwa we wczesnym okresie jego funkcjonowania było zdobywanie odpowiednich funduszy na druk. W teorii pochodziły one z Wydziału Ministerstwa Nauki, w praktyce jednak były niewystarczające i wypłacane nieregularnie. Głęboki kryzys gospodarczy okresu międzywojennego sprawiał, że również dodatkowe dotacje uzyskane przez Zarząd Główny z Ministerstwa Rolnictwa, z Funduszu Kultury Narodowej oraz Miasta St. Warszawy nie mogły być zrealizowane. Składki członkowskie, najwyższe wśród towarzystw naukowych w Polsce, były niewystarczające do zapewnienia ciągłości wydawniczej, która w roku 1934 osiągnęła szczytową liczbę 70 prac rocznie (66 arkuszy wydawniczych). Efektem ograniczeń finansowych było radykalne obniżanie objętości wydawniczej ASBP w latach poprzedzających wybuch II wojny światowej. W latach 1939–1945, w czasie działań wojennych, nastąpiło całkowite zawieszenie działalności wydawniczej Towarzystwa. W okresie dwudziestolecia międzywojennego Towarzystwo wydało w sumie 16 tomów ASBP zawierających 401 prac, 6 tomów *Biblioteki Botanicznej* oraz *Zarys historii botaniki w Polsce* opracowany przez prof. B. Hryniewieckiego, przedstawiający rozwój nauk botanicznych od średniowiecza po czasy współczesne.

Po wojnie, redakcję ASBP powierzono profesorom D. Szymkiewiczowi i K. Bassalikowi. Koszty wydawnicze były w całości pokrywane przez Wydział Ministerstwa Nauki. Redaktorzy i autorzy nie otrzymywali honorarium. Wynagrodzeniem dla autorów było 100 odbitek własnego artykułu. W okresie powojennym największym problemem były kwestie organizacyjne, które stopniowo zaczęły się rozwiązywać wraz z powołaniem w 1949 r. Wacława Gajewskiego jako drugiego redaktora ASBP. Poza opracowywaniem manuskryptów odpowiadał on za wnioskowanie o dotacje,

Tabela 6.1. Wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Botanicznego i ich redaktorzy

Tytuł	Lata	Redaktorzy	
Acta Societatis Botanicorum Poloniae (ASBP)	od 1923[1]	1922–1930 D. Szymkiewicz 1930–1937 K. Bassalik 1938–1939 K. Piech 1945–1947 D. Szymkiewicz, K. Bassalik 1948–1949 K. Bassalik 1949–1960 K. Bassalik, W. Gajewski 1960–1977 W. Gajewski, H. Teleżyński	1978–1980 W. Gajewski 1980–1990 B. Rodkiewicz 1991–1992 S. Zajączkowski 1993–2010 J. Fabiszewski od 2011 B. Zagórska-Marek
Biblioteka Botaniczna	1925–1938	J. Paczoski (tomy nr 1–4 i 6)	B. Hryniewiecki (tom 5)
Rocznik Dendrologiczny	1951–2008	1951–1955 R. Kobendza 1955–1978 T. Gorczyński 1979–1983 B. Molski 1984–1992 J. Tumiłowicz	1993–1998 M. Czekalski 1999–2004 W. Danielewicz 2005–2008 J. Dolatowski
Acta Agrobotanica (AA)	od 1953	1953–1970 J. Lekczyńska, S. Wóycicki 1970–1979 J. Lekczyńska, Z. Starck 1979–1982 L. Jankiewicz, M. Saniewski 1982–1983 M. Saniewski, A. Dobrzański 1983–1985 L. Jankiewicz, M. Saniewski 1985–1992 M. Saniewski, A. Dobrzański	1992–1998 M. Saniewski 1998–2004 J. Lipecki 2004–2015 E. Weryszko-Chmielewska od 2015 B. Denisow
Monographiae Botanicae (MB)	od 1953	1953–1958 B. Hryniewiecki 1958–1963 B. Hryniewiecki, M. Kostyniuk 1963–1976 M. Kostyniuk 1975–1977 M. Kostyniuk, Z. Podbielkowski 1977–1981 Z. Podbielkowski	1981–1991 R. Olaczek 1991–1993 S. Cieśliński 1993–2013 K. Czyżewska od 2014 Z. Kącki (red. honorowy: K. Czyżewska)
Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów[2]	1992–2008	1954–1974 L. Karpowiczowa 1974–1982 B. Molski	1982–1990 A. Łukasiewicz 1991–2008 J. Puchalski
Fragmenta Floristica et Geobotanica	1953–1956	B. Pawłowski	
Wiadomości Botaniczne (WB)	od 1957	1957–1981 F. Górski 1982–1989 W. Starzecki 1990–1993 Z. Mirek 1994–1998 B. Zemanek	1999–2004 S. Loster 2005–2016 Z. Mirek 2017–2019 A. Nowak od 2020 P. Górski
Acta Mycologica (AM)	od 1965	1965–1993 A. Skirgiełło 1994–2001 A. Skirgiełło, M. Ławrynowicz 2002–2013 M. Ławrynowicz	2014–2018 M. Rudawska od 2018 W. Pusz
Erica. Rocznik Roślin Wrzosowatych	1990–1998	M. Czekalski	

[1] Pogrubiona czcionka wskazuje tytuły wydawane obecnie
[2] W latach 1953–58 dział ASBP; 1958–86 dział WB; 1987–90 osobna wkładka; od 1992 czasopismo

ustalanie objętości wydawniczej i wielkości nakładu oraz kontakty z Głównym Urzędem Kontroli Prasy. Osobiście nadzorował również prace drukarni (funkcjonującej w tym okresie na 3 zmiany) oraz prowadził na bieżąco ostateczną korektę manuskryptów (Gajewska 1972).

W pierwszej połowie lat 50. XX wieku nastąpił dynamiczny rozwój działalności wydawniczej Towarzystwa. W 1951 r. ukazał się pierwszy zeszyt *Rocznika Sekcji Dendrologicznej PTB*, a w 1953 r. powołano kolejne czasopisma: *Acta Agrobotanica* (AA), *Monographiae Botanicae* (MB), *Fragmenta Floristica et Geobotanica* oraz *Biuletyn Ogrodów Botanicznych*, który do 1991 r. wychodził pod tym tytułem jako dział początkowo ASBP, potem WB (Tab. 6.1). Całkowicie przeorganizowano obowiązujący dotychczas system wydawniczy. Utworzono stanowisko Redaktora Naczelnego Czasopism, które powierzono prof. W. Gajewskiemu. Dla każdego z czasopism powołano odrębne Komitety Redakcyjne, składające się z redaktorów działowych i sekretarzy. W 1952 r. działalność wydawnicza, osiągająca około 60 arkuszy wydawniczych ASBP i około 35 arkuszy Rocznika, prawie dwukrotnie

przekroczyła osiągnięcia odnotowywane w najlepszych latach okresu międzywojennego. Jej rozkwit był możliwy dzięki przejęciu finansowania Towarzystwa w 1952 r. przez Polską Akademię Nauk (PAN). Od 1954 r. wydawnictwa wszystkich towarzystw naukowych zostały systemowo włączone do Państwowego Wydawnictwa Naukowego (PWN) i finansowane przez PAN (Gajewska 1970). Wynagrodzenie za swoją pracę zaczęli otrzymywać członkowie Komitetów Redakcyjnych, wypłacano również honoraria dla autorów. PWN przejęło prenumeratę, zaprzestano bezpłatnego rozsyłania czasopisma ASBP członkom PTB i ograniczono liczbę odbitek autorskich do 25 sztuk. Biblioteka otrzymywała wnioskowaną liczbę egzemplarzy każdego wydawnictwa na prowadzenie wymiany zagranicznej. Taki stan utrzymał się do 1960 r., w którym Towarzystwo przejęło z powrotem swoje czasopisma pozostawiając PWN jedynie ich drukowanie. Wieloletnia współpraca z PWN zapewniła względną stabilizację w działalności wydawniczej PTB i dalszy jej rozwój. W 1957 r. uzyskano pozwolenie i fundusze na wydawanie *Wiadomości Botanicznych*. W roku 1965, z inicjatywy prof. Aliny Skirgiełło, powstało kolejne czasopismo tj. *Acta Mycologica*, które wydawane jest do dzisiaj. Ostatnim czasopismem, które powstało z inicjatywy członków PTB był rocznik pt. *Erica. Rocznik Roślin Wrzosowatych*, ukazujący się jako biuletyn, wielokrotnie zmieniający swój tytuł (*Rośliny Wrzosowate*, *Rocznik Roślin Wrzosowatych*, *Erica Polonica*). Czasopismo to było wydawane pod auspicjami PTB w latach 1990–1998.

Do 1990 roku wydawanie czasopism było finansowo i organizacyjnie zależne od PAN, wysokość przyznawanych dotacji regulowała rozmiary produkcji wydawniczej polskich towarzystw, w tym PTB (Olaczek 1986). Na wielkość dotacji miały wpływ: poziom naukowy czasopisma, wielkość prenumeraty i wymiany międzybibliotecznej, „autorytet towarzystwa" i udział kosztów własnych w ogólnym kosztorysie wydawniczym, jak również kondycja finansowa Polskiej Akademii Nauk. W 1990 r. działalność wydawnicza PTB uległa poważnej redukcji z powodu ograniczonej i zbyt późno przyznanej dotacji. Podobne problemy Towarzystwo napotkało w kolejnym roku, w którym przeorganizowaniu uległa administracja rządowa odpowiedzialna za sprawy polityki naukowej w Polsce. Ustawą z 12 stycznia 1991 r. powołany został Komitet Badań Naukowych (KBN), który przejął finansowanie działalności związanej z nauką, w tym wydawnictw naukowych. Dalsze zmiany, które nastąpiły w 2006 r. wprowadziły względną przewidywalność w zakresie przyznawanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) środków zapewniając tym samym pewną stabilizację finansową na okres następnych 10 lat. Mimo tego, nauka polska straciła wówczas wiele znakomitych tytułów, które wskutek agresywnej polityki zagranicznych wydawców zostały przez nich przejęte na atrakcyjnych warunkach. Warto wspomnieć, że w czasie kadencji prezesa prof. Jana Rybczyńskiego, PTB otrzymało kilka takich ofert i odbyło kilka spotkań z przedstawicielami zagranicznych wydawnictw. Władze Towarzystwa nigdy jednak nie zaaprobowały propozycji pozbycia się trudnej organizacyjnie i finansowo działalności wydawniczej i nie oddały obcemu wydawcy intelektualnego potencjału zdeponowanego w wydawnictwach PTB.

W 2010 roku Towarzystwo rozpoczęło samodzielną gruntowną modernizację procesu wydawniczego celem dostosowania go do poziomu najlepszych zagranicznych wydawców. Inicjatorką tych zmian była prof. Beata Zagórska-Marek, pełniąca wówczas funkcję Redaktora Wydawnictw PTB, a ich koordynatorem i wykonawcą był mgr Piotr Otręba, wychowanek Pani Profesor, który swoim zaangażowaniem i kreatywnością wprowadził Towarzystwo w system wydawnictw cyfrowych. Reformy objęły wdrożenie oprogramowania do przyjmowania i recenzowania manuskryptów oraz udostępniania przyjętych do publikacji materiałów. Dzięki temu naukowcy z całego świata uzyskali wolny dostęp do artykułów naukowych publikowanych w wydawnictwach PTB. Modernizacja procesu wydawniczego objęła także implementację systemu do analizy zapożyczeń oraz szereg działań zapewniających stosowanie wymaganych na świecie zasad etycznego postępowania.

Uruchomiona w 2011 roku elektroniczna Platforma Czasopism PTB umożliwiła m.in. składanie prac do redakcji, przekazywanie recenzji, śledzenie statusu prac oraz ich cyfrowe publikowanie. Pierwszym czasopismem wprowadzonym na Platformę było ASBP. Następnie pojawiały się na niej kolejne wydawnictwa ciągłe PTB. Od tego momentu Towarzystwo rozpoczęło udostępnianie

publikowanych prac w otwartym dostępie (*open access*). W dniu 8 grudnia 2012, na posiedzeniu Zarządu Głównego PTB, podjęto decyzję w sprawie utworzenia wspólnej Redakcji Technicznej Czasopism PTB, a funkcję Redaktora Technicznego powierzono mgr P. Otrębie. Obok prac modernizacyjnych podjęto również starania o zapewnienie środków na prowadzenie działalności wydawniczej. W tym celu podniesiona została wysokość opłat autorskich i uszczelniony system ich pobierania. Rosnące koszty druku i niewielki (w stosunku do wersji cyfrowej) zasięg tradycyjnych prac sprawiły, że Towarzystwo od 2014 r. zaczęło stopniowo wycofywać się z wersji drukowanej wydawnictw. W formacie wyłącznie elektronicznym jako pierwsze zaczęły ukazywać się *Wiadomości Botaniczne*, następnie od 2015 r. *Acta Mycologica*, od 2016 r. ASBP i *Acta Agrobotanica*, zaś od 2019 r. *Monographiae Botanicae*. Od 2017 r., dzięki dotacjom ministerialnym, Towarzystwo zaczęło finansować korektę anglojęzycznych wersji wydawanych publikacji. Ostatnim etapem zmian było wdrożenie z początkiem 2020 r. formatu XML-JATS, służącego do opisywania literatury naukowej publikowanej online. Format ten sprawia, że prace są m.in. wydajniej indeksowane. Tym samym PTB, dołączając do czołowych wydawców naukowych na świecie wykorzystujących format xml w publikowaniu prac, stało się pionierem na rynku polskim. W 2021 r. czasopisma przeszły na ciągły tryb wydawania artykułów, co oznacza, że wszystkie stały się rocznikami, a prace w nich publikowane ukazują się zaraz po zakończeniu niezbędnych prac redakcyjnych.

Od 2011 r. artykuły publikowane w czasopismach PTB ukazują się w otwartym dostępie *open access*, na licencji Creative Commons CC BY. Są one opatrzone odpowiednimi metadanymi, w tym wykazem cytowanej literatury co, wraz z zastosowaniem systemu do zarządzania procesem redakcyjnym, umożliwia wymianę metadanych z innymi serwisami i tym samym zapewnia lepszą dostępność publikowanych treści oraz ułatwia ich wyszukiwanie przez osoby zainteresowane w kraju i za granicą. Wydawnictwa PTB są indeksowane w licznych międzynarodowych bazach, np. AGRICOLA, AGRO, Biological Abstracts, BIOSIS Previews, CAB Abstracts, Chemical Abstracts, Current Contents – Agriculture Biology & Environmental Sciences, DOAJ, DOAB, EBSCO, Google Scholar, Microsoft Academic, Science Citation Index Expanded, Scopus, WorldCat. Towarzystwo stosuje zasady etycznego publikowania wypracowane przez Committee on Publication Ethics. Każda praca jest co najmniej dwukrotnie sprawdzana pod kątem oryginalności (po wpłynięciu do Redakcji oraz przed opublikowaniem). W przypadku publikacji wieloautorskich wymagane jest określenie roli poszczególnych autorów w jej powstaniu. Autorzy są zobligowani do podawania informacji o potencjalnym konflikcie interesów i o źródłach finansowania pracy. Zgodnie z zaleceniami MNiSW (obecnie Ministerstwa Edukacji i Nauki; MEiN) kontrolowana i surowo przestrzegana jest również poprawność procesu recenzowania nadsyłanych prac. Powoływanych jest co najmniej dwóch niezależnych recenzentów. Wszystkie informacje dotyczące polityki wydawniczej Towarzystwa są dostępne na stronach internetowych PTB.

Potwierdzeniem znaczenia przeprowadzonych unowocześnień jest przede wszystkim obecność wydawnictw PTB w najważniejszych światowych bazach indeksujących, takich jak Scopus, DOAJ, bazach firmy Clarivate, jak również przynależność PTB do międzynarodowych organizacji takich jak Open Access Scholarly Publisher Association (jako pierwszy polski wydawca) i Committee on Publication Ethics. Przyczynia się to do postrzegania PTB jako wydawcy rzetelnego i wiarygodnego, zarówno w kraju, jak i na arenie międzynarodowej. W 2020 roku czasopisma PTB obecne w bazie DOAJ wyróżnione zostały odznaką DOAJ Seal, przyznawaną czasopismom spełniającym wysokie standardy wydawnicze, przede wszystkim pod względem otwartości. Cyfryzacja działalności wydawniczej PTB przyczyniła się do objęcia procesem modernizacyjnym także innych obszarów aktywności Towarzystwa. Mgr P. Otręba, pełniący obecnie funkcję Administratora Serwisów Internetowych PTB sprawuje opiekę nie tylko nad Platformą wydawniczą, lecz także nad powstałym w 2018 r. Repozytorium (Rozdz. 8) oraz witryną internetową PTB.

Aktywność Towarzystwa w zakresie działalności wydawniczej przedstawia Tabela 6.2.

Tabela 6.2. Podsumowanie ilościowe działalności wydawniczej PTB w okresie 1922–2021

Wydawnictwo	Liczba		
	tomów	zeszytów	artykułów
Acta Societatis Botanicorum Poloniae	90	345	3 666
Biblioteka Botaniczna	6	6	6
Rocznik Dendrologiczny	50	50	824
Acta Agrobotanica	74	148	1 837
Acta Mycologica	56	107	1 152
Monographiae Botanicae	108	108	180
Wiadomości Botaniczne	66	191	568
Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów	17	17	294
Suma	467	972	8 527

6.2. Charakterystyka wydawnictw PTB

Acta Societatis Botanicorum Poloniae (ukazuje się od 1923 r.)

ISSN: 2083-9480 (wersja elektroniczna), 0001-6977 (wersja drukowana); ostatni zeszyt drukowany ukazał się w roku 2015

Pierwszy tom kwartalnika *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (ASBP) został wydrukowany w 1923 r. w Drukarni Ludowej w Krakowie, zawierał 25 prac i obejmował 20 arkuszy wydawniczych. Po II wojnie światowej druk czasopisma powierzono Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego, jako jednej z nielicznych ocalałych w Polsce. Początkowo prace były wydawane w języku polskim, francuskim i niemieckim. Od 1972 r. obowiązującym językiem jest język angielski. Na przekór przeszkodom finansowym i organizacyjnym czasopismo to ukazuje się nieprzerwanie do dnia dzisiejszego (z wyłączeniem okresu II wojny światowej). Jednocześnie stale powiększa swoją objętość, zmienia szatę graficzną i dostosowuje tryb wydawania do współcześnie obowiązujących trendów. U progu stulecia Towarzystwa, liczba arkuszy wydawniczych ASBP wynosi 62. Od 2011 r. czasopismo ukazuje się w trybie *open access*, zaś od 2016 r. wyłącznie elektronicznie. Zestawienie okładek pierwszego i ostatnich zeszytów ASBP wydanych w formie drukowanej i wyłącznie elektronicznej przedstawiono na Rycinie 6.1.

ASBP publikuje wyniki oryginalnych badań podstawowych ze wszystkich działów botaniki upowszechniając najnowsze osiągnięcia w dziedzinie m.in. florystyki, fitosocjologii i fitogeografii,

Ryc. 6.1. Pierwszy (**A**) i ostatni (**B**) zeszyt *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* wydany w formie drukowanej oraz (**C**) aktualna oprawa graficzna okładki zeszytów ukazujących się w wersji elektronicznej

Ryc. 6.2. Okładki zeszytów tematycznych *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* wydanych kolejno w 2012, 2014, 2016, 2018 i 2020 roku

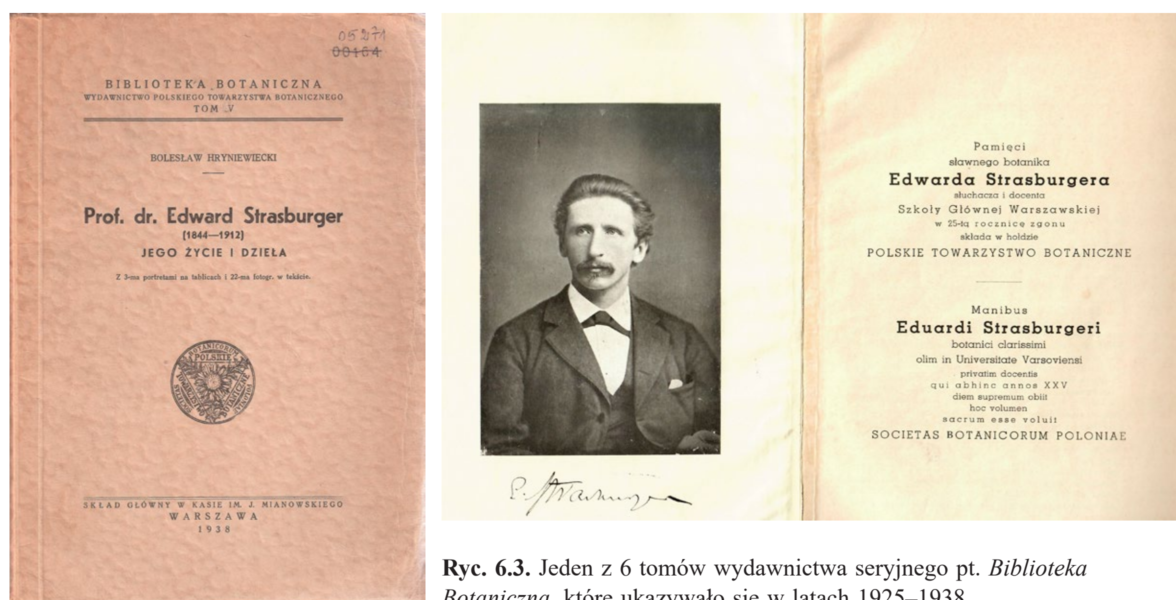
ochrony roślin, ekologii, fizjologii, biologii rozwoju roślin, biologii komórki roślinnej i etnobotaniki. W 2012 r. rozpoczęto wydawanie numerów tematycznych, które ukazują się regularnie w odstępach dwuletnich. Dotychczas opublikowane zeszyty tematyczne poświęcono: 1) etnobotanice roślin dziko żyjących (vol. 81:4, 2012 r.), 2) ewolucji komórek roślinnych (vol. 83:4, 2014 r.), 3) filotaksji (vol. 85:4, 2016 r.), 4) polarnym ekosystemom lądowym (vol. 87:4, 2018), 5) współczesnej taksonomii i filogenezie roślin (vol. 89:3, 2020 r.) (Ryc. 6.2). Nad poziomem merytorycznym poszczególnych prac i całych zeszytów tematycznych czuwa Redaktor Naczelny, prof. B. Zagórska-Marek z Uniwersytetu Wrocławskiego (zarazem Redaktor Sekcyjny *American Journal of Botany*) oraz wybitni specjaliści o międzynarodowym autorytecie. Wśród nich są prof. Przemyslaw Prusinkiewicz z Uniwersytetu w Calgary, dr hab. Andrzej Bodył i prof. Bronisław Wojtuń z Uniwersytetu Wrocławskiego, prof. Michał Ronikier z Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN, prof. Judy Jernstedt z Uniwersytetu Kalifornijskiego (była Redaktor Naczelna *American Journal of Botany*), prof. Krzysztof Spalik z Uniwersytetu Warszawskiego, prof. Agnieszka Popiela z Uniwersytetu Szczecińskiego, prof. Attila Molnár V. z Uniwersytetu w Debrecen, Węgry. Działania te przyczyniły się do wzbogacenia grona autorów o wybitnych specjalistów z całego świata, takich jak Stéphane Douady (Université Paris Diderot), Thomas Croat (Missouri Botanical Garden), Rolf Rutishauser (University of Zurich), Philippe Deschamps (Université Paris-Sud), Renata Sõukand (Estonian Literary Museum), Maria Olech (Uniwersytet Jagielloński) i wielu innych.

Lista kolejnych redaktorów naczelnych *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* znajduje się w Tabeli 6.1.

Biblioteka Botaniczna (lata wydawania: 1925–1938)

W latach 1925–1938 r. Towarzystwo wydawało *Bibliotekę Botaniczną*, wydawnictwo seryjne dedykowane obszerniejszym opracowaniom botanicznym (Tab. 6.1). Powstało ono z inicjatywy prof. Józefa Paczoskiego, ukazywało się nieregularnie i w nieustalonej objętości. W sumie drukiem ukazało się 6 tomów tej serii. Redaktorem pięciu z nich o tematyce florystycznej był J. Paczoski. Jeden tom został opracowany przez B. Hryniewieckiego i jest poświęcony pamięci Edwarda Strasburgera w 25 rocznicę jego śmierci (Hryniewiecki 1938)[1] (Ryc. 6.3). Tytuły i rok ukazania się poszczególnych tomów czasopisma *Biblioteka Botaniczna* zostały przedstawione poniżej:

1. 1925 – Szkice fitosocjologiczne. t. 1, red. Józef Paczoski;
2. 1930 – Życie gromadne roślin. t. 2, red. Józef Paczoski;
3. 1933 – Podstawowe zagadnienia geografii roślin. t. 3, red. Józef Paczoski;
4. 1935 – Piętrowość lasu. t. 4, red. Józef Paczoski;
5. 1938 – Prof. dr Edward Strasburger (1844–1912): jego życie i dzieła. t. 5, red. Bolesław Hryniewiecki;
6. 1938 – Zagadnienia biocenotyki. t. 6, red. Józef Paczoski.

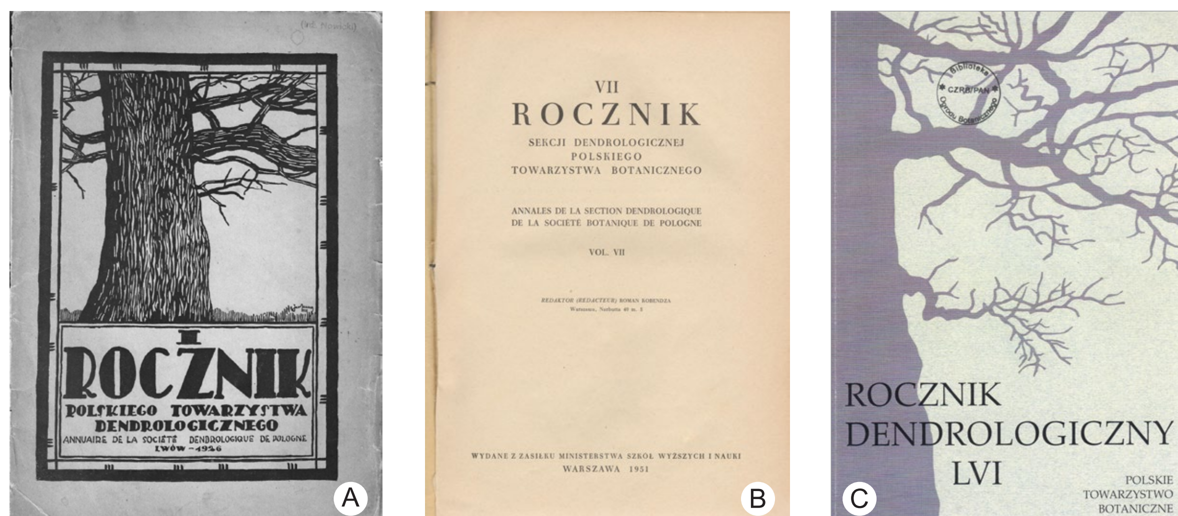
Ryc. 6.3. Jeden z 6 tomów wydawnictwa seryjnego pt. *Biblioteka Botaniczna*, które ukazywało się w latach 1925–1938

Rocznik Dendrologiczny (lata wydawania: 1951–2008)

ISSN: 0860-2646

Rocznik Dendrologiczny był wydawany przez PTB w latach 1951–2008. Do lat 80. XX wieku ukazywał się pod nazwą *Rocznik Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego*, potem zaś jako *Rocznik Dendrologiczny* z dopiskiem *Organ Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. Losy tego periodyku są zawiłe. Jego pierwszy numer ukazał się w 1926 r. jako wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego (PTD) (Ryc. 6.4A). Od 1951 r., na skutek nacisków politycznych, które doprowadziły do rozwiązania PTD, jego wydawanie zostało przejęte przez PTB z zachowaniem ciągłości numeracji (Ryc. 6.4B). Redaktorem został Roman Kobendza,

[1] Hryniewiecki B. (1938) Prof. dr Edward Strasburger (1844–1912). Jego życie i dzieła. Biblioteka Botaniczna. Tom V. str. 103.

Ryc. 6.4. Pierwszy zeszyt *Rocznika* (**A**) wydanego w 1926 r. przez Polskie Towarzystwo Dendrologiczne, (**B**) w 1951 r. przez Polskie Towarzystwo Botaniczne oraz (**C**) ostatni zeszyt *Rocznika Dendrologicznego* wydany przez PTB w 2008 r. (okładka i strona wewnętrzna)

który w słowie „Od redakcji" opublikowanym w woluminie VII (wydanym po raz pierwszy pod auspicjami PTB) tak podsumował ten mariaż, cyt.:

> Niniejszy siódmy *Rocznik* posiada nieco zmieniony tytuł, a to z uwagi na okoliczność, że w roku 1949, na życzenie Departamentu Nauki Ministerstwa Oświaty, Polskie Towarzystwo Dendrologiczne połączyło się z Polskim Towarzystwem Botanicznym, tworząc jego odrębną Sekcję. Na fuzję tę oba Towarzystwa wyraziły zgodę na ostatnim dorocznym Walnym Zgromadzeniu członków obu Towarzystw, które odbyło się w dn. 10 września 1950 roku we Wrocławiu. (Kobendza R. 1951)

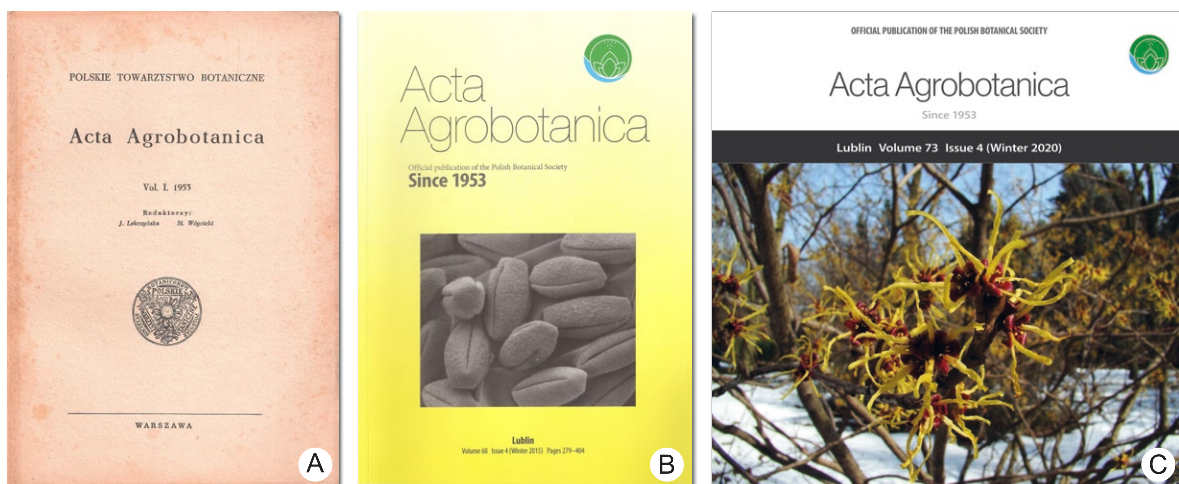
W *Roczniku Dendrologicznym* publikowano artykuły naukowe, komunikaty, sprawozdania ze spotkań naukowych i działalności Sekcji oraz recenzje z dziedziny szeroko rozumianej dendrologii. Pod auspicjami PTB ukazało się 50 tomów tego czasopisma (Ryc. 6.4C). W ciągu 57 lat pieczę nad redakcją Rocznika sprawowało 7 redaktorów naczelnych (Tab. 6.1). W 2009 r. czasopismo odzyskało swojego pierwotnego wydawcę, w tym bowiem roku Polskie Towarzystwo Dendrologiczne wznowiło swoją działalność.

Acta Agrobotanica (ukazuje się od 1953 r.)

> ISSN: 2300-357X (wersja elektroniczna), 0065-0951 (wersja drukowana); ostatni zeszyt drukowany ukazał się w roku 2015

Acta Agrobotanica (AA) publikuje wyniki badań naukowych – podstawowych i stosowanych, dotyczących biologii roślin użytkowych i uprawnych. Upowszechnia tym samym najnowsze osiągnięcia w dziedzinie m.in. aerobiologii, botaniki rolniczej i ogrodniczej, ekologii rolniczej, herbologii, fitosocjologii, fizjologii, genetyki i biotechnologii, fitopatologii, entomologii. Od 2016 roku czasopismo to ukazuje się wyłącznie w wersji elektronicznej (Ryc. 6.5).

Od 2015 r. wydaje zeszyty tematyczne, prezentujące problemy kluczowe dla rozwoju nauk rolniczych i ogrodniczych na świecie (Ryc. 6.6). Dotychczas wydane zeszyty tematyczne poświęcone były aerobiologii (vol. 68:4, 2015), wpływowi zmian klimatycznych na organizm roślinny, zbiorowiska i produkcję roślinną (vol. 69:2, 2016), interakcji roślin ze zwierzętami (vol. 70:1, 2017), biostymulacji i biofortyfikacji roślin uprawnych (vol. 72:2, 2019) oraz morfo-anatomii roślin użytkowych – jej funkcji i adaptacjom (vol. 74, 2021). Nad poziomem merytorycznym poszczególnych prac i całych zeszytów tematycznych czuwa Redaktor Naczelny, prof. Bożena Denisow z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie oraz wybitni specjaliści o międzynarodowym autorytecie, tacy jak prof. Dariusz Malinowski (Texas A&M AgriLife Research), dr David Belesky

Ryc. 6.5. Pierwszy (**A**) i ostatni (**B**) zeszyt *Acta Agrobotanica* wydany w formie drukowanej oraz (**C**) aktualna oprawa graficzna okładek zeszytów ukazujących się w wersji elektronicznej

(West Virginia University), prof. Arthur Davies (University of Saskatchewan), prof. Małgorzata Stpiczyńska (Uniwersytet Warszawski), dr hab. Marcin Zych (Uniwersytet Warszawski) i wielu innych. W roku 2015, w uznaniu szczególnych zasług, redaktorem honorowym AA została prof. Elżbieta Weryszko-Chmielewska.

Lista kolejnych redaktorów naczelnych *Acta Agrobotanica* znajduje się w Tabeli 6.1.

Monographiae Botanicae (ukazuje się od 1953 r.)

ISSN: 2392-2923 (wersja elektroniczna), 0077-0655 (wersja drukowana); ostatni zeszyt drukowany ukazał się w roku 2018

Monographiae Botanicae (MB) (Ryc. 6.7) są unikatowym w skali europejskiej, seryjnym wydawnictwem monograficznym publikującym obszerne, monotematyczne opracowania o wysokim poziomie naukowym. Niejednokrotnie stanowią one podstawę przyznawania stopni doktora habilitowanego z różnych dziedzin biologii roślin i grzybów, taksonomii, geobotaniki, ekologii, florystyki i lichenologii. Prace ukazują się od 1953 r. (od 2014 r. w trybie *open access*) w językach angielskim i polskim z angielskim streszczeniem, wcześniej także w języku francuskim i niemieckim. Cieszą się uznaniem w środowisku naukowym w Polsce i za granicą o czym świadczy poziom ich cytowań. Przykładowe tematy ostatnio opublikowanych monografii to: zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych w dolinach polskich rzek (vol. 108, 2019), występowanie grzybów z rodzaju *Asteromella* w Polsce (vol. 106, 2016), czy też statystyczne zdefiniowanie gatunków diagnostycznych, stałych i dominujących w wyższych jednostkach roślinności Polski (vol. 103, 2013). Ze względu na tak różnorodną tematykę i wysoce specjalistyczny charakter prac drukowanych w MB stworzono ostatnio możliwość powoływania przez Redaktora Naczelnego (obecnie dr hab. Zygmunta Kąckiego z Uniwersytetu Wrocławskiego), odrębnych redaktorów tematycznych. W roku 2014 przyznano funkcję redaktora honorowego prof. Krystynie Czyżewskiej w uznaniu jej wieloletniej pracy na rzecz MB.

Lista kolejnych redaktorów naczelnych *Monographiae Botanicae* znajduje się w Tabeli 6.1.

Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów (lata wydawania: jako wkładka innego czasopisma 1953–1990; jako czasopismo 1992–2008)

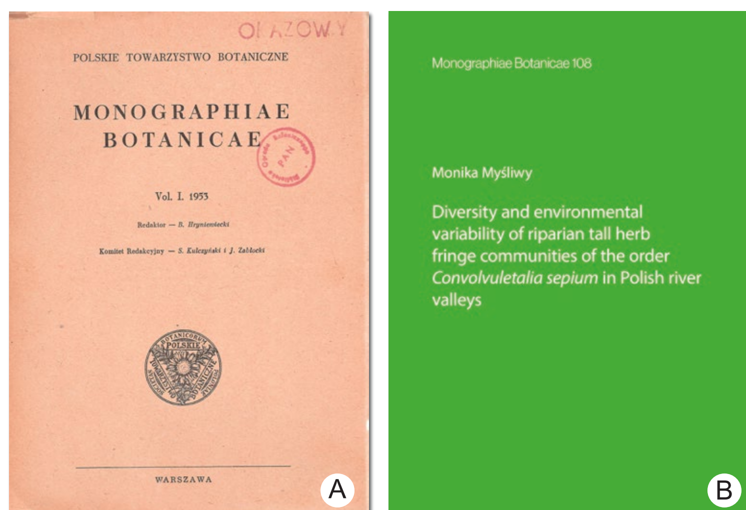
ISSN: 1230-3291

Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów (Biuletyn) (Ryc. 6.8) był rocznikiem publikującym prace poświęcone ogrodom botanicznym i arboretom w Polsce, a od 1980 r. również zbiorom muzealnym i zielnikowym. Był wydawany w języku polskim (ze streszczeniem w języku

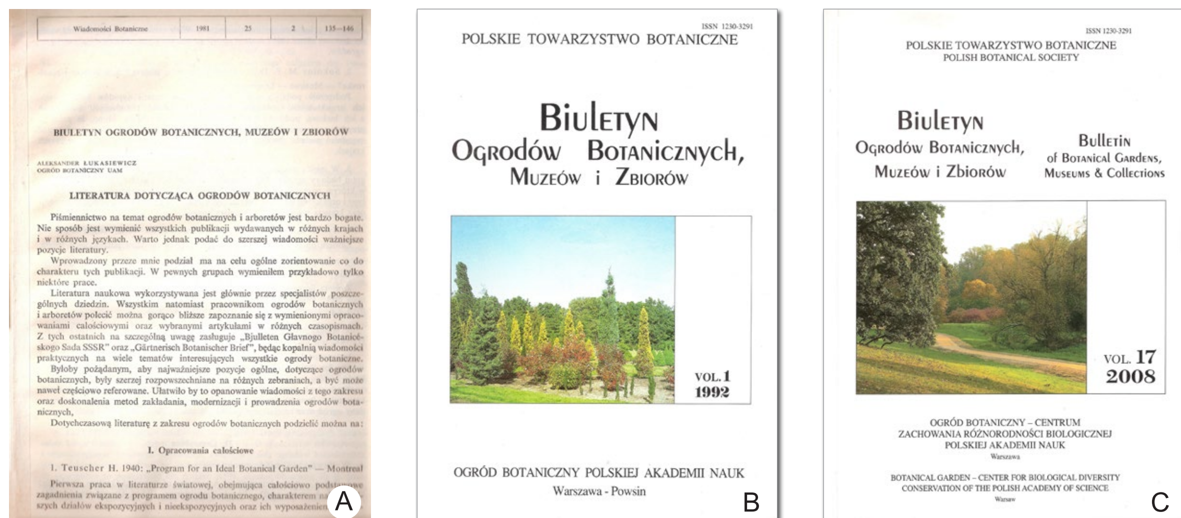

Ryc. 6.6. Okładki zeszytów tematycznych wydanych kolejno w 2015, 2016, 2017, 2019 i 2021 roku

angielskim) lub angielskim. Powstał z inicjatywy prof. W. Szafera, ówczesnego przewodniczącego Komitetu Botaniki PAN, na posiedzeniu Komitetu w Krakowie, które odbyło się w dniu 30 września 1953 r. z udziałem kierowników wszystkich polskich ogrodów botanicznych. Początkowo ukazywał się jako dział ASBP, pod nazwą *Biuletyn Ogrodów Botanicznych*. Jego redaktorem była doc. dr hab. L. Karpowiczowa, kierownik Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego. W 1957 r. Zarząd Główny PTB zdecydował o włączeniu *Biuletynu Ogrodów Botanicznych* do *Wiadomości Botanicznych*. Od 1992 r., po ponad trzyletniej przerwie, wznowił on swoją działalność jako samodzielne czasopismo noszące tytuł *Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów* (z odrębną numeracją) i ukazywał się do 2008 r. W tym okresie redakcja mieściła się w Ogrodzie Botanicznym Polskiej Akademii Nauk, gdzie była także prowadzona dystrybucja rocznika. Szczegółowy opis

Ryc. 6.7. Pierwszy wydany drukiem (**A**) i pierwszy wydany wyłącznie w wersji cyfrowej (**B**) zeszyt *Monographiae Botanicae*

Wiadomości Botaniczne	1981	25	2	135–146

BIULETYN OGRODÓW BOTANICZNYCH, MUZEÓW I ZBIORÓW

ALEKSANDER ŁUKASIEWICZ
OGRÓD BOTANICZNY UAM

LITERATURA DOTYCZĄCA OGRODÓW BOTANICZNYCH

Piśmiennictwo na temat ogrodów botanicznych i arboretów jest bardzo bogate. Nie sposób jest wymienić wszystkich publikacji wydawanych w różnych krajach i w różnych językach. Warto jednak podać do szerszej wiadomości ważniejsze pozycje literatury.

Wprowadzony przeze mnie podział ma na celu ogólne zorientowanie co do charakteru tych publikacji. W pewnych grupach wymieniłem przykładowo tylko niektóre prace.

Literatura naukowa wykorzystywana jest głównie przez specjalistów poszczególnych dziedzin. Wszystkim natomiast pracownikom ogrodów botanicznych i arboretów polecić można gorąco bliższe zapoznanie się z wymienionymi opracowaniami całościowymi oraz wybranymi artykułami w różnych czasopismach. Z tych ostatnich na szczególną uwagę zasługuje „Bjulleten Głavnogo Botaničeskogo Sada SSSR" oraz „Gärtnerisch Botanischer Brief", będąc kopalnią wiadomości praktycznych na wiele tematów interesujących wszystkie ogrody botaniczne.

Byłoby pożądanym, aby najważniejsze pozycje ogólne, dotyczące ogrodów botanicznych, były szerzej rozpowszechniane na różnych zebraniach, a być może nawet częściowo referowane. Ułatwiło by to opanowanie wiadomości z tego zakresu oraz doskonalenia metod zakładania, modernizacji i prowadzenia ogrodów botanicznych,

Dotychczasową literaturę z zakresu ogrodów botanicznych podzielić można na:

I. Opracowania całościowe

1. Teuscher H. 1940: „Program for an Ideal Botanical Garden" — Montreal

Pierwsza praca w literaturze światowej, obejmująca całościowo podst
zagadnienia związane z programem ogrodu botanicznego, charakterem na
szych działów ekspozycyjnych i nieekspozycyjnych oraz ich wyposażenien

Ryc. 6.8. *Biuletyn Ogrodów Botanicznych* jako wkładka *Wiadomości Botanicznych* (**A**) oraz pierwszy (**B**) i ostatni (**C**) zeszyt *Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów* ukazującego się jako samodzielne czasopismo

pierwszych 40 lat funkcjonowania czasopisma został przedstawiony w numerze Biuletynu wydanym po raz pierwszy jako samodzielny periodyk (Łukasiewicz, Puchalski 1992).

Lista kolejnych redaktorów naczelnych *Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów* znajduje się w Tabeli 6.1.

Fragmenta Floristica et Geobotanica (lata wydawania: 1953–1956)

Fragmenta Floristica et Geobotanica – Materiały florystyczne i geobotaniczne (Ryc. 6.9) były wydawane w latach 1953–1956 przez Polskie Towarzystwo Botaniczne (roczniki 1 i 2, po dwa zeszyty w każdym roczniku). Czasopismo ukazywało się pod redakcją prof. B. Pawłowskiego, obejmowało mniejsze prace fizjograficzne i było drukowane w Krakowie. W skład komitetu redakcyjnego wchodzili: Z. Czubiński (Poznań), B. Hryniewiecki (Warszawa), J. Kornaś (Kraków), S. Kulczyński (Wrocław), W. Szafer (Kraków) i J. Walas (Toruń). Nieregularnie ukazywało się też *Supplementum* utrzymane w tej samej szacie graficznej, co całość pisma. W rocznikach wydawanych przez PTB ukazały się dwa zeszyty Supplementum, przypisane odpowiednio do rocznika I, zeszyt 1 (1954) oraz do rocznika II, zeszyt 1 (1956). W dwóch pierwszych rocznikach zamieszczano artykuły po polsku i po łacinie, natomiast streszczenia po łacinie, angielsku, francusku i niemiecku.

Ann. I 1953 (wydane w 1954 r.)

Pars 1: artykuły zamieszczane bez podziału na działy: o tematyce florystycznej (o nowych gatunkach i nowych stanowiskach roślin naczyniowych, o gatunkach synantropijnych), o grzybach.

Pars 2: artykuły o porostach z różnych części Polski, o nowych gatunkach i nowych stanowiskach roślin naczyniowych.

Kronika naukowa – relacje z konferencji naukowych.

Ann. I Pars 1, Supplementum: Zielnik mchów Polski – Bryotheca Polonica Series B. nr 1–50.

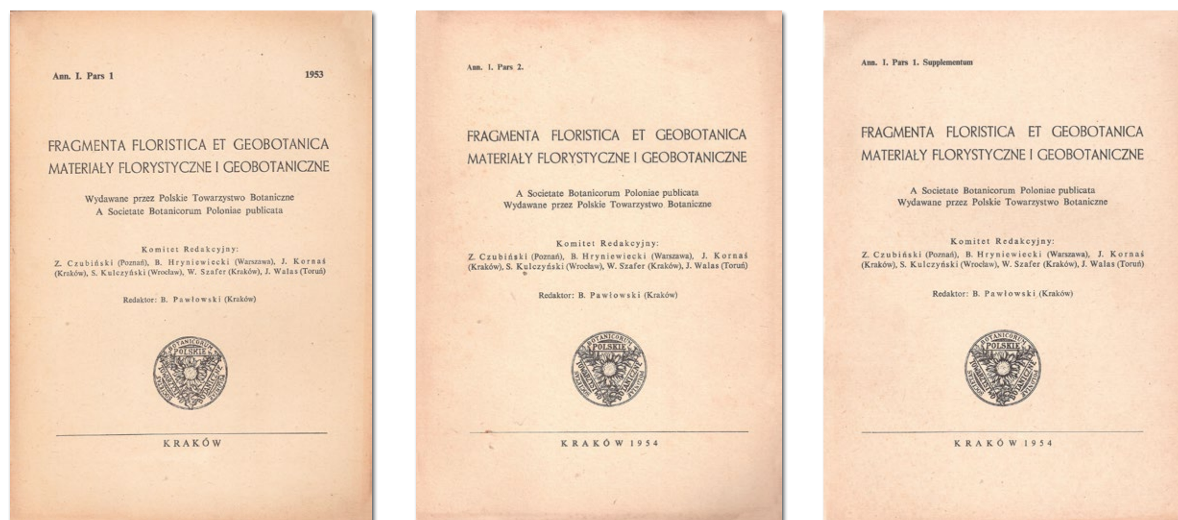
Ann. II 1956 (wydane w latach 1956–1957)

Pars 1: artykuły o nowych i rzadkich gatunkach roślin naczyniowych, o ich rozmieszczeniu, prace taksonomiczne; także o mchach i wątrobowcach.

Kronika naukowa – Zbiory afrykańskie Adama Starzeńskiego + Recenzja.

Ann. II, Pars 1, Supplementum 1956: Zielnik mchów Polski – Bryotheca Polonica Series B. nr 51–100.

Pars 2: wprowadzono podział na działy: Florystyka i systematyka roślin naczyniowych, Geobotanika, Bryologia, Algologia, Mykologia.

Ryc. 6.9. Wybrane okładki zeszytów *Fragmenta Floristica et Geobotanica* oraz suplementu do wydania z roku 1954

Kronika naukowa – Zjazd botaników czeskich i słowackich w Tatrach.
Podstawowy proces metodyki badań fitosocjologicznych w Krakowie.

W roku 1954 organizacja wydawnictw PTB uległa zasadniczej zmianie. Polska Akademia Nauk przejęła opiekę na wydawnictwami towarzystw naukowych, finansując je i włączając do Państwowego Wydawnictwa Naukowego. Ostatecznie *Fragmenta Floristica et Geobotanica* w roku 1957 przeszły jako wydawnictwo do Zakładu (wkrótce Instytutu) Botaniki PAN w Krakowie (Gajewska 1970).

Wiadomości Botaniczne (czasopismo ukazuje się od 1957 r.)

ISSN: 2543-6503 (wersja elektroniczna), 0043-5090 (wersja drukowana); ostatni zeszyt drukowany ukazał się w roku 2013

Wiadomości Botaniczne (WB) (Ryc. 6.10) założone w 1957 r. były przez wiele lat kwartalnikiem wydawanym najczęściej jako zeszyty łączone 1/2 i 3/4. Jego głównym zadaniem było informowanie o postępach botaniki w Polsce i na świecie oraz o działalności PTB. Ważną funkcją WB było utrzymywanie więzi pomiędzy członkami Towarzystwa. Czasopismo publikowało artykuły przeglądowe, wspomnienia, biogramy botaników, informacje o rocznicach i jubileuszach, sprawozdania z działalności PTB i bieżące wiadomości z życia Towarzystwa. Prowadziło też obszerny dział recenzji. Kilka zeszytów poświęcono zagadnieniom specjalnym, np. zeszyt 3/4. tomu 30 wydano z okazji „65 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego”, zaś zeszyt 3/4 tomu 37 dotyczył „Polskich badań geobotanicznych poza granicami kraju”. Przeglądu artykułów opublikowanych w kolejnych 24 rocznikach WB (tj. w latach 1981–2004) dokonała prof. Stefania Loster (Loster 2004). Przez pierwsze dwadzieścia pięć lat funkcję redaktora naczelnego WB pełnił fizjolog, prof. Franciszek Górski. Na pożegnanie opublikował artykuł przeglądowy podsumowujący zagadnienia podejmowane w 25 rocznikach czasopisma.

Od 2014 roku czasopismo ukazuje się tylko w wersji elektronicznej, w trybie *open access*. W 2017 r. Wiadomości stały się rocznikiem. Misję utrzymywania kontaktu między członkami PTB stopniowo przejmował Newsletter PTB, rozsyłany za pomocą witryny internetowej Towarzystwa. W 2020 r. WB podjęły nowe wyzwanie dotyczące dokumentowania bioróżnorodności Polski. Zainicjowano trzy serie tematyczne, w których publikowane są stanowiska wybranych roślin naczyniowych, mszaków i porostów.

WB publikują treści w języku polskim i angielskim, w formie artykułów naukowych, prac przeglądowych i krótkich komunikatów z obserwacji terenowych czy laboratoryjnych. Dzięki

Ryc. 6.10. Zmiany szaty graficznej *Wiadomości Botanicznych*

przyjętej strategii, konsekwentnie realizowanej przez obecnego Redaktora Naczelnego dr hab. Piotra Górskiego z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, czasopismo to jest obecnie najlepszym, obok archiwum PTB, źródłem wiedzy o życiu i rozwoju Towarzystwa, wybitnych botanikach i ich naukowych osiągnięciach.

Lista kolejnych redaktorów naczelnych *Wiadomości Botanicznych* znajduje się w Tabeli 6.1.

Acta Mycologica (ukazuje się od 1965 r.)

ISSN: 2353-074X (wersja elektroniczna), 0001-625X (wersja drukowana); ostatni zeszyt drukowany ukazał się w roku 2014

Acta Mycologica (AM) (Ryc. 6.11) jest jedynym czasopismem w Polsce, specjalizującym się w szeroko rozumianej mykologii oraz lichenologii, dyscyplinach tradycyjnie powiązanych z botaniką i dlatego wciąż wydawanym przez PTB. Jest jednym z niewielu tego typu czasopism w Europie. Na jego łamach publikowane są artykuły taksonomiczne jak i takie, które dotyczą biochemii i biotechnologii grzybów, ich patogeniczności, związków symbiotycznych (mykoryza) czy też ekologii. Od niedawna czasopismo zdecydowało się na publikowanie zestawień gatunków grzybów (tzw. *checklists*), co jest szczególnie cenne w przypadku badań nad mało poznanymi zbiorowiskami grzybów z krajów dawnego ZSRR czy Bliskiego Wschodu.

W 2018 r. nastąpiła zmiana organizacyjna redakcji AM. Nowy Redaktor Naczelny dr hab. Wojciech Pusz powołał, wzorem pozostałych czasopism PTB, zespół redaktorów tematycznych odpowiedzialnych za takie działy jak biologia i ekologia grzybów wielkoowocnikowych, grzyby

Ryc. 6.11. Zmiany szaty graficznej *Acta Mycologica*, w tym pierwszy zeszyt specjalny (2/2020)

mikroskopowe, grzyby lichenizujące oraz grzyby tworzące mykoryzy. Sam będąc fitopatologiem opiekuje się pracami dotyczącymi chorób roślin powodowanych przez grzyby. W planach redakcji AM jest, podobnie jak w przypadku ASBP i AA, cykliczne wydawanie zeszytów tematycznych. Pierwszy, specjalny zeszyt ukazał się w roku 2020. Jego treść jest poświęcona uhonorowaniu dwu wybitnych postaci polskiej mykologii: prof. Marii Dynowskiej i prof. Marii Rudawskiej. Redaktorem honorowym AM jest prof. Maria Ławrynowicz. Lista kolejnych redaktorów naczelnych *Acta Mycologica* znajduje się w Tabeli 6.1.

Rocznik Roślin Wrzosowatych (lata wydawania: 1990–1998)

Rocznik Roślin Wrzosowatych to wydawnictwo PTB, pierwotnie ukazujące się jako biuletyn pt. *Rośliny Wrzosowate*, potem jako *Erica. Rocznik Roślin Wrzosowatych*. Do tego tytułu dodano później dopisek: *Erica Polonica*. To specjalistyczne czasopismo było poświęcone roślinom wrzosowatym: głównie wrzosom, wrzoścom i różanecznikom. Zamieszczano w nim prace oryginalne i doniesienia oraz artykuły przeglądowe publikowane w języku polskim ze streszczeniem angielskim. Czasopismo było przeznaczone dla pracowników naukowych, szkółkarzy i miłośników roślin wrzosowatych. Informowało o walorach ozdobnych i użytkowych tej grupy roślin, ich wymaganiach siedliskowych, sposobach rozmnażania i uprawy, chorobach i ich zapobieganiu. W archiwach PTB nie ma więcej informacji na jego temat. W elektronicznym katalogu Biblioteki Nauki CEON znaleźć można informację, że wydawnictwo o nazwie *Erica Polonica. Rocznik Roślin Wrzosowatych* i numerze ISSN: 1234-5687 było wydawane do roku 2012, przez nieokreślonego wydawcę.

6.3. Logotypy aktywnych czasopism PTB

Wraz z rosnącą popularnością wersji cyfrowej wydawnictw naukowych zmieniła się forma ich dystrybucji. W przypadku czasopism coraz częściej podstawowymi jednostkami rozpowszechnianymi w przestrzeni elektronicznej są pojedyncze artykuły, nie zaś całe zeszyty. Nie inaczej jest w przypadku Platformy czasopism PTB. Takie podejście do dystrybucji czasopism wymusza na wydawcach zamieszczanie informacji w każdym artykule po to, by możliwa była identyfikacja czasopisma i jego wydawcy. Tak pojawił się pomysł stworzenia logotypu dla każdego działającego obecnie wydawnictwa seryjnego PTB. Poniżej zostały przedstawione symbole graficzne nawiązujące do profilu danego tytułu i wyjaśnione ich znaczenia.

Acta Societatis Botanicorum Poloniae		Logo ASBP symbolizuje działalność czasopisma. Porównuje pojawianie się w nim kolejnych artykułów naukowych do tworzenia zawiązków organów bocznych w rosnącym stale wierzchołku pędu. Układ zawiązków, podobnie jak zawartość czasopisma, jest unikatowy. Jego istnienie uznawane do niedawna za niemożliwe z teoretycznego punktu widzenia, zostało ostatnio potwierdzone i w naturze, i w symulacjach komputerowych. Autor logo i opisu: prof. Beata Zagórska-Marek
Acta Agrobotanica		Logo AA symbolizuje niezbędne trio: wodę, odżywianie, reprodukcję – motory życia, zmienności i ewolucji. Odgrywają one kluczową rolę w szeregu życiodajnych cykli. Łączą różne poziomy organizacji biologicznej – od molekularnego po ekosystemowy. Każdy jest ściśle zdefiniowany i funkcjonalny. Nawzajem się uzupełniają. Są niezbędne w przekazie informacji genetycznej, formowaniu niepowtarzalnych osobników, z których każdy ma określone znaczenie. Trwają, od powstania życia na naszej planecie. Konieczne dla naszego przetrwania. Bez nich nasza egzystencja byłaby zagrożona. Autor logo i opisu: prof. Bożena Denisow
Acta Mycologica		Logo AM przedstawia owocniki *Coprinus disseminatus*. Logo to było przygotowane na Kongres Europejskich Mykologów (IV Congress of European Mycologists) zorganizowany w 1966 r. w Polsce. Umieszczone było na wszystkich oficjalnych pismach dotyczących Kongresu, również na kopertach i na metalowym znaczku przewidzianym dla każdego z uczestników. Na okładce Acta Mycologica (zeszyt 1) zostało umieszczone po raz pierwszy w roku 1994, i konsekwentnie jest stosowane do dziś. Równocześnie Sekcja Mykologiczna PTB przyjęła je jako logo sekcji, które umieszczane jest na jej dokumentach. Autor logo: prof. Alina Skirgiełło; autorzy opisu: prof. Maria Ławrynowicz, dr Dominika Ślusarczyk
Wiadomości Botaniczne		Logo Wiadomości Botanicznych przedstawia narys kwiatu przytulii małopolskiej *Galium cracoviense*, niewielkich rozmiarów rośliny będącej polskim endemitem. Przytulia rośnie na kilku stanowiskach, na wapiennych skałach Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej i jest uznawana za gatunek narażony na wymarcie. Drobne, delikatne i piękne kwiaty przytulii pojawiają się w maju i czerwcu, zdobiąc murawy naskalne ostańców w okolicach Olsztyna. Autor logo i opisu: prof. Arkadiusz Nowak

(archiwum PTB)

7. Biblioteka i archiwum Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Jan J. Rybczyński

Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: j.rybczynski@obpan.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_07

Rybczyński J.J. (2022). Biblioteka i archiwum Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 86–95.

Biblioteka, podobnie jak wydawnictwa PTB, zawsze znajdowała się w centrum uwagi kolejnych Prezesów i Zarządów Głównych następujących po sobie kadencji. Niejednokrotnie jej działalność i potrzeby finansowe stanowiły obiekt burzliwych dyskusji nie tylko podczas oficjalnych posiedzeń, ale również w życiu codziennym członków Towarzystwa.

Zakres działalności biblioteki został określony w statucie Towarzystwa. Jej aktywność polegała na gromadzeniu, opracowywaniu i udostępnianiu księgozbioru, jego wymianie z innymi bibliotekami w kraju i na świecie oraz dystrybucji wydawnictw PTB. Historia i losy biblioteki w pierwszych 50 latach jej istnienia zostały opisane w materiałach jubileuszowych 50-lecia Towarzystwa (Kostyniuk 1972b) i w kolejnych materiałach wydanych z okazji 65-lecia PTB (Doroszewska, Lewicka 1986). Początkowo biblioteka nie miała własnego lokalu i do wybuchu II wojny światowej zbiory były deponowane w szafach rozstawionych na korytarzach dwóch katedr Uniwersytetu im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie: Katedry Botaniki Ogólnej (kierowanej przez prof. Zygmunta Wóycickiego) i Katedry Fizjologii Roślin (kierowanej przez prof. Kazimierza Bassalika). Po wojnie działalność biblioteki została wznowiona w 1947 roku. Ocalałe ze zniszczeń wojennych zbiory gromadzono początkowo w dwóch szafach Katedr Fizjologii Roślin oraz Anatomii i Cytologii Roślin w Szkole Głównej Uniwersytetu Warszawskiego. W 1952 r. warunki funkcjonowania biblioteki uległy poprawie dzięki dyrektorowi Ogrodu Botanicznego UW, prof. B. Hryniewieckiemu, który przekazał na jej potrzeby dwupokojowy lokal w budynku dyrekcji. Tym samym siedziba biblioteki do stycznia 2019 r. znajdowała się na pierwszym piętrze tego budynku, zajmując ostatecznie powierzchnię 96,5 m^2. Substancję lokalową biblioteki stanowiły: przedpokój, trzy duże pomieszczenia biblioteczne, jedno pomieszczenie (około 4 m^2) przeznaczone na archiwum dokumentacji Zarządu Głównego PTB oraz łazienka (Ryc. 7.1). Uniwersytet Warszawski udostępniał Towarzystwu pomieszczenia na podstawie umowy regulującej warunki najmu. Na wyposażeniu biblioteki znajdował się komputer z łączem do Internetu i kserograf oraz telefon z niezależnym od Dyrekcji Ogrodu numerem.

Wszystkie pokoje wraz z pomieszczeniem wejściowym zostały z czasem zabudowane szafami oraz różnej wielkości i jakości regałami. Na początku mojej pierwszej kadencji jako Prezesa PTB, bibliotekę uzupełniono pięcioma regałami, tym samym ograniczając przestrzeń ciągów pieszych do minimum. Mimo to, część zbiorów była przechowywana przez lata w piwnicach Ogrodu Botanicznego UW, gdzie zachowały się egzemplarze pierwszych tomów ASBP z nierozciętymi kartkami. Od momentu zlokalizowania biblioteki w Ogrodzie Botanicznym UW, w jej pomieszczeniach rozpoczęła również działalność Redakcja czasopisma ASBP, która z czasem stała się Redakcją Wydawnictw PTB. Rozdzielenie i przeniesienie redakcji poszczególnych czasopism do różnych ośrodków akademickich (łódzkiego, lubelskiego, krakowskiego i wrocławskiego) na początku lat 80. XX wieku przyczyniło się do uzyskania przez bibliotekę lepszych warunków funkcjonowania. Lata 1989–1991 były okresem niekorzystnych zmian finansowania działalności Towarzystw w Polsce, co pociągnęło za sobą zredukowanie liczby osób zatrudnionych do obsługi biblioteki z trzech do jednej oraz ograniczenie wydatków ponoszonych na jej działalność. Wówczas biblioteka udostępniała zbiory dwa dni w tygodniu przez kilka godzin.

Powiększanie zbiorów bibliotecznych odbywało się głównie dzięki krajowej i zagranicznej wymianie wydawnictw (Tab. 7.1). Niewielka ich część pochodziła również z darowizn i prenumeraty, rzadziej natomiast były one kupowane. Wymiana czasopism zapewniała z jednej strony dostęp do bieżącej literatury światowej, z drugiej zaś przyczyniała się do promocji osiągnięć polskiej botaniki na świecie. Dodatkową wartość biblioteki stanowiły nadbitki zgromadzone w liczbie około 26 tys., jednakże zbiór ten miał bardziej charakter przyrodniczy aniżeli botaniczny. Rewizja nadbitek, przeprowadzona w latach 2016–2018 przez prof. Tomasza Majewskiego, pozwoliła na zredukowanie ich liczby do około 5%. W latach 80. XX wieku, kiedy to w dużej mierze wydawnictwa

Ryc. 7.1. Klimat biblioteki pamiętającej czasy pierwszego Prezesa Polskiego Towarzystwa Botanicznego, prof. B. Hryniewieckiego i jej unikatowe zbiory. Czytelnia (**A**); katalog rzeczowy (**B**); regały wypełnione zbiorami pod sufit (**C**); archiwum PTB (**D**); unikatowe zbiory (**E**–**G**) (archiwum PTB)

Tabela 7.1. Aktywność Biblioteki PTB w zakresie gromadzenia zbiorów w latach 1984–2010

Lata	Wydawnictwa zwarte (vol.)	Odbitki i broszury	Starodruki	Tytuły wydawnictw ciągłych	Wydawnictwa ciągłe (vol.)	Kontrahenci zagraniczni
1984–1986	5 235	15 606	19	748	17 235	319 + (54 krajów)
1989	6 014	17 517	19	780	17 995	308 + 12* (48 krajów)
1989–1991	6 210	17 880	19	785	18 493	b.d.
1999	6 440	18 023	19	801	20 096	301 + 12*
2000	6 444	b.d.	19	146	20 255	b.d.
2001	6 493	18 023	19	800	20 667	>300 +12* (50 krajów)
2002	6 510	18 023	19	807	20 845	296 + 12*
2003	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.**
2004	6 542	18 023	19	812	21 206	b.d.
2005	6 628	18 026	19	815	21 440	b.d.
2006	6 654	18 023	19	815	21 640	b.d.
2008	6 715	18 023	19	815	21 814	150
2009	6 758	18 023	19	815	22 294	b.d.
2010	6 779	18 023	19	815	22 357	b.d.

* Biblioteki instytucji polskich, ** zamiast liczby kontrahentów biblioteka wykazywała poniesione koszty wysyłki rozsyłanych czasopism PTB, b.d. – brak danych

Tabela 7.2. Udostępnianie zbiorów bibliotecznych

Rok	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń			Wypożyczenia zewnętrzne*
		książek	czasopism	odbitek	
1989	633/377**	567	1397	231	322
1999	296	b.d.	b.d.	b.d.	224
2000	240	17	342	103	222
2001	220	463	435	145	112
2002***	184	192	280	7	147
2003***	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2004	25	12	168	4	23
2005	85	69	249	12	23
2006	115	62	234	9	32
2007	125	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2008	112	50	193	3	b.d.
2009	105	7	127	1	49
2010	110	70	202	b.d.	28
2011****	87	65	116	b.d.	26
2012	91	45	114	b.d.	86
2013	65	42	12	b.d.	31
2014	25	12	13	b.d.	b.d.

* Biblioteka za drobną opłatą wykonywała również kserokopie artykułów z czasopism zagranicznych
** Przynależność do PTB
*** KBN zawiesza finansowanie działalności bibliotek towarzystw naukowych, co spowodowało zawieszenie działalności biblioteki PTB
**** Trwałe zaprzestanie finansowania przez MNiSW bibliotek towarzystw naukowych.

polskich towarzystw naukowych były finansowane przez Polską Akademię Nauk (PAN), biblioteka wykupywała egzemplarze swoich wydawnictw od Państwowego Wydawnictwa Naukowego (PWN) i kierowała je na wymianę. Pośrednio wykup druków był finansowany przez II Wydział Nauk Biologicznych PAN. W sprawozdaniu biblioteki z roku 1999 pojawia się informacja dotycząca prowadzenia wymiany na bazie wydawnictw bezpłatnie otrzymanych od Zarządu Głównego PTB.

Tabela 7.3. Środki finansowe KBN i MNiSW pozyskiwane na rzecz działalności biblioteki przez Towarzystwo w ramach działalności ogólnotechnicznej i wspomagającej badania

Rok	Środki KBN/ MNiSW	Nakłady całkowite
1998	40 000,00	57 397,00
1999	45 000,00	66 276,00
2000	45 000,00	b.d.
2001*	18 000,00	b.d.
2002	0	0
2003	0	0
2004**	9 500,00	30 578,20
2005	19 500,00	41 600,00
2006	32 500,00	33 099,95
2007	35 400,00	35 400,00
2008	35 500,00	31 931,93
2009	38 300,00	32 320,64
2010	41 000,00	49 743,27
2011	0	34 456,78
2012	0	24 014,26
2013	0	17 469,20
2014	0	16 633,01
2015	0	11 663,73
2016	0	270,39
2017	0	244,35
2018	0	21 909,99
2019	0	0
2020	0	0
2021	0	0

* Trudna sytuacja finansowa biblioteki i zatrudnienie tylko 2 osób na ½ etatu każda do roku 2002; b.d. – brak danych
** Zatrudnienie na 1/5 etatu jednej osoby w latach 2004–2015

Ten fakt wskazuje, że praca redakcyjna, produkcja oraz dystrybucja poszczególnych tytułów przeszła całkowicie w zakres obowiązków PTB.

Przez szereg dziesięcioleci biblioteka pełniła ważną rolę, o czym świadczy fakt, że rocznie korzystało z jej zasobów nawet 800 czytelników. Jeszcze w 1989 r. ze zbiorów biblioteki skorzystały w sumie 633 osoby (Tab. 7.2). Ostatnie dwie dekady pokazały jednak, że funkcjonowanie biblioteki w tradycyjnej formie traci na znaczeniu. Wraz z rozwojem Internetu i przekazywaniem wartości intelektualnej w postaci cyfrowej (zgodnie ze światową tendencją), odnotowano drastyczne obniżenie zainteresowania drukowanymi zbiorami. Współcześnie rozwijane narzędzia komunikacji międzyludzkiej wytyczyły zatem nowe trendy gromadzenia i rozpowszechniania wiedzy naukowej, za którymi podąża również PTB (Rozdział 8).

Krytycznym w działalności biblioteki okazał się rok 2002, kiedy to KBN zawiesił finansowanie bibliotek (Tab. 7.3). Wskutek tego zwolniono jedynego pracownika oraz ograniczono wymianę czasopism z podmiotami zagranicznymi. W sprawozdaniu rocznym z działalności Zarządu Głównego zaprzestano przedstawiania stanu bieżącego biblioteki, a jej dalsze funkcjonowanie zapewniał działający społecznie prof. T. Majewski. Poprawa sytuacji finansowej Towarzystwa w roku 2004 pozwoliła na ponowne zatrudnienie pracownika biblioteki w wymiarze dwóch piątych etatu, na dwa dni w tygodniu. Taka sytuacja trwała do 2015 r. mimo, że od roku 2011 wynagrodzenie było wypłacane ze składek członków.

W roku 2005, celem uwidocznienia zbiorów biblioteki PTB w Bibliotece Narodowej, rozpoczęto budowę elektronicznego sytemu katalogowania i rejestracji jej zasobów. Zakupiono komputer oraz oprogramowanie MAK. Oprawiono po jednym egzemplarzu ze wszystkich wydawnictw Towarzystwa. W tym czasie zbiory zgromadzone w bibliotece nie cieszyły się już szczególnym

zainteresowaniem. W 2014 bibliotekę odwiedziło zaledwie 12 studentów i 13 pracowników naukowych. Zakończona w 2017 r. cyfryzacja archiwalnych wydawnictw PTB, ich udostępnienie w systemie *open access* oraz zmiana trybu wydawania czasopism PTB z formy drukowanej na cyfrową pozwoliły na poszerzenie dostępności zbiorów, ale również spowodowały zawieszenie (od 2015 r.) wymiany międzybibliotecznej. Wszystkie te zmiany wynikały z reorganizacji systemu finansowania i rozliczania wydawnictw naukowych w Polsce. Ostatecznie biblioteka w tradycyjnej postaci stała się jedynie martwym hasłem statutowego funkcjonowania Towarzystwa, a jej rolę przejęło poniekąd repozytorium PTB.

Biblioteka nieformalnie stanowiła również przez wiele lat magazyn dla wyprodukowanych w nadmiernej ilości wydawnictw. W latach 2016–2019 jej zbiory przygotowano i przeniesiono do sąsiedniego budynku na terenie Ogrodu Botanicznego UW. Biblioteka zyskała dwa nowocześnie wyposażone pomieszczenia (Ryc. 7.2), ale ich niewystarczająca powierzchnia sprawiła, że zbiory musiały ulec znacznemu ograniczeniu.

Przez szereg posiedzeń Zarząd Główny podejmował dyskusję nad problemem egzystencji biblioteki. Ostatecznie z braku instytucji chętnej do przejęcia całego zbioru bibliotecznego (głównie ze względu na koszty przeniesienia, wyposażenia pomieszczeń i nowego katalogowania), zbiór podzielono na części. Najstarsze i najcenniejsze zbiory pozostawiono w Warszawie, część została odebrana przez Wyższą Szkołę Zawodową w Krośnie, a pozostałe wzbogaciły zakładowe biblioteki m.in. SGGW, UŚ, UWr, OB PAN-CZRB i UW. Obecnie, po przeniesieniu do nowych pomieszczeń, biblioteka wymaga utworzenia aktualnego elektronicznego katalogu zachowanych zbiorów.

Na koniec chciałbym przedstawić grono osób, które znalazły zatrudnienie przy obsłudze biblioteki lub działały społecznie na jej rzecz. W naszej wdzięcznej pamięci pozostanie z pewnością pierwsza bibliotekarka PTB pani Aniela Szwejcerowa, zatrudniona w marcu 1938 roku. Po wojnie stanowisko bibliotekarki przez 24 lata pełniła pani Janina Szymańska. Kolejne zasłużone pracownice biblioteki to panie: Wanda Raciborska, pełniącą jednocześnie funkcję kierowniczą, Maria Cierpińska, Janina Szymańska, Janina Sopkowska, Maria Chrząstkowska, Władysława Idzikowska, Barbara Ulatowska oraz Barbara Hon. Szczególnie ciepło wspominam panią Hannę Lewicką (Ryc. 7.3), która zarządzała biblioteką przez 25 lat. Ostatnią osobą zatrudnioną w bibliotece była pani Maria Szelęgiewicz. Pracę podjęła po zastoju działalności biblioteki spowodowanym zawieszeniem finansowania przez KBN i kontynuowała ją przez kolejnych 10 lat. Uzupełniła katalogi, uporządkowała zbiory, znaczną ich część odzyskała od niesubordynowanych wypożyczających. Historycznie

Ryc. 7.2. Zbiory biblioteki PTB w nowych pomieszczeniach (fot. Izabella Kirpluk)

Ryc. 7.3. Hanna Lewicka w czytelni biblioteki PTB, 11 I 1986 r. (fot. Marek Lipka)

opiekunami, ale i niejednokrotnie pełniącymi funkcję bibliotekarza z ramienia Zarządu Głównego, byli profesorowie lub samodzielni pracownicy nauki. Pochodzili oni głównie ze środowiska warszawskiego. Są wśród nich m.in.: prof. H. Bukowiecki, prof. S. Dziubałtowski, doc. dr F. Skupieński, prof. J. Kochman, doc. dr P. Strebeyko, prof. W. Sławiński, prof. M. Kostyniuk, dr J. Andrearczyk, doc. dr hab. A. Doroszewska, prof. T. Majewski (Ryc. 7.4) i prof. J. Rybczyński (Ryc. 7.5, Tab. 2.1). Obecnie członkiem Prezydium odpowiedzialnym za bibliotekę i archiwum PTB jest mgr Izabella Kirpluk.

Biblioteka jako agenda Towarzystwa przez dziesięciolecia spełniała pięć podstawowych zadań, a mianowicie: gromadzenia, opracowywania i udostępniania księgozbioru oraz wymiany i dystrybucji czasopism. Była także miejscem posiedzeń Prezydium, spotkań naukowych i zebrań (Ryc. 7.6). Jednakże jej funkcjonowanie nie oparło się działaniu czasu. Brak finansowania przez jednostki państwowe oraz zmiany i postęp w technologii

Ryc. 7.4. Tomasz Majewski – opiekun biblioteki PTB w latach 1980–2007 (archiwum Tomasza Majewskiego)

Ryc. 7.5. Jan Rybczyński – opiekun biblioteki PTB w latach 2010–2019 (archiwum PTB)

Ryc. 7.6. Spotkanie w bibliotece poświęcone porządkowaniu jej zbiorów, jesień 2017 r. Od prawej: Adam Rostański, Anna Mikuła, Jan Rybczyński, Tomasz Majewski (archiwum PTB)

dostępu do wiedzy i zbiorów bibliotecznych sprawiły, że biblioteka jaką znamy nie odgrywa już takiej roli, jaką pełniła kiedyś (Ryc. 7.7).

[*] Autor opracowania pełnił następujące funkcje w PTB: zastępcy skarbnika ZG, skarbnika ZG, prezesa, członka prezydium ZG kilku kadencji, opiekuna biblioteki, członka Rad Redakcyjnych czasopism PTB i był również inicjatorem powołania sekcji Kultur Tkankowych i jej wieloletnim przewodniczącym. Jest emerytowanym profesorem PAN OB-CZRB w Powsinie, Warszawa.

Ryc. 7.7. Zmierzch biblioteki jaką znamy, do jakiej z sentymentem wracamy (archiwum PTB)

Cyfrowe repozytorium Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Repozytorium Polskiego Towarzystwa Botanicznego jest bazą dokumentów związanych z historią Stowarzyszenia i jego bieżącą aktywnością. Gromadzone są tu oficjalne publikacje oraz materiały dotychczas niepublikowane, stanowiące dokumentację naukowej, popularyzatorskiej i organizacyjnej działalności Towarzystwa.

Zadanie „Uruchomienie cyfrowego repozytorium Polskiego Towarzystwa Botanicznego" zostało sfinansowane w ramach umowy 1017/P-DUN/2018 ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Zbiory dostępne w Repozytorium

Wybierz zbiór, którego kolekcje chcesz przeglądać.

- **Dokumenty historyczne [Historical Documents]**
- **Działalność wydawnicza [Publishing Activity]**
- **Współczesna działalność organizacyjna i popularyzatorska [Contemporary Organizational and Popularizing Activity]**

Recently Added

Jaka ma być ochrona gatunkowa? Część I. Ochrona gatunkowa porostów, czyli co tak naprawdę chronimy?
Fałtynowicz, Wiesław (Polskie Towarzystwo BotanicznePolish Botanical Society, 2021-09-22)
W artykule podano informacje o wszystkich gatunkach porostów, których lista jest zawarta w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów. Uporządkowano ich pozycję w ...

Profesor Alicja Zemanek – 70-lecie urodzin historyka botaniki i poetki
Köhler, Piotr (Polskie Towarzystwo BotanicznePolish Botanical Society, 2021-09-10)

II Krajowa Konferencja „Anatomia i histogeneza roślin: dziś i jutro" – Komitet Naukowy i Organizacyjny, program, streszczenia referatów
Tulik, Mirela; Musiał, Krystyna; Kurczyńska, Ewa (Polskie Towarzystwo BotanicznePolish Botanical Society, 2021)

Doktor habilitowana Lidia Borkowska (1967–2020). Pożegnanie wojowniczki
Czarnecka, Bożenna; Królak, Elżbieta; Stańska, Marzena (Polskie Towarzystwo BotanicznePolish Botanical Society, 2021-07-16)

Szukaj w Repozytorium

Idź

Szukanie zaawansowane

Przeglądaj

Całe Repozytorium
- Zbiory i kolekcje
- Daty wydania
- Autorzy
- Tytuły
- Tematy

Moje konto

Zaloguj

Discover

Autor
- Mikuła, Anna (10)
- Szypuła, Wojciech (8)
- Galera, Halina (7)
- Szafer, Władysław (5)
- Górski, Piotr (2)
- Hryniewiecki, Bolesław (2)
- Koczur, Anna (2)
- Köhler, Piotr (2)
- Otręba, Piotr (2)
- Smoczyk, Michał (2)
- ... View More

Temat
- Management Board (145)
- Zarząd Główny (145)
- Cracow Division (29)
- Oddział Krakowski (29)
- General Meeting of Delegates (23)
- Walne Zgromadzenie Delegatów (23)
- Oddział Warszawski (15)
- Warsaw Division (15)
- Lviv Division (13)
- Oddział Lwowski (12)
- ... View More

Date Issued
- 2020 - 2021 (15)
- 2010 - 2019 (43)
- 2000 - 2009 (6)
- 1970 - 1979 (3)
- 1950 - 1959 (40)
- 1940 - 1949 (21)
- 1930 - 1939 (132)
- 1923 - 1929 (8)

Has File(s)
- Yes (268)

8. Repozytorium Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Piotr Otręba

Polskie Towarzystwo Botaniczne
Al. Ujazdowskie 4, 00-478 Warszawa
e-mail: p.otreba@pbsociety.org.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_08

Otręba P. (2022). Repozytorium Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 96–99.

Zapoczątkowana w 2011 roku reforma działalności wydawniczej Polskiego Towarzystwa Botanicznego miała na celu dostosowanie aktywnych wydawnictw Towarzystwa do współczesnych realiów publikowania w przestrzeni elektronicznej i skupiała się przez kilka następnych lat wokół anglojęzycznej Platformy czasopism PTB. Do tego serwisu włączano kolejne wydawnictwa seryjne – bieżące i archiwalne (po dygitalizacji) prace z ASBP, AA, AM i MB[1]. Na fali reformy dygitalizacją objęto z czasem również inne czasopisma z wydawniczego dorobku Towarzystwa, np. nadal wydawane WB, jak i niefunkcjonujący już *Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów*, dla których nie było jednak miejsca na Platformie czasopism[2]. Oba czasopisma udostępniono w witrynie główniej PTB, w 2017 (*Biuletyn*) i 2018 roku (WB), gdzie coraz częściej zamieszczano także inne rodzaje publikacji sygnowanych pieczęcią z *Carlina onopordifolia*, np. książki i materiały konferencyjne, których cyfrowe wersje zaczęły dominować nad drukowanymi.

Witryna główna PTB, oparta na systemie WordPress, nie była jednak serwisem wyspecjalizowanym pod kątem archiwizowania i udostępniania zbiorów cyfrowych dokumentów. Wzrost liczby i różnorodności materiałów w formacie elektronicznym, jak również potencjał drzemiący w niezdygitalizowanych jeszcze zasobach biblioteki PTB przyczyniły się do powstania pomysłu uruchomienia profesjonalnego internetowego repozytorium dokumentów. Pomysł zmaterializował się dość szybko i pod koniec 2018 roku, dzięki finansowemu wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Tab. 9.1), w gamie internetowych serwisów Towarzystwa pojawił się nowy – Repozytorium Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Serwis wystartował z zestawem 200 dokumentów związanych z działalnością naukową, popularyzatorską i organizacyjną Towarzystwa w pierwszych 50 latach jego funkcjonowania. Były to głównie protokoły i sprawozdania, ale także pierwsze statuty i wykazy członków. Następnie w Repozytorium pojawiała się dokumentacja dotycząca współczesnej działalności PTB, w tym oficjalne publikacje takie jak książki, materiały konferencyjne i artykuły[3].Wszystkie pozycje w Repozytorium zebrane zostały w 3 główne zbiory (które dzielą się dalej na podzbiory i kolekcje):

– dokumenty historyczne,
– działalność wydawnicza,
– współczesna działalność organizacyjna i popularyzatorska.

Uruchamiając Repozytorium Towarzystwo kontynuowało zapoczątkowany w 2011 roku kierunek udostępniania swojego dorobku w otwartym dostępie, gdyż również i w tym serwisie wszystkie materiały publikowane są w trybie *open access*, na zasadach określonych w licencji Creative Commons (uznanie autorstwa).

[1] *Monographiae Botanicae* miały niejasny status. W rejestrze Biblioteki Narodowej, ze względu na przypisywanie kolejnym tomom numeru ISBN, funkcjonowały zarówno jako czasopismo (taki termin funkcjonuje także w tomach do 103 włącznie), jak i książka w serii. W ramach reformy działalności wydawniczej z 2011 roku tytuł ten został włączony do Platformy czasopism PTB, jednak od tomu 104 MB opisywane są już jako monograficzne wydawnictwo seryjne.

[2] *Wiadomości Botaniczne* oraz *Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów* nie zostały zamieszczone na Platformie czasopism PTB ze względu na to, że serwis ten stworzony został z myślą o aktywnych wydawnictwach, publikujących prace przede wszystkim w języku angielskim (możliwość publikowania prac w języku angielskim pojawiła się w *Wiadomościach* w 2020 r. w wyniku kolejnych reform, kiedy czasopismo to było już deponowane w Repozytorium PTB).

[3] Pierwszym i jak na razie jedynym (ze względu na działającą wciąż Platformę czasopism, której zasoby planuje się jednak przenieść w całości do Repozytorium) czasopismem PTB udostępnianym poprzez Repozytorium są *Wiadomości Botaniczne*. Są one publikowane w Repozytorium na bieżąco od tomu 64.

Do budowy Repozytorium wykorzystano specjalistyczne otwarte oprogramowanie DSpace[4], którego kluczowe możliwości obejmują:

– opisywanie każdej pozycji metadanymi, które służą do katalogowania zasobów Repozytorium, ich wyszukiwania i zarządzania;

– współdzielenie zasobów z zewnętrznymi serwisami, za pomocą protokołu OAI-PMH;

– archiwizowanie różnych formatów plików, np. dokumentów tekstowych, audio, wideo, zdjęć;

– przypisywanie każdej pozycji stałego identyfikatora, tzw. *handle*[5], za pomocą którego dany element będzie osiągalny niezależnie od umiejscowienia Repozytorium;

– wyszukiwanie metadanych oraz pełnych tekstów z wykorzystaniem zaawansowanej platformy wyszukiwania Apache Solr.

Repozytorium PTB, dzięki nieograniczonemu dostępowi oraz zastosowaniu profesjonalnego oprogramowania, stało się częścią globalnych baz danych indeksujących otwarte repozytoria, takich jak Directory of Open Access Repositories, Registry of Open Access Repositories i CORE, co wraz z wszechstronnością serwisu umożliwiło Towarzystwu promowanie tak szerokiego spektrum swojej działalności na niedostępną dotychczas skalę.

---

[4] Repozytorium PTB w momencie uruchomienia bazowało na DSpace w wersji 6. W kolejnych latach system aktualizowano do wersji 6.3. W 2021 roku pojawiła się wersja 7, której jeszcze nie wdrożono w Repozytorium.

[5] System identyfikatorów *handle* jest obsługiwany przez Corporation for National Research Initiatives.

(fot. Jan Marcinkiewicz)

9. Finanse Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Anna Mikuła

Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: a.mikula@obpan.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_09

Mikuła A. (2022). Finanse Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 100–108.

9.1. Finanse PTB na przestrzeni stulecia

W okresie międzywojennym rozwinęły się trzy główne nurty działalności Towarzystwa wymagające finansowania: działalność wydawnicza (głównie *Acta Societatis Botanicorum Poloniae,* ASBP), gromadzenie księgozbioru oraz organizacja walnych posiedzeń, w tym corocznych Zjazdów PTB. W 1927 roku składki pochodzące z 4 Oddziałów (Warszawskiego, Krakowskiego, Lwowskiego i Wileńskiego) stanowiły około 1/3 całego budżetu wynoszącego około 7000 zł (Kostyniuk 1972a). Pozostałe środki finansowe pochodziły z Ministerstwa Oświaty i Funduszu Kultury Narodowej (tzw. zasiłek), Miasta St. Warszawy oraz ze sprzedaży ASBP i jego odbitek. Sytuacja finansowa PTB drastycznie pogorszyła się w czasie głębokiego kryzysu gospodarczego Polski, tj. w latach 1930–1935. Stałe finansowanie zostało wówczas zredukowane, wypłacane nieregularnie lub całkowicie zawieszone, zubożenie ludności odbiło się na kwocie wnoszonych składek. Względna płynność finansowa była możliwa do utrzymania dzięki staraniom władz Towarzystwa, które szukały pomocy w Ministerstwie Rolnictwa, Funduszu Kultury Narodowej, Ministerstwie Opieki Społecznej, w Kasie Mianowskiego oraz poprzez podejmowanie różnych inicjatyw społecznych. Znacznie optymistyczniej przedstawiały się finanse tuż przed wybuchem II wojny światowej. Zgodnie z raportem kasowym za okres od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r., budżet PTB zamykał się w kwocie około 25 500 zł, z czego zasiłek Funduszu Kultury Narodowej wynosił około 4650 zł. Podsumowując działania PTB w okresie międzywojennym warto podkreślić, że w czasach kryzysu gospodarczego lat 30. XX wieku ASBP było jedynym czasopismem, w którym bez większego opóźnienia botanicy polscy mogli publikować swoje prace (Kostyniuk 1972a). W tym okresie Akademia Umiejętności zawiesiła wydawanie swojego czasopisma zatytułowanego *Rozprawy* i zredukowała druk *Biuletynu*. Mimo, że niedostatek finansów dotknął wszystkie sfery aktywności PTB, to ciągłość wydawnicza została utrzymana, co z perspektywy czasu można uznać za sukces.

W ciągu dwóch pierwszych lat od zakończenia II wojny światowej największym wyzwaniem stojącym przed Towarzystwem było zdobywanie środków na publikowanie kolejnych zeszytów ASBP. Napływające w tym okresie składki członkowskie ledwo wystarczały na pokrycie zakupu papieru potrzebnego na wydrukowanie jednego zeszytu tego czasopisma. Także subwencja przyznawana przez Wydział Nauki Ministerstwa Oświaty była tak niska, że pozwalała na wydanie tylko jednego zeszytu. Od 1947 roku sytuacja paradoksalnie odwróciła się: subsydia Ministerstwa Oświaty w pełni pokrywały planowane wydatki wydawnicze i biblioteczne, jednakże powojenne problemy organizacyjne stały się przyczyną wielomiesięcznych opóźnień w wydawaniu kolejnych woluminów czasopisma.

W latach 1951–1990 Towarzystwo otrzymywało dotację na swoją działalność od Polskiej Akademii Nauk (PAN). W pierwszych latach po przejęciu finansowania przez tę instytucję działalność statutowa PTB uległa znacznemu rozszerzeniu, często na wyraźne życzenie Akademii. Zaczęły powstawać kolejne tytuły wydawnictw ciągłych i zwartych, PTB stało się inicjatorem ekspedycji naukowych, organizowało konferencje i zjazdy, regularnie kupowało książki i czasopisma do biblioteki. Na realizację tych zadań otrzymywało odpowiedniej wysokości dotacje. PAN przyznawała Towarzystwu także pewną pulę środków na wyjazdy zagraniczne. Dzięki temu PTB rekomendowało i opłacało udział wybranych botaników w konferencjach międzynarodowych oraz stażach w Stacji Geobotanicznej w Montpellier. Z inicjatywy PAN w 1953 r. powołano Komisję Akcji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej (obecnie: Upowszechniania Wiedzy Botanicznej) dzięki czemu działalność popularyzatorska PTB została sformalizowana i można było ubiegać się w Akademii o środki na ten

cel. Komisja koordynowała organizację i wypłacała wynagrodzenie za prowadzone przez członków PTB odczyty, prelekcje i wycieczki o charakterze popularno-naukowym dla osób nie będących członkami PTB, ale interesujących się botaniką. W przypadku czasopism Akademia pokrywała nie tylko koszty ich wydawania, ale również wypłacała wynagrodzenia za pracę redaktora naczelnego i sekretarza redakcji oraz honoraria autorskie za publikowanie artykułów w czasopismach PTB (Gajewska 1970). Ponadto Towarzystwo zatrudniało księgowego, wypłacało honoraria za tłumaczenia i korekty językowe, a od kwietnia 1954 roku utrzymywało także etat bibliotekarki w bibliotece, która po wieloletnich staraniach uzyskała w 1952 r. lokal w budynku dyrekcji Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Roczne obroty PTB w latach 50. XX wieku oscylowały pomiędzy 550 tys. zł (w 1953 r.) a 750 tys. zł (w 1959 r.) i były w przeważającej części pokrywane przez PAN.

Finansowa stabilizacja nie trwała jednak długo. Już w sprawozdaniu z 1958 r. zanotowano, że „kierowanie gospodarką finansową nastręcza coraz więcej trudności". Akademia zaczęła stopniowo ograniczać środki, pokrywając np. tylko część kosztów organizacyjnych zjazdów i konferencji. Finansowanie części wydatków z tytułu prelekcji, wycieczek i pokazów organizowanych w ramach Akcji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej przejęły z czasem instytuty badawcze i uczelnie. Mimo to, udział PAN w finansowaniu działalności PTB na początku lat 60. XX wieku był niemal stuprocentowy. W raporcie finansowym z 1961 r. wykazano, że ogólne dochody PTB wynosiły prawie 923 000 zł, z czego niecałe 33 000 zł (3,6%) stanowiły przychody własne (w tym składki ok. 23 660 zł.). Kwotę tę wydano przede wszystkim na wydrukowanie czasopism (67,6%) oraz zakup książek i czasopism do biblioteki (16,8%). W końcu wspomnianej dekady przychody PTB były na poziomie 1 300 000 zł, z czego dotacja PAN wynosiła 1 115 000 zł (86%). Pozostałe przychody pochodziły ze sprzedaży wydawnictw (ok. 151 000 zł) i składek (ok. 28 000 zł). Z tej kwoty opłacano wydawnictwa (84%), bibliotekę (8,6%), działalność popularyzacyjną (1,5%), organizację zjazdów (0,8%) oraz wydatki Oddziałów i koszty administracyjne (4,7%).

W latach 70. XX wieku PAN zaczęła poważnie ograniczać finansowanie działalności Towarzystwa (Sadowska 1986). Efektem tego było ponad 3-krotne obniżenie w 1976 r. (w stosunku do roku 1969) kwoty subwencji, która wynosiła 354 200 zł. Sumaryczne przychody w tym okresie były na poziomie około pół miliona złotych. Dotacja PAN stanowiąca 72% całej kwoty nie obejmowała działalności Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej przez co Oddziały nie mogły się wywiązać z konkretnych zamówień. Ponadto zmniejszono dotacje na utrzymanie biblioteki i druk czasopism, co przyczyniło się do powstania opóźnień w obu sferach kluczowej działalności statutowej PTB. W tym okresie Zarząd Główny niejednokrotnie wnioskował (z różnym skutkiem) do Akademii o przyznanie dodatkowych środków.

Z początkiem kolejnej dekady, na kilka lat, nastała względna stabilizacja w finansowaniu Towarzystwa. Między rokiem 1982 a 1986 przychody PTB wzrosły ponad dwukrotnie (z 1 061 000 zł do 2 462 000 zł). Składki stanowiły około 18% tej kwoty, a dotacja PAN ponad 80%. Pieniądze wydawano na płace, wykup wydawnictw drukowanych przez PWN i opłaty pocztowe ponoszone na wymianę czasopism. W owym czasie PTB zatrudniało na pięciu etatach 7 osób. Dwie pracowały w bibliotece, a jedna w dziale wydawnictw. Ponadto na pół etatu zatrudniano inspektora, księgową, sekretarkę i sprzątaczkę. Z protokołu z wiosennego posiedzenia Zarządu Głównego w 1986 r. dowiadujemy się, że ze względu na bardzo wysoką kwotę dotacji, PAN wydelegowała dwóch niezależnych biegłych w zakresie spraw finansowych i organizacyjnych do skontrolowania prowadzonej przez Towarzystwo działalności finansowej i statutowej (kontrola nie wykryła poważnych uchybień). Galopująca inflacja sprawiła, że w 1988 r. obroty roczne PTB wzrosły do 6 mln zł, zaś 2 lata później do 440 mln zł. Składka członka zwyczajnego wynosiła wówczas 3 tys. zł, emerytowanego 500 zł, zaś wpisowe 1 tys. zł. Mimo, że dotacja PAN stanowiła 90% przychodów PTB, to przydzielane kwoty były zbyt niskie, spływały z dużym opóźnieniem (często w IV kwartale) lub w ratach, co skutkowało nawet 5-letnimi opóźnieniami w wydawaniu kolejnych zeszytów czasopism.

W latach 1992–2004 dotacja na działalność statutową była przyznawana na podstawie wniosków składanych do Komitetu Badań Naukowych (KBN) będącego organem administracji rządowej.

Koszty roczne sięgały 1,5 mld zł, z czego 73% stanowiła subwencja na wydawanie czasopism, utrzymanie biblioteki oraz organizację konferencji. Składki wnosiły do budżetu Towarzystwa zaledwie 5,2% wymienionej wyżej kwoty. W 1993 r. Komisja Rewizyjna PTB z satysfakcją odnotowała fakt zlikwidowania zaległości wydawniczych. Rok później poprawiła się sytuacja biblioteki, w której udało się ponownie zatrudnić 2 osoby (jedną na pół etatu, drugą na prace zlecone), i którą wyposażono w nową kserokopiarkę, a następnie komputer. W 1996 r. PTB wydało po raz pierwszy od wielu lat bez opóźnień zakładaną liczbę arkuszy wydawniczych czasopism w ilości 200 sztuk. Dotacje KBN były jednak niewystarczające do rozwijania ożywionej i wszechstronnej działalności statutowej Towarzystwa. Dlatego też w kolejnym roku podjęto decyzję o wprowadzeniu opłat za publikowanie prac w wydawnictwach PTB, co w niewielkim stopniu wspomagało tę działalność.

W Tabeli 9.1 przedstawiono kwoty dotacji i cele, na które zostały one przyznane w latach 1995–2021, tj. od czasu denominacji złotego. Z analizy zestawienia oraz przeglądu finansów z lat wcześniejszych wynika, że do roku 2021 włącznie Towarzystwo praktycznie bez przerwy zdobywało

Tabela 9.1. Dotacje przyznane Polskiemu Towarzystwu Botanicznemu w latach 1995–2021 oraz cele, na które były one przeznaczone (zestawienie obejmuje okres po denominacji złotego)

Rok	Wydawnictwa	Konferencje	Biblioteka	Repozytorium	Cyfryzacja wydawnictw	Witryna	Suma
2021		27 800					27 800
2020	187 940						187 940
2019	187 940	112 850					300 790
2018	134 732	75 350		37 945			248 027
2017	118 220	15 900			19 500		153 620
2016	91 500	60 000			19 500		171 000
2015	121 800	59 000			12 000		192 800
2014	129 000	15 000			12 000		156 000
2013	130 800	50 000			10 000		190 800
2012	162 400	61 000					223 400
2011	156 000	11 100			10 000		177 100
2010	118 800	53 000	41 000				212 800
2009	123 000	89 500	38 300			4 000	254 800
2008	87 200	27 500	35 500				150 200
2007	79 850	45 000	35 400				160 250
2006	95 000	76 200	32 500				203 700
2005	65 500	47 000	19 500				132 000
2004	76 900	70 000	9 500				156 400
2003	83 000	123 000					206 000
2002	72 700	39 100					111 800
2001	117 750	35 000	18 000				170 750
2000	126 200	29 100	35 000				190 300
1999	115 800	2 000	45 000				162 800
1998	118 200	15 900	40 000				174 100
1997	156 950	15 720	35 000				207 670
1996	129 200	12 500	30 000				171 700
1995	109 000	18 100	22 000				149 100
Suma	3 095 382	1 186 620	436 700	37 945	83 000	4 000	4 843 647

puste pola oznaczają brak finansowania

dotacje na finansowanie działalności wydawniczej. Bez tego wsparcia, kosztochłonna aktywność w tym zakresie nie byłaby możliwa. Z różną skutecznością natomiast udawało się w kolejnych latach pozyskiwać środki na upowszechnianie wiedzy botanicznej, w tym organizowane konferencje. Zachodzące w ciągu dwóch ostatnich dekad zmiany w organizacji nauki wyrzuciły bibliotekę PTB poza zasięg możliwości starania się o dofinansowanie w ramach konkurów ogłaszanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) na działalność upowszechniającą naukę (DUN). Ostatnie dziesięciolecie otworzyło natomiast furtkę finansowania wdrażania nowoczesnych narzędzi cyfrowych, z czego Towarzystwo skorzystało tworząc witrynę główną, platformę czasopism oraz repozytorium.

9.2. Gospodarka finansowa PTB w latach 1995–2020

Sumaryczne zestawienie finansów w dziewięciu kolejnych kadencjach lat 1995–2020 (obejmujących okres po denominacji złotego) pokazuje, że ponad 50% przychodów Towarzystwa stanowią fundusze, o które stara się Zarząd Główny składając wnioski w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Nauki oraz w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Tab. 9.2). W tej kwocie najważniejszą pozycję zajmują przychody na wydawanie czasopism, następnie na organizację konferencji, bibliotekę oraz cyfryzację wydawnictw PTB (Tab. 9.1). Koszty wydawania czasopism są uzupełniane wpływami z wpłat autorskich, a w czasach, gdy wydawnictwa były drukowane – również środkami z ich sprzedaży. Darowizny i sponsoring zasilające konto PTB są w większości efektem starań przewodniczących Oddziałów i Sekcji, którzy tą drogą obniżają wpisowe udziału uczestników w konferencjach. Dzięki temu większa liczba osób może wziąć w nich udział. Mniej liczne konferencje są w całości obsługiwane przez Zarząd Główny i księgowość PTB. Składki członkowskie stanowią niecałe 10% przychodów i są wykorzystywane na pokrycie kosztów administracyjnych oraz bieżącej działalności statutowej Oddziałów, Sekcji i Zarządu Głównego.

Finansowanie wydawnictw PTB

Od początku istnienia Towarzystwa działalność wydawnicza była dominującą strefą aktywności statutowej, która jako najbardziej koszto- i czasochłonna pochłaniała wiele czasu podczas obrad Prezydium, Zarządu Głównego i niejednego Walnego Zgromadzenia Delegatów. Chociaż wnioski składane w konkursach w tym zakresie zwykle były rozpatrywane pozytywnie, to najczęściej nie cała wnioskowana kwota była przyznawana. Ostatnia dekada przyniosła wiele trosk członkom Prezydium i Redaktorom Czasopism. Zmiany w organizacji nauki pociągnęły za sobą drastyczne zmiany w systemie składania wniosków. W latach 2016–2018 MNiSW (obecnie MEiN) zaprzestało finansowania poszczególnych tytułów czasopism. Ogłaszane konkursy dotyczyły natomiast podniesienia poziomu naukowego i poziomu umiędzynarodowienia wydawanych czasopism naukowych oraz upowszechniania informacji o wynikach badań. W efekcie tego występowano do MNiSW o finansowanie zadań typu: digitalizacja publikacji naukowych w celu zapewnienia i utrzymania otwartego dostępu do nich przez internet, wdrożenie procedur zabezpieczających ich oryginalność oraz stworzenie anglojęzycznych wersji wydawanych publikacji. Odnalezienie się w takim trybie pisania wniosków było niezwykle trudne, czego odzwierciedleniem była negatywna ich ocena w 2016 r. W ślad za tą decyzją zostało złożone odwołanie oraz trzy inne pisma. W końcu listopada Prezes, Skarbnik i Redaktor Naczelna Czasopism PTB złożyli wizytę w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, na zaproszenie minister Beaty Kempy. Rozmowa przeprowadzona z Panią Minister oraz przedstawicielem reprezentującym Ministra Nauki i następująca po niej wymiana informacji drogą mailową i telefoniczną zaowocowały ostatecznie wydaniem pozytywnej decyzji o finansowaniu czasopism PTB w 2016 r. w dniu 27 grudnia tegoż roku. W ciągu jednego dnia udało się skompletować dokumenty niezbędne do podpisania umowy i dostarczyć je do MNiSW. W dniu 30 grudnia na konto PTB wpłynęły środki na wydanie czasopism, które w całości zostały zagospodarowane. W 2019 roku, poprzez program

Tabela 9.2. Zestawienie przychodów i kosztów Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1995–2020 (okres po denominacji złotego)

Przychody	1995–1997	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007–2009	2010–2012	2013–2015	2016–2018	2019–2020*	Suma 1995–2020
Dotacje MNiSW, WFOŚiGW	528 470	527 200	488 550	552 422	581 250	628 060	574 548	600 817	469 013,76	3 933 310,76
Wydawanie czasopism	19 117	24 272	146 127	98 857	121 952	158 204	203 284	131 605	80 158,77	964 459,77
Składki	31 798	59 673	54 439	72 913	82 594	90 911	80 512	79 706	68 860,02	589 608,02
Darowizny, sponsoring	80 443	31 447	16 800	0	15 000	0	93 250	73 743	36 260,00	249 700,00
Konferencje (wpisowe)	89 809	183 752	743	594	0	118 347	51 150	50 061	53 807,31	458 454,31
Pozostałe	41 148	154 595	3 752	2 360	2 382	17 266	15 023	13 896	3 352,95	253 774,95
Suma przychodów	790 785	980 939	710 310	727 146	803 179	1 012 789	1 017 766	949 829	711 452,81	6 913 410,81
Koszty										
Wydawanie czasopism	471 727	537 387	356 000	289 690	362 055	474 437	518 720	472 042	410 811,74	3 421 142,74
Cyfryzacja czasopism	0	0	0	0	0	0	62 846	59 210	0	122 056,00
Cyfrowe repozytorium PTB	0	0	0	0	0	0	0	40 604	0	40 604,00
Biblioteka	96 944	142 071	80 804	117 169	94 914	108 214	45 766	23 835	0	612 773,00
Organizacja konferencji	121 009	247 016	207 100	184 529	188 062	396 176	248 850	298 681	119 521,63	1 642 919,63
Oddziały i Zarząd Główny	0	0,00	0	31 560	48 625	57 417	122 340	72 843	33 220,69	366 005,69
Pozostałe	78 092	31 665	11 509	27 557	9 011	46 258	20 982	9 754	2 870,48	159 606,48
Suma kosztów	767 772	958 139	655 413	650 505	702 667	1 082 502	1 019 503	976 969	566 424,54	5 653 983,54

* okres nie obejmuje pełnej 3-letniej kadencji

„Doskonała nauka", Ministerstwo powróciło do finansowania konkretnych tytułów czasopism naukowych. Towarzystwo złożyło wniosek w systemie dwuletnim. Jak się potem okazało, rok 2019 był ostatnim rokiem, w którym odbył się nabór wniosków na wsparcie działalności wydawniczej. W 2020 r. Ministerstwo po raz pierwszy w swojej historii nie ogłosiło konkursu na dofinansowanie wydawania czasopism naukowych. Wielu wydawców polskich pozostało bez finansowego wsparcia, w efekcie czego wiele czasopism upadło. Monity i pisma płynące od różnych wydawców, mimo optymistycznych zapewnień ze strony ministerstwa, nie przyczyniły się do ogłoszenia konkursu. Wobec perspektywy utraty zewnętrznego finansowania, Towarzystwo po raz kolejny podjęło decyzję o podniesieniu opłat autorskich wierząc, że w ten sposób uda się pogodzić działalność wydawniczą z płynnością finansową Towarzystwa.

Finansowanie Biblioteki PTB

W 2010 roku biblioteka PTB po raz ostatni otrzymała dofinansowanie (Tab. 9.1), które wcześniej było przyznawane na realizację następujących zadań bibliotecznych: 1) gromadzenie zbiorów na drodze wymiany czasopism, 2) opracowywanie i udostępnianie zasobów biblioteki, 3) przekazywanie informacji o nowych nabytkach do Centralnego Katalogu Biblioteki Narodowej oraz 4) konserwacja zbiorów. Od 2011 r. MNiSW zaprzestało finansowania biblioteki. Swoją odmowę argumentowało lokalnym zakresem i zasięgiem upowszechniania nauki, które w rozumieniu recenzentów wniosku jest ograniczone wyłącznie do użytkowników Towarzystwa. Ministerstwo negatywnie ustosunkowało się również do potrzeby konserwacji zbiorów zgromadzonych w bibliotece konkludując, że „nie ma uzasadnienia konserwacji powszechnie dostępnych zasobów". Efektem tej decyzji był brak środków na działalność biblioteki, a w konsekwencji zawieszenie od połowy 2012 r. krajowej i międzynarodowej wymiany czasopism. Z początkiem 2016 roku zaprzestano zatrudniania bibliotekarki oraz udostępniania zbiorów bibliotecznych.

Cyfryzacja PTB

W 2009 roku, korzystając ze wsparcia MNiSW, zmodernizowana została witryna PTB. Problemy z finansowaniem biblioteki i jednocześnie potrzeba zwiększenia dostępności do artykułów publikowanych na łamach wydawnictw PTB sprawiły, że w 2011 r. rozpoczęto prace nad cyfryzacją i udostępnianiem archiwalnych czasopism, które realizowano przez kilka kolejnych lat. Przedsięwzięcie to pochłonęło w sumie 140 444,36 zł, z czego 83 tys. zł pochodziło z dotacji DUN, zaś ze środków własnych Towarzystwo dołożyło ponad 57 tys. zł. Dzięki temu obecnie wszystkie wydawnictwa PTB są dostępne on-line w systemie open access.

W 2018 r. otworzyła się możliwość dofinansowania przez Ministerstwo procesu tworzenia cyfrowych repozytoriów. W powstałym wówczas Repozytorium PTB są obecnie udostępniane dokumenty związane z historią oraz przeszłą i bieżącą działalnością Towarzystwa w sferze wydawniczej, popularyzatorskiej i organizacyjnej.

Finanse Oddziałów PTB

Funkcjonowanie Oddziałów PTB w zakresie finansów do 2010 roku odbywało się na zasadzie indywidualnego zbierania składek przez poszczególne Oddziały i odprowadzania 50% zebranej kwoty na konto PTB. Skarbnicy Oddziałów byli zobligowani do utrzymywania kasy oraz dokumentowania przychodów i rozchodów. Komisje Rewizyjne działające przy każdym z Oddziałów kontrolowały merytoryczną i finansową aktywność ich zarządów.

Problemy z terminowym nadsyłaniem oryginalnych dokumentów finansowych do Skarbnika Generalnego PTB utrudniały pracę biura księgowego zatrudnianego przez Zarząd Główny. Na wniosek księgowości, z początkiem 2014 r. Prezydium ZG wdrożyło nowy system przepływu składek członkowskich. W banku otworzono 15 osobnych rachunków bankowych, do obsługi których upoważniono poszczególnych Przewodniczących Oddziałów. Okazało się jednak, że obroty na kontach

są niewielkie, zaś opłaty za ich prowadzenie wysokie. W porozumieniu z Przewodniczącymi Oddziałów, w kwietniu 2016 r. konta bankowe Oddziałów zostały zamknięte. Obecnie wszystkie operacje bankowe obsługiwane są przez wspólny rachunek bankowy Zarządu Głównego PTB, do którego dostęp mają Skarbnik Generalny i Prezes. Gromadzone przez Oddziały środki finansowe są księgowane na tzw. kontach księgowych. Na koniec roku biuro księgowe sporządza informacje o obrotach na kontach poszczególnych Oddziałów, które wraz ze szczegółowym rozliczeniem wpłaconych składek i dokonanych wydatków wysyłane są do Skarbników Oddziałów drogą mailową. Raporty te ostatecznie otrzymują komisje rewizyjne poszczególnych Oddziałów PTB. Dzięki temu uproszczony i usprawniony został sposób sporządzania raportów finansowych przez Oddziały PTB. Łatwiejsze jest dysponowanie zgromadzonymi środkami oraz sporządzanie corocznych raportów finansowych całego Towarzystwa.

Składki PTB

Obecnie większość członków Towarzystwa wpłaca składki wprost na konto bankowe. Elektroniczny wykaz członków umożliwia regularne odnotowywanie informacji o napływających składkach. Dzięki spersonalizowaniu kont, członkowie mają wgląd w powyższy wykaz i mogą w każdej chwili zweryfikować stan wpłaconych składek. Tą drogą uszczelniono system weryfikacji przynależności poszczególnych osób do Towarzystwa, co jest istotne, gdy chcą one korzystać ze zniżek przy publikowaniu artykułów w wydawnictwach PTB czy obniżonego wpisowego na konferencje.

Oddział Gdański

Oddział Olsztyński

Oddział Szczeciński

Oddział Bydgoski

Oddział Toruński

Oddział Warszaw

Oddział Poznański

Oddział Skierniewicki

Oddział Łódzki

Oddział Wrocławski

Oddział Kielecki

Oddział Śląski

Oddział Krakowski

10. Oddziały Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Oddział Białostocki
wski
Oddział Lubelski

Rozmieszczenie siedzib oddziałów terenowych Polskiego Towarzystwa Botanicznego na tle krajobrazów charakterystycznych dla poszczególnych regionów Polski

Na zdjęciach:
1) buczyna na klifie w Wolińskim Parku Narodowym (fot. Małgorzata Stasińska); 2) klif nadmorski w okolicach Orłowa, Pobrzeże Kaszubskie (fot. Igor Kosiński); 3) krajobraz Pojezierza Ełckiego (fot. Grzegorz i Tomasz Kłosowscy); 4) Muzeum Łąki w Owczarach nad Odrą, Kotlina Freienwaldzka (fot. Wojciech Antkowiak); 5) zakole rzeki Wdy, Bory Tucholskie (fot. Tomasz Stosik); 6) łąki wyczyńcowe koło Topieli, Dolina Drwęcy (fot. Dariusz Kamiński); 7) Puszcza Białowieska, Równina Bielska (fot. Marek Kucharczyk); 8) brzegi rzeki Bóbr w pobliżu Nowogrodu Bobrzańskiego, Dolina Dolnego Bobru (fot. Halina Ratyńska); 9) rezerwat Śnieżycowy Jar koło Murowanej Gośliny, Pojezierze Poznańskie (fot. Wojciech Antkowiak); 10) grąd w rezerwacie Las Bielański na terenie Warszawy, Kotlina Warszawska (fot. Halina Galera); 11) wodospad rzeki Szklarka, Karkonosze (fot. Bożenna Czarnecka); 12) lasy na Wysoczyźnie Łaskiej (fot. Józef Krzysztof Kurowski); 13) panorama Gór Złotych w rejonie Chwalisławia (fot. Zygmunt Dajdok); 14) murawy na stokach Biakla w Olsztynie koło Częstochowy, Wyżyna Częstochowska (fot. Beata Babczyńska-Sendek); 15) rezerwat Skarpa Dobrska, Małopolski Przełom Wisły (fot. Marek Kucharczyk); 16) chwasty w polu pszenicy w okolicy Tarzymiechów pod Izbicą, Działy Grabowieckie (fot. Małgorzata Wrzesień); 17) panorama Tatr Wysokich w rejonie Morskiego Oka (fot. Alina Stachurska-Swakoń); 18) widok na Połoninę Wetlińską z Przełęczy Wyżnej, Bieszczady Zachodnie (fot. Bożenna Czarnecka)

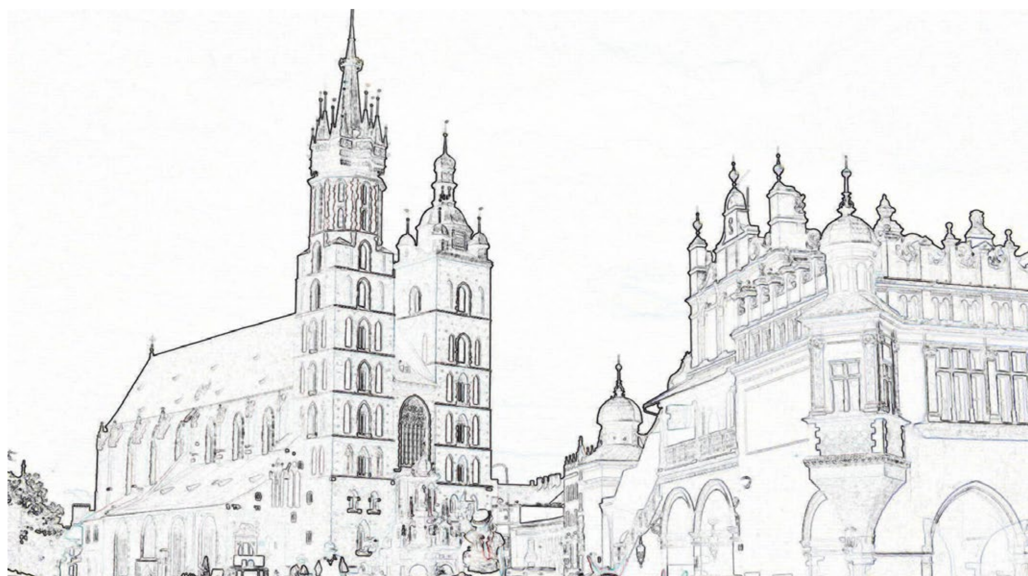
Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak
Koncepcja – Halina Galera

Droga na Kasprowy Wierch (fot. Grzegorz Migdałek)
Bazylika Mariacka i Sukiennice w Krakowie (fot. Anna Mikuła)

10.1. Oddział Krakowski (1922)

Konrad Wołowski[1]
Beata Barabasz-Krasny[2]
Grzegorz Migdałek[2]

[1]Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk
ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków
e-mail: k.wolowski@botany.pl
[2]Instytut Biologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN
ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków
e-mail: beata.barabasz-krasny@up.krakow.pl,
grzegorz.migdalek@up.krakow.pl

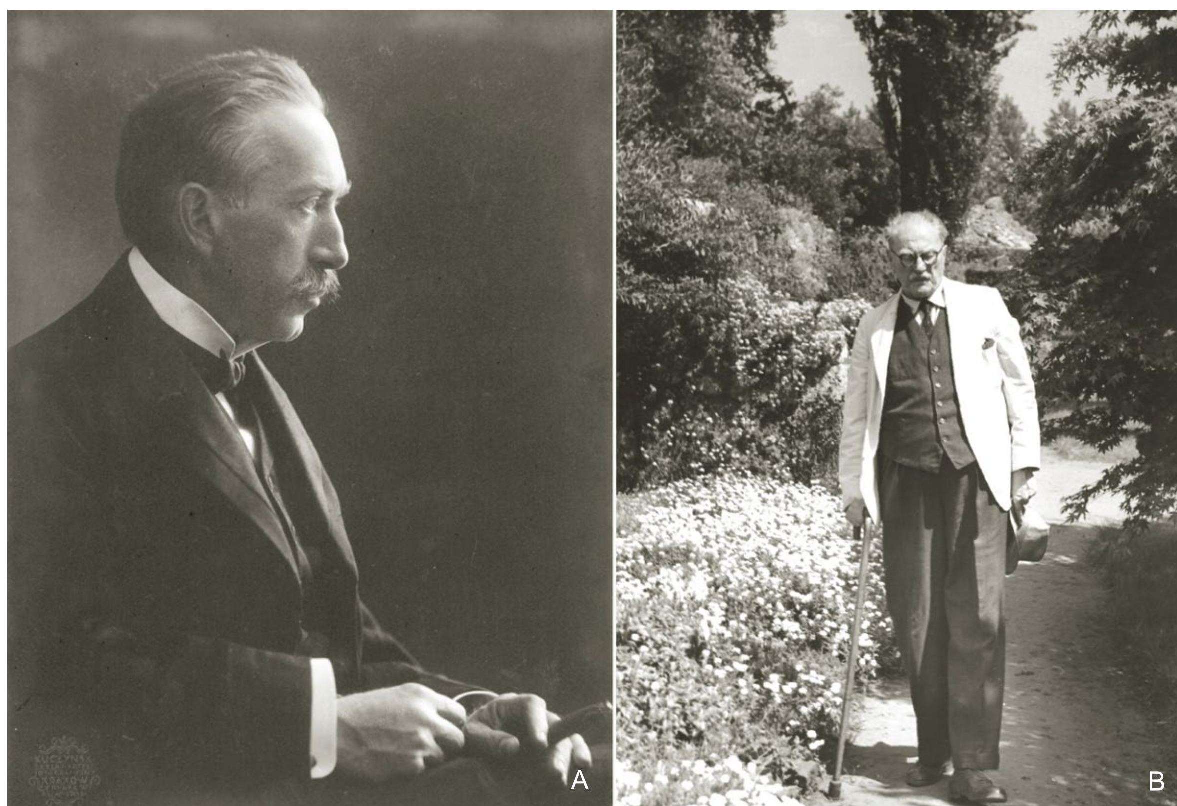
DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-01

Wołowski K., Barabasz-Krasny B., Migdałek G. (2022). Oddział Krakowski (1922). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 112–134.

10.1.1. Słowo wstępne

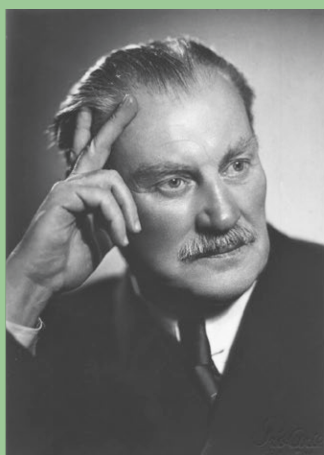
Oddział Krakowski PTB powołano formalnie 10 kwietnia 1922 r., na zjeździe założycielskim Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Funkcjonuje zatem już 100 lat, tak jak samo Towarzystwo. Jednak środowisko botaników z Krakowa zawsze szczyciło się tym, że grupa badaczy, związanych z tym ośrodkiem w pierwszej dekadzie XX w., spotykała się regularnie od 1912 r., w ramach konwersatoriów botanicznych, zainicjowanych przez prof. Mariana Raciborskiego, założyciela Instytutu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, jednego z pierwszych w Polsce paleobotaników (Ryc. 10.1.1A). Pod jego przewodnictwem odbyły się 92 konwersatoria – pierwsze 17 października 1912 r. rozpoczęte wykładem inicjatora, a ostatnie 1 lutego 1917 r., zakończone wystąpieniem prof. Adama Wodziczki. Konwersatoria te miały charakter szeroko zakrojonych dyskusji naukowych i spełniały ważną rolę informacyjną, bowiem często przedstawiały postępy badań z różnych dziedzin botaniki w kraju i na świecie. Choroba, a potem śmierć prof. Raciborskiego (24 marca 1917 r.) spowodowały zawieszenie konwersatoriów niemal na rok. W styczniu 1918 r. z inicjatywy prof. Władysława Szafera (Ryc. 10.1.1B), ucznia prof. Raciborskiego, podjęto ich kontynuację. Pierwsze dziesięciolecie organizowania konwersatoriów botanicznych w Krakowie zaowocowało aż 189 wykładami z zakresu szeroko rozumianej botaniki, prowadzonymi przez wielu znaczących badaczy (Górski 1972).

Od samego początku w przewodniczenie pracom, a także w rozwój Krakowskiego Oddziału PTB angażowały się takie wybitne osobowości naukowe (Ryc. 10.1.2), jak:

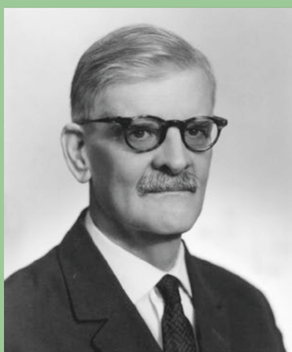

Ryc. 10.1.1. Prof. Marian Raciborski – inicjator i organizator botanicznych spotkań naukowych w latach 1912–1917 (**A**). Profesor Władysław Szafer na spacerze w Ogrodzie Botanicznym UJ (**B**) (archiwum Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN)

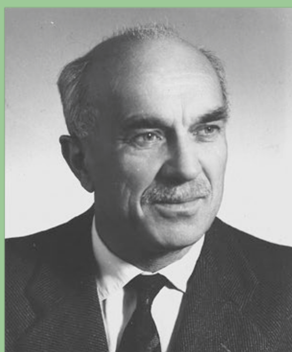
- prof. Władysław Szafer – botanik o ogromnych zasługach dla ochrony przyrody w Polsce, współtwórca i członek honorowy Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli, twórca szkoły paleobotanicznej, a w latach 50. ubiegłego wieku założyciel Instytutu Botaniki PAN w Krakowie,
- prof. Franciszek Górski – fizjolog roślin, wieloletni kierownik Katedry Fizjologii Roślin UJ, redaktor naczelny kwartalnika *Wiadomości Botaniczne* w latach 1957–1981,
- prof. Andrzej Środoń – paleobotanik, członek rzeczywisty PAN, kierownik Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki UJ i Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki PAN, redaktor czasopisma *Acta Paleobotanica* w latach 1971–1985,

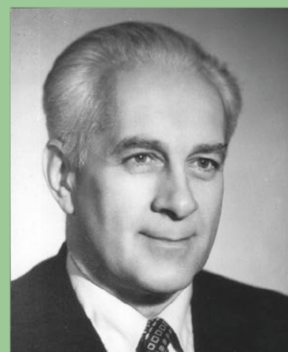
Władysław Szafer
Pierwszy przewodniczący Oddziału Krakowskiego PTB
7 kadencji w latach 1922–1966

Franciszek Górski
4 kadencje w latach 1966–1972

Andrzej Środoń
2 kadencje w latach 1972–1979

Jan Kornaś
3 kadencje w latach 1979–1989

Krystyna Wasylikowa
2 kadencje w latach 1989–1995

Andrzej Jankun
4 kadencje w latach 1995–2007

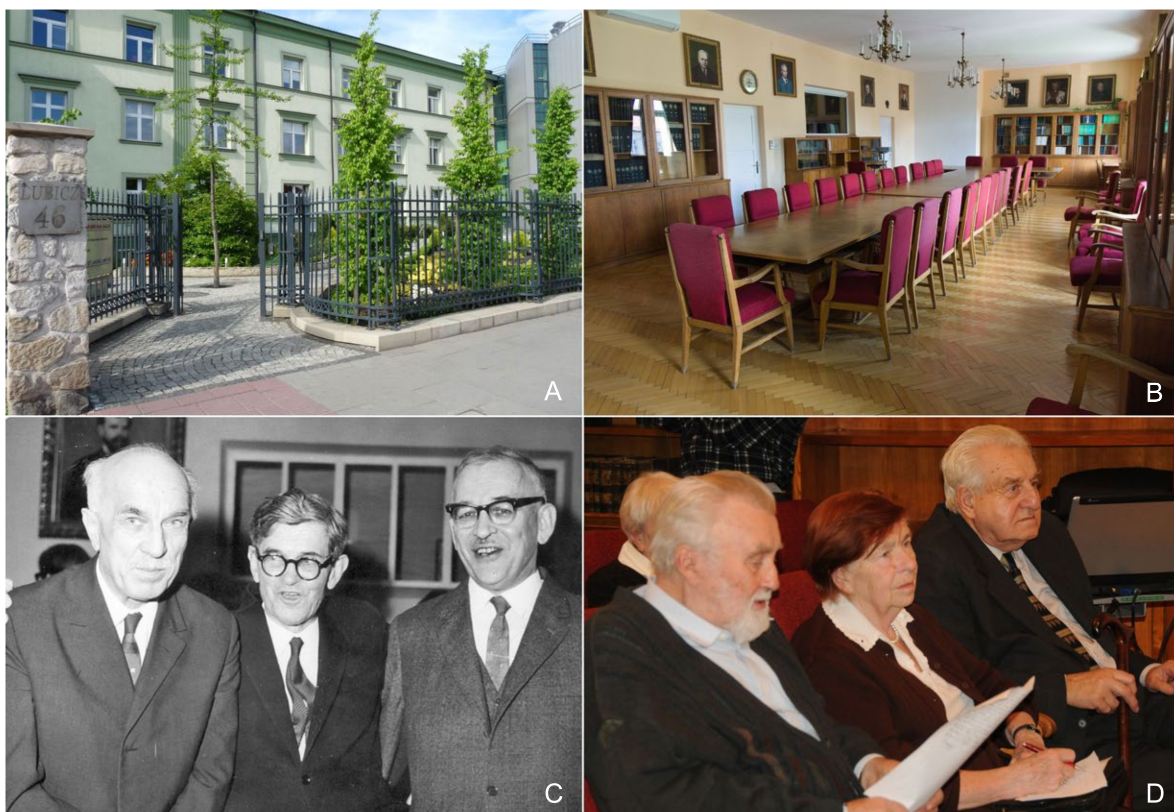
Konrad Wołowski
5 kadencji w latach 2007–2022

Ryc. 10.1.2. Przewodniczący Oddziału Krakowskiego PTB w latach 1922–2022

- prof. Jan Kornaś – fitogeograf, fitosocjolog, florysta, pteridolog, badacz szaty roślinnej Polski, Europy, Afryki i Ameryki Północnej, członek rzeczywisty PAN i członek czynny PAU, dyrektor Instytutu Botaniki UJ,
- prof. Krystyna Wasylikowa – paleobotanik, archeobotanik, specjalizująca się w badaniach roślinności i klimatu późnego czwartorzędu, kierownik Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki PAN, z-ca dyrektora Instytutu Botaniki PAN,
- dr hab. Andrzej Jankun – cytolog, embriolog roślin, zajmujący się ewolucją taksonów apomiktycznych oraz embriologią i anatomią roślin mięsożernych, z-ca dyrektora Instytutu Botaniki UJ, kierownik biblioteki Instytutów Botaniki PAN i UJ.

Dużą dbałość o utrzymanie poziomu spotkań czwartkowych i funkcjonowania Oddziału w ostatnich latach wykazuje prof. Konrad Wołowski (fykolog, taksonom, zajmujący się ekologią i biogeografią glonów, kierownik Zakładu Fykologii IB PAN w latach 1994–2019, dyrektor Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w latach 2011–2019), pełniący od pięciu kadencji funkcję Przewodniczącego Oddziału.

Historia Oddziału Krakowskiego PTB jest obiektem zainteresowań historyków i doczekała się wielu opracowań. O jego początkach, z którymi powiązana była idea utworzenia Krakowskiego Towarzystwa Botanicznego, pisał m.in. prof. Piotr Köhler (historyk botaniki) (1995a,b). Pierwsze półwiecze działalności Oddziału (1922–1972) scharakteryzował szczegółowo prof. Franciszek Górski (1972) w publikacji pt. *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. Dużo interesujących danych o działalności Oddziału w latach 1971–1985 można znaleźć w kolejnych tomach *Wiadomości Botanicznych*, autorstwa prof. Zbigniewa Mirka (geobotanika, uznanego badacza flory Tatr, wieloletniego redaktora

Ryc. 10.1.3. Budynek Instytutu Botaniki PAN, Lubicz 46 w Krakowie (**A**). Sala wykładowa im. profesora Bogumiła Pawłowskiego Instytutu Botaniki PAN w Krakowie (**B**) (archiwum IB PAN). Jubileusz 50-lecia pracy naukowej prof. Bogumiła Pawłowskiego (florysty, fitosocjologa, fitogeografa): 20 II 1971 r. Od lewej: Andrzej Środoń, B. Pawłowski, Jan Walas (**C**) (archiwum Instytutu Botaniki UJ). Sesja ku czci prof. B. Pawłowskiego w 40. rocznicę jego tragicznej śmierci; od lewej: Kazimierz Zarzycki, Anna Medwecka-Kornaś, Jerzy Staszkiewicz; Kraków, 20 X 2011 r. (**D**) (fot. A. Mróz)

Wiadomości Botanicznych i prezesa PTB w okresie 1998–2004, dyrektora Instytutu Botaniki PAN) (Mirek 1984). Znaczny udział w opracowywaniu historii Oddziału Krakowskiego ma również znana badaczka historii botaniki prof. Alicja Zemanek (botanik, poetka, autorka wielu samodzielnych lub we współautorstwie publikacji, dotyczących dziejów nauki o roślinach i relacji przyroda-nauka-kultura, współorganizatorka Muzeum Ogrodu Botanicznego UJ) (Zemanek 1986, 2009).

Kierunek działalności Oddziału Krakowskiego PTB, wytyczony w czasie dekady aktywności poprzedzającej jego formalne powołanie w 1922 r., jest kontynuowany do dziś. Przez lata spotkania naukowe w formie konwersatoriów odbywały się i odbywają niezmiennie w czwartki, na drugim piętrze w sali konferencyjnej (obecnie Sali im. profesora Bogumiła Pawłowskiego) w Instytucie Botaniki im. Władysława Szafera Polskiej Akademii Nauk, przy ul. Lubicz 46 w Krakowie – tworząc tradycję „czwartków botanicznych" lub jubileuszowych sesji naukowych (Ryc. 10.1.3).

Mimo olbrzymiej konkurencji ze strony wszechobecnego Internetu, na spotkaniach tych botanicy z Polski i zagranicy nadal prezentują swoje osiągnięcia, inicjując przy tym bardzo spontaniczne dyskusje akademickie. To w trakcie konwersatoriów młode pokolenia botaników mają okazję uczyć się referowania i zapoznawać się w sposób bezpośredni z poglądami wielu znanych autorytetów na kluczowe kwestie botaniczne. Wśród nich szczególne miejsce zajmuje prof. Anna Medwecka-Kornaś (Ryc. 10.1.3D), nestorka polskiej botaniki, współtwórczyni współczesnej polskiej fitosocjologii i naukowych podstaw ochrony przyrody, autorka wielu prac z zakresu ekologii roślin, fitosocjologii i geografii roślin (m.in. były członek Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i jej Zasobów IUCN). Obecność prof. A. Medweckiej-Kornaś na „czwartkach botanicznych" i jej aktywny udział w dyskusjach zawsze znacząco podnosiły wartość spotkań. Pani Profesor, tak jak wielu innych botaników starszego pokolenia, nadal służy pomocą i gotowością prezentowania wyników własnych badań na posiedzeniach PTB, chętnie dyskutuje i wymienia poglądy na tematy botaniczne podczas posiedzeń.

10.1.2. Działalność organizacyjna

W stuletniej historii Oddziału Krakowskiego funkcję Przewodniczącego pełniło zaledwie 7 osób. Pierwszym przewodniczącym, który piastował tę funkcję najdłużej, bo 44 lata był prof. Władysław Szafer, wszechstronny uczony o wielkim autorytecie w świecie (Tab. 10.1.1).

W długim okresie działalności Oddziału Krakowskiego niewątpliwie na podkreślenie zasługuje wkład pracy prof. Jana Kornasia, który wyróżniał się niekwestionowanymi osiągnięciami naukowymi z szeroko rozumianej botaniki i ogromnym talentem dydaktycznym. Podobną osobowością był dr hab. Andrzej Jankun, doskonały pedagog, zaangażowany naukowiec i bibliofil. To o Nim mówiło się, że jest człowiekiem renesansu. Był mistrzem ustawiania dyskusji, często łączył fakty odkryć botanicznych z innymi ciekawymi wydarzeniami lokalnymi i światowymi. Obydwaj przewodniczący byli znaczącymi i wyrazistymi postaciami w dziedzinie botaniki, jednocześnie wspaniałymi erudytami. Spotkania prowadzone przez nich przyciągały zawsze wielu słuchaczy, w tym rzesze młodych adeptów botaniki z Krakowa i całej Polski. Zwłaszcza wygłaszane przez nich referaty dotyczące biologii zapylania oraz koewolucji kwiatów i zwierząt zapylających, ilustrowane żywymi okazami roślin, cieszyły się dużą popularnością. Nie sposób pominąć również roli i wkładu pracy jaki wniosła i wnosi nadal w życie Oddziału i Towarzystwa prof. Stefania Loster (zajmująca się zagadnieniami z zakresu fitosocjologii i ekologii zbiorowisk roślinnych). Jej nazwisko w składzie Zarządu Oddziału pojawia się już od 1972 r., w latach 1998–2001 była członkiem Zarządu Głównego PTB. Przez ponad 25 lat współtworzyła kwartalnik *Wiadomości Botaniczne*, początkowo jako członek redakcji, później zastępca redaktora, a w końcu jako redaktor naczelny (w latach 1999–2004). Przez kilka lat była członkiem rady redakcyjnej czasopisma *Monographiae Botanicae.* Prof. S. Loster była także bardzo aktywnym członkiem komitetów organizacyjnych dwóch Zjazdów PTB, które odbyły się w Krakowie w 1995 i 2019 r. Trudno nie docenić wieloletniego wkładu pracy

Tabela 10.1.1. Struktura Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Krakowskiego w latach 1922–2022

Data	Zarząd Oddziału Krakowskiego		Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Członkowie	
19 IV 1922	Władysław Szafer	**Z.** Kazimierz Rouppert; **S.** Jan Zabłocki; **Sk.** Kazimierz Piech	Antoni Waśniewski, Stefan Ziobrowski
26 IV 1945		**Z.** Bogumił Pawłowski; **S.** Jan Zabłocki, Franciszek Górski; **Sk.** Olga Seidl	Jadwiga Dyakowska, Wanda Kulczyńska
05 I 1956		**Z.** Franciszek Górski; **S.** Jan Zurzycki, Jan Kornaś; **Sk.** Andrzej Jankun	
05 I 1961		**Z.** Franciszek Górski; **S.** Jan Zurzycki, Jan Kornaś, Maria Reymanówna; **Sk.** Wanda Koperowa	
21 I 1965		**Z.** Franciszek Górski; **S.** Jan Zurzycki, Jan Kornaś; **Sk.** Andrzej Jankun	
27 X 1966	Franciszek Górski	**Z.** Eugenia Pogan; **S.** Irena Kucowa; **Sk.** Leokadia Rakoczy	**P.** Jadwiga Dyakowska; Leon Stuchlik, Jerzy Staszkiewicz
01 X 1969		**Z.** Eugenia Pogan; **S.** Władysław Wojewoda; **Sk.** Janina Truchanowicz	
10 XII 1970		**Z.** Kazimierz Zarzycki, Alicja Zurzycka; **S.** Władysław Wojewoda; **Z.** Ludwik Frey, Teresa Mrozińska-Webb; **Sk.** Janina Truchanowicz; **Z.** Marek Tyszkiewicz, Małgorzata Guzikowa; **KUWB.** Krystyna Towpasz, B. Tarnowska	
17 II 1972	Andrzej Środoń	**Z.** Eugenia Pogan, Alicja Zurzycka; **S.** Maria Reymanówna; **Z.** Danuta Zdebska, Andrzej Jankun; **Sk.** Maria Białobrzeska; **Z.** Anna Pacyna, Danuta Tumidajowicz; **KUWB.** Krystyna Towpasz, Stefania Loster	**P.** Adam Jasiewicz; Kazimierz Szczepanek, Jan Kućmierz
19 IV 1975			**P.** Kazimierz Zarzycki; Kazimierz Szczepanek, Jan Kućmierz
25 I 1979	Jan Kornaś	**Z.** Jadwiga Siemińska, Helena Wcisło; **S.** Maria Reymanówna; **Z.** Danuta Zdebska, Zbigniew Dzwonko; **Sk.** Maria Białobrzeska; **Z.** Anna Pacyna, Danuta Tumidajowicz	**P.** Adam Jasiewicz; Kazimierz Szczepanek, Jan Kućmierz
11 II 1983		**Z.** Jadwiga Siemińska, Krystyna Grodzińska; **S.** Zbigniew Mirek; **Z.** Anna Pacyna, Zbigniew Dzwonko; **Sk.** Maria Białobrzeska; **Z.** Janina Truchanowicz, Helena Trzcińska-Tacik	**P.** Kazimierz Szczepanek; Jerzy Staszkiewicz, Andrzej Jankun
20 II 1986		**Z.** Krystyna Grodzińska, Stanisław Więckowski; **S.** Barbara Godzik; **Z.** Urszula Korzeniak; **Sk.** Maria Białobrzeska; **Z.** Janina Truchanowicz; **Czł.** Zbigniew Mirek	
16 II 1989	Krystyna Wasylikowa	**Z.** Elżbieta Kotejowa, Andrzej Jankun; **S.** Urszula Korzeniak; **Z.** Wojciech Granoszewski; **Sk.** Maria Białobrzeska; **Z.** Janina Truchanowicz; **Czł.** Jan Kornaś, Zbigniew Mirek (archiwista)	**P.** Jerzy Staszkiewicz; Władysław Wojewoda, Bogdan Zemanek
27 II 1992		**Z.** Elżbieta Pancer-Kotejowa, Andrzej Jankun; **S.** Józef Mitka; **Z.** Wojciech Granoszewski; **Sk.** Anna Drozdowicz; **Z.** Marta Mierzeńska; **Czł.** Jan Kornaś, Stefania Loster	**P.** Jerzy Staszkiewicz; Bogdan Zemanek, Eugeniusz Dubiel
16 II 1995	Andrzej Jankun	**Z.** Róża Kaźmierczakowa, Konrad Wołowski; **S.** Józef Mitka; **Z.** Zbigniew Szeląg; **Sk.** Anna Drozdowicz; **Z.** Marta Mierzeńska; **Czł.** Jan Bodziarczyk, Stefania Loster	
05 III 1998		**Z.** Konrad Wołowski, Stefania Loster; **S.** Sławomir Florjan; **Z.** Alina Stachurska-Swakoń; **Sk.** Anna Drozdowicz; **Z.** Ryszard Kozik; **Czł.** Jan Bodziarczyk, Dorota Nalepka	Bogdan Zemanek, Jerzy Staszkiewicz, Eugeniusz Dubiel
22 III 2001		**Z.** Konrad Wołowski, Stefania Loster; **S.** Jolanta Cabała; **Z.** Piotr Stolarczyk; **Sk.** Krystyna Towpasz; **Z.** Danuta Tumidajowicz; **Czł.** Ludwik Frey	
20 V 2004		**Z.** Konrad Wołowski, Stefania Loster; **S.** Piotr Stolarczyk, Beata Cykowska; **Z.** Bartosz Płachno; **Sk.** Krystyna Towpasz; **Z.** Beata Barabasz-Krasny; **Czł.** Barbara Godzik, Ludwik Frey	**P.** Bogdan Zemanek; **Z.** Eugeniusz Dubiel; **Czł.** Urszula Bielczyk

Tabela 10.1.1. Struktura Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Krakowskiego w latach 1922–2022 (cd.)

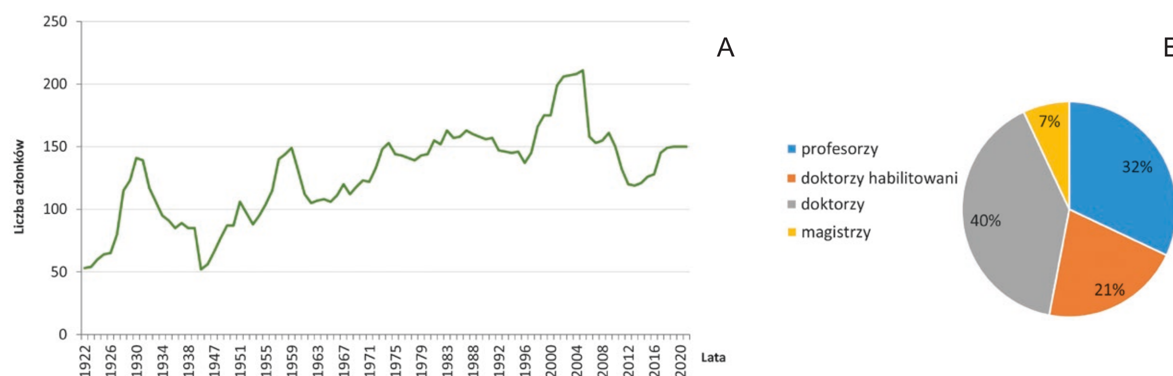
Data	Zarząd Oddziału Krakowskiego		Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Członkowie	
24 V 2007	Konrad Wołowski	**Z.** Ludwik Frey; **S.** Paweł Kapusta; **Z.** Beata Barabasz-Krasny, Bartosz Płachno; **Sk.** Krystyna Towpasz; **Z.** Beata Barabasz-Krasny; **Czł.** Barbara Godzik, Michał Węgrzyn	**P.** Bogdan Zemanek; **Z.** Urszula Korzeniak; **Czł.** Urszula Bielczyk
25 V 2010		**Z.** Ludwik Frey; **S.** Paweł Kapusta; **Z.** Bartosz Płachno; **Sk.** Krystyna Towpasz; **Z.** Beata Barabasz-Krasny; **Czł.** Barbara Godzik, Michał Węgrzyn	
25 V 2013		**Z.** Stefania Loster; **S.** Paweł Kapusta; **Sk.** Krystyna Towpasz; **Czł.** Barbara Godzik, Beata Barabasz-Krasny	
03 III 2016		**Z.** Stefania Loster; **S.** Katarzyna Kozielec; **Sk.** Piotr Köhler; **Czł.** Barbara Godzik	**P.** Urszula Korzeniak; **Z.** Bogdan Zemanek; **S.** Eugeniusz Dubiel
24 X 2019		**Z.** Beata Barabasz-Krasny; **S.** Katarzyna Kozielec; **Sk.** Piotr Köhler, Katarzyna Możdżeń	Urszula Korzeniak Bogdan Zemanek

KUWB. – Komisja Upowszechniana Wiedzy Botanicznej; Przewodn. – Przewodniczący; **P.** – Przewodniczący Komisji Rewizyjnej; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik; **Z.** – Zastępca

osób pełniących funkcję sekretarza: doc. Marii Reymanówny (paleobotanik flor mezozoicznych), prof. Jana Zurzyckiego (fizjolog roślin), prof. Władysława Wojewody (mykolog). Przez wiele lat finansami Oddziału zajmowały się dr Maria Białobrzeska (paleobotanik), dr Janina Truchanowicz (paleobotanik) i dr Anna Drozdowicz (mykolog, specjalista grupy *Myxomycota*), a ostatnio prof. Krystyna Towpasz (geobotanik i fitosocjolog, zajmująca się badaniami flory pogórzy Karpat polskich) pełniła tę funkcję przez 5 kolejnych kadencji (2001–2016).

Oddział Krakowski PTB obejmuje swym zasięgiem województwa małopolskie i podkarpackie, jednak większość członków od początku istnienia naszego Oddziału to osoby zatrudnione w placówkach naukowych Krakowa. Trzon stanowią absolwenci i pracownicy Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Rolniczego, Uniwersytetu Pedagogicznego i jednostek Polskiej Akademii Nauk, w tym Instytutów: Botaniki oraz Fizjologii Roślin i Ochrony Przyrody. Członkami naszego Oddziału są również koledzy z Uniwersytetu Rzeszowskiego, Opolskiego oraz Wyższych Szkół Zawodowych z regionu południowego. Liczba członków Oddziału w mijającym stuleciu oscylowała od 50 do 211; wyraźnie widać, że Oddział zachował stabilną liczebność w granicach 120–150 członków (Ryc. 10.1.4A).

Struktura stopni naukowych Oddziału przypomina tę sprzed 35 lat. Przedstawia liczebną dominację osób z tytułem doktora, co daje podstawy do tego, by ocenić potencjał Oddziału jako bardzo dobry (Ryc. 10.1.4B). Członkowie reprezentują różne dyscypliny botaniki – paleobotanikę,

Ryc. 10.1.4. Liczba członków Oddziału Krakowskiego PTB w latach 1922–2021 (**A**) i aktualna struktura stopni i tytułów naukowych wśród Członków tego Oddziału (**B**)

taksonomię roślin naczyniowych i nienaczyniowych, również grzybów, geobotanikę, biogeografię fizjologię i biochemię. Większość członków Towarzystwa to nauczyciele akademiccy, z różnym stażem pracy z młodzieżą.

10.1.3. Działalność naukowa i popularyzatorska

Od początku istnienia Oddziału ważnym elementem utrwalania idei propagowanych przez Polskie Towarzystwo Botaniczne było organizowanie zjazdów. Oddział Krakowski zorganizował w minionym stuleciu 8 zjazdów – pierwszy już w 1924 roku, dwa lata po powstaniu Towarzystwa (Tab. 10.1.2).

Zjazdy PTB to bardzo ważne forum naukowe, umożliwiające wymianę myśli i osiągnięć naukowych, zarówno badaczy polskich, jak i tych z zagranicy. Duże spotkania zawsze wywoływały poruszenie wśród organizatorów i gości. Przygotowywania do nich trwały najmniej rok i nadawały ton działaniom Oddziału. Zgromadzenie od 300 do 800 osób o pokrewnych zainteresowaniach podnosiło temperaturę dyskusji. Niektóre zjazdy miały nawet swoje specjalne logo (Ryc. 10.1.5).

Na temat dwóch pierwszych Zjazdów, zorganizowanych przez Krakowski Oddział PTB, nie zachowało się wiele informacji. Nie wspominał o nich również w swojej publikacji prof. Franciszek Górski (1972). W przypadku 3. Zjazdu PTB wiadomo, że odbył się 5 lipca 1924 r. w Zakopanem, a sesja terenowa dotyczyła Tatr. Następny 9. Zjazd PTB zorganizowano w dniach od 7 do 9 czerwca 1930 r. w Krakowie. W trakcie trwania tego Zjazdu wygłoszono dwa referaty, a dwie sesje terenowe odbyły się w Ojcowie oraz w Pieninach. Pozostałe Zjazdy przygotowane przez Oddział Krakowski są znacznie lepiej udokumentowane.

14. Zjazd PTB odbył się w dniach od 29 czerwca do 2 lipca 1935 r. w Krakowie. Obrady w Instytucie Botaniki przy ul. Lubicz 46 obejmowały łącznie 20 ok. 20-minutowych referatów, podzielonych na 3 sesje tematyczne: fizjologii i embriologii, paleobotaniki oraz ekologii i geobotaniki. Ponadto z okazji zwiedzania Ogrodu Botanicznego prof. Szafer wygłosił odczyt pt. *150-lecie Ogrodu Botanicznego UJ*. Odbyła się również jedna sesja terenowa na obszarze dzisiejszego Babiogórskiego Parku Narodowego (Ryc. 10.1.6).

Tabela 10.1.2. Zestawienie Zjazdów PTB zorganizowanych przez Oddział Krakowski

Nr Zjazdu	Data, miejsce i tytuł Współorganizatorzy	Liczba			Sesje terenowe
		u.	ref.	post.	
3	3–5 VII 1924, Zakopane	b.d.	b.d.	0	Tatry
9	7–9 VI 1930, Kraków	b.d.	2	0	Ojców, Pieniny
14	29 VI–2 VII 1935, Kraków	80	20	0	Babia Góra
21	20–23 IX 1947, Kraków Ogród Botaniczny UJ (OB UJ)	120	7	0	Ojców
30	5–8 VI 1956, Zakopane	100	43	0	3 sesje
42	12–15 IX 1973, Kraków	317	36	0	5 sesji
50	26 VI–1 VII 1995, Kraków; 50 Jubileuszowy Zjazd PTB *Szata roślinna Polski w procesie przemian* Instytut Botaniki PAN (IB PAN), Instytut Botaniki UJ (IB UJ), Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	801	167	307	7 sesji
58	1–7 VII 2019, Kraków; *Botanika bez granic* IB PAN, IB UJ, Instytut Biologii Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN, OB UJ	450	200	240	7 sesji

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; b.d. – brak danych; KEN – Komisja Edukacji Narodowej

Ryc. 10.1.5. Logo trzech ostatnich Zjazdów PTB zorganizowanych przez Oddział Krakowski

P R O G R A M

SZCZEGÓŁOWY

ZJAZDU POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO

KTÓRY ODBĘDZIE SIĘ W DNIACH 29 i 30 CZERWCA 1935 R.

W KRAKOWIE

I. 29 CZERWCA:

Godz. 9—12. Posiedzenie Zarządu Głównego, Pol. Tow. Botanicznego, w Instytucie Botanicznym, ul. Kopernika 27 [1].
Godz. 12. Otwarcie Zjazdu przez Prezesa, Prof. Z. Woycickiego, w sali wykładowej Instytutu Botan., ul. Lubicz 46, I p., następnie:
2. Odczytanie protokołu z ostatniego Walnego Zebrania.
3. Sprawozdanie Zarządu Głównego z działalności Tow. w r. 1934/35.
4. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
5. Wybory członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej.
6. Ustalenie miejsca i daty następnego Walnego Zebrania.

[1] Osoby pragnące w tym czasie zwiedzić zabytki Krakowa (Wawel, Muzeum Komisji Fizjograficznej i t. d.) mają się zebrać o godz. 9-tej w Rynku, pod arkadami Sukiennic, od strony pomnika Mickiewicza.

18. Prof. dr W. Szafer (Kraków): »150-lecie Ogrodu Botanicznego U. J.« — poczem zwiedzanie Ogrodu.

Godz. 17^{30}. Dalsze obrady Zjazdu (Lubicz 46):
19. Doc. dr B. Pawłowski (Kraków): »O wydawnictwie „Rośliny Polskie"«.
20. Dr T. Sulma (Kraków): »Geograficzne rozmieszczenie porostów nadrzewnych w związku z zasięgami niektórych drzew«.
Godz. 19. Zebranie plenarne i zamknięcie Zjazdu przez Przewodniczącego.

Osoby które zgłosiły swój udział w wycieczce na Babią Górę, zechcą wpłacić do rąk d-ra J. Walasa kwotę 22 zł najpóźniej 29-go czerwca b. r.

Wycieczka wyruszy autobusem dnia 1-go lipca, w czasie, który zostanie podany w 1-ym dniu Zjazdu wraz z wszelkiemi innemi szczegółami dotyczącemi tej wycieczki.

Osoby, które zgłosiły chęć korzystania z bezpłatnych wspólnych kwater, otrzymają osobne zawiadomienia o przydziale tychże z podaniem adresu i nr łóżka.

W Krakowie, dnia 19 czerwca 1935 r.

Sekretarz Oddziału Krakowskiego P. T. B.
Jan Zabłocki

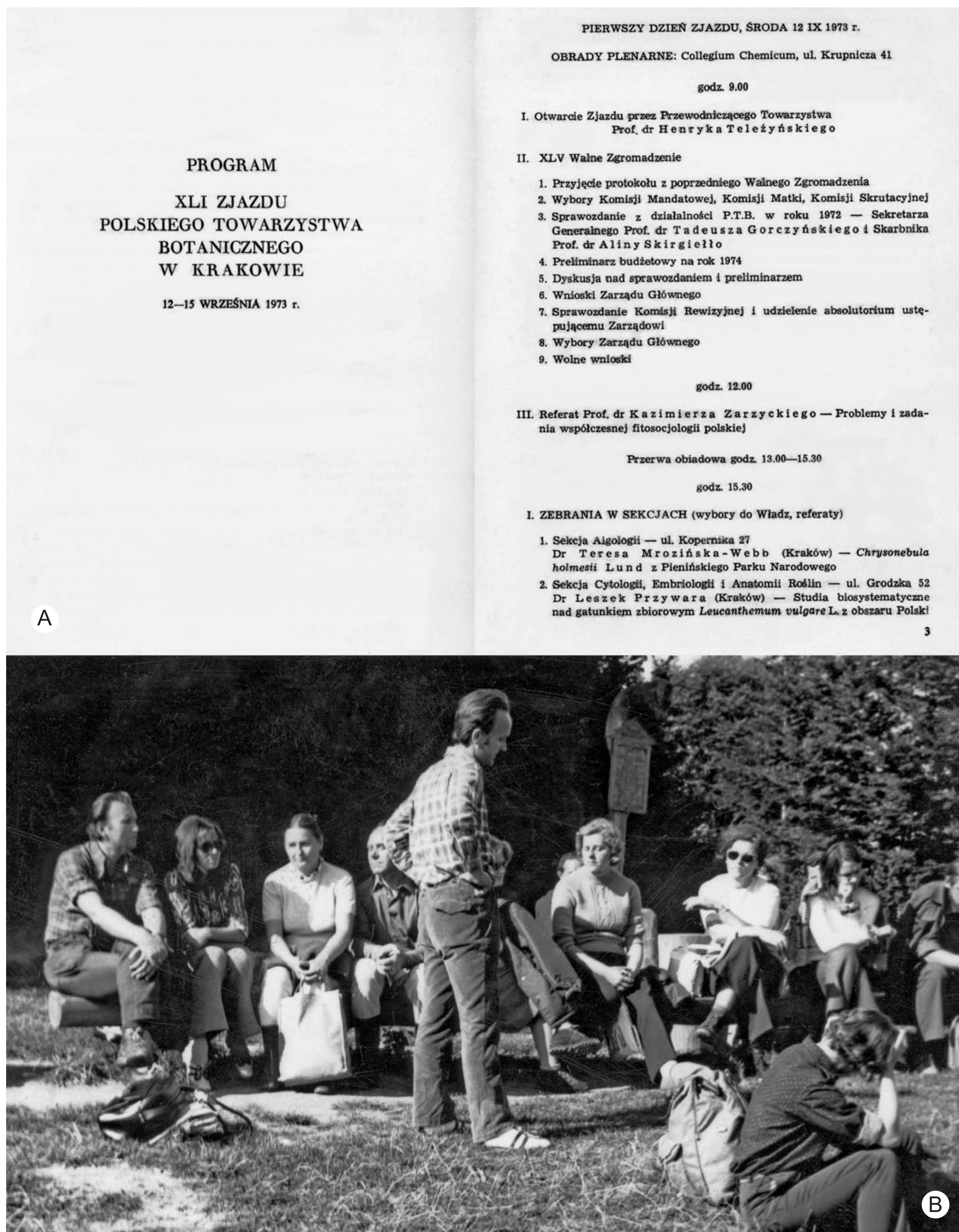
Przewodniczący Oddziału Krakowskiego P. T. B.
Władysław Szafer

Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem J. Filipowskiego

Ryc. 10.1.6. 14. Zjazd PTB zorganizowany przez Oddział Krakowski w 1935 r. – pierwsza i ostatnia strona z programu (archiwum IB PAN)

21. Zjazd PTB, połączony z Walnym Zgromadzeniem Delegatów, odbył się w dniach 20–23 września 1947 r. w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wygłoszono 7 referatów, których tematyka obejmowała, m.in. rolę hormonów i witamin w życiu roślin, zagadnienia genetyki i powstawania gatunków oraz metodykę kartografii geobotanicznej. Liczba uczestników wynosiła 120 osób. W ramach Zjazdu otwarto wystawę pamiątek po prof. Marianie Raciborskim. Odbyła się również jedna sesja terenowa w Ojcowie oraz wycieczka do Lasku Wolskiego.

30. Zjazd PTB miał miejsce w Zakopanem, w dniach 5–8 czerwca 1956 r. Zjazd otworzył prof. Władysław Szafer rozpoczynając tym samym Walne Zgromadzenie PTB. Część naukową prowadził prof. Wacław Gajewski. Wykłady plenarne wygłosili prof. B. Hryniewiecki *Badacze roślinności tatrzańskiej* i prof. Bogumił Pawłowski *Znaczenie geobotaniczne Tatr, badania nad ich florą i roślinnością naczyniową oraz zadania w tej dziedzinie w przyszłości*. Obrady w kolejnych

PROGRAM

XLI ZJAZDU
POLSKIEGO TOWARZYSTWA
BOTANICZNEGO
W KRAKOWIE

12—15 WRZEŚNIA 1973 r.

PIERWSZY DZIEŃ ZJAZDU, ŚRODA 12 IX 1973 r.

OBRADY PLENARNE: Collegium Chemicum, ul. Krupnicza 41

godz. 9.00

I. Otwarcie Zjazdu przez Przewodniczącego Towarzystwa Prof. dr Henryka Teleżyńskiego

II. XLV Walne Zgromadzenie

1. Przyjęcie protokołu z poprzedniego Walnego Zgromadzenia
2. Wybory Komisji Mandatowej, Komisji Matki, Komisji Skrutacyjnej
3. Sprawozdanie z działalności P.T.B. w roku 1972 — Sekretarza Generalnego Prof. dr Tadeusza Gorczyńskiego i Skarbnika Prof. dr Aliny Skirgiełło
4. Preliminarz budżetowy na rok 1974
5. Dyskusja nad sprawozdaniem i preliminarzem
6. Wnioski Zarządu Głównego
7. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej i udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi
8. Wybory Zarządu Głównego
9. Wolne wnioski

godz. 12.00

III. Referat Prof. dr Kazimierza Zarzyckiego — Problemy i zadania współczesnej fitosocjologii polskiej

Przerwa obiadowa godz. 13.00—15.30

godz. 15.30

I. ZEBRANIA W SEKCJACH (wybory do Władz, referaty)

1. Sekcja Algologii — ul. Kopernika 27
Dr Teresa Mrozińska-Webb (Kraków) — *Chrysonebula holmesii* Lund z Pienińskiego Parku Narodowego
2. Sekcja Cytologii, Embriologii i Anatomii Roślin — ul. Grodzka 52
Dr Leszek Przywara (Kraków) — Studia biosystematyczne nad gatunkiem zbiorowym *Leucanthemum vulgare* L. z obszaru Polski

3

Ryc. 10.1.7. 42. Zjazd PTB w 1973 r. – pierwsze strony z programu (**A**) (z archiwum IB PAN). Uczestnicy sesji terenowej w Pieninach; stoi Jan Kućmierz (mykolog), siedzą od lewej: Kazimierz Zarzycki, NN, Maria Reymanówna, Waldemar Żukowski, NN, NN, Hanna Piotrowska (w okularach), Urszula Boińska, Marian Boiński (**B**) (archiwum K. Grodzińskiej)

dniach odbywały się w 4 Sekcjach. W Sekcji Geografii, Socjologii i Ekologii Roślin, prowadzonej przez prof. B. Pawłowskiego, wygłoszono 8 referatów, a w Sekcji Paleobotanicznej prowadzonej przez prof. W. Szafera 9 referatów. Spotkanie w Sekcji Dendrologicznej, której przewodniczył prof. T. Gorczyński, miało charakter administracyjny. Dopiero na jej zakończenie wygłoszono 2 referaty. Obrady w Sekcji Fizjologii Roślin prowadzili prof. A. Paszewski i S. Gumiński; wygłoszono w ramach tej Sekcji 6 referatów. Sesja terenowa w dniu 7 czerwca odbyła się w okolice Morskiego Oka, na Halę Gąsienicową, w doliny i niskie szczyty na południe od Zakopanego, do Doliny Kościeliskiej. Drugiego dnia dla uczestników Sekcji Geografii, Socjologii i Ekologii Roślin zorganizowano wycieczkę w Gorce i na łąki podtatrzańskie, a uczestnicy Sekcji Paleobotanicznej pojechali w okolice Czarnego Dunajca, Czorsztyna i Krościenka. Protokół ze Zjazdu podpisany jest przez profesorów W. Szafera i B. Pawłowskiego.

42. Zjazd PTB zorganizowano w Krakowie w dniach 12–15 września 1973 r. (Ryc. 10.1.7). W ramach Zjazdu przygotowano trzy sympozja naukowe: *Biologia populacji*, *Roślinność Polski na tle zmieniających się stosunków wodnych* oraz najliczniejsze, liczące 63 osoby, sympozjum Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin pt. *Fotosynteza jako podstawa produktywności roślin*. Wygłoszono łącznie 36 referatów. Odbyło się również pięć sesji terenowych, obejmujących obszary Pienińskiego i Ojcowskiego Parku Narodowego, Borów Nowotarskich, Wieliczki, Kotliny Orawsko-Nowotarskiej i Dorzecza Górnej Wisły. W sesjach terenowych wzięło udział 256 uczestników.

50. Zjazd PTB, który był jednocześnie zjazdem jubileuszowym, odbył się w Krakowie na przełomie czerwca i lipca 1995 r. pod hasłem *Szata roślinna Polski w procesie przemian* (Ryc. 10.1.8). Było to największe spotkanie botaników w dziejach Towarzystwa, obfitujące w wydarzenia towarzyszące i atrakcyjne sesje terenowe. Przewodniczącym Komitetu organizacyjnego tego Zjazdu był prof. Zbigniew Mirek. Na tym Zjeździe po raz pierwszy wręczono Medale im. B. Hryniewieckiego,

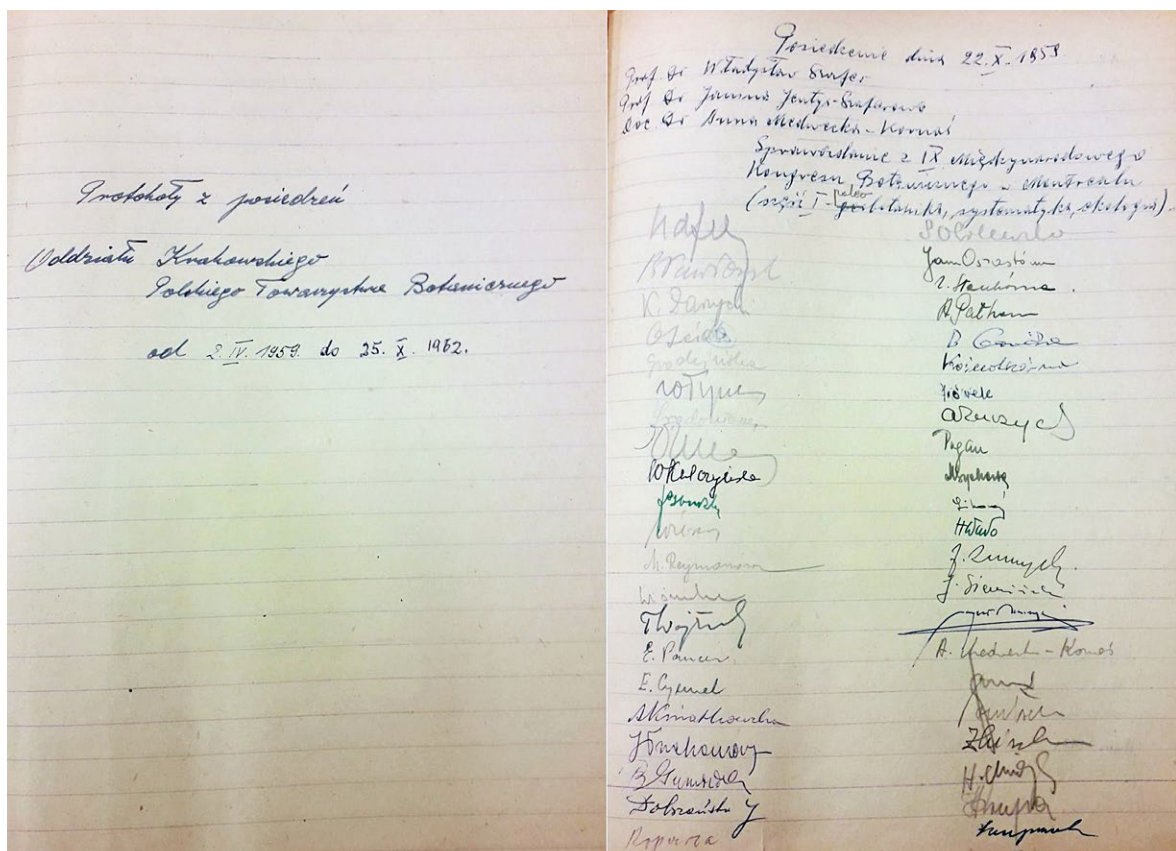
Ryc. 10.1.8. 50. Zjazd PTB w 1995 r. – Walne Zgromadzenie Delegatów (**A**). Janusz B. Faliński i Krystyna Wasylikowa przewodnicząca Oddziału Krakowskiego (**B**). Spotkanie w przerwie obrad Zjazdu, od lewej: Kazimierz Zarzycki, Władysław Matuszkiewicz, Aniela Matuszkiewicz, Anna Medwecka-Kornaś, Elżbieta Pancer-Kotejowa (**C**). Sesja terenowa na Sądecczyźnę, prowadzona przez Jerzego Staszkiewicza (**D**) (fot. W. Różański)

wyróżniając nimi 8 naukowców i 2 instytucje. W ramach Zjazdu wygłoszono 170 referatów i zaprezentowano 307 posterów; odbyło się również 5 sympozjów tematycznych, m.in. XVI Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB. Ponadto zorganizowano sesje terenowe, obejmujące ciekawe przyrodniczo obszary Południowej Polski: Bieszczady, Gorce, Pieniny, Sądecczyznę, Ojcowski Park Narodowy, Puszczę Niepołomicką, Kotlinę Nowotarską i Tatry. W sesjach terenowych wzięło udział 701 uczestników. Jednym z wydarzeń towarzyszących jubileuszowemu 50. Zjazdowi PTB była wystawa *Historia ilustracji botanicznej*, zaprezentowana w Bibliotece Jagiellońskiej. Generalnie w Zjeździe tym brało udział aż 800 uczestników, czego nie doświadczyliśmy nigdy wcześniej i później w Oddziale Krakowskim.

58. Zjazd PTB – *Botanika bez granic* odbył się w Krakowie w dniach 1–7 lipca 2019 r. i był 8. zjazdem zorganizowanym przez Oddział Krakowski PTB (Ryc. 10.1.9). Na czele jego komitetu organizacyjnego stanął prof. Konrad Wołowski. Prezentacje słowne i plakatowe odbywały się w 14 Sekcjach: Aerobiologicznej, Briologicznej, Fizjologii i Biochemii Roślin, Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, Historii Botaniki, Kultur Tkankowych, Lichenologicznej, Mykologicznej, Ogrodów Botanicznych i Arboretów, Paleobotanicznej, Pteridologicznej, Struktury i Rozwoju Roślin, Taksonomii Roślin Naczyniowych. W ramach Zjazdu poprowadzono 7 sesji terenowych. Objęły one swym zasięgiem jedne z najbardziej interesujących obiektów przyrodniczych w Polsce południowej: 4 parki narodowe, parki krajobrazowe (Niecka Nidziańska) i rezerwaty przyrody oraz zachodnią część Kotliny Sandomierskiej. W czasie tych sesji zapoznano także uczestników z wyjątkowym obszarem przemysłowym na Wyżynie Śląsko-Krakowskiej, chronionym w ramach sieci Natura 2000. W sesjach terenowych uczestniczyło około 150 osób. Podczas Zjazdu prezentowana była

Ryc. 10.1.9. 58. Zjazd PTB zorganizowany przez Oddział Krakowski w 2019 r. – Budynek Główny Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie – miejsce obrad zjazdu (**A**). Współorganizatorka Zjazdu Stefania Loster (**B**). Głosowanie w trakcie Walnego Zebrania Delegatów, któremu przewodniczy Barbara Godzik (**C**). Prezentacja nowo powołanego Zarządu Głównego PTB: od lewej: Konrad Wołowski, Anna Mikuła, Adam Rostański, Wojciech J. Szypuła, dalej: Beata Barabasz-Krasny, Czesław Hołdyński; Mirosława Górecka, Grażyna Łaska, Małgorzata Grzyb, Arkadiusz Nowak, Izabella Kirpluk, Jan Rybczyński, Marcin Olszak (**D**) (archiwum PTB)

Ryc. 10.1.10. Strony z Księgi protokołów z posiedzeń Oddziału Krakowskiego PTB, w ramach cotygodniowych „czwartków botanicznych"

m.in. wystawa *Od Kluka do klucza i z powrotem*, autorstwa R. Zubla i A. Rybarczyka. 58. Zjazd PTB zgromadził 450 botaników z różnych jednostek krajowych i zagranicznych.

Działalność Oddziału Krakowskiego koncentrowała się i koncentruje nadal głównie na wymianie myśli i idei naukowych poprzez referaty, w ramach cotygodniowych „czwartków botanicznych" (Ryc. 10.1.10). W ciągu 100 lat, działalność ta zaowocowała 2340 spotkaniami naukowymi, na których przedstawiono 2989 referatów. W okresie do 1985 r. wygłoszono ich 2062 (Mirek 1986c), zaś w ciągu ostatnich 35 lat co najmniej 873 (Ryc. 10.1.11). Od roku 1986 do 2019 liczba wygłoszonych referatów rocznie wahała się od 12 do 40.

Oddział Krakowski gościł wielu prelegentów z zagranicy, większość z nich reprezentowała europejskie ośrodki naukowe, znacznie rzadziej północnoamerykańskie lub inne. Wyraźne ożywienie kontaktów międzynarodowych i częstsze wizyty botaników z zagranicy w ośrodku krakowskim znalazły swe odbicie także w większej liczbie referatów wygłaszanych na posiedzeniach Oddziału Krakowskiego przez badaczy z innych krajów (Tab. 10.1.3).

Tabela 10.1.3. Liczba prelegentów zagranicznych i wygłoszonych przez nich referatów na posiedzeniach Oddziału Krakowskiego PTB

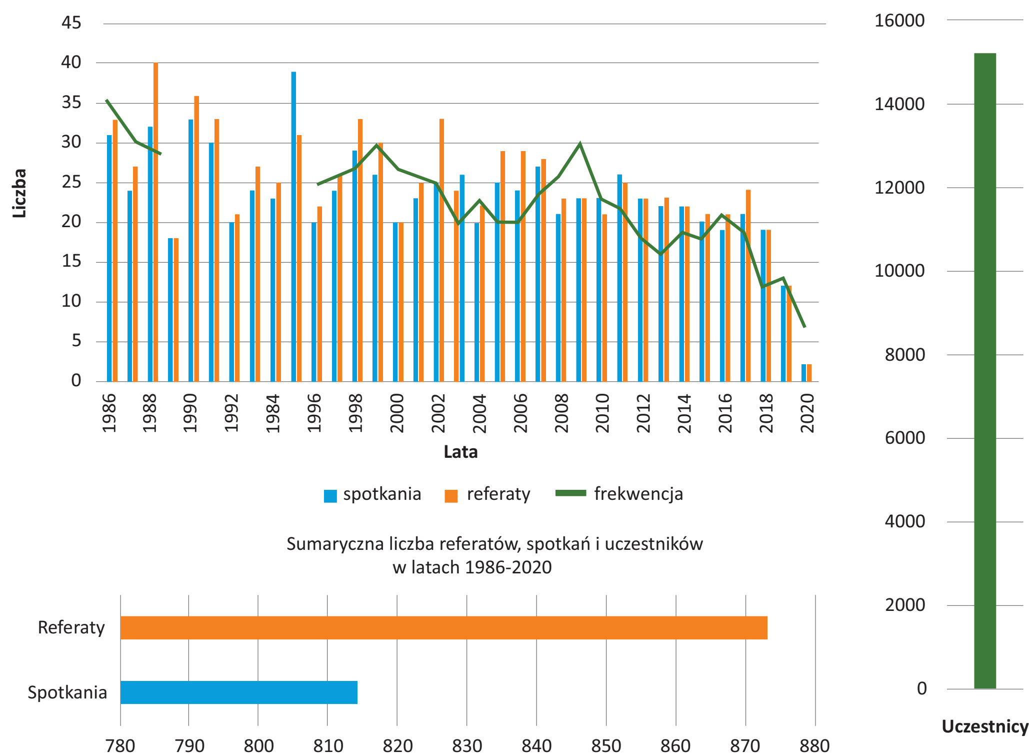
Okres	Liczba gości zagranicznych	Liczba referatów
1922–1939 (18 lat)	6	6
1947–1970 (23 lata)	27	30
1971–1985 (15 lat)	49	55
1986–2021 (35 lat)	61	70
Razem	143	161

Tabela 10.1.4. Wybrane referaty wygłoszone na posiedzeniach Oddziału Krakowskiego PTB przez prelegentów zagranicznych w latach 1986–2020

Lp.	Prelegent – Jednostka naukowa – Kraj – Rok – Tytuł referatu
1	Prof. Ludger Kappen, University of Kiel, Niemcy, 1986 – *Ecological and physiological investigations of plants near Arctowski Station King George Island*.
2	Prof. Siwert Nilsson, University of Stockholm, Szwecja, 1986 – *Air biology in the Nordic countries*.
3	Prof. Reinhardt Bornhamm, Technical University, West Berlin, Niemcy, 1986 – *The desert vegetation in Egypt*.
4	Prof. Paul F. Maycock, University of Toronto, Kanada, 1987 – *Studies in primary succession-cliffs, screes, rocky slopes, at Sverdrup, central Elsmere Island, The Canadian high Arctic*.
5	Dr Stanley R.J. Woodell, Department of Plant Science, University of Oxford, 1988 – *Reproductive biology in Arctic plants*.
6	Prof. Francois Malaisse, Faculte´ Universitaire des Sciences Agronomiques de Gembloux, Belgia, 1989 – *Aspects of the vegetation of the Shaba Province (Zaire)*.
7	Prof. Edward Klekowski, University of Massachusetts, Amherst, USA, 1989 – *Aging and mutations in plants*.
8	Prof. Lars-König Königsson, University of Uppsala, Szwecja, 1990 – *Human impact and tree line fluctuation at current project in the Middle Caledonides in Sweden*.
9	Prof. William J. Manning, Uviversity of Massachusetts, USA, 1991 – *Biomonitoring of ozone air pollution*.
10	Prof. Joasiane Paré, Universite de Picardie, Francja, 1991 – *Taxonomy, geographical distribution and embryological studies of Striga hermonthica (Del.) Benth., Scrophulariaceae, parasiting food crops in Africa*.
11	Prof. Stefani Jacomet, University of Basel, Szwajcaria, 1992 – *The weed flora from the Neolithic of Switzerland*.
12	Prof. Pertti Eloranta, University of Helsinki, Finlandia, 1996 – *Acidification in Finnish lakes from botanical point of view*.
13	Prof. Bengt Jonsell, Royal Swedish Academy of Sciences, Szwecja, 1996 – *Flora Nordica and the current projects about Nordic vascular plants*.
14	Prof. Peter J. Grubb, Cambridge University, Wielka Brytania, 1997 – *Breaking the trade-off between tolerance of shade and fast growth in high irradiance: physiological mechanism and significance for main taining species richness*.
15	Prof. Manfred Kluge, Technical University Darmstadt, Niemcy, 1999 – *Geosiphon – mutualistic symbiosis between fungi and Cyanobacteria – new discoveries*.
16	Prof. Pertti Eloranta, University of Helsinki, Finlandia, 1999 – *Records on freshwater red algae in Nordic waters*.
17	Prof. David L. Hawksworth, Royal Botanic Gardens, Kew, Wielka Brytania, 2006 – *Pandora's Mycological Box: molecular sequences vs. morphology in understanding fungal relationships and biodiversity*.
18	Prof. František Hindák, Institute of Botany SAV, Bratysława, Słowacja, 2008 – Sinice (*Cyanophyta*) Europy Środkowej.
19	Prof. Helge Thorsten Lumbsch, The Field Museum, Chicago, USA, 2010 – *Progress and challenges with circumscribing species in lichen-forming fungi*.
20	Prof. Henrik Balslev, Aarhus University, Dania, 16 XII 2010 – *Neotropical palm diversity*.
21	Prof. Klas Ammann, University of Bern, Szwajcaria, 13 X 2011 – *Connections between pollination ecology and biodiversity*.
22	Dr Flurin Babst, Swiss Federal Institute WSL, Szwajcaria, 3 III 2016 – *Using large tree-ring networks in environmental change research*.
23	Prof. Thomas Dempster, Arizona State University USA, 2018 – *Introduction to the Arizona Center for Algae technology, innovation and commercial*.
24	Prof. Hilary Mc Manus, Le Moyne College, USA, 2018 – *Next – generation sequencing and phylogenomics*.

Ogółem uczestnicy czwartkowych posiedzeń mieli okazję wysłuchać ponad 160 referatów gości zagranicznych, z czego niemal połowa przypadła na okres ostatnich 35 lat działalności Oddziału, tzn. na lata 1986–2021. Wykłady dotyczyły przede wszystkim roślin naczyniowych, w mniejszym stopniu grzybów, glonów i porostów. Przedstawiały różnorodne zagadnienia z zakresu taksonomii, ekologii i geografii roślin, cytologii i embriologii, a także biochemii i badań molekularnych (Tab. 10.1.4).

Spotkania zorganizowane w omawianym okresie skupiły ponad 15 200 słuchaczy (Ryc. 10.1.11). Zwłaszcza w ostatnich latach, do wygłaszania referatów zapraszano młodych adeptów szeroko

Ryc. 10.1.11. Posiedzenia naukowe Oddziału Krakowskiego PTB w latach 1986–2020 – podsumowanie liczbowe

rozumianej botaniki. Duża liczba referatów i spore zainteresowanie nimi wynikało prawdopodobnie z faktu, że na miejscu w Krakowie działały i działają nadal placówki uniwersyteckie oraz instytuty Polskiej Akademii Nauk, co ułatwia w dużym stopniu organizację posiedzeń i zapewnia dostateczną frekwencję. Niestety nie udało się jej przedstawić w całości, ze względu na brak danych za lata 1989–1995 (brak zeszytów spotkań czwartkowych).

Tematyka spotkań czwartkowych w latach osiemdziesiątych i na początku dziewięćdziesiątych koncentrowała się na zagadnieniach z zakresu systematyki, regionalnej geografii roślin naczyniowych oraz kryptogamicznych, paleobotaniki, ochrony przyrody, anatomii, cytologii i genetyki, fizjologii, a także historii botaniki. Rozwijająca się na szeroką skalę od lat siedemdziesiątych wysoka specjalizacja nauk botanicznych oraz rozwój technik badań molekularnych, mikroskopii elektronowej, spektrofotometrii laserowej, spowodowały, że tematy wystąpień nabierały charakteru interdyscyplinarnego; wiele dotyczyło, np. szeroko pojętej botaniki użytkowej, interakcji międzyogranizmalnej, biochemii roślin, fitoremediacji, farmakognozji i filogenezy, a także ekologii.

Warto tu wspomnieć o spotkaniach zorganizowanych w omawianym trzydziestopięcioleciu, które wzbudziły olbrzymie zainteresowanie i zgromadziły ponad 70 osób. 27 listopada 1986 r., aż 83 osoby wysłuchały wykładu prof. Stanisława Siedleckiego pt. *Przyroda Spitsbergenu* – pokaz filmu, natomiast referat prof. Jana Kornasia z pokazem filmu pt. *Sexual encounters of the floral kind* – Oxford Scientific Films, zainteresował aż 75 słuchaczy. Wielu uczestników gromadziły również spotkania z zakresu historii badań botanicznych. Na przykład, jedno ze spotkań majowych w 1988 r. poświęconych prof. Józefowi Rostafińskiemu zgromadziło ponad 50 osób. Podobnie było na uroczystych obchodach urodzin prof. Władysława Szafera oraz prof. Bogumiła Pawłowskiego. Niestety wydaje się jednak, że liczba słuchaczy i prelegentów, w stosunku do lat minionych, wyraźnie maleje. Problem ten poruszył już wcześniej w swoim opracowaniu prof. Franciszek Górski (Górski 1972). Młodzi badacze często nie są zainteresowani prezentowaniem wyników na żywo, bezpośrednio przed grupą słuchaczy, a w ostatnich latach popularna stała się wśród nich komunikacja elektroniczna. Złożyło się na to wiele czynników, a głównym jest wprowadzona pod koniec XX. w. ocena parametryczna działalności i osiągnięć naukowych indywidualnych oraz instytucjonalnych,

Ryc. 10.1.12. Uroczyste posiedzenia Oddziału Krakowskiego PTB – „czwartki botaniczne" (archiwum IB PAN)

w której pominięto zalety i wartość referowania różnorakich zagadnień, a także dyskusji akademickiej w trakcie bezpośrednich spotkań. Czy to osłabi całkowicie spotkania czwartkowe? – pozostaje mieć nadzieję, że nie.

Szczególną atmosferę „czwartków botanicznych", tych jeszcze z lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, tworzyli zarówno uczestnicy – naukowcy, często autorzy cenionych podręczników akademickich, jak i prelegenci (Ryc. 10.1.12). Nie bez znaczenia był także wystrój sali posiedzeń, z wiszącymi na ścianach portretami znamienitych botaników (Ryc. 10.1.3B). Wytworzyła się niepisana zasada hierarchii w zajmowaniu miejsc. Przy długim stole z jasnym, wypolerowanym blatem, zasiadali w fotelach profesorowie (niektórzy mieli stałe miejsca), po bokach sali zajmowali miejsca młodsi koledzy i adepci botaniki; bywało niekiedy, że później przybyli słuchacze stali, ze względu na brak miejsc siedzących. W okresie ostatnich 8 lat dla uprzyjemnienia „czwartków botanicznych", wprowadzono herbatę i kawę oraz drobne słodycze. Przeniesiono również spotkania z godziny 18-tej na godzinę 17-tą.

Stałym elementem posiedzeń Oddziału Krakowskiego PTB były i są coroczne wyjścia do Ogrodu Botanicznego UJ (Ryc. 10.1.13), na które kiedyś zapraszał prof. Władysław Szafer, a obecnie od lat zaprasza prof. Bogdan Zemanek, długoletni dyrektor Ogrodu Botanicznego UJ (botanik, fitogeograf

→

Ryc. 10.1.13. Uczestnicy „czwartków botanicznych" w Ogrodzie Botanicznym (lata 60. do 90.)
Prof. Władysław Szafer oprowadza, m.in. członków Oddziału po Ogrodzie Botanicznym UJ. Kraków, lata 60. XX w. (**A**) (z archiwum Instytutu Botaniki UJ). Dyskusja przed wejściem do nowo powstałego Muzeum Ogrodu Botanicznego UJ, od prawej: Romana Izmaiłow, Alicja Zemanek, Jan Kornaś, Maria Reymanówna, Anna Medwecka-Kornaś, Jan Wójcicki. Kraków, maj 1983 r. (**B**) (fot. J. Wróbel). Uczestnicy „czwartku botanicznego" w 1992 r.: 1. Bogdan Zemanek, 2. Krystyna Uszyńska, 3. Kazimierz Batko, 4. Jan Kornaś, 5. Kazimiera Nowakowska, 6. Maria Lankosz-Mróz, 7. Irena Gluza, 8. Krystyna Grodzińska, 9. Elżbieta Kotejowa, 10. Krystyna Wasylikowa, 11. Alicja Zemanek, 12. Stefania Loster, 13. Wojciech Granoszewski, 14. Danuta Tumidajowicz, 15. Maria Reymanówna, 16. Krystyna Towpasz, 17. Barbara Baran, 18. Halina Piękoś-Mirkowa, 19. N.N., 20. Eugenia Urszula Zając, 21. Anna Drozdowicz, 22. Marian Drużkowski, 23. Kazimierz Wasylik, 24. Józef Mitka, 25. Eugeniusz Dubiel, 26. Alina Stachurska-Swakoń, 27. Janusz Czechowski, 28. Elżbieta Cieślak

Ryc. 10.1.13. Uczestnicy „czwartków botanicznych" w Ogrodzie Botanicznym (lata 60. do 90.) (cd.) 29. Elżbieta Nowotarska, 30. Kazimierz Szczepanek, 31. Małgorzata Stuchlik-Marzec, 32. Piotr Köhler, 33. Kazimierz Zarzycki, 34. N.N. (**C**) (fot. A. Mróz). Profesor Bogdan Zemanek oprowadza po Ogrodzie Botanicznym UJ; od lewej: Wojciech Paul, Stefan Gawroński, Anna Drozdowicz, Krystyna Grodzińska. Kraków, 2 VI 2016 r. (**D**) (fot. M. Lankosz-Mróz). Szklarnia Victoria. Od lewej: Józef Mitka, Ewa Przyboś, Krystyna Wasylikowa, Krzysztof Kapała, Wojciech Paul, Alina Stachurska-Swakoń, Konrad Wołowski, Elżbieta Nowotarska. Kraków, 14 VI 2018 r. (**E**) (fot. M. Lankosz-Mróz)

Ryc. 10.1.14. Obozowisko botaników. Góry Czywczyńskie (Ukraińskie Karpaty), 1930 (**A**). Uczestnicy wyprawny naukowej w Alpy Rodniańskie (Karpaty Wschodnie), 1933; od lewej: Andrzej Środoń, Bogumił Pawłowski, Jan Walas, Karol Wallisch, Tadeusz Sulma (**B**); Jan Kornaś wraz ze studentami uniwersytetu w Maiduguri, w okolicach Gór Mandara, Nigeria (Afryka), 1978 (**C**); Maria Olech, Antarktyka, 1993 (**D**) (archiwum Instytutu Botaniki UJ)

i ekolog, badacz flor Europy, zamiłowany florysta). Spotkania te są zawsze interesująco prowadzone, pełne ciekawostek o ekologii i biologii prezentowanych roślin, walorach użytkowych wielu z nich, obejmujące też informacje o nowościach florystycznych sprowadzanych do Ogrodu. Dodatkową atrakcją jest możliwość zwiedzania tych części Ogrodu, które nie są udostępniane zwiedzającym. Do tych spotkań dołączał często prof. Adam Zając wraz z nieżyjącą już małżonką prof. Marią Zając (botanicy, zajmujący się florystyką, chorologią roślin inwazyjnych); autorzy bardzo przydatnego opracowania *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce (ATPOL)*, a przede wszystkim znakomici znawcy flory Europy.

W ramach czwartkowych posiedzeń oddziału, co roku na przełomie października i listopada organizowane jest odwiedzanie grobów botaników krakowskich; składane są kwiaty i zapalane znicze. Choć nie ma już tych osób wśród nas, to pamięć o nich i ich zasługach na polu botaniki oraz działalności na rzecz Polskiego Towarzystwa Botanicznego, jest nadal żywa.

Trzeba też wspomnieć o prowadzonych przez członków Krakowskiego Oddziału PTB badaniach geobotanicznych poza naszym krajem (Ryc. 10.1.14). Dzięki nim powstały ważne opracowania szaty roślinnej, a także różnych grup roślin kryptogamicznych, dotyczące obszarów położonych na niemal wszystkich kontynentach kuli ziemskiej. Ważną rolę w postępie badań fitosocjologicznych w ośrodku krakowskim odegrały wyjazdy członków Oddziału w latach 50 i 60. XX w. do Międzynarodowej Stacji Geobotanicznej w Montpellier, we Francji, gdzie u boku Joasiasa Braun-Blanqueta rozwijała się środkowo-europejska szkoła fitosocjologiczna. W drugiej połowie XX w. badania florystyczne, ekologiczne i fitogeograficzne prowadzili, m.in. prof. Jan Kornaś i prof. Anna Medwecka-Kornaś na obszarach Ameryki Północnej i Afryki, a także dr hab. Anna Pacyna (taksonom roślin, geobotanik) w górach Mongolii. Dużą wartość naukową miały badania lichenobioty Antarktyki i Arktyki, wykonywane przez prof. Marię Olech (lichenologa, badaczki obszarów polarnych) od lat 80. Wyniki prac tych botaników, demonstracje zebranych materiałów i pokazy filmów z ich wypraw, wypełniały

program wielu posiedzeń Oddziału Krakowskiego i gromadziły szerokie grono słuchaczy. Trudno zaprezentować wszystkie zorganizowane wyprawy, jednak warto jeszcze wspomnieć o regularnych, odbywających się od 2001 r., krótkich, kilkunastodniowych wyjazdach, głównie na południe Europy, które mają na celu poznawanie flory śródziemnomorskiej. Wyprawy te odbywają się z inicjatywy członków Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz członków Krakowskiego Oddziału, a uczestniczą w nich także botanicy z innych oddziałów PTB (Loster 2013).

Popularyzacja wiedzy botanicznej zajmowała i nadal zajmuje ważne miejsce w działalności Oddziału Krakowskiego. Tego rodzaju aktywność ma rozmaite formy, najczęściej są to prelekcje wygłaszane w szkołach oraz urządzanie wystaw i pokazów o tematyce botanicznej, otwartych dla szerszej publiczności, np. stałe wystawy w muzeum Ogrodu Botanicznego UJ, czy też wystawy w Muzeum Instytutu Botaniki PAN. Bardzo znane są również organizowane od lat przez prof. Bogdana Zemanka i prof. Alicję Zemanek prelekcje w Ogrodzie Botanicznym UJ, skupiające słuchaczy często niezwiązanych zawodowo z botaniką, będących fascynatami tej dziedziny.

Sięgając do różnego typu baz elektronicznych, czy katalogów botanicznych bibliotek, możemy znaleźć dziesiątki opracowań popularyzatorskich, których autorami byli i są członkowie Oddziału. Można tu wymienić chociażby znaną od lat i kiedyś bardzo popularną w kraju broszurę autorstwa Janiny Jentys-Szaferowej *Poznaj 100 roślin*. Ogólnie znane są także współczesne opracowania upowszechniające wiedzę botaniczną przygotowane przez prof. Zbigniewa Mirka, autora m.in.

Ryc. 10.1.15. Uroczysta Sesja Naukowa w Auli Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego zorganizowana w ramach Jubileuszu *2013 – Rokiem Botaniki Krakowskiej* (**A**). Dyrektorzy jednostek biorący udział w sesji jubileuszowej. Od lewej: dyrektor Instytutu Botaniki UJ Maria Zając, Adam Zając, dyrektor ogrodu Botanicznego UJ Józef Mitka, prezes PAN Jerzy Duszyński, dyrektor Instytutu Botaniki PAN i prezes Krakowskiego Oddziału PTB Konrad Wołowski, NN (**B**). Wręczanie listu gratulacyjnego Profesor Annie Medweckiej-Kornaś z okazji 90. rocznicy urodzin, w uznaniu wybitnej aktywności naukowej w zakresie ekologii i geografii roślin oraz na rzecz PTB – kwiaty wręczają prezes PTB Adam Rostański i skarbnik PTB Anna Mikuła (**C**). Wręczanie listu gratulacyjnego Profesor Jadwidze Siemińskiej-Słupskiej z okazji 90-lecia urodzin, a także w uznaniu wybitnej aktywności naukowej w zakresie fykologii i hydrobiologii oraz za wieloletnią działalność na rzecz PTB – kwiaty wręczają przedstawiciele Zarządu Głównego PTB (**D**) (archiwum Instytutu Botaniki PAN)

wielu pięknych barwnych atlasów o roślinach chronionych, roślinach górskich, roślinności Karpat, wydanych wspólnie z prof. Haliną Piękoś-Mirkową (fitogeograf, taksonom roślin, pteridolog, specjalizująca się w badaniach florystycznych Tatr; kierownik Tatrzańskiej Stacji Terenowej Instytutu Ochrony Przyrody PAN, Górskiego Ogrodu Botanicznego w Zakopanem oraz Zakładu Ochrony Szaty Roślinnej IOP PAN) (Mirek, Piękoś-Mirkowa 2003; Piękoś-Mirkowa, Mirek 2006, 2016, 2018). Znaczące zasługi na tym polu ma również prof. Ludwik Frey (botanik, cytolog roślin naczyniowych, wieloletni przewodniczący Sekcji Historii Botaniki PTB), autor, m.in. serii popularnych książek o pienińskiej florze (Frey, Dziedzina-Wiwer 2015; Frey 2018, 2019).

Jednym z ważnych wydarzeń w najnowszej historii Oddziału Krakowskiego, było ogłoszenie roku 2013 *Rokiem Botaniki Krakowskiej*. W ramach obchodów zorganizowano konferencję naukową dla uczczenia 100-lecia Instytutu Botaniki UJ, 60-lecia Instytutu Botaniki PAN oraz 230-lecia Ogrodu Botanicznego UJ (Ryc. 10.1.15). W promocję i upowszechnianie wiedzy botanicznej włączyli się wtedy także członkowie Oddziału Krakowskiego PTB z kilku jednostek naukowych Krakowa. Pod patronatem Towarzystwa zorganizowano wystawy i inne atrakcje popularyzujące wiedzę botaniczną.

10.1.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

O dużym zainteresowaniu i zaangażowaniu Oddziału Krakowskiego w działalność Towarzystwa świadczy fakt, że może on pochwalić się aż 32 osobami, którym przyznano godność Członka Honorowego PTB. W ostatnim 35-leciu ten zaszczytny tytuł otrzymało 19 osób. Nie sposób nie przypomnieć tutaj nazwisk tych zasłużonych dla polskiej botaniki profesorów. Byli to w kolejnych latach: prof. Jan Kornaś (1986); prof. Jan Walas (1989), geobotanik, popularyzator ochrony przyrody; prof. Anna Medwecka-Kornaś (1995); prof. Jadwiga Siemińska-Słupska (1998), fykolog, diatomolog glonów słodkowodnych, wieloletni kierownik Zakładu Fykologii Instytutu Botaniki PAN; prof. Krystyna Wasylikowa (1998); prof. Kazimierz Zarzycki (2001), geobotanik, fitosocjolog, ekolog, członek rzeczywisty PAN; prof. Romana Czapik (2004), cytoembriolog roślin kwiatowych, wicedyrektor Instytutu Botaniki UJ; prof. Krystyna Grodzińska (2004), fitosocjolog i ekolog; prof. Romana Izmaiłow (2007), cytoembriolog roślin kwiatowych; prof. Zbigniew Mirek (2007), prof. Leon Stuchlik (2010), paleobotanik, palinolog, dyrektor Instytutu Botaniki PAN; prof. Kazimierz Szczepanek (2013), paleobotanik, palinolog, Dyrektor Ogrodu Botanicznego UJ; prof. Adam Zając (2013); prof. Elżbieta Kuta (2016), embriolog roślin naczyniowych; prof. Zbigniew Dzwonko (2019), ekolog roślin, fitosocjolog; prof. Stefania Loster (2019); prof. Maria Olech (2019); prof. Jerzy Staszkiewicz (2019), geobotanik, badacz i działacz na rzecz Sądecczyzny; prof. Ewa Zastawniak-Birkenmajer (2019), paleobotanik paleogenu i neogenu.

Podsumowanie pracy Oddziału zawiera się, m.in. w odznaczeniach Polskiego Towarzystwa Botanicznego, którymi zostali uhonorowani jego członkowie. Omawiane 35-lecie zaowocowało odznaczeniami Medalem im. Prof. Władysława Szafera za prace z zakresu szeroko pojętych nauk botanicznych, wyróżniające się wybitną wartością naukową. Laureatami tego medalu z ośrodka Krakowskiego są: prof. Jan Kornaś (1989); prof. Anna Medwecka-Kornaś (1989); prof. Magdalena Ralska-Jasiewiczowa (2001), paleobotanik, archeobotanik; prof. Adam Zając (2004); prof. Maria Zając (2004); prof. Zbigniew Mirek (2007); prof. Halina Piękoś-Mirkowa (2007); prof. Leon Stuchlik (2007); dr hab. Marcin Nobis – w zespole (2016), florysta, taksonom, badacz roślinności Środkowej Azji, kurator zielnika Instytutu Botaniki UJ.

Wielu członków naszego Oddziału można znaleźć również na listach laureatów Medalu im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego. Otrzymali go: dr hab. Urszula Bielczyk (1995), lichenolog; prof. Jadwiga Siemińska-Słupska (2001); dr hab. Jerzy Piórecki (2010), biolog, założyciel i wieloletni dyrektor Arboretum w Bolestraszycach; Kaj Romeyko-Hurko (2004), popularyzator turystyki i ochrony przyrody; prof. Krystyna Obtułowicz (2016), alergolog; prof. Ludwik Frey (2019).

Ryc. 10.1.16. Medal Jozefa Ľudovíta Holuby'ego, przyznany przez Słowackie Towarzystwo Botaniczne ośmiu członkom Oddziału Krakowskiego za osiągnięcia naukowe i owocną współpracę (archiwum Instytutu Botaniki PAN)

Za wybitne osiągnięcia z zakresu geobotaniki uhonorowano kilkoro naszych członków wyróżniono Medalem im. Prof. Zygmunta Czubińskiego. Otrzymali go: zespół, członkiem którego była m.in. – prof. Magdalena Ralska-Jasiewiczowa za dzieło pt. *Lake Gościąż, central Poland. A monographic study. Part 1* (2001), prof. Adam Zając i prof. Maria Zając w zespole, za redakcję dzieła pt. *Rozmieszczenie kenofitów w Karpatach polskich i na ich przedpolu*, wydanego w 2015 r. przez Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (2016).

Koleżanki i koledzy z Oddziału Krakowskiego zostali uhonorowanych również przez Słowackie Towarzystwo Botaniczne Medalem Jozefa Ľudovíta Holuby'ego, za osiągnięcia naukowe i owocną współpracę (Ryc. 10.1.16). Odznaczenia te otrzymali: prof. Jadwiga Siemińska-Słupska (1997); prof. Romana Czapik (1999), embriolog, cytolog; prof. Eugenia Pogan (1999), embriolog, cytolog; dr Zofia Radwańska-Paryska (2001), badaczka flory Tatr, taterniczka; dr hab. Urszula Bielczyk (2007); prof. Halina Piękoś-Mirkowa; prof. Zbigniew Mirek oraz prof. Konrad Wołowski (2009).

10.1.5. Podsumowanie

Oddział Krakowski od samego początku swojego istnienia ma istotne zasługi dla całego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Funkcjonując w sposób nieformalny 10 lat poprzedzających zawiązanie PTB, wyznaczył kierunek i nakreślił ramy zainteresowań przyszłej organizacji. Był jednocześnie motorem napędzającym sformalizowanie jej działalności. Oddział istotnie przyczynił się do popularyzacji nauki i wiedzy botanicznej, m.in. poprzez redagowanie i wydawanie czasopisma *Wiadomości Botaniczne*. Przez lata czasopismo to stanowiło ważny organ naukowy i informacyjny PTB, w którym funkcję redaktora naczelnego pełnili profesorowie wywodzący się głównie z krakowskich ośrodków naukowych: Franciszek Górski (1957–1981), Włodzimierz Starzecki (1982–1989), Zbigniew Mirek (1990–1993, 2005–2016; redaktor honorowy: 2017–2019), Bogdan Zemanek (1994–1998), Stefania Loster (1999–2004).

Przeglądając kolejne tomy kronik spotkań członków Oddziału Krakowskiego łatwo można zauważyć, że trzon oraz podwaliny tego Oddziału budowały wybitne postaci botaniki krakowskiej, czyli mistrzowie tzw. Krakowskiej Szkoły Geobotanicznej, działającej tu ponad 100 lat, a zainicjowanej przez Mariana Raciborskiego. Szkoła ta stała się czołowym polskim zespołem badawczym w dziedzinie botaniki. Dotyczy to czterech pokoleń uczonych, którzy rozwijali i rozwijają botaniczne kierunki badawcze w skali lokalnej oraz krajowej. Na początku należeli do tej grupy: Władysław Szafer, Dezydery Szymkiewicz, Stanisław Kulczyński, Bogumił Pawłowski, Jadwiga Dyakowska.

Po roku 60. XX wieku ich następcami byli, m.in.: Jan Kornaś, Adam Jasiewicz, Kazimierz Zarzycki, Leon Stuchlik, Adam Zając, Zbigniew Mirek. Nie można tu pominąć działalności na rzecz Oddziału takich badaczy, jak np.: Janina Jentys-Szaferowa, Anna Medwecka-Kornaś, Andrzej Środoń, Jerzy Staszkiewicz, Krystyna Grodzińska i ich następcy. Znaczną grupę członków Oddziału Krakowskiego PTB stanowili następcy mistrzów szkół pokrewnych, np.: Fykologicznej: Karol Starmach, Jadwiga Siemińska-Słupska, Kazimierz Wasylik i Teresa Mrozińska; Mykologicznej – Barbara Gumińska, Władysław Wojewoda; Lichenologicznej: Janusz Nowak, Józef Kiszka, Maria Olech i szerokie grono ich uczniów (Zemanek 2007).

Istotny wpływ na działalność Krakowskiego Oddziału PTB mieli również mistrzowie innych krakowskich szkół naukowych. Zaraz po wojnie, dzięki profesor Marii Skalińskiej, rozwinęła się i rozwija do dzisiaj Krakowska Szkoła Cytologii i Embriologii Roślin. Przyczynili się do tego jej uczniowie i następcy: Eugenia Pogan, Helena Wcisło, Romana Czapik, Zofia Trela-Sawicka, Krystyna Turała-Szybowska oraz Andrzej Jankun, Lesław Przywara, Romana Izmaiłow, Elżbieta Kuta. Duże zaangażowanie w pracach na rzecz Oddziału wykazywali też wybitni profesorowie współczesnej Krakowskiej Szkoły Fizjologii Roślin (podwaliny której zbudowali Edward Janczewski-Glinka i Emil Godlewski), a z którą na trwałe łączą się nazwiska profesorów: Franciszka Górskiego, Włodzimierza Starzeckiego, Jana Zurzyckiego, Adama Markowskiego, Mariana Ryczkowskiego, Jana Krupy (Zemanek 2007). To właśnie Oni na cotygodniowych posiedzeniach Oddziału Krakowskiego PTB przedstawiali wyniki swoich najnowszych badań oraz nowoczesne podejście metodologiczne do wielu aspektów botaniki lub inicjowali dyskusję nad innymi prezentowanymi referatami.

Podobnie jak nasi poprzednicy, my również mamy świadomość ogromnego przyspieszenia postępu w badaniach botanicznych, szeroko otwartych drzwi do zasobów danych naukowych przy udziale platform internetowych, niezmiernego rozwoju cyfryzacji, zalewającej nas sztucznej inteligencji, wszechobecnej parametryzacji i coraz bardziej widocznego problemu z utrzymaniem dotychczasowego stylu spotkań botanicznych. Czy to będzie dalej możliwe? Czy naukowe spotkania przeniosą się do Internetu? Musimy wspólnie wypracować nowe metody i taktykę działania Oddziałów PTB prawdopodobnie na kolejne 100 lat, przynajmniej częściowo w „świecie wirtualnym”.

Bagienny las olszowy, Zalesie Górne (fot. Mirosława Górecka)
Zamek Królewski (fot. Mirosława Górecka)

10.2. Oddział Warszawski (1922)

Katarzyna Marciszewska[1]
Artur Obidziński[1]
Ewa Muszyńska[2]
Mateusz Labudda[3]
Piotr T. Zaniewski[1]

[1] Samodzielny Zakład Botaniki Leśnej, Instytut Nauk Leśnych
e-mail: katarzyna_marciszewska@sggw.edu.pl,
artur_obidzinski@sggw.edu.pl, piotr_zaniewski@sggw.edu.p1
[2] Katedra Botaniki, Instytut Biologii
e-mail: ewa_muszynska@sggw.edu.pl
[3] Katedra Biochemii i Mikrobiologii, Instytut Biologii
e-mail: mateusz_labudda@sggw.edu.pl

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-02

Marciszewska K., Obidziński A., Muszyńska E., Labudda M., Zaniewski P.T. (2022). Oddział Warszawski (1922). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 136–179.

Na ramionach olbrzymów – historia powstania i 100 lat działalności Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Nos esse quasi nanos gigantium humeris insidentes
(maksyma średniowieczna)

10.2.1. Słowo wstępne – początki Oddziału Warszawskiego

Historia Oddziału Warszawskiego jest niemal tak długa, jak całego Polskiego Towarzystwa Botanicznego (PTB). Złożyły się na to dwie główne okoliczności – botanicy warszawscy należeli do inicjatorów Towarzystwa oraz byli głównymi organizatorami zjazdu założycielskiego, który odbył się w Warszawie, w dniach 9 i 10 kwietnia 1922 r. Wybrany wówczas pierwszy prezes Towarzystwa – Bolesław Hryniewiecki (Ryc. 10.2.1), wywodzący się ze środowiska botaników warszawskich, profesor geobotaniki i systematyki, późniejszy rektor Uniwersytetu Warszawskiego w kadencji 1926/27 – otworzył długą listę członków Oddziału Warszawskiego (OW), którzy w ciągu następnych dziesięcioleci służyli PTB jako jego prezesi lub udzielając się w różnych ciałach kolegialnych. Na tym też zjeździe powzięto decyzję o utworzeniu oddziałów terenowych Towarzystwa w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie, co z wyjątkiem Poznania, ziściło się jeszcze w tym samym roku. Atmosferę czasów, w jakich powstawało Towarzystwo i jego pierwsze Oddziały, a także fundamentalny wymiar tego wydarzenia pięknie oddaje relacja profesora Edmunda Jankowskiego[1], która ukazała się w *Kurjerze Warszawskim* 11 kwietnia 1922 roku nazajutrz po zamknięciu Zjazdu (Jankowski 1922), w całości przytoczona w Rozdziale 1. niniejszej monografii, a zawierająca m.in. następujące słowa:

> Organizujemy się. Nie tylko w przemyśle i handlu, nie tylko w całej przestrzeni życia fizycznego, ale co z pewnością nie mniej ważne i w dziedzinie życia duchowego.
>
> Jak przeróżne rośliny, każda odmienna, wyrastają szybko na wiosnę, gdy słońce przygrzeje, aby utworzyć wspaniały zespół szat, bogato okrywający ziemię, tak u nas, po odzyskaniu wolności, wre we wszystkich gałęziach twórczości i wytwórczości praca wytężona.
>
> (…) a wynik tych usiłowań nie da na siebie długo czekać; postawi on Polskę w jednym szeregu z krajami, które ją wyprzedziły i… zapominały o niej, gdy pozornie spała, zamknięta tak szczelnie i długo, w grobie długiej niewoli.

Oddział Warszawski został formalnie powołany do życia nieco ponad siedem miesięcy po Zjeździe Założycielskim PTB, na zebraniu organizacyjnym 22 listopada 1922 r., pod nazwą Koło Warszawskie PTB. Podczas tego zebrania wybrano przewodniczącego Oddziału w osobie prof. Zygmunta Wóycickiego (Ryc. 10.2.2) – wybitnego specjalisty w zakresie anatomii i cytologii roślin, kierującego Zakładem Botaniki Uniwersytetu Warszawskiego (Ryc. 10.2.3), któremu w latach 1926–1936 powierzono funkcję prezesa całego Towarzystwa. Wyboru sekretarza w osobie dr Franciszka Ksawerego Skupieńskiego (asystenta prof. Wóycickiego) dokonano na zebraniu 13 grudnia 1922 r., a skarbnika powołano ponad rok później, 20 grudnia 1923 r. na wniosek

[1] Profesor honorowy Wolnej Wszechnicy Polskiej, dr n. ogrodniczych h.c. (tytuł nadany w 1930 r. przez SGGW), wykładowca m.in. na Wydziale Ogrodniczym SGGW, były prezes Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego, uczestnik zjazdu założycielskiego PTB.

Ryc. 10.2.1. Profesor Bolesław Hryniewiecki – pierwszy prezes PTB (1922–1926), kierujący Towarzystwem ponownie po II wojnie światowej (1945–1953), przewodniczący Oddziału Warszawskiego (1935–1938 i od maja do października 1945 r.), dyrektor Ogrodu Botanicznego UW (1920–1960) – w cieplarni Ogrodu (Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Ryc. 10.2.2. Profesor Zygmunt Wóycicki – pierwszy przewodniczący Oddziału Warszawskiego PTB, prezes Towarzystwa (1926–1936), kierownik Zakładu Botaniki UW (1916–1939) i dyrektor Ogrodu Botanicznego UW (1916–1919) – w pracowni botanicznej Zakładu (Narodowe Archiwum Cyfrowe)

dr h.c. SGGW Piotra Hosera[2], co miało zaradzić nieregularności pobierania składek. Został nim Roman Kobendza (ówczesny asystent prof. Seweryna Dziubałtowskiego). Nazwy Oddział lub Koło Warszawskie PTB były stosowane zamiennie w protokołach z zebrań do 28 października 1925 r. Później utrwaliła się nazwa Oddział Warszawski.

[2] Prezes Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego w latach 1918–1923, wykładowca akademicki w Szkole Ogrodniczej przy Ogrodzie Pomologicznym, w Wyższej Szkole Ogrodniczej przy Towarzystwie Kursów Naukowych i w SGGW na Wydziale Ogrodniczym.

Ryc. 10.2.3. Profesor Zygmunt Wóycicki z zespołem Zakładu Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Warszawskiego w 1926 r. Od prawej strony siedzą: Anna Smólska, Zygmunt Wóycicki, Aniela Mieszczańska; od prawej stoi jako czwarty Tadeusz Gorczyński; od lewej stoją: Franciszek Ksawery Skupieński (sekretarz Oddziału Warszawskiego w pierwszej kadencji) i Władysław Becker (archiwum PTB)

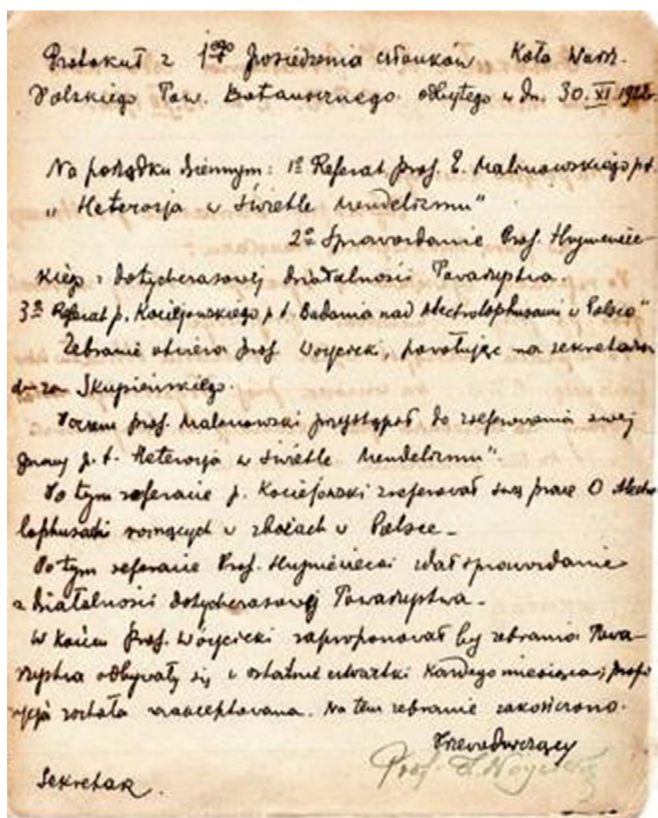
Pierwsze posiedzenie referatowe Oddziału odbyło się 30 listopada 1922 roku w sali wykładowej zakładów botanicznych UW, w tzw. audytorium botanicznym, w budynku byłej Szkoły Głównej, pod przewodnictwem Zygmunta Wóycickiego. Wysłuchano wówczas dwóch referatów: Edmunda Malinowskiego z SGGW pt. *Heterozja w świetle mendelizmu* i Władysława Kociejowskiego[3] z Ogrodu Botanicznego UW pt. *O Alectorolophusach rosnących w zbożach Polski*, co zostało odnotowane w pierwszym protokole (Ryc. 10.2.4) otwierającym księgę protokołów zebrań Oddziału Warszawskiego.

W pewnym sensie zebrania Oddziału Warszawskiego można uznać za kontynuację spotkań naukowych, które Zygmunt Wóycicki organizował w swoim Zakładzie od 1919 roku, przyczyniając się w ten sposób do integracji polskich botaników (Majewski 2016). Od 20 października 1921 roku zebrania te stały się zebraniami Sekcji Botanicznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i w takiej formule jeszcze przez jakiś czas (na pewno do 21 czerwca 1923 r.) odbywały się równolegle do zebrań Oddziału Warszawskiego PTB. Uczestnikami tych spotkań byli pracownicy naukowi i studenci warszawskich uczelni, a także goście przyjeżdżający z ośrodków w Wilnie i Puławach. Warto tu wspomnieć, że odradzanie się życia naukowego w Warszawie odbywało się z większym trudem niż w Krakowie. Intensywna rusyfikacja, szczególnie uporczywa po powstaniu styczniowym w 1863 roku, odcisnęła mocne piętno na warszawskiej nauce, rugując język polski i polskich botaników z zajmowanych katedr i innych ważnych stanowisk piastowanych w instytucjach naukowych. Stymulujący wpływ na powołanie Oddziału Warszawskiego PTB miały powstałe w ramach inicjatyw obywatelskich stowarzyszenia i organizacje naukowe, zakładane i funkcjonujące wbrew opresyjnej polityce zaborców. Wymienić tu należy Towarzystwo Ogrodnicze Warszawskie (1884 r.), Towarzystwo Naukowe Warszawskie (1907 r.), Towarzystwo Kursów Naukowych (1905 r.), przekształcone w 1916 r. w Wolną Wszechnicę Polską – pierwszą jawną uczelnię od czasu likwidacji

[3] Absolwent Wydziału Rolnego na politechnice w Kijowie, uczestnik zjazdu założycielskiego PTB, inspektor w Ogrodzie Botanicznym UW w latach 1920–1926 (Werblan-Jakubiec i in. 2018).

w 1869 r. Szkoły Głównej, czy Kasę im. Józefa Mianowskiego (1881 r.) – najważniejszą organizację wspierającą naukę powstałą w zaborze rosyjskim (Anonim 1923c).

Pierwsi członkowie Oddziału Warszawskiego wywodzili się głównie z zakładów i jednostek reprezentujących nauki botaniczne, istniejących wówczas przede wszystkim na Uniwersytecie Warszawskim i w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW) oraz na Politechnice Warszawskiej (PW), w Towarzystwie Naukowym Warszawskim i w Wolnej Wszechnicy Polskiej. Skład osobowy tych zakładów i innych instytucji związanych z botaniką został opublikowany w I tomie *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (ASBP; Anonim 1923c). Dużą liczbę i jednocześnie rozproszenie jednostek zajmujących się badaniami botanicznymi uznać można za specyfikę ówczesnego środowiska botaników warszawskich, która zachowała się do czasów współczesnych. W roku 1923 Oddział liczył 85 członków, w tym 65 zwyczajnych i 20 nadzwyczajnych. Najliczniejszą grupę stanowili wśród nich pracownicy SGGW i UW. Z tego grona do członków zwyczajnych należeli wówczas profesorowie: K. Bassalik, A. Czartkowski, B. Hryniewiecki, W. Mazurkiewicz, Z. Wóycicki (UW); W. Dąbrowski, S. Dziubałtowski, W. Gorjaczkowski, P. Hoser, E. Jankowski, W. Jedliński, M. Korczewski, F. Kotowski, E. Malinowski, Z. Mokrzecki i W. Siemaszko (SGGW); docenci: S. Wisłouch (UW); F.K. Skupieński (UW i PW); asystenci: R. Kobendza, W. Moycho (SGGW); J. Dobrowolski, W. Grochowski, S. Krupko, A. Luksemburgowa, A. Ossowski (UW). Oprócz pracowników instytucji wcześniej wymienionych, do Oddziału Warszawskiego należeli także nauczyciele szkół średnich, działacze społeczni i zainteresowani botaniką przedstawiciele innych profesji. Wśród nich imiennie wymienić należy np. emerytowanych już wtedy dr Ferdynanda Karo – farmaceutę i właściciela aptek, znawcę i badacza flory Syberii, pierwszego krajowego członka honorowego z Oddziału Warszawskiego PTB (godność nadana w 1925 r.) czy Karola Drymmera, nauczyciela, wykładowcę, później urzędnika państwowego, jednego z aktywniejszych badaczy flory Królestwa Polskiego i współpracowników *Pamiętnika Fizjograficznego*, w którym publikował wyniki swoich badań i jednocześnie drugiego członka honorowego z Oddziału Warszawskiego (godność nadana w roku 1932).

Protokół z 1go posiedzenia członków Koła Warsz. Polskiego Tow. Botanicznego odbytego w dn. 30.XI 1922.

Na porządku dziennym: 1º Referat prof. E. Malinowskiego pt. „Heterozja w świetle mendelizmu"
2º Sprawozdanie Prof. Hryniewieckiego z dotychczasowej działalności Towarzystwa.
3º Referat p. Kocięjowskiego p.t. Badania nad Alectorolophusami w Polsce"

Zebranie otworzył Prof. Wóycicki, powołując na sekretarza d-ra Skupieńskiego.
Naprzód prof. Malinowski przystąpił do referowania swej pracy p.t. Heterozja w świetle mendelizmu".
Po tym referacie p. Kocięjowski zreferował swą pracę O Alectorolophusach rosnących w zbożach w Polsce.
Po tym referacie Prof. Hryniewiecki zdał sprawozdanie z działalności dotychczasowej Towarzystwa.
W końcu Prof. Wóycicki zaproponował by zebrania Towarzystwa odbywały się w ostatnie czwartki każdego miesiąca; propozycja została zaakceptowana. Na tem zebranie zakończono.

Przewodniczący
Prof. Z. Wóycicki

Sekretarz.

Ryc. 10.2.4. Protokół pierwszego posiedzenia referatowego Oddziału Warszawskiego PTB, które odbyło się 30 XI 1922 r. podpisany przez Zygmunta Wóycickiego, pierwszego przewodniczącego Oddziału. Protokół sporządził Franciszek Ksawery Skupieński, formalnie powołany na funkcję sekretarza na następnym zebraniu, które odbyło się 13 XII 1922 r. (archiwum PTB)

Celem działalności Oddziału Warszawskiego, tak jak całego Towarzystwa, było i jest rozwijanie i popularyzowanie nauk botanicznych w najszerszym ich rozumieniu. Formy tej działalności wprowadzone na samym początku działania Oddziału, tj. posiedzenia referatowe oraz wycieczki botaniczne zapoczątkowane w 1925 roku na wniosek Kazimierza Bassalika (Ryc. 10.2.5) – zaraz po objęciu przez niego funkcji przewodniczącego Oddziału Warszawskiego na trzy kolejne kadencje – są kontynuowane do dzisiaj. Te ostatnie w pierwotnym zamyśle miały odbywać się w Warszawie i okolicach, a ich celem było poznawanie mniej znanych obiektów botanicznych. Pierwsza z takich wycieczek odbyła się 1 listopada 1925 r. do sadów eksperymentalnych dr Władysława Filewicza w Sinołęce, a w ciągu roku organizowano ich zwykle kilka. Również dziś sesjom terenowym Oddziału przyświeca ten sam cel. Odbywają się jednak rzadziej, zwykle w maju każdego roku i mają z reguły szerszy zasięg terytorialny, a dobór obiektów na ich trasie wynika z zagadnienia merytorycznego, któremu poświęcony jest dany wyjazd. Współcześnie posiedzenia naukowe i wycieczki mają charakter otwarty i mogą w nich uczestniczyć nie tylko członkowie Oddziału.

Od samego początku istnienia Oddziału, jego członkowie podejmowali działania na rzecz ochrony przyrody m.in. przygotowując i publikując projekty rezerwatów, np. Seweryn Dziubałtowski na Świętym Krzyżu w Górach Świętokrzyskich (Dziubałtowski 1922), Roman Kobendza w Sierakowie w Puszczy Kampinoskiej (Kobendza 1924) czy w Małej Wsi koło Grójca (Kobendza 1925). Popularyzowali także wiedzę botaniczną w formie odczytów publicznych, z których pierwszy pt. *Ideje ochrony przyrody* wygłosił 27 marca 1926 r. dr Marian Sokołowski, a także wystaw, konkursów i cyklicznych wykładów dla różnych organizacji społecznych, młodzieży szkolnej i akademickiej.

Zauważyć trzeba, że działalność Oddziału przed II wojną światową wpisywała się w szeroko rozumiane budowanie podwalin życia naukowego oraz ochrony przyrody po odzyskaniu przez kraj niepodległości, a spektrum tej działalności było bardzo szerokie. W szczególności praca ta

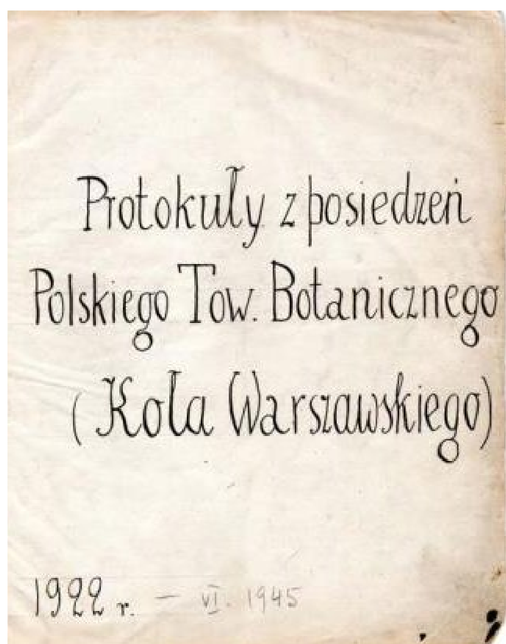

Ryc. 10.2.5. Prof. Kazimierz Bassalik (stoi w środku, z kapeluszem w ręku) i prof. Bolesław Hryniewiecki (obok po prawej) przed Zakładem Systematyki Roślin Uniwersytetu Warszawskiego z grupą uczestników jubileuszu 35-lecia działalności naukowej prof. B. Hryniewieckiego w 1934 r. (fot. R. Kobendza, Zbiór Fotografii Archiwum PAN, sygnatura III-299-27-24-15)

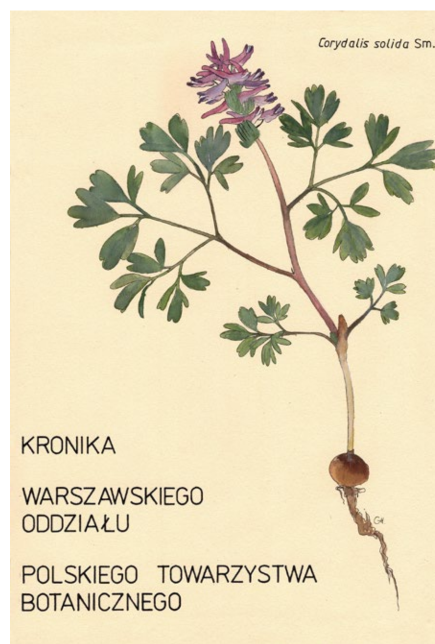
polegała na działalności wydawniczej (drukowanie *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* oraz różnych książek i broszur), popularyzacji wyników polskich badań przez zestawianie i publikowanie w ASBP bibliografii botaniki polskiej, wysyłanie ASBP do bibliotek zagranicznych, a także przez sprowadzanie czasopism z zagranicy i udostępnianie ich we własnej bibliotece. Ponadto na organizowaniu i fundowaniu wyjazdów na konferencje naukowe i staże zagraniczne członków oraz pozyskiwaniu środków głównie z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP) na wyżej wymienione aktywności. Członkowie Oddziału przyczyniali się też do powoływania parków narodowych, rezerwatów i pomników przyrody, do ochrony gatunków i krajobrazu, w tym przez sporządzanie dokumentacji walorów przyrodniczych miejsc wybranych do ochrony, przygotowywanie i opiniowanie projektów obszarów chronionych, składanie wniosków do MWRiOP, Dyrekcji Lasów Państwowych – Naczelnej i Regionalnych, do wojewodów, burmistrzów miast, wójtów powiatów, komendantów policji i innych urzędów. Równolegle idee ochrony przyrody popularyzowali przez prelekcje, kursy, wystawy, artykuły prasowe i audycje radiowe.

Warto zwrócić uwagę na bardzo ścisłą współpracę i zazębianie się działalności botaników warszawskich na niwie Oddziału Warszawskiego i Prezydium Zarządu Głównego PTB w 20-leciu międzywojennym i tuż po II wojnie światowej. Prezydium pierwszego i kolejnych Zarządów Głównych (ZG) w zasadzie składały się z botaników warszawskich – z wyjątkiem prof. D. Szymkiewicza i K. Piecha z Krakowa – redaktorów naczelnych wydawnictw ciągłych. W szczególności profesorowie UW: Z. Wóycicki, K. Bassalik i B. Hryniewiecki w tym okresie zamiennie byli przewodniczącymi Oddziału Warszawskiego, wiceprezesami lub prezesami Towarzystwa, a prof. S. Dziubałtowski (SGGW) był sekretarzem i skarbnikiem w prezydium ZG i wiceprzewodniczącym Oddziału Warszawskiego.

Długa historia Oddziału, przy jednocześnie dużej liczbie jego członków i obecności w jego szeregach wielu aktywnych botaników, niesie ze sobą wielość i różnorodność jego działań. Z tego powodu spisanie historii wymagało sięgnięcia do różnorodnych źródeł. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy całościowe opracowanie historii i działalności Oddziału Warszawskiego PTB od jego początków do roku 2008, przedstawione w dziele pt. *Botanika w Warszawie. Zarys historyczny* (Majewski 2010), przygotowanym na LV Zjazd PTB przez prof. Tomasza Majewskiego. Wykorzystane zostały także wcześniejsze syntezy dziejów Oddziału, obejmujące okresy od roku 1922 do 1970 (Bukowiecki i Gorczyński 1972) oraz od roku 1971 do 1985 (Gej 1986). Pierwsza z nich została opublikowana na okoliczność 50-lecia PTB, druga z okazji 65-lecia. Pomocne były także syntetyczne opracowania (Gorczyński 1972) o wkładzie botaników warszawskich w rozwój PTB oraz opisujące PTB w okresie PRL-u (Gorczyński i Mazurowa 1970). Historię Oddziału Warszawskiego na jubileuszową sesję z okazji 75-lecia PTB w 1997 r. przygotowała w postaci referatu jego ówczesna przewodnicząca dr hab. Grażyna Garbaczewska, jednak nie został on opublikowany. Bezcennym źródłem informacji o działalności Oddziału Warszawskiego są księgi protokołów jego posiedzeń (5 zeszytów rękopisów obejmujących lata 1922–1998) oraz kroniki zawierające jedynie zawiadomienia o zebraniach a także imienne listy ich uczestników prowadzone od roku 1994 do chwili obecnej (Ryc. 10.2.6–7). W okresie od 24 marca 1994 do 21 kwietnia 1998 równolegle prowadzono protokołowanie i kronikę, potem prowadzone były już tylko kroniki. W odtwarzaniu historii działań pomogły też relacje z działalności PTP publikowane początkowo w ASBP, a następnie w *Wiadomościach Botanicznych*, a także wpisy w rubryce *Wydarzenia Bieżące* publikowane w przedwojennych numerach czasopisma *Ochrona Przyrody*. Niezwykle pomocne były także syntezy dziejów dwóch głównych ośrodków badań botanicznych w Warszawie – Uniwersytetu Warszawskiego w postaci rozdziału *Nauki biologiczne* (Majewski 2016) w tomie pt. *Nauki ścisłe i przyrodnicze na Uniwersytecie Warszawskim* wydanego w serii *Monumenta Universitatis Varsoviensis* oraz *Księgi pamiątkowej SGGW* (Majewski, Żabko-Potopowicz 1958) i *Księgi jubileuszowej* pt. *200 lat tradycji Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie* (Banasik i in. 2016).

Ryc. 10.2.6. Strona tytułowa pierwszej księgi protokołów posiedzeń Oddziału (Koła) Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego, obejmującej okres od 30 XI 1922 r. do 15 VI 1945 r. (archiwum PTB)

Ryc. 10.2.7. Strona tytułowa pierwszej kroniki pamiątkowej Oddziału Warszawskiego PTB obejmującej okres od 24 III 1994 r. do 14 XII 1999 r. Autorką grafiki jest Halina Galera – wówczas członek Zarządu Oddziału (archiwum PTB)

10.2.2. Działalność organizacyjna

Władze

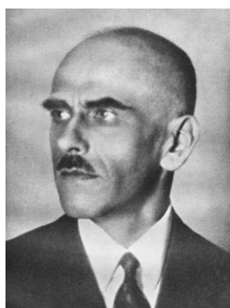
Przewodniczący Oddziału Warszawskiego (Ryc. 10.2.8, Tab. 10.2.1) wywodzili się w zdecydowanej większości z dwóch ośrodków naukowych: SGGW – 10 osób i UW – 8 osób, na 20 piastujących tę funkcję. Tylko dwa razy Oddziałowi przewodniczyły osoby z innych instytucji; w jedynym przypadku z Instytutu Przemysłu Organicznego, w drugim z Ogrodu Botanicznego CZRB PAN. W całej historii Oddziału najdłużej – łącznie przez 17 lat – przewodniczył mu prof. Kazimierz Bassalik (UW), botanik niezwykle zasłużony także dla całego Towarzystwa, pełniący w nim funkcje wiceprezesa lub prezesa przez 9 kolejnych lat i redaktora wydawnictw ciągłych.

Zarząd Oddziału (Tab. 10.2.1) zawsze składał się co najmniej z przewodniczącego, sekretarza i skarbnika. W wielu kadencjach były też osoby pełniące funkcje zastępców. Przy Oddziale funkcjonowała komisja rewizyjna, z reguły trzyosobowa. Nie dla wszystkich kadencji jednak możliwe było ustalenie jej pełnego składu i przewodnictwa. W niektórych latach powoływano komisje lub członków (Tab. 10.2.1), których zadaniem była popularyzacja wiedzy botanicznej, a od końca XX w. dodatkowych członków bez definiowania ich funkcji. Zasadniczo w składzie kolejnych zarządów starano się zachowywać reprezentację różnych jednostek naukowych, ale w praktyce zdecydowanie przeważali pracownicy dwóch wyżej wymienianych uczelni z ich wydziałów o profilu biologicznym, rolniczym i leśnym.

Z grona botaników warszawskich wywodziło się dziesięciu z piętnastu prezesów PTB. W okresie XX-lecia międzywojennego i tuż po II wojnie światowej byli to profesorowie UW: Bolesław Hryniewiecki i Zygmunt Wóycicki. W okresie PRL funkcję tę pełnili profesorowie UW – Kazimierz Bassalik i Henryk Teleżyński oraz SGGW – Tadeusz Gorczyński i Tomasz Wodzicki. Na okres III RP przypadły kadencje profesów: Stefana Zajączkowskiego z SGGW, Jana Rybczyńskiego z PAN OB-CZRB, Elżbiety Romanowskiej z UW i obecnej prezes Anny Mikuły z PAN OB-CZRB. W każdej kadencji, oprócz osoby prezesa w składzie Prezydium Zarządu Głównego znajdowali się

Zygmunt Wóycicki
(1922–1925)

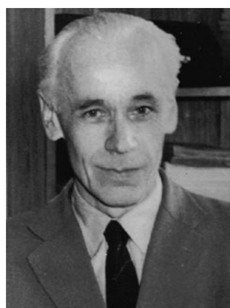

Kazimierz Bassalik
(1925–1932,
1946–1954, 1955–1957)

Michał Korczewski
(1932–1935,
1945–1946)

Bolesław Hryniewiecki
(1935–1938, 1945)

Wincenty Siemaszko
(1938–1939)

Tadeusz Gorczyński
(1954–1955)

Mikołaj Kostyniuk
(1957–1960)

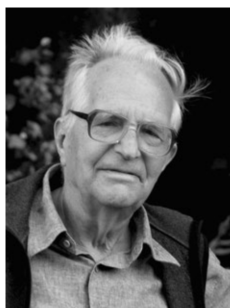

Piotr Strebeyko
(1960–1962,
1964–1966)

Józef Kochman
(1962–1964)

Irena Rejment-Grochowska
(1966–1968,
1971–1975)

Ludmiła Hausbrandt
(1968–1971)

Tomasz J. Wodzicki
(1975–1977)

Stanisław Lewak
(1977–1983)

Bronisław Gej
(1983–1989)

Janusz Ostrowski
(1989–1992)

Małgorzata Wierzbicka
(1992–1995,
2001–2004)

Grażyna Garbaczewska
(1995–2001)

Helena Kubicka
(2004–2007)

Jacek Zakrzewski
(2007–2016)

Katarzyna Marciszewska
(2016–2022)

Ryc. 10.2.8. Przewodniczący Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1922–2022 (archiwum PTB)

Tabela 10.2.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz innych komisji działających przy Oddziale Warszawskim w latach 1922–2022. Opracowanie własne, na podstawie ksiąg protokołów posiedzeń Oddziału Warszawskiego za okres od roku 1922 do 1998 i sprawozdań z działalności od 2000 roku

Kadencja	Przewodniczący	Członkowie Zarządu oraz Komisji i Sekcji	Komisja Rewizyjna
22 XI 1922 (I)	Zygmunt Wóycicki	**S.** Franciszek Skupieński; **Sk.** Roman Kobendza	
29 X 1925 (II)	Kazimierz Bassalik	**S.** Wacław Moycho; **Sk.** Roman Kobendza; **KOP** (od 28 I 1926): Wincenty Szmidecki, Feliks Kotowski, Anna Smólska; **KOB** (od 28 X 1926): Seweryn Dziubałtowski	Zofia Krasińska, Feliks Kotowski, Seweryn Dziubałtowski, Stanisław Wisłouch
26 I 1928 (III)		**S.** Stefan Kurpko; **Sk.** Wanda Karpowiczówna	Piotr Hoser, Seweryn Dziubałtowski, Zofia Krasińska
31 I 1929 (IV)		**W.** Seweryn Dziubałtowski; **S.** Stefan Krupko; **ZS.** Irena Lachertowa; **Sk.** Tadeusz Wiśniewski; **ZSk.** Władysław Becker	
28 XI 1930 (V)		**W.** Seweryn Dziubałtowski; **S.** Maria Tschirschnitzówna; **ZS.** Zofia Zalewska; **Sk.** Władysław Becker; **ZSk.** Alicja Held	
28 IV 1932 (VI)	Michał Korczewski	**W.** Seweryn Dziubałtowski; **S.** Franciszek Majewski; **ZS.** Henryk Wechsler; **Sk.** Władysław Becker; **ZSk.** Tadeusz Gorczyński	
18 V 1933 (VII)			
23 V 1935 (VIII)	Bolesław Hryniewiecki	**W.** Michał Korczewski; **S.** Stefan Krupko; **ZS.** Karolina Lublinerówna; **Sk.** Tadeusz Gorczyński; **ZSk.** Ewa Wiśniewska (Śliwińska), Piotr Strebeyko (od 1936)	Piotr Hoser, Roman Kobendza, Zofia Krasińska; od 1937: Aniela Kozłowska, Józef Kochman, Wacław Gajewski
12 V 1938 (IX)	Wincenty Siemaszko	**S.** Józef Kochman; **ZS.** Stefan Krupko; **Sk.** Tadeusz Gorczyński; **ZSk.** Piotr Strebeyko	Aniela Kozłowska, Wacław Gajewski, Hanna Czeczottowa
18 V 1945 (X)	Bolesław Hryniewiecki (do X 1945), Michał Korczewski, Kazimierz Bassalik (od XI 1946)	**S.** Józef Kochman (do X 1945), potem Karol Kaniewski; **ZS.** Alina Skirgiełło; **Sk.** Irena Rejment; od 15 VI 1945 **KW.** Roman Kobendza, Hanna Czeczottowa, Tadeusz Gorczyński	Antoni Wojtysiak, od 1947: Józef Szuleta, Marian Rybicki
25 XI 1948 (XI)	Kazimierz Bassalik	**S.** Stefania Chmielewska; **ZS.** Mirosław Fiuczek; **Sk.** Alina Skirgiełło	Józef Szuleta, Józef Kochman, Marian Rybicki
18 X 1951 (XII)		**KPWB** (od 24 III 1953): **P.** Teresa Rylska; Z. Wanda Karpowiczówna	b.d.
28 X 1954 (XIII)	Tadeusz Gorczyński	**W.** Piotr Strebeyko; **S.** Krzysztof Bitner; **ZS.** Ludmiła Hausbrandt; **Sk.** Janina Zielińska; **ZSk.** Alina Doroszewska; **KPWB**: **P.** Wanda Karpowiczówna; **S.** Lucyna Brzywczy	Józef Kochman, Alina Skirgiełło, Władysław Matuszkiewicz
24 XI 1955 (XIV)	Kazimierz Bassalik	**W.** Piotr Strebeyko; **S.** Ludmiła Janota; **ZS.** Jerzy Czerski; **Sk.** Janina Zielińska; **KPWB P.** Wanda Karpowiczówna; **S.** Lucyna Brzywczy	b.d.
14 XI 1957 (XV)	Mikołaj Kostyniuk	**W.** Józef Szuleta; **S.** Jadwiga Tarkowska; **ZS.** Antoni Jaszczołt, Jerzy Czerski (od II 1960); **Sk.** Janina Zielińska, Henryka Traczyk (od II 1960); **ZSk.** Hanna Maruszewska, Zofia Świetlińska (od II 1960); **KPWB**: Wanda Karpowiczówna, Ludmiła Karpowiczowa (od 1958)	Irena Rejment-Grochowska, Józef Kochman, Władysław Matuszkiewicz
22 I 1959 (XVI)			
15 XII 1960 (XVII)	Piotr Strebeyko	**W.** Irena Rejment-Grochowska; **S.** Irena Dudzińska, Zbigniew Podbielkowski (od II 1961), **ZS.** Jadwiga Mickiewiczowa (od II 1961); **Sk.** Henryka Traczyk; **ZSk.** Zofia Świetlińska	Józef Kochman, Jadwiga Bobrowska

25 I 1962 (XVIII)	Józef Kochman	**S.** Jerzy Ważny; **ZS.** Jadwiga Miszkielowa; **Sk.** Jerzy Żuk, Tadeusz Wytwer (od I 1963); **ZSk.** Leokadia Witkowska-Żuk (nie objęła funkcji), Tadeusz Wytwer (do I 1963), Józef Kowalski (od I 1963)	Irena Rejment-Grochowska, Władysław Matuszkiewicz, Jadwiga Bobrowska
9 I 1964 (XIX)	Piotr Strebeyko	**S.** Irena Dudzińska; **ZS.** Teresa Krzywacka; **Sk.** Jerzy Poskuta, Mieczysław Kuraś; **ZSk.** Józef Kowalski	Irena Rejment-Grochowska, Jadwiga Bobrowska, Jerzy Ważny, Zofia Kasprzyk
13 I 1966 (XX)	Irena Rejment-Grochowska	**S.** Jadwiga Mickiewiczowa, Tomasz Majewski; **Sk.** Alicja Borowska	**P.** Zofia Kasprzyk; **Czł.** Jadwiga Bobrowska, Jerzy Ważny
18 I 1968 (XXI)	Ludmiła Hausbrandt	**S.** Zofia Załęska; **ZS.** Władysław Golinowski; **Sk.** Bogusław Bogaciński, Zofia Kiepal (od 1969); **ZSk.** Jadwiga Miszkiel, Zofia Ważyńska (od 1969); **Czł. PWB.** Henryka Dalkiewicz-Baranowska	
15 I 1970 (XXII)		**W.** Ludmiła Bassalik-Chabielska; **S.** Zofia Załęska; **ZS.** Władysław Golinowski; **Sk.** Zofia Kiepal; **ZSk.** Jadwiga Miszkiel	
14 I 1971 (XXIII)	Irena Rejment-Grochowska	**S.** Zofia Załęska; **ZS.** Janina Andrearczyk; **Sk.** Dygna Sobotkowa; **ZSk.** Jerzy Czerski; **Czł.** PWB Maria Charzyńska	Jadwiga Bobrowska, Henryk Bukowiecki, Ludmiła Hausbrandt, Jerzy Ważny
8 XII 1972 (XXIV)		**W.** Maria Charzyńska; **S.** Janina Andrearczyk; **ZS.** Maria Podbielkowska; **Sk.** Dygna Sobotkowa; **ZSk.** Irena Dudzińska	**P.** Jadwiga Bobrowska; Z. Henryk Bukowiecki; **Czł.** Ludmiła Hausbrandt, Jerzy Ważny
10 I 1975 (XXV)	Tomasz Wodzicki	**W.** Maria Charzyńska; **S.** Stefan Zajączkowski; **ZS.** Barbara Sadowska; **Sk.** Andrzej Podstolski; **ZSk.** Irena Dudzińska, Alicja Zobel (od III 1975)	**P.** Jadwiga Bobrowska; **Czł.** Ludmiła Hausbrandt, Jerzy Ważny
14 I 1977 (XXVI)	Stanisław Lewak	**W.** Władysław Golinowski; **S.** Stanisław Maleszewski; **ZS.** Grażyna Garbaczewska; **Sk.** Barbara Sadowska; **ZSk.** Alina Dawidowicz-Grzegorzewska	Ludmiła Hausbrandt, Jan Roman Starck, Jerzy Ważny
13 V 1980 (XXVII)		**W.** I. Alina Doroszewska; **W.** II: Bronisław Gej; **S.** Andrzej Batko, Urszula Maciejewska (od 1981); **ZS.** Tomasz Majewski; **Sk.** Barbara Sadowska; **Czł.** Urszula Maciejewska, Alina Dawidowicz-Grzegorzewska	
14 IV 1983 (XXVIII)	Bronisław Gej	**W.** Alina Doroszewska; **S.** Dorota Kubowicz; **ZS.** Romualda Karwowska (do 1984), Elżbieta Milewska-Pawliczuk; **Sk.** Barbara Sadowska; **ZSk.** Alicja Zobel; **Czł.** PBiOŚ. Zdzisława Wójcik	Stanisław Lewak, Jan Roman Starck, Jerzy Ważny
20 III 1986 (XXIX)		**W.** E.L. Symonides (do 1988); **W.** II. Janusz Ostrowski; **S.** Dorota Kubowicz; **ZS.** Elżbieta Milewska-Pawliczuk; **Sk.** Elżbieta Romanowska; **ZSk.** Teresa Zioło-Skałecka	
2 III 1989 (XXX)	Janusz Ostrowski	**W.** Franciszka Jaumień; **S.** Krzysztof Rakowski (do 1992); **ZS.** Katarzyna Wiśniewska (Marciszewska); **Sk.** Elżbieta Romanowska, Wojciech Kurek (od 1991); **ZSk.** Bogdan Brzeziecki (do 1991)	Zofia Kasprzyk, Zofia Załęska, Jerzy Poskuta, Wanda Drezner
13 III 1992 (XXXI)	Małgorzata Wierzbicka	**W.** Leokadia Witkowska-Żuk; **S.** Katarzyna Marciszewska, Barbara Łotocka (od 1993); **Sk.** Wojciech Kurek; **Czł.** Barbara Sudnik-Wójcikowska (od 1992), Halina Galera (od 1993)	**P.** Antonina Rumińska; Z. Bogusław Bogaciński; **Czł.** Franciszka Jaumień, Wanda Grębecka
18 V 1995 (XXXII)	Grażyna Garbaczewska	**W.** Alina Dawidowicz-Grzegorzewska; **S.** Barbara Łotocka; **Sk.** Wojciech Kurek	Małgorzata Wierzbicka, Franciszka Jaumień, Maria Krawczyk, Bogusław Bogaciński
12 V 1998 (XXXIII)		**W.** Małgorzata Wierzbicka; **S.** Romualda Karwowska; **Sk.** Ewa Simeonova; **Czł.** Bożena Zakryś, Barbara Łotocka, Jan Matuszkiewicz, Stefan Pietkiewicz	b.d.

Tabela 10.2.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz innych komisji działających przy Oddziale Warszawskim w latach 1922–2022. Opracowanie własne, na podstawie ksiąg protokołów posiedzeń Oddziału Warszawskiego za okres od roku 1922 do 1998 i sprawozdań z działalności od 2000 roku (cd.)

Kadencja	Przewodniczący	Członkowie Zarządu oraz Komisji i Sekcji	Komisja Rewizyjna
5 VI 2001 (XXXIV)	Małgorzata Wierzbicka	**W.** Bożenna Maciejewska; **S.** Romualda Karwowska; **Sk.** Teresa Tykarska; **Czł.** Ireneusz Moraczewski, Kazimierz Dyguś, Helena Kubicka, Marcin Zych	**P.** Grażyna Garbaczewska; **Czł.** Barbara Łotocka, Jan Roman Starck
22 V 2004 (XXXV)	Helena Kubicka	**W.** Jacek Zakrzewski; **S.** Magdalena Świąder; **Sk.** Teresa Tykarska, Danuta Solecka (od 2005); **Czł.** Kazimierz Dyguś, Halina Galera, Mirela Tulik, Bożenna Maciejewska	b.d.
13 VI 2007 (XXXVI)	Jacek Zakrzewski	**W.** Piotr Sikorski; **S.** Małgorzata Sułkowska; **Sk.** Danuta Solecka; **Czł.** Piotr Dobrzyński, Józef Klocek, Monika Latkowska, Monika Makowska (do 2008), Kazimierz Dyguś (od 2008)	b.d.
12 VI 2010 (XXXVII)		**W.** Piotr Sikorski; **S.** Ewa Zaraś-Januszkiewicz, Mirosława Górecka (od 2011); **Sk.** Anna Zawadzka; **Czł.** Piotr Dobrzyński, Małgorzata Falencka-Jabłońska, Józef Klocek, Kazimierz Dyguś, Danuta Solecka, Małgorzata Sułkowska, Katarzyna Marciszewska	Helena Kubicka, Magdalena Świąder, Damian Makowski
20 IV 2013 (XXXVIII)		**W.** Małgorzata Sułkowska; **S.** Mirosława Górecka; **Sk.** Danuta Solecka; **Czł.** Piotr Dobrzyński, Józef Klocek, Agata Jędrzejuk, Izabella Kirpluk	Tomasz Majewski, Zbigniew Rusinowski, Kazimierz Dyguś
13 IV 2016 (XXXIX)	Katarzyna Marciszewska	**W.** Jacek Zakrzewski; **S.** Mirosława Górecka; **Sk.** Adam Kapler; **Czł.** Piotr Dobrzyński, Danuta Solecka, Artur Obidziński	**P.** Roman Zielony; **Czł.** Wojciech Ciurzycki, Piotr Zaniewski
17 X 2019 (XXXX)		**W.** Artur Obidziński; **S.** Ewa Muszyńska-Sadłowska; **Sk.** Mateusz Labudda; **Czł.** Piotr Dobrzyński (do III 2021), Piotr Zaniewski	**P.** Elżbieta Romanowska; **Czł.** Marzena Sujkowska-Rybkowska, Danuta Solecka, Wojciech Ciurzycki

Cz. – członek; **Czł. PWB** – członek ds. popularyzacji wiedzy botanicznej; **KOB** – Komisja Odczytów Publicznych z Dziedziny Botaniki; **KOP** – Komisja Odczytów Publicznych; **KPWB** – Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej; **KW** – komisja wydawnicza; **S.** – sekretarz; **Sk.** – skarbnik; **W.** – wiceprzewodniczący; **ZS.** – zastępca sekretarza; **ZSk.** – zastępca skarbnika

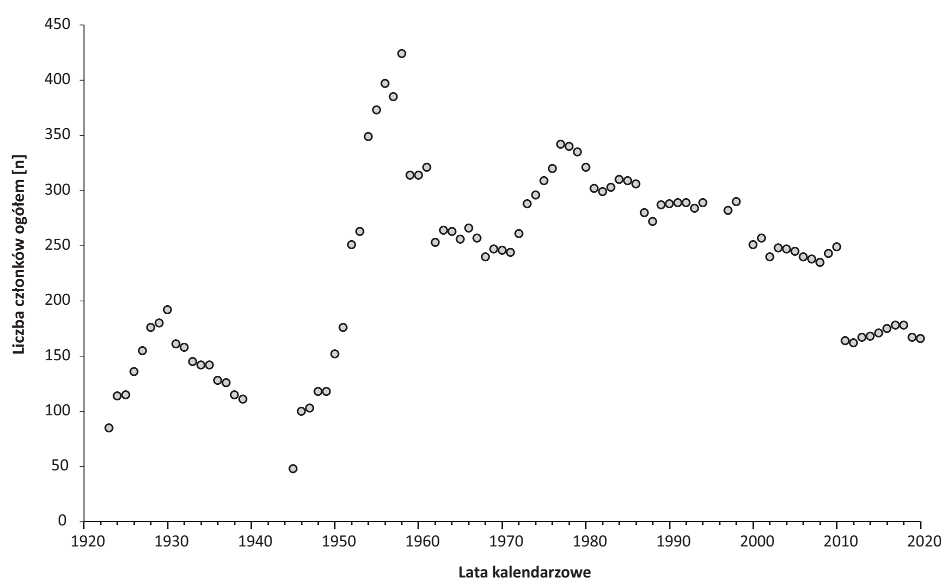
i zazwyczaj przeważali także inni członkowie Oddziału, w tym: 7 wiceprezesów, 14 sekretarzy, 11 skarbników, co zostało szczegółowo opisane w Rozdziale 1. niniejszej monografii.

Członkowie

W historii Towarzystwa pod względem liczby członków Oddział Warszawski zawsze był najliczniejszy. Wynikało to co najmniej z dwóch przyczyn: mnogości jednostek naukowych, badawczych i edukacyjnych w stolicy oraz zasięgu terytorialnego Oddziału, wykraczającego poza aglomerację warszawską, obejmującego mniejsze ośrodki, posiadające własne instytucje o charakterze botanicznym, m.in. Kielce, Siedlce, Skierniewice, Puławy. To nagromadzenie i jednocześnie rozproszenie botaników środowiska warszawskiego z jednej strony dawało większą siłę organizacyjną i możliwość tworzenia specjalistycznych sekcji przy Oddziale, ale z drugiej utrudniało jego integrację i ograniczało frekwencję na zebraniach.

Najwięcej członków Oddziału wywodziło się zawsze z SGGW i UW. W okresie powojennym, wraz ze zmianami w systemie nauki i szkolnictwa, wśród członków Oddziału pojawili się pracownicy nowych instytucji, do których należały m.in. instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk (PAN) w liczbie sześciu. Ponadto członkowie wywodzili się z innych instytucji naukowych, wśród których wymienić należy przede wszystkim: Instytut Badawczy Leśnictwa, Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, Instytut Ochrony Roślin (IOR), Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, Instytut Sadownictwa (potem działający pod nazwą Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa im. S. Pieniążka), Instytut Melioracji i Użytków Zielonych (od 2010 działający jako Instytut Technologiczno-Przyrodniczy), Instytut Ziemniaka (w roku 1997 włączony do Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin), Państwowy Instytut Geologiczny (w latach 1953–1987 Instytut Geologiczny). Członkowie naszego Oddziału wywodzili się także z innych uczelni, takich jak: Akademia Medyczna (której pracownicy po dziś dzień pełnią ważne funkcje w Zarządzie Głównym PTB), Politechnika Warszawska, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego (do 1999 Akademia Teologii Katolickiej), Wyższa Szkoła Ekologii i Zarzadzania w Warszawie, a także Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach (wcześniej Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna i Akademia Podlaska).

Liczba członków Oddziału Warszawskiego (Ryc. 10.2.9) wykazuje znaczące wahania będące odzwierciedleniem nie tylko wewnętrznej jego dynamiki, ale także wydarzeń historycznych o ogólniejszym charakterze. W okresie międzywojennym liczba członków rosła od 85 osób w chwili

Ryc. 10.2.9. Liczba członków Oddziału Warszawskiego PTB w latach 1922–2020. Opracowanie własne, na podstawie: Bukowiecki i Gorczyński (1972), Gej (1986) i sprawozdań z działalności Oddziału Warszawskiego w okresie od 1986 r. do 2020 r.

utworzenia Oddziału do 192 w roku 1930. Wyraźny spadek liczby członków w latach 1931–1939 można wiązać z kryzysem gospodarczym w kraju. Działania II wojny światowej, której nie przeżyło 20 warszawskich botaników zrzeszonych w PTB (Anonim 1946) sprawiły, że liczba członków zmalała do najniższej w całej historii Oddziału, tj. do 48 osób. Wczesne lata powojenne przyniosły dynamiczny przyrost liczby członków, który trwał do roku 1958, gdy w Oddziale zrzeszonych było 424 botaników i była to liczba największa w całej jego historii. Przyczyn tego wzrostu upatrywać można w odbudowie i rozbudowie szkolnictwa wyższego w nowych warunkach ustrojowych, a także w delegalizacji wielu stowarzyszeń i organizacji w okresie stalinizmu. Przykładem może być tu Polskie Towarzystwo Dendrologiczne, rozwiązane w 1950 r. pod naciskiem władz komunistycznych, co spowodowało, że część jego członków przeszła do struktur PTB. W latach 1958–1968 liczba członków znacząco zmalała (do 240) zapewne z powodu przywrócenia po 1956 r. możliwości odtwarzania i tworzenia stowarzyszeń, a w okresie 1970–1977 ponownie wzrosła do 340, co w jakimś stopniu wynikać może z powstania kolejnych nowych ośrodków akademickich, w szczególności sieci wyższych szkół pedagogicznych w nowych miastach wojewódzkich oraz z rozwoju ich kadry naukowej w tzw. epoce Gierka. Na ten okres przypada też wydzielenie się z Oddziału Warszawskiego dwóch nowych oddziałów regionalnych: Kieleckiego w 1974 r. i Skierniewickiego w 1981. Od lat 80. XX wieku zaznacza się powolny, ale stały spadek liczby członków (na lata 1987, 2000 i 2011, w których spadki są największe, przypadły rewizje list członków i skreślenia osób niepłacących składek przez kilka lat). Inną przyczyną obserwowanego spadku może być odpływ członków związany z wyodrębnianiem się z PTB nowych towarzystw lub restytucją wcześniej istniejących (w 2002 r. – powstało Polskie Towarzystwo Biologii Eksperymentalnej Roślin, w 2009 r. – Polskie Towarzystwo Dendrologiczne, w 2011 – Polskie Towarzystwo Mykologiczne), ale też z powstaniem nowych organizacji i form aktywności, poszerzaniem się możliwości indywidualnego działania i kontaktów zagranicznych oraz nadejściem ery komunikacji cyfrowej i mediów społecznościowych.

W 2021 roku Oddział Warszawski liczył 160 członków, w tym: 10 honorowych, 95 zwyczajnych, 53 emerytowanych i 12 nadzwyczajnych. Na przestrzeni ostatnich 35 lat znacznie zwiększył się udział członków emerytowanych: z ok. 13% w roku 1985 do ok. 33% obecnie. W roku 1985 botanicy z UW stanowili 25% członków Oddziału, zaś z SGGW 21%. Dzisiaj przeważają botanicy z SGGW, stanowiący ok. 34% składu (55 osób), a z UW ok. 26% (41 osób). Ponadto, podobnie jak w roku 1985, pozostali członkowie wywodzą się głównie z innych jednostek naukowych, a ponadto także ze środowiska nauczycielskiego. Od roku 1979, dzięki inicjatywie ówczesnego przewodniczącego prof. Stanisława Lewaka, Oddział posiada stałych, instytucjonalnych członków wspierających, którzy w chwili przyjęcia wnieśli stosunkowo wysokie opłaty wpisowe wynoszące od 1 tys. do 10 tys. zł i zobowiązali się wnosić składki roczne w kwocie 500 zł (Ryc. 10.2.10). Do instytucji tych należą: UW, SGGW, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne oraz Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa (w roku 1997 włączony do Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin). Ten ostatni, w ślad za wydzieleniem się Oddziału Skierniewickiego w naturalny sposób stał się jego członkiem wspierającym, natomiast do grona członków wspierających Oddziału Warszawskiego dołączył PAN OB-CZRB w Powsinie. Z czasem zmieniła się także forma wspierania z finansowej na logistyczno-organizacyjną, wyrażająca się głównie użyczaniem na potrzeby PTB infrastruktury, którą dysponują ww. instytucje.

Sekcje działające przy Oddziale Warszawskim

Przy Oddziale Warszawskim okresowo działało co najmniej pięć sekcji PTB. Ich wyodrębnianie się w latach 50. ubiegłego wieku było związane z istotnym postępem w naukach biologicznych (zwłaszcza eksperymentalnych i rozwojem nowych technik badawczych), jaki się wówczas dokonał. Znalazło to odbicie w znacznym przyroście liczby członków Towarzystwa i rozwoju jego działalności w tym okresie. Szczegółowy opis działalności poszczególnych Sekcji znajduje się w Rozdziale 11. Poniżej przedstawione są jedynie składy zarządów tych sekcji, które prowadziły odrębną, samodzielną działalność w ramach Oddziału Warszawskiego. Chronologicznie, wg daty powołania przy Oddziale,

Warszawa, dnia 4. XII. 1979 r.

Do
Zarządu Oddziału
Polskiego Towarzystwa Botanicznego
w Warszawie

Po zapoznaniu się z zadaniami Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz z jego statutem deklaruję wstąpienie w poczet członków wspierających Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Nazwa Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne

Adres 00-024 Warszawa, ul. Al. Jerozolimskie 28

Podpisy

Członkowie wprowadzający /zwyczajni/
1. Halina Gutowska
2. Zdzisława Wojcik

Uzgodniona, w oparciu o § 16, p. 2 Statutu P.T.B. wysokość rocznej składki członkowskiej wynosi zł. 500,-. / słownie złotych pięćset /, a wysokość wpisowego zł. 1000,-. /słownie złotych jeden tysiąc

Za Zarząd Oddziału:

Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie na posiedzeniu w dniu 17.12.1979 r. uchwałą zebranych postanawia przyjąć – ~~nie przyjąć~~ PWRiL w poczet członków wspierających P.T.B.

Sekretarz Oddziału Przewodniczący

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego na posiedzeniu w dniu 28.III.80 postanawia decyzję Oddziału PTB w Warszawie zatwierdzić – ~~nie zatwierdzić~~ z powodu

Sekretarz Generalny Prezes

SGGW-AR 321/79-100

Ryc. 10.2.10. Deklaracja wstąpienia i przyjęcia Państwowego Wydawnictwa Rolniczego i Leśnego w poczet członków wspierających Oddziału Warszawskiego PTB (archiwum PTB)

funkcjonowały następujące Sekcje: Fizjologii Roślin (od 1955), Dendrologiczna (od 1955), Ekologii i Socjologii Roślin (od 1956), Mykologiczna (od 1957) oraz Ogrodów Botanicznych i Arboretów (od 1978). Warto zauważyć, że botanicy warszawscy często byli także wybierani na przewodniczących sekcji ogólnopolskich Towarzystwa. Żadna z ww. Sekcji nie działa aktualnie przy Oddziale Warszawskim. Najdłużej, tj. do roku 2011, aktywni byli członkowie Sekcji Mykologicznej. Pełne odtworzenie składów Zarządów Sekcji działających przy Oddziale utrudnia niedostatek źródeł – stąd dotkliwe luki w przedstawionych poniżej opisach.

Jako pierwsza, 17 marca 1955 r., przy Oddziale Warszawskim powstała Sekcja Fizjologii Roślin (od 1969 r. działająca pod nazwą Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin), głównie z inicjatywy prof. Michała Korczewskiego (SGGW). Wg protokołu z zebrania założycielskiego jej przewodniczącym został Kazimierz Bassalik (UW), wiceprzewodniczącym Piotr Strebeyko (UW, lecz wg sprawozdania z działalności Oddziału za rok 1954/1955 przewodniczącym był P. Strebeyko a sekretarzem Mirosław Fiuczek). W 1958 roku, 9 maja wybrano jako przewodniczącego P. Strebeyko (UW) a sekretarzem został Bronisław Gej (SGGW). Po zaniechaniu działalności pod koniec lat 60. XX w. Sekcja została reaktywowana w 1972 r. na posiedzeniu w dniu 8 grudnia jako Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin. Jej przewodniczącą została wówczas Zofia Starck z SGGW. W roku 1992 przewodniczącą Sekcji przy Oddziale została dr Dorota Kubowicz (SGGW), która pełniła tę funkcję do tragicznej śmierci w roku 1995. Ostatnią przewodniczącą Sekcji była prof. Elżbieta Romanowska (UW).

Sekcja Dendrologiczna Oddziału Warszawskiego powstała 19 października 1955 r. Jej pierwszym przewodniczącym został Włodzimierz Seneta (SGGW). Następnie, 22 listopada 1957 r. przewodniczącym został wybrany Tadeusz Szymanowski (PW), sekretarzem Maria Sonnenfeldt. W kadencji 1963–1966 przewodniczącym ponownie był W. Seneta, który w sprawozdaniu z 8 czerwca 1966 r. stwierdził, że działalność Sekcji przy Oddziale jest bardzo ograniczona.

Sekcja Ekologii i Socjologii Roślin (od 1971 r. działająca pod nazwą Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej) przy Oddziale powołana została 23 marca 1956 r. na zebraniu w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin UW. Inicjatorem jej powołania, a także pierwszym przewodniczącym, był Władysław Matuszkiewicz (UW), sekretarzem została Maria Polakowska (UW). W roku 1960 funkcję sekretarza powierzono Henrykowi Zimnemu (SGGW), a osoba przewodniczącego pozostała bez zmian.

Sekcja Mykologiczna zawiązała się przy Oddziale Warszawskim na zebraniu 13 czerwca 1957 r. Pierwszym przewodniczącym został Tadeusz Pietkiewicz (IOR Reguły) zmarły tragicznie w roku 1959, a sekretarzem Sabina Czyżewska (IOR Reguły). W kolejnych kadencjach wybrano: w 1960 r. przewodniczącego Henryka Orłosia (IBL), sekretarza Halinę Jakubczyk (Zakład Ekologii PAN); w roku 1962 przewodniczącego H. Orłosia, sekretarza Czesławę Kozłowską (IBL); w roku 1963 przewodniczącego Jerzego Ważnego (SGGW), sekretarza S. Czyżewską. W tym ostatnim składzie Zarząd działał do roku 1970. Od roku 1970 do 1977 pracował Zarząd w składzie: przewodniczący J. Ważny, sekretarz Tomasz Majewski (Instytut Botaniki PAN). Od 25 listopada 1977 r. do roku 1988 przewodniczącą była C. Kozłowska, sekretarzem Alicja Borowska (UW). Kolejny Zarząd wybrany 28 stycznia 1988 r. pracował do roku 1996 w składzie: przewodnicząca Halina Borecka (Instytut Sadownictwa) i sekretarz Joanna Marcinkowska (SGGW). W dniu 14 listopada 1996 r. wybrano na przewodniczącą J. Marcinkowską, a na sekretarza Krystynę Grzelak (IHAR Radzików); ten skład funkcjonował do końca działania tej Sekcji przy Oddziale Warszawskim, tj. do 10 czerwca 2011 r., kiedy to odbyło się ostatnie zebranie. Prof. Tomasz Majewski przedstawił wówczas historię Sekcji oraz sylwetkę i zasługi prof. Aliny Skirgiełło.

Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów (istniejąca od 1973 r.) przy Oddziale Warszawskim powstała na zebraniu inauguracyjnym 10 stycznia 1978 r. Pierwszym przewodniczącym był Bogusław Molski (Ogród Botaniczny PAN), sekretarzem Teresa Bielska (Ogród Botaniczny UW).

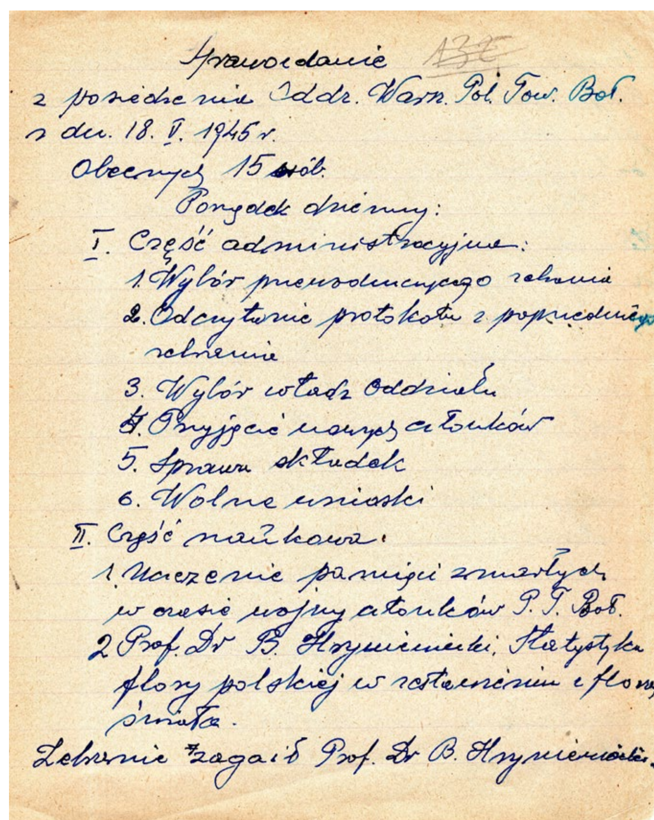
Siedziby Zarządu oraz miejsca i terminy zebrań

Siedziba Zarządu, miejsce zebrań referatowych, a często i ich tematyka, od początku związane były z osobą przewodniczącego Oddziału (Tab. 10.2.1). W pierwszej dekadzie (1922–1932) przewodniczący wywodzili się z grona profesorów UW. Tam też znajdowała się siedziba Oddziału. Również zebrania odbywały się na UW przez pierwszych 46 lat, mimo że pracami Zarządu w tym czasie kierowali także profesorowie z SGGW i były zgłaszane postulaty, aby przynajmniej część zebrań organizować tamże. Pierwszy przewodniczący – prof. Zygmunt Wóycicki, na pierwszym zebraniu referatowym Oddziału we czwartek 30 listopada 1922 r. zaproponował, aby odbywały się one zawsze w ostatnie czwartki każdego miesiąca o godz. 18 w sali wykładowej zakładów botanicznych (tzw. audytorium botanicznym) UW na pierwszym piętrze budynku byłej Szkoły Głównej przy Krakowskim Przedmieściu. Zwyczaj ten zachowano do 2 czerwca 1966 r., organizując (z wyjątkiem okresu II wojny światowej) od 6 do 8 spotkań rocznie z przerwą wakacyjną. Od 3 listopada 1966 r. do 18 stycznia 1968 roku zebrania referatowe odbywały się nadal we czwartki na UW, ale w innych pomieszczeniach[4]: w gmachu Instytutu Geograficznego, a później także w Pałacu Kazimierzowskim lub w budynku Obserwatorium Astronomicznego. Od 15 lutego 1968 r. zebrania Oddziału odbywały się w SGGW przy ul. Rakowieckiej 26/30, na co wpływ miał skład wybranego wówczas nowego Zarządu Oddziału, który po raz pierwszy w całości złożony był z botaników z SGGW. W kolejnych kadencjach zebrania odbywały się zarówno na UW przy Krakowskim Przedmieściu w sali im. Brudzińskiego, jak i w sali im. M. Kopernika przy Obserwatorium Astronomicznym oraz w SGGW przy ul. Rakowieckiej w pawilonie III [5]. Miejsce spotkań zależało głównie od tego z jakiego ośrodka

---

[4] W salach 111 i 102 Instytutu Geograficznego i w sali im. Mikołaja Kopernika w budynku Obserwatorium Astronomicznego.

[5] Były to sale 204 i 302 oraz sala konferencyjna 31.

Sprawozdanie
z posiedzenia Oddz. Warsz. Pol. Tow. Bot.
z dn. 18. V. 1945 r.
Obecnych 15 osób.
Porządek dzienny:
I. Część administracyjna:
1. Wybór przewodniczącego zebrania
2. Odczytanie protokołu z poprzedniego zebrania
3. Wybór władz Oddziału
4. Przyjęcie nowych członków
5. Sprawy składek
6. Wolne wnioski
II. Część naukowa:
1. Uczczenie pamięci zmarłych w czasie wojny członków P.T.Bot.
2. Prof. Dr B. Hryniewiecki: Statystyka flory polskiej w zestawieniu z florą świata.
Zebranie zagaił Prof. Dr B. Hryniewiecki.

Ryc. 10.2.11. Początek protokołu pierwszego po zakończeniu II wojny światowej zebrania Oddziału Warszawskiego PTB, które odbyło się 18 V 1945 r. (archiwum PTB)

wywodziła się osoba przewodnicząca Zarządowi w danej kadencji. Kolejna zmiana miejsca zebrań związana była z przeniesieniem w roku 2000 Wydziału Biologii UW do nowego gmachu przy ul. Miecznikowa oraz wszystkich Wydziałów SGGW do nowych budynków na terenie kampusu im. Edwarda hr. Raczyńskiego przy ul. Nowoursynowskiej na Ursynowie w roku 2003. Ostatnie zebranie w SGGW przy ul. Rakowieckiej odbyło się 5 czerwca 2001 r. w sali 31. Pierwsze zebranie w budynku Wydziału Biologii przy ul. Miecznikowa miało miejsce 1 czerwca 2001 i do roku 2004 większość zebrań odbywała się tamże. W kadencji 2004–2007 spotkania odbywały się w Ogrodzie Botanicznym CZRB PAN w Powsinie, na Wydziale Leśnym SGGW przy ul. Nowoursynowskiej 159 i na Wydziale Biologii UW przy ul. Miecznikowa. Od roku 2007 do 2020 ich miejscem był głównie Wydział Leśny[6] SGGW, dwa odbyły się na Wydziale Biologii UW[7]. Wprowadzona niegdyś przez Z. Wóycickiego tradycja czwartkowych spotkań Oddziału została utrzymana do 18 maja 1995 r. W kadencji 1995–1998 i 1998–2001, gdy przewodniczącą Oddziału była dr hab. prof. SGGW Grażyna Garbaczewska, zebrania odbywały się we wtorki o godz. 16.30. W kadencji prof. Małgorzaty Wierzbickiej w latach 2001–2004 i doc. Heleny Kubickiej, przypadającej na lata 2004–2007 dominowały sesje naukowe z wieloma referatami, które odbywały się w soboty. Do tradycji spotkań czwartkowych powrócił dr hab. Jacek Zakrzewski w kadencji 2007–2010, jednak z powodu trudności w dostępności odpowiednich sal, od października 2012 roku, dniem spotkań stała się środa. W kadencjach 2016–2019 i 2019–2021 – pod przewodnictwem dr Katarzyny Marciszewskiej, przyjęta została mieszana forma spotkań tj. jednoreferatowych w środy i o charakterze konferencji w soboty.

W czasie blisko 100-letniej historii, trzykrotnie doszło do przerwania działalności Oddziału: w latach 1939–1945 na czas II wojny światowej (ostatnie protokołowane posiedzenie odbyło się 25 maja 1939 r., a pierwsze po wojnie 18 maja 1945 r. (Ryc. 10.2.11); w roku 1982 na czas stanu

[6] W budynku 34, były to: sala dydaktyczna Samodzielnego Zakładu Botaniki Leśnej 0/81 lub sala posiedzeń Rady Wydziału 0/94.

[7] W auli 9B.

wojennego (ostatnie posiedzenie odbyło się 5 XI 1981 r., a pierwsze po jego zniesieniu 3 III 1983 r.) oraz w roku 2020 z powodu pandemii COVID-19 (ostatnie zebranie naukowe odbyło się 4 III 2020 r., zaś pierwsze spotkanie po przerwie odbyło się w formie webinarium 28 IV 2021 r.).

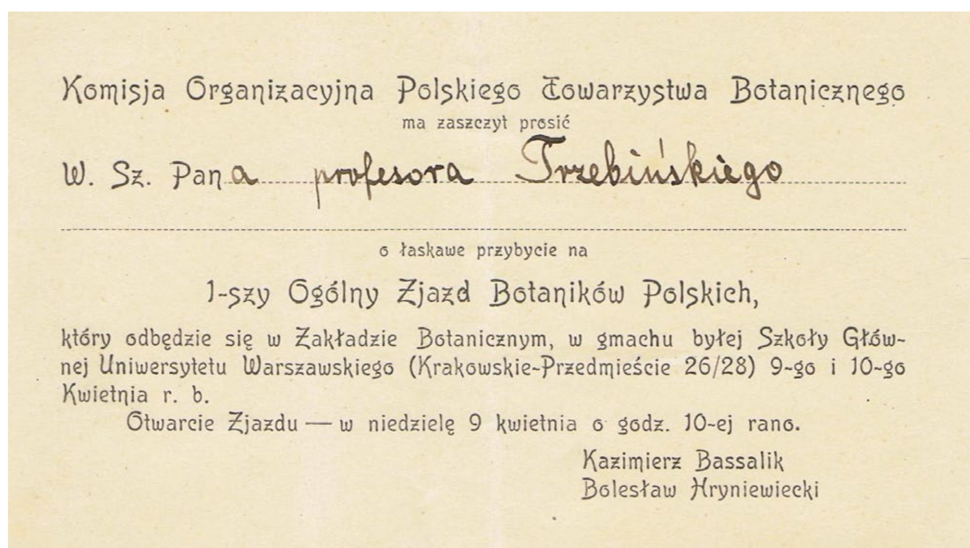
10.2.3. Działalność naukowa, na rzecz ochrony przyrody i popularyzacji nauki

Zjazdy Towarzystwa

Podstawową formą działalności naukowej było i jest organizowanie zjazdów całego Towarzystwa oraz konferencji i spotkań referatowych Oddziału. Do roku 2020 w Warszawie odbyło się osiem zjazdów PTB (Tab. 10.2.2) – cztery przed II wojną światową, w tym założycielski w roku 1922 i cztery po wojnie. Jubileuszowy, LIX Zjazd z okazji 100-lecia PTB, przypadający w roku 2022 również ma odbyć się w Warszawie. Poza cyklem zjazdowym botanicy warszawscy byli organizatorami Walnego Zgromadzenia Delegatów w roku 1962 oraz obchodów jubileuszu 75-lecia PTB w roku 1997.

1. Zjazd PTB (1922). Zjazd założycielski PTB (Tab. 10.2.2), odbył się na terenie Uniwersytetu Warszawskiego w sali wykładowej zakładów botanicznych (tzw. audytorium botanicznym) na pierwszym piętrze budynku byłej Szkoły Głównej przy Krakowskim Przedmieściu 26/28. W archiwum PTB nie zachowały się żadne oryginalne dokumenty z tego Zjazdu poza wspólnym zdjęciem jego uczestników i zaproszeniem na Zjazd wysłanym przez Komisję Organizacyjną do prof. Trzebińskiego (Ryc. 10.2.12). Komisję tę powołano 10 kwietnia 1920 r. podczas Zjazdu Nauki Polskiej. Jej skład został podany w Rozdziale 1. niniejszej monografii. Wybór Warszawy jako miejsca Zjazdu i przyszłej siedziby Towarzystwa podyktowany był przede wszystkim względami natury administracyjnej (m.in. bliskość urzędów centralnych), ale inicjatorami założenia Towarzystwa byli botanicy wywodzący się z różnych ośrodków, głównie jednak z krakowskiego i warszawskiego.

W przededniu Zjazdu, wieczorem 8 kwietnia 1922 r. odbyło się zebranie koleżeńskie, na którym przemawiali m.in. profesorowie Edmund Jankowski i Bolesław Hryniewiecki oraz uznany florysta i mykolog p. Konstanty Prószyński. Przebieg Zjazdu odtworzył m.in. na podstawie artykułów z codziennej prasy T. Majewski (1986). Prace Zjazdu rozpoczęły się 9 kwietnia o godz. 10 przemówieniem wstępnym prof. Zygmunta Wóycickiego. Przemawiali także przedstawiciele: prezesa Rady Ministrów, ministra oświaty i rolnictwa, Akademii Umiejętności i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego,

Komisja Organizacyjna Polskiego Towarzystwa Botanicznego
ma zaszczyt prosić
W. Sz. Pana profesora Trzebińskiego

o łaskawe przybycie na
1-szy Ogólny Zjazd Botaników Polskich,
który odbędzie się w Zakładzie Botanicznym, w gmachu byłej Szkoły Głównej Uniwersytetu Warszawskiego (Krakowskie-Przedmieście 26/28) 9-go i 10-go Kwietnia r. b.
Otwarcie Zjazdu — w niedzielę 9 kwietnia o godz. 10-ej rano.
Kazimierz Bassalik
Bolesław Hryniewiecki

Ryc. 10.2.12. Zaproszenie na zjazd założycielski Polskiego Towarzystwa Botanicznego, który odbył się w Warszawie, 9 i 10 IV 1922 roku (archiwum PTB)

Tabela 10.2.2. Wykaz zjazdów Polskiego Towarzystwa Botanicznego, które odbyły się w Warszawie w latach 1922–2020. Opracowanie własne, na podstawie zachowanych programów, sprawozdań i relacji, materiałów z archiwum PTB, a także prasy codziennej i opracowań T. Majewskiego (1986, 2010)

Nr Zjazdu	Data, miejsce i tytuł zjazdu Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.	Sesje terenowe
1	9–10 IV 1922, Warszawa, I Zjazd Ogólny Botaników Polskich Uniwersytet Warszawski	ok. 100/b.d./0	Natolin
4	12–15 VII 1925, IV Zjazd w ramach XII Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Politechnika Warszawska	b.d.	Puszcza Białowieska, Modrzewina w Małej Wsi
10	21–30 VI 1931, Biblioteka Narodowa; X Zjazd w ramach III Zjazdu Botaników Słowiańskich Biblioteka Narodowa	133/86/0	Puszcza Białowieska, jez. Wigry, Gdynia–Hel–Poznań–Kórnik–Rogalin–Kraków
15	28–30 VI 1936, XV Zjazd PTB Uniwersytet im. Józefa Piłsudskiego	b.d./24/0	Puszcza Białowieska
19	29–30 IX 1945, XIX Zjazd PTB SGGW w Warszawie	42/7/0	Natolin, Warszawa
26	12–15 VI 1952, XXVI Zjazd PTB; odbył się w siedzibie Związku Nauczycielstwa Polskiego	b.d./36/0	Puszcza Kampinoska, Natolin, Skierniewice, Wilanów, Ogród Botaniczny UW, Żelazowa Wola
41	19–22 IX 1972, XLI Zjazd PTB Uniwersytet Warszawski	400/177/0	Puszcza Kampinoska, Żelazowa Wola–Nieborów, Konin, Młochów–Skierniewice
55	6–12 IX 2010, LV Zjazd PTB *Planta in vivo, in vitro et in silico* SGGW[1], UW[2], Instytut Badawczy Leśnictwa; Ogród Botaniczny CZRB PAN, Komitet Badań Czwartorzędu PAN	500/131/237	Puszcza Kampinoska, Dolina Wisły, Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, Przełom Bugu, Puszcza Białowieska, Dolina Narwi, Wysoczyzna Białostocka, Pojezierze Dzukijskie na Litwie

[1] Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Leśny: Samodzielny Zakład Botaniki Leśnej, Zakład Mykologii i Fitopatologii Leśnej; Wydział Rolnictwa i Biologii: Katedra Botaniki; Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu: Katedra Ochrony Środowiska, Katedra Roślin Ozdobnych; [2] Uniwersytet Warszawski, Wydział Biologii: Instytut Botaniki.
u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; b.d. – brak danych

różnych instytutów i towarzystw oraz Rektor UW. Następnie na prezesów honorowych Zjazdu powołano profesorów: Emila Godlewskiego (Kraków), Józefa Rostafińskiego (Kraków), Edmunda Jankowskiego (Warszawa) i Józefa Rivoli (Poznań). Sprawozdanie z działań na rzecz organizacji Zjazdu i Towarzystwa przedstawił B. Hryniewiecki. Prof. S. Krzemieniewski poprowadził dyskusję i głosowanie nad ustawą (statutem) PTB. Na siedzibę naczelnych władz Towarzystwa wyznaczono Warszawę, natomiast w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie miały powstać oddziały terenowe. Za godło Towarzystwa przyjęto kwiatostan dziewięćsiłu (jednak dopiero w roku 1946 jednoznacznie rozstrzygnięto, że chodzi o dziewięćsił popłocholistny *Carlina onopordifolia*). Za główny cel przyszłej działalności Towarzystwo obrało popieranie rozwoju botaniki i nauk pokrewnych oraz ochrony szaty roślinnej, a także szerzenie tych idei w społeczeństwie. Jako główne formy działalności służące jego osiągnięciu wskazano:

> …organizowanie posiedzeń naukowych i wydawanie własnych czasopism a także innych publikacji z dziedziny botaniki, organizowanie zjazdów, konferencji itp., wygłaszanie publicznych odczytów i wykładów, urządzanie wystaw, zakładanie bibliotek, utrzymywanie kontaktów z pokrewnymi towarzystwami krajowymi i zagranicznymi oraz udział w ich pracach przyczyniających się do rozwoju nauk botanicznych i do ochrony szaty roślinnej, a także wydawanie fachowych opinii (za Kostyniuk 1972a).

Omawiano też sprawy związane z wydawaniem pisma Towarzystwa (pierwszy tom wydawnictwa Towarzystwa *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* ukazał się w 1923 r.), opracowaniem i opublikowaniem spisu botaników polskich (Anonim 1923a,b), terminologią botaniczną i podręcznikami oraz koniecznością badania flory Polski w kontekście tworzenia rezerwatów. W drugim dniu Zjazdu, w przerwie obiadowej, uczestnicy zwiedzili Muzeum Narodowe i Zamek Królewski. Zjazd zakończył się pokazem filmów botanicznych. Odbyła się także wycieczka do Natolina. O znaczeniu Zjazdu i powołaniu Towarzystwa informował *Kurjer Warszawski* z 11 kwietnia 1922 roku, następującymi słowy:

> Badacze flory polskiej, tego cudnego płaszcza ziemi naszej, który Stwórca zarzucił na nią, przyozdobiony szczodrze kwiatami, jak drogiemi kamieniami, pragną zespolić się w jedną całość, aby nabrać sił więcej i oddziaływać skuteczniej swą wiedzą, zarówno na swój naród własny, jako też dać znać o swych pracach naukowych uczonym całej ziemi.

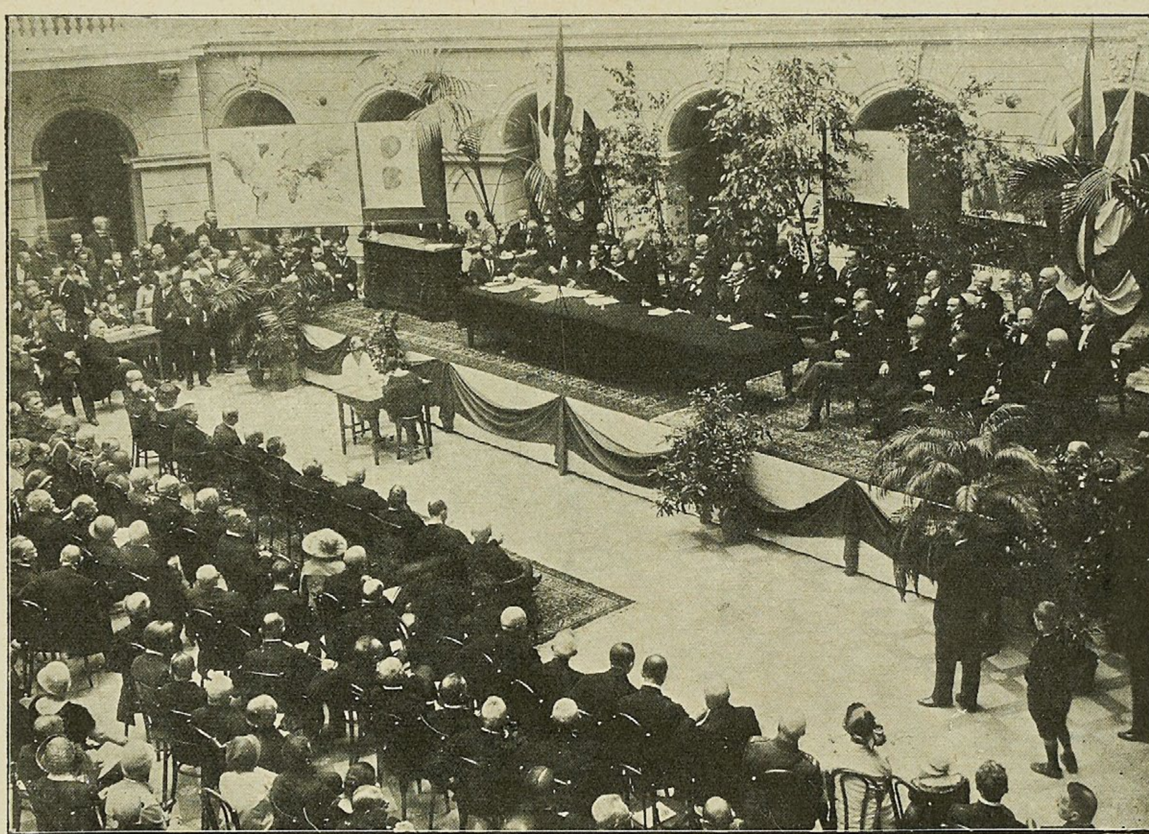
C i e k a w o s t k i. W relacji z części koleżeńskiej, która miała miejsce 8 kwietnia przywoływana jest przemowa powitalna prof. B. Hryniewieckiego. W dalszej części wygłoszonej po łacinie oracji przedstawił on sylwetki wybitniejszych polskich botaników jako niby przez siebie znalezione nowe gatunki roślin. W odpowiedzi sylwetkę prof. Hryniewieckiego, tą samą mową klasyczną przedstawił p. Konstanty Prószyński.

4. Zjazd PTB (1925). Naukowa część tego Zjazdu (Tab. 10.2.2) została zorganizowana w ramach XII Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich. Zjazd obejmował także Walne Zgromadzenie Delegatów, którzy m.in. wybrali nowe władze PTB. Przewodniczącym Oddziału Warszawskiego był wówczas prof. Zygmunt Wóycicki. Posiedzenie inauguracyjne (Ryc. 10.2.13A) odbyło się 12 lipca 1925 roku w Wielkiej Sali Politechniki Warszawskiej. Również pozostałe obrady odbywały się na Politechnice Warszawskiej, a sam Zjazd był wydarzeniem o wielkiej skali i rozmachu. Łącznie uczestniczyło w nim 2200 osób, wśród nich liczni goście zagraniczni, przedstawiciele władz państwowych i wystawcy. Towarzyszyły mu: wystawa przyrodniczo-lecznicza zorganizowana i urządzona wielkim nakładem pracy i fachowej wiedzy, zajmująca parter i dwa piętra nowo wybudowanego gmachu Kreślarni Politechniki, wycieczki po Warszawie (m.in. statkami floty wiślanej), wyjścia do teatrów, uroczysty bankiet. W składzie komitetu organizacyjnego XII Zjazdu LiP z ramienia PTB występował ówczesny prezes PTB prof. Bolesław Hryniewiecki. Pełny skład komitetu (Ryc. 10.2.13B) był następujący: prezes – prof. dr Leon Kryński, wiceprezes – prof. Bolesław Hryniewiecki, sekretarz generalny – prof. Edward Loth oraz przewodniczący komitetu wystawowego – prof. Bronisław Koskowski.

Obrady naukowe toczyły się w 35 sekcjach: jedną z ich była Sekcja Botaniczna, której przewodniczącym był prof. B. Hryniewiecki, a sekretarzem dr Franciszek Ksawery Skupieński. Botanicy brali także udział w pracach Sekcji Przyrodniczo-Dydaktycznej, której przewodniczącym był prof. Henryk Raabe, a sekretarzem prof. B. Krzemiński oraz Sekcji Przyrodniczo-Rolniczej, gdzie działowi rolniczemu przewodniczył Marian Górski. Szczegółową relację z otwarcia i obrad plenarnych, alfabetyczny spis uczestników i ich fotografie oraz trasy wycieczek zawiera *Album Pamiątkowe* wydany w 1926 r. (Ryc. 10.2.14A). Wycieczki Zjazdu opisane w *Albumie* w liczbie 11 nie obejmują jednak wypraw do Białowieży i do planowanego rezerwatu Modrzewina w Małej Wsi k. Grójca zorganizowanych w ramach IV Zjazdu PTB. Dwudniową wycieczkę do Parku Narodowego w Białowieży poprowadził i opisał w odrębnym wydawnictwie Józef Paczoski (Ryc. 10.2.14B).

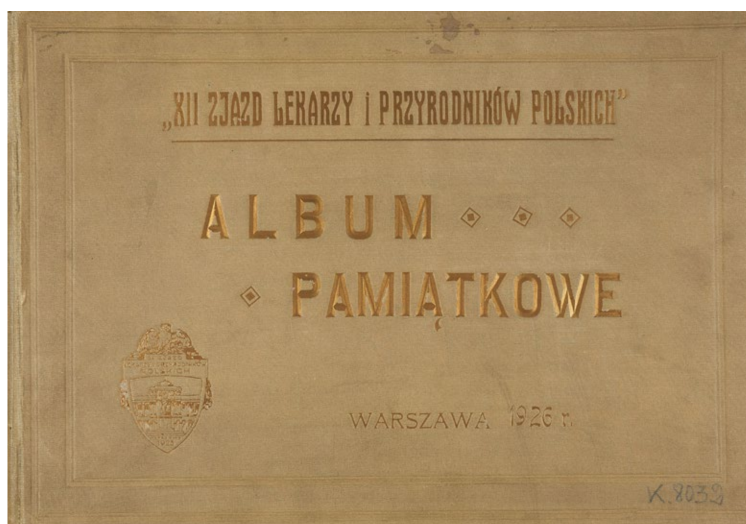
C i e k a w o s t k i. W *Albumie Pamiątkowe* znaleźć można ciekawe informacje dotyczące organizacji i przebiegu Zjazdu, m.in.:

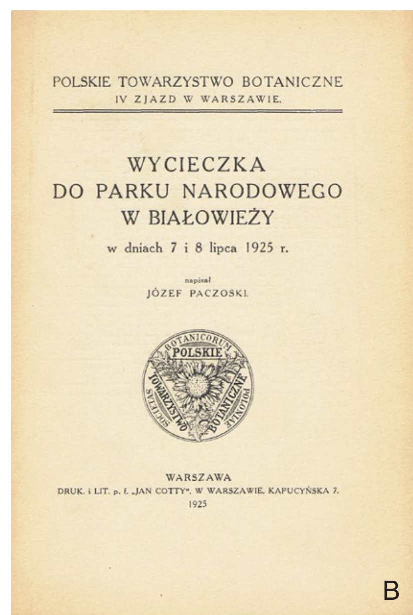
> Biuro Zjazdu, mieszczące się pierwotnie w gmachu Anatomicum przy ul. Chałubińskiego, na długi szereg dni przed otwarciem Zjazdu przenosi się do nowego gmachu Kreślarni Politechniki Warszawskiej przy ul. Koszykowej 74. Zakładają telefony, telegraf i pocztę dla użytku członków Zjazdu. Główny gmach Politechniki Warszawskiej, przeznaczony na inauguracyjne posiedzenie i posiedzenia sekcyj naukowych, dekoruje się zielenią, dywanami. W dniu 10 i 11 lipca funkcjonują biura informacyjne i mieszkaniowe na dworcach kolejowych. Wieczorem 11 lipca w rzęsiście oświetlonym ogrodzie na tyłach pałacu Zamoyskich na Nowym Świecie zbierają się przybyli na Zjazd członkowie. (…) Aby dać możność uczestnikom Zjazdu zwiedzenia Teatru Narodowego, przed rokiem odbudowanego w Warszawie, komitet organizacyjny zakupił przedstawienie galowe na cześć członków Zjazdu. Wystawiono *Maskaradę na poddaszu.*

Ryc. 10.2.13. Posiedzenie inauguracyjne XII Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich 12 VII 1925 r. w Wielkiej Sali Politechniki Warszawskiej (**A**) i plansza przedstawiająca skład Komitetu Organizacyjnego, którego wiceprezesem był Bolesław Hryniewiecki – prezes PTB (**B**) (kolekcja Repozytorium Cyfrowego Instytutów Naukowych)

Ryc. 10.2.14. *Album Pamiątkowe* wydany po XII Zjeździe Lekarzy i Przyrodników Polskich w 1926 roku zawierający szczegółowy opis przebiegu obrad i wydarzeń towarzyszących (**A**) (kolekcja Repozytorium Cyfrowego Instytutów Naukowych) oraz opracowanie dokumentujące sesję terenową, która obyła się podczas IV Zjazdu PTB (**B**) (archiwum PTB)

10. Zjazd PTB (1931). Zjazd odbył się wraz z III Zjazdem Botaników Słowiańskich (Tab. 10.2.2). Zorganizowany został z dużym rozmachem, mimo trwającego kryzysu gospodarczego (Majewski 1986). Prezydium Zjazdu stanowili profesorowie: Z. Wóycicki (prezes), B. Hryniewiecki (wiceprezes), S. Dziubałtowski (sekretarz generalny), K. Bassalik (przewodniczący Oddz. Warszawskiego). W skład Komisji organizacyjnej weszli: przewodniczący – B. Hryniewiecki, sekretarz – S. Dziubałtowski, członkowie: K. Bassalik, W. Becker, dyrektor L. Danielewicz[8], T. Gorczyński, radca J. Kloska[9], R. Kobendza, St. Krupko, F. Majewski, dyrektor J. Miklaszewski[10], W. Moycho, W. Niedziałkowski, B. Niewieczerzałówna, F.K. Skupieński, M. Sokołowski, H. Teleżyński, St. Wóycicki i H. Wechsler. W skład podkomisji urządzenia wystawy bibliograficzno-botanicznej wchodzili: przewodniczący B. Hryniewiecki, E. Grabda, J. Kołodziejczyk, F. Majewski, W. Niedziałkowski, A. Ossowski, H. Teleżyński, M. Sokołowski, St. Wóycicki i Woydyno[11]. Kierownictwo Biura Zjazdu objęli p.p.: F.K. Skupieński i W. Moycho. Uroczystego otwarcia dokonał prezes PTB prof. Zygmunt Wóycicki 24 czerwca 1931 r. o godz. 12.15 w Bibliotece Narodowej przy ul. Rakowieckiej 6 (Ryc. 10.2.15). Wzięli w nim udział przedstawiciele władz państwowych i stołecznych, poselstwa krajów słowiańskich oraz przedstawiciele uczelni, instytucji naukowych i społecznych. Do prezydium honorowego Zjazdu zaproszeni zostali profesorowie: B. Němec i K. Domin z Pragi, V. Vouk z Zagrzebia i N. Arnaudov z Sofii. Referat otwierający pt. *Historja rozwoju botaniki w Polsce* przedstawił vice-prezes prof. B. Hryniewiecki, a następnie odbyło się zwiedzanie wystawy bibliograficzno-botanicznej urządzonej specjalnie z okazji Zjazdu. Złożyły się na nią prace botaniczne, czasopisma

[8] Dyrektor Wydziału Ogrodniczego m.st. Warszawy w latach 1920–1947, prezes Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego. W czasie II wojny światowej pomagał profesorom UW i SGGW (m.in. Marianowi Górskiemu i Romanowi Kobendzy) uniknąć wywózki na przymusowe roboty do Niemiec dostarczając im dokumenty o zatrudnieniu w Wydziale Ogrodniczym m.st. Warszawy.

[9] Radca ministerialny w Departamencie Leśnictwa w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych, wykładowca m.in. na Wydziale Leśnym SGGW.

[10] Dyrektor Departamentu Leśnictwa w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych, później profesor zwyczajny urządzania lasu i rektor SGGW w latach 1936–1944.

[11] W sprawozdaniu ze Zjazdu (1931) podano jedynie nazwisko osoby. Nie udało się odnaleźć informacji dotyczących tej osoby w żadnych innych archiwaliach PTB: być może nazwisko zostało błędnie podane.

Ryc. 10.2.15. Otwarcie III Zjazdu Botaników Słowiańskich i X Zjazdu PTB w dniu 24 VI 1931 r. w auli gmachu Biblioteki Narodowej przy ul. Rakowieckiej 6 w Warszawie. Od lewej: B. Němec (Praga), V. Vouk (Zagrzeb), N. Arnaudov (Sofia), K. Bassalik, Z. Wóycicki, K. Domin (Praga), B. Hryniewiecki, S. Dziubałtowski, ks. Bronisław Żongołłowicz (wiceminister wyznań religijnych i oświecenia publicznego). Przed stołem portrety E. Godlewskiego, M. Raciborskiego i J. Rostafińskiego; po lewej popiersie M. Szuberta; na ścianie wisi portret E. Godlewskiego (archiwum PTB)

przyrodnicze, portrety wybitnych polskich botaników oraz dzieła sztuki mające związek z botaniką. Tego też dnia rozpoczęły się trzydniowe obrady naukowe w pięciu sekcjach: ogólnej (9 referatów), fizjologicznej (20 referatów), anatomiczno-morfologiczno-cytologiczno-genetyczno-systematycznej (19 referatów), ekologiczno-fitogeograficznej (34 referaty) i organizacji działalności naukowej instytutów botanicznych w państwach słowiańskich (4 referaty). Gospodarzami sekcji byli botanicy polscy: S. Krzemieniewski z Lwowa, B. Niklewski, A. Wodziczko i K. Stecki – z Poznania, K. Rouppert z Krakowa i P. Wiśniewski z Wilna. Sekcjom przewodniczyli głównie botanicy z krajów słowiańskich, profesorowie: V. Vouk z Zagrzebia, S. Prát, B. Němec, J. Kořinek i K. Domin – z Pragi, J. Podpěra z Brna, N. Arnaudov z Sofii i W. Szafer z Krakowa. Wspomagali ich sekretarze w osobach: St. Krupko, W. Moycho, R. Kobendzy, T. Gorczyńskiego i W. Beckera. Na posiedzeniu plenarnym, zamykającym Zjazd podjęto decyzję o organizacji IV Zjazdu Botaników Słowiańskich w 1934 roku, w Jugosławii.

W przeddzień otwarcia Zjazdu, 23 czerwca 1931 r., w pomieszczeniach Kasy im. Mianowskiego odbyło się spotkanie towarzyskie uczestników Zjazdu, po którym wzięli oni udział w tradycyjnych obchodach *Wianków na Wiśle*, 24 czerwca miał miejsce bankiet wydany przez PTB w Resursie Obywatelskiej (Ryc. 10.2.16), a 25 czerwca w różnych teatrach miejskich odbyły się przedstawienia teatralne zarezerwowane dla uczestników Zjazdu. Zorganizowano także zwiedzanie zabytków Warszawy, niektórych zakładów naukowych, parków miejskich i Wilanowa. Na zakończenie – 26 czerwca, uczestników Zjazdu podjął herbatką na Zamku Królewskim Prezydent RP Ignacy Mościcki.

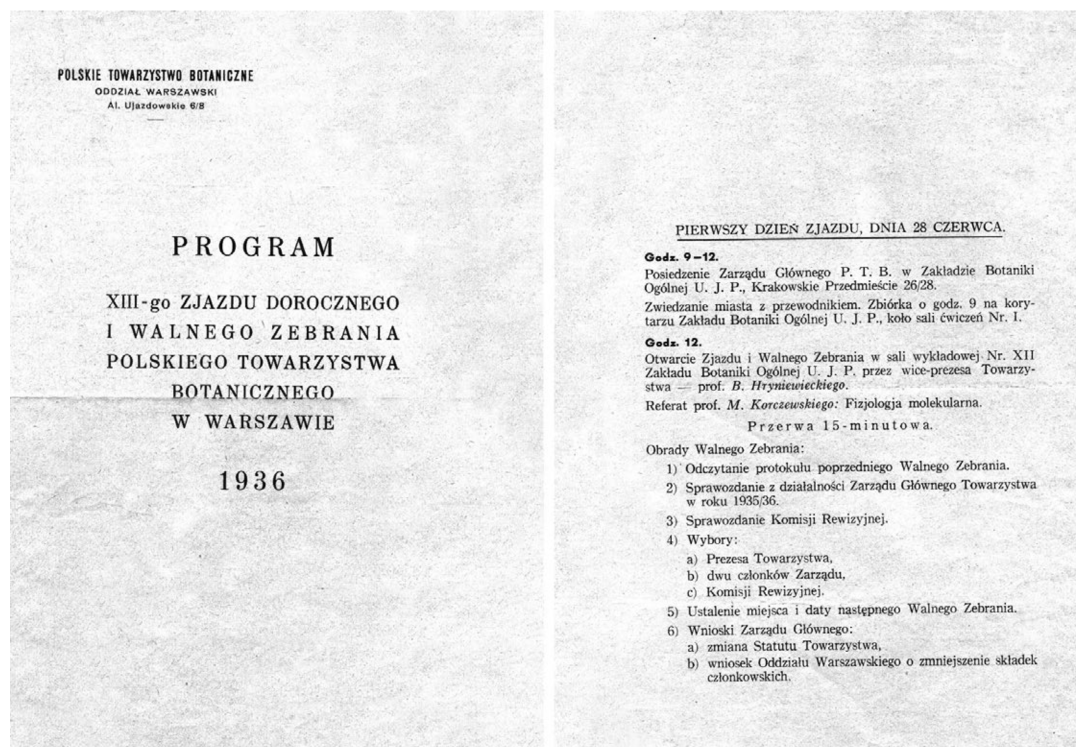
Zjazdowi towarzyszyły trzy sesje terenowe. Dwie dwudniowe odbyły się przed otwarciem Zjazdu: do Puszczy Białowieskiej prowadzona przez S. Dziubałtowskiego i R. Kobendzę, w której uczestniczyło 15 osób i do Stacji Hydrobiologicznej nad jeziorem Wigry pod kierunkiem St. Krupki z 8 uczestnikami. W czterodniowej wycieczce pozjazdowej uczestniczyło 15 osób, wśród nich goście zagraniczni, a jej trasa obejmowała Gdynię, Hel, Kartuzy i okolice z doliną rzeki Raduni, Poznań i jego okolice (Kórnik, Rogalin) oraz Kraków. Po Zjeździe powstało wyczerpujące sprawozdanie ze streszczeniami referatów (Sprawozdanie 1931), a ponadto krótki opis przebiegu Zjazdu znajduje się w sprawozdaniu z działalności PTB za okres od (data nieczytelna) 1931 do 31 marca 1932 r. (Krupko 1931).

Ciekawostki. Referenci Zjazdu reprezentowali wszystkie państwa słowiańskie z wyjątkiem Z.S.S.R. Specjalnie dla uczestników Zjazdu Biblioteka Narodowa zorganizowała wystawę najstarszych zabytków języka polskiego w postaci psałterza Floriańskiego i Kazań Świętokrzyskich oraz niektórych starych rękopisów obcych z motywami roślinnymi. Przyjęciem uczestników wycieczki pozjazdowej w Poznaniu i Krakowie zajmowały się miejscowe oddziały Towarzystwa, a w Kórniku i Rogalinie także Administracja Fundacji Kórnickiej w osobach dyrektorów A. Wróblewskiego i A. Pacyńskiego. Wydane po Zjeździe sprawozdanie liczyło 85 stron i było zasadniczo dwujęzyczne – w językach polskim i francuskim, tylko niektóre referaty zamieszczono w językach ojczystych referentów lub w języku rosyjskim. W piśmie z 25 III 1934 roku (jego kopia znajduje się w Repozytorium PTB), skierowanym do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, profesorowie Z. Wóycicki i S. Dziubałtowski zwracają się o przyznanie zasiłków dla 15 delegatów (w sumie w wysokości 7500 zł) na IV Zjazd Botaników Słowiańskich w trybie warunkowym, wynikającym z braku informacji od Organizatorów o terminie planowanego Zjazdu.

Ryc. 10.2.16. Wspólna kolacja uczestników III Zjazdu Botaników Słowiańskich w Resursie Obywatelskiej w pierwszym dniu Zjazdu (archiwum PTB)

15. Zjazd PTB (1936). Zjazd ten należał do cyklu dorocznego i pierwotnie miał nr XIII, potem skorygowany na nr XV (Tab. 10.2.2). W połączeniu z nim odbyło się Walne Zebranie Delegatów PTB. Z zachowanego programu wynika, że wszystkie obrady odbywały się w salach Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego (obecny Uniwersytet Warszawski) przy Krakowskim Przedmieściu 26/28 (Ryc. 10.2.17). Posiedzenie Zarządu Głównego PTB odbyło się w Zakładzie Botaniki Ogólnej UW. Otwarcia Zjazdu i Walnego Zebrania dokonał wiceprezes PTB i jednocześnie przewodni-

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
ODDZIAŁ WARSZAWSKI
Al. Ujazdowskie 6/8

PROGRAM

XIII-go ZJAZDU DOROCZNEGO
I WALNEGO ZEBRANIA
POLSKIEGO TOWARZYSTWA
BOTANICZNEGO
W WARSZAWIE

1936

PIERWSZY DZIEŃ ZJAZDU, DNIA 28 CZERWCA.

Godz. 9–12.

Posiedzenie Zarządu Głównego P. T. B. w Zakładzie Botaniki Ogólnej U. J. P., Krakowskie Przedmieście 26/28.

Zwiedzanie miasta z przewodnikiem. Zbiórka o godz. 9 na korytarzu Zakładu Botaniki Ogólnej U. J. P., koło sali ćwiczeń Nr. I.

Godz. 12.

Otwarcie Zjazdu i Walnego Zebrania w sali wykładowej Nr. XII Zakładu Botaniki Ogólnej U. J. P. przez wice-prezesa Towarzystwa — prof. *B. Hryniewieckiego.*

Referat prof. *M. Korczewskiego:* Fizjologja molekularna.

Przerwa 15-minutowa.

Obrady Walnego Zebrania:

1) Odczytanie protokułu poprzedniego Walnego Zebrania.
2) Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego Towarzystwa w roku 1935/36.
3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
4) Wybory:
   a) Prezesa Towarzystwa,
   b) dwu członków Zarządu,
   c) Komisji Rewizyjnej.
5) Ustalenie miejsca i daty następnego Walnego Zebrania.
6) Wnioski Zarządu Głównego:
   a) zmiana Statutu Towarzystwa,
   b) wniosek Oddziału Warszawskiego o zmniejszenie składek członkowskich.

Ryc. 10.2.17. Program pierwszego dnia XV (XIII) Zjazdu PTB, który odbył się w Warszawie w dniach 28–30 VI 1936 r. (archiwum PTB)

czący Oddziału Warszawskiego prof. Bolesław Hryniewiecki, a referat otwierający pt. *Fizjologja molekularna* wygłosił prof. Michał Korczewski. Spośród 24 prelegentów 12 reprezentowało ośrodek warszawski, 5 krakowski, 5 lwowski i 2 poznański. Zjazd podzielony był na obrady plenarne (referat otwierający oraz 3 referaty plenarne), obrady Sekcji Ogólnej (13 referatów) i obrady Sekcji Fizjologii Roślin (7 referatów). Referaty plenarne wygłosili profesorowie: Janina Jentys-Szaferowa pt. *Wielopostaciowość liści u brzóz*, Kazimierz Rouppert pt. *Przyczynki do morfologji liścia* i Maria Skalińska pt. *Badania nad aneuploidalnemi typami Aquilegia*. W pierwszym dniu Zjazdu, w Zakładzie Botaniki SGGW przy ul. Rakowieckiej 8 odbyła się wspólna kolacja dla uczestników. Do wydarzeń towarzyszących Zjazdowi zaliczyć należy zwiedzanie Ogrodu Genetycznego Wolnej Wszechnicy Polskiej, który prowadziła doc. M. Skalińska oraz zwiedzanie uniwersyteckiego Ogrodu Botanicznego pod kierunkiem prof. B. Hryniewieckiego. Z dwóch planowanych sesji terenowych odbyła się tylko jedna do Puszczy Białowieskiej, na którą uczestnicy wyjechali 29 czerwca o godz. 23.40 z dworca Wileńskiego pod przewodnictwem dr R. Kobendzy.

Ciekawostki. Wycieczka tzw. wigierska nie odbyła się, gdyż zgłosiła się na nią tylko jedna osoba.

19. Zjazd PTB (1945). Pierwszy powojenny Zjazd Towarzystwa razem z Walnym Zgromadzeniem Delegatów odbył się w ocalałym z wojennych zniszczeń gmachu SGGW przy ul. Rakowieckiej (Tab. 10.2.2). Jego celem było wskrzeszenie działalności Towarzystwa przerwanej przez II wojnę światową, wybór nowych władz, wymiana myśli naukowej i odtworzenie kontaktów zerwanych w czasie wojny (Majewski 1986). W Zjeździe licznie uczestniczyli członkowie Oddziału

Krakowskiego i Warszawskiego, a także środowisko naukowe botaników łódzkich, lubelskich i poznańskich, którzy wkrótce utworzyli własne oddziały regionalne PTB. Zjazd rozpoczął się od uczczenia pamięci zmarłych lub zamordowanych członków. Obradom przewodniczył wybrany na prezesa prof. B. Hryniewiecki. W pierwszym dniu, przed południem odbyła się część poświęcona sprawom reaktywacji działalności Towarzystwa. Referaty naukowe wygłosili w drugim dniu Zjazdu profesorowie: Bogumił Pawłowski (Kraków), Dezydery Szymkiewicz (Kraków), Aniela Kozłowska (Kraków), Jan Zabłocki (Kraków, od 1946 Toruń), Kazimierz Bassalik (Warszawa), Edmund Malinowski (Warszawa) i doc. Wacław Gajewski (Warszawa). Organizacją Zjazdu zajmowali się doc. Józef Kochman, dr Tadeusz Gorczyński i mgr Alina Skirgiełło – wszyscy z ośrodka warszawskiego oraz pełniący kolejno, w tym krótkim czasie po zakończeniu II wojny światowej funkcję przewodniczącego Oddziału Warszawskiego profesorowie: B. Hryniewiecki, M. Korczyński i K. Bassalik.

Podczas Zjazdu omawiano problemy związane ze wznowieniem działalności Towarzystwa po wojnie w tym: reaktywację wydawania *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, udostępnienie biblioteki, kompletowanie czasopism zagranicznych z całego świata, kontynuowanie publikowania polskiej bibliografii botanicznej (materiały śp. prof. K. Piecha z Oddziału Krakowskiego) oraz prowadzenie kartoteki stanowisk gatunków roślin na podstawie literatury polskiej (trzy ostatnie to postulaty D. Szymkiewicza). Uzgadniano także zorganizowanie nowych oddziałów w Łodzi, Lublinie i Wrocławiu, przyspieszenie druku *Flory Polskiej*, nowego wydania *Roślin Polskich* i opublikowania *Flory Tatr* autorstwa B. Pawłowskiego (postulat przedstawicieli Oddz. Krakowskiego). W sobotę 29 września po południu odbyły się wycieczki po Warszawie, a w niedzielę 30 września już po oficjalnym zamknięciu Zjazdu odbyła się popołudniowa wycieczka do Natolina.

Ciekawostki. W Życiu Warszawy z 9 X 1945 r. ukazała się notatka, mówiąca o założeniach i przebiegu Zjazdu (Ryc. 10.2.18). W protokole z posiedzenia Oddziału Warszawskiego w dniu 27 VII 1945 roku, na którym R. Kobendza omawiał sprawę zwołania pierwszego po II wojnie Walnego Zgromadzenia Towarzystwa znajduje się zapis, że „Kraków

ŻYCIE WARSZAWY — Wtorek, 9 października 1945 r. Nr. 279 (348)

e komunikacyjne miasta

ółnoc — południe i wschód — zachód

Targowisko na Kole

UL. JAGIELLOŃSKA OTWARTA DLA RUCHU

Ul. Jagiellońska na Pradze na odcinku Zygmuntowska — Szeroka została udostępniona dla ruchu kołowego i pieszego. (i. g.)

Polskie Towarzystwo Botaniczne wznowiło swą działalność

W Warszawie odbyło się w lokalu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Oprócz Warszawy reprezentowany był Kraków, Poznań oraz formujące się oddziały w Łodzi i Lublinie.

Obradom przewodniczył prof. dr. B. Hryniewiecki.

Celem Zjazdu było wznowienie działalności, przerwanej przez okupanta, wybór władz Towarzystwa zdekompletowanych przez wojnę i wysłuchanie referatów naukowych, wygłoszonych przez członków różnych Oddziałów.

Prezesem Towarzystwa wybrany został prof. dr. B. Hryniewiecki, wiceprezesem prof. dr. K. Bassalik, sekretarzem generalnym doc. dr. R. Kobendza, skarbnikiem doc. dr. T. Gorczyński, redaktorami Acta Societatis Botanicorum Poloniae prof. dr. D. Szymkiewicz i prof. dr. K. Bassalik, bibliotekarzem doc. dr. J. Kochman. Ponadto do Zarządu weszli: doc. dr W. Gajewski w charakterze zastępcy sekretarza, prof. dr. M. Korczewski i prof. dr. B. Pawłowski jako członkowie. (B)

WIDOWISKA

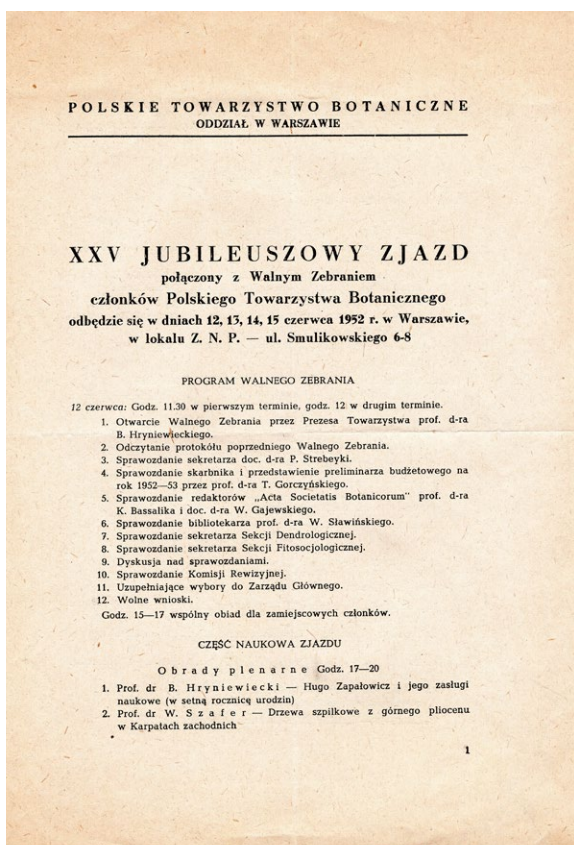
Kronika sportowa

Ryc. 10.2.18. Notatka w Życiu Warszawy z 9 X 1945 r. o Zjeździe i wznowieniu działalności przez Polskie Towarzystwo Botaniczne (archiwum PTB)

oświadczył, że mogą przyjechać do Warszawy, jeśli ich zaprosimy". Na tym też zebraniu powołano komisję w składzie: R. Kobendza, H. Czeczottowa, I. Rejment, A. Skirgiełło i J. Kochman do zbadania możliwości zwołania walnego zgromadzenia i określenia wstępnie: terminu, kosztów, noclegów, wyżywienia i wycieczek. Na następnym zebraniu 10 VIII komisja podała już termin zjazdu i przystąpiono do jego organizacji.

26. Zjazd PTB (1952). Zjazd ten (Tab. 10.2.2) obejmował Walne Zebranie Członków PTB, a jego obrady toczyły się w siedzibie Związku Nauczycielstwa Polskiego przy ul. Smulikowskiego 6–8 (Majewski 1986). Przewodniczącym Oddziału Warszawskiego był wówczas prof. Kazimierz Bassalik. Z zachowanego programu (Ryc. 10.2.19) odtworzyć można, że referaty plenarne miały miejsce 12 czerwca, i wygłosili je: B. Hryniewiecki pt. *Hugo Zapałowicz i jego zasługi naukowe (w setną rocznicę urodzin)*, W. Szafer pt. *Drzewa szpilkowe z górnego pliocenu w Karpatach zachodnich*, M. Korczewski pt. *Zagadnienia wzrostu komórki*, L. Kaznowski pt. *O pochodzeniu roślin uprawnych* i B. Pawłowski pt. *O krakowskiej szkole socjologiczno-roślinnej*. Następnego dnia (13 VI) obrady odbywały się w Sekcjach: Fizjologicznej (10 referatów), Ogólno-botanicznej (8 referatów) i Dendrologicznej (13 referatów). Na 14 czerwca przewidziano cztery półdniowe wycieczki do wyboru: autokarową po Warszawie, zwiedzanie w Muzeum Ziemi wystawy *Ziemia i jej dzieje*, zwiedzanie Ogrodu Botanicznego i wystawy w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin UW oraz zwiedzanie Żelazowej Woli. Na zakończenie (15 VI) odbyły się kolejne wycieczki: całodzienna do Puszczy Kampinoskiej obejmująca rezerwaty: Grodzisko, Nart i Granica (w sprawozdaniu nie podano nazwy trzeciego rezerwatu, ale na podstawie jego opisu i lokalizacji, można uznać, że zwiedzono rez. Granica), oraz dwie półdniowe – jedna do parków w Natolinie i Wilanowie, i druga do Skierniewic ze zwiedzaniem zakładów genetyki, sadownictwa i warzywnictwa oraz pól doświadczalnych, sadu pomologicznego, przetwórni i chłodni.

C i e k a w o s t k i. Zjazdowi z roku 1952 początkowo mylnie nadano nr XXV i przymiotnik „jubileuszowy". Numer ten pojawił się nawet w programie, podczas gdy taki numer miał zjazd w Poznaniu, który odbył się rok wcześniej, co później skorygowano.

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
ODDZIAŁ W WARSZAWIE

XXV JUBILEUSZOWY ZJAZD
połączony z Walnym Zebraniem
członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego
odbędzie się w dniach 12, 13, 14, 15 czerwca 1952 r. w Warszawie,
w lokalu Z. N. P. — ul. Smulikowskiego 6-8

PROGRAM WALNEGO ZEBRANIA

12 czerwca: Godz. 11.30 w pierwszym terminie, godz. 12 w drugim terminie.

1. Otwarcie Walnego Zebrania przez Prezesa Towarzystwa prof. d-ra B. Hryniewieckiego.
2. Odczytanie protokółu poprzedniego Walnego Zebrania.
3. Sprawozdanie sekretarza doc. d-ra P. Strebeyki.
4. Sprawozdanie skarbnika i przedstawienie preliminarza budżetowego na rok 1952—53 przez prof. d-ra T. Gorczyńskiego.
5. Sprawozdanie redaktorów „Acta Societatis Botanicorum" prof. d-ra K. Bassalika i doc. d-ra W. Gajewskiego.
6. Sprawozdanie bibliotekarza prof. d-ra W. Sławińskiego.
7. Sprawozdanie sekretarza Sekcji Dendrologicznej.
8. Sprawozdanie sekretarza Sekcji Fitosocjologicznej.
9. Dyskusja nad sprawozdaniami.
10. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
11. Uzupełniające wybory do Zarządu Głównego.
12. Wolne wnioski.

Godz. 15—17 wspólny obiad dla zamiejscowych członków.

CZĘŚĆ NAUKOWA ZJAZDU

O b r a d y p l e n a r n e Godz. 17—20

1. Prof. dr B. H r y n i e w i e c k i — Hugo Zapałowicz i jego zasługi naukowe (w setną rocznicę urodzin)
2. Prof. dr W. S z a f e r — Drzewa szpilkowe z górnego pliocenu w Karpatach zachodnich

1

Ryc. 10.2.19. Pierwsza strona programu XXVI (XXV) Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, który odbył się w Warszawie w dniach 12–15 VI 1952 r. (archiwum PTB)

41. Zjazd PTB (1972). Zjazd jubileuszowy, zwołany w rocznicę 50-lecia powstania PTB odbył się na terenie Uniwersytetu Warszawskiego, w gmachu Audytorium Maximum i zgromadził 400 uczestników (Tab. 10.2.2). Oddziałowi Warszawskiemu przewodniczyła wówczas prof. Irena Rejment-Grochowska. Według numeracji w programie i książeczce streszczeń miał on nr XL, a wg numeracji skorygowanej był to Zjazd 41 (Majewski 1986). W pierwszym dniu Zjazdu, 19 września rano, odbyło się Walne Zgromadzenie Delegatów, w którym uczestniczyło 90 osób, a następnie o godz. 11 rozpoczęły się uroczystości jubileuszowe. Otwarcia dokonał prezes PTB prof. Henryk Teleżyński, po czym głos zabrali: prof. A. Urbanek z II Wydziału PAN, prof. I. Rejment-Grochowska z ramienia komitetu organizacyjnego Zjazdu i rektor UW prof. Zygmunt Rybicki (Rejment-Grochowska 1973).

Pierwszy inauguracyjny wykład pt. *Z dziejów botaniki polskiej w ostatnim pięćdziesięcioleciu* wygłosił prof. Adam Paszewski (Paszewski 1973), a następne kolejno Stefan Gumiński pt. *Współczesne kierunki badań botanicznych w Polsce*, Władysław Matuszkiewicz pt. *Zadania i perspektywy fitosocjologii polskiej w problemach ochrony i kształtowania środowiska człowieka* i Marian Nowiński pt. *Perspektywy zastosowania botaniki w gospodarce narodowej*. Na zakończenie dnia, tak jak przed 50 laty, wykonano zdjęcie pamiątkowe uczestników Zjazdu na tle budynku byłej Szkoły Głównej (zamieszczone w Rozdziale 1. niniejszego opracowania). W kolejnych dniach (20 i 21 IX) obrady prowadzone były w ośmiu Sekcjach: 1) Cytologii, Embriologii i Anatomii Roślin,

Ryc. 10.2.20. Trwałe pamiątki pozostałe po organizacji jubileuszowego Zjazdu PTB, który odbył się w Warszawie, 19–22 IX 1972 r.: zeszyt streszczeń Zjazdu (**A**); monografia wydana pod red. L. Karpowiczowej (**B**); kartka pocztowa (**C**) i znaczek-wpinka (**D**) (archiwum PTB, fot. U. Zajączkowska)

2) Fizjologii Roślin, 3) Geobotaniki i Ekologii Roślin, 4) Paleobotaniki i Palinologii, 5) Systematyki Roślin, 6) Mykologii, 7) Algologii, 8) Ogrodów Botanicznych i Arboretów. Na zakończenie Zjazdu (22 i 23 IX) odbyły się cztery wycieczki: geobotaniczna do Puszczy Kampinoskiej prowadzona przez dr hab. T. Traczyka; paleobotaniczna do Konina prowadzona przez prof. J. Bobrowską, dendrologiczna do Żelazowej Woli i Nieborowa – przez doc. W. Senetę oraz do Instytutu Ziemniaka w Młochowie, Instytutu Sadownictwa i Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach, którą kierowali dyrektorzy tych jednostek.

Program Zjazdu, a także krótkie streszczenia referatów (Ryc. 10.2.20A) zostały wydane przez Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne (Anonim 1972). Ponadto z okazji jubileuszu ukazało się specjalne opracowanie pt. *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego* (Ryc. 10.2.20B) przygotowane w ramach Monografii z Dziejów Nauki i Techniki pod redakcją Ludmiły Karpowiczowej poświęcone historii PTB (Karpowiczowa 1972b). Poczta Polska wydała okolicznościową kartkę pocztową z tradycyjnym godłem *Carlina* i napisem *Societas Botanicorum Poloniae* oraz stylizowanym rysunkiem *Carlina* na znaczku pocztowym (Ryc. 10.2.20C), a Mennica Państwowa wybiła specjalny znaczek PTB (Ryc. 10.2.20D). Zjazdowi towarzyszyła wystawa sprzętu mikroskopowego Polskich Zakładów Optycznych oraz stoisko z publikacjami botanicznymi i pokrewnymi wydawnictwami Domu Książki. Obszerna relacja ze Zjazdu ukazała się w *Wiadomościach Botanicznych* 17(4) w 1973 r.

Ciekawostki. Prof. Tomasz Majewski, uczestnik tego Zjazdu zapytany o wspomnienia odpowiedział: „najbardziej pamiętam, że było dużo pracy; Panie prof. Grochowska i Skirgiełło ciągle miały dla nas – pomagających w organizacji Zjazdu wiele różnych zadań, ale Zjazd był udany i towarzyszyła mu dobra pogoda. Sporo zamieszania było przy ustawianiu się uczestników Zjazdu do pamiątkowego zdjęcia na tle budynku byłej Szkoły Głównej, tak jak przed 50 laty uczyniono podczas zjazdu założycielskiego.” Czterokrotnie większa liczba uczestników, obrazująca rozwój Towarzystwa jaki dokonał się w tym czasie, sprawiła, że nie dało się ich zmieścić na tle budynku. Fotograf musiał zrobić co najmniej trzy kadry, aby także Ci stojący na flankach byli uwiecznieni.

55. Zjazd PTB (2010). Po 38 latach od poprzedniego i pierwszy raz w trzecim tysiącleciu miejscem Zjazdu była ponownie Warszawa (Tab. 10.2.2). Oddziałowi Warszawskiemu przewodniczył wówczas dr hab. Jacek Zakrzewski. LV Zjazd odbył się na trenie kampusu im. Edwarda hr. Raczyńskiego SGGW. Składał się z czterech głównych części: Walnego Zgromadzenia Delegatów, zebrań organizacyjnych i sprawozdawczo-wyborczych sekcji, uroczystości otwarcia Zjazdu i następującej po nim sesji plenarnej, sesji naukowych 13 Sekcji Towarzystwa oraz 11 sesji terenowych. W Zjeździe wzięło udział blisko 500 uczestników z krajowych ośrodków naukowych oraz z Niemiec, Ukrainy, Wielkiej Brytanii i Boliwii, a także wielu zaproszonych gości z kraju i zagranicy. Pośród współautorów wystąpień znaleźli się także botanicy z Austrii, Belgii, Czech, Francji, Słowacji, Szwajcarii i USA. Zjazd zorganizowali botanicy wywodzący się z różnych warszawskich ośrodków naukowych. Sesje terenowe Zjazdu prowadzili także botanicy z Uniwersytetu w Białymstoku, Politechniki Białostockiej, Białowieskiej Stacji Geobotanicznej Uniwersytetu Warszawskiego, Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz parków narodowych: Kampinoskiego, Poleskiego, Białowieskiego i Dzukijskiego na Litwie.

Posiedzenia Prezydium Zarządu i Walnego Zgromadzenia Delegatów odbyły się 6 września. Uroczyste otwarcie Zjazdu i sesja plenarna miały miejsce dzień później w Auli Kryształowej SGGW. Wykłady plenarne wygłosili profesorowie: Werner Greuter *Plants and botany around the Mediterranean – uniform or manifold* (Ryc. 10.2.21A), Zofia Starck *Roślina in vivo – kunszt funkcjonalności*, Andrzej Jerzmanowski *Kompleksy przebudowujące chromatynę typu SWI/SNF w Arabidopsis zawierające białko BRM modulują szlak sygnałowy giberelin poprzez bezpośrednie oddziaływanie z białkami DELLA*, Zbigniew Mirek *Zjawisko endemizmu we florze Polski*, Krzysztof Spalik *Wędrówki selera i marchwi w czasie i przestrzeni, czyli znaczniki molekularne w biogeografii historycznej z przykładami z rodziny baldaszkowatych (Apiaceae*), Jerzy Nakielski *Tensorowe aspekty wzrostu organów roślinnych – badania in silico*, Jacek Oleksyn *Związek cech drzew z procesami i właściwościami ekosystemów*, Beata Zagórska-Marek *O przyczynach różnorodności filotaksji – lekcje w wirtualnym*

ogrodzie, Jan J. Rybczyński *Obecny stan wykorzystania biotechnologii w zachowaniu zmienności flory Polski.* Sesje referatowe i posterowe odbyły się 8–9 września w 13 sekcjach w budynku Wydziału Leśnego SGGW.

Zjazdowi towarzyszyło 11 sesji terenowych (Ryc. 10.2.21B–C) obejmujących swoim zasięgiem obiekty przyrodnicze położone między Wisłą a Niemnem w strefie przejścia między Europą Środkową i Północno-Wschodnią, czyli Mazowsze, Polesie, Podlasie i Pojezierze Litewskie. Wzięło w nich udział blisko 200 uczestników Zjazdu. Dwie sesje: 4-dniowa na Litwę i 2,5-dniowa do Poleskiego Parku Narodowego odbyły się przed otwarciem Zjazdu, wśród pozostałych cztery sesje były 1-dniowe, dwie 2-dniowe, dwie 2,5-dniowe i jedna 3,5-dniowa. W trakcie sesji terenowych scharakteryzowano szatę roślinną wybranych obiektów na tle warunków abiotycznych i historii

Ryc. 10.2.21. LV Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie, 6–12 IX 2010 r. Wykład prof. Wernera Greutera, któremu nadana została godność zagranicznego członka honorowego PTB (**A**) (fot. K. Szkopek); Uczestnicy sesji terenowej pt. *Warszawskie Impresje Botaniczne*, prowadzonej przez Halinę Galerę 10 IX 2010 r. (**B**) (fot. H. Galera); sesja na Pojezierze Dzukijskie na Litwie, 1–4 IX 2010 r., prowadzona przez Mindaugasa Lapelė i Izabellę Kirpluk (**C**) (fot. B. Czarnecka); koncert fortepianowy e-moll Fryderyka Chopina w wykonaniu Piotra Palecznego i Polskiej Orkiestry Sinfonia Iuventus pod dyrekcją Tadeusza Wojciechowskiego w bazylice Św. Krzyża, będący częścią wieczoru *Z Chopinem na Trakcie Królewskim* (**D**) (fot. K. Szkopek)

użytkowania terenu. Przedstawiono jej najcenniejsze elementy, interesujące procesy, zagrożenia i sposoby ochrony oraz przybliżono historię ich badań botanicznych.

Główne wydarzenie kulturalne towarzyszące Zjazdowi odbyło się wieczorem 7 września pod hasłem *Z Chopinem na Trakcie Królewskim*. Obejmowało ono liturgię mszalno-organową i koncert fortepianowy e-moll op. 11 Fryderyka Chopina w Bazylice Św. Krzyża przy Krakowskim Przedmieściu oraz spacer z przewodnikiem *Szlakiem Fryderyka Chopina*. Msza Święta odprawiona w intencji botaników była koncelebrowana przez botanika o. dr Kazimierza Adama Nowaka, kapelana leśników mazowieckich ks. kanonika Wiktora Ojrzyńskiego i proboszcza bazyliki ks. dr Marka Białkowskiego. Służbę liturgiczną sprawowali botanicy z Krakowa, Katowic, Łodzi i Warszawy. Oprawę muzyczną nadał Chór Akademicki SGGW, pod kierunkiem Michała Dąbrowskiego. Solistą koncertu fortepianowego był Piotr Paleczny (Ryc. 10.2.21D), któremu towarzyszyła *Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus*, pod batutą Tadeusza Wojciechowskiego. Na oprawę artystyczną obrad Zjazdu złożyły się ponadto program muzyczno-taneczny w wykonaniu *Ludowego Zespołu Artystycznego Promni* im. Zofii Solarzowej z SGGW w Warszawie, występ orkiestry Reprezentacyjnej Lasów Państwowych z Tucholi pod batutą Mirosława Pałczyńskiego oraz koncert *Impresje muzyczne w ogrodzie botanicznym* z udziałem kwartetu smyczkowego *Prima Vista* i solistki Elżbiety Karaś-Krasztel przy fortepianie.

Do wydarzeń towarzyszących Zjazdowi należały także: wykłady i warsztaty z mikroskopii firmy Olympus Polska i Precoptic Co. Nikon a także wystawy mikroskopów wymienionych firm oraz Delta Optical, KAWA.SKA i Nikon; ekspozycja *Z Marymontu na Ursynów* w Muzeum SGGW oraz prezentacja filmu popularno-naukowego *Olszynowe uroczyska* autorstwa dr Anny Orczewskiej z Uniwersytetu Śląskiego i Piotra Garbarczyka z TVP3 Warszawa. Uczestnicy Zjazdu mieli również możliwość zapoznania się z ofertą wydawniczą i nabycia publikacji Wydawnictwa Naukowego PWN, Instytutu Botaniki PAN, Oficyny Wydawniczej Multico, Ligi Ochrony Przyrody, Centrum Informacyjnego Lasów Państwowych oraz wydawnictw SGGW.

Okolicznościowe wydawnictwa zjazdowe, obok programu Zjazdu i streszczeń wystąpień w języku polskim, obejmowały również obszerny opis sesji terenowych wydany jako monografia pt. *Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę* pod redakcją dr Artura Obidzińskiego (Obidziński 2010), monografię pt. *Botanika w Warszawie. Zarys historyczny* pióra prof. Tomasza Majewskiego (Majewski 2010), a także streszczenia w języku angielskim, wydane jako suplement do *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (Kurek i in. 2010) (Ryc. 10.2.22). Relacje z tego Zjazdu wraz z pełnymi notami bibliograficznymi ww. wydawnictw ukazały się w *Wiadomościach Botanicznych* (Loster 2010; Marciszewska, Obidziński 2010; Obidziński 2011).

Ciekawostki. Główne wydarzenia kulturalne towarzyszące Zjazdowi związane były z twórczością i życiem Fryderyka Chopina z okazji jubileuszu 200-lecia jego urodzin i ogłoszenia przez sejm RP roku 2010 Rokiem Fryderyka Chopina. Nastrojowe nokturny i wspomnienie dżdżystej Majorki być może sprawiły, że Zjazd ten upłynął pod znakiem deszczu, którego ulewne opady towarzyszyły pierwszemu i ostatniemu wydarzeniu zjazdowemu tj., gdy w drogę wyruszali uczestnicy wycieczki litewskiej i gdy milkły ostatnie dźwięki koncertu w galerii Fangorówka w OB-CZRB PAN, gdzie wręczane były dyplomy młodym naukowcom za najlepszy poster i prezentację. Na jednej z sesji terenowych z powodu rozmiękczenia drogi gruntowej autokar ugrzązł tak mocno, że trzeba było wezwać specjalistyczny holownik dla ciężarówek do jego wyciągnięcia; a na innej większość trasy uczestnicy przebyli boso, brodząc w kałużach. Niestety organizatorzy nie przewidzieli tych deszczowych okoliczności i w materiałach zjazdowych zabrakło kaloszy i parasoli.

Poza zjazdami. W 1962 r. odbyło się w Warszawie Walne Zgromadzenie Delegatów PTB połączone z Ogólnopolskim Zjazdem Sekcji Dendrologicznej, które miało miejsce 27 czerwca w Auli II SGGW przy ul. Rakowieckiej 26/30.

W Warszawie miały też miejsce obchody 75-lecia Polskiego Towarzystwa Botanicznego, które przypadły na rok pomiędzy zjazdami. Zorganizowane zostały przez Zarząd Główny PTB i Oddział Warszawski 5 i 6 grudnia 1997 r. w Auli Kolumnowej SGGW w Warszawie, przy ul. Rakowieckiej; uczestniczyło w nich ok. 100 osób (Ryc. 10.2.23). Gospodarzami tego wydarzenia

Ryc. 10.2.22. Wydawnictwa LV Zjazdu PTB: historia botaniki warszawskiej wydana pod redakcją T. Majewskiego (**A**); książka abstraktów w języku polskim (**B**) i angielskim jako suplement 1 do *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* vol. 79, 2010 (**C**); monografia sesji terenowych *Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę* (red. A. Obidziński 2010) (**D**)

byli prof. Stefan Zajączkowski – prezes PTB i dr hab. Grażyna Garbaczewska – przewodnicząca Oddziału Warszawskiego. Pierwszy dzień poświęcony był jubileuszowi PTB. Sesję otworzył prof. S. Zajączkowski, po czym trzy referaty plenarne wygłosili profesorowie: Romuald Olaczek *Na straży zielonego dziedzictwa Ziemi*, Maria Olszewska *Struktura i funkcja genomu u roślin – implikacje poznawcze i praktyczne*, Janusz B. Faliński *Zachowanie się roślinności wyzwolonej z długotrwałej presji człowieka*. Po południu uczestnicy Sesji Jubileuszowej zwiedzali trzy wystawy: historyczną, wydawnictw botanicznych i fotograficzną. Wystawa fotograficzna pt. *Świat roślin na różnych poziomach organizacji życia widziany oczami botaników* prezentowała prace 24 botaników i obejmowała 214 fotografii, w tym archiwalne prace profesorów Romana Kobendzy i Franciszka Ksawerego Skupieńskiego, a także akwarele i grafiki autorstwa Haliny Galery. Wystawa ta cieszyła się wielkim zainteresowaniem nie tylko uczestników, ale także pracowników i studentów SGGW.

Ryc. 10.2.23. Uczestnicy Sesji Jubileuszowej z okazji 75-lecia Polskiego Towarzystwa Botanicznego, która odbyła się w Auli Kryształowej SGGW w Warszawie, 5 i 6 XII 1997 roku (archiwum PTB)

Jej pomysłodawcą i komisarzem był prof. Janusz Hereźniak (Uniwersytet Łódzki), a członkami komitetu organizacyjnego botanicy z SGGW: Leokadia Witkowska-Żuk, Grażyna Garbaczewska i Tomasz Majewski. Sesji Jubileuszowej Oddziału Warszawskiego, zorganizowanej drugiego dnia, przewodniczyli prof. Stanisław Lewak i dr hab. prof. SGGW Grażyna Garbaczewska, która także wygłosiła referat otwierający *Historia Oddziału Warszawskiego PTB*. Kolejne referaty przedstawili: Zofia Starck *Fizjologia roślin wczoraj, dziś i jutro* (Starck i Niemyska 1998), Jan Kwiatowski *rEwolucja molekularna w systematyce* i Marek Ostrowski *Informacja obrazowa w badaniach środowiska.*

Konferencje Oddziału

Drugim – po zjazdach – rodzajem działalności naukowej była i jest organizacja konferencji naukowych. W sporządzonym zestawieniu (Tab. 10.2.3) uwzględniono konferencje, które miały miejsce po roku 1970, z pominięciem współorganizowanych z Sekcjami PTB, jeśli głównym organizatorem wydarzenia była Sekcja. Znajdują się tu przede wszystkim trzy konferencje działającej przy Oddziale Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin, które odbyły się w Warszawie: 1) 10–11 maja 1991 r. pt. *Zanieczyszczone środowisko a fizjologia rośliny*, 2) 17 grudnia 1993 pt. *Nowe trendy w biologii molekularnej roślin* i 3) 12 maja 1995 r. pt. *Transdukcja sygnałów w komórce roślinnej*. Zestawienie otwiera cykl pięciu Ogólnopolskich Konferencji Morfogenezy, zainicjowanych przez prof. Tomasza Wodzickiego, które odbywały się w Rogowie (Ryc. 10.2.24) i odegrały niezwykle ważną, integrującą środowisko botaników rolę, a także zainspirowały rozwój badań nad procesami rozwojowymi determinującymi powstawanie ciała rośliny.

Ryc. 10.2.24. Uczestnicy I Ogólnopolskiej Konferencji pt. *Problemy morfogenezy roślin*, która odbyła się w Rogowie, 11–12 VI 1976 r. (archiwum Samodzielnego Zakładu Botaniki Leśnej SGGW)

Posiedzenia naukowe

Posiedzenia naukowe Oddziału Warszawskiego, organizowane regularnie od jego powstania w 1922 r., stanowią podstawową formę działalności sprzyjającą wymianie myśli i upowszechnianiu wyników badań naukowych. W latach 2001–2007 zmieniły one formę ze zwykle jednoreferatowych spotkań

Tabela 10.2.3. Wykaz konferencji naukowych i warsztatów zorganizowanych przez Oddział Warszawski w latach 1970–2021 (bez zjazdów PTB). Opracowanie własne, na podstawie ksiąg protokołów z posiedzeń Oddziału Warszawskiego za lata 1922–1945, 1945–1962, 1963–1972, 1972–1983 i 1983–1998 i sprawdzań z działalności w latach 2000–2021

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
11–12 VI 1976, Rogów	I Ogólnopolska Konferencja *Problemy morfogenezy roślin* Komitet Botaniki przy Wydziale II PAN	140/31/0
20–21 VI 1980, Rogów	II Ogólnopolska Konferencja *Mechanizmy regulacji morfogenezy roślin* Instytut Biologii Roślin SGGW-AR, Komitet Botaniki PAN	b.d./12/35
14–15 VI 1984, Rogów	III Ogólnopolska Konferencja *Mechanizmy regulacji morfogenezy układów roślinnych* Komitet Botaniki PAN, Katedra Botaniki Leśnej SGGW-AR	b.d./13/47
9–10 VI 1988, Rogów	IV Ogólnopolska Konferencja *Mechanizmy regulacji morfogenezy układów roślinnych* Komitet Botaniki PAN, Katedra Botaniki Leśnej SGGW-AR	b.d./9/46
15–16 VI 1992, Rogów	V Ogólnopolska Konferencja *Mechanizmy regulacji morfogenezy układów roślinnych* Katedra Botaniki Leśnej SGGW, Komitet Botaniki PAN	50/12/59
5–6 XII 1997, Warszawa	Sesja Jubileuszowa z okazji 75-lecia PTB i Oddziału Warszawskiego Zarząd Główny PTB	100/4+3/0
16 X 1998, Warszawa	*Plant transport systems and pathogens* Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Polsko-Francuskie Centrum Biotechnologii	60/6/0
20 XI 1998, Warszawa	Badania środowiska wodnego Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	60/6/0
1 VI 2001, Warszawa	*Hałda jako laboratorium badawcze oddziaływania metali ciężkich na organizmy żywe*	75/9/7
1 XII 2001, Warszawa	*Tajemnice ziarna pyłku.* Sesja połączona z warsztatami Sekcja Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin	48/6/0
18 V 2002, Warszawa	*Wiek XXI – schyłek czy stulecie systematyki?*	67/8/0
8 VI 2002, Warszawa	*Woda i światło w życiu rośliny –* sesja z okazji 90 urodzin prof. Piotra Strebeyko Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	85/5/0
30 XI 2002, Warszawa	*Śmierć komórek, która warunkuje prawidłowy rozwój, czyli apoptoza w rozwoju osobniczym*	110/5/0
13 IV 2002, Warszawa	*Biologia – to można polubić.* Sesja połączona z konkursem rysunkowym dla dzieci pt. *Jak myślisz co robi biolog?* Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	155/7/0
22 III 2003, Warszawa	*Selen: ważny dla życia, fascynujący dla badacza* Akademia Medyczna w Warszawie, Komitet Chemii Analitycznej PAN	62/8/8
11 X 2003, Warszawa	„Fotografia przyrodnicza" i rozstrzygnięcie konkursu fotograficznego pt.: *Jej portret – czyli roślina w obiektywie* Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	64/3/0
14 VI 2003, Warszawa	*Pamiętajcie o ogrodach…* Ogród Botaniczny PAN	36/3/0
17 I 2004, Warszawa	*Biopaliwa – rośliny alternatywne – przyszłość* Ogród Botaniczny PAN	46/7/0
6 III 2004, Warszawa	*Nowe „oblicza" funkcji RNA* Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Wydział IV Nauk Biologicznych	58/4/0
22 V 2004, Warszawa	*Ogród Botaniczny UW, czyli nowa jakość w starym stylu* Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego	32/5/0

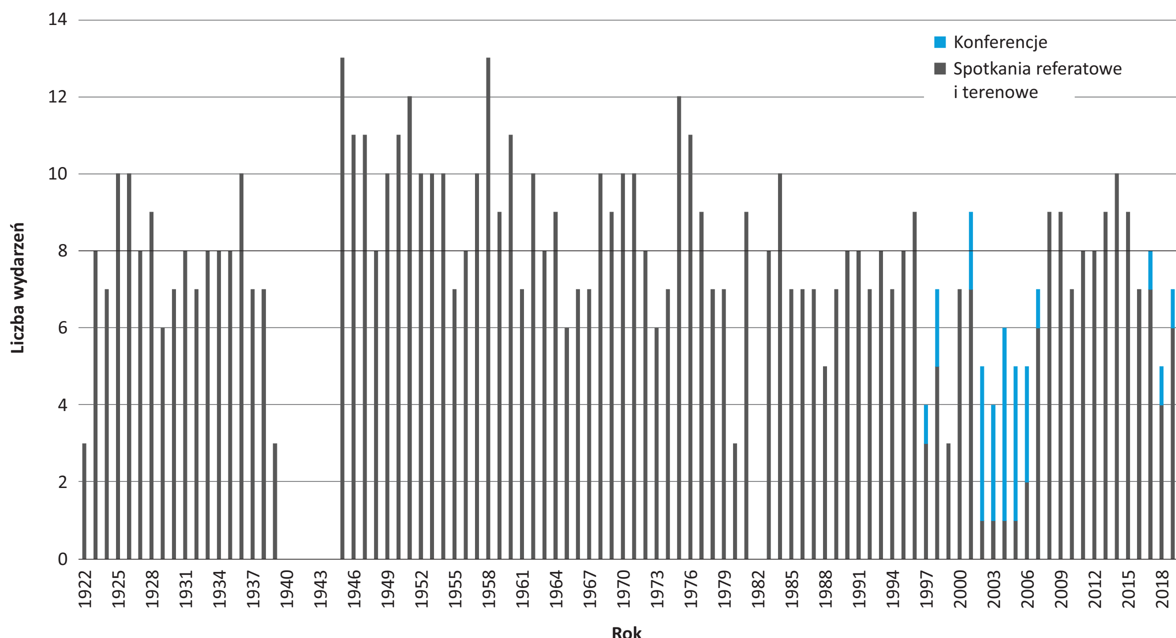
Tabela 10.2.3. Wykaz konferencji naukowych i warsztatów zorganizowanych przez Oddział Warszawski w latach 1970–2021 (bez zjazdów PTB). Opracowanie własne, na podstawie ksiąg protokołów z posiedzeń Oddziału Warszawskiego za lata 1922–1945, 1945–1962, 1963–1972, 1972–1983 i 1983–1998 i sprawdzań z działalności w latach 2000–2021 (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
26 VI 2004, Powsin	*Zioła – przyprawy – olejki eteryczne – leczenie* Ogród Botaniczny PAN	50/6/0
16 X 2004, Powsin	*Różnorodność roślin użytkowych, gromadzenie i ich ochrona* Ogród Botaniczny PAN	34/5/0
15 I 2005, Powsin	*Zaproszenie do ogrodu zimowego w Powsinie* Ogród Botaniczny PAN	47/3/0
16 IV 2005, Powsin	*Roślinne związki czynne dla zdrowia i urody* Ogród Botaniczny PAN	85/3/0
22 X 2005, Powsin	*Mechanizmy odpornościowe u roślin* Ogród Botaniczny PAN	19/3/0
3 XII 2005, Warszawa	*Botanika w kontekście kulturowym*	110/4/0
11 II 2006, Warszawa	*Drzewa wśród nas* Katedra Botaniki Leśnej Wydziału Leśnego SGGW	51/3/0
22 IV 2006, Warszawa	*Historia i wykorzystanie kultur tkankowych* Ogród Botaniczny PAN	38/4/0
18 XI 2006, Warszawa	*Rośliny transgeniczne – przyszłość!?*	41/3/0
16 II 2007, Warszawa	*Granice aktywnej ochrony roślin*	89/4/0
7 IV 2017, Warszawa	*Współczesność i przyszłość taksonomii i systematyki roślin*	44/3/0
20 IV 2018, Warszawa	*Leśne zbiorowiska zastępcze. Potrzeba systematyzacji dla praktyki leśnej* Sekcja Dendrologiczna PTB; Wydział Leśny SGGW	60/3/0
29 III 2019, Warszawa	*Rośliny i medycyna* Wydział Biologii UW, Sekcja Dendrologiczna PTB	53/3/0

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; b.d. – brak danych

na kilkureferatowe konferencje (ujęte w tabeli 10.2.3). Natomiast w latach 2016–2020 przyjęto formę mieszaną posiedzeń tj. spotkania jednoreferatowe lub mini-konferencje z co najmniej trzema referatami. Z tego powodu w zestawieniach obrazujących tę aktywność Oddziału (Ryc. 10.2.25–27), uwzględniono obie wymienione formy. Łącznie w okresie 1922–2020 odbyły się 624 posiedzenia, na których wygłoszono 867 referatów i w których uczestniczyło w sumie znacznie powyżej 2500 osób (ostatecznej liczby nie można ustalić z powodu braku części danych). Liczba spotkań po roku 1980 jest nieco mniejsza niż w okresie 1946–1980. Podobny trend widać w liczbie referatów, z wyjątkiem lat 2001–2007, co wynika z przyjętej wówczas formuły spotkań wieloreferatowych, chociaż organizowanych z mniejszą częstotliwością.

W okresie XX-lecia międzywojennego, pod względem podejmowanej tematyki, największy udział wg klasyfikacji zaproponowanej przez prof. Franciszka Górskiego, autora dziejów Oddziału Krakowskiego, przyjętej potem także dla Oddziału Warszawskiego (Bukowiecki i Gorczyński 1972), miały referaty ujęte jako dział VII (sprawozdania z podróży naukowych, komunikaty z pracowni, wspomnienia pośmiertne, rocznice odkryć naukowych i inne) oraz dział III (anatomia, embriologia, cytologia i genetyka), które razem stanowiły tematykę blisko połowy wszystkich posiedzeń referatowych (61 i 51 z łącznej liczby 224 referatów). W następnej kolejności reprezentowane były działy

Ryc. 10.2.25. Liczba posiedzeń naukowych i sesji terenowych (szare odcinki słupków) oraz konferencji (w latach 2001–2007 i od 2019 – niebieskie odcinki słupków) zorganizowanych przez Oddział Warszawski w latach 1922–2020. Opracowanie własne, na podstawie ksiąg protokołów posiedzeń Oddziału Warszawskiego za lata 1922–1945, 1945–1962, 1963–1972, 1972–1983 i 1983–1998 i sprawdzań z działalności w latach 2000–2020

V (fizjologia roślin z fitopatologią) i II (florystka) – łącznie 65 referatów stanowiących ok. 30% spotkań. Działy IV (ekologia i fitosocjologia) i VI (botanika stosowana: rolnicza, leśna, farmaceutyczna; sadownictwo, warzywnictwo, kwiaciarstwo) łącznie reprezentowało 35 referatów, co daje 15%. Najmniej było referatów z działu I, obejmującego systematykę, geografię roślin, paleobotanikę i palinologię – stanowiły one nieco ponad 5% wszystkich referatów.

W latach 1945–1970 wygłoszono łącznie 280 referatów z czego nieco ponad 50% przypadło razem na działy VII i V – sprawozdania, komunikaty wspomnienia, rocznice, (Bukowiecki i Gorczyński 1972). W następnej kolejności znalazły się działy: III (38 referatów stanowiących 12%) oraz ze zbliżoną liczbą – po ok. 20 referatów – działy I, II i IV.

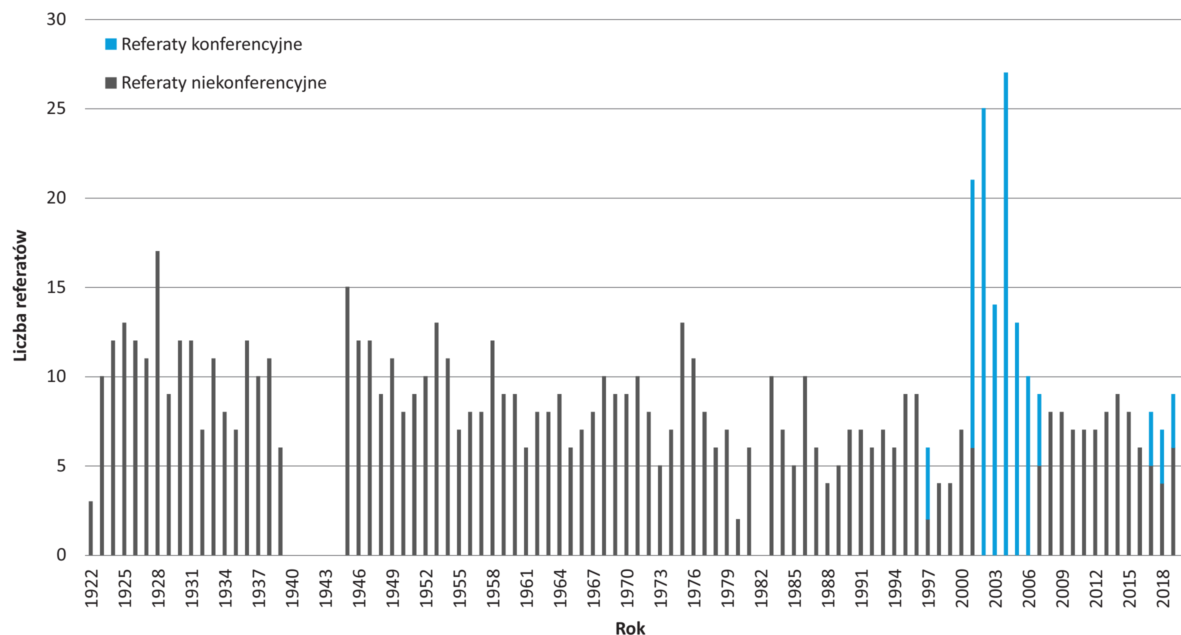
W obu rozpatrywanych wyżej okresach, referaty reprezentujące te same trzy działy: VII, V i III stanowiły ok. 65% wszystkich referatów. Pokazuje to jak ważnym forum dla wymiany myśli naukowej i oknem na świat były w całym okresie lat 1922–1970 spotkania Oddziału. Niewątpliwie, szczególnie w pierwszym okresie znacząco na tematykę spotkań wpłynęły też osoby i zainteresowania naukowe profesorów Z. Wóycickiego i K. Bassalika – pierwszych przewodniczących Oddziału Warszawskiego.

W latach 1971–1985 wygłoszono 105 referatów (bez referatów wygłoszonych na konferencjach ogólnopolskich) z czego referaty z działów[12] III, V i VII, tak jak w poprzednim okresie, stanowiły większość wynoszącą łącznie 75%. W latach 1986–2020 sumarycznie wygłoszono 306 referatów z czego najwięcej z tematyki działu IV (ok. 23%), VII (ok. 22%) oraz III i VI (po ok. 16%).

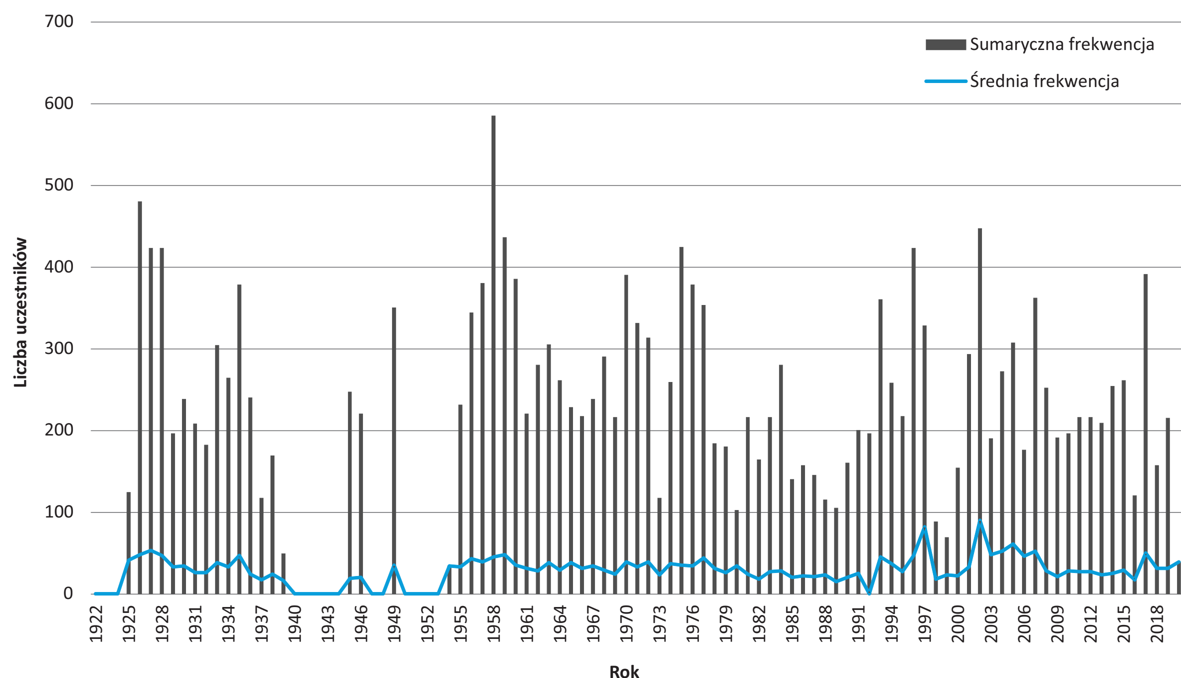
Działalność w redakcjach czasopism

Kolejną formą działalności naukowej członków Oddziału jest współprowadzenie czasopism Towarzystwa. Z grona botaników warszawskich ich redaktorami naczelnymi byli:

[12] Konieczne okazało się rozszerzenie tematyki działów w stosunku do oryginalnej klasyfikacji prof. F. Górskiego. Do działu I włączono ponadto ewolucjonizm, ogrody botaniczne i tematy krajoznawcze; do działu IV – ochronę przyrody i środowiska; dział V rozszerzono o mykologię; do działu VI włączono ziołolecznictwo i medycynę ludową.

Ryc. 10.2.26. Liczba referatów wygłoszonych na spotkaniach Oddziału Warszawskiego w okresie od 1922 do 2020 roku. Referaty wygłoszone w ramach zebrań Oddziału w formie konferencji (lata 2001–2007 i od 2016) wyróżniono niebieskim kolorem. Opracowanie własne, na podstawie ksiąg protokołów posiedzeń Oddziału Warszawskiego za lata 1922–1945, 1945–1962, 1963–1972, 1972–1983 i 1983–1998 i sprawdzań z działalności w latach 2000–2020

Ryc. 10.2.27. Frekwencja na spotkaniach Oddziału Warszawskiego PTB w latach 1922–2020. Opracowanie własne, na podstawie ksiąg protokołów posiedzeń Oddziału Warszawskiego za lata 1922–1945, 1945–1962, 1963–1972, 1972–1983 i 1983–1998 i sprawdzań z działalności w latach 2000–2020. Brak danych za lata 1922–1925, 1940–1944 (zawieszenie działalności w okresie II wojny światowej) i 1950–1954

Acta Societatis Botanicorum Poloniae – Kazimierz Bassalik (1922–1937, 1945–1960), Wacław Gajewski (1949–1977), Henryk Teleżyński (1960–1977), Stefan Zajączkowski (1991–1992);

Rocznika Dendrologicznego – Roman Kobendza (1950–1955), Tadeusz Gorczyński (1955–1978), Bogusław Molski (1979–1983), Jerzy Tumiłowicz (1984–1992), Jakub Dolatowski (2005–2008);

Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów (1953–1957 jako działu ASBP; 1957–1990 jako działu WB; 1991–2008 jako osobnego periodyku) – Ludmiła Karpowiczowa (1953–1974), Bogusław Molski (1974–1982), Jerzy Puchalski (1991–2008);

Acta Agrobotanica – Stanisław Wóycicki (1953–1970), Janina Lekczyńska (1953–1979), Zofia Starck (1970–1979);

Acta Mycologica – Alina Skirgiełło (1965–2002);

Monographiae Botanicae – Bolesław Hryniewiecki (1953–1963), Mikołaj Kostyniuk (1958–1977), Zbigniew Podbielkowski (1975–1981).

Członkowie Oddziału byli też redaktorami lub pełnili inne funkcje w redakcjach wielu innych czasopism naukowych.

Ochrona szaty roślinnej i popularyzacja wiedzy botanicznej

Członkowie Oddziału od początku jego istnienia inicjowali i realizowali liczne działania na rzecz ochrony przyrody. Głównym tego wyrazem było sporządzanie dokumentacji i doprowadzenie do powołania wielu rezerwatów, położonych nie tylko na Mazowszu, ale też w innych regionach Polski. W działalności tej najliczniejsze dokonania przed wojną miał Roman Kobendza (z najciekawszych wymienić wypada rezerwaty Modrzewina, Sieraków czy Las Wawerski), a po wojnie Jego uczeń i później profesor – Ryszard Zaręba, który początkowo sam, a następnie ze swoim asystentem dr Romanem Zielonym utworzyli na Mazowszu ponad sto rezerwatów (z ważniejszych wymienić można: Dąbrowy Seroczyńskie, Puszcza Słupecka, Jadwisin, Las Kabacki). Sporządzenie dokumentacji rezerwatów na masową wręcz skalę przez dwie ostatnio wymienione osoby znalazło nawet swój wyraz w piosence śpiewanej na melodię „Jeszcze jeden mazur dzisiaj", ułożonej na początku lat 80. XX w. przez pracowników Zakładu Urządzania Lasu SGGW, rozpoczynającej się następującymi słowami: „Przyjechali raz do Łącka / Rozłożyli mapy, / Chodź pan, chodź pan, panie Romku / Robim rezerwaty. / ref.: Jeszcze jeden rezerwacik / Jest ich nie za wiele / Będziem robić rezerwaty / Chociażby w niedziele" i dalej wiele kolejnych improwizowanych zwrotek.

Ochronę rezerwatową podejmowali też pracujący na UW następcy B. Hryniewieckiego – Zbigniew Podbielkowski (np. na Torfowisku Całowanie), H. Tomaszewicz i S. Kłosowski (np. rez. Żurawina w Puszczy Kurpiowskiej), a w ostatnich latach m.in. Paweł Pawlikowski (np. rez. Mosty Kalińskie). Botanicy Oddziału Warszawskiego przyczynili się do utworzenia parków narodowych – Świętokrzyskiego (S. Dziubałtowski) i Kampinoskiego (R. Kobendza) oraz parków krajobrazowych, np. Kozienickiego (R. Zaręba) i Suwalskiego (Z. Podbielkowski). Ponadto w ostatnich dekadach w związku z akcesją Polski do UE licznie włączali się w tworzenie obszarów Natura 2000.

W całym okresie działalności członkowie Oddziału Warszawskiego sporządzali liczne ekspertyzy i opinie z zakresu ochrony szaty roślinnej, później plany ochrony rezerwatów, parków narodowych i krajobrazowych oraz plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Składali liczne petycje do władz regionalnych i centralnych w sprawie ochrony wielu cennych obiektów przyrodniczych. Pełnili różne funkcje w organach ochrony przyrody, np. Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Krajowy Zarząd Parków Narodowych, Ministerstwo Środowiska, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska, w radach naukowych parków narodowych i krajobrazowych oraz w innych instytucjach.

Tworzenie obszarów chronionych w większości przypadków wiązało się z prowadzeniem na ich terenie gruntownych badań geobotanicznych oraz z popularyzacją ich walorów przyrodniczych, chociaż aktywność popularyzacyjna obejmowała też często treści czysto botaniczne. Realizowano więc niezliczone prelekcje dla różnych grup odbiorców, np. LOP, PTTK, ZHP, TWP i innych organizacji; współorganizowano olimpiady i konkursy wiedzy botanicznej dla młodzieży i dzieci; wystawy roślin, np. storczyków, grzybów (rekordową liczbę zwiedzających zgromadziły wystawy grzybów w 1960 r. – 6000 osób i w 1962 r. – 7000 osób), fotografii, pokazy filmów; sprawowano opiekę nad kołami naukowymi studentów (np. Leokadia Witkowska-Żuk przez 40 lat na Wydziale Leśnym SGGW), uczestniczono w audycjach radiowych i telewizyjnych, przygotowywano i wydawano liczne artykuły i książki popularno-naukowe. Przy Oddziale powoływane były komisje lub członkowie do koordynowania tej szerokiej działalności popularyzatorskiej. Po raz pierwszy ciało takie w formie komisji ds. odczytów publicznych i wycieczek zostało powołane na zebraniu w dniu 28 stycznia 1926 roku. Po wojnie, w roku 1953 rozpoczęła działalność Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej, która działała do roku 1968, a potem w ramach Zarządu powoływany był członek zarządu ds. popularyzacji. W okresie swojej największej aktywności, tj. w latach 1953–1956, gdy Komisji przewodniczyła dr Wanda Karpowiczówna, wygłoszono 44 odczyty, których wysłuchało 2170 osób i nawiązano współpracę z 11 instytucjami, ponadto w Zakładzie Botaniki Leśnej SGGW zorganizowano poradnię do spraw wycieczek i ochrony przyrody dla nauczycieli i do spraw uprawy roślin dla amatorów.

Wyróżnienia PTB przyznane członkom Oddziału Warszawskiego

Z Oddziału Warszawskiego wywodzą się liczni członkowie honorowi Towarzystwa. W uznaniu zasług na polu botaniki i nauk pokrewnych godność krajowego członka honorowego PTB do roku 2021 otrzymały 104 osoby, wśród których 25 wywodzi się z Oddziału Warszawskiego. Są to: w 1925 r. Ferdynand Karo (1845–1927), w 1932 r. Karol Drymmer (1851–1937); w 1936 r. prof. Zygmunt Wóycicki (1871–1941); w 1947 r. prof. Bolesław Hryniewiecki (1875–1963); w 1951 r. prof. Kazimierz Bassalik (1879–1960); w 1968 r. prof. Hanna Czeczottowa (1888–1982); w 1973 r. dr Wanda Karpowicz (1897–1985); w 1975 r. prof. Henryk Teleżyński (1905–1989); w 1977 r. prof. Tadeusz Gorczyński (1905–1982); w 1980 r. prof. Józef Kochman (1903–1995) i prof. Aniela Kozłowska (1898–1981); w 1983 r. prof. Alina Skirgiełło (1911–2007); w 1986 r. prof. Wacław Gajewski (1911–1997); w 1992 r. prof. Władysław Matuszkiewicz (1921–2013) i prof. T.J. Wodzicki; w 1995 r. prof. Zofia Starck; w 2001 prof. Stefan Zajączkowski; w 2004 prof. Alina Kacperska-Lewak; w 2007 r. prof. Tomasz Majewski; w 2010 r. prof. Maria Charzyńska, w 2013 r. prof. Jan Rybczyński i prof. Aleksander Sokołowski; w 2016 r. prof. Elżbieta Romanowska; w 2019 r. prof. Jerzy Puchalski.

Wyróżnienia PTB w postaci Medali im. Prof. Zygmunta Czubińskiego, im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego i im. Prof. Władysława Szafera otrzymało łącznie 20 członków Oddziału i dwie instytucje.

Wśród laureatów Medalu im. Prof. Z. Czubińskiego, przyznawanego autorom wybitnych prac naukowych znajdują się dwie osoby z Oddziału Warszawskiego: prof. Barbara Sudnik-Wójcikowska i prof. Władysław Matuszkiewicz z zespołem. Obie nagrody przyznano w roku 2001.

Medal im. Prof. B. Hryniewieckiego, przyznawany w dowód uznania za działania na rzecz rozwoju i upowszechniania wiedzy botanicznej otrzymało z Oddziału Warszawskiego dwanaście osób: prof. Zbigniew Podbielkowski (1995), prof. Alina Skirgiełło (1995), prof. Zofia Starck (1995), dr Hanna Werblan-Jakubiec (2004), prof. Małgorzata Wierzbicka (2004), prof. Jerzy Puchalski (2010), dr Małgorzata Falencka-Jabłońska (2013), prof. Stanisław Kłosowski (2013), dr hab. Jerzy Tumiłowicz (2013), prof. Barbara Sudnik-Wójcikowska (2016) i dr hab. Halina Galera (2019). Wyróżnienie to otrzymały także dwie instytucje: Ogród Botaniczny UW (2016) i Arboretum w Rogowie SGGW (2019).

Medal im. Prof. W. Szafera, przyznawany autorom prac z zakresu botaniki, odznaczających się wybitną wartością naukową spośród botaników warszawskich otrzymało sześć osób: prof. Alicja Borowska (1989), prof. Tomasz Majewski (1995), dr hab. Leokadia Witkowska-Żuk (2010), prof. Jan Marek Matuszkiewicz (2013), prof. Jan J. Rybczyński (2016) i prof. Anna Mikuła (2019).

Nagrodę PTB dla młodych badaczy otrzymały: Wioletta Wasilewska (2013), Weronika Czarnocka (2016) i Małgorzata Grzyb (2019).

10.2.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Do szczególnych osiągnięć Oddziału Warszawskiego, które miały miejsce po roku 1985 zaliczyć można następujące działania i wydarzenia:

1994 – wprowadzenie kroniki spotkań jako sposobu dokumentowania życia Oddziału niezależnie od protokołów z zebrań,

1995–1998 – cykl spotkań z dyrektorami Parków Narodowych (Tatrzańskiego, Karkonoskiego, Kampinoskiego, Biebrzańskiego) i Ogrodów Botanicznych w połączeniu z sesjami terenowymi,

1997 – organizacja obchodów jubileuszu 75-lecia Polskiego Towarzystwa Botanicznego,

1998 – organizacja międzynarodowej konferencji *Plant Transport Systems and Pathogens* we współpracy z Polsko-Francuskim Centrum Biotechnologii i udziałem francuskich biotechnologów i wirusologów,

1998–2007 – organizacja serii 24 krajowych konferencji naukowych Oddziału, którym towarzyszyły warsztaty (np. konferencja pt. *Tajemnice ziarna pyłku*), a także konkursy po raz pierwszy skierowane do dzieci (np. konkurs rysunkowy pt. *Co robi biolog?*) oraz publikacje pokonferencyjne [np. numer czasopisma *Kosmos* (t. 51, nr 2, 2002)] wydany pod tytułem *Hałda – laboratorium biologa* po konferencji pt. *Hałda jako laboratorium badawcze oddziaływania metali ciężkich na rośliny* (Wierzbicka 2002),

2008 – utworzenie strony internetowej Oddziału,

2010 – organizacja LV Zjazdu PTB z 25 sesjami naukowymi i uczestnictwem blisko 500 osób, publikacją monografii *Botanika w Warszawie – Zarys historyczny* T. Majewskiego, ss. 253 i monografii *Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę*, pod redakcją A. Obidzińskiego, ss. 492,

2016 – utworzenie strony Facebook Oddziału,

2017 – reaktywacja dorocznych konferencji Oddziału,

2017 – włączenie się w obchody *Roku Wisły*, obejmujące organizację sesji terenowej z siedmioma referatami i publikację opracowania monograficznego *Warszawski odcinek doliny Wisły* (Obidziński, Marciszewska 2017),

2017 – rozpoczęcie akcji ratowania parku Gucin na Ursynowie, obejmującej dotychczas: seminarium naukowe, sesję terenową, inwentaryzację i waloryzację przyrodniczą, publikację opracowania monograficznego *W poszukiwaniu genius loci Gucina* (Marciszewska, Obidziński 2017), we współpracy z SGGW, Urzędem dzielnicy Warszawa-Ursynów, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Parafią św. Katarzyny i stowarzyszeniem Miasto Jest Nasze,

2021 – rozpoczęcie spotkań Oddziału w formie webinariów,

2021 – utworzenie relacyjnej bazy danych historii Oddziału,

2021 – rozpoczęcie pierwszego społecznościowego projektu badawczego (*citizen-science*).

W latach 1985–2022 czterech prezesów, trzech wiceprezesów, pięciu sekretarzy generalnych i czterech skarbników Towarzystwa wywodziło się spośród członków Oddziału Warszawskiego. W tym też czasie dwudziestu członków Oddziału Warszawskiego i dwie instytucje zostały wyróżnione medalami PTB, trzy botaniczki otrzymały nagrodę dla młodego naukowca, a dwunastu botaników z ośrodka warszawskiego otrzymało godność członka honorowego.

10.2.5. Podsumowanie

Stuletnia historia Oddziału Warszawskiego PTB jest bogata w wydarzenia, zróżnicowana w czasie i w dużej mierze odzwierciedla dzieje Polski po odzyskaniu niepodległości po rozbiorach. I chociaż formalnie rozpoczęła się w listopadzie 1922 roku, to jego członkowie działali na rzecz utworzenia PTB już od roku 1920, kiedy to w składzie komitetu powołanego do utworzenia Towarzystwa na Zjeździe Nauki Polskiej w kwietniu 1920 r., wśród jego 13 członków blisko połowę stanowili przedstawiciele ośrodka warszawskiego, tj.: Kazimierz Bassalik, Seweryn Dziubałtowski, Bolesław Hryniewiecki, Józef Trzebiński, Piotr Wiśniewski i Zygmunt Wóycicki. W wyniku poczynionych ustaleń, K. Bassalik i B. Hryniewiecki przygotowali i rozesłali do konsultacji projekt statutu PTB, a następnie zorganizowali zjazd założycielski Towarzystwa, który odbył się w kwietniu 1922 r. (Köhler 1995). Wkrótce po utworzeniu Oddziału Warszawskiego, jego członkowie zgodnie ze statutem Towarzystwa rozwinęli szeroką działalność na rzecz rozwoju botaniki w Warszawie i ochrony szaty roślinnej w regionie.

Powstanie państwa polskiego po 123 latach zaborów (II RP) otworzyło możliwości powołania nowych, również poza Uniwersytetem Warszawskim, uczelni i instytucji uwzględniających botanikę w profilu swojej działalności, co dało łącznie co najmniej 10 jednostek botanicznych i 8 związanych z botaniką, w ramach 4 uczelni. Pozwoliło to na wykształcenie w okresie międzywojennym kilkuset absolwentów szkół wyższych o specjalizacji botanicznej. Umożliwiło też podjęcie działań na rzecz ochrony przyrody, co członkowie Oddziału Warszawskiego traktowali jako wkład w odbudowywanie państwowości, np. przez utworzenie wielu rezerwatów i przygotowanie podwalin pod dwa parki narodowe. Botanicy zrzeszeni w Oddziale Warszawskim mieli też wkład w działania ogólnopolskie, takie jak: powoływanie czasopism naukowych; uczestnictwo w zarządach instytucji państwowych takich jak Państwowa Komisja Ochrony Przyrody, komisjach celowych przy ministerstwach, np. do spraw rolnictwa, szkolnictwa i innych; tworzenie organizacji społecznych, np. Ligi Ochrony Przyrody czy Powszechnych Uniwersytetów Regionalnych. Złożyli też dziesiątki wniosków do władz wszelkiego typu i szczebla w sprawach ochrony przyrody oraz wygłosili niezliczoną liczbę prelekcji dla społeczeństwa na tematy *stricte* botaniczne i ochrony przyrody.

Istnienie Oddziału Towarzystwa umożliwiało wspólne działania botanikom pracującym w wielu różnych instytucjach na terenie Warszawy. Spotkania naukowe stanowiły forum, na którym rodziły się pomysły, prowadzono narady i podejmowano ważne decyzje. W dwudziestoleciu międzywojennym spotkań tych zorganizowano co najmniej 130 z ponad 220 referatami. Członkowie Oddziału realizowali w tym czasie również ogólnopolskie zadania Towarzystwa, np. organizując cztery zjazdy, w których łącznie uczestniczyło ponad 300 osób i przedstawiono ponad 100 referatów; współprowadząc flagowe czasopismo Towarzystwa – ASBP; zakładając i prowadząc bibliotekę Towarzystwa, opracowując i wydając leksykony polskiej terminologii botanicznej, historię botaniki polskiej oraz fundamentalny trzytomowy podręcznik botaniki dla samouków pod redakcją Stanisława Michalskiego (1926, 1927, 1929). Innym wymiarem intensywnego rozwoju botaniki warszawskiej przed II wojną może być przyrost liczby członków Oddziału z 85 w roku 1923 do 192 w roku 1930, po czym w następstwie kryzysu gospodarczego nastąpił jej spadek do 111 osób w roku 1939.

II wojna światowa przerwała owocną działalność Oddziału. Z oczywistych względów zawieszono działania na rzecz ochrony przyrody i popularyzacji wiedzy. Skupiono się wyłącznie na kształceniu młodzieży. Mimo grożących najcięższych kar, większość kadry profesorskiej prowadziła tajne nauczanie na poziomie akademickim i średnim, łącznie z prowadzeniem prac i wydawaniem dyplomów magisterskich, a nawet doktorskich. Wojny nie przeżyło 20 członków Oddziału. Część nie wróciła z zagranicy, część nie wznowiła działalności. W 1945 r. w Oddziale pozostało 48 członków. Podczas wojny spłonęło archiwum Zarządu Głównego PTB, zdewastowano Ogród Botaniczny UW. Początkowo sądzono, że zniszczeniu uległy także cenne księgozbiory F. Błońskiego (Anonim 1946), ostatecznie okazało się, że ocalał i został przejęty przez Archiwum PAN (Skirgiełło i Sidorowicz 1965).

Po zakończeniu II wojny światowej członkowie Oddziału bezzwłocznie podjęli odbudowę warszawskiej botaniki. Rozpoczęli odtwarzanie zniszczonych (materialnie i personalnie) placówek naukowych. Już w maju 1945 r. wznowili normalne kształcenie studentów. Podjęli restytucję Ogrodu Botanicznego UW i włączyli się w prace nad odtwarzaniem zieleni Warszawy. Kontynuowali działania na rzecz ochrony przyrody, np. tworząc rezerwaty (również na ziemiach odzyskanych, np. Jezioro Łuknajno, Torfowisko Redykajny, Dolina Wałszy), w 1955 r. – doprowadzili do powołania Świętokrzyskiego PN. Wznowili też starania o utworzenie w Warszawie ogrodu botanicznego w rejonie Kabat. W listopadzie 1945 roku zorganizowali pierwszy powojenny zjazd Towarzystwa, na którym wybrano nowe władze, uzgodniono wznowienie wydawania ASBP, polskiej bibliografii botanicznej, uruchomienie biblioteki, tworzenie nowych oddziałów i sekcji. Tuż po II wojnie światowej Oddział Warszawski na pewien czas w praktyce przejął organizowanie działalności wydawniczej zdobywając staraniem dr Tadeusza Gorczyńskiego dotację na druk ASBP. Podjęto też szeroką działalność popularyzacyjną wśród młodzieży, nauczycieli i różnych organizacji społecznych. Pierwszą powojenną dekadę, mimo łysenkizmu w nauce i terroru stalinowskiego w innych aspektach życia, udało się Oddziałowi nie tylko przetrwać, ale i zrealizować większość z zaplanowanych zamierzeń oraz osiągnąć liczbę członków najwyższą w historii (424 osoby w 1958 r.), przy liczbie 118 spotkań i 148 referatów. Sukcesem było również utworzenie dwóch sekcji oddziałowych – Fizjologii Roślin (1955) i Dendrologicznej (1955).

Kolejny etap działalności, przypadający na lata 1956–1970 i epokę tzw. małej stabilizacji, to powolny powrót do prawdziwej nauki, możliwość rozwijania kontaktów zagranicznych przez zapraszanie prelegentów i wyjazdy na konferencje, powstawanie kolejnych sekcji oddziałowych – Ekologii i Socjologii Roślin (1956) i Mykologicznej (1957); a także organizacja konferencji tematycznych; dalszy rozwój biblioteki Towarzystwa; tworzenie kolejnych rezerwatów, np. Zagożdżon, Rudka Sanatoryjna, Surowe oraz powołanie Kampinoskiego Parku Narodowego (1959); popularyzacja wiedzy również przez wystawy tematyczne, audycje radiowe i telewizyjne; oraz coraz częstsze upamiętnienia odchodzących twórców Towarzystwa, wreszcie to 247 członków, 126 zebrań i 138 referatów.

W latach 1971–1989 (tzw. dekadach Gierka i Jaruzelskiego przedzielonych stanem wojennym) następowała intensyfikacja dotychczasowych form działalności, tj. coraz częstsze goszczenie na spotkaniach referentów z zagranicy (z Rosji, Estonii, RFN, Belgii, Francji, Szwajcarii, Kanady, USA, Chin, Indii), rozwój działalności wydawniczej, powoływanie kolejnych obszarów chronionych, utworzenie Ogrodu Botanicznego PAN w Powsinie (1974), powołanie oddziałowej Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1978); współorganizacja z SGGW serii pięciu ogólnopolskich konferencji z zakresu morfogenezy roślin (1976, 1980, 1984, 1988 i 1992), wydzielenie się Oddziału Kieleckiego (1979), konferencje okolicznościowe, np. 50-lecia PTB (1972), 200-lecia urodzin Michała Szuberta (1987), pierwszego dyrektora Ogrodu Botanicznego w Warszawie. Od strony statystycznej to 287 członków, 154 zebrania i 154 referaty.

Od 1990 r. – w III RP – rozwijane były dotychczasowe formy działania, w tym seria konferencji Oddziałowej Sekcji Fizjologii Roślin (1991, 1993, 1995) i organizacja obchodów 75-lecia Towarzystwa i Oddziału Warszawskiego (1997). W latach 2000–2007 odbyły się liczne konferencje naukowe otwarte dla szerokiej publiczności, a w pozostałych okresach spotkania jednoreferatowe i doroczne sesje terenowe. Rok 2010 to organizacja ogólnopolskiego Zjazdu PTB. Po roku 2016 upowszechniano naukę wykorzystując wszystkie dotychczasowe formy przekazu, powrócono również do praktykowanych w dwudziestoleciu międzywojennym tematów badawczo-ochronno-popularyzacyjnych, np. cykl działań składający się z sesji referatowej, terenowej i publikacji o Parku Gucin (2017) i o Parku SGGW (2019); w ochronie przyrody to udział w powoływaniu obszarów Natura 2000; a od strony statystycznej to 160 członków Oddziału, 28 konferencji, 160 sesji referatowych, 284 referaty i 26 sesji terenowych.

Podsumowując można stwierdzić, że członkowie Oddziału Warszawskiego, tak jak i całego Towarzystwa, odegrali wielką rolę w rozwoju nauk botanicznych i ochrony szaty roślinnej Polski.

Uczestniczyli w kształtowaniu instytucji naukowych zajmujących się botaniką, zakładaniu czasopism naukowych i popularno-naukowych, wykształcili wielu specjalistów z dziedziny botaniki. Współtworzyli instytucje państwowe i organizacje społeczne zajmujące się ochroną przyrody. Utworzyli sieć różnej rangi obszarów chronionych, rozwinęli wielotorowo popularyzację wiedzy botanicznej. Ta rola była kluczowa zwłaszcza na pustkowiu organizacyjnym, po wyjściu z niewoli zaborów po I wojnie światowej i po katastrofalnych zniszczeniach II wojny światowej. W Warszawie z racji jej funkcji stołecznych koncentrowały się największe możliwości i najważniejsze działania, zwłaszcza w początkach funkcjonowania Towarzystwa. Dlatego zadania podjęte przez profesorów Z. Wóycickiego, K. Bassalika, B. Hryniewieckiego, S. Dziubałtowskiego, R. Kobendzę były fundamentalne dla rozwoju całego Towarzystwa i botaniki w niepodległej Polsce.

Wraz z rozwojem i zasilaniem kadrami wcześniej wymienionych instytucji zajmujących się działalnością naukową, ochronną i popularyzacyjną, instytucje te – zarówno urzędy, służby państwowe, wydawnictwa jak i organizacje pozarządowe – przejęły i dużo szerzej i skuteczniej realizują obecnie zadania, które początkowo wykonywali społecznie zrzeszeni w Towarzystwie „botanicy uczelniani". Równocześnie, gdy w przypadku „botaników uczelnianych" coraz bardziej liczy się wydajność naukowa (mierzona różnymi wskaźnikami), zwłaszcza po roku 1989, rola Towarzystwa i Oddziału w organizowaniu życia naukowego i ochrony przyrody stopniowo zmniejsza się. Tym samym aktualnie Oddział (jak i całe Towarzystwo) coraz bardziej koncentruje się na poszerzaniu wiedzy jego członków przez organizację konferencji, spotkań referatowych, sesji terenowych, przy okazji popularyzując naukę wśród amatorów i studentów. W tym celu też w Oddziale Warszawskim wdrożono nowoczesne formy komunikacji takie jak: strona internetowa, portal społecznościowy Facebook, spotkania online. Rozpoczęto także pierwszą – angażującą szerokie społeczeństwo – akcję badawczą typu *citizen-science*.

Spoglądając w 100-letnią przeszłość naszego Oddziału i szerzej całego Towarzystwa, dostrzegamy potrzebę przemyślenia, co i w jaki sposób należałoby czynić dla kontynuacji statutowych zadań Towarzystwa tj. pogłębiania i popularyzacji wiedzy botanicznej oraz dla ochrony szaty roślinnej – tak aby wytyczać nowe cele i formy tego działania, a nie powielać działań, które dzisiaj skuteczniej realizują powołane do tego instytucje. Być może, gdyby Towarzystwo mogło wspomagać (niekoniecznie finansowo) projekty badawcze, to silniej przyciągałoby botaników naukowców, zajętych dzisiaj badaniami znacznie bardziej niż kiedykolwiek wcześniej.

Ta retrospekcja ujawnia też jak wiele zawdzięczamy naszym założycielom i poprzednikom, których gigantyczna praca i dorobek wyniosły nas tam, skąd widzieć możemy więcej, dalej i głębiej, co pięknie wyraża parafraza sentencji otwierającej niniejszy tekst: „Jeśli widzę dalej, to dlatego, że stoję na ramionach olbrzymów".

Podziękowania. Serdeczne podziękowania składamy Panu Profesorowi Tomaszowi Majewskiemu za udostępnienie bezcennych archiwaliów w postaci dokumentów źródłowych, zdjęć, skanów materiałów oraz za krytyczne przeczytanie niniejszego opracowania. Paniom: profesor Małgorzacie Wierzbickiej – przewodniczącej Oddziału Warszawskiego w latach 1992–1995 i 2001–2004, dr hab. prof. SGGW Grażynie Garbaczewskiej – przewodniczącej Oddziału w latach 1995–2001, profesor Alinie Kacperskiej – przewodniczącej Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin oraz Panu dr hab. prof. SGGW Jackowi Zakrzewskiemu – przewodniczącemu Oddziału w latach 2007–2016 wdzięczni jesteśmy za cenne uwagi wniesione do niniejszego opracowania dziejów Oddziału Warszawskiego. Za pomoc w wyszukiwaniu licznych źródeł historycznych i ich cierpliwe skanowanie bardzo dziękujemy Pani mgr Ewie Kosel z Samodzielnego Zakładu Botaniki Leśnej SGGW, a Panu mgr inż. Jakubowi Smykowi za przygotowanie bazy danych i sporządzenie wykresów.

Las dębowo-grabowy w rezerwacie przyrody „Dębina” pod Wągrowcem (fot. Marek Kasprowicz)
Domki budnicze i Ratusz na Starym Rynku w Poznaniu (fot. Łukasz Grewling)

10.3. Oddział Poznański (1930)

Łukasz Grewling

Laboratorium Aerobiologii, Zakład Botaniki Systematycznej i Środowiskowej, Wydział Biologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań
e-mail: grewling@amu.edu.pl

DOI:https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-03

Grewling Ł. (2022). Oddział Poznański (1930). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 180–196.

10.3.1. Słowo wstępne

Wraz z powołaniem Polskiego Towarzystwa Botanicznego (PTB) w 1922 roku rozpoczęto starania o utworzenie oddziałów lokalnych. W środowisku poznańskim wysoką aktywnością w tym zakresie wyróżniali się prof. Bronisław Niklewski (członek Zarządu Głównego PTB), prof. Adam Wodziczko i dr Wojciech Szulczewski. Wydaje się, że ich zabiegi przyniosły pożądany skutek, jako że w opracowaniu Antoniego Czubińskiego z 1972 r. dotyczącym historii Uniwersytetu Poznańskiego czytamy: „W 1922 roku w Poznaniu założono Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego (33 członków). Przewodniczącym został A. Wodziczko…”. Namacalnym dowodem działalności botaników poznańskich było zorganizowanie dwóch Zjazdów: w 1923 i 1929 roku. Pomimo tych niewątpliwych sukcesów, pierwsze lata funkcjonowania Oddziału nie były formalnie usankcjonowane przez Zarząd Główny PTB. Jak piszą Balcerkiewicz i Latowski (1972) „mimo aktywności członków PTB Oddział Poznański nie wykazywał się samodzielną pracą organizacyjną, co w konsekwencji doprowadziło do zamarcia jego formalnej działalności”. Dopiero 8 czerwca 1930 r. podczas IX Zjazdu PTB w Krakowie, Oddział Poznański został oficjalnie „reaktywowany”, a na kolejnego „pierwszego” przewodniczącego wybrano prof. Konstantego Steckiego. Dalsza historia Oddziału nie jest już na szczęście tak mglista i zawikłana, a jego działalność w latach 1930–1985 została szczegółowo opisana w dwóch jubileuszowych monografiach, tj. z okazji 50-lecia (Balcerkiewicz, Latowski 1972) oraz 65-lecia PTB (Latowski 1986). Z tego też względu, w tym opracowaniu szczególny nacisk zostanie położony na dzieje Oddziału Poznańskiego od roku 1986 z zarysowaniem najważniejszych wydarzeń w minionych latach.

10.3.2. Działalność organizacyjna

W ciągu ponad 90-letniej historii Oddziału przewodniczyło mu 19 osób, wśród nich tak zasłużone dla polskiej botaniki postaci, jak prof. Adam Wodziczko (1933–1938), prof. Zygmunt Czubiński (1955–1958, 1963–1965) i prof. Teofil Wojterski (1968–1983) (Tab. 10.3.1). Na przestrzeni ostatnich 35 lat, Oddział Poznański miał 7 przewodniczących, w tym przez trzy kadencje (1992–2001) Oddziałem kierowali prof. dr hab. Maciej Zenkteler oraz (2010–2019) dr hab. prof. UAM Maria Wojterska. W latach 2004–2010 na czele Oddziału stała natomiast prof. dr hab. Elżbieta Zenkteler.

Oddziały	Liczba członków: Honorowych	Korespondencyjnych		Zwyczajnych		Nadzwyczajnych		Razem		Ilość posiedzeń naukowych		Ilość wygł. referatów		Przeciętna frekwencja		Ilość wygł. odczytów		Ilość zorgan. wycieczek naukowych		Uwagi
		r.s.	r.p.	r.s.	r.p.	r.s.	r.p.	r.s.	r.p.	s.	p.	s.	p.	s.	p.	s.	p.			
Warszawski				77	90	84	102	161	192	7	9	10	15	26	50					r.s.=r.rk. spra
Krakowski				54	54	85	87	139	141	25	28	48	65	29	30	1				r.p.=r.rk. popr
Lwowski				15	14	37	30	52	44	17	19	41	27	18	15					
Wileński				10	11	24	22	34	33	5	11	7	16	17	15	1		1	6	
Poznański				12	11	15	12	27	23	6	1	9	2	16	11					
Razem w r. 1930/31	1	18		168		245		432												
Razem w r. 1929/30	1	20		180		253		454												
Przybyło lub ubyło	0	−2		−12		−8		−22												

Ryc. 10.3.1. Sprawozdanie z działalności PTB za okres od 1 IV 1930 r. do 31 III 1931 r. informujące, że w pierwszym roku działalności Oddziału Poznańskiego liczba jego członków wynosiła 23 osoby (archiwum PTB)

Tabela 10.3.1. Skład Zarządu Oddziału Poznańskiego PTB i Komisji Rewizyjnej w poszczególnych kadencjach w latach 1930–2022

Lata	Przewodniczący	Zastępca	Sekretarz	Skarbnik	Członkowie Zarządu	Komisja rewizyjna
1930	Konstanty Stecki	b.d.	Adam Paszewski	b.d.	b.d.	b.d.
1932	Jan Dobrowolski	b.d.	Adam Paszewski	b.d.	b.d.	b.d.
1933	Adam Wodziczko	b.d.	Adam Paszewski	Feliks Krawiec	b.d.	b.d.
1938	Wacław Strażewicz	Adam Wodziczko	Maria Strzelecka	Józef Kołodziejski	b.d.	b.d.
1945			Józef Duda	Stanisław Kościelny	b.d.	b.d.
1946	Konstanty Stecki	Wacław Strażewicz (do 1950), Zygmunt Czubiński (1950–1953)	Józef Duda (do 1950), Józef Goetz (1950–1951), Kazimierz Browicz (1951–1953)	Stanisław Kościelny (do 1950), Janusz Kudelka (1950–1951), Marian Filipek (1951–1953)	b.d.	b.d.
1953	Jerzy Czosnowski	Zygmunt Czubiński	Teofil Wojterski	Hanna Piotrowska	b.d.	b.d.
1955	Zygmunt Czubiński	Józef Duda, Marian Nowiński	Izabela Dąmbska	Adam Czartoryski	b.d.	b.d.
1958	Karol Mańka	Zygmunt Czubiński, Marian Nowiński	Maria Gierczak	Maria Pawłow; **Z-ca** Bogumił Szmal	b.d.	b.d.
1960	Stefan Krupko	Stanisław Kościelny 1960–1961, Zygmunt Czubiński	Irena Guzowska		b.d.	b.d.
1961	Stanisław Kościelny	Zygmunt Czubiński, Marian Nowiński	Kazimierz Glanc		Jan Wojciechowski, Kazimierz Browicz; **K. SPWB** Izabela Dąmbska	**P.** Stefan Krupko; **Czł.** Karol Mańka, Ryszard Schram
1963	Zygmunt Czubiński	Stanisław Kościelny, Marian Nowiński	Waldemar Żukowski		**K. SPWB** Izabela Dąmbska	**P.** Stefan Krupko; **Czł.** Karol Mańka, Wanda Boratyńska
1965	Tadeusz Kowal	Zygmunt Czubiński (do 1967), Marian Nowiński	Karol Latowski (do 1967), Halina Wojterska	Bogumił Szmal	Karol Mańka, Stefan Białobok, Jan Wojciechowski, Alicja Szweykowska, Aleksander Łukasiewicz, Teofil Wojterski; **K. APWB** Anna Bujakiewicz	**P.** Stefan Krupko (do 1967), Stanisław Kościelny (od 1967); **Z-ca** Jerzy Szweykowski (od 1967); **Czł.** Wanda Boratyńska, Adam Czartoryski
1968	Teofil Wojterski	b.d.	Stanisław Balcerkiewicz	Maria Leszczyńska	Tadeusz Kowal, Marian Nowiński, Alicja Szweykowska, Adam Czartoryski, Bogumił Szmal, Halina Wojterska, Wanda Boratyńska, Anna Bujakiewicz	b.d.

Tabela 10.3.1. Skład Zarządu Oddziału Poznańskiego PTB i Komisji Rewizyjnej w poszczególnych kadencjach w latach 1930–2022 (cd.)

Lata	Przewodniczący	Zastępca	Sekretarz	Skarbnik	Członkowie Zarządu	Komisja rewizyjna
1971	Teofil Wojterski	Marian Nowiński (do 1977), Alicja Szweykowska	Stanisław Balcerkiewicz (do 1979), Anna Bujakiewicz	Maria Leszczyńska (do 1974), Bogdana Kupczyk	Tadeusz Kowal (do 1979), Izabela Dąmbska (od 1979), Kazimierz Browicz, Aleksander Łukasiewicz, Stanisław Król, Bogumił Szmal, Jan Wojciechowski, **K. APWB** Lubomira Burchardt	Wanda Boratyńska, Teresa Krotoska, Jerzy Szweykowski, Anna Bujakiewicz, Waldemar Żukowski
1983	Waldemar Żukowski	Stanisław Król	Karol Latowski	Bogdana Kupczyk	b.d.	Aleksander Łukasiewicz, Teresa Krotoska, Maria Górska-Zajączkowska
1986	Stanisław Król	Stanisław Balcerkiewicz	Wanda Rudnicka-Sterna	Władysław Danielewicz	Lech Ratajczak, Adam Woźny, Jerzy Zieliński, Waldemar Żukowski	Maria Górska-Zajączkowska, Bogdana Kupczyk, Bogumił Szmal
1989	Lech Ratajczak	b.d.	Jolanta Legocka	b.d.	b.d.	b.d.
1992	Maciej Zenkteler	Jerzy Zieliński	Barbara Stefaniak	Maria Wojciechowicz	Anna Bujakiewicz, Stanisław Balcerkiewicz, Hanna Mazurowa, Waldemar Żukowski, Ewa Kazimierska, Władysław Danielewicz, Paweł Urbański, Wanda Rudnicka-Sterna	Bogumił Szmal, Maria Górska, Czesław Mielcarski
1995	Maciej Zenkteler	b.d.	Barbara Stefaniak	Maria Wojciechowicz	b.d.	Bogumił Szmal
1998	Maciej Zenkteler	Paweł Pukacki	Barbara Stefaniak	Maria Wojciechowicz	Maria Górska-Zajączkowska, Edward Gwóźdź, Wanda Rudnicka-Sterna, Paweł Urbański, Barbara Tomaszewska	Czesław Mielcarski, Roman Przymusiński, Bogumił Szmal
2001	Lubomira Burchardt	Antoni Werner	Mariusz Pełechaty	Paweł M. Owsianny	Anna Bujakiewicz, Grzegorz Jackowski, Małgorzata Klimko, Rafał Mól, Wanda Staniewska-Zątek	Bogumił Szmal, Maciej Zenkteler, Waldemar Żukowski
2004	Elżbieta Zenkteler	wakat	Tomasz Wyka	Agnieszka Bagniewska-Zadworna	Grzegorz Jackowski, Lubomira Burchardt, Małgorzata Garnczarska, Maria Górska, Rafał Mól, Iwona Okuniewska-Nowaczyk, Beata Messyasz, Małgorzata Tarant	Małgorzata Klimko, Bogumił Szmal, Maria Wojciechowicz, Monika Kozłowska
2007	Elżbieta Zenkteler	Maria Wojterska	Sławomir Borek	Łukasz Wojtyla	Maria Wojterska, Grzegorz Jackowski, Agnieszka Bagniewska-Zadworna, Iwona Okuniewska-Nowaczyk, Beata Messyasz, Marek Kasprowicz	Małgorzata Klimko, Małgorzata Warzykiewicz, Grażyna Pawlak

2010	Maria Wojterska	Justyna Wiland-Szymańska	Piotr Szkudlarz	Monika Zgrabczyńska	Małgorzata Klimko, Elżbieta Zenkteler, Iwona Okuniewska-Nowaczyk, Marek Kasprowicz,	Anna Rusińska, Małgorzata Wyrzykiewicz-Raszewska, Łukasz Wojtyla
2013	Maria Wojterska	Justyna Wiland-Szymańska	Katarzyna Buczkowska	Mateusz Rawlik	Piotr Szkudlarz, Małgorzata Klimko, Elżbieta Zenkteler, Iwona Okuniewska-Nowaczyk, Marek Kasprowicz	Anna Rusińska, Małgorzata Wyrzykiewicz-Raszewska, Łukasz Wojtyla
2016	Maria Wojterska	Justyna Wiland-Szymańska	Katarzyna Buczkowska-Chmielewska	Mateusz Rawlik	Marek Kasprowicz	**P.** Piotr Szkudlarz; **Z-ca** Ewa Chudzińska; **S.** Łukasz Wojtyla
2019	Łukasz Grewling	Maria Wojterska	Dorota Wrońska-Pilarek	Łukasz Wojtyla	Michał Lubka	**P.** Katarzyna Buczkowska-Chmielewska; **Z-ca** Zbigniew Celka; **S.** Tomasz Wyka

K.S(A)PWB – Kierownik Sekcji (Akcji) Popularyzacji Wiedzy Botanicznej; **P.** – Przewodniczący; **Z-ca** – Zastępca; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik; b.d. – brak danych

Ryc. 10.3.2. Liczba członków Oddziału Poznańskiego w latach 1930–2021

W 1930 r. liczba członków Oddziału wynosiła 23 osoby (Ryc. 10.3.1) i do wybuchu II wojny światowej utrzymywała się na mniej więcej stałym poziomie (Ryc. 10.3.2). Wraz ze wznowieniem działalności Oddziału w 1945 roku (Ryc. 10.3.3), zaobserwować można gwałtowny wzrost liczby członków (aż do 135 osób w 1956 roku). Najwyższą liczebność Oddziału odnotowano na początku XXI wieku (221 członków w 2001 roku), a obecnie, tj. w 2021 roku, wynosi ona 118 osób.

Polskie Towarzystwo Botaniczne
Oddzial Poznanski
Poznan, Solacz-Dwor. Zaklad Fizjologii
Roslin i Chemii Rolnej U.P.

Poznan, 30.10.1945.

Do

Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego

w Warszawie

Niniejszym uprzejmie donosimy, że na odbytym w dniu 7-go bm. Zebraniu Konstytucyjnym Oddzialu Poznanskiego ukonstytylowal sie Zarzad Oddzialu w nastepujacym skladzie osobowym:
Przewodniczacy: Prof. Dr Waclaw Strażewicz
Zast. Przewodn.: Prof. Dr Adam Wodziczko
Sekretarz: Mgr Józef Duda
Skarbnik: Inż Stanislaw Koscielny

Rownóczesnie w związku z koniecznoscia legalizacji naszego Oddzialu u miejscowych władz poznanskich uprzejmie prosimy o wystosowanie pod naszym adresem listu urzędowego powolujacego nas jako Oddzial Polskiego Towarzystwa Botanicznego do wznowienia swojej dzialalnosci. W liscie tym prosimy o podanie numeru rejestru zarejestrowania Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie.

O powyższe prosimy na żądanie Wydzialu Społeczno-Politycznego Zarządu Miejskiego Stol. Miasta Poznania.

Za Zarząd:

Sekretarz:
(-) Mgr Józef Duda

Przewodniczacy:
(-) Prof Dr W. Strażewicz

Ryc. 10.3.3. Lista członków obecnych na pierwszym powojennym zebraniu Oddziału Poznańskiego 9 X 1945 roku wraz z pismem informującym o wznowieniu jego działalności

10.3.3. Działalność naukowa – podsumowanie osiągnięć ostatnich 35 lat

Członkowie Oddziału Poznańskiego zorganizowali w sumie 7 Zjazdów PTB, przy czym w okresie przedwojennym aż 4 (Tab. 10.3.2).

Bez wątpienia, w omawianym okresie (1986–2021) najważniejszym wydarzeniem w działalności Oddziału Poznańskiego była organizacja **52. Zjazdu PTB** w 2001 roku (Ryc. 10.3.4). W Zjeździe, którego tytuł brzmiał *Botanika w dobie biologii molekularnej*, wzięły udział 942 osoby, w tym 17 gości zagranicznych (Jackowski 2002). Był to najliczniejszy Zjazd w historii Towarzystwa. Wygłoszono 209 referatów (w tym 4 wykłady plenarne) oraz zaprezentowano 487 posterów. Obrady odbywały się w 12 sekcjach tematycznych. Zjazd wzbogacono licznymi sesjami terenowymi, krótkimi wycieczkami, np. po Ogrodzie Botanicznym UAM oraz dodatkowymi sympozjami tematycznymi. Z ramienia Oddziału, Zjazdowi przewodniczył prof. Maciej Zenkteler, natomiast koordynacja sesji terenowych została powierzona prof. Stanisławowi Balcerkiewiczowi. Wśród wykładów plenarnych warto wyróżnić wystąpienie prof. Jerzego Szweykowskiego dotyczące systematyki roślin u progu nowego tysiąclecia oraz wykład prof. Janusza Falińskiego, w którym poruszył problem gatunków inwazyjnych, migracji oraz kosmopolityzacji szaty roślinnej. Dwu- i jednodniowe sesje terenowe objęły wyjazdy do najcenniejszych obiektów przyrodniczych Wielkopolski, m.in. rezerwatów „Dębina" i „Buczyna", Wielkopolskiego Parku Narodowego, wrzosowisk obszarów wydmowych Puszczy Noteckiej czy interesujących parków wiejskich Wielkopolski (Ryc. 10.3.5). Znaczną liczbę uczestników (prawie 150 osób) przyciągnęła również sesja terenowa *Przyroda i zabytki kultury materialnej na Szlaku Piastowskim*, której przewodzili doktorzy Zbigniew Celka, Julian Chmiel oraz Marlena Lembicz. Zjazdowi towarzyszyło sympozjum *Molekularne podstawy struktury i funkcji komórki roślinnej* (194 uczestników), sympozjum *Edukacja botaniczna na poziomie akademickim* (223 uczestników) oraz XX Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

Od momentu powołania Oddziału Poznańskiego, bardzo ważnym elementem jego działalności są cykliczne seminaria, na których podejmowane są różnorodne problemy z zakresu botaniki i mykologii. Również w latach 1986–2020, członkowie Oddziału Poznańskiego bardzo często i licznie spotykali się na tradycyjnych środowych seminariach (Ryc. 10.3.6).

Pomimo iż dokładna liczba spotkań, prelegentów, czy wygłoszonych referatów jest niestety niemożliwa do ustalenia, można szacować (bazując na dostępnych danych), że w omawianych przedziałach czasowych odbyło się ponad 600 spotkań, na których wygłoszono ponad 800 wykładów (Ryc. 10.3.7). Średnia frekwencja na spotkaniach wyniosła 30 osób. W okresie od 1999 do

Tabela 10.3.2. Zjazdy PTB organizowane w Poznaniu

Nr Zjazdu	Data i tytuł Współorganizatorzy	Liczba			Sesje terenowe
		u.	ref.	post.	
2	1–2 VII 1923	b.d.	b.d.	0	b.d.
8	5–6 VII 1929	b.d.	b.d.	0	b.d.
12	12–14 IX 1933 Wspólny z XIV Zjazdem Lekarzy i Przyrodników	b.d.	35	0	Ludwików; na otwarcie i zwiedzanie Wielkopolskiego Parku Narodowego (WPN)
17	4–7 VI 1938	b.d.	9	0	WPN, Pomorze, Kórnik
25	15–18 IX 1951	200	30	0	Kórnik, Promno, Nietków
38	12–15 IX 1967	200 (w tym 1 zagr.)	108	0	WPN, dorzecze Mogilnicy, Wągrowiec–Żnin–Biskupin–Gniezno, Kórnik–Rogalin
52	23–28 IX 2001 Zjazd PTB *Botanika w dobie biologii molekularnej* Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	942 (w tym 17 zagr.)	209	487	13 sesji terenowych oraz 4 krótkie wycieczki

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Botanika w dobie biologii molekularnej — 52 Zjazd PTB, Poznań 2001

SESJE TERENOWE

1. POROSTY I MSZAKI BORÓW TUCHOLSKICH
Dwudniowa, 27-28.09. **Godzina wyjazdu**: 7.30
Trasa: I dzień: Poznań – Świt (uroczysko „Piekło nad Brdą") – Odry (rezerwat „Kręgi Kamienne") – Charzykowy; II dzień: przejazd przez Park Narodowy Bory Tucholskie (jez. Gacno Wlk. – Drzewicz) – jez. Piecki – rezerwat „Bór Chrobotkowy im. Z. Tobolewskiego" – Charzykowy – Poznań.
Tematyka: Bogactwo oraz zróżnicowanie licheno- i brioflory Borów Tucholskich (lasy, torfowiska, głazy narzutowe); gatunki reliktowe; rzadkie epifity (m.in. brodaczki); brioflora torfowiskowa; sukcesja mszaków i porostów na brzegu jeziora; ochrona porostów i mszaków.
Prowadzą: dr hab. Ludwik Lipnicki, dr Anna Rusińska

2. REZERWATY LEŚNE I FLORYSTYCZNE ŚRODKOWEJ WIELKOPOLSKI (PAŁUKI I PUSZCZA ZIELONKA)
Jednodniowa, 27.09. i 28.09. **Godzina wyjazdu**: 8.00
Trasa: Poznań – Murowana Goślina – Wągrowiec – rezerwat „Dębina" – Wełna – Parkowo – Nieszawa – rezerwat „Buczyna" – Zielonka – rezerwat „Klasztorne Modrzewie" – Głębocko – rezerwat „Żywiec dziewięciolistny" – Poznań.
Tematyka: Zmienność struktury i faz rozwojowych drzewostanu; wpływ czynników naturalnych i antropogenicznych na strukturę i dynamikę drzewostanu bukowego; degeneracja i regeneracja fitocenoz; problemy ochrony ekosystemu leśnego; status i ochrona populacji modrzewia w rezerwatach Wielkopolski; struktura i tendencje dynamiczne populacji żywca dziewięciolistnego na izolowanym stanowisku.
Prowadzą: dr Władysław Danielewicz

3. DĄBROWY WIELKOPOLSKI ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PŁYTY KROTOSZYŃSKIEJ
Jednodniowa, 27.09. **Godzina wyjazdu**: 7.30
Trasa: Poznań – Środa – Miąskowo – Jarocin – Koźmin – Jasne Pole – Łąkociny – Biadki – Krotoszyn – Poznań.
Tematyka: Zróżnicowanie siedliskowe i fitosocjologiczne dąbrów: świetlista dąbrowa *Potentillo albae-Quercetum petraeae* (zróżnicowanie na podzespoły, nawiązania do kwaśnych dąbrów); acidofilna dąbrowa trzcinnikowa *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae* (*C.a.-Q. typicum* i *C.a.-Q. molinietosum*); mokra dąbrowa trzęślicowa *Molinio caeruleae-Quercetum roboris*; acidofilny las grabowo-dębowy *Aulacomnio androgyni-Quercetum roboris*; dębniak turzycowy *Carici elongatae-Quercetum*; dąbrowy nawiązujące do świerkowych borów mieszanych; grąd środkowoeuropejski *Galio sylvatici-Carpinetum*. Wybrane zagadnienia gospodarki leśnej na obszarze Płyty Krotoszyńskiej.
Prowadzą: dr Andrzej Brzeg, dr Marek Kasprowicz

4. ROŚLINNOŚĆ WIELKOPOLSKIEGO PARKU NARODOWEGO
Jednodniowa, 27.09. i 28.09. **Godzina wyjazdu**: 8.00
Trasa: Poznań – Puszczykowo – Pożegowo – rezerwat „Kociołek" – rezerwat „Grabina" – Jeziory – rezerwat „Pod Dziadem" – Czapury – Dolina Warty – Poznań.
Tematyka: Zróżnicowanie roślinności — fitocenozy wybranych typów i ich układy przestrzenne. Dynamika wewnętrzna grądów. Spontaniczne zarastanie polan śródleśnych i antropogeniczna modyfikacja tego procesu — prezentacja długoterminowego eksperymentu prowadzonego na powierzchniach stałych. Kształtowanie się stosunków fitocenotycznych w nasadzeniach leśnych na gruntach porolnych. Antropogeniczna granica lasu. Przykłady gospodarki rezerwatowej — blaski i cienie.
Prowadzą: prof. dr hab. Stanisław Balcerkiewicz, dr Grażyna Pawlak

5. KRAJOBRAZY ROŚLINNE PÓŁNOCNEJ WIELKOPOLSKI
Jednodniowa, 27.09 i 28.09 **Godzina wyjazdu**: 7.30
Trasa: Poznań – Szamotuły – Brączewo – Klempicz – Rzecin – Chojno – Sieraków – Kłosowice – Chalin – Poznań.
Tematyka: Typy krajobrazów roślinnych na tle zróżnicowania geomorfologicznego terenu i form użytkowania; krajobrazy borów sosnowych i wrzosowisk obszarów wydmowych Puszczy Noteckiej; krajobrazy borów mieszanych terasy wysokiej z uwzględnieniem dąbrów świetlistych, torfowisk i źródlisk; krajobrazy buczyn wysoczyzny morenowej.
Prowadzi: dr Maria Wojterska, mgr Wojciech Rakowski, mgr Wojciech Stachnowicz

6. PRZYRODA I ZABYTKI KULTURY MATERIALNEJ NA SZLAKU PIASTOWSKIM
Jednodniowa, 27.09. i 28.09. **Godzina wyjazdu**: 7.30
Trasa: Poznań – Lednica – Gniezno – Trzemeszno – Strzelno – Janikowo – Poznań.
Tematyka: Szata roślinna Lednickiego Parku Krajobrazowego; relikty dawnych upraw; flora i roślinność Czarnych Kujaw; warunki trwania, stan zachowania i zagrożenie śródlądowej flory i roślinności halofilnej; współzależności międzygatunkowe na solnisku z *Puccinellia distans*.
Zabytki: Rezydencja pierwszych władców Polski na Lednicy; Katedra Gnieźnieńska (m.in. skarbiec, relikwie Świętego Wojciecha, Drzwi Gnieźnieńskie); romańskie budowle w Strzelnie.
Prowadzą: dr Zbigniew Celka, dr Julian Chmiel, dr Marlena Lembicz

7. KÓRNIK, ROGALIN — PRZYRODA I ZABYTKI
Jednodniowa, 27.09. i 28.09. **Godzina wyjazdu**: 8.00
Trasa: Poznań – Kórnik – Zwierzyniec – Rogalin – Poznań.
Tematyka: Kolekcje drzew i krzewów w Arboretum Kórnickim; muzeum dendrologiczne; las doświadczalny – Zwierzyn

35

Ryc. 10.3.4. Organizatorzy 52. Zjazdu PTB w Poznaniu w 2001 r. (**A**). Górny rząd od lewej: Tomasz Wyka, Adam Woźny; środkowy rząd od lewej: Barbara Stefaniak, Joanna Kamińska, Grażyna Winiecka, Sławomir Samardakiewicz; dolny rząd od lewej: Ewa Raj, Rafał Mól, Agnieszka Bagniewska-Zadworna, Elżbieta Zenkteler, Eligiusz Czosnowski; materiały pozjazdowe (**B, C**) (archiwum Oddziału Poznańskiego PTB)

2020 r., w spotkaniach uczestniczyło w sumie 3312 słuchaczy. Tematyka wystąpień obejmowała szeroki zakres badań botanicznych, od fitosocjologii, entobotaniki, taksonomii i fizjologii roślin, po fitogeografię. Dużym zainteresowaniem cieszyły się szczególnie wystąpienia opisujące wrażenia z wyjazdów terenowych, krajoznawczych i podróżniczych. Wśród prelegentów przodowali dr hab. prof. UAM Maria Wojterska (9 wystąpień), dr hab. prof. UAM Justyna Wiland-Szymańska, prof. Anna Bujakiewicz oraz dr Karol Węglarski (po 5 wystąpień), którzy przybliżali słuchaczom roślinność najdalszych zakątków świata, m.in. Argentyny, Chin, Borneo, Stanów Zjednoczonych, Nowej Zelandii czy Republiki Południowej Afryki. Wysoką frekwencją cieszyły się zarówno referaty dotyczące aktualnych ważnych problemów z zakresu ochrony przyrody, np. Puszczy Białowieskiej

Ryc. 10.3.5. Uczestnicy wycieczki *Parki wiejskie Wielkopolski – zagadnienia geobotaniczne i kulturowe* (Turew, 27 IX 2001 r.) zorganizowanej w ramach 52. Zjazdu PTB w Poznaniu (archiwum Oddziału Poznańskiego PTB)

Ryc. 10.3.6. Seminaria w Oddziale Poznańskim PTB. Wystąpienie prof. W. Żukowskiego na seminarium w Collegium Maius. Na pierwszym planie prof. M. Zenkteler (**A**) (archiwum W. Żukowskiego). Dyskusja między prelegentką M. Wojterską (z lewej; przewodnicząca Oddziału w latach 2010–2019), a prowadzącą seminarium E. Zenkteler (z prawej; przewodnicząca Oddziału w latach 2004–2010); 17 IV 2009 r. (**B**) (archiwum Oddziału Poznańskiego PTB)

(prof. Jan Holeksa, dr hab. prof. UAM Władysław Polcyn), jak i wystąpienia o bardziej popularnonaukowym charakterze, np. podejmujące problem „inteligencji roślin" (prof. Edward Gwóźdź). Choć wśród prelegentów dominowali badacze z ośrodków poznańskich (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku i Uniwersytet Przyrodniczy), seminaria Oddziału Poznańskiego swoją obecnością zaszczycali również badacze z całej Polski oraz z ośrodków zagranicznych, np. prof. dr Hans W. Lack, dyrektor Biblioteki i Muzeum Botanicznego przy Ogrodzie Botanicznym w Berlin-Dahlem (Niemcy), doc. dr hab. Stefan Jansson z Uniwersytetu w Umeå (Szwecja), czy prof. Michał Marek z Instytutu Ekologii i Biologii Systemów Czeskiej Akademii Nauk w Brnie (Czechy).

Oprócz tradycyjnych seminariów w gmachu Wydziału Biologii UAM na Kampusie Morasko (wcześniej w Collegium Maius przy ul. Niepodległości 14), organizowane były również spotkania „terenowe" w Stacji Ekologicznej w Jeziorach w Wielkopolskim Parku Narodowym, Ogrodzie Dendrologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego, Ogrodzie Roślin Leczniczych w Plewiskach, Arboretum Kórnickim (np. zwiedzanie kolekcji różaneczników) oraz na terenie Ogrodu Botanicznego UAM. Spotkania w Ogrodzie Botanicznym często wzbogacane były wystawami, muzyczno-fotograficznymi impresjami czy prezentacjami kolekcji botanicznych, np. w alpinarium Ogrodu i cieszyły się bardzo wysoką frekwencją. W 2007 roku dr Karol Węglarski wygłosił etnobotaniczny referat o ceremoniach pogrzebowych Toradżów na wyspie Sulawesi, który przyciągnął ponad 200 słuchaczy.

Na podkreślenie zasługują zebrania okolicznościowe poświęcone wybitnym działaczom Oddziału Poznańskiego, tj. prof. Adamowi Wodziczce oraz prof. Zygmuntowi Czubińskiemu. W 1988 roku, w 100 rocznicę urodzin pierwszego z wymienionych badaczy, zorganizowano sympozjum *Idee, praca naukowa i działalność Adama Wodziczki*, podczas którego wygłoszono kilkanaście referatów dotyczących różnych dziedzin działalności i osiągnięć naukowych Profesora (Ryc. 10.3.8). W latach 1987 i 1997 uczczono z kolei pamięć prof. Z. Czubińskiego specjalnymi sesjami wspomnieniowymi obejmującymi, m.in. serię wykładów, odsłonięcie tablicy pamiątkowej ku czci Profesora na fasadzie domu rodzinnego w Kielcach (1987), wyjazd terenowy szlakiem rezerwatów przyrody bliskich prof. Z. Czubińskiemu (1997) (Lisiewska, Żukowski 1998). W 2017 roku, w 50 rocznicę śmierci Profesora, zorganizowano kolejną sesję wspomnieniową, podczas której wykłady wygłosili dr hab. prof. UAM Maria Wojterska (*Droga naukowa Profesora Zygmunta Czubińskiego*), prof. Bogdan Jackowiak (*Szkoła geobotaniczna Profesora Zygmunta Czubińskiego oraz jej wkład do nauki i ochrony przyrody*) oraz prof. Waldemar Żukowski (*Wspomnienie ucznia*).

Historycznym wydarzeniem dla botaniki poznańskiej i polskiej było przyznanie pośmiertnie dr hab. Zdzisławie Wójcik medalu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu *Alumno Bene*

Ryc. 10.3.7. Liczbowe podsumowanie posiedzeń naukowych zorganizowanych przez Oddział Poznański PTB oraz uczestników biorących w nich udział (ujęto tylko przedziały czasowe z dostępnymi danymi)

Ryc. 10.3.8. Sympozjum pamięci prof. A. Wodziczko, Poznań, 1988 r. (archiwum W. Żukowskiego)

Ryc. 10.3.9. Wycieczka botaników poznańskich do Wielkopolskiego Parku Narodowego z udziałem J. Paczoskiego (z tyłu po lewej w czarnym kapeluszu), lata 30. XX wieku (archiwum W. Żukowskiego)

Merenti (w 2018 r.). Laudację wygłosił prof. Bogdan Jackowiak, reprezentujący Oddział Poznański PTB. Ta wybitna specjalistka w dziedzinie badań zbiorowisk chwastów segetalnych i patriotka, uczennica prof. Józefa Paczoskiego zawsze podkreślała swoje związki z Poznaniem, łączyła i jednoczyła wszystkie pokolenia botaników.

Aktywność członków Oddziału Poznańskiego wyrażana była również w działalności organizatorskiej i popularyzatorskiej. Wśród licznych przedsięwzięć warto wymienić współorganizowanie, m.in. Ogólnopolskiej Konferencji *Kultury in vitro w Polsce – stan aktualny i perspektywy* (1994), XII Ogólnopolskiej Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii *Integracja biotechnologii, biologii molekularnej i praktyki rolniczej w kulturach in vitro* (2009), czy konferencji naukowej *Fotosynteza – od DNA do ekosystemu* (2015) (Tab. 10.3.3). Członkowie Oddziału organizowali również liczne sesje naukowo-popularyzatorskie, np. w Wielkopolskim Parku Narodowym, czy wycieczki o charakterze popularnonaukowym, m.in. na terenie Puszczy Zielonka i Puszczy Noteckiej. Sesje te były swoistą kontynuacją spotkań organizowanych już w pierwszych latach istnienia Oddziału, w których brali udział jego zasłużeni członkowie, w tym prof. Józef Paczoski (Ryc. 10.3.9). W ramach spotkań Oddziału zorganizowano również warsztaty tematyczne dotyczące, m.in. różnorodności owoców (warsztaty karpologiczne w 2011 roku), ziaren pyłku (aerobiologiczne w 2011 roku) oraz zarodników paproci (pteridologiczne w 2014 roku) (Szypuła 2015).

Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność dwóch sekcji Oddziału Poznańskiego, tj. Sekcji Mykologicznej oraz Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin. Pierwsza z wymienionych, powołana w 1991 roku i kierowana przez prof. Annę Bujakiewicz, wyróżniała się organizacją licznych ogólnopolskich spotkań seminaryjnych (230), wystaw (8), warsztatów i wyjazdów terenowych. Warto wyróżnić cykliczne sesje terenowe (6) odbywające się na interesujących pod względem przyrodniczym obiektach w Wielkopolsce (np. w Parku Krajobrazowym Puszcza Zielonka) połączone z sesjami referatowymi, *naukowymi grzybobraniami* i wystawami mykologicznymi (Bujakiewicz 1996). Pomimo powstania w 2011 roku Polskiego Towarzystwa Mykologicznego, Sekcja Mykologiczna Oddziału Poznańskiego działa prężnie do dziś organizując comiesięczne spotkania seminaryjne. Na spotkaniach obu towarzystw frekwencja jest bardzo wysoka, co potwierdza ogromne zainteresowanie światem grzybów wśród polskich przyrodników. Podobnie wysoką aktywnością charakteryzowała

Tabela 10.3.3. Konferencje i warsztaty zorganizowane przez Oddział Poznański (1986–2020)

Data	Tytuł konferencji	Współorganizatorzy	Cel konferencji	Liczba u./ref./post.
28 IX 1999	*Fotosynteza od DNA do ekosystemu*	S. Fizjologii i Biochemii Roślin	Wymiana i pogłębienie wiedzy	b.d.
28 VI 2000	*Rośliny modelowe zmieniane genetycznie*	S. Fizjologii i Biochemii Roślin	Wymiana i pogłębienie wiedzy	b.d.
9–11 IX 2009	XII Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii pt. *Integracja biotechnologii, biologii molekularnej i praktyki rolniczej w kulturach in vitro*	S. Struktury i Rozwoju Roślin PTB, Zakład Botaniki Ogólnej, Wydział Biologii UAM, Collegium Biologicum	Podsumowanie osiągnięć, wskazanie nowych dróg rozwoju, integracja międzypokoleniowa; zapoznanie uczestników z szeroko rozumianą problematyką roślin modyfikowanych genetycznie	134/29/89
5–8 X 2009	XXXVIII Zjazd Ogrodów Botanicznych pod patronatem Rady Ogrodów Botanicznych w Polsce pt. *Gromadzenie i wykorzystanie kolekcji roślin użytkowych w kraju*	S. Ogrodów Botanicznych i Arboretów, Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich	Pogłębienie wiedzy dotyczącej gromadzenia i wykorzystania roślin użytkowych. Szczególną uwagę poświęcono roślinom zielarskim, z powodu rosnącego zainteresowania lekami pochodzenia naturalnego i roślinnymi suplementami diety	130/24/54
10–11 V 2014	I Ogólnopolskie Warsztaty pt. *Zarodniki paproci w badaniach paleobotanicznych i aeropalinologicznych w Polsce*	S. Pteridologiczna, S. Paleobotaniczna, ZBO UAM, Instytut Botaniki PAN Kraków, UMCS Lublin	Zaznajomienie się z morfologią egzyny paprotników (mikroskop świetlny, skaningowy) oraz charakterystyka cech przydatnych w rozpoznaniu kształtu i barwy zarodników w glebie i w pułapkach aerobiologicznych	25/3/0
30 VI 2015	Konferencja Naukowa pt. *Fotosynteza – od DNA do ekosystemu*	S. Fizjologii i Biochemii Roślin, Wydział Biologii UAM, KNOW – *Poznańskie Konsorcjum RNA*	Stworzenie forum przeglądu dokonań polskich badaczy, którzy prowadzą studia odnoszące się do różnych aspektów procesu fotosyntezy	33/6/14
7–8 IX 2017	VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa Sekcji Pteridologicznej PTB *Polskie badania pteridologiczne w 100. Lecie wydania I tomu Flory Polskiej – przeszłość i przyszłość*	Wydział Biologii UAM, Wydział Nauk Biologicznych UWr	Pogłębienie wiedzy w zakresie ochrony paprotników oraz praktyczne sprawdzenie użyteczności klucza do oznaczania pteridoflory Polski	b.d.

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; S. – Sekcja; b.d. – brak danych; KNOW – Krajowy Naukowy Ośrodek Wiodący

się Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin Oddziału Poznańskiego. W latach 1999 i 2000, gdy przewodniczyła jej prof. Barbara Tomaszewska, Sekcja zorganizowała dwie ogólnopolskie konferencje naukowe, tj. *Fotosynteza od DNA do ekosystemu* oraz *Rośliny modelowe zmieniane genetycznie.* Niestety wraz z utworzeniem Polskiego Towarzystwa Biologii Eksperymentalnej Roślin, wielu członków Sekcji opuściło szeregi PTB i obecnie Sekcja nie jest już aktywna. Podobny los spotkał dwie inne Sekcje Oddziału, tj. Sekcję Dendrologiczną i Pteridologiczną.

Przez cały okres działalności Oddziału, jego członkowie bardzo aktywnie uczestniczyli w popularyzowaniu wiedzy botanicznej, również wśród młodzieży szkolnej. Członkowie Oddziału prowadzili liczne szkolenia, np. dla nauczycieli i kadry leśnej Lasów Państwowych, konsultacje naukowe, kursy (m.in. grzyboznawcze, hydrobiologiczne), wystawy fotograficzne, zajęcia praktyczne, wycieczki i wykłady dla uczniów. Na szczególne wyróżnienie w tym zakresie zasłużyli z pewnością dr hab. prof. UAM Zbigniew Celka, dr hab. prof. UAM Piotr Szkudlarz i dr hab. prof. UAM Justyna

Wiland-Szymańska. Osoby te występowały z licznymi prelekcjami w szkołach, na festiwalach nauki i wielu innych okolicznościowych wydarzeniach, np. *Nocy Biologów* (Galera 2013).

Działalność na rzecz ochrony przyrody była priorytetem członków Oddziału Poznańskiego już od wczesnych lat jego istnienia. Wystarczy wspomnieć postać prof. A. Wodziczki, inicjatora powstania Wielkopolskiego Parku Narodowego (Wyczyński 1996) i prof. Z. Czubińskiego, przewodniczącego Komisji Parków Narodowych i Rezerwatów, który znaczną część swojego życia poświęcił ochronie przyrody ojczystej (Celiński 1968; Lisiewska, Żukowski 1998). Ochroniarskie idee tych wybitnych działaczy przetrwały do dziś, co przejawia się w czynnym zaangażowaniu członków Oddziału na rzecz ochrony przyrody, w tworzeniu nowych rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, w stałej współpracy z wojewódzkimi konserwatorami przyrody, opracowywaniu ekspertyz, inwentaryzacji przyrodniczych i programów czynnej ochrony gatunków. Szczególnie duże zasługi w tym względzie wnieśli prof. Waldemar Żukowski, prof. Bogdan Jackowiak, dr hab. prof. UAM Zbigniew Celka, prof. Kazimierz Tobolski, prof. Adam Boratyński i prof. Anna Bujakiewicz. W roku 2008 botanicy z Oddziału Poznańskiego stanowili trzon Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego, który sporządził dokumentację niezbędną do ustanowienia obszarów NATURA 2000 w województwie wielkopolskim. Zespół kierowany przez prof. B. Jackowiaka podążał w ten sposób drogą wyznaczoną przez znakomitych poprzedników.

Szczególnie zasłużeni działacze Oddziału Poznańskiego zostali wyróżnieni najwyższą godnością członka PTB – członkostwem honorowym. Warto wspomnieć, że pierwszym honorowym członkiem należącym do Oddziału Poznańskiego był prof. Józef Paczoski (godność nadana w 1930 roku). W latach 1986–2020 wyróżnienie to otrzymało pięciu kolejnych, wybitnych badaczy z Oddziału Poznańskiego, tj. prof. Maciej Zenkteler (w 2001 roku), prof. Kazimierz Browicz (2001), prof. Waldemar Żukowski (2007), prof. Andrzej Dzięczkowski (2010) oraz prof. Edward Gwóźdź (2019). Kilkunastu członków Oddziału zostało uhonorowanych innymi ważnymi wyróżnieniami przyznawanymi przez Polskie Towarzystwo Botaniczne, tj. Medalem im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego oraz Medalem im. Prof. Władysława Szafera (Tab. 10.3.4).

Jedną z najbardziej prestiżowych aktywności Oddziału Poznańskiego, którą zainicjował i realizuje jako jedyny spośród 15 jednostek terenowych PTB, jest nadawanie Medalu im. Prof. Zygmunta Czubińskiego (Ryc. 10.3.10). Wyróżnienie to zostało ustanowione w 2000 roku podczas Walnego Zebrania Członków Oddziału Poznańskiego i przyznawane jest właśnie przez Oddział Poznański podczas ogólnopolskich Zjazdów PTB. W ten sposób uczczono wybitnego i zasłużonego botanika, długoletniego kierownika ówczesnej Katedry Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Medal im. Prof. Z. Czubińskiego jest wyróżnieniem honorowym, przyznawanym za wybitne prace naukowe mające charakter regionalnych monografii geobotanicznych (Żukowski 2000). Od 2019 roku dziekanem Kapituły Medalu jest prof. dr hab. Bogdan Jackowiak, a rolę sekretarza pełni dr hab. prof. UAM Zbigniew Celka. Wśród laureatów Medalu im. Prof. Z. Czubińskiego znaleźli się, m.in. prof. B. Jackowiak za monografię *Struktura przestrzenna flory dużego miasta. Studium metodyczno-problemowe* (2001), dr hab. prof. UAM Andrzej Brzeg za opracowanie *Zespoły kserotermofilnych ziołorośli okrajkowych z klasy Trifolio-Geranietea sanguinei Th. Müller 1962 w Polsce* (2007) czy dr hab. prof. UP Władysław Danielewicz za *Ekologiczne uwarunkowania zasięgów drzew i krzewów na aluwialnych obszarach doliny Odry* (2010).

Czterech członków Oddziału Poznańskiego zostało wyróżnionych *Nagrodą dla młodego badacza*, przyznawaną młodym polskim naukowcom za ogłoszenie dzieła lub serii artykułów o wybitnych walorach naukowych w dziedzinie botaniki. Wśród laureatów znaleźli się dr Łukasz Grewling, dr Marcin Pietras, dr Łukasz Walas oraz dr Katarzyna Sękiewicz (Tab. 10.3.4).

Działalność członków Oddziału Poznańskiego została doceniona na arenie ogólnopolskiej poprzez wybór poznańskich badaczy do władz Zarządu Głównego PTB. W omawianym okresie, szczególnie aktywnym działaczem był prof. Grzegorz Jackowski, który w latach 2001–2004 piastował godność wiceprezesa Towarzystwa, zastępcy przewodniczącego Komisji Statutowej PTB (kadencja

2013–2016), a następnie został wybrany Członkiem Prezydium odpowiedzialnym za kontakty zagraniczne (2016–2019). Wcześniej funkcję tę sprawowała prof. Elżbieta Zenkteler (2007–2010). Obecnie (kadencja 2019–2022) członkiem Prezydium Zarządu PTB jest prof. Bogdan Jackowiak, a funkcję Skarbnika Generalnego sprawuje dr hab. prof. UAM Agnieszka Bagniewska-Zadworna. Członkowie Oddziału Poznańskiego pełnili też ważne funkcje w wielu Sekcjach działających w strukturach Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Wieloletnim przewodniczącym Sekcji Dendrologicznej był prof. Władysław Bugała, a obecnie funkcję tę piastuje dr hab. prof. UP Władysław Danielewicz. Przez dwie kadencje (2013–2019) Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin przewodził prof. Grzegorz Jackowski. Przewodniczącymi Sekcji przez jedną kadencję byli ponadto, m.in. prof. Kazimierz Tobolski (Sekcja Paleobotaniczna, 1990–1994), prof. Lubomira Burchardt (Sekcja Fykologiczna, 2002–2005), dr Anna Rusińska (Sekcja Briologiczna, 2007–2010) oraz dr Łukasz Grewling (Sekcja Aerobiologiczna, 2019–2022), dr hab. Waldemar Buchwald, prof. IWNiRZ (Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów 2019–2020).

Tabela 10.3.4. Nagrody i wyróżnienia przyznawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne członkom Oddziału Poznańskiego w latach 1986–2021

Członkowie honorowi		
1	2001	prof. dr hab. Maciej Zenkteler
2	2001	prof. dr hab. Kazimierz Browicz
3	2007	prof. dr hab. Waldemar Żukowski
4	2010	prof. dr hab. Andrzej Dzięczkowski
5	2019	prof. dr hab. Edward Gwóźdź
Medal im. Prof. Władysława Szafera		
1	1992	prof. dr hab. Stanisław Lisowski
2	1995	prof. dr hab. Alicja Szweykowska
3	1995	prof. dr hab. Jerzy Szweykowski
4	1998	prof. dr hab. Kazimierz Browicz
5	2007	prof. dr hab. Maciej Zenkteler
6	2010	prof. dr hab. Karol Latowski
7	2013	prof. dr hab. Przemysław Wojtaszek
8	2016	prof. dr hab. Adam Woźny
Medal im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego		
1	1998	prof. dr hab. Kazimierz Tobolski
2	2001	prof. dr hab. Aleksander Łukasiewicz
3	2010	prof. dr hab. Anna Bujakiewicz
Medal im. Prof. Zygmunta Czubińskiego		
1	2001	prof. dr hab. T. Wojterski, prof. dr hab. R. Olaczek, prof. dr hab. J.M. Matuszkiewicz, prof. dr hab. A.S. Kostrowicki, prof. dr hab. J.B. Faliński *Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000*
2	2001	prof. dr hab. Bogdan Jackowiak *Struktura przestrzenna flory dużego miasta. Studium metodyczno-problemowe*
3	2007	dr hab. Andrzej Brzeg *Zespoły kserotermofilnych ziołorośli okrajkowych z klasy Trifolio-Geranietea sanguinei Th. Müller 1962 w Polsce*
4	2010	dr hab. Władysław Danielewicz *Ekologiczne uwarunkowania zasięgów drzew i krzewów na aluwialnych obszarach doliny Odry*
Nagroda PTB dla młodych badaczy		
1	2013	dr Łukasz Grewling (I miejsce)
2	2013	dr Marcin Pietras (II miejsce)
3	2016	dr Katarzyna Sękiewicz (III miejsce)
4	2019	dr Łukasz Walas (II miejsce)

Ryc. 10.3.10. Wręczenie Medalu im. Prof. Z. Czubińskiego prof. W. Matuszkiewiczowi, aula UAM, 52. Zjazd PTB, 2001. Od lewej: W. Matuszkiewicz, M. Zenkteler, przewodniczący Oddziału Poznańskiego, W. Żukowski, dziekan Kapituły Medalu, Z. Mirek, prezes PTB (archiwum W. Żukowskiego)

Niestety, w omawianym okresie Oddział Poznański pożegnał wielu zasłużonych badaczy, którzy nierzadko całe swoje życie poświęcili ochronie przyrody i pracy naukowej. Wśród nieodżałowanych działaczy, którzy zmarli w latach 1986–2020 wymienić należy prof. Zygmunta Tobolewskiego (†1988), prof. Teofila Wojterskiego (†1991), prof. Zbigniewa Steckiego (†1994), prof. Alicję Szweykowską (†2002), prof. Jerzego Szweykowskiego (†2002), prof. Teresę Krotoską (†2006), prof. Kazimierza Browicza (†2009), prof. Karola Latowskiego (†2017), prof. Macieja Zenktelera (†2017), prof. Stanisława Balcerkiewicza (†2017) oraz prof. Kazimierza Tobolskiego (†2018).

10.3.4. Podsumowanie

Oddział Poznański należy do jednych z najstarszych i najliczniejszych Oddziałów Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W 2020 roku Oddział obchodził 90-lecie swego istnienia i obecnie zrzesza prawie 120 osób. Członkowie Oddziału to w większości osoby związane z głównymi ośrodkami naukowymi regionu, tj. Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu, Instytutem Dendrologii PAN w Kórniku oraz Uniwersytetem Medycznym w Poznaniu. Można śmiało stwierdzić, że Oddział Poznański, dzięki niezwykłej aktywności i wszechstronnej działalności, w pewnym stopniu wychował całe pokolenia poznańskich botaników. Dużą rolę pełniły w tym względzie tradycyjne comiesięczne spotkania seminaryjne, stanowiące, zwłaszcza dawniej, swoisty kanał informacyjny, dzięki któremu społeczność botaniczna mogła uzyskać najnowsze doniesienia ze świata nauki, poznać współczesną myśl botaniczną czy choćby na moment „przenieść się” w niedostępne zakątki świata. Rolę tych spotkań można docenić jedynie widząc jak wysoką frekwencją się one cieszyły, czytając protokoły podkreślające żywą dyskusję po wystąpieniach, czy wreszcie uświadamiając sobie, jak trudny był w owych czasach dostęp do czasopism naukowych, kontakt z naukowcami z innych ośrodków czy możliwości wyjazdów na konferencje zagraniczne.

Obecnie, dzięki rozwojowi różnorodnych mediów, swobodnej mobilności i powszechnej dostępności książek i czasopism naukowych, rola seminariów Oddziału jako naukowego *portalu informacyjnego* powoli traci na znaczeniu, co niestety w przyszłości może przełożyć się na niższą liczbę

i frekwencję spotkań czy ogólne niższe zainteresowanie członkostwem w PTB. Z drugiej jednak strony, ostatnie zawirowania epidemiczne i związane z tym ograniczenia pokazały, że społeczność botaników poznańskich cały czas czuje potrzebę organizowania seminariów, wspólnych dyskusji i wymiany myśli. Dostęp do nowych zdobyczy informatycznych może z kolei pomóc przyciągnąć młode pokolenia botaników, poszerzyć grono słuchaczy, dotrzeć do osób, które miałyby trudności z uczestnictwem w tradycyjnych spotkaniach, czy choćby zapraszać badaczy z drugiego krańca świata. Umożliwiają one również większe otwarcie się na społeczeństwo (miłośników i pasjonatów botaniki i przyrody), dzięki czemu „akcja popularyzacji wiedzy botanicznej" może teraz docierać do coraz większego grona odbiorców. Integracja nowoczesności i tradycji może być drogą, która sprawi, że idee Towarzystwa zapisane w jego statucie – rozwój nauk botanicznych, ochrona dziedzictwa przyrodniczego, upowszechnienie wiedzy – przetrwają, a Oddział Poznański będzie nadal żywą, nowoczesną platformą wymiany myśli botanicznej.

Podziękowania. Autor składa serdeczne podziękowania prof. Waldemarowi Żukowskiemu, prof. dr hab. Bogdanowi Jackowiakowi oraz dr hab. prof. UAM Zbigniewowi Celce, za wsparcie, cenne uwagi i sugestie, udostępnienie materiałów archiwalnych oraz korektę ostatecznej wersji manuskryptu.

Późne lato w dolinie Rawki (fot. Anna Traut-Seliga)
Ulica Piotrkowska (fot. Grzegorz J. Wolski)

10.4. Oddział Łódzki (1945)

Grzegorz J. Wolski[1]
Anastazja E. Gręda[1]
Andrzej Kaźmierczak[2]
Leszek Kucharski[3]
Jan T. Siciński[3]
Anna Bomanowska[1]

[1]Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska
Uniwersytet Łódzki, ul. Banacha 12/16, 90-237 Łódź
e-mail: grzegorz.wolski@biol.uni.lodz.pl,
anastazja.krzyzanowska@biol.uni.lodz.pl, anna.bomanowska@biol.uni.lodz.pl
[2]Katedra Cytofizjologii, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska,
Uniwersytet Łódzki, ul. Pomorska 141/143, 90-236 Łódź
e-mail: andrzej.kazmierczak@biol.uni.lodz.pl
[3]Katedra Biogeografii, Paleoekologii i Ochrony Przyrody, Wydział Biologii
i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Łódzki, ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź
e-mail: jan.sicinski@biol.uni.lodz.pl, leszek.kucharski@biol.uni.lodz.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-04

Wolski G.J., Gręda A.E., Kaźmierczak A., Kucharski L., Siciński J.T., Bomanowska A. (2022). Oddział Łódzki (1945). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 198–217.

10.4.1. Słowo wstępne

Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Botanicznego (PTB) powstał 14 września 1945 roku, tuż po zakończeniu II wojny światowej. Jego powołanie, jak pisała prof. Maria Ławrynowicz (1996), stanowi historyczną analogię do powstania całego PTB, które zostało utworzone po zakończeniu I wojny światowej. Oddział Łódzki powołano niespełna cztery miesiące po powstaniu Uniwersytetu Łódzkiego, z którym od tego czasu jest nierozerwalnie związany. Tym samym w 2020 roku, wraz ze swoją *Alma Mater*, OŁ PTB obchodził jubileusz 75-lecia istnienia. Niestety ze względu na pandemię koronawirusa SARS-CoV-2 był on bardzo skromny.

Oddział Łódzki PTB powstał z inicjatywy profesorów: Franciszka Ksawerego Skupieńskiego, Wacława Moycho, Jakuba Mowszowicza, Jana Muszyńskiego oraz Anny Wałek-Czarneckiej. Pierwszą siedzibą Oddziału było Muzeum Przyrodnicze w Parku Henryka Sienkiewicza w Łodzi (Jakubowska-Gabara 1996a), obecnie jest nią Wydział Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego.

100-lecie Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz 75-lecie Oddziału Łódzkiego PTB to istotny moment w historii całej społeczności łódzkich naukowców, nie tylko botaników. Oddział Łódzki zawsze tworzyli i nadal współtworzą łódzcy algolodzy, mykolodzy i lichenolodzy: prof. Joanna Zofia Kadłubowska, prof. Barbara Rakowska, prof. M. Ławrynowicz, prof. Krystyna Czyżewska, prof. Ryszard Ligowski. OŁ PTB współtworzyli również wywodzący się z Uniwersytetu Łódzkiego cytolodzy i cytochemicy, naukowcy z Katedry Cytologii i Cytogenetyki Roślin, którą założyli prof. F.K. Skupieński i prof. A. Wałek-Czarnecka oraz kontynuatorki ich badań, m.in.: prof. Maria Olszewska, prof. Maria Kwiatkowska i prof. Barbara Gabara. Kolejną grupą osób są naukowcy realizujący badania dotyczące fizjologii roślin, współpracownicy i uczniowie prof. W. Moycho, m.in.: prof. Wacława Maciejewska-Potapczykowa, prof. Henryk Urbanek, prof. Jan Stanisław Knypl, prof. Krystyna Janas oraz prof. Małgorzata Posmyk. Z OŁ PTB związani byli również pracownicy Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, w tym prof. J. Muszyński z Zakładu Farmakognozji i jego uczniowie: dr Wacław Jaroniewski oraz prof. Wanda Lasota z Zakładu Bromatologii; prof. Adam Czartkowski, prof. Bolesław Broda, doc. Barbara Wojciechowska i prof. Emilia Andrzejewska-Golec z Zakładu Biologii i Botaniki Farmaceutycznej.

OŁ PTB zrzesza osoby odznaczające się zamiłowaniem do przyrody. Na zebraniach spotykają się naukowcy badający świat roślin na różnym poziomie szczegółowości (od genów po ekosystemy, od badań lokalnych po analizy o globalnym zasięgu), pasjonaci i hobbyści. Oddział łączy naukowców pracujących zarówno w terenie, jak i w laboratorium, zajmujących się ważnymi w obecnie zmieniającej się przyrodzie badaniami podstawowymi, pracami wdrożeniowymi, znajdującymi zastosowanie w praktyce. Nasi członkowie skupiają się również na dydaktyce oraz upowszechnianiu nauki, co od samego początku istnienia OŁ PTB stanowi ważny aspekt pracy Oddziału oraz jeden z najważniejszych filarów działalności całego Towarzystwa.

Od momentu powołania OŁ PTB, jego członkowie współpracowali z najbardziej znaczącymi towarzystwami naukowymi regionu łódzkiego, takimi jak: Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Łodzi, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Kuratorium Oświaty w Łodzi, Liga Ochrony Przyrody, a także szkołami oraz z wieloma innymi jednostkami naukowymi z kraju i zagranicy.

Jubileusz 75-lecia Oddziału Łódzkiego oraz jubileusz 100-lecia PTB skłaniają do rozważań i podsumowań dokonań jego członków, ich wpływu na rozwój nauk botanicznych w regionie, Polsce i na świecie. Poniższe opracowanie powstało na podstawie danych z archiwum OŁ PTB, danych archiwalnych Zarządu Głównego PTB oraz publikacji poświęconych działalności Oddziału

(Mowszowicz 1972a, b; Ławrynowicz 1986, 1996; Olaczek 1986; Mirek 1987; Warcholińska 1990, 1998; Pisarek, Andrzejewski 1991; Woziwoda 1994; Jakubowska-Gabara 1996a–c; Czyżewska, Hereźniak 1996; Michalska-Hejduk 2004; Gielniak, Stefaniak 2009).

10.4.2. Działalność organizacyjna

Pierwszym przewodniczącym Oddziału Łódzkiego PTB był prof. F.K. Skupieński, który sprawował tę funkcję przez 15 lat (Tab. 10.4.1). Wiceprzewodniczącym był prof. A. Czartkowski, sekretarzem – dr Wanda Karpowiczówna, a skarbnikiem – A. Napiórkowska. Dopiero od 1998 r. w skład Zarządu Oddziału zaczęto powoływać członków bez przypisanej funkcji. Poza prof. F.K. Skupieńskim najdłużej, bo po dwie kadencje, przewodniczącymi Oddziału byli: prof. J. Mowszowicz, prof. J.S. Knypl, prof. M. Ławrynowicz, prof. J. Hereźniak oraz prof. J.T. Siciński (Ryc. 10.4.1).

Niestety, nie ma danych z lat 1945–1960 dotyczących składu osobowego Komisji Rewizyjnej w Oddziale Łódzkim, dlatego przyjmujemy, że po raz pierwszy została ona powołana w 1961 roku.

Ryc. 10.4.1. Przewodniczący Oddziału Łódzkiego PTB w kolejnych kadencjach

Tabela 10.4.1. Struktura Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Łódzkiego w latach 1945–2022

Lata	Przewodniczący	Członkowie Zarządu	Komisja Rewizyjna
1945	F.K. Skupieński	**W.** A. Czartkowski; **S.** W. Karpowiczówna; **Sk.** A. Napiórkowska	–
1947		**W.** A. Czartkowski; **S.** J Supińska-Jakubowska; **Sk.** J. Lembke	–
1948		**W.** A. Czartkowski; **S.** B. Broda; **Sk.** J. Lembke	–
1949		**W.** A. Czartkowski; **S.** E. Mikulska; **Sk.** J. Lembke	–
1954		**W.** J. Mowszowicz; **S.** E. Mikulska; **Sk.** L. Fagasiewicz	–
1959		**W.** J. Mowszowicz; **S.** K. Niemyski; **Sk.** L. Fagasiewicz	–
1961	W. Moycho	**W.** M. Olszewska; **S.** H. Urbanek-Rutowicz; **Sk.** J. Lembke	**P.** J. Mowszowicz; **Czł.** B. Rodkiewicz, W. Maciejewska-Potapczyk
1963	J. Mowszowicz	**W.** W. Maciejewska-Potapczyk; **S.** H. Urbanek-Rutowicz; **Sk.** S. Kuziel	**P.** B. Rodkiewicz; **Czł.** J.Z. Kadłubowska, K. Niemyski
1964			**P.** B. Rodkiewicz; **Czł.** J.Z. Kadłubowska, M. Palczewska
1965			**P.** B. Rodkiewicz; **Czł.** J.Z. Kadłubowska, E. Mikulska
1968			**P.** B. Rodkiewicz; **Czł.** J.Z. Kadłubowska, M. Smoliński
1969			**P.** M. Smoliński; **Czł.** J.Z. Kadłubowska
1971	W. Maciejewska-Potapczyk	**W.** H. Urbanek-Rutowicz; **S.** M. Ławrynowicz; **Sk.** J. Wiśniewski, A.U. Warcholińska	
1976	J.S. Knypl	**W.** H. Urbanek-Rutowicz; **S.** M. Ławrynowicz; **Sk.** A.U. Warcholińska	
1979		**W.** M. Kwiatkowska; **S.** M. Ławrynowicz; **Sk.** M. Godlewski, A. Bilecka	**P.** S. Kuziel; **Czł.** M. Olszewska, B. Rakowska, M. Smoliński
1983	M. Ławrynowicz	**W.** J. Hereźniak; **S.** L. Samosiej; **Sk.** L. Konopska, M. Sitkowska	**P.** L. Fagasiewicz; **Czł.** K. Czyżewska, J. Maszewski
1986		**W.** J.S. Knypl; **S.** J. Adamczyk; **Sk.** K. Janas	**P.** K. Czyżewska; **W.** L. Samosiej; **Czł.** T. Lesiak, W. Pisarek
1989	A.U. Warcholińska	**W.** M. Godlewski; **S.** J. Jakubowska-Gabara; **Sk.** K. Bytniewska	**P.** K. Czyżewska; **W.** H. Kuran; **Czł.** K. Janas, M. Sitkowska
1992	M. Godlewski	**W.** J. Jakubowska-Gabara; **S.** H. Andrzejewski, T. Lesiak; **Sk.** K. Bytniewska	
1995	J. Hereźniak	**W.** J. Jakubowska-Gabara; **S.** A. Knopik (Bomanowska); **Sk.** A. Kaźmierczak	**P.** J.T. Siciński; **W.** H. Kuran; **Czł.** K. Janas, K. Bytniewska
1998		**W.** J. Jakubowska-Gabara; **S.** A. Bomanowska; **Sk.** E. Kuźniak; **Czł.** E. Andrzejewska-Golec, M. Godlewski	**P.** J.K. Kurowski; **W.** H. Kuran; **Czł.** A. Kaźmierczak, J.T. Siciński, Z. Balwierz
2001	J. Jakubowska-Gabara	**W.** K. Marciniak; **S.** D. Michalska-Hejduk; A. Bomanowska; **Sk.** J. Patykowski; **Czł.** J. Żelazna-Wieczorek, L. Kucharski	
2004	J.T. Siciński	**W.** K. Marciniak; **S.** M. Serwik; **Sk.** J. Patykowski; **Czł.** E. Andrzejewska-Golec, J. Żelazna-Wieczorek, L. Kucharski	**P.** J.K. Kurowski; **W.** H. Kuran; **Czł.** A. Kaźmierczak, A. Bomanowska, Z. Balwierz
2007		**W.** K. Marciniak; **S.** M.J. Serwik; **Sk.** J. Patykowski; **Czł.** E. Andrzejewska-Golec, L. Kucharski, M.M. Posmyk	**P.** A. Kaźmierczak; **W.** J.K. Kurowski; **Czł.** U. Małolepsza, U. Warcholińska, A. Bomanowska, Z. Balwierz
2010	M.M. Posmyk	**W.** E. Andrzejewska-Golec; **S.** I. Kałucka; **Sk.** J. Patykowski; **Czł.** K.M. Janas, J.T. Siciński, L. Kucharski, K. Marciniak, M.J. Serwik	**P.** A. Kaźmierczak; **W.** J.K. Kurowski; **Czł.** A.U. Warcholińska, U. Małolepsza, A. Bomanowska

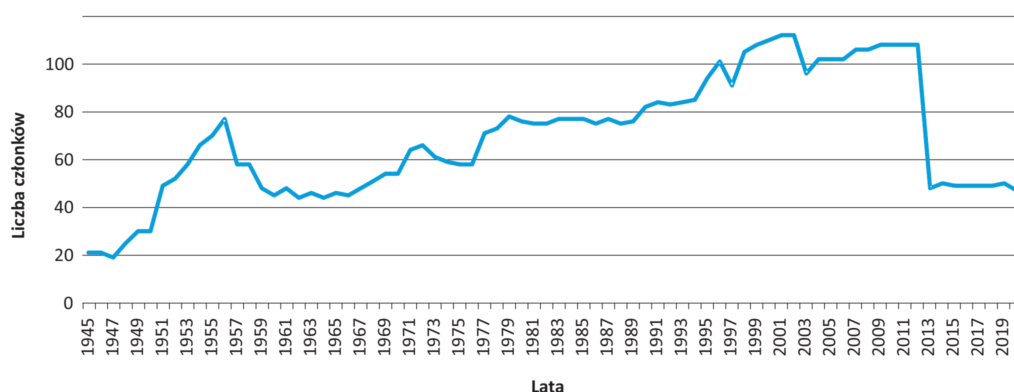
Tabela 10.4.1. Struktura Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Łódzkiego w latach 1945–2022 (cd.)

Lata	Przewodniczący	Członkowie Zarządu	Komisja Rewizyjna
2013	J.K. Kurowski	**W.** H. Wysokińska; **S.** A. Bomanowska; **Sk.** J. Patykowski; **Człon.** I. Kałucka	**P.** A. Kaźmierczak; **Czł.** E. Andrzejewska-Golec, K. Janas
2016	A. Bomanowska	**W.** J.K. Kurowski; **S.** G.J. Wolski; **Sk.** A. Rewicz; **Czł.** H. Wysokińska	
2019	G.J. Wolski	**W.** A. Kaźmierczak; **S.** A.E. Krzyżanowska; **Sk.** D. Ślusarczyk; **Czł.** L. Kucharski, J.K. Kurowski	**P.** M. Kiedrzyński; **Czł.** A. Bomanowska

W. – Wiceprzewodniczący; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik; **Czł.** – Członek; **P.** – Przewodniczący Komisji Rewizyjnej

Wtedy to, jej przewodniczącym został prof. J. Mowszowicz, natomiast członkami byli profesorowie Bohdan Rodkiewicz oraz W. Maciejewska-Potapczyk (Tab. 10.4.1). W trakcie kolejnych 19 kadencji najdłużej – cztery kadencje – stanowisko przewodniczącego Komisji Rewizyjnej piastowali prof. B. Rodkiewicz (1963–1969) oraz prof. A. Kaźmierczak (2007–2019).

W pierwszych latach istnienia Oddział Łódzki liczył niewiele ponad dwudziestu członków. W 1956 roku osiągnął liczbę 77 osób, która w kolejnych latach malała co, jak pisała prof. Janina Jakubowska-Gabara (1996), związane było z przeniesieniem się części z nich do innych łódzkich towarzystw naukowych. W 2002 r. do Oddziału Łódzkiego PTB należała największa w historii liczba członków, bo 112. Niestety w ciągu ostatniego dziesięciolecia nastąpił bardzo wyraźny (prawie 60%) spadek liczby członków (Ryc. 10.4.2).

Ryc. 10.4.2. Liczba członków Oddziału Łódzkiego w latach 1945–2020

W ciągu 75 lat działalności zdecydowaną większość członków Oddziału Łódzkiego stanowili pracownicy lub absolwenci obecnego Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego. Znacznie rzadziej należeli do niego farmaceuci, nauczyciele, ogrodnicy oraz inne osoby zainteresowane botaniką, algologią, mykologią czy lichenologią.

Członkowie Honorowi PTB są dumą poszczególnych Oddziałów oraz całego Towarzystwa. Godność tę nadano dziewięciu osobom związanym z OŁ PTB. Pierwszą z nich była prof. A. Wałek-Czarnecka (1974 r.). W 1978 roku godność tę otrzymał prof. J. Mowszowicz. Z tej okazji, rok później Zarząd Oddziału Łódzkiego zorganizował sesję naukową (Ryc. 10.4.3). W kolejnych latach godność członka honorowego nadano: prof. R. Olaczkowi (1995 r.), prof. M. Olszewskiej (1998 r.), prof. M. Ławrynowicz (2010 r.), prof. M. Kwiatkowskiej (2010 r.), prof. K. Czyżewskiej (2013 r.), prof. J. Hereźniakowi (2013 r.) i prof. J.T. Sicińskiemu (2019 r.).

Ryc. 10.4.3. Uroczystości z okazji nadania godności członka Honorowego PTB prof. Jakubowi Mowszowiczowi. Z prawej strony J.S. Knypl (Łódź, 1979 r., fot. W. Maliński, za: Czyżewska i Hereźniak 1996, archiwum OŁ PTB)

10.4.3. Działalność naukowa

Zorganizowane Zjazdy PTB

Członkowie Oddziału Łódzkiego PTB zorganizowali w Łodzi trzy ogólnopolskie Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego: 23. Zjazd w 1949 roku, 35. Zjazd w 1961 oraz 47. Zjazd w 1986 roku (Tab. 10.4.2). Współorganizatorami byli pracownicy obecnej Katedry Geobotaniki i Ekologii Roślin, Katedry Algologii i Mykologii oraz Katedry Biogeografii, Paleoekologii i Ochrony Przyrody Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego.

W zorganizowanym w 1949 r. **23. Zjeździe PTB** wzięły udział 174 osoby. Referaty wygłosili m.in. prof. Bogumił Pawłowski *Zagadnienia fitosocjologiczne*, prof. Jan Kornaś *Badania nad zespołami chwastów polskich*, prof. Adam Paszewski *Z badań nad próchnicą*, prof. Władysław Szafer *Trzeciorzędowe flory lądowe w porównaniu z wodnymi* oraz prof. Hanna Czeczottowa *O florze kopalnej Turowa koło Bogatyni*. W trakcie Zjazdu odbyły się trzy sesje terenowe: do Niebieskich Źródeł, do Grot Nagórzyckich koło Tomaszowa oraz Lasów Spalskich (Mowszowicz 1972b; Majewski 1986).

Tabela 10.4.2. Zjazdy zorganizowane przez Oddział Łódzki PTB

Nr Zjazdu	Data, miejsce i tytuł	Liczba			Sesje terenowe
		u.	ref.	post.	
23	10–12 IX 1949, Łódź	174	17	0	Niebieskie Źródła, Groty Piaskowe k. Tomaszowa, Spała
35	20–23 IX 1961, Łódź	b.d.	40	0	3 rezerwaty woj. łódzkiego, Łęczyca, Rogów
47	3–6 IX 1986, Łódź *Zasoby genowe roślin – perspektywy badawcze, wykorzystanie, ochrona*	400	126	116	Puszcza Bolimowska i Pilicka, Wysoczyzna Bełchatowska, Wyżyna Częstochowska, Wzgórza Radomszczańskie

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; b.d. – brak danych

Ryc. 10.4.4. Podczas sesji terenowej 34. Zjazdu PTB w rezerwacie przyrody Kobiele Wielkie, od lewej stoją: H. Peksza, Z. Czubiński, H. Urbanek-Rutowicz, L. Fagasiewicz, L. Sztampke (Kobiele Wielkie, 1961 r., fot. J. Hereźniak, za: Czyżewska i Hereźniak 1996, archiwum OŁ PTB)

Podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów kolejnego **35. Zjazdu PTB** (1961) podjęto uchwałę o zmianie częstotliwości organizowania zjazdów z corocznej na dwuletnią. Decyzja zapadła z uwagi na rosnącą liczbę członków (Majewski 1986). W części naukowej Zjazdu wygłoszono 40 referatów, w tym wykład wprowadzający pt. *Charakterystyka fizjograficzno-florystyczna województwa łódzkiego* przedstawiony przez prof. J. Mowszowicza. W trakcie Zjazdu odbyły się sesje terenowe m.in. do rezerwatu Kobiele Wielkie (Ryc. 10.4.4), uświetniła go również uroczysta kolacja (Ryc. 10.4.5).

Trzeci zorganizowany w Łodzi **47. Zjazd PTB** odbył się w 1986 roku pod hasłem *Zasoby genowe roślin – perspektywy badawcze, wykorzystanie, ochrona* (Ryc. 10.4.6). W czasie sesji plenarnej referaty zaprezentowali: prof. M. Olszewska, prof. Karl Esser, prof. Julian Jakubica oraz prof. R. Olaczek (Mirek 1987). Podczas Zjazdu nadano godność członka honorowego kilku wybitnym profesorom, w tym prof. Janowi Kornasiowi (Ryc. 10.4.7). Ogółem w 47. Zjeździe PTB wzięło udział 400 uczestników (Ryc 10.4.8), w tym 325 członków PTB oraz goście z Czechosłowacji, Holandii, Niemiec, Szwecji oraz Wielkiej Brytanii. Kolejny dzień zjazdu obejmował obrady w siedmiu sekcjach, w czasie których zaprezentowano 122 referaty i 116 posterów. Z uwagi na interdyscyplinarny charakter Zjazdu zorganizowano również sympozja międzysekcyjne: *Zagrożenie roślin zarodnikowych – stan, możliwości i granice ochrony* oraz *Zagrożenie i ochrona szaty roślinnej* (Mirek 1987; Jakubowska-Gabara 1996a–c). Program Zjazdu obejmował również pięć sesji terenowych trwających kolejne dwa dni, w których uczestniczyły 202 osoby (Tab. 10.4.2). Sesje terenowe odbyły się w najważniejszych przyrodniczo regionach Polski Środkowej: w Puszczy Bolimowskiej, Puszczy Pilickiej, na Wysoczyźnie Bełchatowskiej, na Wyżynie Częstochowskiej oraz Wzgórzach Radomszczańskich (Jakubowska-Gabara 1996a). Zjazd uświetniło wiele imprez towarzyszących, m.in.: dwie wystawy fotograficzne *Nasze i nie nasze* oraz *Od Zjazdu do Zjazdu* autorstwa zasłużonego łódzkiego botanika i artysty fotografika prof. J. Hereźniaka.

Zorganizowane konferencje naukowe, warsztaty, wystawy

W początkowych latach istnienia członkowie OŁ PTB w dużej mierze skupiali się na działalności popularyzatorskiej, na współpracy ze szkołami oraz lokalnymi organizacjami. Tym samym organizacja wycieczek, wystaw, prelekcji oraz konsultacje przyrodnicze na stałe wpisały się w tradycję Oddziału Łódzkiego. W tym początkowym okresie OŁ PTB prowadził również ożywioną działalność w ramach swoich sekcji – Dendrologicznej oraz Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej.

Ryc. 10.4.5. Maria Olszewska z ówczesnym prezesem Zarządu Głównego PTB H. Teleżyńskim podczas uroczystej kolacji 34. Zjazdu PTB (**A**). Tradycyjnie na uroczystej kolacji przemawiał po łacinie B. Pawłowski, na pierwszym planie z prawej: L. Łowkis oraz A. Kozłowska (**B**) (Łódź, 1961 r., fot. J. Hereźniak, za: Czyżewska i Hereźniak 1996, archiwum OŁ PTB)

Ryc. 10.4.6. Początek oficjalnych uroczystości otwierających 47. Zjazd PTB. Przemawia prezes ZG PTB Benon Polakowski, z lewej M. Ławrynowicz oraz ówczesny rektor UŁ Leszek Wojtczak (Łódź, 1986 r., fot. autor nieznany, archiwum OŁ PTB)

Ryc. 10.4.7. Prezes Zarządu Głównego PTB B. Polakowski (po lewej) oraz przewodnicząca Oddziału Łódzkiego M. Ławrynowicz wręczają dyplom Członka Honorowego PTB prof. J. Kornasiowi (w środku) (Łódź, 1986 r., fot. W. Maliński, za: Czyżewska i Hereźniak 1996, archiwum OŁ PTB)

Ryc. 10.4.8. Aula pełna słuchaczy podczas uroczystości rozpoczynających 47. Zjazd PTB (Łódź, 1986 r., foto. autor nieznany, archiwum OŁ PTB)

Tabela 10.4.3. Zestawienie ważniejszych konferencji i sympozjów współorganizowanych przez Oddział Łódzki PTB

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
25–27 VI 1971, Łódź	Zjazd Krajowy Członków Sekcji Dendrologicznej w Rogowie SD PTB	68/–/–
1974, Łowicz–Nieborów	*Degeneracja fitocenozy pod wpływem czynników naturalnych i antropogenicznych* KGiER, KAiM, KBPiOP	b.d.
1978, Łódź–Smardzewice	*Chemotaksonomia w mykologii i lichenologii* UŁ, SM PTB, KGiER, KAiM, KBPiOP	80/29/0
2–5. X 1980, Łódź–Burzenin	Seminarium na temat warunków skutecznej ochrony zasobów genowych roślin w rezerwatach i parkach narodowych KGiER, KAiM, KBPiOP	30/–/–
21 II 1981, Łódź	*Struktura chromatyny a replikacja i ekspresja genomu* PTPK, PTHC, PTG	100/4/0
6 II 1984, Łódź	*Wpływ czynników ekologicznych środowiska wielkomiejskiego na rozwój i zdrowotność wybranych gatunków drzew na przykładzie miasta Łodzi* IBŚ UŁ	100/7/0
4–5 VII 1988, Łódź	III Ogólnopolska Konferencja Biologii Komórki ZCiC UŁ	–/5/133
11–14 VIII 1988, Łódź	*First Meeting of European Committee on the Protection of Fungi* KGiER, KAiM, KBPiOP	b.d.
2–10 VII 1989, Łódź	*Flora naturalna i synantropijna w krajobrazie rolniczym – jej znaczenie, zagrożenie, ochrona* KGiER, KAiM, KBPiOP	35/7/0
30 VI–10 VII 1990, Uppsala	*Roślinność południowo-wschodniej Szwecji* KGiER, KAiM, KBPiOP	16/–/–
15–17 V 1992, Łódź–Bronisławów	*Fitoplankton zbiorników zaporowych* SF OŁ PTB, KAiM, KUNESCO EiES, PWiK	54/8/8
9 X 1992, Łódź	*Rośliny pochodzenia amerykańskiego zadomowione w Polsce* UŁ, ŁTN, OB, AM	–/7/0
18–19 II 1994, Łódź	43 Seminarium Geobotaniczne *Film i fotografia jako formy popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej* KGiER, KAiM, KBPiOP, SGiOSR PTB, BSG UW, SUWB	100/–/–
28–30 IX 1995, Łódź	*Ekologiczny system miejskich terenów zieleni i krajobrazu* KGiER, KAiM, KBPiOP, WOŚ UMŁ, SIiTO, SF TUP	b.d.
1995, Łódź	*Taxonomy and ecology of hypogeous and other fungi* KAiM, SM PTB	b.d.
14 XII 1995, Łódź	*50-lecie istnienia Oddziału Łódzkiego PTB* KGiER, KAiM, KBPiOP	b.d.
20–21 VI 1996, Łódź	*Ginące i zagrożone gatunki flory segetalnej* KGiER, KAiM, KBPiOP	b.d.
16–20 IX 1997, Załęcze Wielkie–Kępowizna	12. Zjazd Lichenologów Polskich SL PTB, KGiER, KAiM, KBPiOP	b.d.
6–7 XII 2001, Łódź	*Aktualne kierunki i perspektywy badań w geobotanice na progu trzeciego tysiąclecia* KGiER, KAiM, KBPiOP, OB, ŁTN, KHNPKNiT PAN	b.d.
26–28 VI 2002, Łódź	*Parki krajobrazowe w Polsce – 25 lat funkcjonowania* KGiER	b.d.

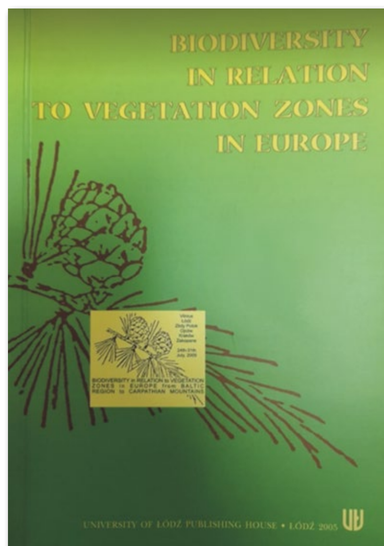
Tabela 10.4.3. Zestawienie ważniejszych konferencji i sympozjów współorganizowanych przez Oddział Łódzki PTB (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
13–20 VII 2003, Łódź	*Kierunki badań botanicznych na Litwie i w Polsce – dawniej i dziś* KGiER, KAiM, KBPiOP, IBW, UWi	b.d.
26–31 VII 2005, Łódź–Kraków–Częstochowa–Tatry	*Biodiversity in relation to vegetation zones in Europe: from Baltic region to Carpathian Mountains* UŁ, KGiER, KAiM, KBPiOP	35/–/–
25–27 VI 2009, Łódź–Spała	*Dynamika roślinności w warunkach antropopresji i ochrony* KGiER, KAiM, TOK, KBPiOP, ŁO PTL, RDLP	100/–/–
8–12 X 2018, Tartu, Estonia	*Genus Plagiothecium in Estonia: ecology, distribution and identification of species* EULS, KGiER	25/3/0
24–28 IX 2019, Spała	*International Orchid Conference & Workshops for Young Scientists* WBiOŚ UŁ, KGiER, FB, GCRI	30/14/0

b.d. – brak danych; u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; AM – Akademia Medyczna w Łodzi; BSG UW – Białowieska Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego; EULS – Estonian University of Life Sciences; FB – Fundacja Biodiversitatis; GCRI – Czech Globe, Global Change Research Institute CAS; IBŚ UŁ – Instytut Biologii Środowiskowej UŁ; IBW – Instytut Botaniki w Wilnie; KAiM – Katedra Algologii i Mykologii WBiOŚ UŁ; KBPiOP – Katedra Biogeografii, Paleoekologii i Ochrony Przyrody WBiOŚ UŁ; KGiER – Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin WBiOŚ UŁ; KUNESCO EiES – Katedra UNESCO Ekohydrologii i Ekologii Stosowanej; KHNPKNiT PAN – Komisja Historii Nauk Przyrodniczych Komitetu Nauki i Techniki PAN; ŁO PTL – Łódzki Oddział Polskiego Towarzystwa Leśnego; ŁTN – Łódzkie Towarzystwo Naukowe; OB – Ogród Botaniczny w Łodzi; PTG – Polskie Towarzystwo Genetyczne; PTHC – Polskie Towarzystwo Histochemików i Cytochemików; PTPK – Polskie Towarzystwo Przyrodników im. M. Kopernika; PWiK – Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi; RDLP – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi; SD PTB – Sekcja Dendrologiczna PTB; SF OŁ PTB – Sekcja Fykologiczna Oddział Łódzki PTB; SF TUP – Sekcja Fizjografii Towarzystwa Urbanistów Polskich; SGiOSR PTB – Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej PTB; SIiTO – Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Ogrodnictwa; SL PTB – Sekcja Lichenologiczna PTB; SM PTB – Sekcja Mykologiczna OŁ PTB; SUWB – Sekcja Upowszechniania Wiedzy Botanicznej; TOK – Towarzystwo Ochrony Krajobrazu; UŁ – Uniwersytet Łódzki; UWi – Uniwersytet Wileński; WBiOŚ UŁ – Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ; WOŚ UMŁ – Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Łodzi; ZCiC UŁ – Zakład Cytologii i Cytochemii UŁ

Powyżej przedstawiono tylko wybrane, najistotniejsze przedsięwzięcia, które zorganizowali lub w których aktywnie uczestniczyli członkowie Oddziału Łódzkiego PTB (Tab. 10.4.3).

W ciągu kilkudziesięciu lat istnienia Oddziału Łódzkiego, jego członkowie zorganizowali lub współorganizowali liczne spotkania naukowe, zarówno krajowe jak i o zasięgu międzynarodowym. Na uwagę zasługują przede wszystkim: pierwsze spotkanie Europejskiego Komitetu Ochrony Grzybów *First Meeting of European Committee on the Protection of Fungi*, które odbyło się w 1988 r. oraz dwie konferencje zorganizowane wraz z Instytutem Botaniki w Wilnie i Uniwersytetem Wileńskim, kolejno w 2003 i 2005 r. Impulsem do ich zrealizowania był jubileusz 100-lecia urodzin prof. J. Mowszowicza (Tab. 10.4.3). Zwieńczeniem konferencji z 2005 r. była wydana nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego monografia (Ryc. 10.4.9). W ostatnim czasie Oddział Łódzki PTB był współorganizatorem dwu międzynarodowych spotkań naukowych. W 2018 roku dr Grzegorz J. Wolski zorganizował w Estonii sympozjum taksonomiczne: *Genus Plagiothecium in Estonia: ecology, distribution and identification of species*, natomiast w 2019 r. z inicjatywy prof. Marty Kolanowskiej, we współpracy z Fundacją Biodiversitatis oraz CzechGlobe – Global Change Research Institute CAS w Łodzi i Spale odbyła się konferencja połączona z warsztatami *International Orchid Conference & Workshops for Young Scientists* poświęcone ekologii i biologii storczykowatych.

Ryc. 10.4.9. Monografia pokonferencyjna wydana nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego

Spotkania naukowe krajowe miały różną rangę i zróżnicowaną tematykę. Wiele z nich poświęconych było florze i roślinności oraz aspektom jej funkcjonowania w warunkach antropopresji. Jedno z pierwszych sympozjów o tej tematyce, pt. *Degeneracja fitocenozy pod wpływem czynników naturalnych i antropogenicznych*, odbyło się w 1974 roku w Łowiczu (Ryc. 10.4.10). Należy także wspomnieć o sympozjum *Rośliny pochodzenia amerykańskiego zadomowione w Polsce* w 1992 roku, zorganizowanego z okazji 500-lecia odkrycia Ameryki. Jego pokłosiem była m.in. książka pod takim samym tytułem (Ławrynowicz, Warcholińska 1992), jedna z pierwszych publikacji, w której poruszano tematykę inwazyjności roślin obcego pochodzenia w Polsce (Tab. 10.4.3).

Kilka spotkań poświęconych było różnym aspektom ochrony szaty roślinnej, np. *Seminarium na temat warunków skutecznej ochrony zasobów genowych roślin w rezerwatach i parkach narodowych*, które odbyło się w 1980 r. w Łodzi i w Burzeninie nad Wartą (Ryc. 10.4.11). Do najważniejszych konferencji z tego nurtu należy zorganizowana w 2002 r. we współpracy z dyrekcjami łódzkich parków krajobrazowych oraz Lasami Państwowymi konferencja naukowa *Parki krajobrazowe w Polsce – 25 lat funkcjonowania*. Uczestniczyli w niej najwybitniejsi w kraju specjaliści w tym zakresie: prof. Ewa Symonides (ówczesna wiceminister środowiska) oraz prof. Andrzej Grzywacz (ówczesny przewodniczący PROP).

Przy organizacji konferencji naukowych Oddział Łódzki bardzo często współpracował z innymi towarzystwami naukowymi, wśród których należy wymienić m.in. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Polskie Towarzystwo Histochemików i Cytochemików, Polskie Towarzystwo Genetyczne, Polskie Towarzystwo Przyrodników im. M. Kopernika, Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Polskie Towarzystwo Leśne. Przykładem tej współpracy może być wspólne seminarium *Struktura chromatyny a replikacja i ekspresja genomu* zorganizowane w 1981 r. z Towarzystwami: Przyrodników im. M. Kopernika, Histochemików i Cytochemików oraz Genetycznym (Ławrynowicz 1986). W ten nurt wpisuje się także ogólnopolska konferencja *Dynamika roślinności w warunkach antropopresji i ochrony* z 2009 r. (Gielniak, Stefaniak 2009) (Tab. 10.4.3), której współorganizatorem

Ryc. 10.4.10. Organizator sympozjum R. Olaczek (w centrum) wraz z grupą uczestników w parku w Nieborowie; pierwszy od prawej K. Rostański (Nieborów, 1974 r., fot. J. Hereźniak, za: Czyżewska i Hereźniak 1996 r., archiwum OŁ PTB)

Ryc. 10.4.11. Uczestnicy sympozjum przed gmachem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi (obecnie Biologii i Ochrony Środowiska); na pierwszym planie, od lewej: M. Ławrynowicz oraz A. Skirgiełło (**A**). Uczestnicy sympozjum w trakcie sesji terenowej w Burzeninie; w centrum zdjęcia m.in.: R. Olaczek, A. Medwecka-Kornaś, Z. Mirek; pierwszy z prawej J.K. Kurowski (**B**) (1980 r., fot. J. Hereźniak, archiwum OŁ PTB)

był m.in. Łódzki Oddział Polskiego Towarzystwa Leśnego i Towarzystwo Ochrony Krajobrazu w Łodzi.

Przy organizacji konferencji istotna była współpraca Oddziału ze strukturami lokalnymi i regionalnymi, m.in. władzami miasta i regionu, parkami krajobrazowymi, Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Łodzi. Spotkania tego typu miały często aspekt praktyczny, jak np. konferencja z 1995 r. pt. *Ekologiczny system miejskich terenów zieleni i krajobrazu* zorganizowana przy współpracy z Wydziałem Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Łodzi, Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Ogrodnictwa oraz Sekcji Fizjografii Towarzystwa Urbanistów Polskich. Podobny charakter miało także ogólnopolskie Sympozjum Fykologiczne *Fitoplankton zbiorników zaporowych* z 1992 roku, zorganizowane przez Sekcję Fykologiczną oraz Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi.

Ważnymi wydarzeniami w historii oddziału były konferencje jubileuszowe. W 1995 roku odbyło się uroczyste seminarium z okazji jubileuszu 50-lecia istnienia Oddziału Łódzkiego PTB. Z tej okazji ukazało się opracowanie *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego na Ziemi Łódzkiej* pod redakcją prof. K. Czyżewskiej i prof. J. Hereźniaka (Ryc. 10.4.12). Natomiast w 2001 roku odbyła się konferencja *Aktualne kierunki i perspektywy badań w geobotanice na progu trzeciego tysiąclecia*,

Ryc. 10.4.12. Okładka opracowania na 50-lecie Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1995 r.)

zorganizowana w setną rocznicę urodzin prof. J. Mowszowicza. Obchody upamiętniające wybitnego naukowca i jednego z twórców łódzkiej szkoły botanicznej wraz z OŁ PTB organizowała m.in. Komisja Historii Nauk Przyrodniczych Komitetu Nauki i Techniki PAN, Miejski Ogród Botaniczny w Łodzi oraz Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Spotkaniu towarzyszyła wystawa prac, zdjęć i pamiątek Profesora. Wśród gości znaleźli się m.in. pracownicy Instytutu Botaniki w Wilnie – rodzinnego miasta prof. J. Mowszowicza (Michalska-Hejduk 2004).

Należy także wspomnieć o współpracy Oddziału z sekcjami PTB, np.: z Sekcją Mykologiczną przy organizacji w 1978 roku ogólnopolskiego sympozjum *Chemotaksonomia w mykologii i lichenologii* (Ławrynowicz 1986) i Sekcją Lichenologiczną, z którą w 1997 r. członkowie Oddziału na czele z prof. K. Czyżewską zorganizowali warsztaty lichenologiczne połączone z 12. Zjazdem Lichenologów Polskich. Szerokim echem odbiło się także – zorganizowane wspólnie z Sekcją Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej PTB oraz Białowieską Stacją Geobotaniczną UW – 43. Seminarium Geobotaniczne pod hasłem *Film i fotografia jako formy popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej*, które odbyło się w Łodzi w 1994 r. Sympozjum połączone było m, in. z prezentacją filmów o tematyce przyrodniczej oraz ze zwiedzaniem Wytwórni Filmów Oświatowych i Programów Edukacyjnych w Łodzi (Woziwoda 1994).

W 1997 roku członkowie OŁ PTB byli aktywnie zaangażowani w organizację Sesji Jubileuszowej z okazji 75-lecia PTB, na którą prof. K. Czyżewska przygotowała wystawę wydawnictw Polskiego Towarzystwa Botanicznego, natomiast prof. J. Hereźniak (wraz ze współautorami) zorganizował wystawę fotograficzną *Świat roślin na różnych poziomach organizacji życia widziany oczami botaników* (Tab. 10.4.3).

Bardzo ważne w działalności Oddziału Łódzkiego jest popularyzowanie botaniki, fykologii, mykologii oraz lichenologii poprzez organizowanie wystaw grzybów, np. *Ochrona grzybów i profilaktyka zatruć grzybami* czy *Wystawy świeżych grzybów jadalnych i trujących* oraz grzybobrań pod kierunkiem prof. M. Ławrynowicz. Pani Profesor wraz ze współpracownikami od lat 80. XX w. organizowała je m.in. w Łodzi, Częstochowie, w Borach Tucholskich, Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu czy Tomaszowie Mazowieckim. Prelekcje organizowane dla nauczycieli zawsze cieszyły się

Ryc. 10.4.13. Profesor M. Ławrynowicz na jednej z wystaw grzybów (Mstów, 1995 r., fot. autor nieznany, za: Czyżewska i Hereźniak 1996, archiwum OŁ PTB)

bardzo dużą frekwencją i zainteresowaniem (Ryc. 10.4.13). Wystawom grzybów bardzo często towarzyszyły wystawy porostów organizowane przez prof. K. Czyżewską oraz dr inż. Mariusza Hachułkę.

Kolejnym cyklicznym wydarzeniem związanym z Oddziałem Łódzkim PTB jest konkurs dendrologiczny. Prof. J. Hereźniak ze współpracownikami (m.in. prof. J.T. Sicińskim, prof. Jeremim Kołodziejkiem, dr Andrzejem Grzylem, dr Jarosławem Sieradzkim, mgr Marią Kurzac), Sekcją Dendrologiczną OŁ PTB oraz Zarządem Wojewódzkim Ligi Ochrony Przyrody od 1983 roku cyklicznie organizował to wydarzenie w dwóch edycjach, jednej dla młodzieży łódzkiej (Ryc. 10.4.14), drugiej dla częstochowskiej. Obecnie konkurs częstochowski *Znam drzewa i krzewy* nosi imię zmarłego w 2016 roku prof. J. Hereźniaka.

Ryc. 10.4.14. M. Godlewski wręcza nagrody laureatce XI Konkursu Dendrologicznego, w głębi J. Hereźniak – przewodniczący jury konkursu (Łódź, 1995 r., fot. W. Maliński, za: Czyżewska i Hereźniak 1996)

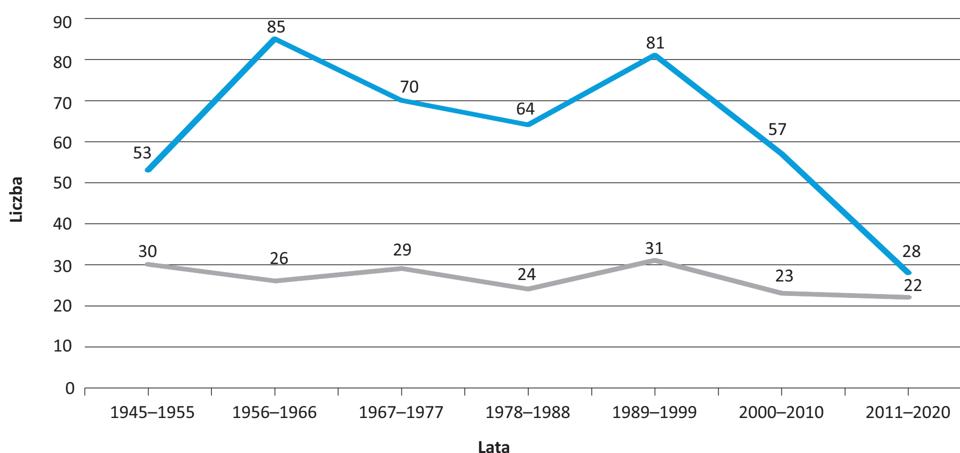

Ryc. 10.4.15. Stoisko *Globalne zmiany szaty roślinnej* Oddziału Łódzkiego PTB oraz Studenckiego Koła Naukowego Ochrony Przyrody podczas *Nocy Biologów*. Stanowisko prezentują G.J. Wolski oraz A.E. Krzyżanowska (Łódź, 2020 r., fot. autor nieznany, archiwum UŁ)

Ponadto członkowie OŁ PTB uczestniczą w organizowanym co roku Festiwalu Nauki, Techniki i Sztuki oraz *Nocy Biologów* (Ryc. 10.4.15). Wystawy fotograficzne (np. prof. J. Hereźniaka *Świat roślin na różnych poziomach organizacji życia widziany oczyma łódzkich botaników*, prof. M. Ławrynowicz *Bioróżnorodność organizmów*), wykłady i ćwiczenia (np. dr G.J. Wolskiego *Bajki z mchu…, czyli fascynujący mikrokosmos mszaków*) czy wycieczki terenowe (np. prof. J.K. Kurowskiego *Las Łagiewnicki i Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich*) zawsze wzbogacały program tych cyklicznych imprez.

Zorganizowane posiedzenia naukowe Oddziału

Poza propagowaniem wiedzy botanicznej organizacja posiedzeń naukowych należy do podstawowych zadań Oddziału. W ciągu ponad 75 lat Oddział Łódzki zorganizował 441 zebrań, przy czym w ciągu roku średnio odbywa się ich 6. Tendencja ta utrzymuje się od 50 lat (Ławrynowicz 1986) (Ryc. 10.4.16).

Ryc. 10.4.16. Zestawienie liczby zebrań naukowych (linia niebieska) oraz frekwencji na poszczególnych spotkaniach Oddziału Łódzkiego PTB (linia szara)

Na wykładach poruszano tematykę związaną głównie z ekologią i geografią roślin, taksonomią, ochroną przyrody, biologią komórki, fizjologią, historią botaniki. Rzadziej referaty związane były z innymi pokrewnymi dziedzinami, jak fykologia, mykologia i lichenologia. Zdarzają się również wykłady z pogranicza botaniki i sztuki, czy botaniki i językoznawstwa oraz referaty podróżnicze. Przykładowe tematy ostatnio zorganizowanych spotkań to m.in.: *Jak Polacy postrzegają i wartościują botanikę, czyli o językowym obrazie przyrody we współczesnej polszczyźnie* dr Mateusza Gazego; *W poszukiwaniu nowych gatunków storczyków – ekspedycje naukowe prowadzone w Ameryce Południowej* prof. M. Kolanowskiej; *Czerwone Listy grzybów – założenia, stan obecny i perspektywy* prof. I. Kałuckiej; *Współczesna lichenologia – ewolucja i ekologia porostów* prof. Martina Kukwy; *Architektura jądra interfazowego i chromosomów mitotycznych w kontekście czasu i przestrzeni* prof. Doroty Rybaczek czy *Rodzaj Carex L. w Armenii: problemy taksonomiczne i nomenklatoryczne* prof. Heleny Więcław. Dodatkowo co roku, najczęściej w sezonie zimowym, dzięki uprzejmości dyrekcji Ogrodu Botanicznego w Łodzi organizowane są spotkania tematyczne, np. w Palmiarni.

10.4.4. Inne szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Bardzo ważną częścią historii Oddziału Łódzkiego jest angażowanie się jego członków w działalność wydawniczą PTB. Redaktorem Wydawnictw PTB w latach 1983–1989 był prof. R. Olaczek, następnie funkcję tę pełniła prof. K. Czyżewska. Od 1982 do 1991 r. prof. R. Olaczek był redaktorem

Monographiae Botanicae, po nim funkcję tę objęła prof. K. Czyżewska, która nadal jest redaktorem honorowym tego wydawnictwa. Prof. Marian Saniewski był redaktorem *Acta Agrobotanica*. Od momentu powołania *Acta Mycologica* prof. M. Ławrynowicz jest bardzo silnie związana z funkcjonowaniem tego czasopisma, najpierw jako zastępca redaktora, następnie jako redaktor naczelny. Obecnie pełni ona zaszczytną funkcję redaktora honorowego *Acta Mycologica*.

Część członków OŁ PTB było i jest członkami rad redakcyjnych wielu czasopism, m.in.: prof. M. Olszewska – *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, prof. R. Olaczek – *Rocznika Dendrologicznego*, prof. K. Czyżewska – *Acta Mycologica*, prof. J. Hereźniak – *Rocznika Dendrologicznego* i *Biuletynu Ogrodów Botanicznych i Arboretów*.

Na szczególną uwagę zasługuje udział członków OŁ PTB w pracach Zarządu Głównego PTB. Prof. M. Ławrynowicz w latach 1989–1992 była sekretarzem generalnym Zarządu Głównego, natomiast prof. R. Olaczek w latach 1983–1989 był członkiem Prezydium Zarządu Głównego PTB. Prof. W. Maciejewska-Potapczyk oraz doc. H. Rutowicz-Urbanek w 1977 roku były członkami Komisji Statutowej Zarządu Głównego, natomiast prof. S. Knypl w 1978 r. był członkiem komisji opracowującej Regulamin Pracy ZG PTB. Prof. K. Czyżewska od 1995 r. była członkiem Prezydium Zarządu Głównego odpowiedzialnym za wydawnictwa.

Na uwagę zasługuje również udział członków OŁ we władzach poszczególnych sekcji PTB. Doc. Halina Urbanek-Rutowicz w latach 1971–1980 była przewodniczącą Sekcji Dendrologicznej, a prof. J. Hereźniak w latach 1980–1984 był członkiem jej Zarządu. Prof. J. Hereźniak w latach 1991–1993 był także członkiem Zarządu Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej. Prof. M. Ławrynowicz w latach 2004–2007 pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Sekcji Mykologicznej, prof. K. Czyżewska w latach 1995–1998 była przewodniczącą Sekcji Lichenologicznej, natomiast dr Agnieszka Rewicz w latach 2016–2019 była sekretarzem Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB (obecnie Sekcja Taksonomii Roślin PTB).

10.4.5. Podsumowanie – głos pokoleń

Członkowie Oddziału Łódzkiego PTB pod wypływem dobrych wzorców swoich mistrzów dalej realizują podstawowe cele przyświecające Towarzystwu Botanicznemu. Wielu z nich, w tym Członkowie Honorowi, nadal służy pomocą, radą i wsparciem młodszemu pokoleniu botaników. Szczególnie mocno jest to widoczne w przededniu obchodów stulecia PTB. Cenna wiedza naszych nauczycieli, ich zaangażowanie, zgromadzona dokumentacja obficie wypełniają strony tego podsumowania. Jednocześnie zaszczepiona chęć pracy społecznej oraz szacunek do Towarzystwa owocują prężnie działającym, choć obecnie niewielkim zespołem członków Oddziału Łódzkiego PTB. Podsumowanie historii OŁ PTB zostało przygotowane w formie wspomnień niektórych jego członków.

Algologia w Oddziale Łódzkim PTB

Algologia = fykologia, nauka badająca grupę organizmów autotroficznych związanych głównie z ekosystemami wodnymi, stanowi nieodłączny element szeroko rozumianej botaniki. W ośrodku łódzkim podwaliny pod rozwój badań algologicznych położyła Profesor Joanna Z. Kadłubowska – uznany na świecie autorytet w zakresie zielenic z rzędu Zygnematales oraz grzybów wodnych pasożytujących na glonach. Pani Profesor została kierownikiem pierwszej samodzielnej jednostki uniwersyteckiej w Polsce – Zakładu Algologii, który został powołany w 1967 roku. Osobami związanymi z tą jednostką, przyczyniającymi się przez ponad 50 lat do jej rozwoju przez odkrywanie nowych ścieżek badania glonów (głównie zielenic i okrzemek) byli: prof. Marcin Pliński (pierwszy doktorant prof. J.Z. Kadłubowskiej, późniejszy Rektor Uniwersytetu Gdańskiego), prof. Ryszard Ligowski (diatomolog, polarnik), prof. Barbara Rakowska (diatomolog – wprowadzający okrzemki do biomonitoringu wód), dr Małgorzata Sitkowska, dr Teresa Lesiak (znawczynie zielenic) oraz

dr Ewa Kalinowska-Kucharska (łącząca algologię z mykologią). Mam ten przywilej, że wymienione osoby mogłam poznać osobiście będąc ostatnią doktorantką prof. J.Z. Kadłubowskiej. Dzięki Ich pasji naukowej mogę realizować swoje zainteresowania badawcze i kontynuować wraz z następcami badania algologiczne w obecnej Katedrze Algologii i Mykologii na Uniwersytecie Łódzkim.

Joanna Żelazna-Wieczorek

Serwetka z dziewięćsiłem

Moje wspomnienia z PTB wiążą się z Panem Profesorem Józefem Krzysztofem Kurowskim, który jako pierwszy powiedział mi o Towarzystwie Botanicznym. Swoje wspomnienia na temat zjazdów, wycieczek, członków PTB Profesor przytaczał w trakcie konsultacji, zachęcając studentów do udziału w wykładach, które organizował Oddział Łódzki PTB. Często w swoim gabinecie Profesor pokazywał nam zdjęcia i opowiadał o sławnych botanikach. Będąc na studiach znałam nazwiska osób, o których mówił Profesor Kurowski, później już jako pracownik UŁ miałam okazję poznać kilka z nich i jest to niezapomniane przeżycie.

Wchodząc do gabinetu Profesora można było zauważyć rozłożoną serwetkę z dziewięćsiłem z napisem *47 Zjazd PTB '86 rok*… Wtedy myślałam, że to musiało być ważne wydarzanie skoro Profesor nadal ma tę pamiątkę…, po latach zorientowałam się, że ja również trzymam pamiątki z mojego pierwszego Zjazdu PTB.

Agnieszka Rewicz

Wiele nowych znajomości

Jestem członkiem Oddziału Łódzkiego PTB o zaledwie dwuletnim stażu (wstąpiłam do Towarzystwa w styczniu 2019 roku), lecz już od pierwszych lat studenckich z przyjemnością i zaciekawieniem uczestniczyłam w zebraniach OŁ PTB (szczególnie kiedy towarzyszyły im wykłady). Moim pierwszym Zjazdem PTB, na którym prezentowałam poster, był 57. Zjazd PTB w 2016 r. Na kolejnym, 58. Zjeździe PTB w 2019 r. w Krakowie, miałam przyjemność przedstawić w postaci referatu część wyników zebranych w ramach realizowanej rozprawy doktorskiej.

W październiku 2019 roku zostałam poproszona o pełnienie funkcji sekretarza Oddziału Łódzkiego. Pozwoliło mi to na poszerzenie działalności w Towarzystwie i realizowanie wielu ciekawych pomysłów. Członkostwo w PTB to dla mnie przede wszystkim okazja do nawiązania nowych, wartościowych znajomości, poszerzenia wiedzy botanicznej i rozwijania pasji związanych z ekologią roślin. To czas spędzony na luźnych rozmowach z ludźmi o tych samych zainteresowaniach.

Anastazja E. Krzyżanowska

Kariera naukowa z PTB tle

Moja przygoda z Polskim Towarzystwem Botanicznym rozpoczęła się w 1991 roku, niemal tuż po rozpoczęciu pracy zawodowej. Osobą, która wprowadzała mnie w szeregi PTB był profesor Jan S. Knypl, promotor pacy doktorskiej i jednocześnie kierownik ówczesnej Katedry Regulatorów Wzrostu Roślin Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Łódzkiego. Udział w zebraniach naukowych Oddziału, konferencjach na szczeblu krajowym, a także przynależność do Sekcji Pteridologicznej PTB, powstałej m.in. dzięki inicjatywie prof. Elżbiety Zenkteler, od ponad 30 lat są dla mnie inspiracją do podejmowanych działań naukowych. Dzięki bardzo dobrej atmosferze panującej w czasie zjadów PTB, sesji i warsztatów terenowych oraz spotkań nieformalnych, uzyskałem pełniejsze spojrzenie na zagadnienia dotyczące różnych grup roślin, szczególnie paproci, wzbogacając mój warsztat pracy w wiedzę i doświadczenie oraz nowe kontakty. Miałem możliwość i przyjemność poznać wielu znakomitych przedstawicieli nauki. Wśród nich pozwolę sobie wymienić prof. Marię Olszewską, prof. Marię Kwiatkowską, prof. Urszulę Warcholińską, a także prof. Janusza Hereźniaka, pasjonata i fotografika przyrody.

Moje zainteresowania i pasje naukowe przeplatają się z działalnością na rzecz Towarzystwa i są z nią ściśle skorelowane. W ramach aktywności w Oddziale Łódzkim PTB pełniłem funkcję skarbnika, członka i przewodniczącego Komisji Rewizyjnej. Obecnie jestem zastępcą przewodniczącego Oddziału.

Andrzej Kaźmierczak

Dość wczesne początki

Moje wspomnienia wiążące się z Oddziałem Łódzkim PTB zaczynają się niemalże wraz z początkiem studiów. Na tablicy ogłoszeń Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego zauważyłem plakat zapraszający na zebranie naukowe. Zwróciłem uwagę, że był on skierowany również do studentów, co tym bardziej zachęciło mnie do uczestnictwa, gdyż od samego początku studiów poszukiwałem na Wydziale BiOŚ UŁ możliwości rozwoju w zakresie botaniki. Na pierwszym zebraniu Oddziału pojawiłem się w 2005 roku. Pamiętam, że prowadził je ówczesny przewodniczący OŁ PTB prof. Jan Teofil Siciński (Honorowy Członek naszego Towarzystwa). To, i kolejne zebrania Oddziału, były dla mnie przede wszystkim okazją do poznania większości botaników, algologów, mykologów i lichenologów związanych zarówno z *Alma Mater Universitatis Lodziensis*, jak i z Oddziałem Łódzkim PTB.

Atmosfera oraz forma zebrań bardzo mi się spodobała, dlatego regularnie zacząłem brać w nich udział. Z tego również względu w następnym roku (w 2006 r.) zostałem członkiem OŁ PTB. Dziesięć lat później (w 2016 r.) zostałem wybrany sekretarzem Oddziału. Praca z ówczesną przewodniczącą OŁ PTB dr Anną Bomanowską pozwoliła mi zarówno zdobyć wiele nowych umiejętności, jak i dokładniej poznać funkcjonowanie i strukturę PTB. Obecnie (od 2019 r.) pełnię funkcję przewodniczącego OŁ PTB, starając się godnie reprezentować Oddział Łódzki i jego członków.

Członkostwo w Oddziale Łódzkim Polskiego Towarzystwa Botanicznego pozwoliło mi poznać wiele osób, nawiązać szereg znajomości i przyjaźni, realizować różnorodne pomysły badawcze oraz zająć się propagowaniem botaniki w społeczeństwie.

Grzegorz J. Wolski

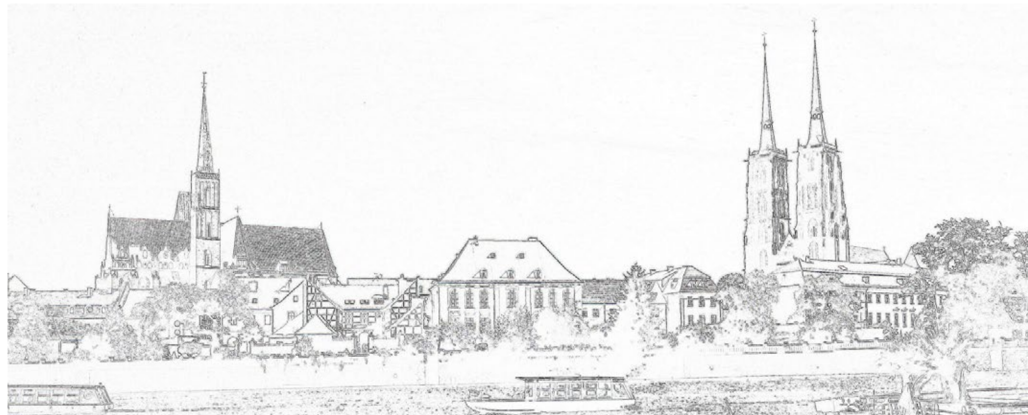
Podziękowania. Autorzy pragną serdecznie podziękować prof. Janinie Jakubowskiej-Gabarze, prof. Emilii Andrzejewskiej-Golec, prof. Joannie Żelaznej-Wieczorek oraz prof. Józefowi K. Kurowskiemu za wszelkie uwagi i sugestie, które przyczyniły się do powstania tej pracy.

Karkonosze – widok na Śnieżne Kotły (fot. Mirosława Górecka)
Wrocław – panorama miasta (fot. Ewa Muszyńska)

10.5. Oddział Wrocławski (1945)

Edyta Gola

Zakład Biologii Rozwoju Roślin, Wydział Nauk Biologicznych
Uniwersytet Wrocławski, ul. Kanonia 6/8, 50-328 Wrocław
e-mail: edyta.gola@uwr.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-05

Gola E. (2022). Oddział Wrocławski (1945). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 218–231.

10.5.1. Słowo wstępne

Historia Oddziału zaczyna się w 1945 r., kiedy to w powojennym Wrocławiu wraz z odbudową miasta zaczęło rozwijać się życie akademickie (Mądalski 1972b). Skutkiem ożywionej aktywności botaników wrocławskich, w tym przybyłych ze Lwowa przedwojennych członków PTB, było powołanie Oddziału Wrocławskiego (OWr) na pierwszym po wojnie Walnym Zgromadzeniu Delegatów Towarzystwa w Warszawie (28–29 września 1945 r.). Na pierwszym spotkaniu w dniu 6 maja 1946 r. powołano przewodniczącego nowoutworzonego Oddziału, prof. Stanisława Tołpę oraz sekretarza, mgr Władysława Matuszkiewicza. Trzon Oddziału stanowili byli członkowie Oddziału Lwowskiego, m.in. profesorowie Stanisław Tołpa (wybitny torfoznawca, późniejszy rektor Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) we Wrocławiu, Członek Honorowy PTB od 1992 r.), Józef Mądalski (florysta i systematyk roślin, twórca *Atlasu flory polskiej i ziem ościennych*, Członek Honorowy PTB od 1980 r.), Mikołaj Kostyniuk (paleobotanik i palinolog), Stefan Macko (ekolog, późniejszy wieloletni dyrektor Ogrodu Botanicznego we Wrocławiu), Stanisław Kulczyński (geobotanik i polityk, wieloletni przewodniczący przedwojennego Oddziału Lwowskiego, pierwszy rektor Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, twórca i pierwszy kierownik Katedry Systematyki i Morfologii Roślin UWr, doktor h.c. Akademii Medycznej we Wrocławiu, Członek Honorowy PTB od 1969 r.), Olga Kostecka-Mądalska (współzałożycielka Katedry Botaniki Farmaceutycznej AM i członek zarządu Oddziału), Bolesław Świętochowski (współtwórca Wydziału Rolniczego Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu i Katedry Ogólnej Uprawy Roli i Roślin, doktor h.c. WSR w Olsztynie i SGGW w Warszawie), Włodzimierz Tymrakiewicz (torfoznawca, autor *Atlasu chwastów*, kierownik Katedry Ekologii Roślin WSR) (Ryc. 10.5.1). Do członków-założycieli Wrocławskiego Oddziału PTB należeli także profesorowie Henryk Teleżyński (wybitny anatom i cytolog roślin, członek ZG PTB, Członek Honorowy PTB od 1975 r.) oraz Stefan Gumiński (znany i ceniony fizjolog roślin, zasłużony przewodniczący Oddziału i Sekcji Fizjologii Roślin przy OWr, Członek Honorowy PTB od 1986 r.) (Majewski, Mirek 1994) i Zofia Gumińska (fizjolog roślin, twórca wrocławskiej szkoły uprawy hydroponicznej roślin). Mimo tego, że początkowo Oddział Wrocławski był niewielki, liczący kilkanaście osób, to już w pierwszym roku swojej działalności wykazał się aktywnością w zakresie organizacji zebrań naukowych (Ryc. 10.5.2).

W kolejnych latach w pracach Oddziału Wrocławskiego aktywnie uczestniczyło wielu wybitnych i znanych naukowców i przyrodników, określając charakter i kierunki jego rozwoju oraz tworząc trwałe podstawy do działalności naukowej i popularyzatorskiej wrocławskiego środowiska botaników. Wśród najbardziej zasłużonych członków Oddziału, oprócz wymienionych członków-założycieli, należy wspomnieć m.in. Helenę Krzemieniewską (twórczynię Katedry Fizjologii Roślin UWr, wybitną specjalistkę z zakresu mikrobiologii gleby, Członka Honorowego PTB od 1961 r.), Anielę Krawiecową (systematyka roślin, kierownika Katedry Systematyki i Morfologii Roślin UWr), Jadwigę Teleżyńską (wybitną popularyzatorkę wiedzy botanicznej), Wandę Truszkowską (wybitną fitopatolog, współzałożycielkę Sekcji Mykologicznej, Członka Honorowego PTB od 1992 r.), Andrzeja Nespiaka (mykologa, kierownika Zakładu Botaniki Farmaceutycznej AM, współzałożyciela Sekcji Mykologicznej OWr), Czesława Bańkowskiego (znawcę roślin leczniczych, zasłużonego popularyzatora botaniki), Mieczysława Tokarskiego (systematyka roślin i wspaniałego popularyzatora wiedzy botanicznej), Annę Stachurską (paleobotanika, inicjatorkę Kartoteki Palinologicznej Roślin Polskich). Znaczący wkład w rozwój Oddziału wnieśli również Stanisław Marek (karpolog i torfoznawca), Adam Pałczyński (florysta i ceniony geobotanik), Jerzy Hrynkiewicz (dendrolog), Eugeniusz Kuźniewski (kierownik Ogrodu Roślin Leczniczych AM we Wrocławiu), Jadwiga Anioł-Kwiatkowska (geobotanik, specjalista z zakresu flory segetalnej), Krystyna Kukułczanka i Krystyna Kromer (specjalistki

Ryc. 10.5.1. Karykatury botaników lwowskich, w tym członków Oddziału Lwowskiego, późniejszych współzałożycieli Oddziału Wrocławskiego (fot. Paweł Jarzembowski)

Do
JWPana R. Kobendzy
Sekretarza Generalnego P.T.B.
w Warszawie

Na pismo z dnia 21/VI 46 L. dz.
28/VI/46 uprzejmie komunikuję,
że Oddział Wrocławski P.T.B.
został zorganizowany w maju b.r.
Ilość członków zwycz. 8, nadzwycz. 2.
Dotychczas odbyło się 3 zebrania Oddziału,
poświęcone botanicznym referatom
naukowym.
Ostatnio otrzymaliśmy pismo, donoszące
o dokonaniu rejestracji P.T.B.

Pozostaję z należnym
szacunkiem
St. Tołpa
Przewodn. P.T.B. Oddział Wrocław.

Ryc. 10.5.2. Pierwsze sprawozdanie z działalności Oddziału Wrocławskiego z 1946 r. sygnowane przez Stanisława Tołpę

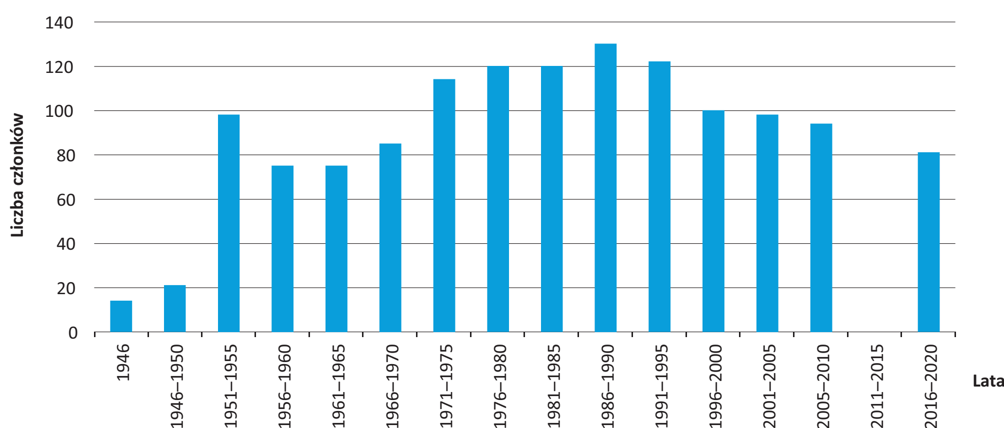
w zakresie kultur tkankowych), Józef Buczek i Grażyna Kłobus (fizjologowie roślin). Warto podkreślić wielki wkład w pracę Oddziału profesorów Jerzego Fabiszewskiego (cenionego ekologa roślin) oraz Beaty Zagórskiej-Marek (wybitnej znawczyni biologii rozwoju roślin), uczestniczących nie tylko w pracach naukowych i organizacyjnych OWr, ale zasłużonych dla całego Towarzystwa Botanicznego poprzez pełnienie przez kilka kolejnych kadencji funkcji Redaktora Naczelnego *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* oraz wszystkich wydawnictw PTB. W roku 1993 stanowisko redaktora naczelnego ASBP objął prof. Jerzy Fabiszewski, a całą redakcję przeniesiono do Wrocławia; od 2010 r. do chwili obecnej funkcję tę sprawuje prof. Beata Zagórska-Marek. Dzięki nieustającym staraniom redaktorów naczelnych wzrosła rozpoznawalność tego sztandarowego czasopisma Towarzystwa na arenie zagranicznej (m.in. poprzez wprowadzenie języka angielskiego jako obligatoryjnego języka publikacji, wprowadzenie ASBP na platformę elektroniczną, zmiany szaty graficznej, zastosowanie współczesnych standardów wydawniczych, ciągłe doskonalenie systemu publikacji). W uznaniu zasług, prof. Jerzy Fabiszewski (w 2001 r.) i prof. Beata Zagórska-Marek (w 2016 r.) zostali uhonorowani najwyższą godnością Towarzystwa, Członkostwem Honorowym.

10.5.2. Działalność organizacyjna

Na przestrzeni siedemdziesięciu pięciu lat istnienia Oddziału Wrocławskiego następowały regularne zmiany składu Zarządu. Pierwszym przewodniczącym był prof. Stanisław Tołpa, zastąpiony na tym stanowisku przez prof. Józefa Mądalskiego w kolejnym roku. Wśród zasłużonych przewodniczących pełniących tę funkcję w kilku kadencjach, można też wymienić profesorów Stefana Gumińskiego, Wandę Truszkowską, Jerzego Fabiszewskiego, Annę Sadowską, Beatę Zagórską-Marek. Szczegółowe zestawienie składów osobowych Zarządu OWr, Komisji Rewizyjnych oraz władz Sekcji Towarzystwa działających przy Oddziale Wrocławskim przedstawia Tabela 10.5.1.

Oddział Wrocławski obejmuje swoją aktywnością region Dolnego Śląska, a także Śląska Opolskiego. Członkami Oddziału byli (i są) głównie pracownicy różnych jednostek Uniwersytetu Wrocławskiego (w tym Ogrodu Botanicznego), Uniwersytetu Przyrodniczego (dawniej Akademia Rolnicza) we Wrocławiu, Ogrodu Roślin Leczniczych i Katedry Farmacji Uniwersytetu Medycznego (dawniej Akademia Medyczna) we Wrocławiu, innych instytucji naukowych (np. Pracowni Atlasu Flory Polskiej PAN), Uniwersytetu Opolskiego, a także – w początkach istnienia Oddziału – Politechniki Wrocławskiej. W pracach Oddziału jako członkowie lub sympatycy brali również udział studenci i nauczyciele.

W czasie istnienia Oddziału liczba jego członków ulegała znacznym zmianom (od 14 do 130; Ryc. 10.5.3). Jak wspomniano wcześniej, w momencie utworzenia Oddział liczył zaledwie 14 osób, niska liczebność utrzymywała się także przez pierwsze lata jego działalności. Tym większy szacunek

Ryc. 10.5.3. Liczba członków Oddziału Wrocławskiego w latach 1946–2020

Tabela 10.5.1. Struktura Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Wrocławskiego (OWr) w latach 1946–2022

Data	Przewodniczący	Zarząd Oddziału i Sekcji działających przy OWr	Komisja Rewizyjna
6 V 1946	Stanisław Tołpa	**S.** Władysław Matuszkiewicz	b.d.
1 VII 1947	Józef Mądalski	**S.** Mikołaj Kostyniuk; **Sk.** Henryk Teleżyński	b.d.
26 XI 1948–8 XI 1949	Józef Mądalski	**S.** Mikołaj Kostyniuk; **Sk.** Olga Kostecka	b.d.
1950–1952	b.d.		
5 XII 1952	Stefan Gumiński	**S.** Mieczysław Jasnowski; **Sk.** Wanda Truszkowska	**P.** Bronisław Janowski, Józef Panek, Włodzimierz Tymrakiewicz
29 X 1954	Stanisław Tołpa	**S.** Zofia Gumińska; **Sk.** Tadeusz Kowal; **P. Sek. Dendr.** Stefan Macko	b.d.
11 I 1956	Stefan Gumiński	**S.** Irena Kuczyńska; **Sk.** Tadeusz Kowal; **PWB** Józef Buczek; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz	b.d.
11 I 1957	Aniela Krawiecowa	**S.** Jadwiga Stabrowska; **Sk.** Krzysztof Rostański; **PWB** Piotr Brodzki; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz	b.d.
17 I 1958	Józef Mądalski	**S.** Eugeniusz Kuźniewski; **Sk.** Tadeusz Kowal; **PWB** Władysław Micek; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Stanisław Tołpa, Włodzimierz Tymrakiewicz, Anna Stachurska
9 I 1959	Józef Mądalski	**S.** Eugeniusz Kuźniewski; **Sk.** Stanisław Michalak; **PWB** Władysław Micek; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Włodzimierz Tymrakiewicz, Aniela Krawiecowa, Tadeusz Kowal
15 I 1960	Stefan Macko	**S.** Krystyna Kukułczanka; **Sk.** Krystyna Wachowska-Serwatka; **PWB** Władysław Micek; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz	**P.** Włodzimierz Tymrakiewicz, Tadeusz Kowal, Stanisław Marek
23 II 1962	Stefan Gumiński	**S.** Lesław Badura; **Sk.** Józef Buczek; **PWB** Mieczysław Tokarski; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Włodzimierz Tymrakiewicz, Tadeusz Kowal, Stanisław Marek
11 I 1963	Stefan Gumiński	**S.** Andrzej Nespiak; **Sk.** Tadeusz Kowal; **PWB** Mieczysław Tokarski; **P. Sek. Fizj.** Olga Kostecka-Mądalska; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz	b.d.
7 XI 1963	Olga Kostecka-Mądalska	**S.** Anna Sadowska; **Sk.** Piotr Szczypek; **PWB** Mieczysław Tokarski; **P. Sek. Fizj.** Olga Kostecka-Mądalska; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz	Józef Buczek
22 I 1965	Wanda Truszkowska	**S.** Witold Czerwiński; **Sk.** Henryk Skrabka; **PWB** Mieczysław Tokarski; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Włodzimierz Tymrakiewicz; **Z.** Andrzej Nespiak, Piotr Szczypek, Stanisław Marek
27 I 1967	Wanda Truszkowska	**S.** Jerzy Fabiszewski; **Sk.** Maria Żurawska; **PWB** Jan Serwatka; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Andrzej Nespiak, Henryk Skrabka, Stanisław Marek
21 II 1969	Wanda Truszkowska	**S.** Zdzisława Szuwalska; **Sk.** Maria Żurawska; **PWB** Jan Serwatka; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Andrzej Nespiak, Henryk Skrabka, Stanisław Marek
11 II 1971	Stanisław Marek	**S.** Zofia Puławska; **Sk.** Jan Cebrat; **PWB** Piotr Brodzki; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Andrzej Nespiak, Wanda Truszkowska, Henryk Skrabka
18 I 1973	Zygmunt Hejnowicz	**S.** Jan Cebrat; **Sk.** Krystyna Pender; **PWB** Witold Berdowski; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Andrzej Nespiak, Wanda Truszkowska, Stanisław Marek
23 I 1975	Andrzej Nespiak	**S.** Jan Serwatka; **Sk.** Maria Dorenda; **PWB** Mieczysław Tokarski; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Stefan Gumiński	**P.** Wanda Truszkowska, Natalia Balicka, Stanisław Marek
24 II 1977	Zofia Gumińska	**S.** Maria Jolanta Lisiak; **Sk.** Eugeniusz Panek; **PWB** Mieczysław Tokarski; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Józef Buczek	**P.** Wanda Truszkowska, Natalia Balicka, Andrzej Nespiak

Tabela 10.5.1. Struktura Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Wrocławskiego (OWr) w latach 1946–2021 (cd.)

Data	Przewodniczący	Zarząd Oddziału i Sekcji działających przy OWr	Komisja Rewizyjna
24 I 1980	Jerzy Fabiszewski	**S.** Jan Cebrat; **Sk.** Beata Zagórska-Marek; **PWB** Mieczysław Tokarski; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Józef Buczek; **P. Sek. Geobot.** Adam Pałczyński; **S.** Hanna Wożakowska-Natkaniec; **P. Sek. Mykol.** Andrzej Nespiak; **S.** Apoloniusz Rymkiewicz	**P.** Andrzej Nespiak, Natalia Balicka, Wanda Truszkowska
15 X 1981		**S.** Jan Cebrat; **Sk.** Teresa Brej; **PWB** Mieczysław Tokarski; **Z.** Krystyna Ziemba; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Józef Buczek; **P. Sek. Geobot.** Adam Pałczyński; **S.** Teresa Macicka; **P. Sek. Mykol.** Jerzy Zabawski; **S.** Apoloniusz Rymkiewicz	**P.** Andrzej Nespiak, Natalia Balicka, Wanda Truszkowska Od 1982 **P.** Wanda Truszkowska, Natalia Balicka
12 I 1984			**P.** Wanda Truszkowska, Zofia Gumińska, Jadwiga Teleżyńska
23 I 1986	Anna Sadowska	**S.** Marek Burzyński; **Sk.** Klara Tomaszewska; **PWB** Bogumiła Twarda Prędota; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Józef Buczek; **P. Sek. Geobot.** Adam Pałczyński; **P. Sek. Mykol.** Maria Dorenda	**P.** Wanda Truszkowska, Zofia Gumińska, Jadwiga Teleżyńska
29 II 1989		**Z.** Beata Zagórska-Marek; **S.** Marek Burzyński; **S.** Jerzy Boratyński; **Sk.** Klara Tomaszewska; **PWB** Bogumiła Twarda Prędota; **P. Sek. Dendr.** Jerzy Hrynkiewicz; **P. Sek. Fizj.** Józef Buczek; **P. Sek. Geobot.** Adam Pałczyński; **P. Sek. Mykol.** Maria Dorenda	
29 IV 1993	Beata Zagórska-Marek	**S.** Dorota Kwiatkowska; **Sk.** Jolanta Marciniak	**P.** Anna Sadowska, Jadwiga Anioł-Kwiatkowska, Klara Tomaszewska
22 III 1999		**S.** Edyta Gola; **Sk.** Jolanta Marciniak-Jerzykiewicz, Dorota Kwiatkowska (od maja 2000 r.)	**P.** Ewa Bylińska, Krystyna Pender, Klara Tomaszewska
28 VI 2001	Krystyna Kromer	**S.** Magdalena Mularczyk; **Sk.** Ewa Szczęśniak	
31 V 2007	Romuald Kosina	**Z.** Ewa Fudali; **S.** Agnieszka Kreitschitz; **Sk.** Adrian Popiel (od 13 XII 2007)	
2010–2013	Zygmunt Kącki	**Z.** Katarzyna Kabała; **S.** Magdalena Mularczyk; **Sk.** Adrian Popiel	**P.** Ewa Sawicka-Sienkiewicz, Zygmunt Dajdok, Krystyna Pender (w zastępstwie Jadwiga Anioł-Kwiatkowska)
2013–2016	Ewa Szczęśniak	**Z.** Zygmunt Dajdok; **S.** Magdalena Mularczyk; **Sk.** Magdalena Wach-Tyburczy	**P.** Ewa Sawicka-Sienkiewicz, Jadwiga Anioł-Kwiatkowska, Romuald Kosina
2016–2019	Arkadiusz Nowak	**Z.** Ewa Szczęśniak; **S.** Magdalena Mularczyk	**P.** Przemysław Bąbelewski, Jadwiga Anioł-Kwiatkowska, Grzegorz Swacha
2019–2022	Edyta Gola	**Z.** Magdalena Szymura; **S.** Sylwia Wierzcholska; **Sk.** Grzegorz Swacha	**P.** Jarosław Proćków; **Z.** Arkadiusz Nowak, Ewa Szczęśniak

PWB – Przewodniczący Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej; **P.** – Przewodniczący; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik; **Z.** – Zastępca; **Sek. Fizj.** – Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin; **Sek. Dendr.** – Sekcja Dendrologiczna; **Sek. Mykol.** – Sekcja Mykologiczna; **Sek. Geobot.** – Sekcja Geobotaniczna; b.d. – brak danych

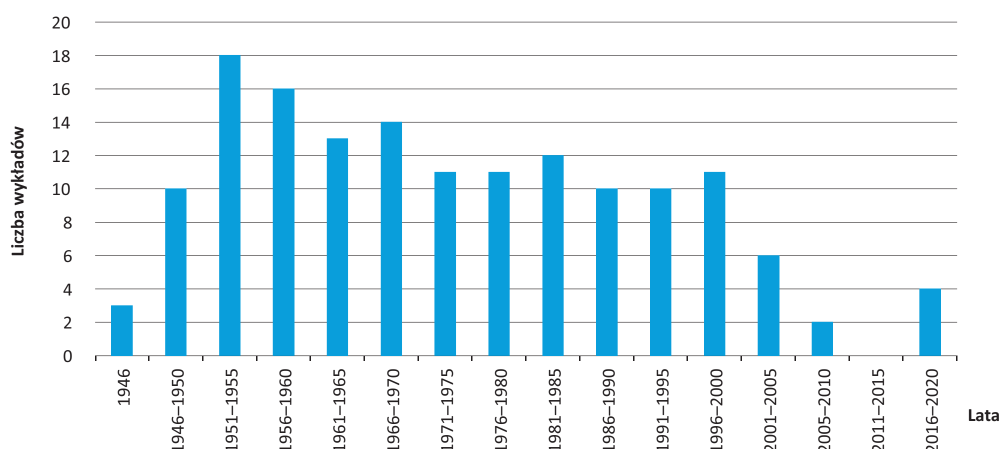
budzi zorganizowanie przez Oddział Wrocławski Zjazdu PTB w 1950 r. – przynależność do Towarzystwa deklarowało wtedy zaledwie 25 osób! Być może efektem Zjazdu było zwiększone zainteresowanie biologią roślin i Towarzystwem Botanicznym, bowiem w 1951 r. na listach członków OWr widniało już 98 nazwisk. Największą liczbę członków Oddział skupiał w latach 1976–1995 (120–130 osób). Fluktuacje pomiędzy kolejnymi latami wynikały głównie z wycofywania się z czynnego życia zawodowego i rezygnacji z członkostwa PTB, śmierci członków (np. w latach 1975–1980 odeszło kilku z członków-założycieli Oddziału), równocześnie przyjmowano stosunkowo niewielu nowych, młodych członków, co związane było głównie ze strukturą i polityką zatrudnienia w jednostkach naukowych. Powolny spadek liczby osób zaangażowanych w prace Oddziału, jaki jest obserwowany od 1998 r., być może jest przejawem ogólnoświatowych tendencji ograniczonego i zmniejszającego się zainteresowania szeroko rozumianą biologią roślin i pracą społeczną.

10.5.3. Działalność naukowa

Trudno oddzielić działalność naukową i popularyzatorską prowadzoną przez członków Oddziału w ramach PTB od pracy naukowo-dydaktycznej prowadzonej w macierzystych jednostkach naukowych. Przynależność do PTB i zaangażowanie w prace Oddziału są jeszcze jednym wyrazem pasji naukowej i popularyzatorskiej członków Oddziału Wrocławskiego. Głównym przejawem tej aktywności były i są regularnie organizowane posiedzenia naukowe, na których prezentowane są wyniki własnych badań lub najnowsze osiągnięcia z zakresu biologii roślin, a także dyskutowane są często kontrowersyjne i problematyczne zagadnienia. Przedstawiane są także, w formie krótkich komunikatów, sprawozdania z udziału w konferencjach, sympozjach naukowych. Pulę prelegentów zasilają zaproszeni członkowie innych Oddziałów lub Sekcji PTB, a także goście zagraniczni. Nawiązując do tradycji spotkań Oddziału Lwowskiego, posiedzenia naukowe Oddziału odbywały się w czwartki, w sali wykładowej dawnego Instytutu Botaniki Uniwersytetu Wrocławskiego przy ul. Kanonia 6/8. Zwyczaj ten został utrzymany do chwili obecnej.

Tematyka spotkań od początku była zależna od zainteresowań badawczych członków Oddziału. Obejmowała różnorodne zagadnienia z zakresu florystyki, geobotaniki i fitosocjologii, z uwzględnieniem aspektów ekologicznych i ochroniarskich, anatomii, morfologii i embriologii roślin, biologii komórki roślinnej, fizjologii roślin, badań eksperymentalnych i modelowania rozwoju roślin, regulacji genetycznej, biologii wybranych grup roślin (porostów, mszaków i paproci). Warto podkreślić, że od początku istnienia przy Oddziale funkcjonowały niezależne sekcje Towarzystwa, ale ich posiedzenia bywały łączone z obradami Oddziału: Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin (od 1954 r.), Sekcja Dendrologiczna (od 1951 r.), Mykologiczna (od 1956 r.), Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej. Członkowie Oddziału deklarowali również przynależność do innych sekcji, ale bez ich wyodrębnienia przy Oddziale: Sekcji Paleobotanicznej (od 1955 r.), Karpologicznej (1979–1994), Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin, Lichenologicznej, Pteridologicznej oraz Ogrodów Botanicznych i Arboretów.

Spotkania PTB były organizowane w roku akademickim w miarę regularnie, skutkując zwykle kilkunastoma spotkaniami rocznie. Ich rzeczywista liczba jest trudna do ustalenia, ponieważ niektóre posiedzenia odbywały się wspólnie z innymi sekcjami lub towarzystwami naukowymi, z którymi od początku OWr utrzymywał ożywione kontakty (np. Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika, Wrocławskie Towarzystwo Naukowe). Frekwencja na posiedzeniach (od kilku osób do prawie 100, średnio 20–40 osób) zależała od atrakcyjności tematu; elementem zachęcającym do uczestnictwa były również regularnie organizowane przed wykładami godzinne wycieczki po Ogrodzie Botanicznym. Znaczny spadek liczby wykładów obserwowany jest w Oddziale od 2000 r. (Ryc. 10.5.4). Zachodzi on równolegle ze spadkiem zainteresowania przynależnością do Towarzystwa.

Ryc. 10.5.4. Średnia liczba wykładów wygłoszonych w Oddziale Wrocławskim PTB

Ważną częścią działalności Oddziału była organizacja Ogólnopolskich Zjazdów PTB w latach 1950, 1963 i 1983 (Tabela 10.5.2). Szczególnie dużym wyzwaniem była organizacja 24. Zjazdu PTB ze względu na trwającą odbudowę miasta i ograniczoną wielkość Oddziału.

24. Zjazd PTB odbył się we Wrocławiu w dniach 10–13 września 1950 r. (Tabela 10.5.2). W ramach Zjazdu wygłoszono 19 referatów, niestety, w archiwach Oddziału nie zachowały się materiały pokonferencyjne. Zorganizowano dwie wycieczki terenowe – do Arboretum w Wojsławicach (wówczas obszar arboretum był jeszcze w zarządzie PGR-u w Niemczy) oraz w Karkonosze.

36. Zjazd PTB (1963 r.) został zorganizowany pod hasłem *Wkład współczesnej botaniki w nauki rolnicze* (Tabela 10.5.2). Sympozja w ramach Zjazdu obejmowały tematykę z pogranicza nauk podstawowych i rolniczych (wykłady plenarne: Fitosocjologia a melioracja łąk, fitosocjologia pól uprawnych, roślinność segetalna, oddychanie i praca korzeni w aspekcie ekologiczno-rolniczym, algologia w produkcji żywności, hodowla a genetyka). Równolegle odbyły się posiedzenia Sekcji. W sumie wygłoszono 105 wykładów. Zorganizowano 4 wycieczki: do Turoszowa i Ławicy, na torfowiska w Zieleńcu oraz do rezerwatu rododendronów w Wojsławicach.

46. Zjazd PTB odbył się w dniach 5–8 września 1983 r. (Tabela 10.5.2). Uczestniczyło w nim ok. 480 naukowców i studentów. W pierwszym dniu podczas sesji plenarnej wygłoszono 3 wykłady. Obrady odbywały się w 9 sekcjach i – ze względu na dużą liczbą zgłoszonych referatów w Sekcjach Fizjologii i Biochemii Roślin oraz Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej – w dwóch podsekcjach. Ogółem w trakcie obrad sekcji wygłoszono 33 referaty i 98 komunikatów, a także zaprezentowano 52 plakaty. W trakcie Zjazdu zorganizowano 12 sesji terenowych do ciekawych obiektów

Tabela 10.5.2. Zestawienie Zjazdów PTB zorganizowanych przez Oddział Wrocławski

Nr Zjazdu	Data, miejsce i tytuł	Liczba			Sesje terenowe
		u.	ref.	post.	
24	10–13 IX 1950, Wrocław	b.d.	19	0	Wojsławice, Karkonosze
36	26–29 VI 1963, Wrocław *Wkład współczesnej botaniki w nauki rolnicze*	b.d.	105	0	Turoszów, Zieleniec, Wojsławice, Ławica
46	5–8 IX 1983, Wrocław	480	3 plenarne 33 referaty, 98 komunika-tów sesjach	52	12 sesji terenowych w obrębie Dolnego Śląska oraz 2 wycieczki dendrologiczne po parkach Wrocławia

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – prezentacje posterowe; b.d. – brak danych

przyrodniczych Dolnego Śląska: Lądek–Kletno–Zieleniec, Góry Sowie i Stołowe, Dolina Baryczy, Góry Kaczawskie, Pogórze Sudeckie oraz 2 wycieczki dendrologiczne po parkach i ogrodach botanicznych Wrocławia.

Na szczególną uwagę zasługują jednodniowe sympozja lub sesje naukowe zorganizowane przez Oddział Wrocławski dla uczczenia wybitnych członków Oddziału:

1. 22 X 1966 r. odbyło się uroczyste posiedzenie z okazji 40-lecia pracy naukowej prof. Józefa Mądalskiego;
2. 23 XI 1967 r. uroczysta sesja poświęcona życiu i twórczości profesorów Heleny i Seweryna Krzemieniewskich;
3. X 1975 r. sesja poświęcona pamięci prof. Stanisława Kulczyńskiego; w sesji wzięło udział ponad 150 osób;
4. 27 IX 1986 r. jubileusz 60-lecia pracy naukowej i 84-lecia urodzin prof. Józefa Mądalskiego; współorganizatorami sesji byli Rektor AM, Oddział PAN we Wrocławiu, Dziekan Wydziału Farmaceutycznego AM;
5. 1986 r. sympozjum z okazji 85-lecia urodzin prof. Stanisława Tołpy;
6. 7 XI 1996 r. sesja poświęcona pracy naukowej prof. Anieli Krawiecowej;
7. V 2000 r. uroczysta sesja poświęcona pamięci prof. dr hab. Andrzeja Nespiaka; współorganizatorami sesji były też Sekcja Mykologiczna i Polskie Towarzystwo Fitopatologiczne;
8. XI 2000 r. jubileusz 50-lecia pracy naukowej prof. Wandy Truszkowskiej; współorganizatorami sesji były Sekcja Mykologiczna i Polskie Towarzystwo Fitopatologiczne.

Ważnym aspektem aktywności Oddziału Wrocławskiego jest ochrona szaty roślinnej i najcenniejszych obiektów przyrodniczych (botanicznych) na terenie Dolnego Śląska. Członkowie Oddziału (głównie pracownicy Zakładów Botaniki UWr i UPr) zaangażowani są w opracowywanie planów ochrony obszarowej i rezerwatowej na terenie Dolnego Śląska, przygotowywanie dokumentacji, uczestniczą w inwentaryzacjach flory rezerwatów (np. rezerwaty Olszyny Niezgodzkie, Radziądz, Radunia) i Opolszczyzny. Warto podkreślić, że ze względu na specjalizację tematyczną uczestniczą w inwentaryzacji i monitoringu zagrożonych gatunków flory naczyniowej, w tym paproci oraz śluzowców, porostów, mszaków i wątrobowców. W 1997 r. został np. przygotowany projekt użytków ekologicznych dotyczący zachowania flory paproci serpentynitowych w Masywie Ślęży (prof. L. Żołnierz). Systematycznie opracowują i uaktualniają Czerwone Listy zagrożonych gatunków Dolnego Śląska. Uczestniczą też w pracach projektowych nad reintrodukcją gatunków zagrożonych (m.in. *Drosera intermedia*, *Woodsia alpina*, *Saxifraga nivalis, Cardamine resedifolia*), np. z wykorzystaniem kultur *in vitro* do intensywnego mikrorozmnażania roślin chronionych i zagrożonych flory Polski (współpraca z Pracownią Kultur Tkankowych Ogrodu Botanicznego UWr, prof. K. Kromer).

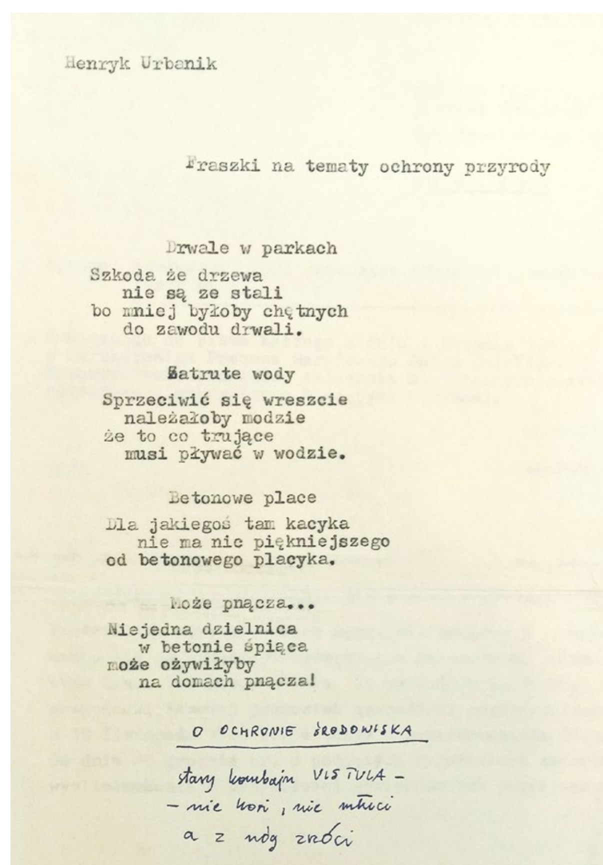
Od początku istnienia Oddziału członkowie zaangażowani są w opiekę nad szczególnie cennymi obiektami przyrodniczymi. Przykładem może być rezerwat torfowy Topieliska k. Dusznik Zdroju (od 1968 r.), który dzięki ekspertyzom prof. Stanisława Tołpy i współpracowników został wyłączony z eksploatacji i objęty ochroną prawną. We współpracy z Sekcją Paleobotaniczną członkowie Oddziału podjęli zakończone sukcesem starania o zabezpieczenie i objęcie ochroną odkrywki flory plioceńskiej w Ruszowie k. Węglińca (1983–1986). Wraz z Zakładem Paleobotaniki ING UWr i IB PAN w Krakowie podjęli również starania o zabezpieczenie i ochronę dwóch stanowisk flor kopalnych na Dolnym Śląsku: górnoplioceńskiej flory z Kłodzka i profilu flory interglacjału eemskiego z Jaworzyny Śląskiej. W latach 1987–1988 na podstawie skompletowanej dokumentacji ta ostatnia odkrywka została objęta ochroną. Staraniem członków Oddziału i Sekcji Karpologicznej powstał rezerwat leśny w Skarszynie (k. Trzebnicy) i Torfowisko koło Grabowna Wielkiego (k. Twardogóry). Sukcesem zakończyły się również wspólne prace wraz z Polskim Towarzystwem Hydrobiologicznym i Wrocławskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Zoologicznego poświęcone zagrożeniom Karkonoszy (i Karkonoskiego PN) spowodowanych planami inwestycyjnymi Ministerstwa Handlu

Czechosłowacji (1988 r.). Efektem wspólnych działań Towarzystw było znaczne ograniczenie rozbudowy planowanej infrastruktury. Oddział Wrocławski aktywnie włączył się też w akcję rozpoczętą przez Sekcję Dendrologiczną, a poświęconą inwentaryzacji parków dworskich i miejskich.

W zakresie ochrony szaty roślinnej członkowie Oddziału współpracują z różnymi instytucjami (oprócz wymienionych wyżej), także jako eksperci powołani do pracy w radach naukowych i komitetach. Wśród instytucji można wymienić Ligę Ochrony Przyrody, Straż Ochrony Przyrody, Komitet Ochrony Przyrody PAN, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, wojewódzkich konserwatorów przyrody, rady naukowe parków narodowych (PN Gór Stołowych, Karkonoski PN), regionalne Centrum Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Współpracują z Instytutem Ochrony Przyrody PAN przy typowaniu i monitoringu siedlisk Natura 2000, Lasami Państwowymi przy kartowaniu siedlisk i ocenie stanu flory, różnymi stowarzyszeniami ekologicznymi, wykonują ekspertyzy, opracowują koncepcje zazieleniania miasta (Świebodzice i Wrocław). Ścisła i długoletnia współpraca z parkami narodowymi znajduje odzwierciedlenie we wspólnych projektach, m.in. wspomnianej reintrodukcji i monitoringu gatunków zagrożonych czy też w pracy naukowej, organizacji konferencji naukowych (np. współorganizowanej z PN Gór Stołowych konferencji *Inwentaryzacja walorów przyrodniczych i sporządzanie planów ochrony w parkach narodowych i rezerwatach przyrody, Kudowa Zdrój, wrzesień 2000 r.*). O zaangażowaniu członków Oddziału w ochronę przyrody świadczyć mogą fraszki, autorstwa dr Henryka Urbanika, zachowane w archiwum OWr (Ryc. 10.5.5).

Działalność członków OWr często była powiązana z ich przynależnością do sekcji tematycznych Towarzystwa. Jednak tylko 4 z nich funkcjonowały jako odrębne Sekcje przy Oddziale; ze względu na interdyscyplinarność badań i szerokie zainteresowania członków Oddziału nie wykluczało to, a wręcz sprzyjało współpracy w ramach Oddziału.

Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin przy OWr. Powstała w 1954 r. i od początku prowadzona była przez prof. Stefana Gumińskiego (1954–1962; 1964–1976), doc. Olgę Kostecką-Mądalską (1963) oraz prof. Józefa Buczka (1977–1985). Średnio zrzeszała od kilkunastu do 20 członków,

Henryk Urbanik

Fraszki na tematy ochrony przyrody

Drwale w parkach

Szkoda że drzewa
nie są ze stali
bo mniej byłoby chętnych
do zawodu drwali.

Zatrute wody

Sprzeciwić się wreszcie
należałoby modzie
że to co trujące
musi pływać w wodzie.

Betonowe place

Dla jakiegoś tam kacyka
nie ma nic piękniejszego
od betonowego placyka.

Może pnącza...

Niejedna dzielnica
w betonie śpiąca
może ożywiłyby
na domach pnącza!

O OCHRONIE ŚRODOWISKA

stary kombajn VISTULA –
– nie kosi, nie młóci
a z nóg zrzuci

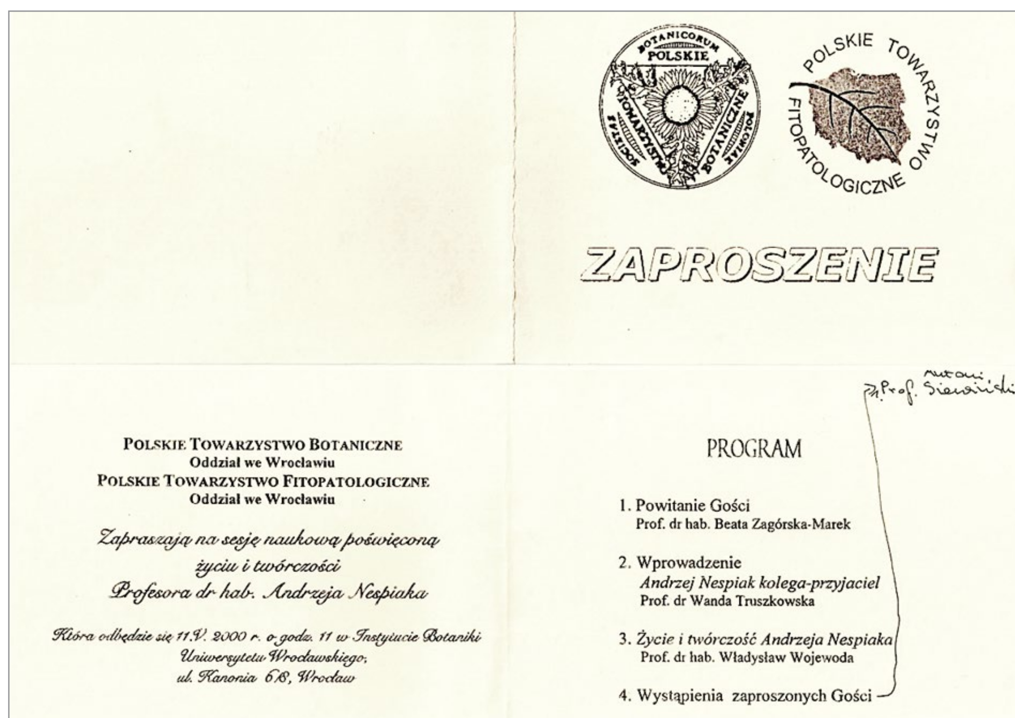
Ryc. 10.5.5. Fraszki na temat ochrony przyrody zachowane w archiwach OWr (lata 80. XX w.)

głównie pracowników Zakładu Fizjologii Roślin UWr, Ogrodu Botanicznego UWr oraz Zakładu Botaniki i Fizjologii Roślin AR. Spotkania naukowe odbywały się wspólnie z OWr lub niezależnie od jego posiedzeń, zawsze jednak były otwarte dla wszystkich zainteresowanych. Członkowie Sekcji przy OWr także byli aktywni w nawiązywaniu współpracy międzynarodowej – początkowo z fizjologami roślin z ówczesnej Czechosłowacji, co zaowocowało m.in. pierwszym Zjazdem Naukowym Sekcji Fizjologii Roślin w Karpaczu (4–6 X 1965 r.) z udziałem gości z tego kraju. Dyskutowano zagadnienia poświęcone m.in. regulatorom wzrostu, humusowi, fotosyntezie; na zjeździe ustalono też dalszą współpracę z fizjologami z ówczesnej Czechosłowacji. Członkowie Sekcji współorganizowali także sesję naukową *Próchnica i składniki mineralne gleby a roślina* z okazji 30-lecia Instytutu Botaniki UWr (18 X 1975 r.). Uczestniczyli również w staraniach o włączenie PTB do Europejskiej Federacji Fizjologów Roślin (FESPP/FESPB).

Sekcja Dendrologiczna przy OWr powstała w 1954 roku. Początkowo jej przewodniczącym był prof. Stefan Macko, a następnie jego uczeń, prof. Jerzy Hrynkiewicz. Sekcja była stosunkowo nieliczna, ale aktywna naukowo; członkowie wygłaszali referaty na spotkaniach naukowych Oddziału Wrocławskiego, a także posiedzeniach współpracującego z OWr Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika i Towarzystwa Miłośników Wrocławia. Atutem spotkań naukowych Sekcji były wycieczki do Ogrodu Botanicznego UWr i parków Wrocławia, a także całodniowe wycieczki do Arboretum w Wojsławicach, założeń parkowych Książa, Milicza, Szczawna Zdroju i Brzegu. Głównym celem działań Sekcji było zwrócenie uwagi na wartość naukową, historyczną, edukacyjną i estetyczną założeń parkowych, podworskich i przypałacowych i objęcie ich ochroną. Członkowie Sekcji aktywnie uczestniczyli w inwentaryzacji takich obiektów, wydawaniu ekspertyz oraz planowaniu i opiniowaniu projektów o charakterze rekonstrukcyjnym i ochroniarskim. Prowadzili również warsztaty z zakresu pielęgnacji i ochrony drzew i krzewów ozdobnych. Jednym z osiągnięć Sekcji przy OWr jest podjęcie skutecznych działań na rzecz ochrony Parku Szczytnickiego we Wrocławiu oraz Arboretum w Wojsławicach; obecnie obiekt ten stał się częścią Ogrodu Botanicznego UWr (od 1988 r.). Prowadzili również akcję przeciwko bezmyślnemu wycinaniu starych drzew w parkach, ogrodach Wrocławia i Dolnego Śląska. Efektem aktywności członków Sekcji przy OWr były także zorganizowane Zjazdy Sekcji Dendrologicznej PTB w 1959 r. (wspólnie z Czechami) i w 1981 r. w Książu k. Wałbrzycha.

Sekcja Mykologiczna przy OWr. formalnie jako odrębna sekcja powstała przy Oddziale Wrocławskim w 1980 r., ale ze względu na zainteresowania naukowe jej członków prowadziła badania z zakresu szeroko rozumianej mykologii od początku istnienia Oddziału, współpracując m.in. przy organizacji sympozjów nt. mykosocjologii i chemizmu grzybów (1969 r.) czy zjazdu delegatów Sekcji w Polanicy Zdroju (1976 r.). Jej członkami byli głównie pracownicy Zakładu Fitopatologii, Zakładu Botaniki i Fizjologii AR oraz Katedry Farmacji i Farmakognozji AM. Pierwszym przewodniczącym został prof. Andrzej Nespiak, a następnie dr Jerzy Zabawski. Sekcja krótko prowadziła formalną działalność (1980–1981), członkowie częściej uczestniczyli we wspólnych odczytach Oddziału lub prowadzili wykłady w ramach posiedzeń Towarzystwa Fitopatologicznego. W 2000 roku zorganizowano dwa nadzwyczajne posiedzenia Oddziału, współorganizowane przez Sekcję oraz Polskie Towarzystwo Fitopatologiczne. Pierwsze z nich, w maju 2000 r., było poświęcone pamięci prof. Andrzeja Nespiaka, zasłużonego nie tylko dla mykologii polskiej, ale również dla OWr (Ryc. 10.5.6). W listopadzie 2000 r. odbyła się natomiast sesja naukowa, na której obchodzono jubileusz 50-lecia pracy naukowej prof. Wandy Truszkowskiej.

Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej przy OWr. została założona w 1973 r. Jej pierwszym przewodniczącym został prof. Stanisław Marek, a kolejnymi prof. Jan Sarosiek i prof. Adam Pałczyński. Była najliczniejszą sekcją przy Oddziale, ale w zasadzie nie prowadziła odrębnych spotkań naukowych, lecz jej członkowie prezentowali się na forum Oddziału. Sekcja przy OWr zorganizowała sesję wyjazdową w Arboretum w Wojsławicach *Zagrożone gatunki flory Dolnego Śląska i możliwości ich ochrony* (2004), seminarium *Antropogeniczne przemiany szaty roślinnej – kierunki i perspektywy badań* (9 V 2008 r.).

POLSKIE TOWARZYSTWO FITOPATOLOGICZNE

ZAPROSZENIE

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
Oddział we Wrocławiu
POLSKIE TOWARZYSTWO FITOPATOLOGICZNE
Oddział we Wrocławiu

Zapraszają na sesję naukową poświęconą
życiu i twórczości
Profesora dr hab. Andrzeja Nespiaka

Która odbędzie się 11.V. 2000 r. o godz. 11 w Instytucie Botaniki
Uniwersytetu Wrocławskiego,
ul. Kanonia 6/8, Wrocław

PROGRAM

1. Powitanie Gości
   Prof. dr hab. Beata Zagórska-Marek
2. Wprowadzenie
   Andrzej Nespiak kolega-przyjaciel
   Prof. dr Wanda Truszkowska
3. *Życie i twórczość Andrzeja Nespiaka*
   Prof. dr hab. Władysław Wojewoda
4. Wystąpienia zaproszonych Gości

Ryc. 10.5.6. Zaproszenie na sesję poświęconą pracy naukowej prof. Andrzeja Nespiaka

Członkowie OWr angażowali się także w wydarzenia organizowane przez inne sekcje PTB. Ożywione były kontakty z Sekcją Paleobotaniczną PTB. Oprócz wspomnianych wcześniej wspólnych działań w celu ochrony stanowisk flory kopalnej na terenie Dolnego Śląska współorganizowano konferencję *150 lat paleobotaniki na Uniwersytecie Wrocławskim* (2003) i III Polską Konferencję Paleobotaniki Czwartorzędu (22–29 VI 2007 r.) w Szklarskiej Porębie. Prowadzono stałą współpracę z Sekcją Historii Botaniki i Sekcją Ogrodów Botanicznych i Arboretów, która polegała m.in. na opracowaniu historii Ogrodu Botanicznego UWr, organizacji konferencji miłośników roślin wodnych (2003) czy sympozjum Sekcji Ogrodów Botanicznych *Problemy uprawy storczyków i ananasowatych* połączonego ze zwiedzaniem kolekcji Ogrodu Botanicznego UWr (1992). W Oddziale Wrocławskim działa również grupa członków zrzeszonych w Sekcji Lichenologicznej. Organizowali oni XX Zjazd Lichenologów Polskich w Karpaczu (4–5 XII 2004 r.) i XXIII Zjazd Lichenologów *Ostoje porostów w Polsce* (17–19 IX 2008 r.) w Karpaczu. Warto podkreślić, że wieloletnia współpraca między prof. Ewą Bylińską, członkiem Sekcji Lichenologicznej i OWr, oraz prof. Markiem Seawardem, członkiem zagranicznym Sekcji, zaowocowała nadaniem prof. Seawardowi w dniu 10 marca 2004 r. przez Uniwersytet Wrocławski tytułu doktora h.c. Członkowie Oddziału pracują także w Sekcji Pteridologicznej. Zorganizowali II Ogólnopolską Konferencję Pteridologiczną (17–19 IX 2008 r.) *Zasoby paprotników w Polsce i możliwości ich ochrony*, której celem było omówienie zagadnień dotyczących aktualnej wiedzy, biologii, zagrożeń i ochrony rzadkich przedstawicieli pteridoflory Polski (85 uczestników).

Istotną częścią działalności Oddziału jest upowszechnianie wiedzy botanicznej. W 1952 roku, na wniosek PAN, PTB utworzyło Komisje Popularyzacji Wiedzy Botanicznej, działające przy każdym oddziale. Członkowie OWr mocno zaangażowali się w tę działalność. Formy popularyzacji obejmowały pogadanki, prelekcje, porady dotyczące roślin ozdobnych i ogrodowych, pokazy zbiorów zielnikowych (np. Flora Grecji, Mongolii, Korei), prac naukowych członków Oddziału, albumów poświęconych roślinom, wystawy fotograficzne. Wielkim zainteresowaniem cieszyły się zwłaszcza wycieczki do Ogrodu Botanicznego UWr oraz Ogrodu Roślin Leczniczych Akademii Medycznej we Wrocławiu, połączone zwykle z prelekcjami o właściwościach farmakologicznych roślin, prowadzonymi przez pracowników Zakładu Botaniki Farmaceutycznej i Farmakognozji AM.

Ogród Botaniczny organizował również wystawy kwiatów, suchych kompozycji, warsztaty układania ikebany (np. w ramach Wrocławskiego Święta Kwiatów, Festiwalu Róż, Dnia Niezapominajki, Dolnośląskiego Festiwalu Dyni), połączone z wymianą nasion/sadzonek. Prowadzone były również zajęcia mikroskopowe z zastosowaniem mikroskopu kontrastu fazowego, ciemnego pola, fluorescencji, pokazy kultur *in vitro*, ćwiczenia z zakresu biologii roślin kierowane głównie do młodzieży szkół średnich, ale prowadzono również szkolenia ekologiczno-florystyczne dla nauczycieli Dolnego Śląska i przewodników PTTK. Towarzyszyły im giełdy pomocy dydaktycznych, w ramach których przekazywano szkołom preparaty mikroskopowe, przeźrocza, fotografie mikroskopowe. Skalę zainteresowania pokazuje fakt, że tylko w trakcie jednego roku przekazano ok. 1300 przeźroczy, 700 preparatów mikroskopowych, 2600 fotografii i ok. 700 torebek nasion i sadzonek, a wystawę roślin dekoracyjnych w dwa dni zwiedziło ponad 1500 osób. Zorganizowano również wycieczki jedno- lub dwudniowe – do parków Wrocławia i pobliskich rezerwatów, np. w Muszkowicach (Muszkowicki Las Bukowy), na Wzgórzach Trzebnickich i w Dolinie Baryczy, czy do Arboretum w Wojsławicach, do Kamieniołomów Strzeblowskich (w poszukiwaniu kwiatu paproci w noc Kupały), w Góry Bialskie. Choć Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej przestała formalnie istnieć w 1992 r., niektóre z form upowszechniania wiedzy o roślinach są kontynuowane przez członków Oddziału do chwili obecnej. Zajęcia warsztatowe, wykłady, wycieczki po Ogrodzie Botanicznym, plenery dla dzieci i młodzieży realizowane są w ramach kilku cyklicznie odbywających się imprez: Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, Fascynującego Dnia Roślin (Fascination of Plants Day), Nocy Biologów, a także współpracy z Studenckimi Kołami Naukowymi, np. SKN Botaników (dawniej SKN Systematyków Roślin), SKN Ekologów, SKN Dendrologii Stosowanej. Dużym zainteresowaniem cieszył się również cykl telewizyjny *W rajskim ogrodzie* (red. prof. Krzysztof Świerkosz) pokazujący różnorodność roślin.

10.5.4. Podsumowanie

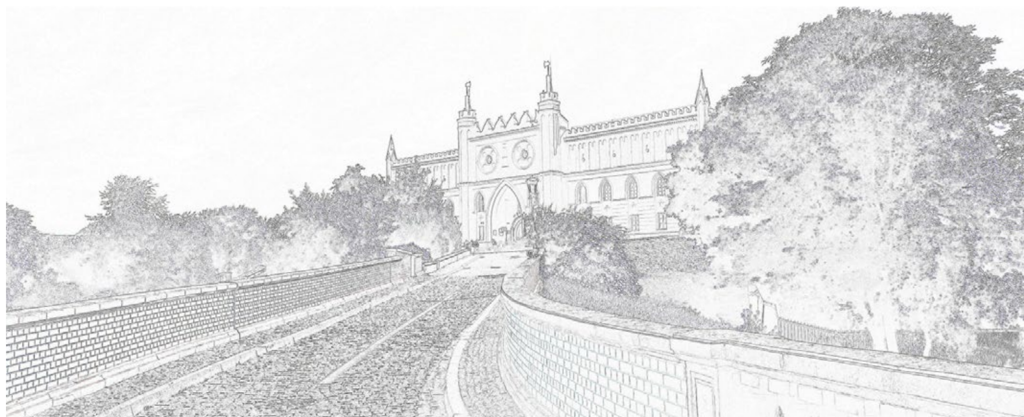
Oddział Wrocławski PTB powstał w 1946 r. i do obecnych czasów prowadzi działalność skupiającą się na popularyzacji problemów ochrony roślin i ekosystemów, a także szeroko rozumianej biologii roślin. W ciągu 75 lat jego aktywności odbyło się ponad 600 spotkań, zorganizowano 3 zjazdy PTB, a także szereg sympozjów, konferencji, seminariów i wycieczek terenowych.

Wąwóz Korzeniowy Dół, Kazimierz Dolny (fot. Małgorzata Wójcik)
Zamek w Lublinie (fot. Grażyna Szymczak)

10.6. **Oddział Lubelski (1945)**

Bożenna Czarnecka
Robert Zubel
Małgorzata Wójcik

Wydział Biologii i Biotechnologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin
e-mail: czarneckab2021@gmail.com,
robert.zubel@poczta.umcs.lublin.pl,
mwojcik@poczta.umcs.lublin.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-06

Czarnecka B., Zubel R., Wójcik M. (2022). Oddział Lubelski (1945). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 232–250.

10.6.1. Słowo wstępne

Wspomnienia o przeszłości to daleki pejzaż na linii horyzontu.
Ryunosuke Akutagawa (1892–1927), nowelista japoński

Oddział Lubelski PTB powstał 12 grudnia 1945 r. na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (przekształconym następnie w Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, potem Biologii i Nauk o Ziemi, obecnie Biologii i Biotechnologii). Wśród członków-założycieli byli m.in. profesorowie: Adam Paszewski (przewodniczący Oddziału w latach 1945–1980, z dwuletnią przerwą, później jego honorowy przewodniczący), Lucjan Kaznowski, Józef Motyka, Stanisław Waśniewski, Piotr Wiśniewski (Sałata 1986; Czarnecka 2000). Wielu spośród współorganizatorów Oddziału, którzy po zakończeniu II wojny przybyli do Lublina na wieść o tworzeniu nowej uczelni, było absolwentami i pracownikami takich renomowanych ośrodków naukowych, jak Uniwersytet im. Stefana Batorego w Wilnie, Uniwersytet im. Jana Kazimierza we Lwowie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu czy Politechnika Lwowska i Politechnika Kijowska (Jóźwik i in. 1995, 2004; Czarnecka 2001, 2006, 2011; Motyka 2012). Od początku działalności do chwili obecnej Oddział Lubelski plasuje się w ścisłej czołówce pod względem liczby członków, regularności spotkań i liczby słuchaczy, a także działalności popularyzującej wiedzę botaniczną.

10.6.2. Działalność organizacyjna

W ponad 75-letniej historii Oddziału Lubelskiego, pieczę nad działalnością naukową i organizacyjną sprawowali członkowie 27 kadencji Zarządów (Tab. 10.6.1). W zebraniu założycielskim Oddziału wzięło udział 29 botaników (Czarnecka 2000). Liczba członków zmieniała się osiągając u progu XXI wieku 105 osób. Obecnie Oddział liczy 84 osoby (Ryc. 10.6.1). Pod względem liczebności w ostatnich dekadach Oddział Lubelski zwykle zajmował piąte-szóste miejsce wśród 15 oddziałów terenowych PTB.

Tabela 10.6.1. Składy Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz innych Komisji działających na rzecz Oddziału Lubelskiego PTB w latach 1945–2022

Data	Przewodn.	Członkowie Zarządu	Komisja Rewizyjna
12 XII 1945	Adam Paszewski	**W.** Lucjan Kaznowski, Józef Motyka; **S.** Teresa Łączyńska, **ZS.** Ewelina Nowakowska; **Sk.** Stanisław Makowiecki; **Czł.** Piotr Wiśniewski	–
11 XII 1946	Józef Motyka	**Czł.** Adam Paszewski, Lucjan Kaznowski, Piotr Wiśniewski, Witold Sławiński	Leon Rewieński, Stanisław Waśniewski, Zofia Kalinowska, Stachyra?
12 XII 1947		**S.** Władysław Matuszkiewicz; **Sk.** Aniela Matuszkiewicz; **Czł.** Piotr Wiśniewski, Adam Paszewski, Lucjan Kaznowski, Piotr Wiśniewski, Witold Sławiński	Leon Rewieński, Stanisław Waśniewski, Zofia Kalinowska
16 VI 1948	Adam Paszewski (1980–1983 Przewodn. honorowy)	**W.** Józef Motyka; **S.** Teresa Rylska; **Sk.** Aniela Matuszkiewicz; **Czł.** Adam Paszewski, Lucjan Kaznowski, Piotr Wiśniewski, Witold Sławiński	
10 VI 1949		**W.** Witold Sławiński; **S.** Stanisław Trzebiński; **ZS.** Teresa Rylska; **Sk.** Aniela Matuszkiewicz, Stanisław Włodarczyk; **ZSk.** Władysław Matuszkiewicz	

Tabela 10.6.1. Składy Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz innych Komisji działających na rzecz Oddziału Lubelskiego PTB w latach 1945–2022 (cd.)

Data	Przewodn.	Członkowie Zarządu	Komisja Rewizyjna
6 VI 1952[1]	Adam Paszewski (1980–1983 Przewodn. honorowy)	**W.** Jan Rydzak; **S.** Tadeusz Szynal, Jadwiga Suchorowska; **ZS.** Stanisław Makowiecki; **Sk.** Aniela Matuszkiewicz, Stanisław Włodarczyk; **ZSk.** Marian Michniewicz	Piotr Wiśniewski, Zofia Kalinowska, Zofia Demianowicz, Zofia Kuranc
11 V 1956		**W.** Józef Motyka; **S.** Jadwiga Suchorowska-Miłkowska; **ZS.** Jerzy Trojanowski; **Sk.** Joanna Brojakowska; **ZSk.** Anna Łobarzewska	–
15 X 1960[2]		**W.** Teresa Rylska, Kazimierz Matusiak; **S.** Tadeusz Baszyński; **ZS.** Kazimierz Karczmarz; **Sk.** Zofia Kuranc; **ZSk.** Maria Szulaczuk	Stanisław Makowiecki, Piotr Wiśniewski, Jadwiga Suchorowska-Miłkowska
25 X 1962[3]		**W.** Kazimierz Matusiak; **S.** Tadeusz Baszyński; **Sk.** Eugeniusz Gawroński; **Czł.** Franciszek Kadej, Elżbieta Drożdżewska, Dominik Fijałkowski, Agnieszka Kadej, Adam Tomaszewski	Stanisław Makowiecki, Piotr Wiśniewski, Teresa Rylska, Zofia Harassek, Zofia Kuranc
25 IV 1966[4]		**W.** Kazimierz Matusiak, Józef Motyka; **S.** Teresa Jaroszyńska; **ZS.** Tadeusz Baszyński; **Sk.** Tadeusz Krzaczek; **ZSk.** Kazimierz Kozak; **Czł.** Janina Podgórska, Florentyna Białoszabska	Piotr Wiśniewski, Teresa Rylska, Zofia Harassek, Zofia Uziak
19 VI 1969[5]		**W.** Kazimierz Matusiak, Bohdan Rodkiewicz; **S.** Bogusław Sałata; **ZS.** Teresa Jaroszyńska; **Sk.** Tadeusz Krzaczek, Helena Mamczarz; **ZSk.** Anna Krzywicka	Teresa Rylska, Zofia Harassek, Zofia Uziak
19 I 1973[6]		**W.** Bohdan Rodkiewicz; **S.** Bogusław Sałata; **ZS.** Maria Król; **Sk.** Tadeusz Krzaczek, Helena Mamczarz; **ZSk.** Eugeniusz Gawroński	Tadeusz Baszyński, Zofia Uziak, Krystyn Izdebski
20 II 1976		**W.** Bohdan Rodkiewicz; **S.** Tadeusz Kimsa; **ZS.** Maria Król; **Sk.** Helena Mamczarz (od 19 I 1979 Bożenna Czarnecka); **ZSk.** Eugeniusz Gawroński, Tadeusz Krzaczek; **Czł.** Kazimierz Kozak, Bogusław Sałata, Dominik Fijałkowski	
20 V 1980	Bogusław Sałata	**W.** Bohdan Rodkiewicz; **S.** Tadeusz Kimsa (od 17 X 1980 Maria Król); **ZS.** Maria Król (od 17 X 1980 Renata Śnieżko); **Sk.** Bożenna Czarnecka; **Czł.** Zofia Uziak, Stanisław Kyć, Dominik Fijałkowski	Eugeniusz Gawroński, Tadeusz Baszyński, Krystyn Izdebski
27 V 1983	Bogusław Sałata	**W.** Stanisław Kyć; **S.** Krystyna Kudlicka; **Sk.** Bożenna Czarnecka; **Czł.** Adam Paszewski, Tadeusz Baszyński, Ewa Zinkiewicz	Eugeniusz Gawroński, Tadeusz Krzaczek, Teresa Rylska
20 V 1986		**W.** Zofia Warakomska; **S.** Ewa Duda; **Sk.** Maria Koter (od 1987 Elwira Samonek), od 1988 Bożenna Czarnecka; **Czł.** Tadeusz Baszyński, Halina Stobiecka, Bożenna Czarnecka	Eugeniusz Gawroński, Tadeusz Krzaczek, Stanisław Kyć
6 VI 1989	Renata Śnieżko	**W.** Zofia Warakomska; **S.** Ewa Szczuka; **Sk.** Hanna Wójciak; **Czł.** Wiesław Mułenko, Marek Kucharczyk	Tadeusz Krzaczek, Halina Stobiecka, Maria Wawer
28 V 1992		**W.** Zbyszek Blamowski; **S.** Zofia Flisińska; **Sk.** Hanna Wójciak; **Czł.** Zofia Warakomska, Marek Kucharczyk, Anna Tukiendorf	Tadeusz Krzaczek, Maria Wawer, Anna Wróblewska
24 V 1995	Bożenna Czarnecka	**W.** Zbyszek Blamowski; **S.** Elżbieta Weryszko-Chmielewska; **Sk.** Marzena Masierowska (od II 1997 Piotr Sugier); **Czł.** Zofia Flisińska, Elżbieta Teske	Tadeusz Krzaczek, Anna Wróblewska, Maria Wawer, Anna Sokołowska-Woźniak
22 V 1998		**W.** Elżbieta Weryszko-Chmielewska; **S.** Marzena Masierowska; **Sk.** Piotr Sugier; **Czł.** Hanna Wójciak, Zofia Flisińska	Tadeusz Krzaczek, Anna Wróblewska, Anna Sokołowska-Woźniak

Tabela 10.6.1. Składy Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz innych Komisji działających na rzecz Oddziału Lubelskiego PTB w latach 1945–2022 (cd.)

Data	Przewodn.	Członkowie Zarządu	Komisja Rewizyjna
16 XI 2001	Elżbieta Weryszko-Chmielewska	**W.** Marek Kucharczyk; **S.** Marzena Masierowska; **Sk.** Beata Żuraw; **Czł.** Hanna Wójciak, Agnieszka Dąbrowska	Bożenna Czarnecka, Anna Wróblewska, Anna Sokołowska-Woźniak
11 V 2004	Marek Kucharczyk	**W.** Elżbieta Weryszko-Chmielewska; **S.** Joanna Czarnecka; **Sk.** Alicja Buczek; **Czł.** Hanna Wójciak, Agnieszka Dąbrowska, Piotr Dziadczyk	Bożenna Czarnecka, Zofia Warakomska, Maria Chmiel
17 V 2007		**W.** Elżbieta Weryszko-Chmielewska; **S.** Joanna Czarnecka; **Sk.** Aneta Sulborska; **Czł.** Alicja Buczek, Piotr Dziadczyk, Grażyna Szymczak	Bożenna Czarnecka, Beata Żuraw, Maria Szymańska
27 IV 2010	Ewa Szczuka	**W.** Marek Kucharczyk; **S.** Grażyna Szymczak; **Sk.** Aneta Sulborska; **Czł.** Joanna Czarnecka, Alicja Buczek, Barbara Chudzik	Renata Śnieżko, Elżbieta Weryszko-Chmielewska, Krystyna Winiarczyk
29 IV 2013		**W.** Marek Kucharczyk; **S.** Grażyna Szymczak; **Sk.** Aneta Sulborska; **Czł.** Alicja Buczek, Piotr Kulesza, Bogdan Lorens, Joanna Gębura, Kinga Lewtak	Joanna Czarnecka, Renata Nurzyńska-Wierdak, Mykhaylo Chernetskyy, Małgorzata Wrzesień
8 XII 2016	Małgorzata Wójcik	**W.** Piotr Sugier; **S.** Robert Zubel; **Sk.** Agata Konarska; **Czł.** Joanna Czarnecka, Aneta Sulborska, Grażyna Szymczak, Piotr Kulesza, Agnieszka Hanaka	Ewa Szczuka, Elżbieta Weryszko-Chmielewska, Agnieszka Dąbrowska, Mykhaylo Chernetskyy
8 X 2019		**W.** Piotr Sugier; **S.** Robert Zubel; **Sk.** Agata Konarska; **Czł.** Joanna Czarnecka, Aneta Sulborska, Grażyna Szymczak, Łukasz Komsta	

W. – Wiceprzewodniczący; **S.** – Sekretarz; **ZS.** – Zastępca sekretarza; **Sk.** – Skarbnik; **ZSk.** – Zastępca skarbnika; **Czł.** – Członek

[1] Komisja Upowszechniania Wiedzy Botanicznej: Jan Rydzak, Zofia Harassek, Eugeniusz Gawroński

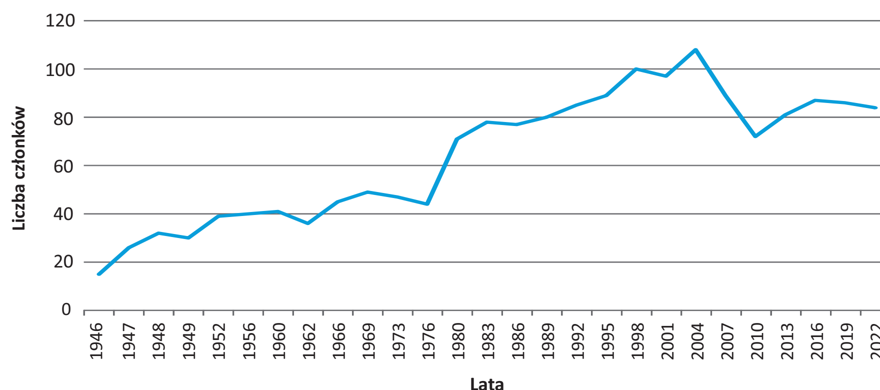
[2] Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej: Zofia Harassek, Danuta Riabinin

[3] Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej: Janina Podgórska

[4] Sekcja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej: Agnieszka Kadej

[5] Sekcja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej: Dominik Fijałkowski

[6] Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej: Dominik Fijałkowski, Zofia Harassek, Kazimiera Szklanowska

Ryc. 10.6.1. Liczba członków Oddziału Lubelskiego odnotowana w ostatnim roku każdej kadencji

10.6.3. Działalność naukowa

ZORGANIZOWANE ZJAZDY PTB

Oddział Lubelski PTB w czasie dotychczasowej ponad 75-letniej działalności zorganizował 5 zjazdów, z których pierwszy odbył się już w niespełna rok po założeniu Oddziału (Tab. 10.6.2).

Tabela 10.6.2. Zjazdy PTB zorganizowane przez Oddział Lubelski

Nr Zjazdu	Data, miejsce i tytuł	Współorganizatorzy	Liczba			
			u.	ref.	post.	ST
20	27–28 IX 1946, Lublin	Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach	84	16	0	1
28	19–21 IX 1954, Lublin	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (UMCS), Wyższa Szkoła Rolnicza (WSR), Katolicki Uniwersytet Lubelski (KUL), Akademia Medyczna w Lublinie (AM)	300	42	0	–
37	27–30 VI 1964, Lublin	UMCS, WSR, KUL, AM, Polska Akademia Nauk	200	90	0	4
45	10–13 IX 1980, Lublin	UMCS, WSR, KUL, AM	350	127	13	2
57	27 VI–3 VII 2016, Lublin, 57 Zjazd PTB *Botanika – tradycja i nowoczesność*	UMCS, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, KUL, Uniwersytet Medyczny w Lublinie	500	163	252	8

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; ST – Sesje terenowe

20. Zjazd PTB (1946) obradował w Lublinie (27 września) oraz w Puławach, w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego (28 września). Spośród 16 wygłoszonych referatów należy wspomnieć: wykład prof. Bolesława Hryniewieckiego *Zasięg Arnica montana w Polsce i na ziemiach sąsiednich*, prof. Edmunda Malinowskiego *Zagadnienia genów modyfikatorów*, prof. Józefa Motyki *Step środkowoeuropejski*, dr inż. Tadeusza Dominika *Występowanie mikoryzy u drzew owocowych i mikoryza u paproci*, mgr Władysława Matuszkiewicza *Zespoły leśne okolic Lwowa* (Paszewski i Sałata 1972).

28. Zjazd PTB (1954) obejmował obrady plenarne, w sekcjach oraz zwiedzanie lokalnych „atrakcji". Na plenarnym posiedzeniu referaty wygłosili m.in. prof. Władysław Szafer *Rośliny wodne jako wskaźniki paleoklimatyczne*, prof. Józef Motyka *Rozwój botaniki w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, prof. Maria Skalińska *Mechanizmy izolacyjne międzyrodzajowe i międzygatunkowe*, prof. Stanisław Tołpa *Stosunki przyrodnicze i gospodarcze zlewni rzeki Tyśmienicy na Lubelszczyźnie*. Obrady odbywały się również na posiedzeniach sekcyjnych, w czterech „czynnych" Sekcjach: 1) Anatomii i Cytologii Roślin, 2) Dendrologii, 3) Geobotaniki i 4) Fizjologii Roślin (wraz z biochemią i mikrobiologią). W trzecim dniu Zjazdu, 21 września, zwiedzano Centralną Wystawę Rolniczą i zabytki Lublina (Paszewski i Sałata 1972). Początkowo termin Zjazdu był zaplanowany na pierwsze dni września, ale miesiąc przed rozpoczęciem Zjazdu termin ten musiał zostać przełożony. Zawiadomienie o przełożeniu terminu Zjazdu wraz z podaniem powodu rozesłał do uczestników dr Adam Paszewski (Ryc. 10.6.2).

Zjazdy PTB w Lublinie od początku cieszyły się dużym uznaniem wśród uczestników ze względu na znakomitą organizację i serdeczną atmosferę. Niestety, czasami dochodziło do pewnych nieporozumień, które należało wyjaśnić (Ryc. 10.6.3).

Na posiedzeniu plenarnym **37. Zjazdu PTB (1964)** wykłady wygłosili: prof. Kazimierz Petrusewicz *Międzynarodowy Program Biologiczny*, doc. Anna Kornasiowa *Badania botaniczne w Międzynarodowym Programie Biologicznym*, prof. Franciszek Górski *Fotosynteza w warunkach*

Lublin, dn. 6.VIII.54r.

W porozumieniu z Zarządem Głównym uprzejmie zawiadamiamy, że ze względu na masowy charakter imprez związanych z uroczystościami X-lecia P.K.W.N. i trudnościami z zakwaterowaniem, zjazd P.T.B. przewidziany na pierwsze dni września b.r. nie odbędzie się.
O nowym terminie Zjazdu (druga połowa września) zawiadomimy.

Jadwiga Suchorowska Dr A.Paszewski

Ryc. 10.6.2. Pismo organizatorów 28. Zjazdu PTB w Lublinie do uczestników Zjazdu

Szanowny Panie Profesorze!

Na skutek lubelsko-poznańskich plotek zmuszeni jesteśmy do prośby o łaskawe wyjaśnienie tej drażliwej sprawy.Plotki są zawsze przykre,gorzej jeśli są oszczercze i jeśli wywołać mogą zarzuty natury kryminalnej.W tym wypadku języczki niektórych pań za przedmiot swych harców obrały sobie nas trójkę,tj.dr.Boratyńską,inż.Golenię i moją skromną osobę.Zarzucono nam,iż dwukrotnie pobraliśmy zwrot kosztów podróży: raz u Was,a powtórnie na podstawie delegacji naszego Instytutu.

Rozumie Pan Profesor,że sprawa jest poważna i że musi być wyjaś na,by kres położyć babskim płotkom.Stąd prośba oficjalna naszego dyrektora a moja prywatna.

Przy tej sposobności jako Przewodniczącemu Komitetu Organizacyjn Zjazdu dziękuję Panu najuprzejmiej za tak miłą dla nas i znakomicie przygo waną gościnę na Zjeździe,która zaszczyt przynosi lubelskiej organizacji. Chciałem podziękować osobiście i pożegnać się z Panem przed wyjazdem,niest nie udało mi się spotkać Pana Profesora.

Łączę wyrazy prawdziwego poważania

Poznań,28.IX.1954.

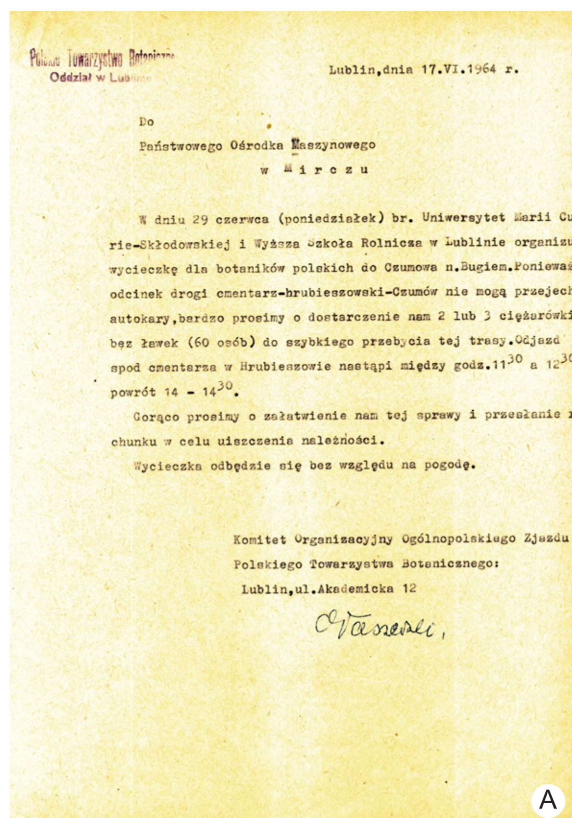
Ryc. 10.6.3. List do Przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego 28. Zjazdu PTB w Lublinie

naturalnych, doc. Dominik Fijałkowski *Szata roślinna województwa lubelskiego i przyczyny jej zróżnicowania*, doc. Kazimierz Matusiak *Geneza i tło ekologiczne jezior libiszowskich*. Obrady kontynuowano w Sekcjach: Anatomii i Cytologii Roślin, Fizjologii Roślin, Geografii i Systematyki Roślin, Mykologii i Paleobotaniki. 29 czerwca zorganizowano wycieczkę na trasie Puławy–Kazimierz–Nałęczów i drugą na Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie. Natomiast 30 czerwca odbyły się 3 wycieczki: na trasie Puławy–Kazimierz–Nałęczów, do rezerwatów leśnych Roztocza oraz zespołów synantropijnych i kserotermicznych okolic Hrubieszowa–Chełma (Paszewski i Sałata 1972).

Sesja terenowa poświęcona poznaniu zbiorowisk synantropijnych i kserotermicznych w okolicach Hrubieszowa–Chełma w dniu 29 czerwca 1964 r. (Ryc. 10.6.4) była bardzo dobrze zaplanowana, zarówno pod względem zapewnienia właściwego transportu (Ryc. 10.6.5A), jak również wyposażenia uczestników w niezbędne akcesoria (Ryc. 10.6.5B). Idea rozpowszechniania informacji o Zjeździe za pomocą stempli okolicznościowych na przesyłkach pocztowych nie była obca organizatorom Zjazdu w 1964 r. (Ryc. 10.6.5C).

Ryc. 10.6.4. 37. Zjazd PTB w Lublinie (1964 r.), sesja terenowa; od lewej Bohdan Rodkiewicz, NN, NN, Janusz B. Faliński (archiwum byłego Zakładu Systematyki Roślin UMCS)

Polskie Towarzystwo Botaniczne
Oddział w Lublinie

Lublin, dnia 17.VI.1964 r.

Do
Państwowego Ośrodka Maszynowego
w Mirczu

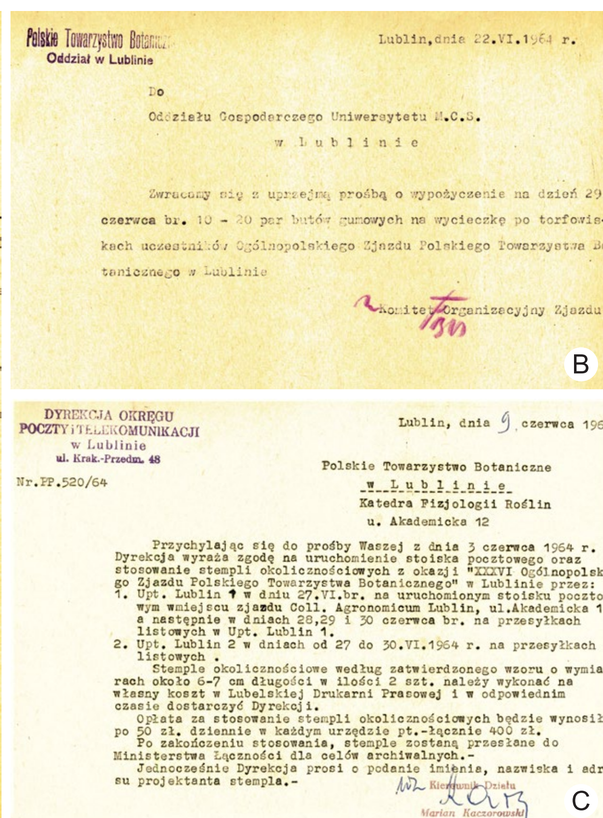
W dniu 29 czerwca (poniedziałek) br. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i Wyższa Szkoła Rolnicza w Lublinie organizuj wycieczkę dla botaników polskich do Czumowa n.Bugiem. Ponieważ odcinek drogi cmentarz-hrubieszowski-Czumów nie mogą przejecha autokary, bardzo prosimy o dostarczenie nam 2 lub 3 ciężarówki bez ławek (60 osób) do szybkiego przebycia tej trasy. Odjazd spod cmentarza w Hrubieszowie nastąpi między godz. 11^{30} a 12^{30}, powrót 14 - 14^{30}.

Gorąco prosimy o załatwienie nam tej sprawy i przesłanie ra chunku w celu uiszczenia należności.

Wycieczka odbędzie się bez względu na pogodę.

Komitet Organizacyjny Ogólnopolskiego Zjazdu
Polskiego Towarzystwa Botanicznego:
Lublin, ul. Akademicka 12

A

Polskie Towarzystwo Botaniczne
Oddział w Lublinie

Lublin, dnia 22.VI.1964 r.

Do
Oddziału Gospodarczego Uniwersytetu M.C.S.
w Lublinie

Zwracamy się z uprzejmą prośbą o wypożyczenie na dzień 29 czerwca br. 10 - 20 par butów gumowych na wycieczkę po torfowiskach uczestników Ogólnopolskiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Lublinie

Komitet Organizacyjny Zjazdu:

B

DYREKCJA OKRĘGU
POCZTY i TELEKOMUNIKACJI
w Lublinie
ul. Krak.-Przedm. 48

Lublin, dnia 9 czerwca 196

Nr.PP.520/64

Polskie Towarzystwo Botaniczne
w Lublinie
Katedra Fizjologii Roślin
u. Akademicka 12

Przychylając się do prośby Waszej z dnia 3 czerwca 1964 r. Dyrekcja wyraża zgodę na uruchomienie stoiska pocztowego oraz stosowanie stempli okolicznościowych z okazji "XXXVI Ogólnopolsk go Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego" w Lublinie przez:
1. Upt. Lublin 1 w dniu 27.VI.br. na uruchomionym stoisku pocztowym wmiejscu zjazdu Coll. Agronomicum Lublin, ul.Akademicka 1 a następnie w dniach 28,29 i 30 czerwca br. na przesyłkach listowych w Upt. Lublin 1.
2. Upt. Lublin 2 w dniach od 27 do 30.VI.1964 r. na przesyłkach listowych .

Stemple okolicznościowe według zatwierdzonego wzoru o wymiarach około 6-7 cm długości w ilości 2 szt. należy wykonać na własny koszt w Lubelskiej Drukarni Prasowej i w odpowiednim czasie dostarczyć Dyrekcji.

Opłata za stosowanie stempli okolicznościowych będzie wynosił po 50 zł. dziennie w każdym urzędzie pt.-łącznie 400 zł.

Po zakończeniu stosowania, stemple zostaną przesłane do Ministerstwa Łączności dla celów archiwalnych.-

Jednocześnie Dyrekcja prosi o podanie imienia, nazwiska i adresu projektanta stempla.-

Kierownik Działu
Marian Kaczorowski

C

Ryc. 10.6.5. Archiwalne dokumenty związane z organizacją 37. Zjazdu PTB w Lublinie. Organizacja transportu (**A**) i zapewnienie właściwego obuwia uczestnikom sesji terenowej (**B**). Korespondencja Dyrekcji Okręgu Poczty i Telekomunikacji w Lublinie do organizatorów Zjazdu (**C**) (archiwum PTB)

Na posiedzeniu plenarnym **45. Zjazdu PTB (1980)** wykłady wygłosili: prof. Jan Zurzycki *Dichroizm działania światła w niektórych procesach fizjologicznych u roślin*, prof. Jerzy Szweykowski *Molekularna geografia roślin?* i dr Czesław Tarkowski *Triticale – syntetyczny gatunek zboża*. Charakter wykładu plenarnego miało również wystąpienie prof. Romana Antoszewskiego *Strategia cytowania światowej literatury botanicznej w publikacjach różnych kręgów naukowych*, przygotowane wspólnie z dr E. Pałka-Palińską. Dalsze obrady toczyły się w Sekcjach: Anatomii i Cytologii Roślin (24 komunikaty i 5 plakatów), Fizjologii i Biochemii Roślin (54 komunikaty i 8 plakatów), Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (21 komunikatów), Paleobotaniki (3 komunikaty), Briologii (3 komunikaty), Fykologii (4 komunikaty), Dendrologii (8 komunikatów), Mykologii (5 komunikatów) oraz Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1 referat). Ze względu na dużą liczbę zgłoszonych komunikatów, obrady Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin odbywały się równolegle w dwu grupach tematycznych. W trzecim i czwartym dniu Zjazdu (12 i 13 września) zorganizowano 2 całodniowe wycieczki (Sałata 1980, 1986): do Roztoczańskiego Parku Narodowego (opiekun prof. K. Izdebski) i na Pagóry Chełmskie (opiekun prof. D. Fijałkowski) (Ryc. 10.6.6). Wygłoszenie wykładu na posiedzeniu plenarnym 45. Zjazdu w Lublinie było nagradzane finansowo (Ryc. 10.6.7).

Przebieg **57. Zjazdu PTB (2016)** w Lublinie obejmował: uroczystą sesję poświęconą pamięci prof. Władysława Szafera, sesję plenarną, dwudniowe obrady w sekcjach naukowych oraz 1–3-dniowe sesje terenowe (Czarnecka 2016a; Szczuka 2016). Podczas uroczystej sesji poświęconej pamięci prof. W. Szafera wygłoszono 2 wykłady: *Władysław Szafer (1886–1970) – klasyk polskiej botaniki* przedstawiony przez prof. Alicję Zemanek oraz *Moje wspomnienia o Władysławie Szaferze*, przedstawiony przez Władysława Szarskiego – wnuka prof. Szafera. Referaty plenarne wygłosili wybitni naukowcy z kraju i zagranicy: prof. Elżbieta Romanowska *Inżynieria drogi C4 w ryżu*, prof. Zofia Szweykowska-Kulińska *Roślinne mikroRNA: małe cząsteczki do wielkich zadań*, prof. Milan Chytry (Czechy) *Large-scale vegetation survey: recent developments and current progress*, prof. Ian C. Trueman (Wielka Brytania) *Botanical diversity and its conservation in the UK urban Black Country, with some comparisons with the situation in Polish Black Silesia* i prof. Jaco Vangronsveld (Belgia) *Plants and their associated bacteria: partners in remediation of contaminated soils and*

Ryc. 10.6.6. 45. Zjazd PTB w Lublinie (1980 r.), uczestnicy sesji terenowej na Pagóry Chełmskie w rezerwacie torfowiskowym „Brzeźno"; od lewej: Zygmunt Popiołek, Józef K. Kurowski, Tadeusz Głazek, NN (archiwum byłego Zakładu Systematyki Roślin UMCS)

Prof. dr hab. Jan Zurzycki Lublin, dn. 10.IX.1980 r.
31-162 Kraków
ul. Staszica 4 m. 5

RACHUNEK
dla Polskiego Towarzystwa Botanicznego
Oddział w Lublinie, ul. Akademicka 19

1. Honorarium za wykład p.t. "Dichroizm działania światła w niektórych procesach fizjologicznych u roślin" wygłaszony na posiedzeniu plenarnym XLV Zjazdu PTB w Lublinie w dniu 10 września 1980 r. 500,-zł

Potrącono podatek od honorarium /4% od 500,-zł/ w wysokości 20,- zł /słownie: dwadzieścia zł/.

Wypłacono kwotę: 480,-zł /słownie złotych: czterysta osiemdziesiąt/.

Powyższą kwotę otrzymałem:

Polskie Towarzystwo Botaniczne
Oddział w Lublinie

Skarbnik OL PTB
Mgr Bożenna Czarnecka

Przewodniczący OL PTB
Doc. dr hab. Bogusław Sałata

Ryc. 10.6.7. Rachunek za wygłoszenie wykładu plenarnego podczas 45. Zjazdu PTB w Lublinie

groundwater. Dwa kolejne dni obejmowały obrady w 15 Sekcjach PTB (w nawiasach podano liczbę przedstawionych referatów/plakatów): Aerobiologicznej (8/7), Briologicznej (7/5), Dendrologicznej (7/6), Fizjologii i Biochemii Roślin (13/38), Fykologicznej (0/8), Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (48/83), Historii Botaniki (5/0), Kultur Tkankowych Roślin (4/20), Lichenologicznej (10/8), Mykologicznej (16/11), Ogrodów Botanicznych i Arboretów (5/6), Paleobotanicznej (6/2), Pteridologicznej (5/3), Struktury i Rozwoju Roślin (9/40), Taksonomii Roślin Naczyniowych (13/25). W trakcie trwania Zjazdu zorganizowano 8 sesji terenowych: 3 popołudniowe sesje terenowe: *Lublin – miasto zieleni*, *Lubelszczyzna dawniej – architektura i rośliny ogrodowe Lubelszczyzny – skansen w Lublinie*, *Ogród Botaniczny UMCS – królestwo roślin z różnych regionów świata*, a po zakończeniu obrad odbyły się 2 sesje terenowe 1-dniowe: *Szlakiem lessowych wąwozów (Nałęczów–Kazimierz–Puławy)* i *Roztocze Zachodnie i Środkowe: śladami Ordynacji Zamojskiej* (Ryc. 10.6.8); 2 sesje 2-dniowe: *Walory przyrodnicze i kulturowe Poleskiej Doliny Bugu* (Ryc. 10.6.9) i *Krajobrazy roślinne Roztocza Środkowego* oraz jedną sesję 3-dniową *Roztocze – ochrona przyrody na obszarze transgranicznym Polski i Ukrainy*.

Ryc. 10.6.8. 57. Zjazd PTB w Lublinie; uczestnicy sesji terenowej *Roztocze Zachodnie i Środkowe: śladami Ordynacji Zamojskiej* (1 VII 2016 r.) przed pałacem Zamoyskich w Klemensowie, który „zagrał" w oscarowym filmie *Ida* w reżyserii Pawła Pawlikowskiego (fot. Anna Rysiak)

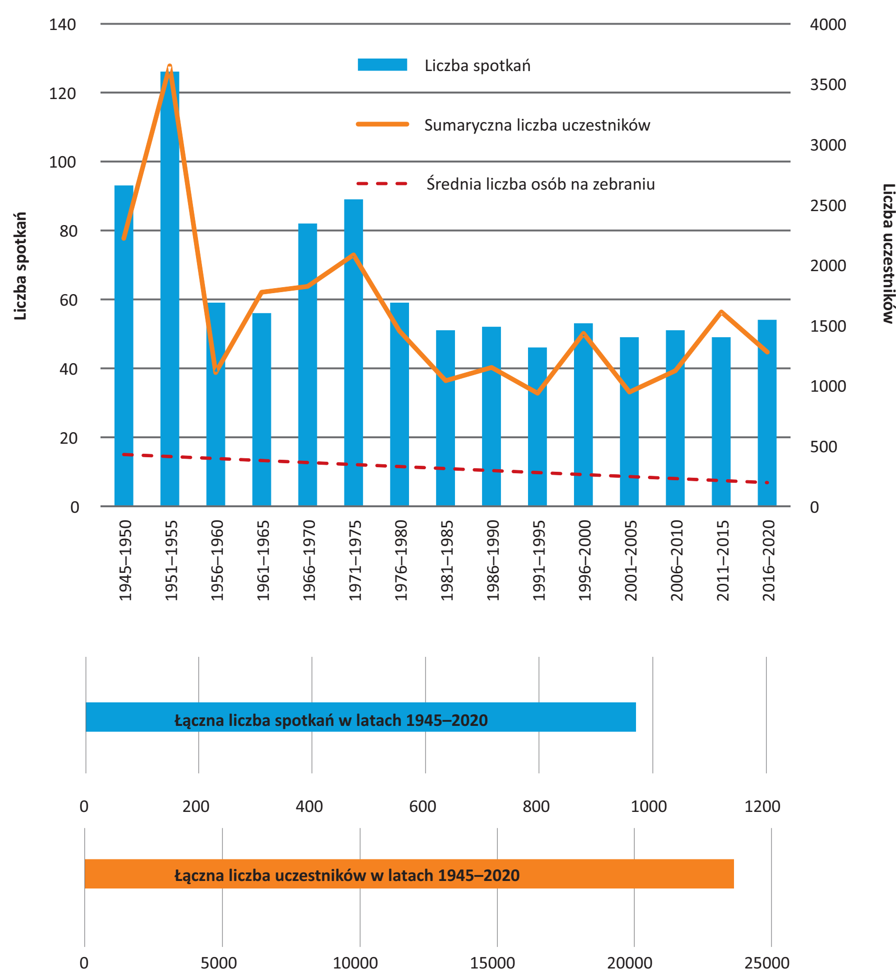
Ryc. 10.6.9. 57. Zjazd PTB w Lublinie; uczestnicy sesji terenowej *Walory przyrodnicze i kulturowe Poleskiej Doliny Bugu* (3 VII 2016 r.) w Hniszowie pod pomnikowym dębem Bolko, zwycięzcą plebiscytu *Drzewo 2015 roku* (fot. Hanna Wójciak)

Konferencje, warsztaty i posiedzenia naukowe

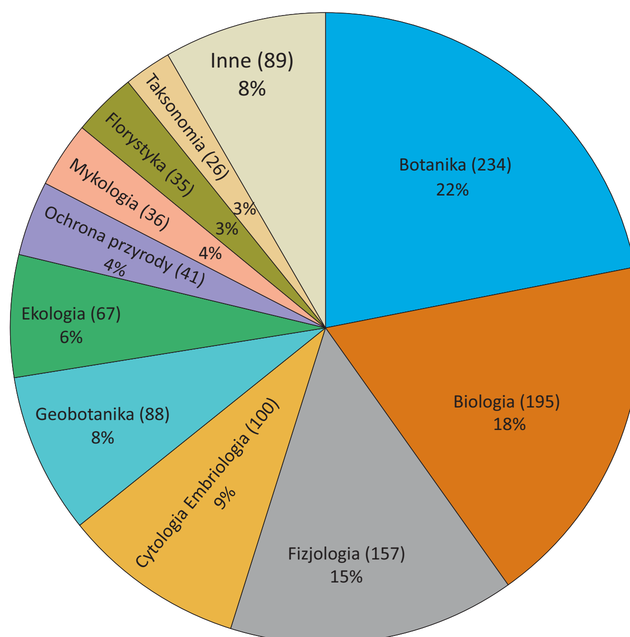
Od początku działalności Oddziału do końca 2020 roku odbyło się 991 posiedzeń naukowych (Ryc. 10.6.10). Pandemia koronawirusa pokrzyżowała plany organizacji kolejnych spotkań, zaplanowanych tak, by 75. rocznicę powstania Oddziału (w grudniu 2020 roku) uczcić na posiedzeniu nr 1000.

Dokładna liczba uczestników wszystkich dotychczasowych posiedzeń naukowych Oddziału Lubelskiego jest trudna do ustalenia, gdyż nie wszystkie protokoły z lat 1945–1969 zawierają dane na temat frekwencji (Czarnecka 2000). Udokumentowana liczba uczestników biorących udział w 947 posiedzeniach naukowych spośród 991, które odnotowano, przekroczyła 23 tysiące (Ryc. 10.6.10). Jest to wielkość porównywalna z liczbą mieszkańców, jaką w 2020 roku osiągnęły takie miasta, jak Bielsk Podlaski w woj. podlaskim, Świecie nad Wisłą w kujawsko-pomorskim czy Pszczyna w śląskim. Największa aktywność członków Oddziału przypadła na lata 1948–1955, z maksimum 29 posiedzeń w 1953 roku. Liczbę 20 i więcej spotkań rocznie, co było wręcz „normą" w pierwszej dekadzie działalności, odnotowano później jeszcze tylko kilkakrotnie (1970–1972), zwykle było ich kilka–kilkanaście w roku (Czarnecka 2000, 2011).

Problematykę naukową referatów, dyskusji i projekcji (w trakcie wszystkich dotychczasowych spotkań było ich łącznie prawie 1170) można, z pewnymi uproszczeniami, zawrzeć w następujących kategoriach (Sałata 1986; Czarnecka 2000, 2001, 2006, 2011, 2012): botanika, biologia (tzn. zagadnienia ogólnobiologiczne wykraczające poza szeroko rozumianą botanikę), fizjologia roślin, cytologia z embriologią, geobotanika, ekologia, ochrona przyrody, mykologia, florystyka, taksonomia oraz inne (Ryc. 10.6.11). Ostatnia kategoria, która odzwierciedla nie tylko botaniczne

Ryc. 10.6.10. Liczbowe podsumowanie posiedzeń naukowych zorganizowanych przez Oddział Lubelski PTB oraz uczestników biorących w nich udział

Ryc. 10.6.11. Problematyka posiedzeń naukowych Oddziału Lubelskiego PTB w latach 1945–2020

zainteresowania członków Oddziału, obejmowała tematykę z różnych dziedzin badawczych. Tak szeroka tematyka naukowa posiedzeń wynika m.in. ze współpracy z ponad dwudziestoma innymi organizacjami naukowymi – głównie Towarzystwem Naukowym Przyrodników im. M. Kopernika i Polskim Towarzystwem Geograficznym, ale również z Polskim Towarzystwem Biochemicznym, Polskim Towarzystwem Genetycznym, Polskim Towarzystwem Gleboznawczym, Polskim Towarzystwem Mikrobiologicznym, Polskim Towarzystwem Mykologicznym, Polskim Towarzystwem Ogrodniczym, Polskim Towarzystwem Wirusologicznym, Polskim Towarzystwem Zoologicznym, Lubelskim Towarzystwem Naukowym – Wydział II Nauk Biologicznych, Oddziałem PAN w Lublinie, Komisją Biotechnologii Oddział PAN w Lublinie, Zamojskim Towarzystwem Przyrodniczym i innymi. W całym okresie działalności Oddziału odbyło się ponad 200 spotkań wspólnych z tymi towarzystwami i organizacjami naukowymi.

Na posiedzeniach naukowych organizowanych przez Oddział Lubelski PTB wystąpiło ponad 450 prelegentów. Byli to głównie członkowie PTB, wywodzący się z lubelskich uczelni (UMCS oraz obecnego Uniwersytetu Przyrodniczego i Uniwersytetu Medycznego, które przed laty wyodrębniły się z Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i Wydziału Lekarskiego UMCS). Na posiedzeniach naukowych naszego Oddziału wystąpiło także wielu znanych, wybitnych botaników polskich (m.in. Franciszek Górski, Zygmunt Hejnowicz, Bolesław Hryniewiecki, Aniela Kozłowska, Anna Medwecka-Kornaś, Marian Michniewicz, Jakub Mowszowicz, Jan Muszyński, Krzysztof Rostański, Witold Sławiński, Piotr Strebeyko, Władysław Szafer, Jan Zurzycki), jak i znakomitych przedstawicieli innych dziedzin nauki z różnych ośrodków w kraju. Byli to profesorowie: Janina Blaut-Opieńska (biochemia), Kazimierz Demel (biologia, oceanografia), Wacław Gajewski (genetyka), Alfred Jahn (geografia fizyczna, geomorfologia), Leon Koj (logika, filozofia), Władysław Kunicki-Goldfinger (mikrobiologia), Leszek Kuźnicki (protozoologia, ewolucjonizm), Zbigniew Lorkiewicz (genetyka drobnoustrojów), Adam Łomnicki (biologia ewolucyjna), Jakub Parnas (chemia, biochemia), Zdzisław Raabe (zoologia, parazytologia), ks. Włodzimierz Sedlak (bioelektronika), Konstanty Strawiński (zoologia, entomologia), Armin Teske (fizyka), Andrzej Waksmundzki (chemia fizyczna), Jadwiga Marszewska-Ziemięcka (mikrobiologia), Włodzimierz Zinkiewicz (meteorologia, klimatologia) i inni (Czarnecka 2000, 2001). Na uwagę zasługuje również fakt, że Oddział gościł ponad 60 prelegentów z 19 krajów świata: Armenii, Belgii, Czech, Finlandii, Francji, Grecji, Niderlandów, Indii, Kanady, Niemiec, Rosji, Rumunii, Słowacji, Szwajcarii, Turcji, Ukrainy, USA,

Wielkiej Brytanii i Włoch. Pierwszym z nich (już 19 grudnia 1947 r.) był mgr Ginsburg z fabryki nawozów sztucznych w Szwajcarii, który wygłosił referat pt. *Chemiczne i biochemiczne metody zwalczania chwastów* (Sałata 1986; Czarnecka 2000, 2001, 2011, 2016b).

W ciągu ostatnich 35 lat Oddział Lubelski PTB był również współorganizatorem szeregu innych wydarzeń naukowych rangi międzynarodowej i krajowej (Tab. 10.6.3). W pierwszej kategorii na wyróżnienie zasługują: XVII Międzynarodowy Kongres *Sexual Plant Reproduction* (2002), XXVI Międzynarodowa Konferencja Fykologiczna (2007) oraz III, V i VI International Conference and Workshop *Plant – the source of research material* (2013, 2017, 2019). Wśród wydarzeń ogólnopolskich znalazły się X i XIV Zjazd Lichenologów Polskich (1994, 1999) oraz dwa Zjazdy Polskich Ogrodów Botanicznych i Arboretów: XXXI (*Rola ogrodów botanicznych w zachowaniu bioróżnorodności roślin*, 1999) i XXXIX (*Polskie ogrody botaniczne w dobie globalnych zmian klimatu*, 2010). Najwięcej było natomiast konferencji poświęconych zagadnieniom kwitnienia i zapylania roślin oraz alergii pyłkowej. Trzy pierwsze odbyły się pod hasłem przewodnim *Biologia kwitnienia, nektarowania i zapylania roślin* (1997, 1999, 2001), trzy następne pod hasłem *Biologia kwitnienia i alergie pyłkowe* (2003, 2005, 2007). Zorganizowano także dwa spotkania ogólnopolskie o podobnej

Tabela 10.6.3. Konferencje zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Lubelski PTB (Strubińska 2002; Czarnecka 2006, uzupełn.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./plak.
1994, Kazimierz Dolny	X Zjazd Lichenologów Polskich Sekcja Lichenologiczna PTB	b.d.
1994, Lublin	Jubileuszowy Zjazd Członków Sekcji Dendrologicznej PTB Sekcja Dendrologiczna PTB	b.d.
13–14 XI 1997, Lublin	I Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Biologia kwitnienia, nektarowania i zapylania roślin* Akademia Rolnicza w Lublinie (AR)	b.d.
6–10 X 1999, Lublin–Lasy Janowskie	XIV Zjazd Lichenologów Polskich *Różnorodność biologiczna porostów* Sekcja Lichenologiczna PTB	b.d.
9–12 IX 1999, Lublin	Konferencja naukowa z okazji 25-lecia utworzenia Zalewu Zemborzyckiego k. Lublina Sekcja Fykologiczna PTB	b.d.
9–10 XI 1999, Lublin	II Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Biologia kwitnienia, nektarowania i zapylania roślin* AR	b.d.
24–27 V 2000, Lublin	XXXI Zjazd Polskich Ogrodów Botanicznych *Rola ogrodów botanicznych w zachowaniu bioróżnorodności roślin* Ogród Botaniczny UMCS (OB)	b.d.
15 XII 2000, Lublin	Sesja Naukowa *Wkład botaników lubelskich w rozwój nauki i kultury II połowy XX wieku* z okazji jubileuszu 55-lecia Oddziału Lubelskiego	b.d.
2001, Lublin	III Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Biologia kwitnienia, nektarowania i zapylania roślin* AR	b.d.
9–13 VII 2002, Lublin	XVII Międzynarodowy Kongres International Association of Sexual Plant Reproduction Research (IASPRR) *Sexual Plant Reproduction in Nature and the Laboratory* UMCS, AR	200/56/100
2003, Lublin	IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Biologia kwitnienia i alergie pyłkowe* AR	b.d.
2005, Lublin	V Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Biologia kwitnienia i alergie pyłkowe* AR	b.d.
2006	Konferencja naukowa *Pyłek roślin w aeroplanktonie różnych regionów Polski* Sekcja Aerobiologiczna PTB	b.d.

Tabela 10.6.3. Konferencje zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Lubelski PTB (Strubińska 2002; Czarnecka 2006, uzupełn.) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./plak.
17–20 V 2007, Lublin	XXVI Międzynarodowa Konferencja Fykologiczna *Alga in ecological quality of water assessment* Sekcja Fykologiczna PTB	b.d.
8–9 XI 2007, Lublin	VI Ogólnopolska konferencja naukowa *Biologia kwitnienia roślin i alergie pyłkowe* AR, Sekcja Aerobiologiczna PTB	b.d.
23–25 V 2010, Lublin–Kazimierz Dolny	XXXIX Zjazd Polskich Ogrodów Botanicznych *Polskie ogrody botaniczne w dobie globalnych zmian klimatu* OB	b.d.
2–4 VI 2011, Lublin	I Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Zróżnicowanie muraw kserotermicznych w Polsce* UMCS, Klub Przyrodników	b.d.
16–18 X 2013, Lublin	III Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa *Plant – the source of research material* Lubelskie Towarzystwo Wspierania Nauk Farmaceutycznych; OB; PAN O/Lublin; Uniwersytet Medyczny w Lublinie (UM); UMCS; Politechnika Lubelska; Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie (UP); Komitet Nauk Medycznych PAN w Lublinie	b.d.
21–23 VI 2017, Lublin	V Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa *Plant – the source of research material* Lubelskie Towarzystwo Wspierania Nauk Farmaceutycznych; OB; PAN O/Lublin; Uniwersytet Medyczny w Lublinie (UM); UMCS; Politechnika Lubelska; Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie (UP); Komitet Nauk Medycznych PAN w Lublinie	136/20/133
4–6 IX 2017, Lublin	Warsztaty GIS dla Botaników Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej PTB	38/3/0
13–17 IX 2017, Izabelin	XV Sesja Terenowa Sekcji Briologicznej PTB pt. *W sercu Polski* Sekcja Briologiczna PTB	b.d.
02 VII 2018, Lublin	Ogólnopolska konferencja *Fotosynteza w świetle badań fizjologicznych i biochemicznych* Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin PTB	46/7/24
10–12 IX 2019, Nałęczów	VI Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa *Plant – the source of research material* Lubelskie Towarzystwo Wspierania Nauk Farmaceutycznych; OB; PAM O/Lublin; UM; UMCS; UP; Lubelskie Towarzystwo Naukowe; Komitet Nauk Medycznych PAN w Lublinie; Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie	123/29/82

u. – uczestnicy; ref. – referaty; plak. – plakaty

problematyce: *Pyłek roślin w aeroplanktonie różnych regionów Polski* (2006) oraz *Pyłek roślin i alergia pyłkowa* (2014). Wymienić należy jeszcze ogólnopolskie konferencje *Zróżnicowanie muraw kserotermicznych w Polsce* (2011) i *Fotosynteza w świetle badań fizjologicznych i biochemicznych* (2018). Ponadto w latach 2007, 2008, 2009 i 2010 w Lublinie bądź w regionie odbyły się cztery seminaria i konferencje Sekcji Biologii Populacji Roślin Komitetu Ekologii PAN.

10.6.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Botanicy lubelscy zostawili trwały ślad w historii PTB na przestrzeni 75 lat działalności Oddziału. Oddział Lubelski zorganizował w tym okresie pięć Ogólnopolskich Zjazdów Towarzystwa (w latach 1946, 1954, 1964, 1980 i 2016; Tab. 10.6.1) oraz ponad 35 innych konferencji i warsztatów (Tab. 10.6.3).

Członkowie Oddziału Lubelskiego brali udział w pracach Zarządu Głównego PTB (Śnieżko i Bednara 1999; Czarnecka 2000, 2006). Wśród nich można wymienić prof. Adama Paszewskiego (członek ZG w latach 1959–1973) i prof. Bohdana Rodkiewicza (sekretarz generalny PTB w latach 1976–1977, wiceprezes ZG w latach 1977–1986 i redaktor wydawnictw w latach 1981–1983), który pełnił również funkcję redaktora naczelnego *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*. Z kolei prof. Dominik Fijałkowski, jako uznany popularyzator wiedzy botanicznej, pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Upowszechniania Wiedzy Botanicznej Zarządu Głównego PTB (1974–1977). Członkiem ZG PTB był również prof. Tadeusz Baszyński (1982–1985), wieloletni członek rady redakcyjnej *Acta Physiologiae Plantarum*, a w latach 1988–1998 jej przewodniczący. Członkami ZG były także prof. Renata Śnieżko (1998–2001), prof. Elżbieta Weryszko-Chmielewska (2007–2010), prof. Ewa Szczuka (2013–2016) i dr hab. Małgorzata Wójcik (od 2016), a prof. Renata Śnieżko była również członkiem Głównej Komisji Rewizyjnej (2001–2004). Z Oddziału Lubelskiego wywodzili się członkowie Kapituły Medalu im. Prof. Władysława Szafera i Medalu im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego.

Na szczególne podkreślenie zasługuje pełnienie funkcji redaktorów czasopism botanicznych PTB przez członków Oddziału Lubelskiego (m.in. Pawłowski 1994, 1998; Jóźwik i in. 1995, 2004; Kęsik 1998; Czarnecka 2000, 2006, 2011, 2016b). Przez 10 lat (1981–1990) redaktorem naczelnym ASBP był prof. Bohdan Rodkiewicz, później członek rady redakcyjnej tego czasopisma. Od ponad dwóch dekad funkcję redaktora naczelnego *Acta Agrobotanica* sprawowali przedstawiciele lubelskiego środowiska botanicznego: prof. Janusz Lipecki (1999–2004), prof. Elżbieta Weryszko-Chmielewska (2005–2015; obecnie honorowy redaktor), prof. Bożena Denisow (od 2015 r.).

Nie sposób wymienić wszystkich osiągnięć członków Oddziału Lubelskiego, ale należy jeszcze przywołać choćby kilka przykładów ich udziału w pracach rozmaitych gremiów zagranicznych i krajowych (Kęsik 1998; Pawłowski 1998). Między innymi, prof. Zofia Demianowicz, która zapoczątkowała w Polsce i rozwinęła kierunek botaniki pszczelarskiej, tworząc silny ośrodek na Wydziale Ogrodniczym Wyższej Szkoły Rolniczej (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy) w Lublinie, była członkiem Komisji Botaniki Pszczelarskiej Międzynarodowej Unii Nauk Biologicznych (*International Union of Biological Sciences*), a jej następczyni prof. Zofia Warakomska – członkiem Międzynarodowej Organizacji Związków Pszczelarskich Apimondia (*International Federation of Beekeepers' Associations*). W latach 2002–2010 dr hab. Ewa Szczuka pełniła funkcję sekretarza generalnego *International Association of Sexual Plant Reproduction Research* (Nowak i Nowak 2014).

Z inicjatywny wybitnych botaników lubelskich, członków OL PTB, utworzono Ogród Botaniczny (OB) UMCS w Lublinie, który odgrywa istotną rolę dla badań botanicznych i popularyzacji nauki w szerokich kręgach społecznych. Wśród szczególnie zasłużonych dla powstania OB UMCS osób należy wymienić prof. Józefa Motykę i prof. Dominika Fijałkowskiego, a jego dyrektorami byli i są aktywni członkowie Oddziału, m.in. dr Kazimierz Kozak i dr Grażyna Szymczak (Bystrek 1985; Jóźwik i in. 1995, 2004; Motyka 2012; Wójciak i Urban 2012; Czarnecka 2014). Ogród Botaniczny był i wciąż jest regularnym miejscem spotkań naukowych członków OL PTB.

PTB jest organizacją, poprzez którą szereg botaników lubelskich, zatrudnionych w różnych ośrodkach naukowych mówi jednym głosem w sprawach ochrony przyrody w Polsce. Z inicjatywy profesorów Dominika Fijałkowskiego i Krystyna Izdebskiego w 1974 roku został powołany Roztoczański Park Narodowy (RPN), a dzięki wieloletnim zabiegom, szczególnie prof. Dominika Fijałkowskiego, w 1990 r. powstał także Poleski Park Narodowy (PPN). Obaj wspomniani badacze przyczynili się również do utworzenia licznych rezerwatów w regionie. Tylko prof. Fijałkowski zaprojektował ich ponad 200, a ponadto około 500 pomników przyrody. Warto również zasygnalizować jeszcze inne aktywności botaników z Oddziału Lubelskiego jako członków Rad Naukowych parków narodowych i krajobrazowych, Rad Ochrony Przyrody, rzeczoznawców lub konsultantów, współpracujących z wieloma organizacjami naukowymi oraz jednostkami administracyjnymi i gospodarczymi w Polsce.

Przez wiele lat sami projektodawcy, a następnie ich współpracownicy i uczniowie zasiadali i zasiadają w Radach Naukowych RPN i PPN, jak i w Radach Społeczno-Naukowych zespołów parków

krajobrazowych (Lubelskich, Chełmskich i Zamojskich) oraz Leśnego Kompleksu Promocyjnego Lasy Janowskie; byli lub są członkami Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Wojewódzkiej Rady Ochrony Przyrody, Wojewódzkiej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko, Wojewódzkiego Zespołu Realizacyjnego Natura 2000 (Jóźwik i in. 1995, 2004; Czarnecka 2006, 2011; Nowak i Nowak 2014). Wśród botaników biorących udział w ogólnopolskim programie *Monitoring siedlisk w ostojach Natura 2000*, znaleźli się członkowie Oddziału pełniący m.in. rolę ekspertów krajowych w zakresie siedlisk 7210 – torfowiska nakredowe i 6210 – murawy kserotermiczne na terenie Chełmskich Torfowisk Węglanowych (dr Alicja Buczek) oraz siedliska 91P0 – jodłowy bór świętokrzyski (dr hab. Bogdan Lorens). Ze względu na wieloletnie badania interdyscyplinarne w Białowieskim Parku Narodowym, członkiem jego Rady Naukowej był prof. Wiesław Mułenko.

Warto choćby zasygnalizować jeszcze inne aktywności botaników z Oddziału Lubelskiego jako członków, rzeczoznawców lub konsultantów, współpracujących z wieloma organizacjami naukowymi oraz jednostkami administracyjnymi i gospodarczymi, jak np. Ośrodek Badania Alergenów Środowiskowych w Warszawie, Przedsiębiorstwo Geologiczne POLGEOL S.A. w Warszawie, Zakład w Lublinie, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie i inne.

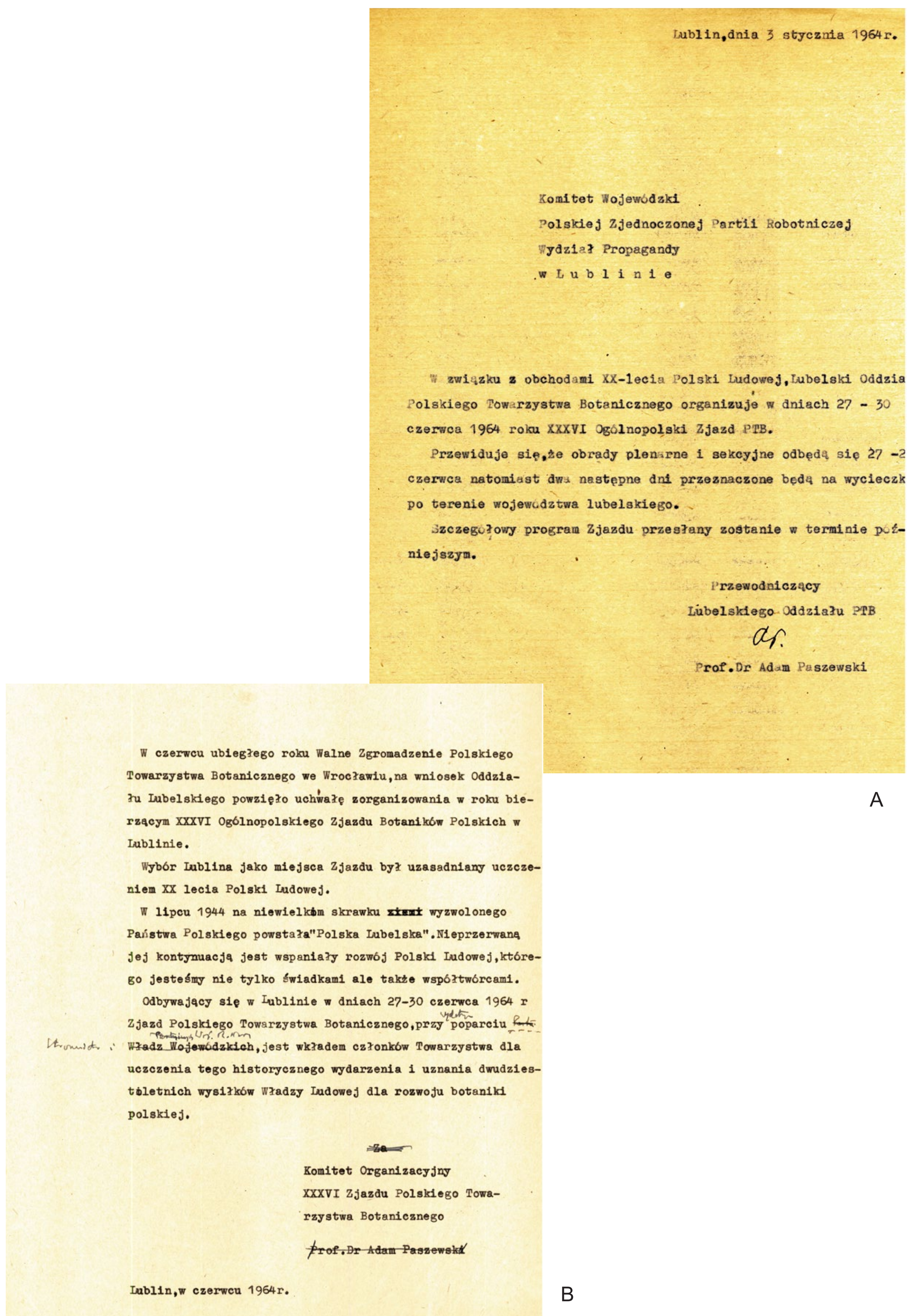
Nową formą działalności Oddziału Lubelskiego PTB w ostatnich dwóch dekadach była organizacja sesji terenowych w różnych regionach geobotanicznych Polski południowo-wschodniej, wspólnie z Polskim Towarzystwem Geograficznym. Uczestnicy tych wyjazdów mieli okazję zapoznania się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi doliny Bugu i południowego Podlasia, kompleksu torfowisk węglanowych w okolicach Chełma, okolic Kazimierza i Janowca nad Wisłą, Geoparku *Małopolski Przełom Wisły*, Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Tanwi na Roztoczu Środkowym, północnej części Kotliny Sandomierskiej, Wyżyny Sandomierskiej, regionu świętokrzyskiego oraz Kotliny Hrubieszowskiej (Czarnecka 2006, 2016b; Kardaszewska 2015).

Członkowie OL PTB wyróżniają się jako popularyzatorzy wiedzy botanicznej w ramach kolejnych edycji Lubelskiego Festiwalu Nauki, Nocy Biologów, akcji Fascination of Plants Day, działalności Uniwersytetu III Wieku, jak też w szkołach i ośrodkach edukacyjnych parków narodowych. Są autorami wystaw fotografii przyrodniczej – indywidualnych i zbiorowych, występują w lokalnych programach radiowych i telewizyjnych.

W uznaniu zasług dla botaniki polskiej i PTB, w okresie od 1986 roku pięcioro przedstawicieli Oddziału Lubelskiego uzyskało godność Członka honorowego Towarzystwa. Byli to profesorowie: Tadeusz Baszyński (1995), Bohdan Rodkiewicz (1995), Dominik Fijałkowski (2013), Zofia Warakomska (2016), Bożenna Czarnecka (2019). Z rekomendacji naszego Oddziału godność Członka honorowego otrzymał prof. Jaco Vangronsveld z Hasselt University w Belgii (2019). Znacznie wcześniej członkostwo honorowe nadano prof. Piotrowi Wiśniewskiemu (1961) i prof. Adamowi Paszewskiemu (1975); patrz m.in. Majewski i Mirek (1994); Jóźwik i in. (1995, 2004); Tukiendorf (1996); Rodkiewicz (1998); Śnieżko i Bednara (1999); Czarnecka (2000, 2016b); Wójciak i Urban (2012).

10.6.5. Podsumowanie

W ponad 75-letniej historii Oddziału Lubelskiego PTB, liczone w setkach spotkania naukowe zgromadziły w sumie ponad 25 tysięcy osób. Kolejne jubileuszowe setne posiedzenia odbywały się w latach 1951, 1955, 1962, 1970, 1975, 1984, 1993, 2003, 2012, a tysięczne spotkanie zaplanowane jest na rok 2022 – w 100 rocznicę powstania Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Od początku istnienia OL PTB wnosi istotny wkład w rozwój botaniki na poziomie krajowym i światowym, popularyzuje szeroko pojętą wiedzę botaniczną, ochronę przyrody i niebagatelnie przyczynia się do integracji środowiska lubelskich botaników.

Lublin,dnia 3 stycznia 1964r.

Komitet Wojewódzki
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
Wydział Propagandy
w L u b l i n i e

W związku z obchodami XX-lecia Polski Ludowej,Lubelski Oddzia
Polskiego Towarzystwa Botanicznego organizuje w dniach 27 - 30
czerwca 1964 roku XXXVI Ogólnopolski Zjazd PTB.

Przewiduje się,że obrady plenarne i sekcyjne odbędą się 27 -2
czerwca natomiast dwa następne dni przeznaczone będą na wycieczk
po terenie województwa lubelskiego.

Szczegółowy program Zjazdu przesłany zostanie w terminie póź-
niejszym.

Przewodniczący
Lubelskiego Oddziału PTB

Prof.Dr Adam Paszewski

A

W czerwcu ubiegłego roku Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Botanicznego we Wrocławiu,na wniosek Oddziału Lubelskiego powzięło uchwałę zorganizowania w roku bieżącym XXXVI Ogólnopolskiego Zjazdu Botaników Polskich w Lublinie.

Wybór Lublina jako miejsca Zjazdu był uzasadniany uczczeniem XX lecia Polski Ludowej.

W lipcu 1944 na niewielkim skrawku ~~ziemi~~ wyzwolonego Państwa Polskiego powstała"Polska Lubelska".Nieprzerwaną jej kontynuacją jest wspaniały rozwój Polski Ludowej,którego jesteśmy nie tylko świadkami ale także współtwórcami.

Odbywający się w Lublinie w dniach 27-30 czerwca 1964 r Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego,przy poparciu ~~Władz Wojewódzkich~~,jest wkładem członków Towarzystwa dla uczczenia tego historycznego wydarzenia i uznania dwudziestoletnich wysiłków Władzy Ludowej dla rozwoju botaniki polskiej.

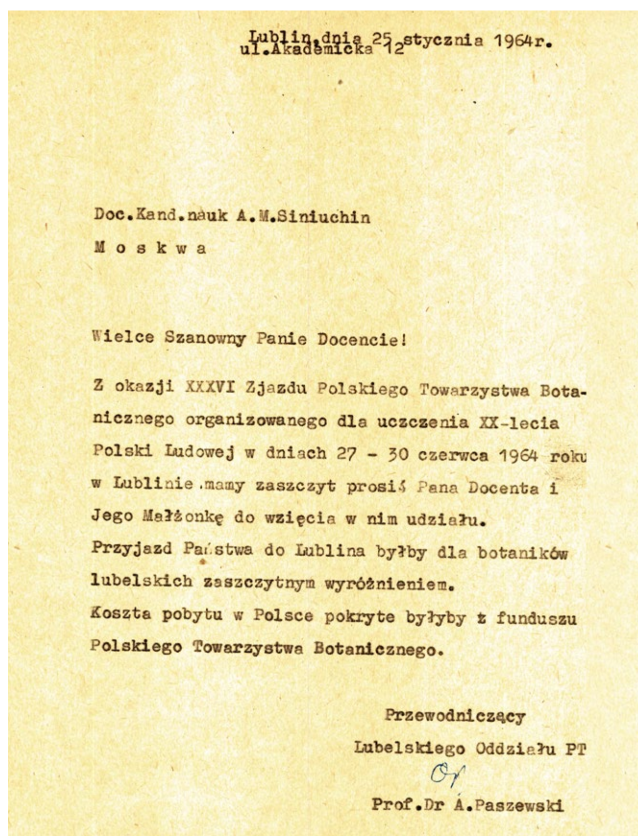
~~Za~~
Komitet Organizacyjny
XXXVI Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego

~~Prof.Dr Adam Paszewski~~

Lublin,w czerwcu 1964r.

B

Ryc. 10.6.12. Archiwalna korespondencja związana z organizacją 37. Zjazdu PTB w Lublinie (widoczny w pismach błąd w numeracji przewija się przez wiele kolejnych materiałów zjazdowych). Zawiadomienie o organizacji Zjazdu (**A**) i robocza wersja uzasadnienia jego organizacji (**B**) (archiwum PTB)

Lublin, dnia 25 stycznia 1964r.
ul. Akademicka 12

Doc. Kand. nauk A.M. Siniuchin
M o s k w a

Wielce Szanowny Panie Docencie!

Z okazji XXXVI Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego organizowanego dla uczczenia XX-lecia Polski Ludowej w dniach 27 – 30 czerwca 1964 roku w Lublinie mamy zaszczyt prosić Pana Docenta i Jego Małżonkę do wzięcia w nim udziału.
Przyjazd Państwa do Lublina byłby dla botaników lubelskich zaszczytnym wyróżnieniem.
Koszta pobytu w Polsce pokryte byłyby z funduszu Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Przewodniczący
Lubelskiego Oddziału PT
Prof. Dr A. Paszewski

Ryc. 10.6.13. Zaproszenie do udziału w 37. Zjeździe PTB w Lublinie (archiwum PTB)

Różnorodna tematyka posiedzeń naukowych i warsztatów nieustannie zaciekawia, zadziwia i inspiruje szerokie rzesze studentów, doktorantów, pracowników naukowych, ale także i uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, słuchaczy Uniwersytetu III Wieku i innych zainteresowanych uczestników do rozwijania swoich pasji botanicznych i zgłębiania tajników życia roślin na wszystkich poziomach organizacji ekosystemów. Wachlarz tematów posiedzeń naukowych jest niezwykle szeroki, od zagadnień *stricte* lokalnych, np. *Szata roślinna wąwozów okolic Lublina* (D. Fijałkowski 1955) po zagadnienia bardziej niż globalne, np. *Problemy biologiczne lotów kosmicznych* (M. Subotowicz 1957).

Nie brakowało również tematów, które mogą być nazwane „znakiem czasów", np. *Poglądy akademika Łysenki na darwinizm i genetykę* (1948), *Podstawy ideologiczne socjologii roślin* (1950), *Zagadnienia badań botanicznych w stalinowskim budowaniu komunizmu* (1951) czy *Program badań botanicznych w planie 6-letnim* (1951). Znakiem czasu jest również archiwalna korespondencja i inne pisma związane z organizacją zjazdów PTB w Lublinie. Na przykład, informacja o organizacji 37. Zjazdu w Lublinie w 1964 roku (dla jasności – wybór miejsca Zjazdu był uzasadniony uczczeniem XX-lecia Polski Ludowej) musiała być przesłana wraz ze wszystkimi szczegółami dotyczącymi programu Zjazdu do Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Wydziału Propagandy w Lublinie (Ryc. 10.6.12A). Organizacja Zjazdu była „[…] wkładem członków Towarzystwa dla uczczenia tego historycznego wydarzenia i uznania dwudziestoletnich wysiłków Władzy Ludowej dla rozwoju botaniki polskiej" (Ryc. 10.6.12B). Jako gościa honorowego zaproszono naukowca z Moskwy, doc. A.M. Siniuchina wraz z małżonką (Ryc. 10.6.13).

Wchodząc w drugie stulecie działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Oddział Lubelski PTB jest gotów do podjęcia nowych wyzwań związanych ze statutową działalnością Towarzystwa w nowej rzeczywistości, bardziej wirtualnej, lecz niezmiennie blisko natury, w duchu jedności między pokoleniami botaników lubelskich, z optymizmem i zapałem patrząc na linię horyzontu rysującą nowe perspektywy badań i szerzenia wiedzy botanicznej.

Panorama doliny Wisły, Dolina Fordońska (fot. Tomasz Załuski)
Toruńska Starówka od strony Wisły (fot. Lucjan Rutkowski)

10.7. Oddział Toruński (1947)

Lucjan Rutkowski[1]
Tomasz Załuski[2]

[1] Wydział Nauk Biologicznych i Weterynaryjnych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń
e-mail: lrutkow@umk.pl
[2] Wydział Farmaceutyczny Collegium Medicum w Bydgoszczy
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ul. M. Curie Skłodowskiej 9, 85-094 Bydgoszcz
e-mail: tzaluski@cm.umk.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-07

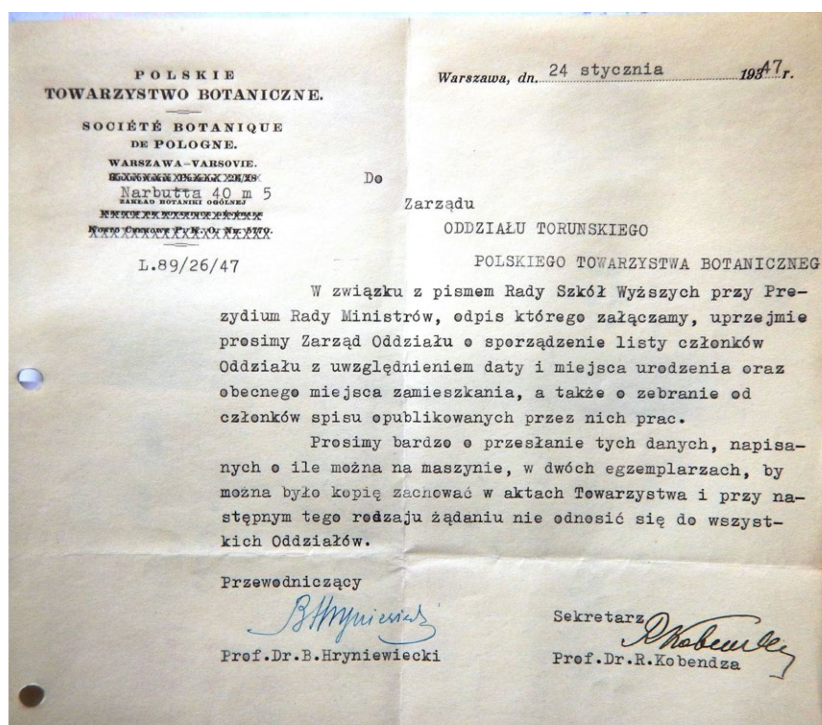
Rutkowski L., Załuski T. (2022). Oddział Toruński (1947). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 252–268.

10.7.1. Słowo wstępne

Wprawdzie początki badań botanicznych w rejonie Torunia datuje się na XIX wiek (badania Józefa Nowickiego i kilku botaników niemieckich z Gdańska), jednak dopiero w okresie powojennym Toruń skupił botaników jako ośrodek akademicki (Michno-Zatorska 1996; Gorska-Poczopko 2005; Rutkowski 2005). Na podstawie Dekretu Krajowej Rady Narodowej z dnia 24 sierpnia 1945 r. powstał tu Uniwersytet Mikołaja Kopernika, z dwoma wydziałami: Matematyczno-Przyrodniczym oraz Humanistycznym. Na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym utworzono w grudniu tegoż roku Katedrę Botaniki Ogólnej oraz Katedrę Systematyki i Geografii Roślin. W pierwszej Katedrze pracę podjęli w latach 1945–1946 dr Antonina Sienicka z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, prof. dr Jan Zabłocki (kierownik katedry), doc. dr hab. Wanda Zabłocka z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz mgr Stefan Kownas (z Wilna). W drugiej Katedrze zatrudniona została najpierw mgr Nadzieja Rojecka (z wileńskiego uniwersytetu), a następnie prof. Jan Walas (kierownik), przybyły z Krakowa, z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Początek istnienia Oddziału Toruńskiego PTB to rok 1947. W dniu 29 kwietnia tegoż roku odbyło się pierwsze zebranie organizacyjne z udziałem 13 osób, na którym dokonano wyboru Zarządu Oddziału. Przewodniczącym został prof. Jan Zabłocki, zastępcą – prof. Jan Walas, sekretarzem – doc. dr hab. Wanda Zabłocka, skarbnikiem – mgr Stefan Kownas, zaś członkiem zarządu – inż. Zbigniew Rozwadowski. W archiwach zachował się krótki list ze stycznia 1947 r., od przewodniczącego Zarządu Głównego PTB prof. Bolesława Hryniewieckiego i sekretarza prof. Romana Kobendzy do Zarządu Oddziału, jeszcze formalnie nie utworzonego (Ryc. 10.7.1).

W kolejnych latach istnienia Oddziału Toruńskiego zaznacza się kilka okresów. Pierwszy z nich to czas do 1974 roku, gdy wielokrotnie – poza okresem 1957–1964 – funkcję przewodniczącego

POLSKIE
TOWARZYSTWO BOTANICZNE.
SOCIÉTÉ BOTANIQUE
DE POLOGNE.
WARSZAWA–VARSOVIE.
Narbutta 40 m 5
ZAKŁAD BOTANIKI OGÓLNEJ

L.89/26/47

Warszawa, dn. 24 stycznia 1947 r.

Do
Zarządu
ODDZIAŁU TORUNSKIEGO
POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEG

W związku z pismem Rady Szkół Wyższych przy Prezydium Rady Ministrów, odpis którego załączamy, uprzejmie prosimy Zarząd Oddziału o sporządzenie listy członków Oddziału z uwzględnieniem daty i miejsca urodzenia oraz obecnego miejsca zamieszkania, a także o zebranie od członków spisu opublikowanych przez nich prac.

Prosimy bardzo o przesłanie tych danych, napisanych o ile można na maszynie, w dwóch egzemplarzach, by można było kopię zachować w aktach Towarzystwa i przy następnym tego rodzaju żądaniu nie odnosić się do wszystkich Oddziałów.

Przewodniczący
Prof.Dr.B.Hryniewiecki

Sekretarz
Prof.Dr.R.Kobendza

Ryc. 10.7.1. Oficjalny list z Zarządu Głównego PTB do nieistniejącego jeszcze formalnie Oddziału Toruńskiego (archiwum PTB)

pełnił prof. Jan Zabłocki (Zabłocki 1972). Wówczas zorganizowano dwa Zjazdy PTB, prowadzono tradycyjne zebrania z referatami oraz liczne akcje popularyzatorskie. Liczba członków była wysoka, niejednokrotnie przeważali członkowie nadzwyczajni. Drugi okres obejmuje lata 1974–2010 (Ceynowa-Giełdon 1986; Gugnacka-Fiedor 1999; Załuski, Gugnacka-Fiedor 2005), również z dwoma Zjazdami, z wysoką liczbą członków, ale zawsze przeważali członkowie zwyczajni. Większość jednostek wydziałowych znajdowała się w nowym budynku, znacznie lepsza była dostępność sal. Zebrania naukowe i zajęcia dla szkół planowano w cyklu semestralnym, bardzo dobrze rozwijała się popularyzacja wiedzy botanicznej dla młodzieży szkół średnich (Noryśkiewicz, Załuski 2005). Trzeci okres, po roku 2010, to czas zanikania zebrań z referatami, zaprzestania szeroko zakrojonej popularyzacji oraz zmniejszania się liczby członków Oddziału.

10.7.2. Działalność organizacyjna

Od 1947 do 1957 roku przewodniczącym Oddziału Toruńskiego był prof. Jan Zabłocki. Z kolei w latach 1957–1959 Oddziałowi przewodniczył prof. Jan Walas, a w potem do 1964 r. – prof. Wanda Zabłocka (Ryc. 10.7.2). Przez kolejne 10 lat funkcję tę znowu pełnił prof. Jan Zabłocki, który jednocześnie w 1967 r. wszedł w skład Zarządu Głównego PTB. Od 1974 r. przewodniczącą Oddziału została doc. dr hab. Alicja Górska-Brylass, zaś prof. Jan Zabłocki (na wniosek osób obecnych na walnym zebraniu członków Oddziału) był Honorowym Przewodniczącym Oddziału Toruńskiego aż do śmierci w dniu 12 sierpnia 1978 r. (Ryc. 10.7.3). Skład osobowy Zarządu w kolejnych kadencjach jest podany w załączonej tabeli (Tab. 10.7.1). Na szczególne podkreślenie zasługuje wieloletnia praca dr Jerzego Berndta, który był skarbnikiem Oddziału aż 39 lat (Załuski 1992) oraz dr Lucjana Rutkowskiego – 24 lata (Tab. 10.7.1).

W 1947 roku do Oddziału Toruńskiego przystąpiło 24 członków (Ryc. 10.7.4). W kolejnych latach liczba ta wyraźnie rosła, co wiązało się z rozrastaniem się Torunia jako ośrodka akademickiego. Poza osobami indywidualnymi przyjmowano do Towarzystwa pracowników całych Zakładów, np. Zakładu Botaniki Farmaceutycznej Akademii Lekarskiej w Gdańsku w 1949 r. W owych czasach rzadko zdarzało się, aby pracownik naukowy nie należał do Towarzystwa. W latach 1954–1956 Oddział Toruński liczył od 66 do 76 osób, przy czym członków zwyczajnych było tylko 12–14,

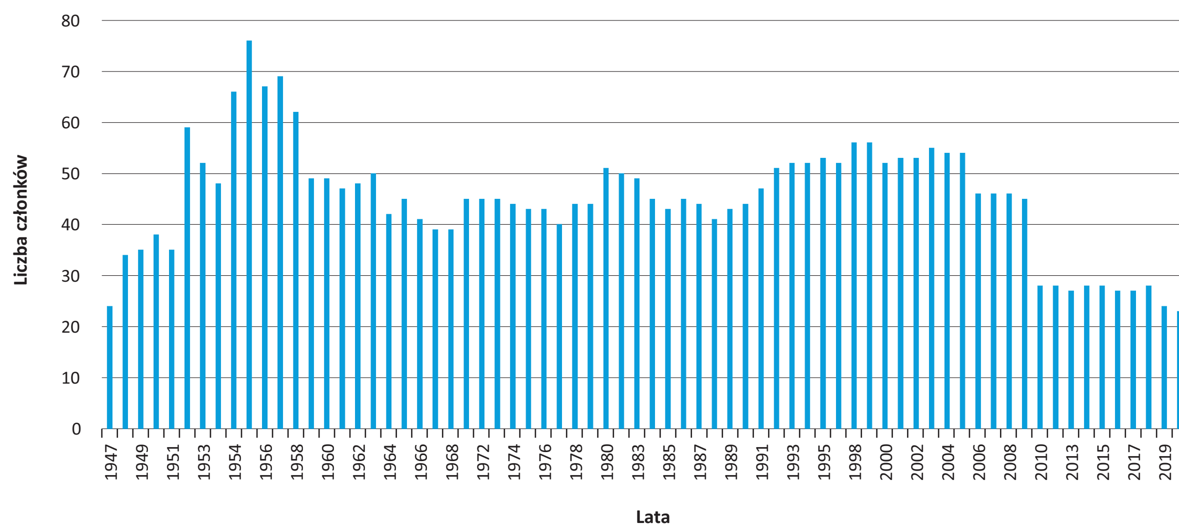
Ryc. 10.7.2. Twórcy Oddziału Toruńskiego PTB w latach pięćdziesiątych. Siedzą od lewej: Jan Zabłocki (członek honorowy PTB), Jan Walas (członek honorowy PTB) i Wanda Zabłocka (fot. Marian Boinski)

Ryc. 10.7.3. Uroczyste zebranie Oddziału w 1974 roku, podczas którego nadano prof. Janowi Zabłockiemu tytuł Honorowego Przewodniczącego Oddziału Toruńskiego PTB. Stoją od lewej: Marian Michniewicz (członek honorowy PTB), Wanda Zabłocka, Jan Zabłocki (członek honorowy PTB). Pierwsza od prawej: Alicja Górska-Brylass (członek honorowy PTB) (fot. Bohdan Horbaczewski)

a nadzwyczajnych – 52–62. Odwrotna relacja między liczbą członków zwyczajnych i nadzwyczajnych utrzymywała się w latach późniejszych. Od roku 2010 liczba członków Oddziału znacznie zmalała. Regres nastąpił m.in. na skutek przejścia na emeryturę części osób, po podwyżce składek, a także po odejściu większości toruńskich fizjologów, biochemików i biotechnologów do Polskiego Towarzystwa Biologii Eksperymentalnej Roślin.

Szereg osób z Oddziału Toruńskiego funkcjonowało lub nadal funkcjonuje w organach Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W latach 1992–1995 przewodniczącym Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin był prof. Jan Kopcewicz. Warto podkreślić, że Sekcji Fizjologii Roślin przewodniczył w latach 1964–1969 prof. Marian Michniewicz. W latach 1982–1987 Sekcji Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin przewodniczyła prof. Alicja Górska-Brylass, a w latach 2004–2010 – prof. Elżbieta Bednarska-Kozakiewicz (tuż po zmianie nazwy na Sekcję Struktury i Rozwoju Roślin). Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wiceprzewodniczącym Sekcji Fykologicznej był prof. Ryszard Bohr, a w latach osiemdziesiątych – dr hab. Andrzej Oleksowicz. W zarządzie

Ryc. 10.7.4. Liczba członków Toruńskiego Oddziału PTB

Tabela. 10.7.1. Skład Zarządu Oddziału Toruńskiego PTB i Komisji Rewizyjnej w latach 1947–2022

Lata	Zarząd Oddziału		Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Członkowie	
1947	Jan Zabłocki	**Z.** Jan Walas; **S.** Wanda Zabłocka; **Sk**. Stefan Kownas; **Czł.** Zbigniew Rozwadowski	Stanisława Passendorferowa, Jan Wilczyński, Adam Wiadrowski
1950		**Z.** Jan Walas; **S.** Wanda Zabłocka; **Sk.** Stefan Kownas; **Czł.** Zbigniew Rozwadowski, Jan Leńczewski	Stanisława Passendorferowa, Kazimiera Wilczyńska, Adam Wiadrowski, Antonina Sienicka, Stefan Ryzner
1953		**Z.** Jan Walas; **S.** Wanda Zabłocka; **Sk.** Stefan Kownas; **Czł.** Marian Michniewicz, Jan Leńczewski	Antonina Sienicka, Stefan Ryzner
1954		**Z.** Jan Walas; **S.** Wanda Zabłocka; **ZS**. Halina Jaworska; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Marian Michniewicz, Jan Leńczewski, Klemens Kępczyński; **KPWB.** Wanda Zabłocka	Kazimiera Wilczyńska, Stefan Ryzner, Tadeusz Małek
1956		**Z.** Jan Walas; **S.** Wanda Zabłocka; **ZS**. Halina Jaworska; **Sk.** Jerzy Berndt **Czł.** Jan Leńczewski, Klemens Kępczyński; **KPWB.** Wanda Zabłocka, Marian Michniewicz	Zofia Michno-Zatorska, Irena Hołownia, Ryszard Bohr, Bohdan Horbaczewski
1957	Jan Walas	**Z.** Wanda Zabłocka; **S.** Klemens Kępczyński; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Teresa Kentzer; **KPWB.** Marian Michniewicz	Jan Zabłocki, Jadwiga Wilkoń-Michalska, Zofia Michno-Zatorska
1959	Wanda Zabłocka	**Z.** Marian Michniewicz; **S.** Zofia Michno-Zatorska; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Leszek Michalski, Jan Zabłocki, Antoni Rożej; **KPWB.** Ryszard Bohr	Jan Walas, Jadwiga Wilkoń-Michalska, Irena Hołownia
1961		**Z.** Jan Walas; **S.** Ewelina Weber; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Leszek Michalski; **KPWB.** Andrzej Rożej	Jan Zabłocki, Jadwiga Wilkoń-Michalska, Irena Hołownia
1963		**Z.** Jan Walas; **S.** Zofia Michno-Zatorska; **ZS**. Ewelina Weber; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Marian Michniewicz, Zbigniew Prusinkiewicz; **KPWB.** Andrzej Rożej	
1964	Jan Zabłocki (do 12 VIII 1978 r. jako honorowy)	**Z.** Jan Walas; **S.** Zofia Michno-Zatorska; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Marian Michniewicz, Mirosława Ceynowa, Jan Kopcewicz; **KPWB.** Teresa Kentzer	Wanda Zabłocka, Ryszard Bohr, Ewelina Weber
1966		**Z.** Jan Walas; **S.** Mirosława Ceynowa; **ZS**. Zofia Michno-Zatorska; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Marian Michniewicz, Ryszard Bohr; **KPWB.** Teresa Kentzer	Wanda Zabłocka, Zbigniew Prusinkiewicz, Ewelina Weber, Irena Hołownia
1968		**Z.** Jan Walas; **S.** Mirosława Ceynowa; **ZS**. Zofia Michno-Zatorska; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Marian Michniewicz, Klemens Kępczyński; **KPWB.** Teresa Kentzer	Ryszard Bohr, Irena Hołownia, Antoni Rożej
1971		**S.** Ewelina Weber-Czerwińska; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Teresa Kentzer; **KPWB.** Zbigniew Prusinkiewicz	Ryszard Bohr
1973		**S.** Ewelina Weber-Czerwińska, Teresa Szcześniak; **Sk.** Jerzy Berndt; **KPWB.** Teresa Kentzer	Ryszard Bohr, Leszek Michalski, Irena Hołownia
1974	Alicja Górska-Brylass	**Z.** Klemens Kępczyński; **S.** Teresa Szcześniak; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Wanda Zabłocka, Marian Michniewicz, Zbigniew Prusinkiewicz, Jan Kopcewicz, Mirosława Ceynowa-Giełdon, Zofia Michno-Zatorska	
1979		**Z.** Klemens Kępczyński; **S.** Barbara W. Chwirot; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Marian Michniewicz, Zbigniew Prusinkiewicz, Jan Kopcewicz, Mirosława Ceynowa-Giełdon, Zofia Michno-Zatorska, Elżbieta Galoch	Ryszard Bohr, Leszek Michalski, Zofia Michno-Zatorska
1983	Mirosława Ceynowa-Giełdon	**Z.** Klemens Kępczyński; **S.** Wanda Gugnacka-Fiedor; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Alicja Górska-Brylass	
1986		**Z.** Klemens Kępczyński; **S.** Joanna Czaplewska; **Sk.** Jerzy Berndt; **Czł.** Alicja Górska-Brylass, Andrzej Noryśkiewicz	

Tabela 10.7.1. Skład Zarządu Oddziału Toruńskiego PTB i Komisji Rewizyjnej w latach 1947–2021 (cd.)

Lata	Zarząd Oddziału		Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Członkowie	
1989	Tomasz Załuski	**Z.** Barbara W. Chwirot; **S.** Jolanta Janiszewska; **Sk.** Jerzy Berndt; **ZSk.** Lucjan Rutkowski; **Czł.** Mirosława Ceynowa-Giełdon, Marian Rejewski, Elżbieta Bednarska; **KPWB.** Andrzej Noryśkiewicz	Alicja Górska-Brylass, Leszek Michalski, Joanna Czaplewska
1992		**Z.** Elżbieta Bednarska; **S.** Marlena Nizioł (Zielińska); **Sk.** Lucjan Rutkowski; **Czł.** Mirosława Ceynowa-Giełdon, Alina Trejgell; **KPWB.** Andrzej Noryśkiewicz	Alicja Górska-Brylass, Joanna Czaplewska, Andrzej Zielski
1995	Wanda Gugnacka-Fiedor	**Z.** Tomasz Załuski; **S.** Joanna Czaplewska; **Sk.** Lucjan Rutkowski; **Czł.** Alina Trejgell; **KPWB.** Andrzej Noryśkiewicz	Alicja Górska-Brylass
1998		**Z.** Tomasz Załuski; **S.** Rafał Soska (do 1999); **Sk.** Lucjan Rutkowski; **KPWB.** Andrzej Noryśkiewicz	Alicja Górska-Brylass, Jan Kopcewicz, Krystyna Kriesel
2001	Tomasz Załuski	**Z.** Andrzej Nienartowicz; **S.** Iwona Paszek; **Sk.** Lucjan Rutkowski; **KPWB.** Andrzej Noryśkiewicz	Mirosława Ceynowa-Giełdon, Adam Barcikowski, Wanda Gugnacka-Fiedor
2004	Anna Goc	**Z.** Tomasz Załuski; **S.** Anna Wojciechowska; **Sk.** Lucjan Rutkowski; **KPWB.** Marlena Zielińska	
2007		**S.** Dariusz Kamiński; **Sk.** Lucjan Rutkowski; **KPWB.** Marlena Zielińska	
2010	Andrzej Nienartowicz	**Z.** Anna Filbrandt-Czaja; **S.** Dariusz Kamiński; **Sk.** Lucjan Rutkowski	Mirosława Ceynowa-Giełdon, Wanda Gugnacka-Fiedor, Adam Barcikowski
2013		**Z.** Anna Filbrandt-Czaja; **S.** Dariusz Kamiński; **Sk.** Lucjan Rutkowski	Adam Barcikowski, Mirosława Ceynowa-Giełdon, Anna Wojciechowska
2016	Agnieszka Piernik	**Z.** Edyta Adamska; **S.** Dariusz Kamiński; **Sk.** Anna Lewandowska-Czarnecka; **Czł.** Miłosz Deptuła	Anna Filbrandt-Czaja, Andrzej Nienartowicz, Lucjan Rutkowski
2019	Lucjan Rutkowski	**Z.** Agnieszka Noryśkiewicz; **S.** Dariusz Kamiński; **Sk.** Agnieszka Piernik	Anna Filbrandt-Czaja, Andrzej Nienartowicz, Edyta Adamska

P. – Przewodniczący; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik, **Z.** – Zastępca; **ZS.** – Zastępca Sekretarza; **ZSk.** – Zastępca Skarbnika; **Czł.** – Członek; **KPWB** – Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej

Sekcji Paleobotanicznej w latach 1990–1994 pracowała dr Bożena Noryśkiewicz, a od roku 2015 funkcję wiceprzewodniczącej pełni dr hab. prof. UMK Agnieszka Noryśkiewicz. W komisji rewizyjnej Sekcji Lichenologicznej działał w latach 2004–2007 dr hab. prof. AWF Ludwik Lipnicki, natomiast funkcję wiceprzewodniczącej tej Sekcji pełni od roku 2019 dr Edyta Adamska. W składzie Głównej Komisji Rewizyjnej PTB działała w latach 1989–1995 prof. Jadwiga Wilkoń-Michalska. Od roku 2004 w składzie tejże Komisji jest dr hab. prof. UMK Tomasz Załuski, który przez 4 kadencje (lata 2007–2019) był jej przewodniczącym.

Pięcioro botaników związanych z Oddziałem Toruńskim otrzymało godność członka honorowego PTB. W roku 1969 uhonorowany tą godnością został prof. Jan Zabłocki (Michno-Zatorska 1982), w 1989 r. – prof. Jan Walas (Wilkoń-Michalska 1992), w 1995 r. – prof. Marian Michniewicz (Kopcewicz 2008), w 1998 r. – prof. Jadwiga Wilkoń-Michalska (Czarnecka 2005), a w 2004 r. – prof. Alicja Górska-Brylass (Bednarska-Kozakiewicz 2015).

10.7.3. Działalność naukowa

Oddział Toruński w okresie swojego istnienia zorganizował cztery Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Tab. 10.7.2). Odbyły się one w latach 1948, 1960, 1975 i 2004. Liczba uczestników wahała się od 136 do 595. Wszystkie Zjazdy obejmowały sesje referatowe i terenowe. Te ostatnie

Tabela 10.7.2. Zjazdy PTB zorganizowane przez Oddział Toruński

Nr Zjazdu	Data, miejsce i tytuł Współorganizatorzy	Liczba			
		u.	ref.	post.	sesji terenowych
22	29 VI–1 VII 1948, Toruń Towarzystwo Naukowe Leśne	136	11	–	2
34	20–24 IX 1960, Toruń	448	26	–	2
43	18–21 IX 1975, Toruń	264	91	–	3
53	6–11 IX 2004, Toruń i Bydgoszcz *Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr natury* Oddział Bydgoski PTB, Wydział Rolniczy ATR w Bydgoszczy; Instytut Ekologii i Ochrony Środowiska UMK; Instytut Biologii Ogólnej i Molekularnej UMK; Katedra i Zakład Biologii i Botaniki Farmaceutycznej AM im. L. Rydygiera w Bydgoszczy; Instytut Biologii i Ochrony Środowiska Akademii Bydgoskiej	595	163	286	12

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery
ATR – Akademia Techniczno-Rolnicza; AM – Akademia Medyczna; UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika

to albo wycieczki przedstawiające cenne przyrodniczo obiekty w regionie, albo sesje prezentujące aktualne wyniki badań szaty roślinnej tych obiektów.

22. Zjazd PTB, który odbył się na przełomie czerwca i lipca 1948 r., był jednym z pierwszych Zjazdów PTB w okresie powojennym. Oddział Toruński zorganizował go zaledwie po roku swojego funkcjonowania. W oficjalnej części plenarnej ówczesny Prezes PTB prof. B. Hryniewiecki wygłosił referat *Pamięci prof. dra Dezyderego Szymkiewicza*. Podczas popołudniowej sesji referatowej wygłoszono 10 referatów. Odbyły się 2 sesje terenowe: całodzienna wycieczka samochodowa do rezerwatu cisowego w Wierzchlesie oraz wycieczka autobusowa nad Gopło (wycieczka dodatkowa, dla chętnych, zorganizowana 1 lipca przez Oddział Toruński Towarzystwa Naukowego Leśnego).

Program **34. Zjazdu PTB** (1960) obejmował 4 dni. W dwóch pierwszych dniach Zjazdu odbyły się: Walne Zebranie, posiedzenia plenarne i obrady w Sekcjach. Na posiedzeniach plenarnych zostało wygłoszonych 7 referatów. Obradowały Sekcje: Fizjologiczna, Dendrologiczna, Paleobotaniczna oraz Systematyki i Geografii Roślin. Najwięcej wystąpień referatowych miało miejsce podczas obrad Sekcji Fizjologicznej (14 referatów). Natomiast trzeci i czwarty dzień Zjazdu był przeznaczony na sesje terenowe, przy czym sesje z dnia 22 września były również powtórzone w dniu kolejnym. Odbyły się: całodzienna wycieczka do Włocławka (Ciechocinek, Kulin, Szpetal) oraz całodzienna wycieczka do jezior Skępskich (Skępe, Wólka).

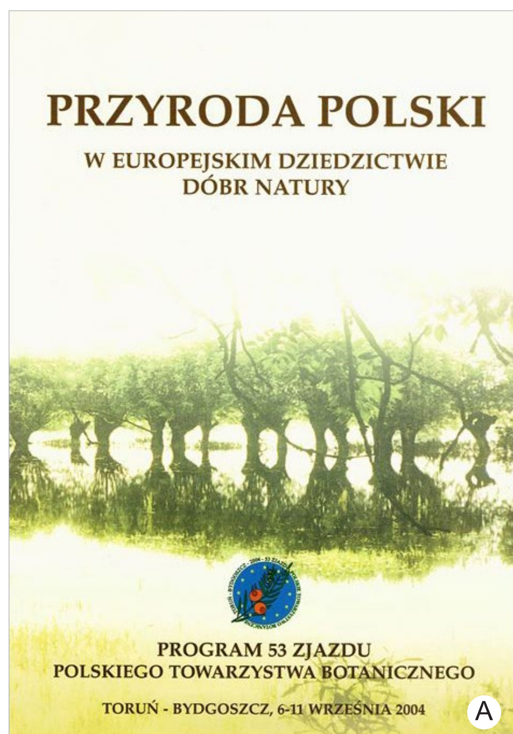
43. Zjazd PTB w roku 1975 zgromadził znacznie mniejszą liczbę uczestników niż poprzedni toruński Zjazd w 1960 r. Był jednak bogatszy tematycznie, gdyż wygłoszono na nim 91 referatów. Wystąpienia te skupiały się w 6 Sekcjach. Również bogatsza była oferta zjazdowych sesji terenowych, gdyż zrealizowano 3 wycieczki. Trasy wycieczek obejmowały zarówno obiekty interesujące pod względem przyrodniczym, jak i ważne z krajoznawczego i historycznego punktu widzenia. Były to: wycieczka I: Toruń–Linie–Wierzchlas–Tuchola–Chojnice, wycieczka II: Toruń–Golub-Dobrzyń–Brodnica–Pojezierze Brodnickie–Jabłonowo, wycieczka III: Toruń–Puszcza Bydgoska–Łabiszyn–Inowrocław–Mątwy–Kruszwica.

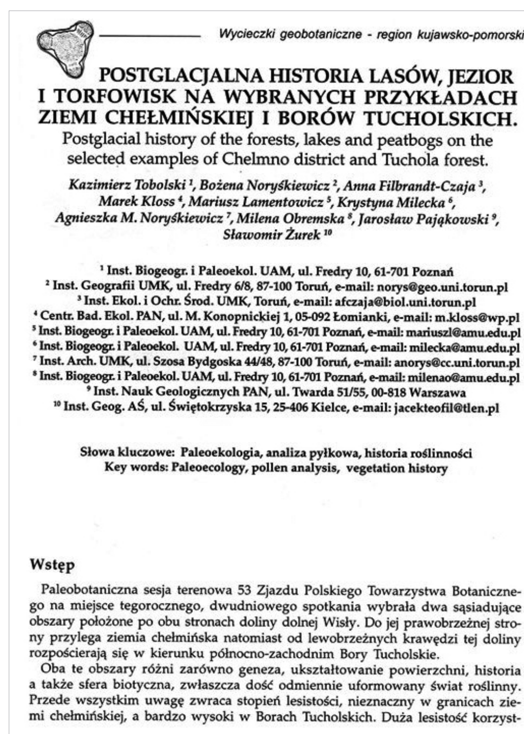
53. Zjazd PTB (2004) w 2004 r., po raz pierwszy w historii Towarzystwa zjazd został zorganizowany przez dwa Oddziały, tj. Toruński i Bydgoski. Wspierały go organizacyjnie także różne uczelnie z Torunia i Bydgoszczy (Załuski 2004). Trwał prawie cały tydzień. Obrady odbywały się w Toruniu (Ryc. 10.7.5), zaś uroczysty koncert – w bydgoskiej operze (Opera Nova). Zjazd skupił największą liczbę uczestników (Tab. 10.7.2). Goszczono kilku botaników spoza Polski. Wygłoszono 163 referaty (5 przez gości zagranicznych), przedstawiono 286 posterów. Tematyka wystąpień była bardzo

różnorodna, sesje referatowe i posterowe były realizowane w 13 Sekcjach. Wydano drukiem zeszyt ze streszczeniami wystąpień, w wersji polskojęzycznej (Jendrzejczak 2004). Omawiany Zjazd PTB miał wyjątkowo bogatą ofertę sesji terenowych (Ryc. 10.7.6). Były to wycieczki pt.: 1) *Glony ekosystemów wodnych Doliny Dolnej Wisły*, 2) *Porosty w Dolinie Dolnej Wisły i na obszarze przemysłowym Kujaw*, 3) *Grzyby Borów Tucholskich*, 4) *Postglacjalna historia lasów, jezior i torfowisk na wybranych przykładach Ziemi Chełmińskiej i Borów Tucholskich*, 5) *Rola obszarów chronionych i leśnego kompleksu promocyjnego w projektowanym rezerwacie biosfery Bory Tucholskie*, 6) *Stan zachowania szaty roślinnej wybranych rezerwatów nad dolną Wisłą*, 7) *Roślinność leśna w rezerwatach i lasach gospodarczych na Kujawach*, 8) *Ostoje cennej szaty roślinnej na Pojezierzu Dobrzyńskim i Równinie Urszulewskiej*, 9) *Różnorodność biologiczna i problemy jej ochrony w krajobrazie rolniczym Pałuk*, 10) *Przemiany roślinności w antropogenicznym krajobrazie północnych Kujaw i Kotliny Toruńskiej*, 11) *Rola kolekcji i ogrodów botanicznych w ochronie przyrody*, 12) *Śladami Anny Wazówny*. Nie odbyła się jednak wycieczka nr 1, dotycząca glonów. Należy podkreślić interdyscyplinarny charakter niektórych sesji terenowych (np. botaniczno-gleboznawczy, przyrodniczo-krajoznawczy), a także zaangażowanie kilku botaników z różnych ośrodków naukowych w Polsce w ich prowadzenie. Opracowany został przewodnik wycieczkowy pt. *Wycieczki geobotaniczne, region kujawsko-pomorski* (Krasicka-Korczyńska, Korczyński 2004).

Ryc. 10.7.5. Sesja plenarna 53. Zjazdu PTB. W toruńskiej Auli UMK siedzą od lewej: Jan Rybczyński, Zbigniew Mirek, Maria Charzyńska (**A**) (fot. Alina Dauksza-Wiśniewska). Nowi członkowie honorowi, wyróżnieni na 53. Zjeździe PTB. Od lewej: Romana Czapik, Krystyna Grodzińska, Krystyna Falińska, Krzysztof Rostański, Alicja Górska-Brylass (z Oddziału Toruńskiego), Alina Kacperska-Lewak (**B**) (fot. Alina Dauksza-Wiśniewska)

Wycieczki geobotaniczne - region kujawsko-pomorski

POSTGLACJALNA HISTORIA LASÓW, JEZIOR I TORFOWISK NA WYBRANYCH PRZYKŁADACH ZIEMI CHEŁMIŃSKIEJ I BORÓW TUCHOLSKICH.

Postglacial history of the forests, lakes and peatbogs on the selected examples of Chelmno district and Tuchola forest.

Kazimierz Tobolski [1], Bożena Noryśkiewicz [2], Anna Filbrandt-Czaja [3], Marek Kloss [4], Mariusz Lamentowicz [5], Krystyna Milecka [6], Agnieszka M. Noryśkiewicz [7], Milena Obremska [8], Jarosław Pająkowski [9], Sławomir Żurek [10]

[1] Inst. Biogeogr. i Paleoekol. UAM, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań
[2] Inst. Geografii UMK, ul. Fredry 6/8, 87-100 Toruń, e-mail: norys@geo.uni.torun.pl
[3] Inst. Ekol. i Ochr. Środ. UMK, Toruń, e-mail: afczaja@biol.uni.torun.pl
[4] Centr. Bad. Ekol. PAN, ul. M. Konopnickiej 1, 05-092 Łomianki, e-mail: m.kloss@wp.pl
[5] Inst. Biogeogr. i Paleoekol. UAM, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań, e-mail: mariuszl@amu.edu.pl
[6] Inst. Biogeogr. i Paleoekol. UAM, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań, e-mail: milecka@amu.edu.pl
[7] Inst. Arch. UMK, ul. Szosa Bydgoska 44/48, 87-100 Toruń, e-mail: anorys@cc.uni.torun.pl
[8] Inst. Biogeogr. i Paleoekol. UAM, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań, e-mail: milenao@amu.edu.pl
[9] Inst. Nauk Geologicznych PAN, ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa
[10] Inst. Geog. AŚ, ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce, e-mail: jacekteofil@tlen.pl

Słowa kluczowe: Paleoekologia, analiza pyłkowa, historia roślinności
Key words: Paleoecology, pollen analysis, vegetation history

Wstęp

Paleobotaniczna sesja terenowa 53 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego na miejsce tegorocznego, dwudniowego spotkania wybrała dwa sąsiadujące obszary położone po obu stronach doliny dolnej Wisły. Do jej prawobrzeżnej strony przylega ziemia chełmińska natomiast od lewobrzeżnych krawędzi tej doliny rozpościerają się w kierunku północno-zachodnim Bory Tucholskie.

Oba te obszary różni zarówno geneza, ukształtowanie powierzchni, historia a także sfera biotyczna, zwłaszcza dość odmiennie uformowany świat roślinny. Przede wszystkim uwagę zwraca stopień lesistości, nieznaczny w granicach ziemi chełmińskiej, a bardzo wysoki w Borach Tucholskich. Duża lesistość korzyst-

B

Ryc. 10.7.6. Materiały wydane z okazji 53. Zjazdu PTB: okładka zeszytu z programem Zjazdu (**A**); pierwsza strona opisu wycieczki paleobotanicznej w przewodniku *Wycieczki geobotaniczne, region kujawsko-pomorski* (**B**)

Toruńscy botanicy niejednokrotnie organizowali konferencje naukowe, dotyczące rozmaitych zagadnień w ramach szeroko pojętej botaniki. Jednak tylko część z nich była oficjalnie organizowana pod szyldem Oddziału Toruńskiego PTB. W pozostałych przypadkach Oddział był jednym ze współorganizatorów. Konferencje te zostały ujęte w Tabeli 10.7.3. Na szczególną uwagę zasługują krajowe i międzynarodowe konferencje embriologiczne, zainicjowane przez prof. Alicję Górską-Brylass. Wprawdzie pierwsza z nich, która odbyła się w Toruniu i Bachotku (k. Brodnicy) w 1981 roku, została zorganizowana tylko przez Sekcję Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin PTB, ale kolejna toruńska konferencja (V Konferencja Embriologów Roślin Polski, Słowacji i Czech, 1991 r.) była już oficjalnie przygotowana zarówno przez ww. Sekcję jak i Oddział Toruński.

Wspólne działania organizacyjne i naukowe Oddziałów Toruńskiego i Bydgoskiego, zainicjowane organizacją 53. Zjazdu PTB, zaowocowały cyklem ogólnopolskich konferencji łąkarskich pt. *Szata roślinna łąk w procesie przemian*. Od roku 2011 odbyło się 7 konferencji, przy czym miały one różne tematy wiodące, rozmaite lokalizacje w regionie kujawsko-pomorskim lub poza nim (okolice Poznania, Wyszkowa), a także różnych współorganizatorów. Oddział Toruński był trzykrotnie głównym organizatorem tych konferencji: w Górznie – 2012 r. (Wójcik 2012), w Inowrocławiu – 2015 r. (Ryc. 10.7.7) oraz w Wyszkowie – 2018 r. (Ryc. 10.7.8). Szczególną cechą konferencji z tego cyklu jest splatanie się tematyki *stricte* botanicznej z zagadnieniami praktycznymi, ważnymi z łąkarskiego punktu widzenia. Bowiem do uczestnictwa w konferencjach są zawsze zapraszani specjaliści z uczelni przyrodniczych.

Częściowo przy udziale Polskiego Towarzystwa Botanicznego było zrealizowane 15. Toruńskie Seminarium Ekologiczne (TSE) pt. *Ekosystemy – struktura i funkcje* (Toruń, 2017 r.). Konferencje z cyklu *Toruńskie Seminaria Ekologiczne* zostały zainicjowane przez dr hab. prof. UMK Adama Barcikowskiego na początku XXI wieku, mają one przede wszystkim charakter ekologiczny, często interdyscyplinarny.

Niektóre toruńskie konferencje lub warsztaty odbyły się tylko pod auspicjami określonej Sekcji PTB, jednak bardzo angażowały członków naszego Oddziału. Do grupy tej można zaliczyć II Ogólnopolską Konferencję Sekcji Fykologicznej PTB *Zbiorowiska glonów rzek i zbiorników*

Tabela. 10.7.3. Konferencje naukowe zorganizowane przez Oddział Toruński PTB w okresie 1991–2018

Data i miejsce	Tytuł Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
16–17 IX 1991, Bachotek	V Konferencja Embriologów Roślin Polski, Słowacji i Czech Sekcja Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin PTB; Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	65/18/16
14–15 IX 2011, Minikowo	*Roślinność łąkowa w zróżnicowanych warunkach użytkowania* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian* Oddział Bydgoski PTB; WRiB UTP; KB UKW; Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie	44/21/–
6–7 IX 2012, Górzno	*Problemy zachowania różnorodności florystycznej i fitocenotycznej ekosystemów łąkowych* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian* Oddział Bydgoski PTB; KiZBiBF CM UMK; WRiB UTP; KB UKW	33/25/–
5–6 IX 2013, Puszczykowo	*Użytki zielone dolin rzecznych* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian* Oddział Bydgoski PTB, ZB UKW; WRiB UTP; KiZBiBF CM UMK; Majątek Rogalin sp. z o.o.	57/19/20
5–6 IX 2014, Fojutowo	*Łąki w krajobrazie* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian* Oddział Bydgoski PTB; WRiB UTP	31/18/7
3–4 IX 2015, Inowrocław	*Dynamika szaty roślinnej łąk* – V Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian* Oddział Bydgoski PTB; KiZBiBF CM UMK; KBiE UTP; ZB UKW; KGiPK UMK	42/22/13
29–30 VI 2017, Toruń	*Ekosystemy – struktura i funkcje* – XV Toruńskie Seminarium Ekologiczne, konferencja naukowa dedykowana jubileuszowi prof. dr hab. Andrzeja Nienartowicza i wszystkim entuzjastom badań przyrodniczych WBiOŚ UMK	60/34/–
6–8 IX 2017, Turzyn	*Użytki zielone ostoją gatunków rzadkich* – VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian* Oddział Bydgoski PTB; KBiE UTP; KiZBiBF CM UMK; ZB UKW; Stowarzyszenie Edukacji Ekologicznej i Łowieckiej „Dąb” w Turzynie	30/15/10
6–7 IX 2018, Wyszków	*Zróżnicowanie regionalne roślinności łąk* – VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian* Oddział Bydgoski PTB; KiZBiBF CM UMK; KBiOR UTP; ZB UKW; KBiFR, ZBŚiEP UPH	28/15/7

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery.
WRiB UTP – Wydział Rolnictwa i Biotechnologii, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy; KB (ZB) UKW – Katedra (Zakład) Botaniki, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; KiZBiBF CM UMK – Katedra i Zakład Biologii i Botaniki Farmaceutycznej Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; WBiOŚ UMK – Wydział Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; KBiE UTP – Katedra Botaniki i Ekologii, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy; KGiPK UMK – Katedra Geobotaniki i Planowania Krajobrazu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; KBiOR UTP – Katedra Biologii i Ochrony Roślin, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy; KBiFR, ZBŚiEP UPH – Katedra Botaniki i Fizjologii Roślin, Zakład Badań Środowiskowych i Edukacji Przyrodniczej, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

zaporowych (Bachotek 1981), zorganizowaną przez prof. Ryszarda Bohra. Kolejne konferencje tej Sekcji, organizowane przez botaników z Torunia, odbyły się jeszcze w latach 1984 i 1986. Następne, XIX Sympozjum Sekcji Fykologicznej w Tleniu (2000), współorganizowane było przez dr Martę Luścińską z Oddziału Toruńskiego i dr Marzenę Wiśniewską z Oddziału Bydgoskiego.

Działalność naukowa Oddziału Toruńskiego PTB była realizowana od samego początku jego istnienia, tj. od roku 1947. Główną jej formą były posiedzenia naukowe (Ryc. 10.7.9), a tylko niekiedy wycieczki lub wystawy. Dotychczas publikowane informacje o zebraniach naukowych wskazują, że w latach 1947–1970 odbyło się aż 228 naukowych posiedzeń z referatami, zaś w latach

1971–1985 było ich 94. Zwykle przedstawiano zagadnienia naukowe, rzadziej popularnonaukowe. Poza miejscowymi prelegentami referaty wygłosili również botanicy z innych ośrodków akademickich oraz goście zagraniczni. Przez wiele lat XX wieku była to ważna (poza publikowaniem prac) forma prezentowania i dyskutowania wyników badań, a także ich popularyzowania.

Z początkiem XXI wieku, w dobie swobodnego dostępu do internetu i jego narzędzi, posiedzenia naukowe z referatami nie pełnią już tak istotnej roli, jak kiedyś. Zmieniły się też formy pracy kadry naukowo-dydaktycznej na uczelni, gdyż inne są wymagania w odniesieniu do aktywności naukowej i inne zasady jej oceny. W efekcie posiedzenia naukowe są formą zanikającą. Dane dotyczące liczby zebrań w danym roku oraz średniej frekwencji, zawarte w tabeli, potwierdzają tendencje spadkowe. Po 2010 roku liczba posiedzeń wyraźnie zmniejszyła się. Zauważa się też mniejszą frekwencję na zebraniach.

W historii Oddziału Toruńskiego niektóre posiedzenia miały uroczysty charakter. Były to zebrania poświęcone pamięci zasłużonych botaników – prof. Władysława Szafera (1971 r.), prof. Bogumiła Pawłowskiego (1972 r.), prof. Wandy i Jana Zabłockich (1983 r.) i prof. Jana Walasa (1991 r.). W roku 1997 odbyła się sesja połączona z wystawą, zorganizowana z okazji 50-lecia Oddziału Toruńskiego PTB oraz 75-lecia istnienia Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W 2001 roku

Ryc. 10.7.7. Sesja terenowa podczas Konferencji w Inowrocławiu *Dynamika szaty roślinnej łąk*, 2015 r. Agnieszka Piernik prezentuje stanowisko halofitów (**A**) (fot. Dorota Gawenda-Kempczyńska). Organizator Tomasz Załuski (stoi przodem) wśród uczestników na nadgoplańskich łąkach (**B**) (fot. Dorota Gawenda-Kempczyńska)

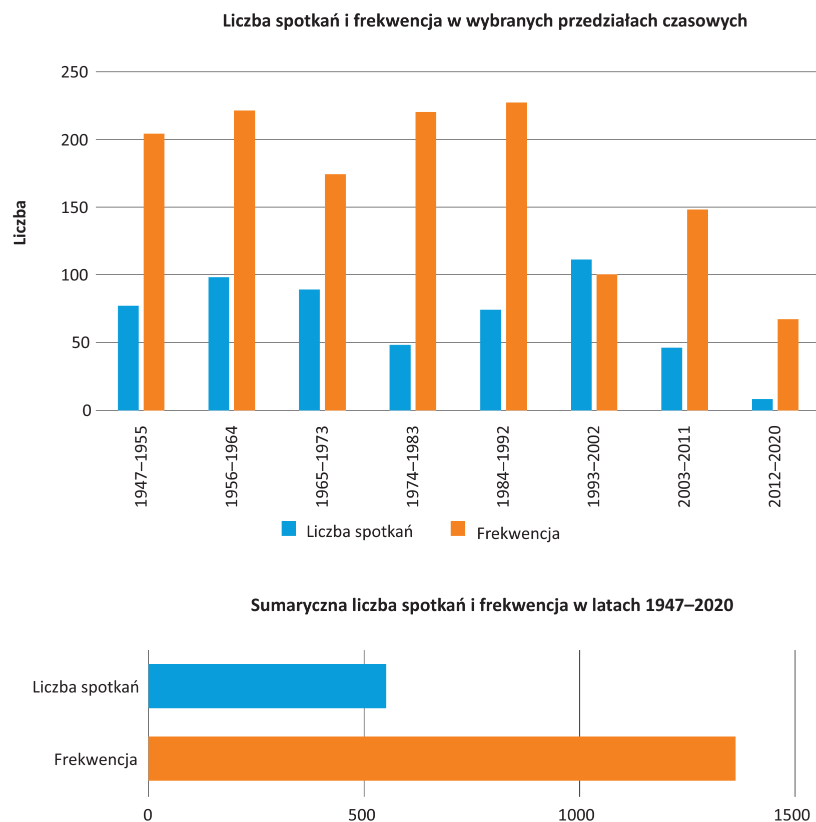

Ryc. 10.7.8. Konferencja łąkarska w Wyszkowie *Zróżnicowanie regionalne roślinności łąk*, 2018 r. Dr Dorota Gawenda-Kempczyńska omawia zagadnienia teoretyczne podczas sesji terenowej (**A**) (fot. Iwona Paszek). Uczestnicy konferencji nad brzegiem Bugu w Szuminie (**B**) (fot. Dariusz Krzęcio)

świętowano 80-lecie urodzin prof. dr hab. Jadwigi Wilkoń-Michalskiej, z udziałem wielu polskich botaników z różnych ośrodków akademickich (Ryc. 10.7.10).

Specyfiką działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego jest popularyzacja wiedzy botanicznej. Zarząd Oddziału Toruńskiego w wielu okresach swojej aktywności prowadził różne akcje popularyzacyjne dla nauczycieli, uczniów oraz innych osób (Noryśkiewicz, Załuski 2005). Były to głównie prelekcje lub zajęcia praktyczne, w tym wycieczki. Początkowo w Oddziale były powoływane specjalne komisje, które współdziałały z Komisją Popularyzacji Wiedzy Botanicznej, istniejącą na szczeblu centralnym Towarzystwa. Do 1976 roku działalność ta była dotowana przez Zarząd Główny PTB, a liczba zajęć prowadzonych w jednym roku wahała się od 9 do nawet 47.

Szczególnie owocne były zajęcia dla uczniów szkół średnich, organizowane w latach 1989–2010, głównie przez dr Andrzeja Noryśkiewicza. Cykle zajęć w danym semestrze były ściśle zaplanowane, a pisemne zawiadomienia o tych zajęciach (wraz z programem posiedzeń Oddziału) systematycznie przekazywane do szkół (Ryc. 10.7.11). Były to głównie wykłady, niekiedy ćwiczenia, prowadzone dla uczniów z liceów ogólnokształcących z Torunia, Bydgoszczy

Ryc. 10.7.9. Posiedzenia naukowe Oddziału Toruńskiego PTB zorganizowane w latach 1947–2020

Ryc. 10.7.10. Uroczyste posiedzenie Oddziału Toruńskiego w 2001 r., z okazji 80-lecia urodzin prof. Jadwigi Wilkoń-Michalskiej (członka honorowego PTB). Jubilatka siedzi w pierwszym rzędzie, druga od lewej strony (fot. Alina Dauksza-Wiśniewska)

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
ODDZIAŁ TORUŃSKI

LISTOPAD 1999 – LUTY 2000

PROGRAM POSIEDZEŃ

- **03. 11. 1999 (ŚRODA) godz. 12^{15} (Sala Rady Wydziału)** Członkowie Toruńskiego Oddz. PTB na konferencjach krajowych i zagranicznych w 1999 r.
- **17. 11. 1999 (ŚRODA) godz. 12^{15} (Sala Rady Wydziału)** **Prof. dr hab. Z. Bargiel**: Emocje a intelekt *(wspólnie z Polskim Towarzystwem Przyrodników im. M. Kopernika)*.
- **08. 12. 1999 (ŚRODA) godz. 12^{15} (Sala Rady Wydziału)** **Mgr A. Brożyna, N. Sypniewska**: Słońce a raki skóry.
- **12. 01. 2000 (ŚRODA) godz. 12^{15} (Sala Rady Wydziału)** **Mgr A. Oleksa, W. Ejankowski**: Wrażenia przyrodników z wyprawy na Kaukaz.
- **26. 01. 2000 (ŚRODA) godz. 12^{15} (Sala Rady Wydziału)** **Dr hab. Adam Barcikowski**: „Raport o stanie świata" na koniec wieku.
- **09. 02. 2000. (ŚRODA) godz. 12^{15} (Sala Rady Wydziału)** **Dr D. Smoliński**: Aktualne metody badania jądra komórkowego.
- **23. 02. 2000. (ŚRODA) godz. 12^{15} (Sala Rady Wydziału)** **Dr J. Tyburski**: Aktywne formy tlenu w patogenezie roślin.

ZAJĘCIA DLA MŁODZIEŻY SZKÓŁ ŚREDNICH

- **25. 11. 1999 (czwartek) godz. 16^{30} (sala II)** **Dr hab. Andrzej Zielski:** Bioklimatyczne strefy Ziemi.
- **16. 12. 1999 (czwartek) godz. 16^{30} (sala I)** **Dr hab. Wanda Gugnacka-Fiedor:** Różnorodność biotyczna tundry.
- **13. 01. 1999 (czwartek) godz. 16^{30} (sala I)** **Dr hab. Adam Barcikowski:** Funkcjonowanie lądowych ekosystemów Antarktyki.

INFORMACJE

ADRESY I TELEFONY:

Toruński Oddział PTB 87 – 100 Toruń, ul. Gagarina 9
dr hab. Wanda Gugnacka – Fiedor (tel. 611-47-24) – przewodnicząca
dr hab. Tomasz Załuski (611-47-96) – zastępca przewodniczącego
sekretarz
dr Lucjan Rutkowski (611-44-53) – skarbnik
dr Andrzej Noryśkiewicz (611-45-72) – członek zarządu ds. współpracy ze szkołami średnimi

Ryc. 10.7.11. Zawiadomienie o programie posiedzeń Oddziału Toruńskiego, w tym zajęć dla młodzieży z przełomu 1999 i 2000 roku

i innych miast regionu. Niejednokrotnie frekwencja na tych wykładach wynosiła ponad 150 osób (Noryśkiewicz, Załuski 2005). Przykładem spotkania o rekordowo wysokiej liczbie słuchaczy był wykład pt. *Seks w skali mikro, czyli komórka, z której powstałeś*, wygłoszony przez prof. Elżbietę Bednarską w listopadzie 1994 r. W największej sali w Instytucie Biologii UMK zmieściło się wówczas prawie 450 osób, ale około 100 uczniów pozostało z braku miejsca za drzwiami. W ostatnim okresie zajęcia dla młodzieży szkół średnich zmieniły swój charakter. Wzrosło zainteresowanie biologią molekularną, genetyką, biotechnologią i jednocześnie zmalało zapotrzebowanie na tego typu regularne akcje. Od roku 2010 Oddział Toruński PTB zaprzestał systematycznych akcji popularyzujących botanikę.

10.7.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Wprawdzie istnieje wyraźna tendencja spadkowa w aktywności organizacyjnej i naukowej Oddziału Toruńskiego PTB w ostatnich latach, jednak dla okresu minionych 35 lat można dostrzec kilka pozytywnych aspektów działalności. Są one wymienione poniżej.

1. Godność członka honorowego PTB otrzymało po roku 1985 kilku botaników z Oddziału Toruńskiego: prof. Jan Walas, prof. Marian Michniewicz, prof. Jadwiga Wilkoń-Michalska i prof. Alicja Górska-Brylass. Łącznie z prof. Janem Zabłockim, uhonorowanym tą godnością w 1969 roku, jest to 5 osób z Oddziału Toruńskiego.
2. Za popularyzację wiedzy botanicznej dr Andrzej Noryśkiewicz został wyróżniony w 2004 r. w Toruniu Medalem im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego. Z kolei prof. Jan Kopcewicz w 2013 r. w Olsztynie otrzymał Medal im. Prof. Władysława Szafera.
3. Ważnym osiągnięciem była wspólna organizacja 53. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Toruniu i Bydgoszczy, przygotowanego przez Oddziały Toruński i Bydgoski PTB (Ryc. 10.7.6). Należy podkreślić wysoką liczbę uczestników biorących udział w tym przedsięwzięciu (595 osób), szeroką i bogatą tematykę stacjonarnych sesji naukowych oraz sesji terenowych. Trwałym efektem organizacji Zjazdu są wydane w formie książkowej: program, streszczenia referatów i plakatów oraz przewodnik wycieczkowy.

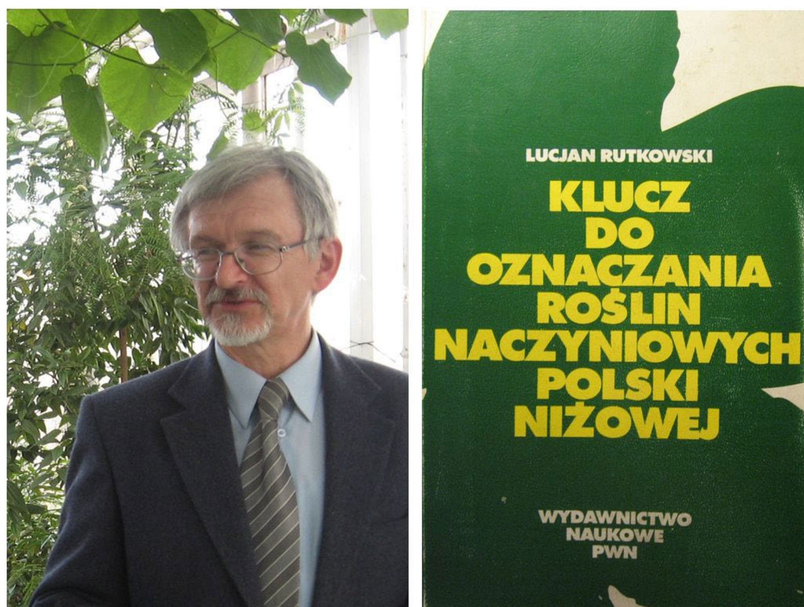
Ryc. 10.7.12. Pierwsza i ostatnia strona okładki książki pt. *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy, z przeszłości i teraźniejszości*, wydanej w 2005 r. Na ostatniej stronie widnieje treść autorskiej notatki własnoręcznie napisanej przez Ryszarda Bohra

4. Jako pokłosie 53. Zjazdu powstała ważna pozycja książkowa *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości* – zbiorowe opracowanie, zestawiające informacje o instytucjach, osobach i Polskim Towarzystwie Botanicznym w obu miastach w aspekcie historycznym (Załuski i in. 2005) (Ryc. 10.7.12).
5. Na pozytywną ocenę zasługuje podjęcie inicjatywy organizowania (przez oba Oddziały) ogólnopolskich konferencji łąkarskich z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian*, których dotychchczas odbyło się 7.
6. Ważną formą działalności Oddziału Toruńskiego PTB sprzed kilkunastu lat (głównie 1989–2007), promującą uczelnię i nauki biologiczne, były systematycznie prowadzone zajęcia dla młodzieży szkół średnich, oferujące szeroką gamę tematów, cieszące się bardzo dużą popularnością.

10.7.5. Podsumowanie

Oddział Toruński PTB ukształtował się w oparciu o utworzony w 1945 roku Uniwersytet Mikołaja Kopernika i przybyłych z zewnątrz botaników (w pierwszym okresie z Wilna, później z Krakowa). Początkowo miał zasięg ponadregionalny, jednak powstanie Oddziałów PTB w Gdańsku i pobliskiej Bydgoszczy w 1952 roku zawęziły zasięg oddziaływania.

Szczególnym wyzwaniem dla Oddziału Toruńskiego było zorganizowanie 22. Zjazdu PTB w roku 1948, które zostało powierzone Oddziałowi krótko po jego zawiązaniu. Oddział zapraszał również botaników na Zjazdy w 1960 i 1975 roku. Jednak największym merytorycznie i logistycznie był 53. Zjazd PTB. Członkowie Oddziału Toruńskiego często organizowali lub inicjowali w ramach swoich Sekcji ogólnopolskie i międzynarodowe konferencje i warsztaty. Znacząca jest aktualna współpraca z Oddziałem Bydgoskim przy organizacji cyklu konferencji łąkarskich. W sytuacji, gdy tradycyjne spotkania referatowe są w regresie, aktywność w prowadzeniu warsztatów i konferencji nabiera szczególnej wagi.

Ryc. 10.7.13. Dr Lucjan Rutkowski i klucz do oznaczania roślin jego autorstwa; I wydanie z 1997 r. (fot. Tomasz Załuski)

Należy na koniec stwierdzić, że poza działalnością w ramach Polskiego Towarzystwa Botanicznego, wykazywaną w kolejnych sprawozdaniach naszego Oddziału, istnieje aktywny udział jego członków w krajowych i międzynarodowych organizacjach i innych gremiach o charakterze naukowym, doradczym, popularyzatorskim i wydawniczym. Zatem wiele ważnych osiągnięć toruńskiego ośrodka akademickiego (np. w zakresie biologii komórki, fizjologii roślin, ekologii i taksonomii roślin) nie jest w niniejszym opracowaniu wymienionych. Przykładem może być tu znane w całej Polsce dzieło autorstwa Lucjana Rutkowskiego pt. *Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej* (Ryc. 10.7.13), ewidentnie promujące toruńską szkołę botaniczną.

Stare buki na wydmie nadmorskiej w Rezerwacie Babnica (fot. Jacek Herbich)
Panorama Gdańska nad Mołtawą (fot. Jacek Herbich)

10.8. Oddział Gdański (1952)

Jacek Herbich

Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody
Wydział Biologii, Uniwersytet Gdański
ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk
e-mail: jacek.herbich@ug.edu.pl

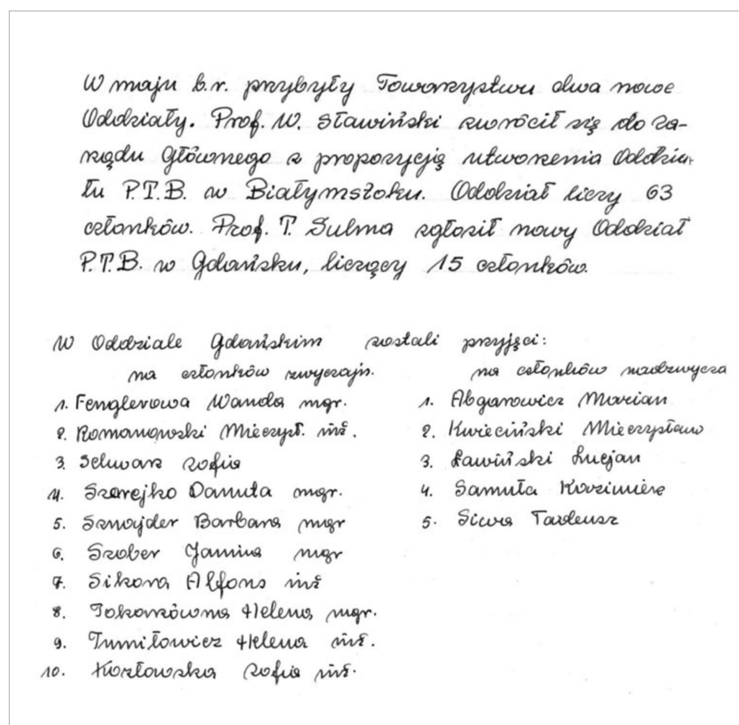
DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-09

Herbich J. (2022). Oddział Gdański (1952). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 270–283.

10.8.1. Słowo wstępne

Dzieje Oddziału Gdańskiego są wyraźnym odbiciem powojennego rozwoju botaniki w Trójmieście. Zaczęły się w Zakładzie Botaniki Politechniki Gdańskiej (najwcześniej po wojnie uruchomionej wyższej uczelni w Gdańsku) oraz inicjatywy prof. Tadeusza Sulmy, którą przedstawił Zarządowi Głównemu PTB na zebraniu w dniu 12 czerwca 1952 r. (Ryc. 10.8.1). Dzień ten był pierwszym dniem rozpoczynającym oficjalnie 70-letnią historię Oddziału Gdańskiego, którego tymczasowy Zarząd funkcjonował już od 15 marca 1952 r.

Siedziba Oddziału Gdańskiego (OG) początkowo mieściła się w Politechnice Gdańskiej, gdzie w Zakładzie Botaniki pracował wówczas prof. Tadeusz Sulma, założyciel Oddziału (jeszcze jako członek Oddziału Krakowskiego). W 1955 roku siedziba Oddziału została przeniesiona do Akademii Medycznej, gdzie w Zakładzie Botaniki Farmaceutycznej i Zakładzie Upraw Roślin Leczniczych Akademii Medycznej w Gdańsku-Wrzeszczu pracowała większość członków – założycieli Oddziału. Prof. T. Sulma pełnił funkcję jego przewodniczącego nieprzerwanie do 1977 r. Spośród członków przyjętych do PTB na zebraniu Zarządu Głównego w 1952 r. warto zwrócić uwagę na kilka nazwisk: Helena Tokarzówna – to badaczka zbiorowisk leśnych, wieloletni skarbnik Oddziału i później przez kilka lat jego przewodnicząca; Zofia Schwarz wsławiła się badaniami flor na Żuławach; Alfons Sikora już w chwili wstąpienia do PTB i potem do lat 70. był wojewódzkim konserwatorem przyrody w Gdańsku; Mieczysław Kwieciński – znakomity tłumacz publikacji botanicznych i geograficznych na język angielski, który, jak sam mi kiedyś powiedział, z sukcesem prowadził spór językowy z wydawnictwem Oxford University Press. Wygrał także spór lingwistyczny z angielskim recenzentem dotyczący języka tłumaczonego przez niego mojego artykułu. Do lat 70. XX w. siedziba OG mieściła się na Wydziale Farmacji Akademii Medycznej, a jego pracownicy tworzyli cały zarząd (Tab. 10.8.1).

W maju b.r. przybyły Towarzystwu dwa nowe Oddziały. Prof. W. Stawiński zwrócił się do Zarządu Głównego z propozycją utworzenia Oddziału P.T.B. w Białymstoku. Oddział liczy 63 członków. Prof. T. Sulma zgłosił nowy Oddział P.T.B. w Gdańsku, liczący 15 członków.

W Oddziale Gdańskim zostali przyjęci:

na członków zwyczajn.

1. Fenglerowa Wanda mgr.
2. Romanowski Mieczysł. inż.
3. Schwarz Zofia
4. Szarejko Danuta mgr.
5. Snowjder Barbara mgr
6. Szober Janina mgr
7. Sikora Alfons inż
8. Tokarzówna Helena mgr.
9. Tumiłowicz Helena inż.
10. Kozłowska Zofia inż.

na członków nadzwycza

1. Abgarowicz Marian
2. Kwieciński Mieczysław
3. Ławiński Lucjan
4. Samuta Kazimierz
5. Siewa Tadeusz

Ryc. 10.8.1. Wyciąg z protokołu Zarządu Głównego PTB z dnia 12 VI 1952 r. dokumentujący powołanie dwóch Oddziałów: Białostockiego i Gdańskiego

Tabela 10.8.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Gdańskiego PTB w latach 1952–2022

Lata	Zarząd Oddziału		Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Członkowie	
1952	Tadeusz Sulma	**S.** Tadeusz Jelinowski; **Sk.** Helena Tokarz	–
1970		**W.** Hanna Piotrowska, Stanisław Gill; **S.** Tadeusz Jelinowski; **Sk.** Helena Tokarz; **SPWB** Zofia Schwarz; **Czł.** Ryszard Markowski, Tadeusz Małek	**P.** Tadeusz Czachla; **Czł.** Stanisława Wojnarowska
1975		**S.** Tadeusz Jelinowski; **Sk.** Barbara Witek	–
1977	Karol Bijok	**W.** Hanna Piotrowska; **S.** Jacek Herbich; **Sk.** Marcin Pliński; **SD** Hanna Piotrowska; **SPWB** Zofia Schwarz	**P.** Helena Tokarz; **Czł.** Tadeusz Czachla
1980	Hanna Piotrowska	**S.** Jacek Herbich; **Sk.** Małgorzata Latałowa; **SPWB** Krystyna Burkiewicz	**P.** Tadeusz Czachla; **Czł.** Krystyna Wierzchowska-Renke, Teresa Pawlak
1983		**W.** Helena Tokarz; **S.** Jacek Herbich; **Sk.** Małgorzata Latałowa	**P.** Tadeusz Czachla; **W.** Włodzimierz Chojnacki; **Czł.** Krystyna Wierzchowska-Renke
1986	Helena Tokarz	**S.** Krystyna Szmeja; **Sk.** Jadwiga Ochocka; **SPWB** Ryszard Markowski	
1989		**S.** Krystyna Szmeja; **Sk.** Jadwiga Ochocka	
1992	Małgorzata Latałowa	**W.** Józef Szmeja; **S.** Dariusz Szlachetko; **Sk.** Jolanta Miądlikowska	**P.** Hanna Piotrowska; **Czł.** Krystyna Szmeja, Ryszard Markowski
1995		**W.** Józef Szmeja; **S.** Joanna Jarosińska; **Sk.** Piotr Rutkowski	**P.** Maria Herbichowa; **Czł.** Ryszard Markowski, Tadeusz Jelinowski
1998	Wiesław Fałtynowicz	**W.** Małgorzata Latałowa; **S.** Joanna Jarosińska; **Sk.** Piotr Rutkowski	**P.** Krystyna Burkiewicz; **Czł.** Ryszard Markowski Michał Buliński
2001	Jacek Herbich	**W.** Dariusz Szlachetko; **S.** Monika Badura; **Sk.** Piotr Rutkowski; **Czł.** Krystyna Burkiewicz, Igor Kosiński, Martin Kukwa, Elżbieta Mazurek	**P.** Michał Machnikowski; **Czł.** Michał Buliński, Ryszard Markowski
2004		**S.** Monika Badura; **Sk.** Krystyna Burkiewicz; **Czł.** Ryszard Markowski, Michał Buliński, Martin Kukwa	**Czł.** Piotr Rutkowski, Bartłomiej Hajek, Renata Afranowicz
2007		**S.** Monika Badura; **Sk.** Krystyna Burkiewicz	**Czł.** Renata Afranowicz, Agnieszka Budyś, Bartłomiej Hajek
2010		**W.** Michał Machnikowski; **S.** Monika Badura; **Sk.** Krystyna Burkiewicz; **Czł.** Dagmara Macioch	**P.** Agnieszka Sadowska; **Czł.** Renata Afranowicz, Bartłomiej Hajek
2013		**W.** Monika Badura; **S.** Magdalena Lazarus; **Sk.** Krystyna Burkiewicz; **Czł.** Bartłomiej Hajek	**Czł.** Martin Kukwa, Marta Kolanowska, Alicja Robionek
2016		**W.** Monika Badura; **S.** Magdalena Lazarus; **Sk.** Bartłomiej Hajek	**P.** Anna Butowska; **Czł.** Martin Kukwa, Renata Afranowicz-Cieślak
2019		**W.** Krzysztof Banaś; **S.** Magdalena Lazarus; **Sk.** Joanna Musznicka-Święta	

Czł. – Członek; **P.** – Przewodniczący; **SPWB** – Sekcja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej; **SD** – Sekcja Dendrologiczna; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik; **W.** – Wiceprzewodniczący

W 1967 roku, w związku z planowanym utworzeniem Uniwersytetu Gdańskiego (co nastąpiło w 1970 r.), jeszcze w Wyższej Szkole Pedagogicznej, powstała Katedra Botaniki mieszcząca się w budynku dawniejszej szkoły podstawowej w Gdyni. Rozwijała się, rosła, parokrotnie zmieniała nazwę i w końcu przeobraziła się w istniejące obecnie dwie katedry – Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody oraz Ekologii Roślin. Niedługo po 1967 r. z ówczesnej Katedry Botaniki wydzieliła się Katedra Anatomii i Cytologii Roślin, a także powstała Katedra Fizjologii Roślin. Organizacja i rozwój nowych jednostek botanicznych spowodowały wzrost liczby członków i wpłynęły zarówno na zmianę siedziby OG, jak i składy zarządów. W związku z tym od 1975 r. w ich skład zaczęli

wchodzić pracownicy uniwersytetu, a od 1977 (z krótką przerwą w latach 1986–92, kiedy „oddali władzę" pracownikom Akademii Medycznej) budowali całość zarządu Oddziału. Pogłębiające się z czasem trudności lokalowe sprawiły, że zajęcia dydaktyczne prowadziliśmy w Klubie Kolejarza na dworcu PKP w Gdyni, w Yacht Klubie, a nawet w teatrze, ale zebrania PTB odbywały się tylko w salach uniwersyteckich. Siedziba OG wraz z rosnącym rozproszeniem różnych jednostek biologicznych, od Gdyni poprzez Gdańsk-Wrzeszcz do Gdańska Głównego, a także w ślad za dominującymi w Zarządzie Oddziału geobotanikami przeniosła się na kilkanaście lat do Wrzeszcza, do budynków zlikwidowanego Studium Wojskowego UG (gdzie jedną z późniejszych naszych sal wykładowych i miejscem części zebrań Oddziału był …garaż dla armaty). Od 2012 r. siedziba Oddziału Gdańskiego mieści się w budynku Wydziału Biologii w kampusie uniwersyteckim, przy ul. Wita Stwosza w Gdańsku Oliwie.

10.8.2. Działalność organizacyjna

Wraz z rozwojem ośrodka botanicznego w Gdańsku rosła liczba członków OG PTB. Przez wiele lat utrzymywała się ona na poziomie 45–55 osób. Pod koniec XX w. zaczęła rosnąć osiągając w 2004 r. swoje bezwzględne maximum, które wynosiło 92 członków. Interesująco wygląda struktura osobowa Oddziału z perspektywy stopni naukowych. W latach 70. zdecydowanie dominowali magistrzy, którzy w miarę rozwoju naukowego stawali się doktorami i pod koniec lat 80. ich liczba stanowiła większość. Pod koniec lat 90. zaczęła wzrastać liczba doktorów habilitowanych, ale i studentów biologii. Wzrost liczebności pierwszych z wymienionych jest oczywistym efektem dojrzewania naukowego młodej uczelni. Bardziej interesujące było pojawienie się studentów, którzy zapisywali się do PTB zainteresowani zbliżającym się zjazdem w 1998 r. Stanowili oni nieocenioną pomoc techniczną przy jego organizacji, jak np. pakowanie zestawów materiałów zjazdowych, czy dyżury w punktach informacyjnych. Ich liczba była jeszcze wysoka do 2007 r. potem Oddział zaczął się kurczyć – studenci odchodzili z uczelni po ukończeniu studiów i w znacznej części tracili kontakt z PTB. Jednocześnie z powodu braku aktywności, a często nawet zainteresowania objawiającego się permanentnym niepłaceniem składek i absencją na spotkaniach, po zasadniczej zmianie składu zarządu OG na mocy Statutu byli ostatecznie skreślani z listy członków. Obecnie Oddział liczy 45 osób. Pod względem miejsca zatrudnienia dominują pracownicy i doktoranci Wydziału Biologii UG. Strukturę i skład zarządów Oddziału w poszczególnych kadencjach przedstawia Tab. 10.8.1.

10.8.3. Działalność naukowa

Przez kilka dekad najliczniej reprezentowaną naukową specjalnością członków Oddziału była szeroko rozumiana geobotanika, ale znaczący był i jest nadal także udział paleobotaniki i taksonomii roślin. Według stanu sprzed ćwierćwiecza znaczącą rolę odgrywali także fizjologowie, cytologowie i algologowie; reprezentowani byli także leśnicy, gleboznawcy, rolnicy, chemicy i farmaceuci[1]. Przedstawiciele innych specjalności obecnie są reprezentowani przez pojedyncze osoby.

Corocznie odbywało się po kilka zebrań OG. Część z nich, zwłaszcza w latach 70. i 80. XX w. była organizowana wspólnie z Gdańskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. M. Kopernika (w latach 1975–1985 było to 21, czyli blisko 1/3 posiedzeń). Pojedyncze zebrania były organizowane razem z innymi towarzystwami, jak Sekcją Ornitologiczną Polskiego Towarzystwa (P.T.) Zoologicznego, P.T. Farmaceutycznym, P.T. Biochemicznym, P.T. Genetycznym. Do lat 80. przeważająca większość referatów na spotkaniach naukowych była wygłaszana przez członków Oddziału Gdańskiego, a w latach 90. znacząca część zebrań odbywała się z udziałem prelegentów

[1] Herbich 1986, Odział Gdański, *Wiad. Bot.* 30 3–4: 331–336

zaproszonych z innych ośrodków, w tym także członków PTB. Średnia frekwencja na zebraniu w latach 1991–2020 wynosiła blisko 17 osób i wahała się od rekordowej liczby 52 do zaledwie 6 (z bardzo wąsko specjalistycznym referatem); najwyższa była w latach 1997–2008. Później liczba uczestników spotkań obniżała się, podobnie jak i liczba zebrań. Przyczyna była dość prozaiczna: spadek zainteresowania i brak chętnych do przygotowania referatów niedających żadnego profitu naukowego. W związku z tym w 2017 r. zmieniono formułę zebrań i monotematyczne popołudniowe spotkania z jednym referatem zostały zastąpione przez odbywające się w sobotnie przedpołudnia kilkugodzinne sesje, z 2–3 obszernymi referatami i kilkoma 15-minutowymi komunikatami; ich streszczenia są publikowane na internetowej stronie PTB. Te sesje w latach 2017–2019 były organizowane wspólnie przez Zarząd OG PTB, Sekcję Paleobotaniczną, Sekcję Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, Katedrę Ekologii Roślin UG i Katedrę Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody UG (w 2020 r. ze względu na rygory związane z pandemią zawieszono zebrania naukowe).

Zebrania od początku miały charakter otwarty, w związku z czym goście, nie będący członkami PTB, stanowili od 1/4 do połowy uczestników, a kilkakrotnie nawet większość. W wielu przypadkach ci goście, będący często naszymi studentami, zapisywali się później do PTB. Tematyka zebrań była bardzo zróżnicowana (Tab. 10.8.2) określana przez specjalność naukową prelegenta, w praktyce jednak nie różniła się zbytnio od wewnątrz katedralnego seminarium. Dlatego też od początku nowego stulecia rozszerzyliśmy tematykę zebrań. W części było to odbiciem składu osobowego Oddziału, w którym dominują osoby pracujące w terenie, a tej zmianie także sprzyjała rosnąca swoboda podróżowania i większe możliwości prowadzenia badań na innych kontynentach. Pojawiły się więc prezentacje krajobrazów przyrodniczych nie tylko państw europejskich, ale praktycznie wszystkich kontynentów. Prezentowali je zarówno botanicy z Oddziału Gdańskiego, jak

Tabela 10.8.2. Zestawienie tematyki i liczby referatów wygłoszonych na zebraniach Oddziału Gdańskiego PTB

Tematyka referatów	Liczba 1971–1985	Liczba 1991–2020
Geobotanika, ekologia, fitosocjologia w badaniach w kraju	35	32
Geobotaniczne i przyrodnicze krajobrazy innych krajów, zwł. egzotycznych	–	15
Badania ekologiczne w krajach polarnych	–	5
Mykologia, lichenologia	–	12
Paleobotanika	3	13
Ochrona przyrody	7	9
Florystyka, taksonomia	5	7
Archeobotanika	–	2
Aeropalinologia	–	2
Dendrochronometria	–	1
Etnobotanika	–	1
Roślinność w sztuce (fotografika, film, malarstwo)	–	3
Ziołolecznictwo, rośliny lecznicze i przemysłowe	6	3
Agrobotanika, leśnictwo	2	4
Dendrologia, ogrody botaniczne	2	3
Genetyka	2	1
Biochemia	1	1
Kartografia, teledetekcja, GIS	1	1
Geografia regionalna i fizyczna	3	1
Okolicznościowe, biografie	3	3
Cytologia, morfologia roślin	4	–
Fizjologia roślin	3	–
Wirusologia	1	–
Sumaryczna liczba wygłoszonych referatów	78	119

i znawcy innych dziedzin, wśród których najczęściej byli ekologowie zwierząt i polarnicy. W referatach prezentowano wyniki własnych badań naukowych, jak i przyrodnicze fascynacje pochodzące z prywatnych wyjazdów. Wśród zaproszonych prelegentów był nawet jeden z dwóch pierwszych polskich zdobywców Bieguna Północnego – Wojciech Moskal. Wszystkie były ilustrowane pięknymi zdjęciami. Kilka prezentacji dotyczyło fotografii przyrodniczej w wydaniu znakomitych fotografików, w tym nawet członka Stowarzyszenia Polskich Artystów Fotografików – Janusza Hereźniaka z Łodzi, Gdańskiego Towarzystwa Fotograficznego i innych. Nie brakowało także problematyki krajowej i regionalnej, zarówno dotyczącej badań fizjograficznych, jak i metodyki, np. badań taksonomicznych i ochrony przyrody. Zestawienie tematyki zagadnień poruszanych na zebraniach, co do których zachowała się pełna dokumentacja, ilustruje tabela Tab. 10.8.2. Zawarta w niej problematyka jest także odbiciem obecnego składu Oddziału, w którym ponad połowę stanowią członkowie Sekcji Geobotaniki i Ochrony Przyrody (27 osób), a na drugim miejscu są członkowie Sekcji Paleobotaniki oraz Taksonomii Roślin Naczyniowych (po 8 osób)[2].

W niespełna 70-letniej historii Oddziału Gdańskiego, jego członkowie trzykrotnie podjęli się organizacji Zjazdów PTB (Tab. 10.8.3).

Tabela 10.8.3. Zjazdy PTB zorganizowane w Gdańsku przez Oddzial Gdański PTB

Nr Zjazdu	Data Tytuł zjazdu	Liczba			
		uczestników	referatów	posterów	sesji terenowych
29	26–29 VIII 1955 *Problematyka botaniczna Pomorza*	300	10 plenarnych 8 w sekcjach	0	6
39	4–7 IX 1969	300	5 plenarnych 141 w sekcjach	0	3
51	15–19 IX 1998 *Botanika polska u progu XXI wieku*	805, w tym 17 zagranicznych	186	386	8

Zgodnie z projektem przedstawionym członkom Zarządu Głównego w dniu 18 grudnia 1954 r. przez przewodniczącego OG prof. T. Sulmę, **29. Zjazd PTB** miał charakter regionalny. Jednoznacznie dowodzi tego tematyka sesji plenarnych i terenowych.

Referaty plenarne wygłosili:

1. W. Szafer – *Geneza szaty roślinnej Pomorza*,
2. R. Galon – *Charakterystyka geograficzno-fizyczna Pomorza*,
3. J. Kornaś – *Badania flory i roślinności Bałtyku, cz. I Badania bentosu*,
4. A. Kumek – *Badania flory i roślinności Bałtyku, cz. II Badania planktonu*,
5. T. Sulma – *Główne problemy botaniczne Pomorza*,
6. R. Kobendza – *O florze wydm nadmorskich i śródlądowych*,
7. A. Matulewicz – *Utrwalanie roślinności wydm*,
8. T. Sulma – *Przyrodnicze podstawy gospodarki rolnej na Żuławach*,
9. S. Białobok – *Perspektywy uprawy topoli na Żuławach*,
10. Z. Czubiński – *Jeziora i torfowiska Pomorza*.

Zebrania w sekcjach miały dwojaki charakter: organizacyjny – w Dendrologicznej i nowo utworzonej Paleobotanicznej oraz naukowy w Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin oraz Ekologii i Socjologii Roślin (obecnie: Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej). Podczas sesji naukowych wygłoszono 4 referaty. W 2 sesjach terenowych odbyły się „wycieczki na wydmy Łeby i Żuławy", w pierwszej z nich wzięło udział aż 214 osób. Z krótkich sesji warto wspomnieć o zwiedzaniu Parku Oliwskiego i odkrywek z florą trzeciorzędową w Chłapowie (między Władysławowem i Rozewiem).

[2] Część należy do 2 lub więcej sekcji, ale u większości jedną z nich jest Sekcja Geobotaniki i Ochrony Przyrody

Pomimo deklarowanego regionalnego charakteru, na Zjeździe zapadły ważne decyzje i rezolucje na przyszłość. Wśród nich jest m.in. wniosek o „przyspieszenie realizacji Wolińskiego i Łebskiego Parku Narodowego oraz racjonalnej ze stanowiska naukowego sieci rezerwatów woj. pomorskiego". Wśród postulatów jest także wniosek dotyczący „rychłego utworzenia […] stacji badawczej nad Bałtykiem" i określający merytoryczny zakres jej badań; prowadzonych od ponad 50 lat na Uniwersytecie Gdańskim. Warto tu dodać, że hełm nurkowy, używany podczas podwodnych badań zespołu prof. J. Kornasia w Zatoce Puckiej, zachował się i jest eksponowany w Fokarium przy Stacji Morskiej UG w Helu. I kolejne cytaty z podsumowania protokołu pozjazdowego:

> Dyskusje dotyczące Zjazdu P. Tow. Botanicznego w Gdańsku w 1955 r. pozwoliły uświadomić sobie konieczność planowania Zjazdów, a właściwie problematyki Zjazdu na dłuższy okres czasu, który by pozwolił na odpowiednie przygotowanie prac naukowych w poszczególnych ośrodkach badawczych. Wtedy Zjazdy PTBot. osiągną wyższy poziom naukowy i przede wszystkim staną się zjawiskiem pobudzającym i organizującym botanikę polską. Każdy taki Zjazd z problematyką zaplanowaną na kilka lat naprzód, będzie nie tylko podsumowaniem osiągnięć z określonej dziedziny botaniki, ale jednocześnie wskaże nowe drogi w realizacji zadań naukowych dotychczas nie rozwiązanych. […] w moim (niestety podpis autora całego podsumowania Zjazdu jest nieczytelny) przekonaniu zjazd ten był naprawdę przełomowym […] przede wszystkim dlatego, że w dyskusjach pozjazdowych jako materiał doświadczalny, zdołaliśmy zrozumieć i sprecyzować sobie konkretne zadania Zjazdu Pol. Towarzystwa Botanicznego i uznaliśmy konieczność długofalowego planowania problematyki naukowej Zjazdów…

Ten 30-stronicowy, dokument pisany pięknym, niemal kaligraficznym charakterem pisma, zawiera nie tylko „dane statystyczne" dotyczące liczby referatów itp., ale nawet zamieszcza krótkie streszczenia wypowiedzi w dyskusji po każdym z wystąpień.

39. Zjazd PTB (1969) zaczął się uczczeniem 60-lecia pracy naukowej prof. Władysława Szafera, który po uroczystym wstępie wygłosił referat pt. *Zagadnienia ewolucyjne w ekologii kwiatów*. Z czterech referatów plenarnych pierwszy, prof. H. Czeczottowej ściśle wiązał się z miejscem zjazdu – *O bursztynie bałtyckim w aspekcie przyrodniczym*, dwa następne dotyczyły zagadnień fundamentalnych dla botaniki: Prof. B. Pawłowski przedstawił *Schemat filogenetyczny świata roślinnego*, a prof. J. Szweykowski zaprezentował *Osiągnięcia współczesnej biologii a nasze poglądy na system roślinny*. Z tym ostatnim wiąże się anegdota. We wstępie swej wypowiedzi prof. J. Szweykowski podzielił świat żywy na trzy królestwa: bezjądrowców, jednojądrowców i wielojądrowców. Kiedy na uroczystej kolacji jej uczestnicy zostali podzieleni według kryterium wiekowego i rozmieszczeni w kilku salach restauracji (żeby starsi, na ogół od dawna znający się, mogli swobodnie rozmawiać), natychmiast młodzi prześmiewcy, rozsadzeni w innych pomieszczeniach, nazwali salę zgromadzonych w niej seniorów „pierwszym królestwem" (Ryc. 10.8.2–10.8.9).

W obradach sekcyjnych dominowała tematyka fizjologiczna (42 referaty), na drugim miejscu znalazła się geobotanika (30), dalej anatomia i cytologia roślin (19), a po 11–13 wystąpień dotyczyło systematyki roślin, mykologii, dendrologii, paleobotaniki. Warto tu dodać, że cały oddział liczył wówczas zaledwie 27 członków (w tym 3 emerytów), a organizacją Zjazdu aktywnie zajmowało się zaledwie kilkanaście osób. Bez wydatnej pomocy naszych studentów (np. w punktach informacyjnych), i tak niełatwa organizacja byłaby, jak to dziś widzę, na granicy „wytrzymałości materiału" osób bezpośrednio zaangażowanych w przygotowanie i prowadzenie Zjazdu. Miejsca wybrane do prezentacji w sesjach terenowych uwzględniały już własne rozpoznanie terenu przez młodych botaników gdańskich (sesja terenowa na Pojezierzu Kaszubskim) i kompleksowe badania botaniczne szaty roślinnej Słowińskiego Parku Narodowego, prowadzone w ośrodku poznańskim przy znaczącym udziale „nowych gdańszczan" bezpośrednio po utworzeniu Parku. Trzecia sesja, obejmująca Żuławy, szła tropem badań zespołu prof. T. Sulmy. Na Pojezierzu Kaszubskim po części szliśmy śladami przedwojennych badaczy – prof. A. Wodziczki, dr F. Krawca (rezerwat Staniszewskie Błoto), prof. J. Urbańskiego (Jar Raduni, późniejszy rezerwat) i późniejszych badaczy, w tym zwłaszcza prof. I. Dąmbskiej (jeziora lobeliowe).

Z kaszubskiej sesji terenowej, jako jeden z prowadzących ją, pamiętam dwa zdarzenia. Kiedy w przepięknym Jarze Raduni pokazując rośliny wyjątkowo tam bogatego runa grądu doszedłem do

Ryc. 10.8.2. W rezerwacie „Staniszewskie Błoto". Stoją od lewej: NN, A. Środoń, NN, J. Kornaś, NN, A. Medwecka-Kornaś (fot. J. Herbich)

Ryc. 10.8.3. W rezerwacie „Staniszewskie Błoto". Stoją od lewej: NN, NN, A. Skirgiełło (fot. J. Herbich)

Ryc. 10.8.4. W pobliżu rezerwatu „Staniszewskie Błoto". Stoją od lewej: H. Piotrowska, A. Środoń, B. Pawłowski (fot. J. Herbich)

Ryc. 10.8.5. W pobliżu rezerwatu „Staniszewskie Błoto". Idą od lewej: A. Medwecka-Kornaś, J. Wilkoń-Michalska, B. Pawłowski (fot. J. Herbich)

Ryc. 10.8.6. W pobliżu rezerwatu „Staniszewskie Błoto". Prof. B. Pawłowski (fot. J. Herbich)

Ryc. 10.8.7. W rezerwacie „Staniszewskie Błoto". Od lewej: M. Pliński (??), J. Hereźniak, Z. Denisiuk, S. Michalik (fot. J. Herbich)

Ryc. 10.8.8. W pobliżu rezerwatu „Staniszewskie Błoto". Od lewej: A. Środoń, A. Łukasiewicz, B. Pawłowski, NN (fot. J. Herbich)

Ryc. 10.8.9. W rezerwacie „Staniszewskie Błoto". W czasie sesji terenowej z prof. B. Pawłowskim (w środku) (fot. J. Herbich)

Lathyrus vernus, jeden z uczestników przyglądał się mu z wielkim zainteresowaniem. Wyznał on, że od 30 lat prowadzi badania nad jego nasionami, ale żywą roślinę w lesie widzi po raz pierwszy (jego nazwisko zachowam dla siebie). Z kolei w innym punkcie, gdzie był inny prowadzący, mając trochę wolnego fotografowałem zgromadzone tam znakomitości botaniczne. Korzystając z okazji przedstawiłem się jednemu z ważnych geobotaników krakowskich (nazwiska też nie ujawnię). Jego reakcja mnie, „naukowego dzieciaka" (ledwie rok po studiach i jeszcze bez żadnego dorobku) „nieco" zaskoczyła, bo na moją autoprezentację z uznaniem odpowiedział mi z przekonaniem „znam, znam, czytałem". Po chwili uświadomiłem sobie, że on najzwyczajniej pomylił mnie z ważnym krakowskim botanikiem z… I połowy XIX wieku, Franciszkiem Herbichem (na marginesie – zbieżność nazwisk nieprzypadkowa).

Obrady podczas **51. Zjazdu PTB** (1998) odbywały się w 10 sekcjach (w tym 6 pokrewnych i mniej licznych zgrupowanych w 3 bloki). Najwięcej wystąpień było w Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej – 63 referaty i 129 posterów, na drugim miejscu uplasowały się połączone Sekcje Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin oraz Kultur Tkankowych Roślin (odpowiednio 20 i 83),

dalej Fizjologii i Biochemii Roślin (15 i 94) i Mykologiczna (22 i 23), Paleobotaniczna (13 i 4), Lichenologiczna (11 i 15). W pozostałych Sekcjach PTB odbyło się po kilka wystąpień.

Wybór miejsc prezentowanych podczas sesji terenowych był ściśle związany z miejscami wieloletnich własnych badań członków Oddziału. Część tych punktów była zlokalizowana w tych samych miejscach, co w przypadku poprzednich gdańskich zjazdów, lecz w wyniku nowych badań wiedza o nich była nieporównanie większa. Były to:

1. Wolin (współczesna szata roślinna oraz stanowiska badań paleobotanicznych),
2. Słowiński Park Narodowy,
3. Pobrzeże Kaszubskie (w tym Półwysep Helski oraz rezerwat ornitologiczny i halofilny Beka),
4. Pojezierze Kaszubskie (w tym m.in. rezerwaty Jar Raduni, Staniszewskie Błoto i Staniszewskie Zdroje),
5. Torfowiska Pobrzeża i Pojezierza Kaszubskiego (w tym torfowisko alkaliczne w Sulęczynie – obecnie rezerwat – i rezerwat Białogóra),
6. Jeziora (z głównym naciskiem na jeziora lobeliowe),
7. Mierzeja Wiślana, Wysoczyzna Elbląska i Żuławy (w tym m.in. rezerwaty Ptasi Raj i Jezioro Druzno),
8. Porosty regionu gdańskiego – specyfika, zagrożenia i problemy ochrony.

Materiały zjazdowe zostały opublikowane w przewodniku sesji terenowych autorstwa J. Herbicha i M. Herbichowej (1998) pt. *Szata roślinna Pomorza – zróżnicowanie, dynamika, zagrożenia, ochrona*. [Przewodnik sesji terenowych 51 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, 15–19 IX 1998, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego] oraz w tomie zawierającym streszczenia [Miądlikowska J. (red.) 1998 *Botanika polska u progu XXI wieku* – Materiały sympozjum i obrad sekcji 51 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, 15–19 IX 1998, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego]. Warto dodać, że wspomniany wyżej przewodnik wycieczkowy stanowi nadal kompendium wiedzy botanicznej o najciekawszych i najpiękniejszych miejscach regionu. Część opisanych w nim obiektów wraz z historią ich badań jest także scharakteryzowana w monografii pt. *Śladami Mistrzów – fascynacje przyrodnicze prekursorów polskiej geobotaniki* pod redakcją Artura Obidzińskiego, przygotowywanej równolegle z niniejszym opracowaniem.

Poza trzema Zjazdami Oddział Gdański zorganizował konferencję pt. *Dynamika i ochrona roślinności Pomorza* dedykowaną prof. dr hab. Hannie Piotrowskiej z okazji 70-lecia jej urodzin (Tab. 10.8.4). W programie dwóch całodniowych sesji referatowych dominowała problematyka regionalna, ale część wypowiedzi dotyczyła także ekologii roślin i ochrony przyrody. Trzeciego dnia odbyła się wycieczka botaniczno-krajobrazowo-regionalno-kulturowa na Pojezierze Kaszubskie. 2/3 wypowiedzi zostało opublikowane w: Fałtynowicz W., Latałowa M., Szmeja J. (red.) 1997, Dynamika i ochrona roślinności Pomorza, Bogucki Wydawnictwo Naukowe. W 2005 r. odbyła się konferencja poświęcona jubileuszowi 80-lecia prof. dr hab. H. Piotrowskiej, w trakcie której drugi dzień był poświęcony sesji terenowej. Głównymi organizatorami byli pracownicy Katedry Ekologii Roślin UG oraz Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, aktywnie wspierani przez Oddział Gdański PTB. Większość referatów została opublikowana w *Acta Botanica Cassubica* vol. 6 z 2007 r. (Ryc. 10.8.10–10.8.13).

Tabela 10.8.4. Konferencje zorganizowane przez Oddział Gdański PTB

Data i miejsce	Tytuł konferencji	Współorganizator	Liczba		
			uczestników	referatów	posterów
28–30 IX 1995, Gdańsk	*Dynamika i ochrona roślinności Pomorza*	Katedra Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Gdańskiego	ok. 60	21	7
14–15 X 2005, Gdańsk	*Współczesne kierunki badań botanicznych*	Katedra Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Gdańskiego	ok. 40	5	10

Konferencja naukowa w Gdańsku w 2005 r. *Dynamika i ochrona roślinności Pomorza* dedykowana prof. Hannie Piotrowskiej z okazji 80-lecia urodzin (fot. K. Banaś)

Ryc. 10.8.10. Obrady. Stoi W. Żukowski, siedzą w pierwszym rzędzie od lewej: M. Pliński, M. Ławrynowicz, NN, K. Grodzińska, K. Zarzycki, H. Piotrowska, B. Jackowiak, K. Latowski, M. Herbichowa, w drugim rzędzie od lewej: K. Falińska, M. Latałowa

Ryc. 10.8.11. Uroczysta kolacja. Od lewej: H. Piotrowska, K. Falińska, K. Zarzycki, M. Ławrynowicz, M. Pliński, NN

Ryc. 10.8.12. W terenie: od lewej NN, J. Szmeja, M. Machnikowski, NN, M. Latałowa

Ryc. 10.8.13. W terenie: od lewej M. Latałowa, W. Żukowski, J. Herbich (fot. K. Banaś)

10.8.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Trudno jest wyliczyć osiągnięcia członków Oddziału, ponieważ ogromna większość ich działalności zawodowej nie wynika z przynależności do PTB, ale z ich pracy naukowej wspartej aktywnością społeczną. Ośrodek gdański ma obecnie mocną pozycję naukową w botanice w skali krajowej i światowej, zwłaszcza w taksonomii roślin, m.in. z racji prowadzonych badań nad storczykami w krajach tropikalnych oraz w zakresie paleobotaniki i lichenologii. Organizacją trzech Zjazdów botanicznych i jednej konferencji naukowej członkowie Oddziału Gdańskiego istotnie wsparli jego rangę w Polsce.

Wielu członków Oddziału Gdańskiego pełni (lub pełniło w przeszłości) ważne funkcje, które wynikają nie z przynależności do Towarzystwa, lecz są efektem uznania ich poziomu naukowego i wynikającego stąd ich autorytetu. Dzięki temu osoby te wpływają nie tylko na losy swoich macierzystych jednostek, ale również i Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

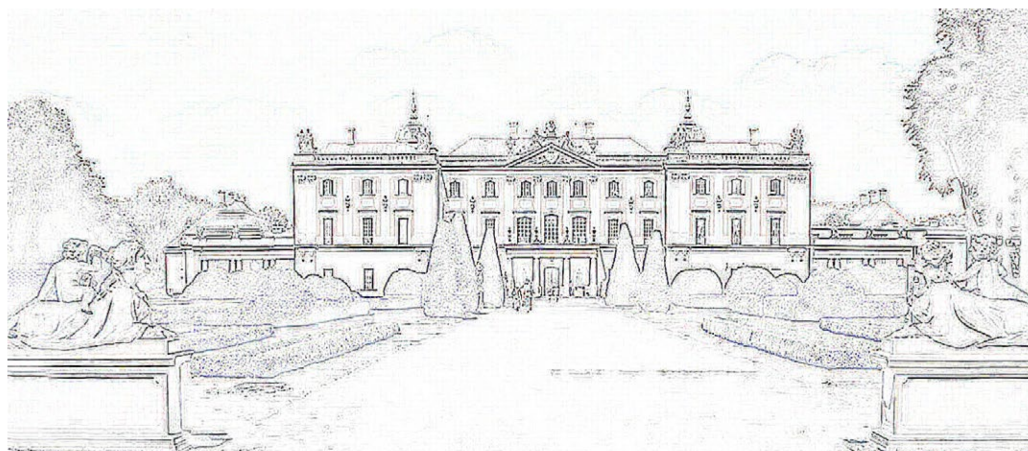
10.8.5. Podsumowanie

W działalności Oddziału Gdańskiego zaznaczają się wyraźnie trzy jej rodzaje: zebrania naukowe, popularyzacja wiedzy botanicznej i organizacja zjazdów. Corocznie odbywało się po kilka zebrań o tematyce omówionej powyżej. Popularyzacja była szczególnie nasilona w początkowym okresie działalności Oddziału i stopniowo słabła aż do zaniku w ostatnich latach. Powodem są rosnące obciążenia pracowników uczelni, a także coraz powszechniejszy dostęp do licznych doskonałych filmów przyrodniczych pokazywanych w mediach. Organizacja zjazdów miała kilka aspektów. Pierwszy zjazd w 1955 r. odbył się zaledwie 3 lata po powstaniu Oddziału, a drugi – w 1969 r. – tylko 2 lata po powstaniu nowego ośrodka botanicznego w Trójmieście, co przyniosło znaczące zasilenie osobowe Oddziału. W obu przypadkach sesje terenowe odbywały się głównie szlakami przedwojennych badaczy szaty roślinnej. Z perspektywy czasu można oba te zjazdy określić jako „autoprezentację" nowych członków PTB. Z kolei sesje terenowe trzeciego Zjazdu zorganizowanego w 1998 r. stanowiły przede wszystkim podsumowanie wyników 30-letnich badań, prowadzonych przez geobotaników przybyłych do Trójmiasta w związku z powstającym uniwersytetem. Tu dojrzewali naukowo, a ich wychowankowie stanowili kolejne pokolenie badaczy. To ostatnie dobrze kojarzy się z naukowym tytułem tego Zjazdu *Botanika polska u progu XXI wieku*.

Podlasie, Jezioro Płaskie, Rygol, powiat augustowski na Suwalczyźnie (fot. Jakub Bobrowski, Grażyna Łaska)
Pałac Branickich, Białystok (fot. Anna Mikuła)

10.9. Oddział Białostocki (1952)

Katarzyna Jadwiszczak[1]
Zofia Tyszkiewicz[2]
Grażyna Łaska[2]
Andrzej Bajguz[1]

[1] Wydział Biologii, Uniwersytet w Białymstoku
ul. Ciołkowskiego 1J, 15-245 Białystok
e-mail: kszalaj@uwb.edu.pl (K.J.), abajguz@uwb.edu.pl
[2] Wydział Budownictwa i Nauki o Środowisku, Politechnika Białostocka
ul. Wiejska 45E, 15-351 Białystok
e-mail: g.laska@pb.edu.pl, z.tyszkiewicz@pb.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-08

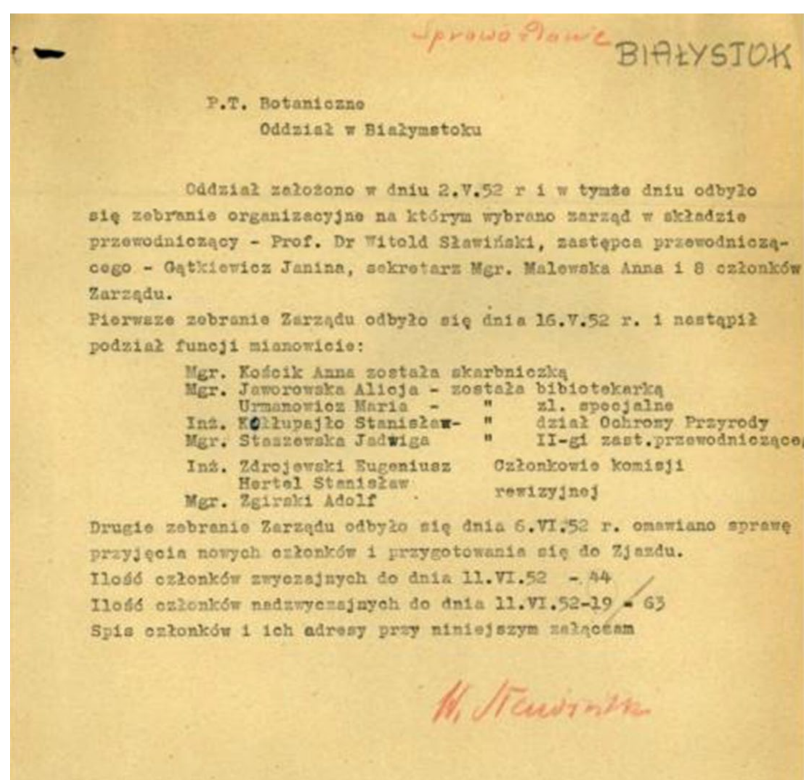
Jadwiszczak K., Tyszkiewicz Z., Łaska G., Bajguz A. (2022). Oddział Białostocki (1952). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 284–297.

10.9.1. Słowo wstępne

Oddział Białostocki (OB) Polskiego Towarzystwa Botanicznego został utworzony 2 maja 1952 roku przez grono naukowców pracujących na Akademii Medycznej (AM) oraz nauczycieli biologii ze szkół podstawowych i średnich z ówczesnego województwa białostockiego. Z tego okresu zachował się pierwszy oficjalny dokument będący sprawozdaniem z 5-tygodniowego okresu funkcjonowania Oddziału (Ryc. 10.9.1).

Inicjatorem powołania jednostki terenowej PTB z siedzibą w Białymstoku był prof. Witold Sławiński, kierownik Zakładu Biologii AM, doskonale łączący pracę zawodową z pasją naukową i aktywnością społeczną (Ryc. 10.9.2). Jego umiłowanie północno-wschodnich ziem Polski sprawiło, że ostatni etap swojego życia zawodowego związał z nowopowstającą Akademią Medyczną w Białymstoku. Z ogromnym zaangażowaniem opisywał zbiorowiska roślinne w rejonie Supraśla, tworzył Ogród Roślin Zielarskich przy parku Akademii i kształcił młodzież, którą potrafił skutecznie zachęcać do pracy naukowej. Kiedy został wybrany pierwszym przewodniczącym Zarządu Oddziału Białostockiego, otaczało go już liczne grono oddanej młodzieży i nieliczna wówczas kadra samodzielnych pracowników naukowych. O tym, że wielkie postaci tworzą historię Towarzystwa świadczy fakt, że wraz z osobą prof. W. Sławińskiego do Oddziału przystąpiło 44 zwyczajnych i 19 nadzwyczajnych członków (Ryc. 10.9.1) sprawiając, że wczesne lata powojenne były najliczniejsze w jego historii.

W 70-letniej aktywności Oddziału Białostockiego funkcję przewodniczących pełniło zaledwie 8 osób, wśród nich najdłużej, bo aż 28 lat, prof. Bazyli Czeczuga (Ryc. 10.9.3).

Sprawozdanie BIAŁYSTOK

P.T. Botaniczne
Oddział w Białymstoku

Oddział założono w dniu 2.V.52 r i w tymże dniu odbyło się zebranie organizacyjne na którym wybrano zarząd w składzie przewodniczący - Prof. Dr Witold Sławiński, zastępca przewodniczącego - Gątkiewicz Janina, sekretarz Mgr. Malewska Anna i 8 członków Zarządu.
Pierwsze zebranie Zarządu odbyło się dnia 16.V.52 r. i nastąpił podział funcji mianowicie:

Mgr. Kościk Anna została skarbniczką
Mgr. Jaworowska Alicja - została bibiotekarką
Urmanowicz Maria - " zl. specjalne
Inż. Kołłupajło Stanisław - " dział Ochrony Przyrody
Mgr. Staszewska Jadwiga " II-gi zast.przewodniczące

Inż. Zdrojewski Eugeniusz
Hertel Stanisław
Mgr. Zgirski Adolf
Członkowie komisji rewizyjnej

Drugie zebranie Zarządu odbyło się dnia 6.VI.52 r. omawiano sprawę przyjęcia nowych członków i przygotowania się do Zjazdu.
Ilość członków zwyczajnych do dnia 11.VI.52 - 44
Ilość członków nadzwyczajnych do dnia 11.VI.52-19 - 63
Spis członków i ich adresy przy niniejszym załączam

W. Sławiński

Ryc. 10.9.1. Pierwsze sprawozdanie z 5-tygodniowej działalności Oddziału Białostockiego PTB, przedstawione na Walnym Zgromadzeniu Delegatów w dniu 12 VI 1952 r. w Warszawie (archiwum PTB)

Ryc. 10.9.2. Witold Sławiński – inicjator i pierwszy przewodniczący Oddziału Białostockiego w latach 1952–1962 (archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

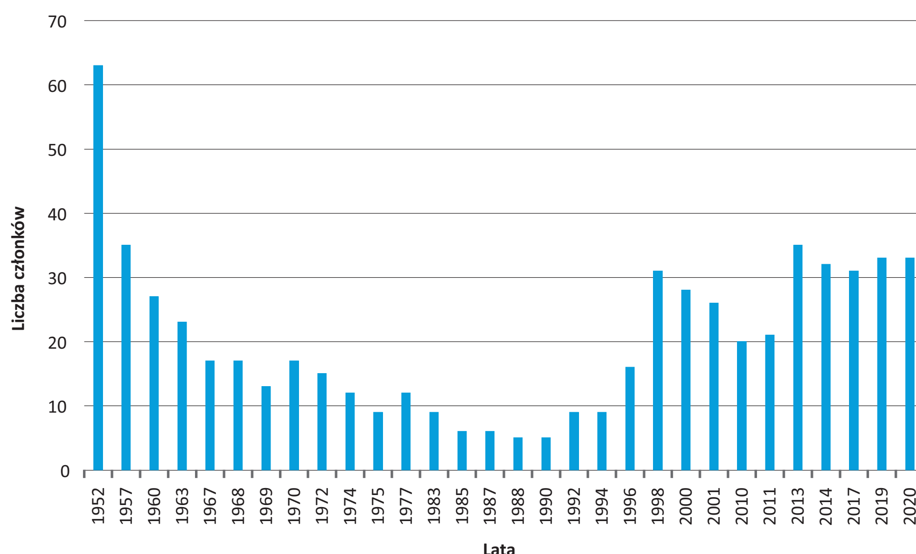

Ryc. 10.9.3. Bazyli Czeczuga – przewodniczący Oddziału Białostockiego w latach 1962–1990 (archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

10.9.2. Działalność organizacyjna

Pierwszym przewodniczącym Oddziału Białostockiego PTB był prof. Witold Sławiński, który pełnił powierzoną mu funkcję przez 10 lat (Tab. 10.9.1). Jego zastępcami byli mgr Janina Gątkiewicz i mgr Jadwiga Staniszewska, sekretarzem została mgr Anna Malewska, a skarbnikiem mgr Anna Kościk. Do Zarządu Oddziału weszli ponadto: Nina Kraskiewicz (potem Gutkiewicz; nauczycielka biologii z Technikum Rolniczego), mgr Alicja Jaworowska, mgr Maria Urmanowicz i inż. Stanisław Kołłupajło. Przewodniczącym pierwszej Komisji Rewizyjnej Oddziału został Eugeniusz Zdrojewski.

Po śmierci prof. Witolda Sławińskiego we wrześniu 1962 r., funkcję przewodniczącego Oddziału Białostockiego objął prof. Bazyli Czeczuga, a następnie w 1990 r. przekazał ją dr Ilonie Lengiewicz. Warto zaznaczyć, że przewodniczenie Oddziałowi Białostockiemu PTB przez pracowników Zakładu Biologii Akademii Medycznej było tradycją zainicjowaną przez prof. W. Sławińskiego i trwało do 2004 r. Obecnie przewodniczący reprezentują naprzemiennie Uniwersytet w Białymstoku lub Politechnikę Białostocką.

Ryc. 10.9.4. Liczba członków Oddziału Białostockiego PTB w latach 1952–2020

Liczebność Oddziału w pierwszym roku jego funkcjonowania była najwyższa i wynosiła 63 osoby. Potem z roku na rok obniżała się, by w ostatnim czasie osiągnąć poziom 33–35 członków (Ryc. 10.9.4).

10.9.3. Działalność naukowa

Jednym z najważniejszych dokonań Oddziału w okresie pierwszych lat jego funkcjonowania było zorganizowanie **27 Zjazdu PTB**. Zjazd odbył się w dniach 2–6 września 1953 roku, czyli niecałe 1,5 roku po formalnym powołaniu Oddziału. Było to jedyne tak ogromne przedsięwzięcie w historii Oddziału, które skupiło w zniszczonych jeszcze murach Akademii Medycznej Pałacu Branickich ponad 400 botaników z całej Polski (Tab. 10.9.2).

Zjazd otworzył prezes Towarzystwa prof. Bolesław Hryniewiecki. Przemówienia powitalne odczytali: przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej Mieczysław Moczar oraz Rektor Akademii Medycznej prof. Tadeusz Kielanowski. Następnie prezes PTB przybliżył sylwetki botaników, którzy pracowali na terenie Białostocczyzny. Byli to:

- Jan Kluk, który w 1788 r. wydał 3-tomowy *Dykcyonarz roślinny…*, z opisanymi w porządku alfabetycznym 1536 gatunkami roślin krajowych i zagranicznych;
- Jakub Waga, którego zamiłowanie do botaniki zaowocowało wydaniem w 1847 r. dwutomowego dzieła *Flora Polska jednokwiatowych rodzajów*, zawierającego opisy 1061 gatunków roślin naczyniowych z terenu Królestwa Polskiego;
- Adam Prażmowski – mikrobiolog, którego badania wniosły nieoceniony wkład w rozwój bakteriologii rolniczej, zwłaszcza w zagadnienia wiązania wolnego azotu przez rośliny. W swoim wykładzie prezes PTB nawiązał do jubileuszu stulecia urodzin tego uczonego, który przypada na dzień 25 października 1853 r.

W części administracyjnej odczytano i przyjęto sprawozdania finansowe oraz merytoryczne. Odbyły się również wybory do Zarządu Głównego, w wyniku których prezesem został wybrany prof. K. Bassalik. Następnie prof. W. Szafer swoim referatem pt. *Problem granicy trzeciorzędu i czwartorzędu* rozpoczął część naukową Zjazdu. Kolejne referaty przedstawili prof. S. Bac *Techniczne sposoby prowadzenia gospodarki wodnej na łąkach i pastwiskach* oraz doc. P. Strebeyko *Woda jako czynnik fizjologiczny w problematyce łąkowej*. W części ogólnej Zjazdu dominowała tematyka geobotaniczna skierowana na problematykę terenów podmokłych i łąkowych. Kolejne referaty wygłosili: prof. B. Pawłowski *Zespoły łąkowe – stan badań w Polsce i metodyka*, prof. Z. Golonka *Upowszechnienie studiów geobotanicznych na łąkach i pastwiskach*, prof. J. Motyka *Wyniki badań nad łąkami w Beskidach i Lubelszczyźnie*, dr A. Kornasiowa *Leśne zespoły Gorców*, prof. S. Tołpa *Stan rozwojowy kompleksu bagiennego w dolinie Biebrzy i Narwi*, prof. J. Wojciechowski *Nowsze badania nad otrzymywaniem i znaczeniem związków fosfohuminowych* oraz prof. S. Gumiński *Chemizm działania próchnicy*. W dniu 5 września uczestnicy Zjazdu wzięli udział w całodniowej wycieczce do Rajgrodu i Kuwas, gdzie szczegółowych objaśnień udzielali miejscowi melioratorzy. Dalsze obrady odbywały się w 4-ch sekcjach: 1) ogólno-botanicznej (której przewodniczył prof. J. Mądalski), 2) mikrobiologicznej (prof. K. Bassalik), 3) fizjologicznej (prof. S. Gumiński) i 4) biochemicznej (prof. W. Sławiński).

Kolejnym dużym wyzwaniem podjętym przez Oddział Białostocki i przeprowadzonym pod przewodnictwem prof. W. Sławińskiego było zorganizowanie w roku 1959 konferencji dla nauczycieli biologii z województwa białostockiego. Była ona dedykowana obchodom setnej rocznicy ukazania się drukiem dzieła Karola Darwina pt. *O powstawaniu gatunków drogą doboru naturalnego* (Tab. 10.9.3).

Aktywność Oddziału Białostockiego była w dużym stopniu kreowana zainteresowaniami naukowymi jego przewodniczących. Prof. B. Czeczuga, wieloletni kierownik Zakładu Biologii AM, przyczynił się znacząco do powstania Wigierskiego Parku Narodowego oraz rezerwatu

Tabela 10.9.1. Skład Zarządu Oddziału Białostockiego PTB i Komisji Rewizyjnej w latach 1952–2022

<table>
<tr><th rowspan="2">Lata</th><th colspan="5">Zarząd Oddziału</th><th colspan="2">Komisja Rewizyjna</th></tr>
<tr><th>Przewodn.</th><th>Wiceprzew.</th><th>Sekretarz</th><th>Skarbnik</th><th>Członkowie</th><th>Przewodn., Wiceprzew., Sekretarz</th><th>Członkowie</th></tr>
<tr><td>1952</td><td>Witold Sławiński</td><td>Janina Gątkiewicz, Jadwiga Staniszewska</td><td>Anna Malewska</td><td>Anna Kościk</td><td>Alicja Jaworowska, Maria Urmanowicz, Stanisław Kołłupajło</td><td>P. Eugeniusz Zdrojewski, W. Stanisław Hertel, S. Adolf Zgirski</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1962</td><td rowspan="7">Bazyli Czeczuga</td><td rowspan="3">Nina Gutkiewicz (Kraskiewicz)</td><td rowspan="2">Wiesława Kossacka</td><td>Ewa Bobiatyńska-Ksok</td><td>Mikołaj Borowik</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1972</td><td>Edward Kłyszejko</td><td>Mikołaj Borowik</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1975</td><td>Maria Gierasimow</td><td>Edward Kłyszejko</td><td>–</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1979</td><td>–</td><td>Danuta Próba</td><td>Bożena Kiziewicz</td><td>–</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1983</td><td>–</td><td>Alicja Kolendo</td><td>Alicja Kolendo</td><td>–</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1985</td><td>–</td><td rowspan="3">Elżbieta Muszyńska</td><td rowspan="4">Elżbieta Muszyńska</td><td>–</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1990</td><td rowspan="3">Ilona Lengiewicz</td><td>–</td><td>–</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1995</td><td>–</td><td>–</td><td rowspan="3">P. Anna Godlewska</td><td>Mirosława Orłowska</td></tr>
<tr><td>1998</td><td>Grażyna Łaska</td><td>Bożenna Mazalska</td><td>–</td><td>Bożena Kiziewicz</td></tr>
<tr><td>2001</td><td>Mirosława Orłowska</td><td>Ewa Pirożnikow</td><td>Grażyna Łaska</td><td>Bożena Kiziewicz</td><td>–</td><td>Bożenna Mazalska, Ilona Lengiewicz</td></tr>
<tr><td>2004</td><td>Ewa Pirożnikow</td><td>Grażyna Łaska</td><td>Bożena Kiziewicz</td><td rowspan="2">Anna Matwiejuk</td><td>–</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>2007</td><td>Katarzyna Kolanko</td><td>Iwona Ciereszko</td><td>Ewa Pirożnikow</td><td rowspan="3">Bożena Kiziewicz</td><td>P. Grażyna Łaska W. Beata Matowicka</td><td>Bożenna Mazalska, Danuta Drzymulska</td></tr>
<tr><td>2010</td><td rowspan="2">Grażyna Łaska</td><td></td><td rowspan="2">Andrzej Bajguz</td><td>Izabela Tałałaj, Alicja Piotrowska-Niczyporuk</td><td>P. Mirosława Kupryjanowicz W. Danuta Drzymulska</td><td>Katarzyna Jadwiszczak</td></tr>
<tr><td>2013</td><td>Iwona Ciereszko</td><td>Izabela Tałałaj</td><td>P. Katarzyna Jadwiszczak</td><td>Aneta Sienkiewicz, Rafał Zarzecki</td></tr>
<tr><td>2016</td><td rowspan="2">Andrzej Bajguz</td><td rowspan="2">Grażyna Łaska</td><td rowspan="2">Katarzyna Jadwiszczak</td><td>Alicja Piotrowska-Niczyporuk</td><td>Aneta Sienkiewicz</td><td rowspan="2">P. Ewa Oleńska</td><td>Danuta Drzymulska, Zofia Tyszkiewicz</td></tr>
<tr><td>2019</td><td>Aneta Sienkiewicz</td><td>Zofia Tyszkiewicz</td><td>Aleksandra Staszak, Aneta Adamczuk</td></tr>
</table>

P./ Przewodn. – Przewodniczący; **W.**/ Wiceprzew. – Wiceprzewodniczący; **S.** – Sekretarz

Tabela 10.9.2. Zjazd PTB zorganizowany przez Oddział Białostocki

Nr Zjazdu	Data i miejsce Zjazdu	Współorganizatorzy	Liczba			Sesje terenowe
			u.	ref.	post.	
27	2–6 IX 1953, Białystok	Akademia Medyczna w Białymstoku	424	39	0	Rajgród, Kuwasy

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Tabela 10.9.3. Zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Białostocki PTB konferencje i warsztaty naukowe

Rok	Tytuł (liczba uczestników/referatów/posterów)	Współorganizatorzy
1959	Konferencja poświęcona 100-leciu ogłoszenia teorii ewolucji Karola Darwina (Białowieża)	AM
1967	Seminarium pt. *Ochrona przyrody – ochroną człowieka*	AM
2007	**WL:** *Porosty – zdobywcy i pionierzy*	UwB
2007	Wycieczka pt. *Drzewa i krzewy Białegostoku*	UwB
2008	37 Białowieskie Seminarium Geobotaniczne pt. *Wykorzystanie dawnych zdjęć fitosocjologicznych i innych opisów roślinności w badaniach nad jej przemianami* (Białowieża) (60/10/0)	Stacja Geobot. UW
2012	I Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu* (25/19/0)	PB, UwB, AM
2012	**WT:** *Gatunki chronione i zagrożone wyginięciem w Puszczy Knyszyńskiej*	PB, UwB, AM
2013	II Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Rośliny i grzyby w zmieniających się warunkach środowiska* (39/22/0)	PB, UwB, AM
2013	**WT:** *Rośliny chronione i gatunki inwazyjne w Dolinie Biebrzy – trwanie i migracja w zmieniających się warunkach środowiska*	PB, UwB, AM
2013	**WL:** *Alkaloidy, garbniki i glikozydy – roślinne substancje lecznicze czy toksyczne?*	UwB
2013	**WL:** *Szczawiany u roślin*	UwB
2013	**WL:** *Co cebulę czyni cebulą?*	UwB
2013	**WL:** *Eliksir młodości*	UwB
2013	**WL:** *Kolory z życia liścia*	UwB
2013	**WL:** *Czy rośliny powstają tylko z nasion?*	UwB
2014	III Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Zagrożenia środowiska a ochrona gatunkowa roślin i grzybów* (38/15/17) (Ryc. 10.9.5)	PB, UwB, AM
2014	**WL:** *Biologia molekularna i biotechnologia w ochronie zagrożonych gatunków roślin i zwierząt*	PB, UwB, AM
2015	IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Funkcjonowanie roślin i grzybów. Środowisko – eksperyment – edukacja* (55/11/13)	PB, UwB, AM
2015	**WT:** *Bioróżnorodność wokół nas – porosty jako biowskaźniki zanieczyszczenia powietrza*	UwB
2015	**WL:** *Polskie storczyki nie rosną na drzewach, czyli o biologii i ekologii krajowych przedstawicieli rodziny Orchidaceae*	UwB
2015	**WL:** *Rozdział barwników fotosyntetycznych metodą HPLC*	UwB
2015	**WL:** *Fluorescencja chlorofilu w analizie stanu fizjologicznego roślin*	UwB
2016	45. Białowieskie Seminarium Geobotaniczne pt. *Co nowego w fitosocjologii?* (Białowieża) (69/15/0)	Stacja Geobot. UW
2016	V Ogólnopolska Konferencja Naukowa Oddziału Białostockiego PTB pt. *Różnorodność biologiczna. Rośliny i grzyby – badania środowiskowe i laboratoryjne* (77/11/24)	UwB, PB
2016	**WT:** *Rodzime i obce gatunki drzew i krzewów Białegostoku*	PB, UwB
2016	**WL:** *Czy miasto jest pustynią dla porostów – prawda czy fałsz?*	PB, UwB
2016	**WL:** *Natura zamknięta w szkle. Jak powstają roślinne kultury in vitro?*	PB, UwB
2016	**WL:** *Zastosowanie HPLC do oznaczenia zawartości kofeiny w wybranych produktach pochodzenia roślinnego*	PB, UwB

Tabela 10.9.3. Zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Białostocki PTB konferencje i warsztaty naukowe (cd.)

Rok	Tytuł (liczba uczestników/referatów/posterów)	Współorganizatorzy
2016	**WL:** *Fluorescencja chlorofilu a – historia odkrycia i zastosowanie w badaniach roślin*	PB, UwB
2017	International Conference of Polish Botanical Society on the *Biological diversity – from cell to ecosystem – interdisciplinary study of genetic, pharmacological and biological diversity* (50/19/9) (Ryc. 10.9.6)	PB, UwB, AM
2017	VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa Oddziału Białostockiego PTB pt. *Różnorodność biologiczna od komórki do ekosystemu. Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie badań biologicznych* (47/20/10)	PB, UwB
2017	**WT:** *Różnorodność biologiczna Parku Las Zwierzyniecki*	UwB, PB
2017	**WL:** *Techniki molekularne w ocenie genetycznej zmienności gatunków*	UwB, PB
2017	**WL:** *Techniki morfotypowej identyfikacji grzybów mykoryzowych i porostów*	UwB, Pb
2017	**WL:** *Identyfikacja metabolitów wtórnych jako naturalnych substancji roślinnych do produkcji leków*	UwB, Pb
2018	VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Oddziału Białostockiego PTB pt. *Różnorodność Biologiczna od komórki do ekosystemu. Nowe wyzwania w badaniach botanicznych i środowiskowych* (43/13/0) (Ryc. 10.9.7)	PB, UwB
2018	**WT:** *Różnorodność biologiczna Parku Las Zwierzyniecki*	UwB, PB
2018	**WL:** *Techniki molekularne w ocenie genetycznej zmienności gatunków*	UwB, Pb
2018	**WL:** *Techniki inokulacji grzybów glebowych*	UwB, Pb
2018	**WL:** *Identyfikacja metabolitów wtórnych jako naturalnych substancji roślinnych do produkcji leków*	UwB, Pb

AM – Akademia Medyczna w Białymstoku; PB – Politechnika Białostocka; UwB – Uniwersytet w Białymstoku; **WL** – Warsztaty laboratoryjne; **WT** – Warsztaty terenowe

„Czerwone Bagno", znajdującego się w granicach dzisiejszego Biebrzańskiego Parku Narodowego. Na spotkaniach naukowych organizowanych przez członków OB PTB w latach 60. i 80. XX w. prezentowano referaty i prowadzono inspirujące dyskusje w zakresie takich dziedzin jak: paleobiologia, ekologia, fitosocjologia, ochrona środowiska czy mikrobiologia. W 1971 roku z inicjatywy prof. Czeczugi po raz pierwszy zorganizowano Ogólnopolską Olimpiadę Biologiczną dla uczniów szkół ponadpodstawowych. W organizacji kolejnych edycji Olimpiady (aż do roku 2016) aktywnie uczestniczyli członkowie Oddziału pracujący na Akademii Medycznej w Białymstoku.

Tematyka spotkań naukowych realizowanych przez dr Ilonę Lengiewicz i dr Mirosławę Orłowską (z Zakładu Biologii AM) koncentrowała się głównie na zagadnieniach związanych z analizą ekologiczną i biochemiczną glonów, porostów i grzybów. Pieczę nad dalszą działalnością Oddziału Białostockiego objęły botaniczki z ówczesnego Instytutu Biologii Uniwersytetu w Białymstoku: dr Ewa Pirożnikow i dr Katarzyna Kolanko. W tym okresie członkowie OB PTB prowadzili intensywne prace pod kierunkiem Dana Wołkowyckiego i Aleksandra Sokołowskiego nad *Czerwoną księgą roślin Podlasia*. Na spotkaniach naukowych poruszano różne zagadnienia od *Aktualnych tendencji w rozwoju produkcji i spożycia żywności w Polsce* (dr hab. Ewa Jendrzejczak; 25 XI 2008 r.), poprzez *Po co roślinom żubr?* (dr Bogdan Jaroszewicz; 18 XII 2008 r.) do prelekcji poświęconych, np. różnorodności ogrodów w Japonii (dr Katarzyna Kolanko; 24 XI 2009 r.).

Od 2010 roku dr hab. prof. PB Grażyna Łaska zaproponowała członkom Oddziału ideę organizowania w Białymstoku corocznej ogólnopolskiej konferencji naukowej (Ryc. 10.9.5–10.9.7). Hasłem przewodnim siedmiu konferencji, które odbyły się we współpracy z Politechniką Białostocką, Uniwersytetem w Białymstoku oraz Uniwersytetem Medycznym w Białymstoku była *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu*. Ich celem było pogłębienie wiedzy i przedstawienie złożoności przyrody na różnych poziomach organizacji, a także ukazanie jak ważną rolę w działalności człowieka pełnią badania nad bioróżnorodnością. W konferencjach brali udział pracownicy różnych uczelni i instytucji z całego kraju. W czasie dwudniowych spotkań prezentowano

Ryc. 10.9.5. Wykład plenarny Anny Mikuły w ramach III cyklicznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej OB PTB – 12 IX 2014 r. (fot. G. Łaska)

Ryc. 10.9.6. Sesja posterowa w ramach Międzynarodowej Konferencji OB PTB – 10 VII 2017 r. (archiwum Oddziału Białostockiego PTB)

i dyskutowano wyniki badań własnych oraz wygłaszano przeglądowe referaty. Co roku organizatorzy zapewniali gościom możliwość wzięcia udziału w kilkugodzinnych warsztatach terenowych i laboratoryjnych z zakresu m.in. rozpoznawania porostów oraz flory i zbiorowisk roślinnych Rezerwatu „Las Zwierzyniecki", z biologii molekularnej i biotechnologii, analizy biochemicznej roślin i grzybów, biologii i ekologii storczyków. Zainteresowaniem cieszyły się także wycieczki do atrakcyjnych pod względem przyrodniczym lub kulturowym miejsc w Białymstoku i województwie podlaskim, np. do Kruszynian, gdzie mieszkają i pielęgnują swoją religię i kulturę polscy Tatarzy. Organizacja konferencji i warsztatów w ich obrębie była możliwa dzięki wsparciu finansowemu Zarządu Głównego PTB oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Dzięki inicjatywie dr hab. prof. PB Grażyny Łaskiej i pod jej przewodnictwem członkowie Oddziału zorganizowali międzynarodową konferencję pt. *Biological diversity – from cell to ecosystem. Interdisciplinary study of genetic, pharmacological and biological diversity*, która odbyła się w dniach 9–11 lipca 2017 r. w Białymstoku (Ryc. 10.9.6). Udział w niej wzięli botanicy z Francji, Ukrainy, Białorusi, Łotwy, Bułgarii oraz Stanów Zjednoczonych, a prezentowane wyniki badań opublikowano w *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*.

Obecnie przewodniczącym Oddziału jest dr hab. prof. UwB Andrzej Bajguz, który pełni tę funkcję od 2016 r. W latach 2016–2020 pod jego przewodnictwem zorganizowano kilka seminariów

Ryc. 10.9.7. Otwarcie VII cyklicznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej przez Grażynę Łaską, 14 IX 2018 r. (archiwum Oddziału Białostockiego PTB)

naukowych, w czasie których członkowie OB oraz wszyscy chętni pracownicy UwB i PB mieli okazję zapoznać się z wynikami badań naukowych m.in. prof. Wacława Orczyka z Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie (referat pt. *Edytowanie genomów. Biotechnologia i hodowla roślin na progu nowych możliwości*) oraz prof. Shamsula Hayata z Plant Physiology Section, Department of Botany Aligarh Muslim University, India (referat *Brassinosteroids and their role in plants under abiotic stress*). Do naszego Oddziału zapisane są aktualnie 33 osoby zatrudnione na Uniwersytecie w Białymstoku (Wydział Biologii), Politechnice Białostockiej (Wydział Budownictwa i Nauk o Środowisku), w Białowieskiej Stacji Geobotanicznej Uniwersytetu Warszawskiego, a także byli doktoranci UwB i PB.

Z przedstawionych danych wynika, że w latach 1952–1970 Oddział Białostocki PTB zorganizował 119 spotkań naukowych, w 1971–2000 odbyło się ich 39, a w okresie 2001–2020 było ich 19. Ostatnie dwie dekady obfitowały ponadto w konferencje, które skupiły w sumie 324 uczestników i zaowocowały ukazaniem się wydawnictw pokonferencyjnych, które są dostępne nieodpłatnie wszystkim zainteresowanym w cyfrowym repozytorium i stanowią trwałą wartość PTB.

10.9.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Botanicznego i dzięki dotacjom finansowym Zarządu Głównego oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku, Oddział Białostocki wydał w latach 2008–2018 osiem monografii naukowych (Ryc. 10.9.8).

1. Kolanko K. (red.), 2008. *Różnorodność badań botanicznych. 50 lat Białostockiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Botanicznego 1958–2008*. Wyd. Ekonomia i Środowisko. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, ISBN 978-83-61643-08-1.
2. Łaska G. (red.), 2012. *Biological diversity – from cell to ecosystem*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-28-6.

3. Ciereszko I., Bajguz A. (red.), 2013. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Rośliny i grzyby w zmieniających się warunkach środowiska*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-37-8.
4. Łaska G. (red.), 2014. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Zagrożenia środowiska a ochrona gatunkowa roślin i grzybów*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-93-4.
5. Bajguz A., Ciereszko I. (red.), 2015. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Funkcjonowanie roślin i grzybów. Środowisko – eksperyment – edukacja*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-85-9.
6. Bajguz A., Ciereszko I. (red.), 2016. *Różnorodność biologiczna. Rośliny i grzyby – badania środowiskowe i laboratoryjne*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, ISBN 978-83-62069-72-9.
7. Łaska G. (red.), 2017. *Różnorodność biologiczna od komórki do ekosystemu. Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie badań biologicznych*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, e-ISBN: 978-83-945205-6-4, p-ISBN: 978-83-945205-7-1.
8. Łaska G. (red.), 2018. *Różnorodność biologiczna – od komórki do ekosystemu. Nowe wyzwania w badaniach botanicznych i środowiskowych*. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział w Białymstoku, Białystok, e-ISBN 978-83-950171-5-5, p-ISBN 978-83-950171-6-2.

Ryc. 10.9.8. Okładki monografii wydanych przez członków Oddziału Białostockiego PTB w latach 2008–2018 (archiwum Oddziału Białostockiego PTB)

10.9.5. Podsumowanie

Historia istnienia Oddziału Białostockiego zaczęła się w roku 1952, gdy grupa naukowców z Akademii Medycznej w Białymstoku oraz nauczycieli biologii z podlaskich szkół pod kierunkiem prof. Witolda Sławińskiego rozpoczęła działalność w ramach PTB. W okresie blisko 70-ciu lat w Oddziale zrzeszonych było kilkadziesiąt osób, które z oddaniem i zaangażowaniem budowały pozycję Polskiego Towarzystwa Botanicznego na Białostocczyźnie. Wielu członków OB PTB nie ma już wśród nas, ale ich praca włożona w rozpowszechnianie wiedzy botanicznej w Białymstoku i regionie odcisnęła trwałe piętno w historii Oddziału Białostockiego. Oddziałem kierowało ośmiu przewodniczących, którzy zorganizowali zjazd botaniczny, szereg posiedzeń naukowych, konferencji oraz warsztatów terenowych i laboratoryjnych. Ostatnie lata to również działalność wydawnicza na trwałe wpisująca się nie tylko w historię Oddziału, ale również w 100-letnią historię Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Sylwetka prof. Witolda Sławińskiego (1888–1962)

Urodził się 27 listopada 1888 roku w Wilnie. W roku 1910 uzyskał stopień inżyniera na Politechnice Lwowskiej. Zainteresowania przyrodą skłoniły młodego inżyniera do dalszych studiów na kierunku, który stał się celem jego życia. Studiował leśnictwo w Instytucie Rolniczym w Moskwie oraz przyrodoznawstwo na Uniwersytecie Moskiewskim, a później Uniwersytecie Wileńskim. W latach 1919–1923 był asystentem w Katedrze Botaniki Uniwersytetu Wileńskiego. W roku 1923 podjął studia w Paryża, gdzie na Sorbonie pod kierunkiem prof. Pierre Augustina Dangearda oraz prof. Alexandre Guillermonda specjalizował się w mikrobiologii technicznej i fitosocjologii roślin. W 1926 roku na Uniwersytecie Poznańskim uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy *Zielone Jeziora pod Wilnem* (promotor prof. Adam Wodziczko) i został adiunktem w Katedrze Systematyki i Socjologii Roślin. Wielokrotnie odbywał podróże naukowe: do Francji, Włoch i Szwajcarii, gdzie pracował nad roślinnością alpejską oraz florą Niemiec, Austrii, Algierii, Maroka, Tunezji, Senegalu i Konga. W 1937 roku wrócił do kraju, uzyskał docenturę i objął Katedrę Botaniki Stosowanej na Politechnice Warszawskiej. Podczas okupacji hitlerowskiej brał udział w tajnym nauczaniu studentów PW oraz wykładał biochemię na tajnym Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Po wyzwoleniu jako profesor zwyczajny (1945 r.) wykładał botanikę i fizjologię roślin na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, utrzymując równocześnie współpracę z Katedrą Botaniki i Mikrobiologii Technicznej na PW. W latach 1958–1960 był także kierownikiem Katedry Ekologii Roślin na Wydziale Melioracyjnym SGGW w Warszawie (Dzierżykray-Rogalski 1990; Dobrowolski 2008; Chyczewski i in. 2012).

W 1950 roku prof. W. Sławiński objął Katedrę i Zakład Biologii na Akademii Medycznej w Białymstoku (Ryc. 10.9.9 i Ryc. 10.9.10A). Dwa lata później założył w tylnej części parku przy Pałacu Branickich Ogród Botaniczny i Roślin Leczniczych o powierzchni 1,7 ha. Powierzchnia ogrodu podzielona była na kwatery odpowiadające istniejącym w naturze siedliskom ekologicznym. W obrębie każdej kwatery występowały tzw. poletka, na których rosły spokrewnione ewolucyjnie ze sobą gatunki roślin. Przy każdym gatunku znajdowała się tabliczka z nazwą polską i łacińską danej rośliny, a także rodzina, do której dany gatunek był zaliczany. Na wydzielonej kwaterze zgromadzone były gatunki roślin o znaczeniu farmakopealnym, a poszczególne poletka tej kwatery zawierały gatunki roślin używane w leczeniu choroby określonego narządu ludzkiego ciała. W roku 1961, tuż przed likwidacją Ogrodu Botanicznego i Roślin Leczniczych (na mocy decyzji przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku), w ogrodzie rosło 426 gatunków roślin. Likwidacja Ogrodu nastąpiła po śmierci prof. Witolda Sławińskiego, mimo to, do dziś rosną tam okazy takich drzew liściastych, jak: orzech włoski, leszczyna turecka, czeremcha amerykańska, korkowiec amurski oraz kilka krzewów cisu. W południowej części Ogrodu, niedaleko akademika, nadal obficie owocują rodzime odmiany gruszek, których owoce są odporne na choroby grzybowe i szkodniki (Dobrowolski 2008; Chyczewski i in. 2012).

Ryc. 10.9.9. Rada Wydziału Akademii Medycznej w Białymstoku w niepełnym składzie, rok akademicki 1951/1952. Siedzą od lewej: W. Sławiński, T. Dzierżykray-Rogalski, T. Kielanowski, J. Chlebowski, T. Czystohorski; stoją od lewej: J. Biborski, K. Rodziewicz, F. Krajewski, A. Obuchowski, K. Modrzewska, J. Płatakis (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

W kręgu zainteresowań prof. W. Sławińskiego znajdowały się zbiorowiska roślinne północno-wschodniej Polski. Jego badania z zakresu fitosocjologii zespołów łąkowych w dolinach rzek Supraśl, Narewka, Narew, Nurzec czy Biebrza doprowadziły do odkrycia bogatych złóż borowinowych w rejonie Gorbacza koło Michałowa. W 1954 roku prof. W. Sławiński trafił na łąki nieopodal Supraśla, by związać się z nimi do końca życia (Ryc. 10.9.10B). Profesor nie tylko planował wydanie ilustrowanej monografii tych terenów, ale również zorganizowanie Rezerwatu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Supraśl". Niestety, mimo wielkiego zaangażowania nie doczekał tego wydarzenia. Po latach, uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 24 maja 1988 r. powołany został Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Sławińskiego (Dobrowolski 2008).

Zasługi prof. W. Sławińskiego dla nauki są ogromne. Pozostawił po sobie 75 prac i wiele innych doniesień naukowych. Za jego twórcze osiągnięcia Wojewódzka Rada Narodowa w Białymstoku przyznała mu nagrodę naukową za odkrywcze prace badawcze prowadzone w 1960 r. na Białostocczyźnie. Był też kawalerem licznych orderów i odznaczeń państwowych, m.in. otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1952 r.), Złoty Krzyż Zasługi (1955 r.), Odznakę za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia. Piastował do ostatnich dni swojego życia wiele funkcji w komitetach naukowych PAN, w Państwowej Radzie Ochrony Przyrody, w Radzie Naukowej Białowieskiego Parku Narodowego i innych. Był współzałożycielem i pierwszym prezesem Białostockiego Towarzystwa Naukowego, prezesem wojewódzkiego oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Białymstoku, członkiem wielu towarzystw naukowych, a także prekursorem tworzenia terenów chronionych w Puszczy Knyszyńskiej (Dzierżykray-Rogalski 1990; Dobrowolski 2008; Chyczewski i in. 2012).

Profesor Witold Sławiński zmarł w Białymstoku 4 września 1962 roku na zawał serca. Został pochowany 6 września 1962 r. w Supraślu na cmentarzu poewangelickim, naprzeciw grobowca Buchholtzów (Dobrowolski 2008). Jego imieniem została nazwana jedna z ulic dzielnicy Nowe Miasto w Białymstoku.

Profesor Witold Sławiński – inicjator utworzenia Oddziału Białostockiego PTB – oddany badaniom fitosocjologicznym łąk w dorzeczu rzeki Supraśl – jest do dzisiaj legendą wśród białostockich medyków. Słynne były egzaminy końcowe z biologii, przeprowadzane o świcie w Zakładzie Biologii, gdzie należało się zgłosić z indeksem o godz. 5 rano, gdyż zaraz po egzaminie Profesor nakładał plecak i wyruszał na torfowiska w Supraślu. Spóźnienie się nawet o parę minut powodowało,

że Profesor w swoim pałacowym gabinecie otwierał okno, patrzył na delikwenta, brał do ręki indeks … i wyrzucał go za okno, śmiejąc się, i odkładając egzamin na późniejszy termin (Żmijewska 2019). Spóźnionemu studentowi powtarzał zawsze, że „pociąg nie czeka na spóźniających się pasażerów" lub „pociąg odjechał". Zaliczenia poprawkowe egzaminów niejednokrotnie odbywały się w terenie: „Szukajcie mnie na łąkach w Supraślu" – mawiał. W ciągu niemal ośmiu lat Profesor z parcianym plecakiem i skórzaną raportówką (Ryc. 10.9.10B) przemierzał dolinę rzeki Supraśl, robiąc po 20–30 kilometrów dziennie (Dobrowolski 2008).

Ryc. 10.9.10. Witold Sławiński na tle zabudowań Akademii Medycznej w Białymstoku mieszczącej się w Pałacu Branickich (**A**) oraz na łąkach w dolinie rzeki Supraśl (**B**) (archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku)

Mityczny Supraśl tak bardzo zapadł w pamięć studentom, że *Aby wspominać Profesora Witolda Sławińskiego* powstał o Profesorze wiersz (Żmijewska 2019):

Pójdźmy razem do Supraśla
I przejdźmy się po promenadzie
Tam słońce zawsze lśni najjaśniej
I zieleń cień ożywczy kładzie
Tam bije serce Profesora
W drzewach i krzewach, w śpiewie ptaków
Tam Jego imię szumi w ziołach
Jedźmy wspominać i zapłakać…
Zapłakać łzą, co dzień ożywia
Zaśmiać się śmiechem, co uzdrawia
By nie zmarnować życia chwili
Ukochać to, co nam zostawił…

Podziękowania. Każdemu z członków Oddziału Białostockiego w 100-lecie Towarzystwa i 70-lecie Oddziału składamy hołd i podziękowanie za trud i wytężoną pracę.

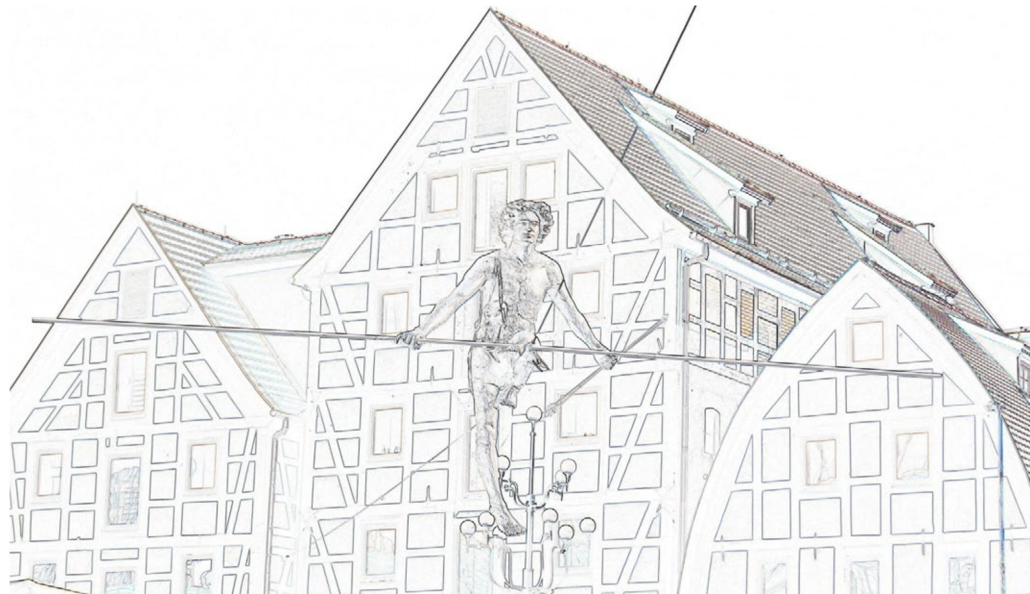
Katarzyna Jadwiszczak, Zofia Tyszkiewicz,
Grażyna Łaska, Andrzej Bajguz

Noteć koło Mieczkowa (fot. Ewa Krasicka-Korczyńska)
Bydgoskie spichrze i przechodzący przez rzekę (fot. Tomasz Stosik)

10.10. Oddział Bydgoski (1952)

Tomasz Stosik
Ewa Krasicka-Korczyńska
Maciej Korczyński

Wydział Rolnictwa i Biotechnologii, Politechnika Bydgoska
Al. Prof. S. Kaliskiego 7, 85-796 Bydgoszcz, Bud. E
e-mail: stosik@pbs.edu.pl, krasicka-korczynska@wp.pl,
malerudy@wp.pl (M.K.)

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-10

Stosik T., Krasicka-Korczyńska E., Korczyński M. (2022). Oddział Bydgoski (1952). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 298–312.

10.10.1. Słowo wstępne

Zalążkiem powstania oddziału Polskiego Towarzystwa Botanicznego w regionie bydgoskim był tutejszy oddział Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego. Inicjatywę utworzenia oddziału w Bydgoszczy zgłosili przedwojenni przedstawiciele towarzystwa oraz floryści realizujący badania w regionie. Ich formalny wniosek wpłynął bezpośrednio na Walne Zgromadzenie, został odczytany przez prof. Władysława Szafera i przyjęty w drodze głosowania w dniu 12 czerwca 1952 r. w Warszawie, co potwierdza protokół z posiedzenia plenarnego Zarządu Głównego PTB z 14 lutego 1953 r.

10.10.2. Działalność organizacyjna

Pierwsze władze Oddziału wybrano na zebraniu organizacyjnym 28 października 1952 r. Wówczas przewodniczącym został mgr Andrzej Michalski – kierownik Ogrodu Botanicznego Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Bydgoszczy (Ryc. 10.10.1), sekretarzem mgr Krystyna Adamczyk, a skarbnikiem Zygmunt Mackiewicz (Tab. 10.10.1).

W kolejnych kadencjach funkcję przewodniczącego piastowali: doc. dr hab. Zdzisław Szota, dr Franciszek Klimas, prof. Eugeniusz R. Śpiewakowski, dr inż. Maciej Korczyński, dr inż. Ewa Krasicka-Korczyńska, dr Barbara Waldon-Rudzionek i dr hab. Anna K. Sawilska. Obecnie (kadencja 2019–2022) przewodniczącym Oddziału jest dr inż. Tomasz Stosik.

Na przestrzeni blisko 70 lat działalności Oddziału wyraźnie zmieniało się pochodzenie jego członków. Początkowo większą część stanowili badacze z dynamicznie rozwijających się rolniczych instytutów naukowych. W pierwszych latach działalności Oddziału poza botaniką wielu członków jako swoją specjalność naukową deklarowało fitopatologię, mikrobiologię, ochronę roślin, cytologię i genetykę, łąkarstwo, a także uprawę konkretnych grup roślin. Wówczas też stosunkowo liczną grupę stanowili członkowie nadzwyczajni – głównie studenci i osoby związane z ogrodnictwem.

Ryc. 10.10.1. Andrzej Michalski (1904–1973) – pierwszy przewodniczący Oddziału Bydgoskiego PTB (archiwum A. Michalskiego – syna)

Tabela 10.10.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Bydgoskiego PTB w latach 1952–2022

<table>
<tr><th rowspan="2">Lata</th><th colspan="3">Zarząd Oddziału</th><th rowspan="2">Komisja Rewizyjna</th></tr>
<tr><th>Przewodn.</th><th>Prezydium</th><th>Członkowie</th></tr>
<tr><td>1952</td><td rowspan="10">Andrzej Michalski</td><td>S. Krystyna Adamczyk;
Sk. Zygmunt Mackiewicz</td><td>KPWB: Piotr Ciechiński, Jadwiga Górska-Poczopko, Aleksander Ziołecki</td><td>b.d.</td></tr>
<tr><td>1953</td><td>W. Tadeusz Dobrzyński;
S. Krystyna Adamczyk;
Sk. Zygmunt Mackiewicz</td><td>KPWB: Zofia Demkow, Aleksander Ziołecki</td><td rowspan="3">P. Edward Berbeć, Irena Michalska, Jadwiga Górska-Poczopko</td></tr>
<tr><td>1955</td><td>S. Krystyna Adamczyk;
Sk. Zygmunt Mackiewicz</td><td>KPWB: Aleksander Ziołecki</td></tr>
<tr><td>1957</td><td rowspan="2">W. Tadeusz Dobrzyński;
S. Krystyna Adamczyk;
ZS. Barbara Osińska;
Sk. Aleksandra Jasińska;
ZSk. Maria Chwastek</td><td rowspan="2">KPWB: Bolesław Osiński, Zofia Demkow</td></tr>
<tr><td>1958</td><td rowspan="2">P. Jadwiga Górska-Poczopko, Irena Michalska, Wanda Tołłoczko</td></tr>
<tr><td>1959</td><td>W. Tadeusz Dobrzyński;
S. Barbara Osińska;
ZS. Maria Drath;
Sk. Krystyna Adamczyk;
ZSk. Aleksandra Jasińska</td><td>–</td></tr>
<tr><td>1961</td><td>W. Irena Michalska;
S. Zdzisław Szota;
Sk. Barbara Osińska</td><td>–</td><td rowspan="3">P. Edward Berbeć, Leontyna Olszewska, Maria Chwastek</td></tr>
<tr><td>1963</td><td rowspan="2">W. Irena Michalska;
S. Krystyna Piszcz;
Sk. Barbara Osińska</td><td>KPWB: Stefan Fabiszak, Aleksandra Jasińska</td></tr>
<tr><td>1964</td><td>KPWB: Aleksandra Jasińska, Zofia Demkow</td></tr>
<tr><td>1966</td><td>W. Irena Michalska;
S. Krystyna Piszcz;
Sk. Barbara Osińska;
ZSk. Maria Olencka</td><td>KPWB: Maria Chwastek</td><td rowspan="2">P. Edward Berbeć, Leontyna Olszewska, Aleksandra Jasińska</td></tr>
<tr><td>1968</td><td rowspan="2">Zdzisław Szota</td><td>W. Barbara Osińska;
S. Krystyna Piszcz;
ZS. Danuta Kwiatoń;
Sk. Maria Olencka;
ZSk. Maria Brzeskwińska</td><td>Irena Michalska;
KPWB: Maria Chwastek, Zofia Demkow</td></tr>
<tr><td>1975</td><td>W. Barbara Osińska;
S. Celina Kania;
ZS. Helena Pszczółkowska;
Sk. Leonarda Dalke;
ZSk. Maria Szota</td><td>Aleksandra Jasińska;
KPWB: Maria Chwastek</td><td>P. Edward Berbeć, Leontyna Olszewska, Alfons Kużdowicz</td></tr>
<tr><td>1977</td><td>Franciszek Klimas</td><td>W. Barbara Osińska;
S. Helena Pszczółkowska;
ZS. Lucyna Drozdowska;
Sk. Leonarda Dalke;
ZSk. Andrzej Dziamski</td><td>Zdzisław Szota;
KPWB: Maria Chwastek</td><td>P. Edward Berbeć, Leontyna Olszewska, Alfons Kużdowicz</td></tr>
<tr><td>1980</td><td rowspan="3">Eugeniusz Śpiewa-kowski</td><td>W. Bolesław Osiński;
S. Andrzej Dziamski;
ZS. Maciej Korczyński;
Sk. Lucyna Drozdowska;
ZSk. Angelos Spanidis</td><td>Franciszek Klimas, Krystyna Stepczyńska;
KPWB: Krystyna Stepczyńska</td><td>b.d.</td></tr>
<tr><td>1985</td><td>W. Bolesław Osiński;
S. Maciej Korczyński;
Sk. Lucyna Drozdowska</td><td>Franciszek Klimas, Krystyna Stepczyńska-Szymczak, Andrzej Dziamski, Angelos Spanidis</td><td>Maria Szota, Leonarda Dalke, Helena Pszczółkowska</td></tr>
<tr><td>1989</td><td>W. Marek Jassem;
S. Maciej Korczyński;
Sk. Lucyna Drozdowska</td><td>Grzegorz Żurek, Ewa Długoszewska</td><td>Maria Szota, Leonarda Dalke, Franciszek Klimas</td></tr>
</table>

Tabela 10.10.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Bydgoskiego PTB (cd.)

Lata	Zarząd Oddziału			Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Prezydium	Członkowie	
1992	Maciej Korczyński	**W.** Marek Jassem; **S.** Grzegorz Żurek; **Sk.** Marzena Wiśniewska	Józef Misiewicz	Eugeniusz Śpiewakowski, Lucyna Drozdowska, Maria Szota
1995		**W.** Marek Jassem; **S.** Grzegorz Żurek; **Sk.** Marzena Wiśniewska	Józef Misiewicz	
2001	Ewa Krasicka-Korczyńska	**W.** Marek Jassem; **S.** Grzegorz Żurek; **Sk.** Anna Katarzyna Sawilska	Hanna Bukowska, Bogna Paczuska	Lucyna Drozdowska, Eugeniusz Śpiewakowski, Maria Szota, Maciej Korczyński
2004		**W.** Marek Jassem; **S.** Tomasz Stosik; **Sk.** Anna K. Sawilska	Grzegorz Żurek	Lucyna Drozdowska, Eugeniusz Śpiewakowski, Maciej Korczyński
2007		**S.** Tomasz Stosik; **Sk.** Anna K. Sawilska	–	b.d.
2010	Barbara Waldon	**W.** Maciej Korczyński; **S.** Tomasz Stosik; **Sk.** Anna K. Sawilska	Katarzyna Marcysiak	Ewa Krasicka-Korczyńska, Amelia Lewandowska, Kamilla Bzdawka-Piątkowska
2013	Anna K. Sawilska	**S.** Tomasz Stosik; **Sk.** Ewa Krasicka-Korczyńska	Ewa Wachowiak	Barbara Waldon-Rudzionek, Zofia Stypczyńska, Katarzyna Marcysiak
2016		**W.** Barbara Waldon-Rudzionek; **S.** Tomasz Stosik; **ZS.** Zofia Stypczyńska; **Sk.** Ewa Krasicka-Korczyńska; **ZSk.** Ewa Wachowiak	Krzysztof Gęsiński, Renata Hoffmann, Amelia Lewandowska	**P.** Maciej Korczyński, Katarzyna Marcysiak, Małgorzata Mazur
2019	Tomasz Stosik	**W.** Ewa Krasicka-Korczyńska; **S.** Renata Hoffmann; **Sk.** Zofia Stypczyńska	–	**P.** Barbara Waldon-Rudzionek, Maciej Korczyński, Ewa Wachowiak-Świtała

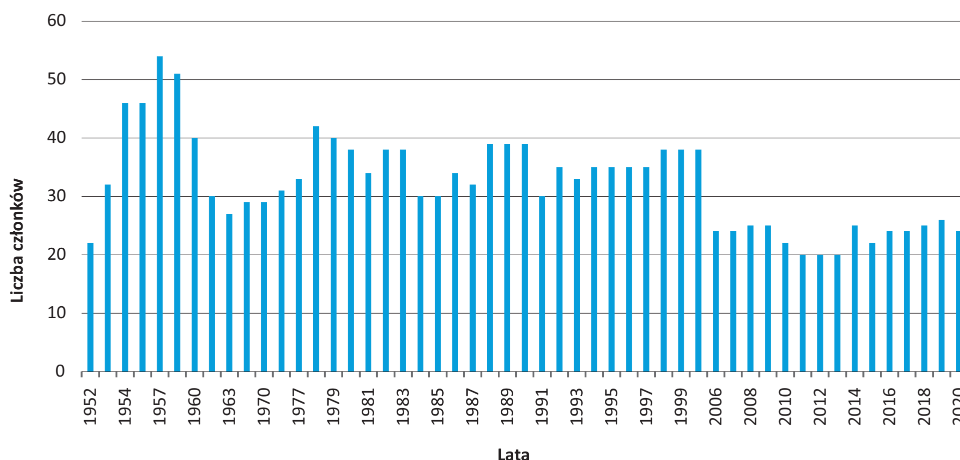
KPWB – Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej; **P.** – Przewodniczący; **S.** – Sekretarz; **SK.** – Skarbnik; **W.** – Wiceprzewodniczący; **ZS.** – Zastępca Sekretarza; **ZSk.** – Zastępca Skarbnika; b.d. – brak danych; – nie powołano

W latach 1955–1960 istniała nawet przy Oddziale Bydgoskim Sekcja Mykologiczna, zlikwidowana na skutek reorganizacji instytutów i odpływu członków Oddziału do innych miast.

W kolejnych latach w bydgoskim ośrodku naukowym pojawiały się nowe instytucje powiązane z botaniką, jak choćby powstała w latach 60. filia Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu, przekształcona później w Akademię Techniczno-Rolniczą – ATR (obecnie Politechnika Bydgoska). Sukcesywnie w szeregach członków Oddziału coraz wyraźniej zaznaczał się udział osób z różnych jednostek Wydziału Rolniczego tej Uczelni. Prawdopodobnie w związku z tym już w 1975 r. na zebraniu sprawozdawczym zasugerowano przekazanie zarządu do tej instytucji. Stało się to faktem w 1977 r. wraz z wyborem na przewodniczącego Oddziału dr Franciszka Klimasa – organizatora i pierwszego kierownika Zakładu Botaniki Akademii Techniczno-Rolniczej.

Z początkiem lat 90. XX wieku w ówczesnej Wyższej Szkole Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) została powołana Katedra Biologii i Ochrony Środowiska z Zakładem Botaniki. Od tego momentu szeregi Oddziału Bydgoskiego PTB zasilili pracownicy tej instytucji. Po utworzeniu w Bydgoszczy Collegium Medicum dołączyły również osoby z Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Liczebność Oddziału Bydgoskiego PTB nigdy nie była duża na tle innych oddziałów w kraju. Od początku istnienia wahała się w granicach 20–54 członków (Ryc. 10.10.2). W pierwszym roku oddział liczył 22 osoby, a jeszcze w latach pięćdziesiątych XX wieku osiągał liczebność powyżej

Ryc. 10.10.2. Liczba członków Oddziału Bydgoskiego PTB w latach 1952–2020

pięćdziesięciu członków. W drugiej połowie stulecia odnotowano od 30 do 40 osób, a z początkiem bieżącego stulecia do dzisiaj obserwuje się pewną stabilizację na poziomie 20–25 członków. Większość z nich identyfikuje się z Sekcją Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, w mniejszym stopniu z innymi Sekcjami – Mykologiczną, Ogrodów Botanicznych i Arboretów, Taksonomii Roślin, czy Kultur Tkankowych Roślin.

10.10.3. Działalność naukowa

Zjazdy zorganizowane przez Oddział Bydgoski PTB

Oddział Bydgoski zorganizował 2 ogólnopolskie Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Tab. 10.10.2).

31. Zjazd PTB – odbył się w Bydgoszczy w dniach 27–29 czerwca 1957 r. Przewodniczącym komitetu organizacyjnego został ówczesny przewodniczący Oddziału – mgr Andrzej Michalski, a jego zastępcą dr Tadeusz Dobrzyński. Sekretariat prowadziły mgr Krystyna Adamczyk i mgr Barbara Osińska. Na Zjazd zgłosiło się blisko 400 uczestników, jednak realnie uczestniczyło w nim 312 osób. Walne Zgromadzenie Delegatów odbyło się w Technikum Kolejowym oraz w bydgoskich Instytutach Rolniczych. Obrady odbywały się w 3 sekcjach. W sekcji Ogólnej wygłoszono 8 referatów, w sekcji Fizjologii Wzrostu i Rozwoju – 14 referatów, a w sekcji Fizjologii Ogólnej i Biochemii – 13. Ponadto odbyło się posiedzenie Sekcji Mykologicznej Oddziału Bydgoskiego PTB, na której wygłoszono 2 referaty oraz organizacyjne posiedzenie Sekcji Dendrologicznej. W ramach Zjazdu zorganizowano wycieczki: 28 czerwca – zwiedzanie Instytutów Rolniczych, 29 czerwca – rezerwaty przyrody powiatu chełmińskiego i Rezerwat Leśny Cisy Staropolskie w Wierzchlesie.

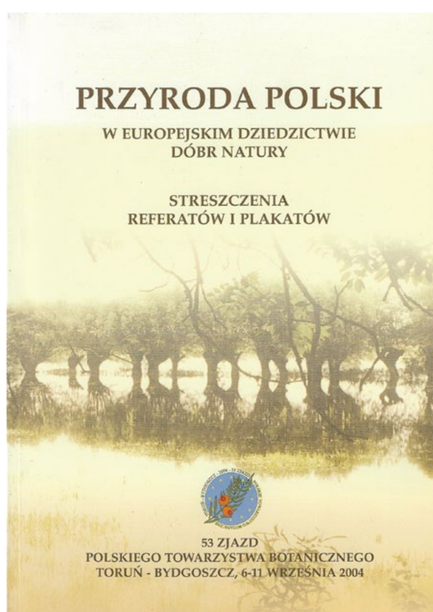
Tabela 10.10.2. Zjazdy PTB zorganizowane przez Oddział Bydgoski

Nr Zjazdu	Data, miejsce i tytuł	Współorganizatorzy	Liczba			
			u.	ref.	post.	sesji terenowych
31	28–29 VI 1957, Bydgoszcz	–	312	37	0	3
53	6–11 IX 2004, Toruń – Bydgoszcz *Przyroda Polska w europejskim dziedzictwie dóbr natury*	Oddział Toruński PTB Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Akademia Medyczna w Bydgoszczy, Akademia Bydgoska w Bydgoszczy	595	163	286	12

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Kolejny – **53. Zjazd PTB** – zorganizowany był razem z Oddziałem Toruńskim PTB. Odbył się w dniach 6–11 września 2004 r. pod hasłem *Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr natury*. Obrady odbywały się głównie w Toruniu. Wzięło w nim udział około 600 uczestników. Z tej okazji wydano materiały konferencyjne pt. *Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr natury. Streszczenia referatów i plakatów* (red. E. Jendrzejczak) (Ryc. 10.10.3).

W ramach 53. Zjazdu przygotowano kilkanaście tematycznych sesji terenowych: 1) Glony ekosystemów wodnych Doliny Dolnej Wisły, 2) Porosty w Dolinie Dolnej Wisły i na obszarze przemysłowym Kujaw, 3) Grzyby Borów Tucholskich, 4) Postglacjalna historia lasów, jezior i torfowisk na wybranych przykładach Ziemi Chełmińskiej i Borów Tucholskich, 5) Rola obszarów chronionych i LPK w projektowanym rezerwacie biosfery „Bory Tucholskie", 6) Stan zachowania szaty roślinnej wybranych rezerwatów nad Dolną Wisłą, 7) Roślinność leśna w rezerwatach i lasach gospodarczych na Kujawach, 8) Ostoje cennej szaty roślinnej na Pojezierzu Dobrzyńskim i Równinie Urszulewskiej, 9) Różnorodność biologiczna i problemy jej ochrony w krajobrazie rolniczym Pałuk, 10) Przemiany roślinności w antropogenicznym krajobrazie północnych Kujaw i Kotliny Toruńskiej, 11) Rola kolekcji i ogrodów botanicznych w ochronie przyrody, 12) Śladami Anny Wazówny.

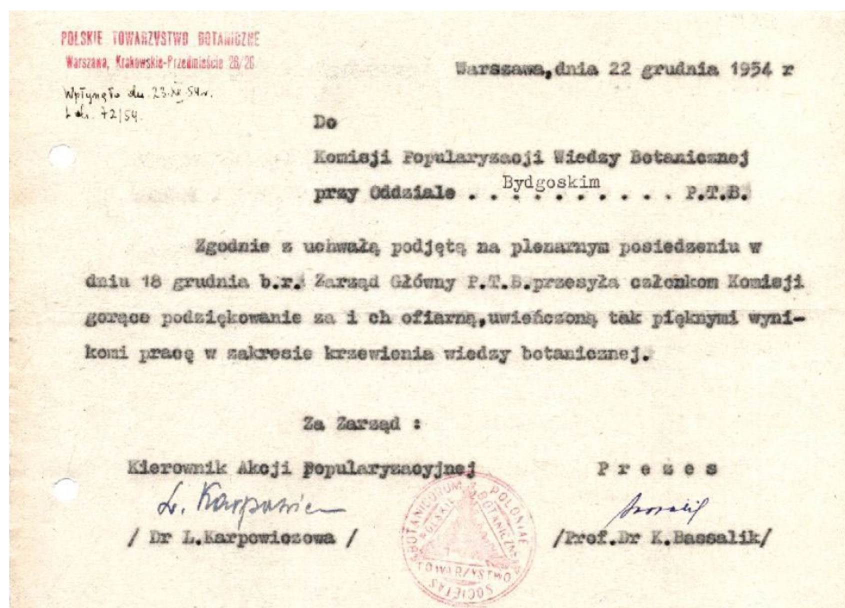
Ryc. 10.10.3. Okładka materiałów konferencyjnych 53. Zjazdu PTB oraz logo Zjazdu (autor: K. Eckert)

Podczas rejestracji na Zjazd poprosiliśmy uczestników (bez szczególnego powodu) o podanie nr PESEL. Dało to możliwość przeprowadzenia populacyjnego zdjęcia botaników: struktura płci wg wieku i statusu naukowego, struktura rozmieszczenia w przestrzeni, szczególnie korzystny miesiąc narodzin w zależności od ówczesnej pozycji zawodowej, najpopularniejsze imię itp. Dwie osoby uznały to za wścibstwo.

Spotkania naukowe, konferencje i popularyzacja wiedzy botanicznej

Niemalże od momentu powołania Oddziału i ukonstytuowania się jego zarządu, zgodnie z zaleceniami Komitetu Botanicznego PAN przystąpiono do energicznych działań na polu krzewienia wiedzy botanicznej wśród „szerokich warstw społeczeństwa". Ich rozmach i efektywność potwierdza pismo Kierownika Akcji Popularyzacyjnej dr L. Karpowiczowej z dnia 22 grudnia 1954 r., w którym dziękuje za „ofiarną i uwieńczoną pięknymi wynikami pracę" (Ryc. 10.10.4).

Aktywność bydgoskiej Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej była szczególnie intensywna właśnie w pierwszych dekadach istnienia Oddziału. Cieszyła się wówczas powodzeniem

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 26/28

Warszawa, dnia 22 grudnia 1954 r

Wpłynęło dn. 23.XII.54 r.
L. dz. 72/54

Do

Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej
przy Oddziale . . Bydgoskim . . . . P.T.B.

Zgodnie z uchwałą podjętą na plenarnym posiedzeniu w dniu 18 grudnia b.r. Zarząd Główny P.T.B. przesyła członkom Komisji gorące podziękowanie za i ch ofiarną, uwieńczoną tak pięknymi wynikami pracę w zakresie krzewienia wiedzy botanicznej.

Za Zarząd :

Kierownik Akcji Popularyzacyjnej
L. Karpowicz
/ Dr L. Karpowiczowa /

Prezes
/Prof. Dr K. Bassalik/

Ryc. 10.10.4. Pismo Kierownika Akcji Popularyzacyjnej L. Karpowiczowej z dnia 22 XII 1954 r.

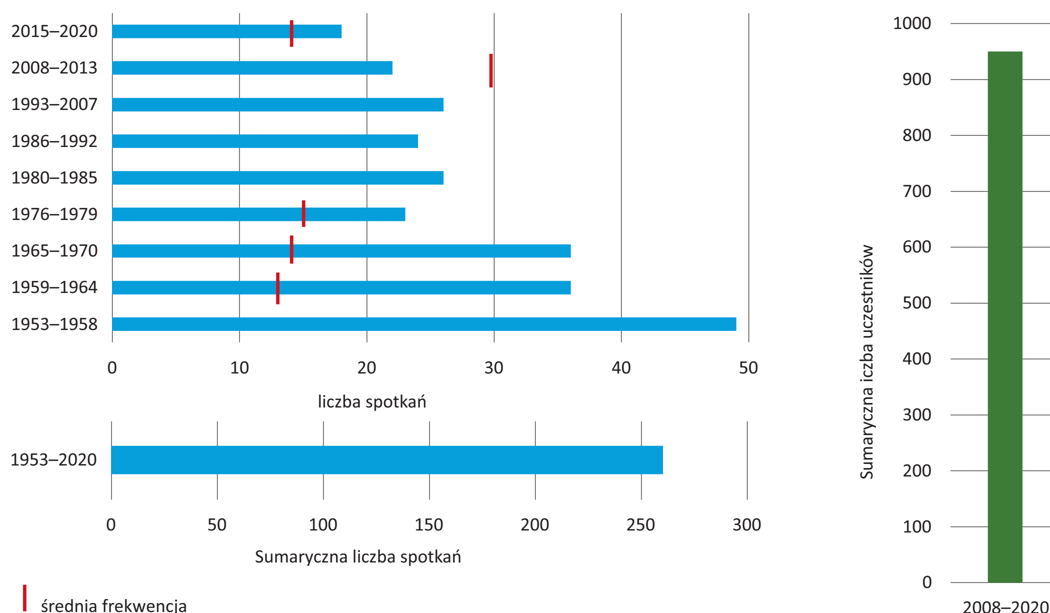
w środowiskach rolniczych, ogrodniczych, wśród leśników, zielarzy, hodowców roślin, młodzieży szkolnej i nauczycieli (Wojewódzki, Powiatowy i Miejski Ośrodek Dokształcania Kadr Oświatowych). W ramach akcji popularyzacyjnej wygłaszano wykłady, pogadanki, organizowano pokazy, wystawy, prowadzono zajęcia praktyczne i wycieczki. W latach 1952–1970 odbyło się ponad 900 spotkań i odczytów – tym bardziej atrakcyjnych, że ilustrowanych przezroczami i filmami.

W latach 70. i na początku 80. XX wieku działalność Komisji rozwijała się dalej, choć ze zdecydowanie mniejszą intensywnością. Od 1971 do 1985 r. odbyło się 90 prelekcji i szkoleń oraz 15 wycieczek. Oddział nawiązał współpracę z Towarzystwem Wiedzy Powszechnej, Wojewódzkim Domem Kultury, Ligą Ochrony Przyrody, Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym, Klubem Wysokogórskim, młodzieżowymi organizacjami studenckimi i studenckim ruchem naukowym, a także ze szkołami rolniczymi i ogólnokształcącymi oraz z ośrodkiem metodycznym kształcenia nauczycieli biologii. Organizowano referaty, odczyty, pogadanki i wycieczki botaniczne oraz wystawy z zakresu systematyki i morfologii roślin. Zarówno w pierwszym okresie, jak i po roku 1970 Oddział wymieniany był przez Zarząd Główny jako jeden z bardziej aktywnych na tym polu.

Od połowy lat 80. XX w. aktywność Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej była stopniowo wygaszana. Od kadencji 1986–89 do składu zarządu przestano w Bydgoszczy wybierać osoby odpowiedzialne za krzewienie wiedzy botanicznej. Wiązało się to praktycznie z zanikiem funkcji popularyzatorskiej, bo od 1986 r. do końca wieku wymienić można zaledwie kilkanaście szkoleń, zajęć pokazowych i 3 wycieczki. Mimo, iż już w 1976 r. ze sprawozdań rocznych Zarządu Głównego zniknął punkt omawiający działalność Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej, archiwum Oddziału Bydgoskiego PTB dysponuje danymi odnoszącymi się do tej działalności jako odrębnego zagadnienia od 1953 do 1998 roku.

Członkowie PTB od początku swej działalności w Oddziale Bydgoskim angażowali się w różne działania na terenie miasta i województwa. Niejednokrotnie zabierali głos w sprawach ochrony przyrody, rozbudowy Ogrodu Botanicznego IHAR, czy rozwiązań w kontekście kreowania krajobrazu. W ramach swojej działalności mieli wpływ na podejmowane decyzje na szczeblu administracyjnym.

W latach 1952–1970 odbyło się ponad 130 posiedzeń naukowych (Ryc. 10.10.5) ze 135 referatami, których treścią były głównie wyniki prac badawczych członków Oddziału. Dotyczyły one florystyki w regionie kujawsko-pomorskim, ekologii, fizjologii, genetyki, cytologii, mykologii, fitopatologii i agrobotaniki.

Ryc. 10.10.5. Liczbowe podsumowanie posiedzeń naukowych zorganizowanych przez Oddział Bydgoski PTB oraz uczestników biorących w nich udział (ujęto tylko przedziały czasowe z dostępnymi danymi)

W kolejnych latach utrzymano wypracowane wcześniej formy współpracy z różnymi instytucjami państwowymi i organizacjami społecznymi, zwłaszcza w zakresie ochrony środowiska i popularyzacji wiedzy botanicznej. Wymienić tu można Wydział Rolnictwa i Leśnictwa, Gospodarki Wodnej i Ochrony Środowiska, Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, Wojewódzki Komitet Ochrony Przyrody, LOP, PTTK, Wojewódzkiego Inspektora SOP. Na szczególną uwagę zasługuje podjęcie w 1980 r. współpracy ze Studenckim Towarzystwem Naukowym, a w szczególności Sekcją Botaniki i Ekologii Roślin Koła Naukowego Rolników przy ATR w Bydgoszczy, zwłaszcza w zakresie popularyzacji wiedzy botanicznej, ochrony przyrody oraz doboru i realizacji problematyki badawczej podejmowanej przez młodzież studencką.

Zarząd Oddziału Bydgoskiego i jego członkowie współpracowali przy organizacji olimpiad biologicznych, w organizowaniu i rozbudowie miejskiego Ogrodu Botanicznego w Myślęcinku oraz przy opracowywaniu i kontroli realizacji planów zagospodarowania i ochrony rezerwatów przyrody. W latach 1971–1985 zorganizowano około 75 posiedzeń naukowych – od 4 do 6 w ciągu roku ze średnią frekwencją 15 osób/spotkanie (Ryc. 10.10.5). Ze względu na brak w archiwach PTB szczegółowych danych dotyczących poszczególnych lat aktywności w tym zakresie, wykres nie jest kompletny.

Koniec lat 80. i początek 90. XX wieku to trudny okres również dla organizacji takich jak towarzystwa naukowe. Mimo to Oddział Bydgoski PTB nadal kontynuował organizowanie spotkań naukowych, konferencji, warsztatów przyrodniczych i wycieczek geobotanicznych. Zarząd Oddziału współpracował z kołem naukowym (zwanym KN Ekologii i Ochrony Środowiska).

W ostatnim czasie członkowie Oddziału angażują się w różnego rodzaju akcje propagujące wiedzę botaniczną, w mniejszym gronie – w szkołach, w ramach różnych projektów, na uczelniach w kolejnych edycjach Festiwalu Nauki lub w akcjach o większym zasięgu, jak realizowany pod auspicjami European Plant Science Organization (EPSO) – tzw. Fascination of Plants Day. Kontynuowana jest współpraca ze studenckimi kołami naukowymi – szczególnie KN Botaniki i Ekologii, działającym na Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii Politechniki Bydgoskiej. Związani z Oddziałem pracownicy naukowi opiniują działania Lasów Państwowych i Wojewody w zakresie ochrony przyrody. Proponują do objęcia ochroną prawną najcenniejsze obiekty przyrodnicze regionu Kujaw i Pomorza. Przyczyniają się wraz z członkami Oddziału Toruńskiego PTB do planowania i tworzenia sieci obszarów chronionych w regionie. Uczestniczą w przygotowywaniu

przyrodniczych tras edukacyjnych, np. Jeziora (1999), Folusz koło Szubina (2004), Kozielec (2010) i Dolina Śliwiczki i Prusiny (2014).

W latach 1986–2020 odbyło się 117 posiedzeń naukowych – od 3 do 5 w ciągu roku (Ryc. 10.10.5). Tematy prezentowanych referatów skupiały się głównie na badaniach fitosocjologicznych i florystycznych różnych części regionu, gatunków rzadkich i chronionych lub inwazyjnych, działań ochronnych w różnych typach zbiorowisk, charakterystyki florystycznej ciekawych obiektów na świecie, jak również związanych z biotechnologią w ogrodnictwie.

W ostatnich 35 latach Oddział Bydgoski PTB był często organizatorem konferencji naukowych (Tab. 10.10.3). W roku 1997 wraz z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody w Bydgoszczy i Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Toruniu, zorganizowano konferencję naukową pod hasłem *Ochrona gatunkowa na obszarach chronionych*.

Kolejną konferencję zorganizowano w 2002 roku wraz z Regionalnym Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Ekologicznej działającym przy Leśnym Parku Kultury i Wypoczynku w Bydgoszczy. Tematem przewodnim spotkania była *Flora miast*. Teksty wystąpień naukowych zostały opublikowane w monografii o tym samym tytule (red. M. Korczyński). W 2011 r. pod egidą Oddziałów Bydgoskiego i Toruńskiego rozpoczęto cykl krajowych konferencji naukowych. Do roku 2020 odbyło się siedem konferencji pod wspólnym hasłem *Szata roślinna łąk w okresie przemian*: Minikowo (2011) – Roślinność łąkowa w zróżnicowanych warunkach użytkowania, Górzno (2012) – Problemy zachowania różnorodności florystycznej i fitocenotycznej ekosystemów łąkowych, Puszczykowo (2013) – Użytki zielone dolin rzecznych, Fojutowo (2014) – Łąki w krajobrazie, Inowrocław (2015) – Dynamika szaty roślinnej łąk, Turzyn (2017) – Użytki zielone ostoją gatunków rzadkich, Wyszków (2018) – Zróżnicowanie regionalne roślinności łąk.

Działalność wydawnicza Oddziału nie ogranicza się tylko do wydawnictw pokonferencyjnych. Z inicjatywy przewodniczącej Oddziału E. Krasickiej-Korczyńskiej w latach 2003–2006 wydawano czasopismo *Flora i fauna Pomorza i Kujaw* – w zamyśle mające za zadanie prezentację walorów przyrodniczych regionu. W tym czasie ukazały się jego dwa regularne numery oraz monografie: *Uroczysko Prodnia* (M. Korczyński, red.) oraz *Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego Ciconia ciconia (L.) w województwie kujawsko-pomorskim w 2004 r.* (P. Indykiewicz, red.). W wyniku zawirowań na rynku wydawniczym pomysł ten jednak zarzucono. Przy okazji organizowanego 53. Zjazdu PTB wydano opracowanie pt. *Wycieczki geobotaniczne – region kujawsko-pomorski*.

Ryc. 10.10.6. Konferencja *Flora miast* w roku 2002 (fot. T. Stosik)

Tabela 10.10.3. Konferencje naukowe zorganizowane przez Oddział Bydgoski

<table>
<tr><th>Data
i miejsce</th><th>Tytuł
Współorganizatorzy
Cel konferencji</th><th>Liczba
u./ref./post.</th></tr>
<tr><td rowspan="2">IX 1997,
Tuchola</td><td>Ochrona przyrody na terenach chronionych</td><td rowspan="2">40/15/0</td></tr>
<tr><td>Wojewódzki Konserwator Przyrody w Bydgoszczy, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu</td></tr>
<tr><td colspan="3">Uczestnicy konferencji prezentowali m.in. stan zachowania różnych obiektów chronionych regionu. Zrealizowano również sesje terenowe w najciekawszych obiektach powiatu tucholskiego.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">12–13 IX 2002,
Myślęcinek</td><td>Krajowa Konferencja Naukowa Flora miast (Ryc. 10.10.6; Ryc. 10.10.7)</td><td rowspan="2">30/14/14</td></tr>
<tr><td>Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Ekologicznej w Myślęcinku</td></tr>
<tr><td colspan="3">Zagadnienia dotyczyły: 1) flory miast regionu kujawsko-pomorskiego, 2) gatunków inwazyjnych i kwarantannowych, rzadkich i chronionych, 3) szaty roślinnej obszarów zurbanizowanych na tle ich funkcji, 4) struktury przestrzennej i wielkości miasta a jego flory, 5) ostoi roślin niesynantropijnych, 6) flory miast jako obiektu dydaktycznego, 7) kierunków przekształceń flory miejskiej, 8) miast jako przyczółka w kolonizacji nowych „ziem". Sesje terenowe objęły Ogród Botaniczny w Myślęcinku i okolice Bydgoszczy – stanowiska roślin antropogenicznych. Pokłosiem konferencji była publikacja Flora Miast (2003, red. M. Korczyński).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">14–15 IX 2011,
Minikowo</td><td>I Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu Szata roślinna łąk w procesie przemian – Roślinność łąkowa w zróżnicowanych warunkach użytkowania (Ryc. 10.10.8)</td><td rowspan="2">44/21/0</td></tr>
<tr><td>Oddział Toruński PTB (OT), Katedra Botaniki i Ekologii Uniwerystetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy (KBiE UT-P); Zakład Botaniki, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (ZB UKW); Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">Konferencja objęła prezentację wyników badań ekosystemów łąkowych, prowadzonych w różnych warunkach użytkowania łąk, wymianę doświadczeń oraz inicjowanie wspólnych badań mających na celu ocenę stanu i tendencji dynamicznych użytków łąkowych oraz wypracowanie modelu ochrony różnorodności biologicznej roślinności łąkowej.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">6–7 IX 2012,
Górzno</td><td>II Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu Szata roślinna łąk w procesie przemian – Problemy zachowania różnorodności florystycznej i fitocenotycznej ekosystemów łąkowych</td><td rowspan="2">32/25/0</td></tr>
<tr><td>OT; Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy (CM); Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK); Wydział Rolnictwa i Biotechnologii (WRiB) UT-P; ZB UKW</td></tr>
<tr><td colspan="3">Przedmiotem konferencji była analiza zachowania różnorodności flory i roślinności łąk na tle ich użytkowania i procesów ekologicznych.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">5–6 IX 2013,
Puszczykowo</td><td>III Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu Szata roślinna łąk w okresie przemian – Użytki zielone dolin rzecznych (Ryc. 10.10.9)</td><td rowspan="2">b.d.</td></tr>
<tr><td>OT; ZB UKW; WRiB UT-P; CM UMK; Majątek Rogalin sp. z o.o.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Celem konferencji było określenie odrębności zbiorowisk roślinnych związanych z dolinami rzek i mniejszych cieków, ocena stopnia ich poznania, oszacowanie znaczenia w zachowaniu różnorodności biologicznej, pokazanie kierunków i tempa przemian zbiorowisk roślinnych (głównie z klasy Molinio-Arrhenatheretea).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">5–6 IX 2014,
Fojutowo, Bory Tucholskie</td><td>IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu Szata roślinna łąk w okresie przemian – Łąki w krajobrazie (Ryc. 10.10.10.; Ryc. 10.10.11)</td><td rowspan="2">31/18/7</td></tr>
<tr><td>OT; WRiB UT-P</td></tr>
<tr><td colspan="3">Celem konferencji była ocena stanu zachowania różnorodności florystycznej i fitocenotycznej łąk w różnych typach krajobrazu w Polsce oraz uwarunkowań ekologicznych roślinności łąkowej, pastwiskowej i ziołoroślowej. Analizowano kierunki i tempo przemian szaty roślinnej użytków zielonych, przemian krajobrazowych dolin rzecznych i użytkowanych mokradeł. Dokonano oceny działań praktycznych dla zachowania łąk o wysokiej różnorodności biologicznej oraz współcześnie stosowanej pratotechniki.</td></tr>
</table>

Tabela 10.10.3. Konferencje naukowe zorganizowane przez Oddział Bydgoski (cd.)

Data i miejsce	Tytuł Współorganizatorzy Cel konferencji	Liczba u./ref./post.
3–4 IX 2015, Inowrocław	V Ogólnopolska Konferencja Naukowa cyklu *Szata roślinna łąk w okresie przemian – Dynamika szaty roślinnej łąk* OT; CM UMK; Katedra Botaniki i Ekologii (KBiE) UT-P; ZB UKW; Katedra Geobotaniki i Planowania Krajobrazu UMK	42/22/13
Konferencji dotyczyła zmian w przestrzeni i w czasie, zachodzących na różnych poziomach organizacji szaty roślinnej. Omawiano przekształcenia łąk na poziomie krajobrazu, w ekosystemach i fitocenozach, dynamikę flory oraz populacji gatunków łąkowych. Przedstawiono przekształcenia różnych układów ekologicznych, a także wskazano tempo i kierunki zmian. Skupiono się na analizie ich przyczyn i mechanizmów. Zaprezentowano różne rozwiązania metodyczne w badaniach dynamiki fitocenoz i flory. W trakcie sesji terenowej zapoznano się z cennymi przyrodniczo, ekstensywnie użytkowanymi łąkami zlokalizowanymi w Rezerwacie Nadgoplańskim Parku Tysiąclecia oraz z jednym z ważniejszych w kraju i na Kujawach stanowisk roślinności halofilnej w dzielnicy Inowrocławia – Mątwy.		
6–8 IX 2017, Turzyn	VI Ogólnopolska konferencja naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w okresie przemian – Użytki zielone ostoją gatunków rzadkich* (Ryc. 10.10.12) OT; KBiE UT-P; CM UMK; KB UKW; Stowarzyszenie Edukacji Ekologicznej i Łowieckiej „Dąb" w Turzynie	30/25/0
Tematyka konferencji skupiła się głównie na zagadnieniach dotyczących gatunków rzadkich, chronionych i zagrożonych, ich biologii, stanu populacji, liczebności, udziału w fitocenozach, uwarunkowaniach agrotechnicznych oraz siedliskowych. W ramach sesji terenowych zapoznano się z naturalnymi siedliskami roślinności halofilnej w obszarze Natura 2000 Solniska Szubińskie PLH 040030 i bogatymi w gatunki rzadkie łąkami trzęślicowymi w obszarze Natura 2000, Łąki Trzęślicowe w Foluszu PL H040027. Zaprezentowano przykłady działań z zakresu czynnej ochrony gatunków oraz wkraczania rzadkich gatunków muraw kserotermicznych na nowe stanowiska.		
6–7 IX 2018, Wyszków	VII Ogólnopolska konferencja naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian – Zróżnicowanie regionalne roślinności łąk* OT; CM UMK; Katedra Biologii i Ochrony Roślin UT-P; ZB UKW; Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach	28/28/0
Celem konferencji było poznanie roślinności łąk na różnych typach użytków zielonych. Referaty dotyczyły struktury zbiorowisk specyficznych dla różnych regionów, populacji gatunków w konkretnych zbiorowiskach. Sesja terenowa objęła obserwację zbiorowisk roślinnych łąk i populacji gatunków zagrożonych, chronionych i rzadkich w okolicach wsi Brańszczyk i Brzuza.		

Ryc. 10.10.7. Uczestnicy konferencji *Flora miast* w roku 2002 (fot. T. Stosik)

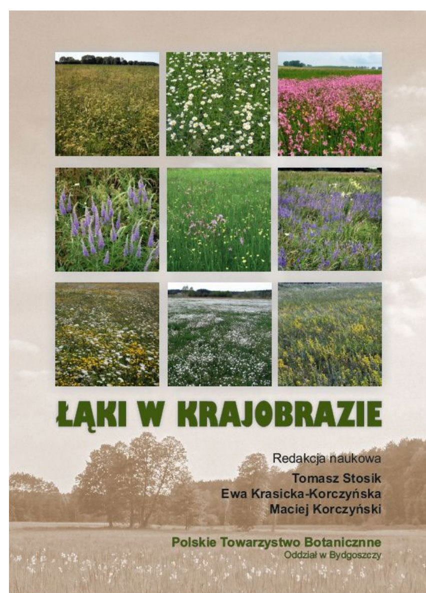
Ryc. 10.10.8. I Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w procesie przemian – Roślinność łąkowa w zróżnicowanych warunkach użytkowania* – Minikowo, 2011 r., na fotografii w środku stoi Ewa Krasicka-Korczyńska (fot. T. Stosik)

Ryc. 10.10.9. III Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w okresie przemian – Użytki zielone dolin rzecznych* – Puszczykowo, 2013 r. (archiwum Oddziału Bydgoskiego PTB)

Ryc. 10.10.10. Sesja terenowa w trakcie konferencji *Łąki w krajobrazie* – Fojutowo, 2014 r. (fot. T. Załuski)

Ryc. 10.10.11. Okładka materiałów konferencyjnych *Łąki w krajobrazie* – Fojutowo, 2014 r.

Ryc. 10.10.12. VI Ogólnopolska konferencja naukowa z cyklu *Szata roślinna łąk w okresie przemian – Użytki zielone ostoją gatunków rzadkich* – Turzyn, 2018 r. (fot. T. Stosik)

W 2005 r. Oddział Bydgoski wraz z Toruńskim opracował książkę pt. *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości* (red. T. Załuski, L. Rutkowski, M. Korczyński). W roku 2014 wydano monografię naukową pod tytułem *Łąki w krajobrazie* (red. T. Stosik, E. Krasicka-Korczyńska, M. Korczyński) (Ryc. 10.10.11).

10.10.4. Inne szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Umiejętność kooperacji z różnymi partnerami, zarówno jednostkami naukowymi, jak i towarzystwami, skutkowała dużą aktywnością w zakresie organizacji konferencji naukowych.

W 2004 roku przygotowano i zrealizowano ogólnokrajowy Zjazd Towarzystwa. Większość inicjatyw w tym zakresie podejmowano wraz z Oddziałem Toruńskim PTB przy wsparciu uczelni

bydgoskich i toruńskich. Istotnym osiągnięciem jest realizowany od 2011 roku cykl krajowych konferencji naukowych pod wspólnym hasłem *Szata roślinna łąk w okresie przemian*. Główne założenie tego przedsięwzięcia to prezentacja specyfiki szaty roślinnej i jej walorów przyrodniczych na różnych obszarach. Realizowane konferencje są platformą wymiany wiedzy wśród naukowców, stanowią też źródło aktualnej wiedzy na temat ochrony różnych postaci użytków zielonych dla przedstawicieli doradztwa rolniczego, administracji obszarów chronionych, jak i samych rolników.

Do roku 2020 zorganizowano siedem konferencji z sesjami terenowymi w różnych częściach regionu kujawsko-pomorskiego i poza nim: Minikowo (2011), Górzno (2012), Puszczykowo (2013), Fojutowo (2014), Inowrocław (2015), Turzyn (2017), Wyszków (2018).

Ostatnie 35 lat historii Oddziału to również prężna działalność wydawnicza, która zaowocowała wydaniem szeregu monografii: *Flora miast* (2002), *Wycieczki geobotaniczne – region kujawsko-pomorski* (2004), *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości* (2005), *Uroczysko Prodnia* (2006), *Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego Ciconia ciconia (L.) w województwie kujawsko-pomorskim w 2004 r.* (2006), *Łąki w krajobrazie* (2014).

Działalność członków Oddziału w zakresie popularyzacji wiedzy botanicznej w ostatnim czasie doprowadziła do powstania wielu ścieżek dydaktycznych, udokumentowanych za pomocą wydawanych folderów lub w wersji on-line.

Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego jako jeden z pierwszych w kraju w 2006 r. uruchomił i nieprzerwanie prowadzi własną stronę internetową, popularyzując przy jej pomocy wiedzę botaniczną.

10.10.5. Podsumowanie

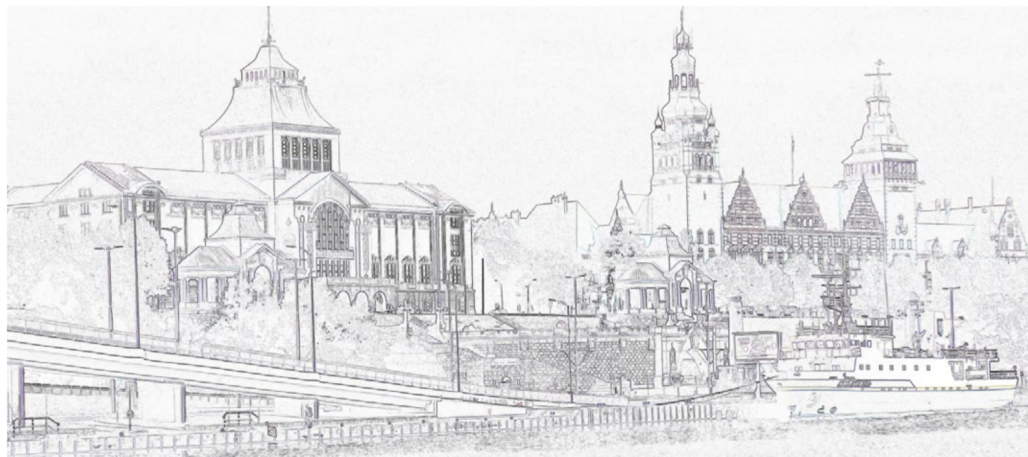
Polskie Towarzystwo Botaniczne, jak wiele innych towarzystw naukowych, jest silnie związane z jednostkami badawczymi. Również w rejonie bydgoskim kierunki rozwoju komórek organizacyjnych poszczególnych Uczelni i Instytutów i ich priorytety, silnie wpływają na rekrutację nowych członków Oddziału lub ich odpływ. Konieczność wysokiej specjalizacji badań realizowanych przez poszczególne grupy botaników, nieustanne zabieganie o odpowiednio punktowane publikacje i finansowanie projektów nie sprzyjają obecnie wydajnemu funkcjonowaniu Towarzystwa. W dzisiejszych czasach priorytetem Oddziału Bydgoskiego jest upowszechnianie wiedzy botanicznej oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego regionu.

Jeden z kanałów Międzyodrza koło Szczecina, zarastający osoką i salwinią (fot. Krzysztof Ziarnek)
Wały Chrobrego w Szczecinie – Muzeum Narodowe i Urząd Wojewódzki (fot. Stefan Sotek)

10.11. Oddział Szczeciński (1955)

Monika Myśliwy
Zofia Sotek
Helena Więcław
Marcin Wilhelm

Instytut Nauk o Morzu i Środowisku, Uniwersytet Szczeciński
ul. A. Mickiewicza 16, 70-384 Szczecin
e-mail: monika.mysliwy@usz.edu.pl, zofia.sotek@usz.edu.pl,
helena.wieclaw@usz.edu.pl, marcin.wilhelm@usz.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-11

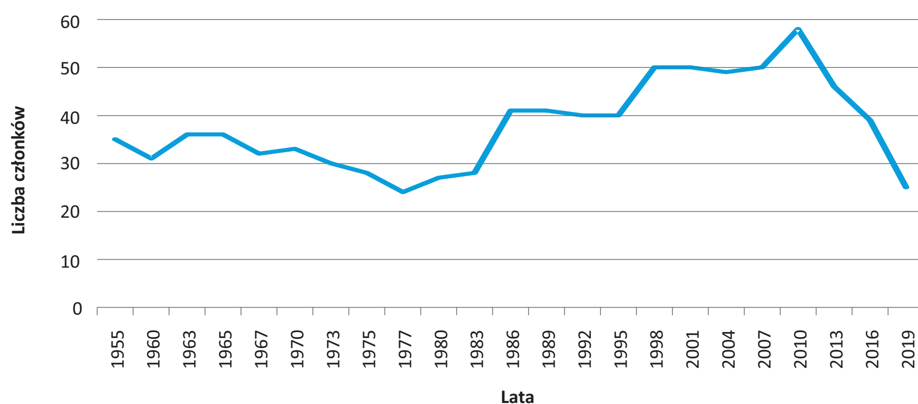
Myśliwy M., Sotek Z., Więcław H., Wilhelm M. (2022). Oddział Szczeciński (1955). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 314–329.

10.11.1. Słowo wstępne

Szczeciński Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego powstał 8 listopada 1955 roku na wniosek pracowników Katedry Botaniki Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) w Szczecinie. W pierwszym Zarządzie Oddziału zasiedli: jako przewodniczący – prof. Stefan Kownas (kierownik Katedry Botaniki), doc. Antonina Sienicka – zastępca przewodniczącego (pełniąca również obowiązki przewodniczącej Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej, która powstała przy Oddziale), mgr Janina Jasnowska – sekretarz, mgr Urszula Kierska (później Grinn) – skarbnik oraz członkowie – prof. Jerzy Dmochowski (kierownik Katedry Fizjologii Roślin), inż. Wiktor Karczewski (pracownik Okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych), mgr Mirosława Jarocka (Grinn 1972) (Tab. 10.11.1). W pierwszym piętnastoleciu istnienia Oddziału Szczecińskiego w jego pracę zaangażowało się wielu znanych i cenionych przyrodników i naukowców. Poza wymienionymi powyżej Członkami Zarządu, byli to m.in.: Tadeusz Grabowski (wojewódzki Konserwator Przyrody), prof. Franciszek Białous (Katedra Mikrobiologii), prof. Tadeusz Dominik (Katedra Ochrony Roślin), prof. Grzegorz Honczarenko (Katedra Uprawy Łąk i Pastwisk), prof. Marian Lityński (pierwszy Rektor WSR w Szczecinie), prof. Zygmunt Mackiewicz (Katedra Szczegółowej Uprawy Roślin), prof. Józef Piszczek (Katedra Gleboznawstwa), prof. Jan Radomski (Katedra Botaniki), dr Mieczysław Jasnowski (Zakład Torfoznawstwa), mgr Aleksandra Borowska (później Stachak, Katedra Botaniki), mgr Stanisław Gwizdek (Katedra Fizjologii Roślin), mgr Róża Szopa (później Kochanowska), inż. Tadeusz Wołejko (Katedra Botaniki) (Jasnowska 2007; Archiwum Szczecińskiego Oddziału PTB). Dzięki ich zaangażowaniu Oddział Szczeciński zyskał solidne filary do dalszych działań nad szerzeniem efektów pracy naukowej i popularyzacją wiedzy botanicznej.

10.11.2. Działalność organizacyjna

W ciągu 66 lat istnienia Oddziału Szczecińskiego PTB jego działalnością kierowało siedmiu przewodniczących (Tab. 10.11.1). Przez pierwszych 15 lat na czele Zarządu Oddziału stał prof. Stefan Kownas (Grinn 1972), po którym przewodniczenie na 16 lat przejął prof. Mieczysław Jasnowski (Friedrich 1986), natomiast nieco krócej, bo przez 12 lat, przewodniczyła prof. Janina Jasnowska (Jasnowska 2007). W kolejnych latach poszczególne osoby kierowały pracą Zarządu i całego Oddziału przez 2–3 kadencje. Od 2004 roku zmniejszyła się do czterech liczba osób zasiadających w Zarządzie. Kontrolę nad działalnością Oddziału Szczecińskiego sprawowała Komisja Rewizyjna,

Ryc. 10.11.1. Liczba członków Oddziału Szczecińskiego odnotowana w ostatnim roku każdej 3-letniej kadencji

Tabela 10.11.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Szczecińskiego PTB w latach 1955–2022

Lata	Zarząd Oddziału					Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Wiceprze-wodniczący	Sekretarz	Skarbnik	Członkowie Zarządu	
1955	Stefan Kownas	Antonina Sienicka	Janina Jasnowska	Urszula Kierska	Jerzy Dmochowski, Wiktor Karczewski, Mirosława Jarocka	–
1970	Mieczysław Jasnowski	Stefan Kownas	Eugeniusz Ćwikliński	Stefan Markowski	Janina Jasnowska, Tadeusz Głazek	–
1980		Tadeusz Madej	Eugeniusz Ćwikliński/ Stefan Friedrich	Stefan Markowski	Urszula Grinn, Wanda Bacieczko, Lesław Wołejko	**P.** Irena Majchrowicz; **W.** Marian Niklewski; **S.** Franciszek Białous
1983		Urszula Grinn	Stefan Friedrich	Stefan Markowski	Tadeusz Madej, Wanda Bacieczko	**P.** Irena Majchrowicz; **W.** Irena Hoffman-Kąkol; **S.** Wojciech Kowalski
1986	Janina Jasnowska	Mieczysław Jasnowski	Stefan Friedrich	Stefan Markowski	Urszula Grinn, Lesław Wołejko	**P.** Irena Majchrowicz; **W.** Maria Seidler; **S.** Wojciech Kowalski
1989		Tadeusz Głazek	Stefan Friedrich	Stefan Markowski	Mieczysław Jasnowski, Urszula Grinn, Lesław Wołejko	**P.** Maria Seidler; **W.** Ewa Kępczyńska; **S.** Wojciech Kowalski
1992		Tadeusz Głazek	Stefan Friedrich	Małgorzata Dzudzewicz	Mieczysław Jasnowski, Urszula Grinn, Lesław Wołejko	
1995		Tadeusz Głazek	Stefan Friedrich	Wanda Bacieczko	Urszula Grinn, Lesław Wołejko	
1998	Stefan Friedrich	Andrzej Witkowski	Urszula Banaś	Wanda Bacieczko	Lesław Wołejko	**P.** Janina Jasnowska; **W.** Stanisław Karczmarczyk; **S.** Wojciech Kowalski
2001		Andrzej Witkowski	Urszula Banaś	Wanda Bacieczko	Lesław Wołejko	
2004	Agnieszka Popiela	Andrzej Witkowski	Zofia Sotek	Małgorzata Bąk	–	
2007		Marcin Kubus	Zofia Sotek	Wojciech Kowalski/ Małgorzata Puc	–	b.d.
2010	Magdalena Ziarnek	Krzysztof Ziarnek	Urszula Banaś-Stankiewicz	Marcin Wilhelm	–	
2013		Krzysztof Ziarnek	Agnieszka Popiela	Marcin Wilhelm	–	**P.** Wanda Bacieczko; **W.** Małgorzata Bąk; **S.** Monika Myśliwy
2016	Agnieszka Popiela	Wanda Bacieczko	Helena Więcław	Marcin Wilhelm	–	**P.** Małgorzata Stasińska; **W.** Monika Myśliwy; **S.** Edyta Stępień
2019–	Zofia Sotek	Małgorzata Puc	Helena Więcław	Marcin Wilhelm	–	

P. – Przewodniczący; **W.** – Wiceprzewodniczący; **S.** – Sekretarz

jednak nie zachowały się pełne dane dotyczące jej składu. Strukturę oraz skład zarządów i Komisji Rewizyjnej Oddziału w poszczególnych kadencjach przedstawia Tabela 10.11.1.

Oddział rozpoczynając swoją działalność w 1955 r. był reprezentowany przez 35 członków. Największą liczbę osób (58) odnotowano w 2010 r. Obecnie przynależność do Oddziału Szczecińskiego deklaruje 25 osób (Ryc. 10.11.1).

10.11.3. Działalność naukowa

Zjazdy PTB

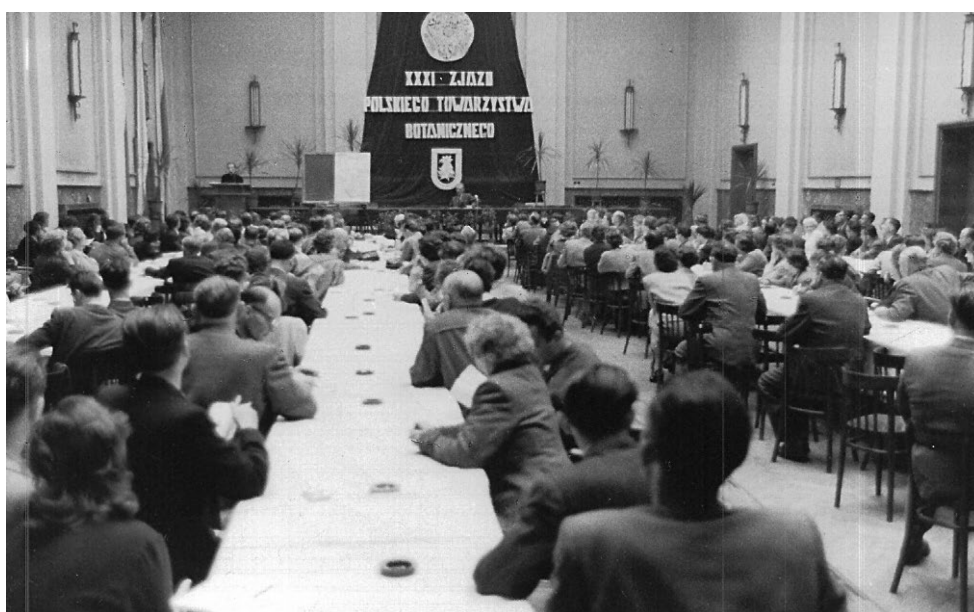
Pomimo niewielkiej liczby członków (średnio 38 osób) Oddział Szczeciński PTB od początku działał prężnie. Dużym wyzwaniem naukowym i organizacyjnym w pierwszych latach istnienia Oddziału było przygotowanie 32. Ogólnopolskiego Zjazdu PTB w Szczecinie, w 1958 r. W kolejnych latach członkowie zorganizowali jeszcze dwa zjazdy. W tych trzech przedsięwzięciach wzięło udział 1228 uczestników, którzy wygłosili w sumie 241 referatów i przedstawili 229 plakatów (Tab. 10.11.2). Członkowie Oddziału zorganizowali i poprowadzili 23 sesje terenowe po najpiękniejszych botanicznie miejscach ziemi szczecińskiej (Grinn 1972; Friedrich 1986; Jasnowska 2007).

32. Zjazd PTB (1958) poświęcony był zagadnieniom ewolucji, morfologii i genetyki drzew. Referaty plenarne wygłosili: prof. Władysław Szafer (*Rodowody drzew w świetle ewolucji*), prof. Janina Jentys-Szaferowa (*Zagadnienia zmienności drzew*) oraz prof. Stanisław Białobok (*Hodowla i genetyka drzew*). Obrady odbywały się w czterech Sekcjach: Dendrologicznej, Fitosocjologicznej,

Tabela 10.11.2. Zjazdy PTB zorganizowane przez Oddział Szczeciński

Nr Zjazdu	Data i miejsce	Tytuł, współorganizatorzy	Liczba			
			u.	ref.	plak.	sesji terenowych
32	25–29 VI 1958, Szczecin	*Rośliny drzewiaste jako najwyższa forma rozwoju świata roślinnego* Wyższa Szkoła Rolnicza w Szczecinie	400	2	b.d.	10
40	2–6 IX 1971, Szczecin	*Ochrona szaty roślinnej jako najważniejszego składnika środowiska ludzkiego* Wyższa Szkoła Rolnicza w Szczecinie	278	105	b.d.	2
54	3–8 IX 2007, Szczecin	*Botanika w Polsce – sukcesy, problemy, perspektywy* Uniwersytet Szczeciński, Akademia Rolnicza w Szczecinie	550	134	229	11

u. – uczestnicy; ref. – referaty; plak. – plakaty

Ryc. 10.11.2. Obrady 32. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w gmachu Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie (archiwum Katedry Botaniki i Ochrony Przyrody Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny)

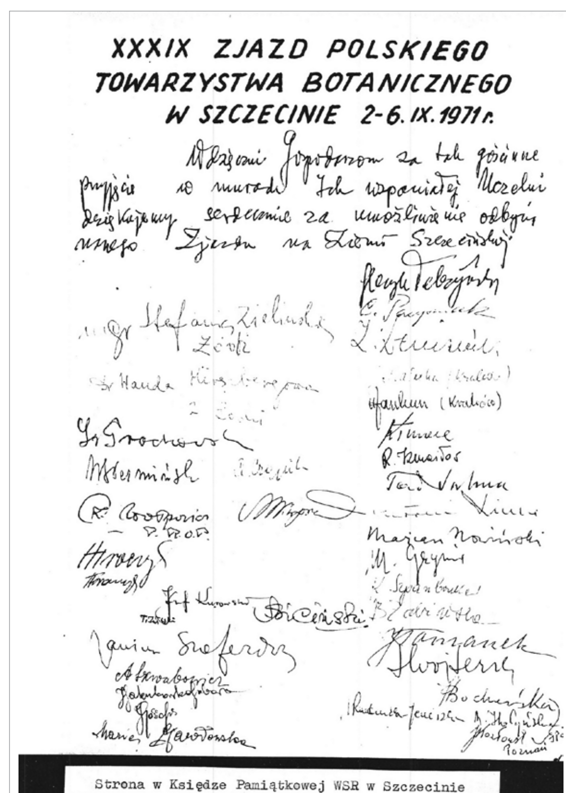
Ryc. 10.11.3. Prof. Henryk Teleżyński – Prezes Polskiego Towarzystwa Botanicznego otwiera obrady 40. Zjazdu PTB w Szczecinie (archiwum Katedry Botaniki i Ochrony Przyrody ZUT)

Ryc. 10.11.4. Uczestnicy obrad w sali audiowizualnej podczas 40. Zjazdu PTB – w pierwszym rzędzie Hanna Piotrowska i Adam Pałczyński (archiwum Katedry Botaniki i Ochrony Przyrody ZUT)

Fizjologicznej i Paleobotanicznej, a uczestniczyło w nich ponad 400 botaników z całego kraju oraz goście z Węgier, Chin i Czechosłowacji (Ryc. 10.11.2). Podczas zorganizowanych w ramach Zjazdu sesji terenowych uczestnicy mogli poznać najbardziej interesujące obiekty botaniczne Pomorza Zachodniego, w tym Puszczę Bukową pod Szczecinem, rezerwat leśno-stepowy „Bielinek" nad Odrą, Woliński Park Narodowy, łąki i torfowiska na Międzyodrzu oraz nad Krępą i koło Czarnocina nad Zalewem Szczecińskim, parki dendrologiczne w Przelewicach i Glinnej, a także bardzo interesujące pod względem dendrologicznym obiekty w samym Szczecinie: Cmentarz Centralny, Park im. Jana Kasprowicza oraz Park im. Stefana Żeromskiego (Grinn 1972; Jasnowska 2007).

40. Zjazd PTB (1971) poświęcony był zagadnieniom ochrony szaty roślinnej (Ryc. 10.11.3–5). Referaty plenarne wygłosili: prof. Tadeusz Sulma (*Rozwój ochrony przyrody i jej zasobów w Polsce*), prof. Jan Kornaś (*Ubożenie flory polskiej wskutek działalności człowieka – stan obecny i prognozy na przyszłość*), prof. Anna Medwecka-Kornaś (*Ochrona flory i roślinności w pracach organizacji międzynarodowych i w Polsce*), doc. Janusz Faliński (*Stan zagrożenia i problemy ochrony naturalnej*

XXXIX ZJAZD POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO W SZCZECINIE 2-6. IX.1971 r.

Strona w Księdze Pamiątkowej WSR w Szczecinie

Ryc. 10.11.5. Wpis do księgi pamiątkowej WSR w Szczecinie upamiętniający 40. Zjazd PTB (archiwum Katedry Botaniki i Ochrony Przyrody ZUT)

roślinności leśnej), doc. Mieczysław Jasnowski (*Stan zagrożenia i problemy ochrony naturalnej roślinności torfowisk*), doc. Jadwiga Gawłowska (*Problemy rezerwatowej ochrony przyrody w Polsce*) oraz prof. Anna Medwecka-Kornaś i dr Zygmunt Denisiuk (*Udział Polski w opracowaniu dokumentacji przyrodniczej dla terenów chronionych*). Obradowano w pięciu Sekcjach: Geobotaniki (z czterema podsekcjami Hydrobotaniki, Systematyki Roślin, Fitosocjologii oraz Ekologii Roślin), Paleobotaniki, Mykologii, Anatomii i Cytologii Roślin oraz Fizjologii i Biochemii (Jasnowska 2007).

Uczestnikom Zjazdu zaproponowano dwie trasy wycieczek – trasę południową, obejmującą m.in. Wzgórze Widokowe nad Odrą, z roślinnością ciepłolubną, szuwary i turzycowiska Międzyodrza, Krzywy Las koło Gryfina, rezerwat „Grędziec" z roślinnością kserotermiczną, torfowiska nakredowe nad Jeziorem Miedwie i rezerwat „Buczyna Źródliskowa" w Puszczy Bukowej (prowadzący: prof. Mieczysław Jasnowski, dr Eugeniusz Ćwikliński, doc. dr Janina Jasnowska i dr Stefan Markowski), (Ryc. 10.11.6) oraz trasę północną, prezentującą m.in. Jezioro Szmaragdowe, panoramę Międzyodrza i Jeziora Dąbie, dystroficzne Jezioro Czarcie, rezerwat „Drożkowe Łąki" z roślinnością halofilną, Woliński Park Narodowy oraz miasta Wolin i Kamień Pomorski (prowadzący: doc. dr Aleksandra Stachak, dr Tadeusz Głazek i dr Urszula Grinn) (Friedrich 1986) (Ryc. 10.11.7).

Bardzo ważnym efektem obrad 40. Zjazdu PTB (1971 r.) było podjęcie Uchwały Zjazdu, dotyczącej problemów ochrony przyrody w Polsce, w tym postępującej synantropizacji szaty roślinnej i konieczności intensyfikacji badań w tym zakresie, w celu znalezienia sposobów przeciwdziałania jej szkodliwym skutkom. Zaapelowano do władz państwowych o nowelizację Ustawy o ochronie przyrody, o przyspieszenie realizacji sieci rezerwatów i parków narodowych oraz o uczestnictwo specjalistów ekologów we wszystkich etapach państwowego planowania przestrzennego i gospodarczego (Jasnowska 2007).

W **54. Zjeździe PTB (2007)** (Ryc. 10.11.8) uczestniczyło 550 naukowców z całej Polski oraz goście ze Szwecji, Niemiec, Anglii, Ukrainy i Litwy. Referaty plenarne wygłosili: Anders Bohlin (*Linnaeus' life and achievements*), Czesław Czapliński (*Kwiaty są gwiazdami ziemi, a gwiazdy kwiatami nieba*), Ulrich Deil (*Evolution of plant communities – studied by vicariance patterns*), Jolanta Małuszyńska (*Co chromosomy mówią o ewolucji roślin*), Adam Zając (*Moje widzenie botaniki*

Ryc. 10.11.6. Uczestnicy 40. Zjazdu PTB w Szczecinie podczas wycieczki na Międzyodrze. Obserwacja łąk ramienicowych w jeziorze Miedwie, na pierwszym planie Mieczysław Jasnowski (archiwum Katedry Botaniki i Ochrony Przyrody ZUT)

Ryc. 10.11.7. Sesja terenowa na Wolinie podczas 40. Zjazdu PTB prowadzona przez Tadeusza Głazka (archiwum Katedry Botaniki i Ochrony Przyrody ZUT)

w Polsce na początku XXI wieku) oraz Alicja Zemanek (*Zapiski o życiu i dziele Karola Linneusza*) (Ryc. 10.11.9).

Obradowano w 13 Sekcjach: Aerobiologii, Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin, Briologii, Dendrologii, Fizjologii i Biochemii Roślin, Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, Historii Botaniki, Kultur Tkankowych Roślin, Lichenologii, Mykologii, Ogrodów Botanicznych i Arboretów, Paleobotaniki oraz Pteridologii. W ramach Zjazdu zorganizowano 11 tematycznych sesji terenowych, podczas których uczestnicy mogli poznać interesujące obiekty botaniczne Pomorza Zachodniego, m.in. Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem w Parku Krajobrazowym

Ryc. 10.11.8. Plakat informacyjny 54. Zjazdu PTB w Szczecinie (fot. J. Giedrys, archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego)

„Dolina Dolnej Odry", rezerwat „Tchórzyno" w obszarze Natura 2000 „Jeziora Myśliborskie" (prowadzący: Janina Jasnowska i Wojciech Kowalski), rezerwaty „Bielinek nad Odrą" i „Wrzosowiska Cedyńskie" w Cedyńskim Parku Krajobrazowym (prowadzący: Bożena Prajs, Edyta Stępień, Małgorzata Stasińska i Anna Cedro), „Krzemieńskie Źródliska" i „Bagno Zatomskie" w Ińskim Parku Krajobrazowym (prowadzący: Helena Więcław i Małgorzata Stasińska), bory nadmorskie na Wolinie i Wybrzeżu Trzebiatowskim (prowadząca: Beata Bosiacka), słonawy na wyspie Karsiborska Kępa (prowadzący: Zofia Sotek, Mariola Wróbel i Sylwia Jurzyk), a także obiekty w samym Szczecinie, takie jak: Cmentarz Centralny, Park im. Jana Kasprowicza oraz Park im. Stefana Żeromskiego (prowadzący: Marcin Kobus). Odbyły się również trzy wycieczki poza granice Polski do: Parku Narodowego Jasmund (Wyspa Rugia), muzeum przyrodniczego NaturBornholm oraz Ogrodu Botanicznego w Berlinie-Dahlem. W wycieczkach uczestniczyło ogółem 368 osób.

W zgodzie z podjętą Uchwałą 40. Zjazdu PTB, dotyczącą ochrony przyrody, przebiegała dalsza działalność członków Oddziału Szczecińskiego PTB, której bardzo ważnym nurtem była praca na rzecz zaprojektowania, a następnie realizacji optymalnej sieci obszarów chronionych na Pomorzu Zachodnim, a także na Kielecczyźnie (prof. T. Głazek). W latach 1971–1985 wykonano dokumentacje przyrodnicze 49 projektowanych rezerwatów w województwach: szczecińskim, gorzowskim, koszalińskim, słupskim i pilskim (np. „Rzeka Drawa", „Wrzosy Cedyńskie", „Dęby w Ziemomyślu", „Las Krzymowski", „Kamienna Buczyna") oraz trzech parków krajobrazowych (Szczecińskiego, Ińskiego, Cedyńskiego) i dwóch projektowanych parków narodowych (Drawieńskiego i Puszczy Bukowej), które stały się podstawą powołania wielu z nich (Friedrich 1986). Poza szczegółowymi

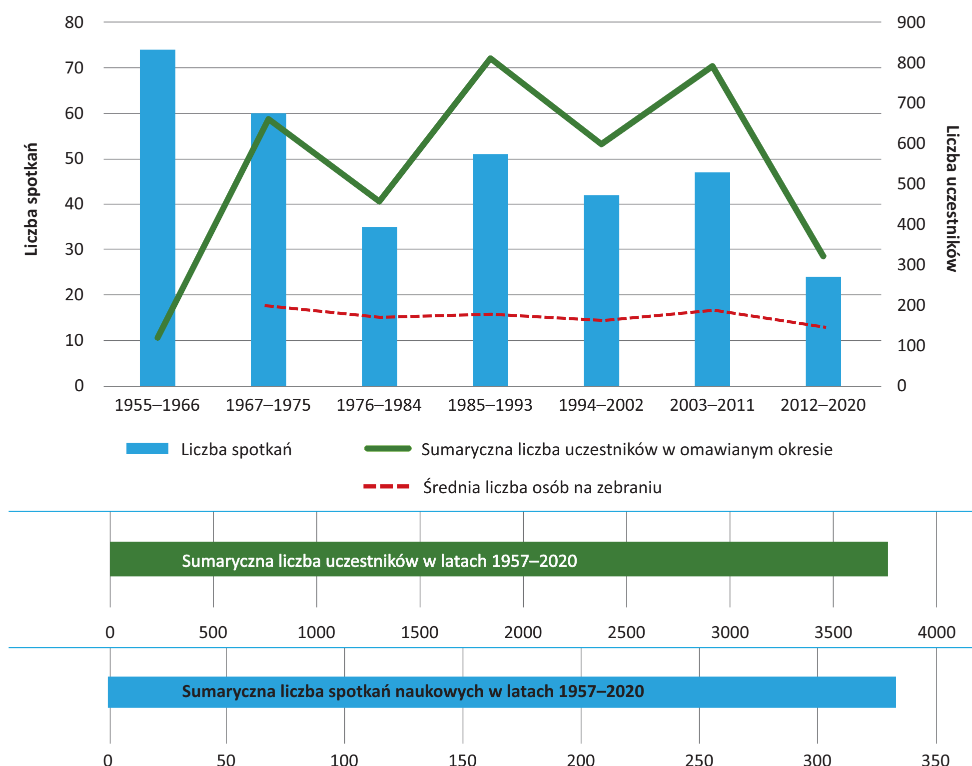
Ryc. 10.11.9. Zbigniew Mirek przewodniczy sesji plenarnej 54. Zjazdu PTB (fot. J. Giedrys, archiwum US)

badaniami na obszarze Puszczy Drawskiej, prowadzono również szeroką akcję informacyjną na rzecz powołania Drawieńskiego Parku Narodowego, zakończoną sukcesem w 1990 r. Jedną z jej form była wyjazdowa sesja naukowa w Nadleśnictwie Głusko w 1975 r., połączona z wizją terenową w rezerwacie „Rzeka Drawa" oraz ogniskiem i pieczeniem kiełbasek. Opracowano projekt sieci rezerwatów dla ochrony mikołajka nadmorskiego *Eryngium maritimum* L., którego rozmieszczenie na polskim wybrzeżu zbadał dr E. Ćwikliński. We współpracy z Wojewódzkimi Konserwatorami Przyrody w Szczecinie, Pile i Gorzowie dokonano ponadto lustracji stanu zachowania kilkudziesięciu istniejących rezerwatów przyrody (Jasnowska 2007). Część zgromadzonych w ten sposób danych przygotowywano do druku w postaci artykułów i monografii naukowych (np. Jasnowski M., Jasnowska J., Kowalski W., Radomski J., Markowski S. (1972). *Warunki siedliskowe i szata roślinna torfowiska nakredowego w rezerwacie Tchórzyno na Pojezierzu Myśliborskim*, Ochrona Przyrody 37: 157–232).

Konferencje, warsztaty i posiedzenia naukowe

Działalność Szczecińskiego Oddziału PTB jest intensywna i bardzo efektywna. W czasie 70-letniej aktywności jego członkowie zorganizowali w sumie 222 spotkania naukowe, w których udział wzięło 3761 prelegentów i słuchaczy (Ryc. 10.11.10).

Na regularnie organizowanych zebraniach naukowych wygłaszano referaty z zakresu szeroko rozumianej problematyki ochrony przyrody, geobotaniki, florystyki i fitosocjologii. Poruszano także problemy dotyczące zagadnień dendrologicznych, anatomicznych, fizjologicznych i rolniczych. Wielokrotnie referaty wygłaszali botanicy poznańscy, prowadzący na Pomorzu Zachodnim własne badania naukowe, które były podstawą pierwszych inicjatyw objęcia ochroną najcenniejszych obszarów Pomorza, w tym Wolińskiego oraz Słowińskiego Parku Narodowego. Już na zebraniu założycielskim wysłuchano wystąpienia prof. Zygmunta Czubińskiego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, opartego o Jego wybitne dzieło *Zagadnienia geobotaniczne Pomorza*

Ryc. 10.11.10. Liczbowe podsumowanie posiedzeń naukowych i sesji terenowych zorganizowanych przez Oddział Szczeciński PTB oraz liczba uczestników biorących w nich udział

Zachodniego (1950). Później na zebraniach prezentowali swoje badania także (ówcześni magistrowie): Florian Celiński, Marian Filipek, Hanna Piotrowska, Teofil Wojterski i inni. Oddział gościł również prelegentów z zagranicy, byli to m.in. prof. B. Boullard z Francji (1958), prof. H. Borris z NRD (1959), prof. B. Boullard z Francji (1970), prof. J. Solecki z Kanady (1975), dr J. Drdasz z Czechosłowacji (1976), prof. H. Sjörs ze Szwecji (1978), dr S. Page i dr J. Rieley z Wielkiej Brytanii (1980), prof. M. Succow z NRD (1986), prof. P.C. Bhownik z USA (1995). Dla uhonorowania zasłużonych Członków Oddziału organizowano uroczyste spotkania naukowe, np. z okazji Jubileuszu 50-lecia pracy Profesora Stefana Kownasa (1972), spotkanie poświęcone pamięci Profesora Mieczysława Jasnowskiego (1993), czy jubileusz 50-lecia pracy Profesor Janiny Jasnowskiej (1996) (Jasnowska 2007).

Członkowie Oddziału Szczecińskiego PTB współorganizowali konferencję Międzynarodowego Towarzystwa Fitosocjologicznego, której pierwszy etap terenowy odbył się na Ziemi Szczecińskiej, w czerwcu 1978 r. Na przełomie lat 80. i 90. XX wieku prof. Mieczysław Jasnowski zaangażował się w polsko-niemiecki projekt Międzynarodowego Parku „Dolina Dolnej Odry". We współpracy z prof. Michaelem Succowem oraz przy wsparciu innych badaczy i znawców tego terenu powstało studium projektowe, które otrzymało prestiżową nagrodę Fundacji Wspomagania Kultury w Monachium. W 1992 r. prof. M. Jasnowski i prof. M. Succow poprowadzili naukową sesję wyjazdową dla przedstawicieli WWF z prezydentem tej organizacji Jego Królewską Wysokością Księciem Filipem (Jasnowska 1992). Konferencje na temat współpracy w Dolinie Dolnej Odry odbywały się jeszcze wielokrotnie, podobnie jak wycieczki turystyczne i badawcze w ten piękny i cenny przyrodniczo rejon. Naukowe i dydaktyczne wyprawy botaniczne były ważnym elementem działalności Oddziału. Rokrocznie odbywało się ich co najmniej kilka, obejmowały zarówno obszar Szczecina czy Pomorza, jak i wybrane tereny Polski oraz krajów sąsiednich. Uczestniczyli w nich członkowie Oddziału, studenci, uczniowie i nauczyciele, członkowie LOP i PTTK oraz towarzystw naukowych, naukowcy i studenci z innych ośrodków, w tym także z zagranicy (np. Instytut Botaniki PAN i UJ w Krakowie, Uniwersytet Wiedeński, Uniwersytet w Giessen, Ostsee-Akademie w Lubece, Instytut Geograficzny Uniwersytetu w Kilonii).

W ramach działalności popularyzatorskiej członkowie Oddziału Szczecińskiego PTB współpracowali z Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym, Ligą Ochrony Przyrody, Towarzystwem Wiedzy Powszechnej, Szczecińskim Towarzystwem Naukowym, Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli i Pałacem Młodzieży w Szczecinie, przygotowując liczne wystawy, prelekcje, odczyty, pogadanki, ćwiczenia mikroskopowe i kursy oraz organizując wycieczki botaniczne i obozy naukowo-badawcze. Oferta dydaktyczna skierowana była zwłaszcza do młodzieży szkół średnich i wyższych, ale także do nauczycieli, przewodników turystycznych, organizatorów turystyki, pilotów wycieczek, Strażników Ochrony Przyrody. Sprawowano opiekę nad Studenckim Naukowym Kołem Botaników przy AR w Szczecinie (dr U. Grinn) oraz uczestniczono w pracach Okręgowego Komitetu Olimpiady Biologicznej (dr U. Grinn – przewodnicząca, dr S. Friedrich – członek). Brano udział w pracach Społeczno-Naukowej Rady Parków Krajobrazowych w Szczecinie (prof. A. Stachak, dr U. Grinn) oraz Rady Naukowej Drawieńskiego Parku Narodowego (prof. J. Jasnowska, doc. T. Madej, dr U. Grinn), a także w różnych akcjach, np. w 1980 roku, w ramach „Akcji Kraków", przeprowadzono inwentaryzację Lasku Mogilskiego. Współpracowano z innymi towarzystwami naukowymi, w tym z Gorzowskim Towarzystwem Naukowym, Towarzystwem Przyrodników im. Kopernika, Polskim Towarzystwem Hydrobiologicznym, Polskim Towarzystwem Leśnym, Polskim Towarzystwem Nauk Agrotechnicznych, Polskim Towarzystwem Fitopatologicznym, Polskim Towarzystwem Gleboznawczym, Polskim Towarzystwem Entomologicznym (Grinn 1972; Friedrich 1986; Jasnowska 2007).

Nowym impulsem dla rozwoju Szczecińskiego Oddziału PTB było powstanie w 1985 roku Uniwersytetu Szczecińskiego (US) i związany z tym stopniowy napływ botaników do nowo tworzonego Wydziału Biologii i Nauk o Morzu, a po kilku latach – pojawienie się pierwszych absolwentów kierunku Biologia. Nowe kadry naukowe, kształcące się zarówno na Uniwersytecie Szczecińskim, jak

i na Akademii Rolniczej (obecnie Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, ZUT) zasilały nasz Oddział w latach dziewięćdziesiątych XX w. Nastąpiła kolejna zmiana pokoleniowa i młoda kadra botaników przejęła stery w ośrodku szczecińskim i weszła w skład Zarządu Oddziału w kolejnych kadencjach (Tab. 10.11.1). Seniorzy nie wycofali się z życia naukowego i przez kolejne lata wciąż czynnie uczestniczyli w posiedzeniach naukowych Oddziału oraz w różnych organizowanych przez Oddział konferencjach, warsztatach, wycieczkach i akcjach popularyzatorskich (Tab. 10.11.3).

W najnowszym okresie działalności Oddziału Szczecińskiego PTB jego członkowie prowadzili bardzo intensywne prace badawcze o znaczeniu międzynarodowym, zawiązując szeroką współpracę z różnymi jednostkami naukowymi, organizacjami rządowymi i pozarządowymi oraz międzynarodowymi towarzystwami naukowymi (np. Baltic Marine Environment Protection Commission, Federation of European Societies of Plant Biology, Gesellschaft für Quelloekologie und Quellschutz w Niemczech, Instituto de Technologia Química e Biológica w Portugalii, International Association of Vegetation Science, International Society for Seed Science, European Vegetation Survey Working Group, zasiadając nieraz w najwyższych gremiach, np. International Mire Conservation Group (prof. L. Wołejko), International Society for Diatom Research (prof. A. Witkowski). Wyniki badań były publikowane, a także prezentowane na wielu krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Oddział także organizował i współorganizował wiele konferencji, warsztatów i sesji terenowych, w tym m.in.: Wetlands International: Central Europaean Peatland Project, 2nd Workshop w Łagowie Lubuskim (2000), „Przyszłość Torfowisk Polski" w Szczecinie (2003), 18th International Diatom Symposium w Międzyzdrojach (2004), Kursy Ekologii Krajobrazu dla studentów z Holandii i Słowacji (2002, 2004), XI Ogólnopolska Konferencja Kultur In Vitro i Biotechnologii Roślin w Międzyzdrojach (2006), 54. Zjazd PTB w Szczecinie (2007), Flora, Vegetation and Landscape of Pomerania w Szczecinie (2007), Flora & Funga Pomeranica w Szczecinie (2017) (Tab. 10.11.3).

Członkowie Szczecińskiego Oddziału PTB aktywnie uczestniczyli w pracach Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Komitetu Ochrony Przyrody PAN, Wojewódzkiej Komisji Ochrony Przyrody, Rad Naukowych Parków Narodowych (Drawieńskiego i Wolińskiego), Rad Społeczno-Naukowych Parków Krajobrazowych (Ińskiego, Szczecińskiego, Parków Nadodrzańskich, później Doliny Dolnej Odry), Komisji Kształtowania Przestrzeni Polski Północnej PAN, Oddział w Gdańsku, Rady Naukowo-Programowej Stowarzyszenia na Rzecz Dziedzictwa *Młyn-Papiernia* w Barlinku, Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Programu „Natura 2000", Zespołu Konsultacyjnego ds. Programu Rolnośrodowiskowego w MRiRW i innych. Współtworzono koncepcję restytucji ekosystemów mokradłowych i monitoringu hydroekologicznego wybranych obiektów w województwie lubuskim. Kontynuowano dokumentowanie projektowanych rezerwatów i innych form ochrony przyrody w Polsce Zachodniej oraz dokonywano oceny aktualnego stanu rezerwatów już powołanych. Weryfikowano stanowiska zagrożonych i chronionych gatunków roślin, opiniowano projekt rozporządzenia o ochronie gatunków roślin, opracowano Plany Zadań Ochronnych (PZO) wybranych ostoi Natura 2000. Członkowie Oddziału brali udział w opracowaniu planów ochrony parków narodowych, parków krajobrazowych i rezerwatów Pomorza, a także ostoi Natura 2000. Prowadzono nadzór nad uwzględnianiem potrzeb ochrony przyrody w dokumentach planistycznych gmin (np. Szczecin, Kołbaskowo, Stare Czarnowo, Gryfino), brano udział w opracowaniach ekofizjograficznych do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych obszarów. Wykonywano inwentaryzacje i waloryzacje przyrodnicze gmin województwa szczecińskiego oraz liczne ekspertyzy środowiskowe. Brano udział w wielu projektach i grantach, w tym także w projektach dotyczących ochrony przyrody (np. czynna ochrona muraw kserotermicznych w rezerwatach „Bielinek nad Odrą" i „Brodogóry" oraz w parku naturalistycznym „Dolina Miłości" w Zatoni Dolnej – dr B. Prajs, we współpracy z Federacją Zielonych „Gaja"). Ponadto brano udział w licznych komisjach rozstrzygających lokalne sprawy konfliktowe dotyczące ochrony przyrody, opiniowano projekty decyzji administracyjnych odnośnie ustalenia warunków zabudowy, pozwoleń wodnoprawnych i planów miejscowych oraz wszczynano postępowania i interwencje, dotyczące naruszania przepisów ochrony przyrody i środowiska, w tym: inwestycji zagrażających stanowiskom gatunków

Tabela 10.11.3. Zorganizowane konferencje, warsztaty i sesje naukowe

Data i miejsce	Tytuł konferencji	Współorganizatorzy	Liczba		
			u.	ref.	plak.
IX 1993, Bytów	*Jeziora lobeliowe – charakterystyka, funkcjonowanie i ochrona* (warsztaty terenowe)	Zakład Ochrony Wód UAM w Poznaniu, Polskie Towarzystwo Hydrologiczne, Urząd Miasta i Gminy w Bytowie	b.d.	b.d.	b.d.
XII 1993, Szczecin	*Stan środowiska miasta i rejonu Szczecina, zagrożenia i ochrona*	Szczecińskie Towarzystwo Naukowe	b.d.	5	b.d.
1–3 VI 1995, Gryfino	*Założenia wspólnego planu ochrony parku przygranicznego Dolina Dolnej Odry*	Dyrekcja Parku Krajobrazowego Dolina Dolnej Odry	b.d.	b.d.	b.d.
I 1996, Szczecin	*Jubileusz 50-lecia pracy prof. Janiny Jasnowskiej w szkolnictwie wyższym*	Szczecińskie Towarzystwo Naukowe	b.d.	b.d.	b.d.
V 1997, Pyrzyce	*Ochrona środowiska w okolicach Pyrzyc*	Szczecińskie Towarzystwo Naukowe	45	b.d.	b.d.
VI 1997, Bobolice	*Przyrodnicze znaczenie małych dolin Pomorza Zachodniego*		21	2*	b.d.
X 1997, Ińsko	*Problemy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych na przykładzie Ińskiego Parku Krajobrazowego*	Szczecińskie Towarzystwo Naukowe	45	1*	b.d.
23–25 V 1999, Łagów	*Wprowadzanie skutecznej ochrony torfowisk w Polsce* (warsztaty)		b.d.	b.d.	b.d.
24–30 III 2000, Łagów	*Classification and terminology of mires. Wetlands – Central European Peatland Project*	International Mire Conservation Group	b.d.	b.d.	b.d.
22–25 III 2001, Łukęcin	Dla uczczenia prof. dr h.c. Horst'a Lange-Bartalot'a		b.d.	b.d.	b.d.
13–14 IX 2003, Szczecin	*Przyszłość torfowisk Polski*	Katedra Botanki i Ochrony Przyrody AR w Szczecinie, Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry	74	4	35
8–17 VI 2004, Dobra Szczecińska	*Ekologia krajobrazu* (warsztaty)	Uniwersytet w Groningen, Holandia	b.d.	b.d.	b.d.
2–7 IX 2004, Międzyzdroje	*18th International Diatom Symposium*	International Society for Diatom Research	190	64	140
7–9 XII 2005, Szczecin	II Zachodnio-pomorski Kongres Nauki – *60-letni dorobek nauki na Pomorzu Zachodnim wnoszony do Unii Europejskiej*	Uczelnie Wyższe w Szczecinie i Koszalinie	b.d.	155	b.d.
6–9 IX 2006, Międzyzdroje	*Kultury in vitro podstawą biotechnologii roślin*		208	16	132
6–8 IX 2007, Szczecin	*Flora, Vegetation and Landscape of Pomerania*	Uniwersytet w Rostoku, Niemcy	40	17	23
8–10 V 2008, Dolina Miłości, Zatom, Bielinek	*Dolina Dolnej Odry* (międzynarodowe warsztaty botaniczne)	Uniwersytet w Greifswaldzie	25		
1–5 IX 2015, Szczecin	*Torfowiska Pomorza – identyfikacja, ochrona, restytucja*	Klub Przyrodników, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, ZUT w Szczecinie	b.d	b.d.	b.d
13–15 IX 2017, Szczecin	III Międzynarodowe sympozjum z cyklu Flora & Funga Pomeranica pod hasłem *Flora, Fungi, Vegetation and Landscape of Pomerania*	Wydział Biologii Uniwersytetu Szczecińskiego, Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody Wydziału Biologii Uniwersytetu Gdańskiego, Sekcja Botaniki Komitetu Biologii Organizmalnej PAN	85	15	27

* Referaty wygłoszone przez członków Oddz. Szczecińskiego PTB
u. – uczestnicy; ref. – referaty; plak. – plakaty; b.d. – brak danych

chronionych, zbierania grzybów w rezerwatach, nielegalnej wycinki drzew, składowania odpadów, samowoli budowlanych na terenach chronionych. Prowadzono konsultacje naukowe z samorządami, pracownikami nadleśnictw, twórcami planów urządzania lasów komunalnych, szkolono zespoły nadleśnictw powołane do inwentaryzacji siedlisk Natura 2000 w Lasach Państwowych oraz pracowników Parków i Służb Ochrony Przyrody w zakresie monitoringu przyrody.

Ważnym aspektem działalności Oddziału Szczecińskiego PTB w tym okresie były starania o utworzenie Ogrodu Botanicznego w Szczecinie. Na posiedzeniu naukowym w 1993 r. został przedstawiony projekt Ogrodu opracowany przez prof. Mariana Ciaciurę – pełnomocnika Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego ds. Budowy Ogrodu Botanicznego, wieloletniego kierownika Katedry Taksonomii Roślin i Fitogeografii. Po odbyciu dyskusji członkowie Oddziału wyrazili pisemne poparcie dla tej idei, które przesłano do władz miejskich i samorządowych. Rozpoczęło to całą serię działań, w tym wykładów i prelekcji, wywiadów w mediach oraz wystaw i sympozjów organizowanych przez prof. M. Ciaciurę i Jego współpracowników, członków Oddziału, pracujących w Katedrze Taksonomii Roślin i Fitogeografii US. Po ukonstytuowaniu się Komitetu ds. Budowy Ogrodu Botanicznego w Szczecinie, do którego należeli członkowie Oddziału Szczecińskiego PTB – prof. Ewa Kępczyńska i prof. Jan Kępczyński – doszło do podpisania listu intencyjnego pomiędzy Prezydentem Miasta i Rektorami trzech szczecińskich Uczelni.

10.11.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

W ostatnim trzydziestopięcioleciu działalności Oddziału Szczecińskiego PTB na specjalne podkreślenie zasługuje prowadzona wielopłaszczyznowa współpraca z Lubuskim Klubem Przyrodników (później Klub Przyrodników), Dyrekcją Lasów Państwowych w Szczecinie i Szczecinku, Federacją Zielonych „Gaja", LOP, PTTK, Ośrodkiem Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Kliniskach, Towarzystwem Ekologiczno-Kulturalnym w Bobolicach, Młodzieżowym Towarzystwem Naukowym, Uniwersytetem Trzeciego Wieku. Współpraca pomiędzy Szczecińskim Towarzystwem Naukowym a Oddziałem Szczecińskim PTB bardzo się zacieśniła, gdy w 1997 r. prof. Janina Jasnowska została Prezesem tego Towarzystwa. Zainicjowano wówczas wiele wspólnych akcji, które zaowocowały np. monografią parku *Dolina Dolnej Odry* (2000), a także serią wyjazdowych sesji naukowych. Współorganizowano Zachodniopomorskie Spotkania z Nauką i Zachodniopomorski Festiwal Nauki – wydarzenia cieszące się rokrocznie ogromnym zainteresowaniem społeczeństwa.

Członkowie Oddziału prowadzili również stałą współpracę z Polskim Towarzystwem Torfoznawczym, Polskim Towarzystwem Łąkarskim, Polskim Towarzystwem Inżynierii Ekologicznej, Polskim Towarzystwem Miłośników Storczyków, Polskim Towarzystwem Nauk Ogrodniczych, Polskim Towarzystwem Leśnym, NaturBornholm w Danii i innymi. Sprawowano opiekę nad Kołem Naukowym Ochrony Przyrody przy AR, później ZUT (prof. R. Kochanowska, dr R. Gamrat), Kołem Naukowym Ochrony Przyrody przy US (dr B. Prajs), Kołem Naukowym Lichenologów przy US (dr A. Wieczorek), Studenckim Kołem Naukowym Dendrologów i Projektantów Terenów Zieleni przy ZUT (dr M. Kubus). Uczestniczono w pracach Okręgowej Komisji Olimpiady Biologicznej (dr hab. M. Puc, dr hab. H. Więcław, dr M. Myśliwy). Organizowano wycieczki botaniczne, w tym wycieczkę na wyspę Bornholm, z udziałem członków naszego i innych Oddziałów PTB (2006). Członkowie naszego Oddziału – dr inż. Magdalena Ziarnek i dr Krzysztof Ziarnek – założyli i przez wiele lat prowadzili serwis botaniczny *Lonicera*, popularyzujący najnowsze osiągnięcia i wydarzenia w krajowej i światowej botanice oraz ochronie przyrody, z którego korzystało tysiące internautów. W ostatnich latach, w ramach projektu Flora & Funga Pomeranica Occidentalis, będącego integralnym systemem wiedzy o bioróżnorodności Pomorza Zachodniego, prowadzona jest strona internetowa o zasobach zielnika Herbarium Stetinensis, założonego w 2013 r. przez prof. Adama Zająca z Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz prof. Agnieszkę Popielę z Uniwersytetu Szczecińskiego oraz o danych zgromadzonych w Zachodniopomorskim Atlasie Rozmieszczenia Roślin i Grzybów

(ZARRIG), którego inicjatorami i koordynatorami są prof. Agnieszka Popiela, dr Anetta Wieczorek i dr inż. Andrzej Łysko, a do którego dane florystyczne i mykologiczne dostarczało wielu Członków naszego Oddziału (http://florafungapomeranica.usz.edu.pl/).

Pisząc o osiągnięciach Oddziału Szczecińskiego PTB w ostatnim 35-leciu niewątpliwie więcej uwagi należy poświęcić zorganizowanemu 54. Zjazdowi PTB w 2007 r. Zgodnie z hasłem Zjazdu *Botanika w Polsce – sukcesy, problemy, perspektywy* dokonano podsumowania dotychczasowych osiągnięć botaników polskich w kraju i zagranicą, a także dyskutowano o aktualnie podejmowanych i rozwijanych kierunkach badań oraz napotykanych w związku z tym barierach i możliwościach ich pokonania. W trakcie Zjazdu, przed sesją terenową, odbyło się The 1st International Symposium *Flora, Vegetation and Landscape of Pomerania*, na którym omawiano problemy geobotaniczne Pomorza na tle stosunków przyrodniczych Europy Środkowej. Dawało to możliwość szerszej dyskusji i nawiązania licznych międzynarodowych kontaktów. W organizowaniu Zjazdu po raz pierwszy zrezygnowano z tradycyjnej formy nadsyłania zgłoszeń, a zastosowano wyłącznie formę elektroniczną, wykorzystującą specjalnie na ten cel przygotowany program komputerowy. Zastosowany system rejestracji elektronicznej umożliwiał przewodniczącym sekcji bezpośrednie sprawdzanie nadsyłanych streszczeń. Zarówno w okresie przygotowywania Zjazdu, jak i podczas jego trwania, cały czas funkcjonowała strona internetowa, na której pojawiały się bieżące informacje, program Zjazdu i obrad poszczególnych sekcji oraz listy uczestników sesji terenowych. Niezależnie od formy elektronicznej drukiem w wydawnictwach zjazdowych ukazały się programy Zjazdu i międzynarodowego Sympozjum, streszczenia sesji plenarnej, obrad w sekcjach i na Sympozjum, a także przewodnik wycieczek. Każdy uczestnik Zjazdu otrzymał również płytę CD – *Szczeciński Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego i Botanicy Szczecina w minionym pięćdziesięcioleciu*, którą opracowała prof. Janina Jasnowska. Nowością było również to, że wykorzystując przygraniczne położenie Szczecina, zorganizowano zagraniczne sesje terenowe, przedzjazdową na wyspę Bornholm oraz dwie pozjazdowe na terenie Niemiec (na wyspie Rugia oraz w ogrodzie botanicznym Berlin-Dahlem). Logistycznie trudne było to przedsięwzięcie i wycieczek tych nie udałoby się zrealizować, gdyby nie pomoc i współpraca kolegów-botaników z Niemiec i Danii oraz firmy BORNPOL z Danii.

W 2007 roku członek naszego oddziału prof. Agnieszka Popiela została uhonorowana Medalem im. Prof. Zygmunta Czubińskiego, przyznawanym autorom wybitnych prac naukowych, mających charakter regionalnych monografii geobotanicznych, za pracę *Phytogeographic aspects of the occurrence of forest vascular plant species in Pomerania (northwest Poland)*. Natomiast w 2012 r. prof. Ewa Kępczyńska i prof. Jan Kępczyński otrzymali na XIII Ogólnopolskiej Konferencji Kultur In Vitro i Biotechnologii Roślin *Komórka roślinna obiektem manipulacji genetycznych i fizjologicznych* w Rogowie dyplomy uznania za osiągnięcia w badaniach fizjologicznych podstaw somatycznej embriogenezy roślin, przyznane przez PTB. Członkowie naszego Oddziału, zwłaszcza w ostatnich latach, aktywnie włączają się w organizację prac i działalność sekcji PTB, pełnią lub pełnili między innymi funkcje: Przewodniczącej Sekcji Kultur Tkankowych Roślin, w latach 2006–2013 – prof. Ewa Kępczyńska, Przewodniczącej Sekcji Mykologii, od 2016 r. – dr hab. Małgorzata Stasińska, Przewodniczącej Sekcji Taksonomii Roślin (obecnie Sekcji Taksonomii) od 2016 r. – prof. Agnieszka Popiela, Wiceprzewodniczącej Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, w latach 2016–2019 i od 2019 r. członka zarządu Sekcji – dr hab. Zofia Sotek.

Zapoczątkowany podczas 54. Zjazdu PTB cykl międzynarodowych sympozjów *Flora, Vegetation and Landscape of Pomerania* był kontynuowany, a Szczecin ponownie gościł jego uczestników podczas 3. Sympozjum, które odbyło się w 2017 r. pod hasłem *Flora, Fungi, Vegetation and Landscape of Pomerania*. Współorganizatorem Sympozjum i tym razem był Oddział Szczeciński PTB.

W ostatnim 35-leciu Oddział Szczeciński PTB zorganizował 154 spotkania członków, na których zostało wygłoszonych 214 referatów i komunikatów. Część referatowa spotkań zwyczajowo była otwarta dla słuchaczy z zewnątrz. Niejednokrotnie uczestniczyli w niej studenci, gdy temat szczególnie ich zainteresował, tak jak na przykład referat pt. *Magiczne rośliny w symbolice Świąt*

Bożego Narodzenia wygłoszony przez dr hab. Mariolę Wróbel. Popularyzacja wiedzy botanicznej zawsze była istotnym elementem naszej działalności. Pod tym względem w 1989 r. należeliśmy do wyróżniających się Oddziałów. Dużym zainteresowaniem cieszyły się sesje terenowe, nie tylko zagraniczne, ale również krajowe, prowadzone na terenie Pomorza, o czym świadczy uczestnictwo członków innych oddziałów PTB.

W ostatnim okresie, w którym to panuje pandemia i utrudniony jest wzajemny kontakt, sukcesem jest wznowienie jesienią 2020 roku spotkań członków naszego Oddziału. Spotkania te odbywają się regularnie co miesiąc lub dwa, zdalnie z wykorzystaniem komunikatora internetowego *Microsoft Teams*. Podczas nich prezentowane są nie tylko wyniki interesujących badań prowadzonych przez członków PTB, ale również aktualnie realizowane projekty, jak np. *Zintegrowane wirtualne Herbarium Pomorza Herbarium Pomeranicum – digitalizacja i udostępnienie zbiorów herbariów jednostek akademickich Pomorza poprzez ich połączenie i udostępnienie cyfrowe*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014–2020. Cenną inicjatywą dr Magdaleny Korchak jest przedstawienie cyklu referatów dotyczących historii geobotaniki na Pomorzu i związanych z nią przedwojennych badaczy, m.in. Wilhelma Müllera – autora *Flora von Pommern*, Friedricha Warnstorfa – briologa, florysty i muzyka, czy Georga Gotthilfa J. Homanna – autora trzytomowego dzieła *Giftpflanzen von Pommern*, dotyczącego roślin rodzimych Pomorza Zachodniego i Wschodniego oraz ich praktycznego zastosowania.

10.11.5. Podsumowanie

Oddział Szczeciński PTB na przestrzeni ponad 70 lat swego istnienia działał z różną intensywnością. Okresy wzmożonej aktywności przypadały na początek i koniec lat 60. W tym czasie zebrania odbywały się z największą częstotliwością. Równie ożywiona działalność prowadzona była w latach 2003–2008, kiedy organizowane były nie tylko spotkania naukowe, ale również zagraniczne wycieczki botaniczne, na Bornholm i do Ogrodu Botanicznego w Berlinie, a także sesja terenowa: Kopułowe torfowiska atlantyckie okolic Łeby. W początkowym okresie działalności Oddziału PTB, co roku odbywały się Botaniczne Ostatki z pączkiem dla każdego i dużą porcją humoru, czego przykładem był żartobliwy wykład z botaniki: *Charakterystyka ekologiczna, fitogeograficzna i fitosocjologiczna asocjacji PEDAGOGICETUM WueSeRi*, wygłoszony przez profesora (wówczas magistra) Mieczysława Jasnowskiego, w lutym 1956 r. Wykład był ilustrowany serią karykatur pokazujących charakterystyczne cechy osobowości przedstawionych „indywiduów badanego zbiorowiska” (Jasnowska 2007). Niestety tradycja Botanicznych Ostatków nie przetrwała długo.

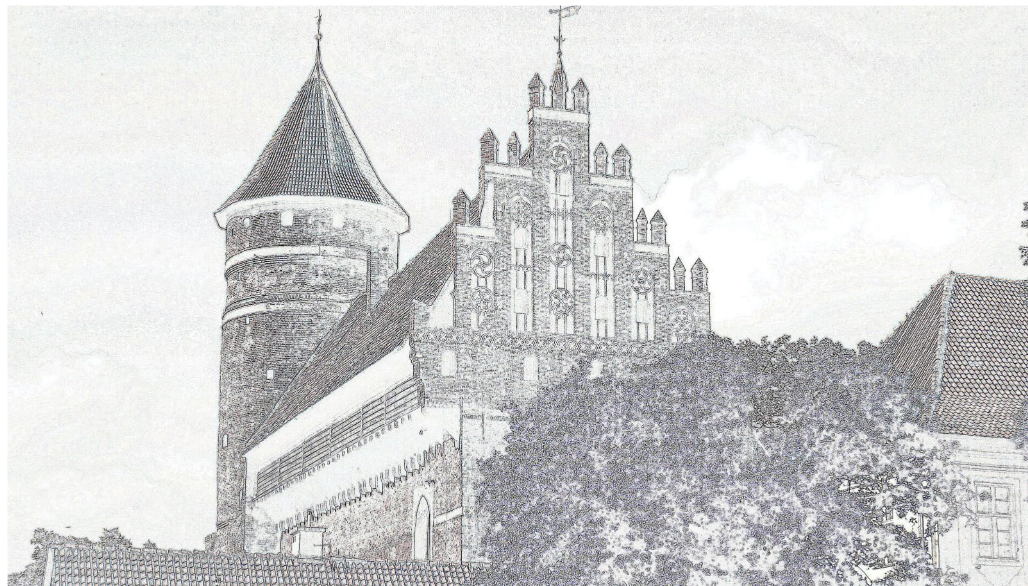
Oddział Szczeciński PTB zajmuje ważne miejsce w społeczności regionalnej. Nie tylko konsoliduje botaników szczecińskich uczelni, ale również jest otwarty dla wszystkich osób zainteresowanych problematyką przyrodniczą, związaną w szerokim ujęciu z szatą roślinną i geobotaniką. Członkowie Oddziału w swej działalności szczególnie wiele wysiłku wkładają w upowszechnianie wiedzy. Współpracując z innymi organizacjami i stowarzyszeniami, podejmują liczne inicjatywy na rzecz środowiska lokalnego. Od wielu lat ściśle współpracują ze Szczecińskim Towarzystwem Naukowym, co przejawia się między innymi wspólnym organizowaniem konferencji, czy Zachodniopomorskich Spotkań z Nauką i kolejnych edycji Zachodniopomorskiego Festiwalu Nauki. Spotkania członków Oddziału są forum do wymiany doświadczeń w prowadzonej przez nich działalności. Inspirują do podejmowania nowych wyzwań badawczych. Odgrywają też istotną rolę w rozwoju naukowym młodego pokolenia, które uzyskuje tutaj pierwsze doświadczenia w wystąpieniach publicznych, w prezentowaniu wyników badań i dyskusji naukowej.

Rezerwat przyrody Królewska Sosna (fot. Dariusz Kubiak)
Zamek Kapituły Warmińskiej w Olsztynie (fot. Dariusz Kubiak)

10.12. Oddział Olsztyński (1955)

Dariusz Kubiak[1]
Paweł Loro[2]

[1] Katedra Mikrobiologii i Mykologii, Wydział Biologii i Biotechnologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ul. Oczapowskiego 1A, 10-719 Olsztyn
e-mail: darkub@uwm.edu.pl
[2] Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, Wydział Biologii i Biotechnologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Pl. Łódzki 2, 10-719 Olsztyn
e-mail: loro@uwm.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-12

Kubiak D., Loro P. (2022). Oddział Olsztyński (1955). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 330–342.

10.12.1. Słowo wstępne

Olsztyński Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego (PTB) powstał w 1955 r. jako 12-ta z kolei jednostka terenowa. Idea jego powołania zrodziła się wśród pracowników naukowych skupionych w Katedrze Botaniki nowo powstałej Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) w Olsztynie (1950 r.). Starania o utworzenie oddziału PTB w tym mieście rozpoczął w 1952 r. prof. Tadeusz Młynek, twórca i pierwszy kierownik Katedry Botaniki. Do oficjalnego powołania Oddziału doszło w sierpniu 1955 r. na 29. Zjeździe PTB w Gdańsku, a trzy miesiące później (26 listopada) odbyło się pierwsze zebranie organizacyjne.

Wraz z powołaniem Oddziału Olsztyńskiego, PTB zyskało platformę łączącą kolejne pokolenia botaników w regionie Warmińsko-Mazurskim. Przystąpili do niego pracownicy naukowi różnych jednostek ówczesnej WSR, nauczyciele szkół gimnazjalnych i liceów oraz osoby zajmujące się ochroną przyrody, tworząc 23 osobową społeczność. W 1956 r. Oddział skupiał już 47 osób. W 1969 r. w działalność Oddziału zaangażowali się botanicy z Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Olsztynie (od 1974 r. Wyższa Szkoła Pedagogiczna), a następnie dołączyli hydrobotanicy z Instytutu Rybactwa Śródlądowego (IRŚ) im. Stanisława Sakowicza. Dzięki prężnej aktywności w 1998 r. liczba botaników należących do Oddziału osiągnęła najwyższą w historii wartość – 51 członków.

W 1999 r. dokonano gruntownej restrukturyzacji systemu szkolnictwa wyższego w Olsztynie, polegającej na połączeniu Akademii Rolniczo-Technicznej (do 1972 r. WSR), Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Warmińskiego Instytutu Teologicznego w jedną uczelnię – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (UWM). W wyniku tych zmian wszyscy dotychczasowi członkowie Oddziału Olsztyńskiego PTB stali się pracownikami jednego uniwersytetu i dwóch jego wydziałów: Wydziału Biologii i Biotechnologii oraz Wydziału Nauk o Środowisku. Aktualnie do Oddziału Olsztyńskiego PTB należą głównie pracownicy Wydziału Biologii i Biotechnologii, ponadto jeden członek zatrudniony jest na Wydziale Geoinżynierii UWM w Olsztynie (Instytut Inżynierii i Ochrony Środowiska, Katedra Turystyki, Rekreacji i Ekologii) i jeden na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (Katedra Biologii i Mikrobiologii Medycznej, Zakład Biologii i Parazytologii).

10.12.2. Działalność organizacyjna

Pierwszym przewodniczącym Oddziału został prof. Tadeusz Młynek, który pełnił tę funkcję nieprzerwanie do 1971 r. (Tab. 10.12.1). W skład pierwszego zarządu weszli ponadto: dr Stanisław Grzesiuk (z-ca przewodniczącego), mgr Karol Bijok (sekretarz), mgr Helena Wojciechowska (z-ca sekretarza), mgr Benon Polakowski (skarbnik) oraz mgr Janusz Hutorowicz i mgr Zofia Kottik (członkowie Zarządu) (Młynek, Adamkiewicz 1972). W ciągu 66 lat istnienia Oddziału jego przewodniczącymi było zaledwie sześć osób. Poza prof. Tadeuszem Młynkiem byli to: prof. Benon Polakowski, prof. Janina Mikołajska, prof. Tadeusz Korniak, prof. Czesław Hołdyński oraz dr hab. Dariusz Kubiak. Pełne składy Zarządów kolejnych kadencji oraz Komisji Rewizyjnych zostały przedstawione w Tabeli 10.12.1.

Na przestrzeni 65 lat istnienia Oddziału zrzeszonych było w nim średnio 35 osób (Ryc. 10.12.1). Obecnie należy do niego 27 członków, zrzeszonych w 10 sekcjach: Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (11 osób), Fizjologii i Biochemii Roślin (8), Mykologicznej (6), Taksonomii Roślin (3), Dendrologicznej (2), Lichenologicznej (2), Kultur Tkankowych (2), Historii Botaniki (1), Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1), Struktury i Rozwoju Roślin (1).

Tabela 10.12.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Olsztyńskiego PTB w latach 1955–2022

Lata	Zarząd Oddziału					Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Skarbnik	Członkowie Zarządu	
1955		Stanisław Grzesiuk	Karol Bijok; **Z-ca** Helena Wojciechowska	Benon Polakowski	Zofia Kottik, Janusz Hutorowicz	**P.** Dominik Wanic; **Czł.** Halina Sosnowska, Józefa Sosnowska
1965	Tadeusz Młynek		Karol Bijok; **Z-ca** Eugeniusz Adamkiewicz			
1969		Benon Polakowski	Eugeniusz Adamkiewicz		Helena Wojciechowska, Andrzej Rejowski	**P.** Karol Bijok; **Czł.** Danuta Koterowa, Longin Olesiński
1971			Eugeniusz Adamkiewicz		Janina Mikołajska, Andrzej Rejowski	
1974	Benon Polakowski		Jan Dziedzic (do 11 IV 1978), Zbigniew Endler			
1979			Zbigniew Endler			
1983	Benon Polakowski (do 26 X 1983), Janina Mikołajska	Helena Wojcie-chowska-Kot	Zbigniew Endler	Tadeusz Korniak	Andrzej Rejowski, Janina Mikołajska (do 26 X 1983), Benon Polakowski (od 26 X 1983)	**P.** Eugeniusz Sójka; **Czł.** Danuta Koterowa, Longin Olesiński
1986	Janina Mikołajska		Zbigniew Endler (do 4 XII 1991) Wiesław Pietraszewski		Andrzej Rejowski, Benon Polakowski	
1992	Benon Polakowski		Wiesław Pietraszewski (do 30 XI 1992), Magdalena Woźniak		Janina Mikołajska, Andrzej Rejowski	**P.** Eugeniusz Sójka **Czł.** Paweł Loro, Longin Olesiński
1998		Piotr Stypiński	Magdalena Woźniak		Janina Mikołajska, Maria Dynowska, Andrzej Rejowski, Iwona Łaźniewska	
2001				Iwona Łaźniewska (do 2004); Magdalena Kucewicz (od 2004)	Janina Mikołajska, Maria Dynowska, Andrzej Rejowski, Anna Zalewska	**P.** Eugeniusz Sójka; **Czł.** Jan Dziedzic, Paweł Loro
2003	Tadeusz Korniak		Hanna Ciecierska			
2007		–		Dariusz Kubiak	Janina Mikołajska, Maria Dynowska, Andrzej Rejowski, Anna Zalewska	**P.** Hanna Ciecierska; **Czł.** Grzegorz Fiedoro-wicz, Paweł Loro
2009					b.d.	
2012	Czesław Hołdyński	Maria Dynowska	Elżbieta Ejdys	Grzegorz Fiedorowicz	b.d.	b.d.
2016				Sylwia Okorska	Katarzyna Krawczyk	**P.** Hanna Ciecierska; **Czł.** Anna Bochenek, Dariusz Kubiak
2019	Dariusz Kubiak	Anna Bie-dunkiewicz		Katarzyna Krawczyk	Ewa Sucharzewska	**P.** Hanna Ciecierska; **Czł.** Tadeusz Korniak, Paweł Loro

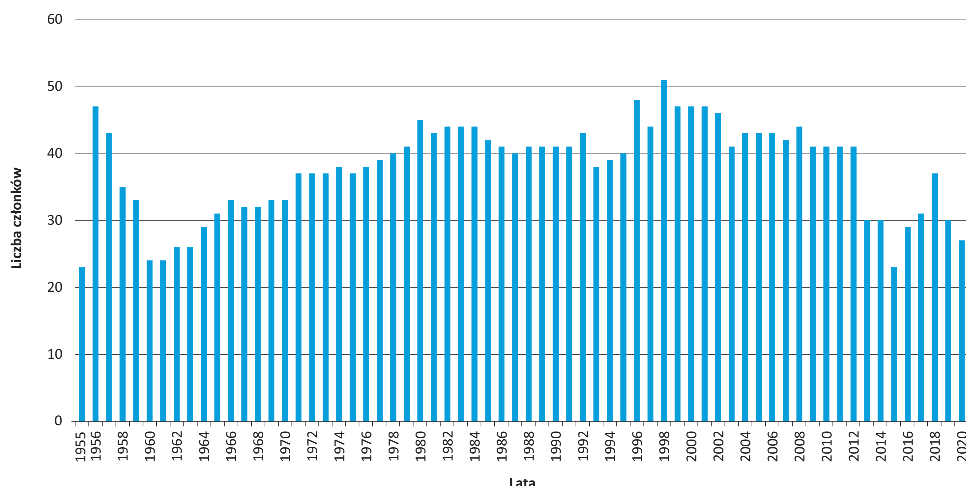
P., Przewodn. – Przewodniczący; **Czł.** – Członkowie; b.d. – brak danych

Przy Oddziale Olsztyńskim zostały utworzone i działały przez pewien czas następujące Sekcje:

Sekcja Fizjologiczna – założona 13 I 1968 r.; Przewodn. S. Grzesiuk, Sekretarz E. Sójka;

Sekcja Ekologiczna – założona 13 I 1968 r.; Przewodn. B. Polakowski, Sekretarz J. Dziedzic;

Sekcja Dendrologiczna – założona 25 III 1974 r.; Przewodn. A. Jutrzenka-Trzebiatowski, członkowie B. Polakowski, H. Uggla, T. Korniak, Z. Uggla (Ferczyńska), P. Stypiński, G. Nowak, J. Czapla, J. Hutorowicz, Z. Endler, W. Pietraszewski.

Ryc. 10.12.1. Liczba członków Oddziału Olsztyńskiego PTB w poszczególnych latach

10.12.3. Działalność naukowa

Członkowie Oddziału Olsztyńskiego poprzez organizację licznych zjazdów, konferencji, wypraw naukowych i posiedzeń przyczynili się do intensywnej wymiany informacji w kraju i poza jego granicami. Oddział Olsztyński był gospodarzem trzech ogólnopolskich zjazdów PTB (Tab.10.12.2), które odbyły się w latach: 1959 (Anonim 1960; Ryc. 10.12.2), 1977 (Kaźmierczakowa, Piękoś-Mirkowa 1978; Ryc. 10.12.3) i 2013 (Biedunkiewicz, Dynowska 2013; Hołdyński i in. 2013; Ryc. 10.12.4; Tab. 10.12.2).

33. Zjazd PTB odbył się w dniach 16–19 września 1959 r. w gmachu Wyższej Szkoły Rolniczej i poświęcony był głównie zagadnieniom ewolucyjnym. W Zjeździe wzięło udział 300 uczestników, w tym gość z Rumunii – dr Emilian Topa (dyrektor Ogrodu Botanicznego w Cluj-Napoca). Obrady otworzył Prezes PTB, prof. Henryk Teleżyński.

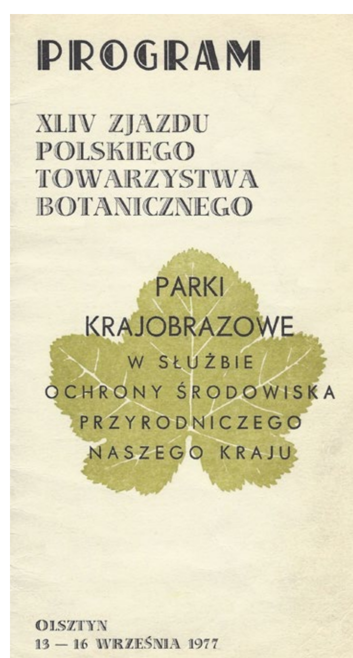

Ryc. 10.12.2. Członkowie Oddziału Olsztyńskiego podczas 33. Zjazdu PTB w Olsztynie – wrzesień 1959 r.**;** od lewej: B. Polakowski, H. Wojciechowska, J. Hutorowicz, D. Koterowa, H. Masłowska, K. Bijok (archiwum Katedry Botaniki i Ochrony Przyrody UWM)

Tabela 10.12.2. Zjazdy PTB zorganizowane przez Oddział Olsztyński w Olsztynie

Nr Zjazdu	Data i tytuł Zjazdu	Współorganizatorzy	Liczba			
			u.	ref.	post.	sesji terenowych
33	16–19 IX 1959	Wyższa Szkoła Rolnicza	300	32	0	5
44	13–16 IX 1977 *Parki Krajobrazowe w służbie ochrony środowiska przyrodniczego naszego kraju*	Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie	200	62	0	2
56	24–30 VI 2013 *Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie nauk botanicznych*	UWM w Olsztynie, Wydział Biologii i Biotechnologii, Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa	560	156	293	12

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Ryc. 10.12.3. Program 44. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Olsztynie

Wykłady plenarne:

1. A. Paszewski – *Ewolucjonizm i darwinizm*,
2. M. Kostyniuk – *Z zagadnień morfologicznej ewolucji roślin*,
3. W. Gajewski – *Mechanizm ewolucji*,
4. S. Gumiński – *O biochemicznych aspektach ewolucji roślin*,
5. S. Krupko – *Użyteczność embriologii dla ustalenia ewolucyjnych linii rozwojowych okrytonasiennych*,
6. B. Szafran – *Ewolucja mszaków*,
7. J. Szweykowski – *Ewolucja wątrobowców*,
8. A. Skirgiełło – *Ewolucja grzybów*,
9. A. Krawiecowa – *Ewolucja glonów.*

Po zakończeniu obrad plenarnych rozpoczęto obrady w sekcjach: ogólnej, fitosocjologiczno-florystycznej i fizjologicznej. W trzecim i czwartym dniu odbyły się wycieczki naukowe:

1. po torfowiskach mazurskich (pod przewodnictwem prof. Z. Czubińskiego),
2. do Puszczy Piskiej – fitosocjologiczna (pod przewodnictwem prof. W. Matuszkiewicza),
3. do Puszczy Piskiej – mykologiczna (pod przewodnictwem doc. dr A. Skirgiełło),

4. do Puszczy Boreckiej (pod przewodnictwem dr B. Polakowskiego),
5. do Taborza (rezerwat „Sosna Taborska”).

44. Zjazd PTB odbył się w dniach 13–16 września 1977 r. i był dedykowany roli Parków Krajobrazowych w ochronie środowiska przyrodniczego Polski. Zjazd otworzył prof. dr Tadeusz Gorczyński, Prezes PTB. W trakcie Walnego Zgromadzenia wybrano nowy Zarząd, którego Prezesem został prof. Tomasz Wodzicki.

Referaty inauguracyjne:
1. T. Szczęsny – *Współczesne tendencje w ochronie środowiska przyrodniczego*,
2. S. Kozłowski – *Parki krajobrazowe w Polsce*.

Obrady prowadzono w sekcjach: Geobotaniki, Florystyki i Systematyki Roślin, Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin oraz Fizjologii i Biochemii Roślin. Obrady Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej zdominowały referaty dotyczące Mazurskiego Parku Krajobrazowego, wygłoszone przez gospodarzy Zjazdu (AR-T Olsztyn):
1. B. Polakowski – *Zarys stosunków geobotanicznych Mazurskiego Parku Krajobrazowego*,
2. A. Jutrzenka-Trzebiatowski – *Zespoły leśne Mazurskiego Parku Krajobrazowego*,
3. H. Chudyba – *Plankton roślinny jezior Mazurskiego Parku Krajobrazowego*,
4. J. Dziedzic – *Wstępna charakterystyka szaty roślinnej jezior Mazurskiego Parku Krajobrazowego*,
5. W. Pietraszewski – *Zespoły roślinne użytków zielonych Mazurskiego Parku Krajobrazowego*,
6. T. Korniak – *Zespoły synantropijne Mazurskiego Parku Krajobrazowego*.

Sesje terenowe:
1. Mazurski Park Krajobrazowy (15 września 1977 r., pod przewodnictwem dr A. Jutrzenki-Trzebiatowskiego). Motywem przewodnim wycieczki do MPK było nie tylko zapoznanie się z florą i roślinnością oraz walorami przyrodniczymi tego obszaru, ale także możliwość przedyskutowania bezpośrednio w terenie szeregu zagadnień związanych ze stosunkowo młodą wówczas formą ochrony, jaką stanowiły parki krajobrazowe);
2. Lasy Taborskie i Wzgórza Dylewskie (16 września 1977 r., pod przewodnictwem dr A. Jutrzenki-Trzebiatowskiego).

Trasy obu wycieczek obejmowały ponadto interesujące obiekty starej architektury (zabytkowa cerkiew w Wojnowicach, skansen budownictwa regionalnego w Olsztynku) i historyczne miejsca pamięci (pomnik i muzeum bitwy pod Grunwaldem).

56. Zjazd PTB odbył się w dniach 24–27 czerwca 2013 r. w budynkach Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (Centrum Konferencyjno-Szkoleniowe UWM) pod hasłem *Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie nauk botanicznych*. W Zjeździe wzięło udział 560 uczestników z Polski oraz goście z Czech, Litwy, Niemiec, Ukrainy, Węgier i Wielkiej Brytanii.

Referaty plenarne:
1. M.R. Davey – *Forty years of plant cell culture: basic investigations and applications*,
2. A. Zając – *Aplikacyjna rola badań podstawowych w botanice*,
3. M. Latałowa – *Paleobotanika i filogeografia – interdyscyplinarne podstawy współczesnych koncepcji dotyczących refugiów glacjalnych i postglacjalnej migracji drzew*,
4. J. Kargul, A. Jarzębińska, J. David, J. Olmos, T. Krupnik – *Zastosowanie fotosystemu I do produkcji wodoru jako czystego paliwa*.

W ramach sesji plenarnej odbyło się sympozjum jubileuszowe Oddziału Krakowskiego PTB pt. *Rok 2013 – Rokiem Jubileuszy Krakowskich Botaników*. Po zakończeniu obrad plenarnych rozpoczęto obrady w sekcjach, w czasie których obok referatów zaprezentowano również 293 postery. Okolicznościowe warsztaty terenowe odbyły się w dniach 24–30 czerwca 2013 r. Były to zarówno krótkie, kilkugodzinne wycieczki po Olsztynie i okolicy (Kudypy, Olsztynek), jak i dłuższe, jedno, dwu- i trzydniowe sesje terenowe (Ryc. 10.12.5, 10.12.6):

Ryc. 10.12.4. Członkowie Prezydium Zarządu Głównego PTB na uroczystym otwarciu 56. Zjazdu PTB w Olsztynie – Olsztyn, Centrum Konferencyjne, 28 VI 2013 r. (fot. J. Pająk)

1. Mchy i wątrobowce Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej widziane z wody i lądu (15 uczestników),
2. Założenia dworsko-parkowe Warmii i Mazur (23 uczestników),
3. Żuławy Wiślane (47 uczestników),
4. Porosty i grzyby wielkoowocnikowe na tle zbiorowisk leśnych południowej Warmii i Mazur (27 uczestników),
5. Wpływ człowieka na roślinność Pojezierza Mazurskiego w młodszym holocenie (21 uczestników),
6. Wielkoobszarowa ochrona przyrody na Suwalszczyźnie (39 uczestników),
7. Pojezierze Litewskie – ochrona przyrody w obszarze transgranicznym (51 uczestników).

W trakcie Zjazdu odbyło się również seminarium szkoleniowe pracowników Lasów Państwowych z RDLP w Olsztynie i Białymstoku, na temat zasięgów drzew i zarządzania w obszarach Natura 2000 (70 uczestników).

Działalność Oddziału Olsztyńskiego od samego początku nakierowana była na realizację wszystkich celów statutowych Towarzystwa, do których należy m.in. przyczynianie się do rozwoju nauk botanicznych i ochrony dziedzictwa przyrodniczego, upowszechnianie wiedzy botanicznej oraz podnoszenie poziomu naukowego członków Towarzystwa. Niezwykle ważną platformą wymiany wiedzy, doświadczeń i nowych idei, zarówno wewnątrz Oddziału jak i w kontaktach Oddziału ze środowiskami zewnętrznymi, były cykliczne posiedzenia naukowe i sesje terenowe, mające zazwyczaj charakter otwarty. Uczestniczyli w nich zarówno zrzeszeni członkowie Towarzystwa, jak i zaproszeni goście oraz wolni słuchacze, w tym studenci różnych kierunków. Pierwsze, historyczne posiedzenie naukowe członków Oddziału odbyło się 16 grudnia 1955 r., a jego najważniejszym punktem był wykład mgr Janusza Hutorowicza pt. *Porosty nadrzewne jako wskaźnik zdrowotności*. Do 2020 r. odbyło się łącznie 237 tego typu spotkań. Od 1986 r. odbyło się 68 spotkań na których wygłoszono 73 referaty.

Szereg konferencji naukowych i warsztatów terenowych zorganizowanych przez Oddział Olsztyński PTB w okresie od 1994 r. zestawiono w Tabeli 10.12.3. Do najważniejszych należy zaliczyć ogólnopolskie spotkania członków sekcji Towarzystwa: Sekcji Lichenologicznej – w latach 2002 (Osyczka, Stolarczyk 2002) i 2011, Fykologicznej – w 2003 r. (Kokociński, Messyasz 2003), Dendrologicznej – w 2004 r. i Mykologicznej – w 2009 r. (Dynowska, Ejdys 2009; Ryc. 10.12.7).

Ryc. 10.12.5. Uczestnicy sesji terenowej zorganizowanej przez Oddział Olsztyński w ramach 56. Zjazdu PTB w Olsztynie – Wikno, 28 VI 2013 r. (fot. D. Kubiak)

Ryc. 10.12.6. Uczestnicy sesji terenowej pt. *Wielkoobszarowa ochrona przyrody na Suwalszczyźnie* zorganizowanej przez Oddział Olsztyński w ramach 56. Zjazdu PTB w Olsztynie (fot. A. Śliwińska-Wyrzychowska)

Ryc. 10.12.7. Uczestnicy sesji terenowej IV Ogólnopolskiego Sympozjum Mykologicznego *Interdyscyplinarny charakter mykologii – Mazurski Park Krajobrazowy*, 12 IX 2009 r. (fot. G. Fiedorowicz)

Ważnym aspektem aktywności Oddziału były działania na rzecz szeroko rozumianej ochrony przyrody. Działania te obejmowały m.in. wydawanie opinii i ekspertyz, projektowanie nowych obszarów chronionych oraz opracowywanie planów ich ochrony. Szczególną platformę do prezentowania merytorycznych opinii stanowiły Komisje i Komitety Naukowe PAN, Regionalne Rady Ochrony Przyrody, Rady Naukowe Parków Narodowych oraz Rady Naukowo-Społeczne Parków Krajobrazowych i Leśnych Kompleksów Promocyjnych, w których składach niejednokrotnie zasiadali członkowie Olsztyńskiego Oddziału PTB. Dzięki inicjatywie członków oddziału i osobistemu zaangażowaniu prof. Benona Polakowskiego (Polakowski 1973) w 1977 r. został powołany Mazurski Park Krajobrazowy (jako jeden z pierwszych w kraju parków krajobrazowych). Powstało też wiele nowych rezerwatów przyrody. Szczególnie ważne były prace nad wytypowaniem i opisaniem obszarów chronionych w ramach programu Natura 2000, najmłodszej z form ochrony przyrody, wprowadzonej w 2004 r. w Polsce jako jeden z obowiązków związanych z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej (Hołdyński 2010; Hołdyński, Krupa 2009; Hołdyński i in. 2014).

Z dużą aprobatą olsztyńskich botaników spotkała się inicjatywa prof. Zygmunta Czubińskiego (1964 r.) dotycząca opieki Towarzystwa nad wybranymi rezerwatami przyrody (Mirek 1986d). Warto podkreślić, że tego typu działania prowadzono w Oddziale już wcześniej, bowiem od 1956 r. objęto nimi rezerwat „Lenki". W kolejnych latach doradztwem naukowym i pracami pielęgnacyjnymi objęto ponadto następujące rezerwaty: „Jezioro Łuknajno" – od 1982 r., „Jezioro Tyrsko" – od 1986 r., „Lisunie" – od 1987 r. i „Borki" – od 1990 r. W Oddziale Olsztyńskim prowadzono również intensywne badania nad stanem zachowania starych parków i zabytkowych drzewostanów. Działania te były po części odpowiedzią na przygotowaną przez Sekcję Dendrologiczną Towarzystwa uchwałę „W sprawie ochrony parków wiejskich", podjętą na zjeździe PTB w Szczecinie w 1958 r. (Mirek 1986d).

Działania na rzecz ochrony przyrody prowadzono we współpracy z jednostkami administracji państwowej i samorządowej oraz licznymi organizacjami społecznymi, na szczeblu zarówno regionalnym jak i ogólnokrajowym (Instytut Ochrony Środowiska w Warszawie, Mazurski Park Krajobrazowy, Liga Ochrony Przyrody – Zarząd Wojewódzki w Olsztynie, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie – Dział Przyrody, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, Wojewódzki Konserwator Przyrody w Olsztynie, Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, a w szczególności Lasy Państwowe).

Tabela 10.12.3. Zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Olsztyński PTB konferencje, sympozja i warsztaty naukowe

Data	Tytuł	Miejsce	Współorganizatorzy	Liczba uczestników /wystąpień
		Zjazdy różnych Sekcji Polskiego Towarzystwa Botanicznego		
9–14 IX 2002	XVI Zjazd Lichenologów Polskich *Zagrożone gatunki porostów (grzybów zlichenizowanych) – ekologia, przyczyny zagrożeń, problemy ochrony*	Kalbornia koło Ostródy (Ośrodek Inter-Piast). Sesje terenowe w Parku Krajobrazowym Wzgórz Dylewskich	Katera Botaniki i Ochrony Przyrody oraz Zakład Mykologii UWM, Sekcja Lichenologiczna PTB	27 uczestników (w tym 1 zagraniczny); 6 referatów i 8 plakatów
15–18 V 2003	Międzynarodowe Sympozjum Fykologiczne/ XXII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB *Glony a stan biologii wód. Zagrożenie czy sprzymierzeńcy?*	Olsztyn/Mierki. Wycieczka: Malbork, Kanał Elbląski	Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody UWM	110 uczestników (w tym 20 z Czech, Rosji, Litwy, Ukrainy, Węgier, Rumunii, Finlandii, Francji, USA)
28–29 V 2004	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB *Drzewo w krajobrazie kształtowanym przez człowieka.*	Olsztyn. Leśne Arboretum Warmii i Mazur w Kudypach, powierzchnie doświadczalne Mortzfelda w Rezerwacie „Las Warmiński", kompleks parkowo-pałacowy w Dylewie i Bednarce oraz Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich	Sekcja Dendrologiczna PTB, Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody UWM w Olsztynie przy współpracy z: RDLP w Olsztynie i Nadleśnictwem Kudypy	85 uczestników, 39 wystąpień
6–11 VII 2008	9th ISSS Conference on Seed Biology	Olsztyn	–	87 referatów
7–11 IX 2008	Międzynarodowy Kongres Biochemii i Biologii Komórki	Olsztyn	Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin PTB	750 uczestników, 117 referatów, 800 posterów
10–12 IX 2009	IV Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne *Interdyscyplinarny charakter mykologii*; Zorganizowane w 40-rocznicę utworzenia Królestwa Mycota 1969–2009	Olsztyn/Krutyń (Mazurski Park Krajobrazowy)	Sekcja Mykologiczna PTB, Katedra Mykologii UWM w Olsztynie	50 uczestników; 25 referatów, 18 posterów
5–9 IX 2011	XXV Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty w przestrzeni geograficznej, przyrodniczej i kulturowej*	Lidzbark Warmiński/ Medyny	Sekcja Lichenologiczna PTB, Katedra Mykologii oraz Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody UWM w Olsztynie, Nadl. Wichrowo	29 uczestników (w tym 1 z zagranicy); 12 referatów, 7 posterów
		Pozostałe Konferencje i Sympozja Naukowe		
28–29 VI 1994	XVII Krajowa Konferencja Naukowa *Przyczyny i źródła zachwaszczenia pól uprawnych*	Bęsia	Katedra Botaniki AR-T w Olsztynie	48 uczestników, 23 referaty
21–23 X 1998	Konferencja Naukowa *Szata Roślinna Pojezierzy Wschodniobałtyckich i krain sąsiednich oraz problemy jej ochrony*	Zalesie koło Olsztyna		50 uczestników

Tabela 10.12.3. Zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Olsztyński PTB konferencje, sympozja i warsztaty naukowe (cd.)

Data	Tytuł	Miejsce	Współorganizatorzy	Liczba uczestników /wystąpień
8–10 VII 2004	XXVIII Krajowa Konferencja Naukowa w ramach cyklu *Rejonizacja chwastów segetalnych w Polsce* *Sukcesja wtórna roślinności na gruntach porolnych*	Olsztyn	Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody UWM	80 uczestników, 36 wystąpień
17 XI 2010	Konferencja Ochrony Różnorodności Biologicznej na Obszarze Województwa Warmińsko-Mazurskiego *I Ty jesteś bioróżnorodnością*	Olsztyn	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie, Wydział Biologii UWM w Olsztynie	80 uczestników, 15 referatów, 12 posterów
15–20 VII 2012	Warsztaty terenowe *Flora i roślinność północnej Polski*	Olsztyn–Krutyń	Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody UWM, Francuskie Towarzystwo Botaniczne	22 uczestników
10–11 VII 2014	Warsztaty terenowe *Rośliny lecznicze wczoraj i dziś*	Podlaski Ogród Ziołowy, Koryciny oraz Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu	–	48 uczestników
9–10 VII 2015	Warsztaty terenowe *Ogrody ziołowe*	Koryciny, Ciechanowiec	Katedra Botaniki UWM	25 uczestników, 25 referatów
18 VI 2016	Warsztaty terenowe *Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe gminy Reszel*	Łężany, Reszel, Święta Lipka, Bezławki	Wydział Biologii i Biotechnologii UWM	28 uczestników, 4 referaty

Równie ważnym aspektem działalności olsztyńskich botaników było upowszechnianie wiedzy botanicznej, mykologicznej i lichenologicznej. Pod patronatem Towarzystwa zorganizowano na przestrzeni lat niezliczoną liczbę kursów, warsztatów, prelekcji, wystaw oraz konkursów dla dzieci i młodzieży. Członkowie towarzystwa współuczestniczyli praktycznie we wszystkich projektach edukacyjnych związanych z szeroko rozumianą botaniką, takich jak: Fascination of Plants Day, Olsztyńskie Dni Nauki i Sztuki, Noc Biologów, Dzień Biologii i Biotechnologii. Patronatem Towarzystwa objęto m.in. działalność Studenckich Kół Naukowych (Studenckie Koło Naukowe Botaników, Studenckie Koło Naukowe Mykologów) i Olimpiad Biologicznych.

Na uwagę zasługuje fakt, że członkowie Oddziału Olsztyńskiego współpracują z wieloma krajowymi i międzynarodowymi stowarzyszeniami i organizacjami naukowymi (Galera, Mikuła 2009). W ostatnich kilku latach były to m.in.: British Lichen Society, Europejskie Stowarzyszenie Roślin Strączkowych, Miejski Szpital Zespolony w Olsztynie, Nordic Lichen Society, Polski Związek Działkowców, Polskie Towarzystwo Biochemiczne, Polskie Towarzystwo Biologii Eksperymentalnej Roślin, Polskie Towarzystwo Biologii Komórki, Polskie Towarzystwo Dermatologiczne, Polskie Towarzystwo Fitopatologiczne, Polskie Towarzystwo Genetyczne, Polskie Towarzystwo Histochemików i Cytochemików, Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne, Polskie Towarzystwo Lekarskie, Polskie Towarzystwo Limnologiczne, Polskie Towarzystwo Mikrobiologiczne, Polskie Towarzystwo Nauk Ogrodniczych, Polskie Towarzystwo Parazytologiczne, Polskie Towarzystwo Przyrodników im. M. Kopernika, Pszczelnicze Towarzystwo Naukowe, Samodzielny Publiczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc w Olsztynie, Szpital MSWiA w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurska Izba Pielęgniarek i Położnych.

10.12.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Działalność wydawnicza Oddziału Olsztyńskiego PTB obejmuje m.in. cztery okolicznościowe roczniki czasopisma *Acta Botanica Warmiae et Masuriae*, wydawane w latach 2001–2007 przez Katedrę Botaniki i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Współpraca botaników olsztyńskich z Zakładem Biologii Antarktyki PAN zaowocowała ich udziałem w Wyprawach Naukowych PAN do Polskiej Stacji Antarktycznej im. H. Arctowskiego na Wyspie Króla Jerzego w archipelagu Szetlandów Południowych: dr Pawła Loro (XX, XXVI i XXX wyprawa) i prof. Ireny Giełwanowskiej (XXIV i XXVI wyprawa). XXVI Wyprawa Naukowa (tzw. olsztyńska), zorganizowana została dzięki licznemu wsparciu botaników Oddziału Olsztyńskiego PTB. W wyprawie tej uczestniczyli: Irena Giełwanowska, Czesław Hołdyński, Włodzimierz Pisarek i Paweł Loro (kierownik wyprawy) (Giełwanowska i in. 2013).

Zespół pod kierownictwem dr hab. Hanny Ciecierskiej opracował dla Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska w Polsce metodę oceny stanu ekologicznego jezior na podstawie makrofitów, w ramach wdrażania w Polsce europejskiej Dyrektywy Wodnej (2000 r.). Metoda ta została wdrożona do rutynowych badań monitoringowych jezior Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r.

Na szczególne podkreślenie zasługuje zaangażowanie członków Oddziału Olsztyńskiego na rzecz Zarządu Głównego PTB oraz kilku jego sekcji tematycznych. W latach 1983–1989 funkcję Prezesa Towarzystwa sprawował prof. Benon Polakowski. Członkiem Prezydium Zarządu Głównego od 2010 r. jest prof. Czesław Hołdyński (wiceprezes PTB trzech kadencji; Członek Prezydium odpowiedzialny za upowszechnianie wiedzy botanicznej w latach 2013–2016). Przewodniczącą Komisji Rewizyjnej przy Zarządzie Głównym PTB w latach 2001–2007 oraz Przewodniczącą Sekcji Mykologicznej PTB w latach 2007–2010 była prof. Maria Dynowska.

10.12.5. Podsumowanie

Na przestrzeni 67 lat istnienia Oddziału PTB w Olsztynie jego członkowie angażowali się w równej mierze w działalność na rzecz Towarzystwa, jak i lokalnych środowisk i społeczności na Warmii i Mazurach. Działalność ta została doceniona przez Walne Zgromadzenie Delegatów PTB. Zaszczytny tytuł członka honorowego Towarzystwa otrzymało z rąk tego gremium trzech olsztyńskich botaników: prof. Tadeusz Młynek – w 1972 r. (Majewski, Mirek 1994), prof. Benon Polakowski – w 1998 r. oraz prof. Maria Dynowska – w 2013 r. Medal im. Prof. Z. Czubińskiego, przyznawany autorom wybitnych prac naukowych, mających charakter regionalnych monografii geobotanicznych, przyznano w 2013 r. dr Annie Zalewskiej za dzieło *Ecology of Lichens of the Puszcza Borecka Forest (NE Poland)* wydane w 2012 r. przez Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie.

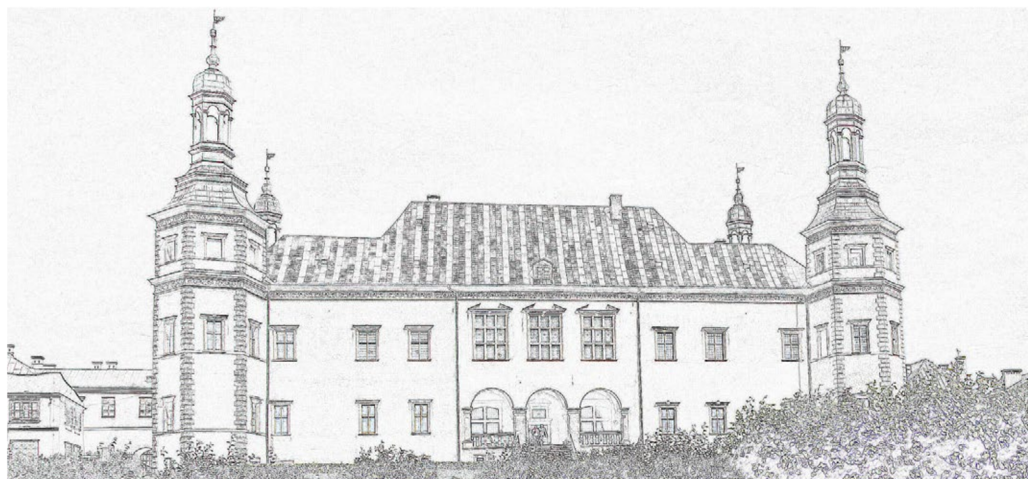
Działalność Oddziału Olsztyńskiego Towarzystwa wywarła duży wpływ na kształtowanie się i rozwój szeroko rozumianych badań botanicznych, ochrony przyrody oraz popularyzacji wiedzy i nauki, zarówno w Olsztynie, jak i całym regionie warmińsko-mazurskim. Stanowisko Oddziału w kluczowych dla lokalnej przyrody kwestiach było z uwagą śledzone przez organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe. Spośród wielu wyróżnień jakie spotkały jego członków ze strony lokalnej społeczności warto wspomnieć ustawienie w 2013 r. w rezerwacie przyrody „Las Warmiński" głazu upamiętniającego postać prof. Benona Polakowskiego. Inicjatorem akcji był Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie, a uroczyste odsłonięcie obelisku odbyło się podczas 56. Ogólnopolskiego Zjazdu PTB w Olsztynie. Jednocześnie, ustanowionemu w 1982 r. rezerwatowi nadano imię prof. B. Polakowskiego.

Murawa kserotermiczna, okolice Buska (fot. Marek Kucharczyk)
Muzeum Narodowe w Kielcach, były Pałac Biskupów Krakowskich (fot. Anna Mikuła)

10.13. Oddział Kielecki (1974)

Agnieszka Skrzypczak

Ogrody Agnieszka Skrzypczak
Polichno 136 E, 26-060 Chęciny
e-mail: ogrody.sc@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-13

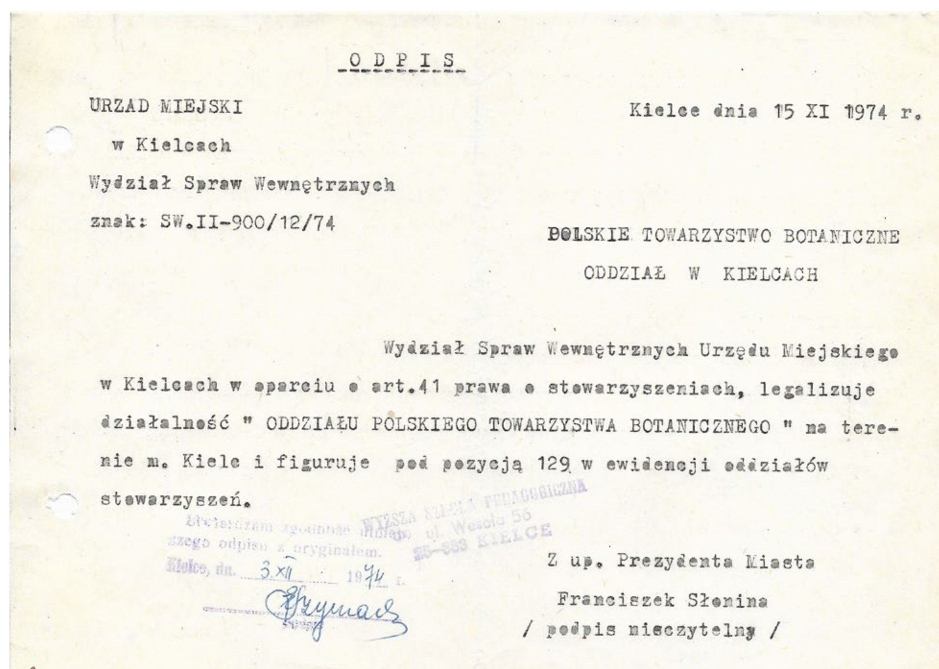
Skrzypczak A. (2022). Oddział Kielecki (1974). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 344–357.

10.13.1. Słowo wstępne

Utworzenie Oddziału Kieleckiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Kielcach było ściśle związane z powołaniem w tym mieście Wyższej Szkoły Pedagogicznej – WSP (1973 r.) – uczelni z prawami akademickimi, kształcącej studentów na poziomie studiów magisterskich, powstałej z Wyższej Szkoły Nauczycielskiej. W 1973 roku powstał nowy kierunek – biologia, a jego organizatorem i pierwszym kierownikiem był doc. dr hab. J.J. Stanisławski. W 1974 r. tworzyły się pracownie – zaczątki późniejszych Zakładów: Botaniki, którego kierownictwo objął doc. Stanisław Cieśliński, Fizjologii Roślin z kierownikiem doc. Janem Jerzym Stanisławskim, a także Biologii i Ochrony Przyrody pod kierownictwem doc. Jerzego Čmaka. W celu zapewnienia kadry dla nowo utworzonego kierunku studiów doc. J.J. Stanisławski podjął bardzo intensywne starania o pozyskanie nowych, samodzielnych pracowników naukowych – biologów. W 1974 r. pracę w WSP rozpoczęli doc. dr hab. Danuta Tyrawska-Spychałowa oraz doc. dr hab. Stanisław Szydłowski, a w 1975 r. – prof. Stanisław K. Wiąckowski i doc. dr hab. Tadeusz Głazek. Biolodzy uzyskali w tym czasie dużą samodzielność naukową.

W miarę zwiększania się liczby studentów i pracowników (związanych głównie z botaniką, ekologią roślin oraz ochroną przyrody) rodziła się potrzeba nawiązania ściślej współpracy z pracownikami innych uczelni. Wówczas powstał pomysł stworzenia w Kielcach jednego z oddziałów PTB. I tak w 1974 r. został powołany Oddział Kielecki, jako 13. Oddział PTB, a jego zasięg terytorialny, określony według ówczesnego podziału administracyjnego, obejmował województwo kieleckie, radomskie i tarnobrzeskie.

Rejestrację Oddziału Kieleckiego PTB w ewidencji oddziałów stowarzyszeń przedstawia zachowany w archiwum Oddziału Kieleckiego Odpis dokumentu z Urzędu Miejskiego w Kielcach, z dn. 15 listopada 1974 r. (Ryc. 10.13.1).

O D P I S

URZĄD MIEJSKI
w Kielcach
Wydział Spraw Wewnętrznych
znak: SW.II-900/12/74

Kielce dnia 15 XI 1974 r.

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
ODDZIAŁ W KIELCACH

Wydział Spraw Wewnętrznych Urzędu Miejskiego w Kielcach w oparciu o art.41 prawa o stowarzyszeniach, legalizuje działalność " ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO " na terenie m. Kielc i figuruje pod pozycją 129 w ewidencji oddziałów stowarzyszeń.

szego odpisu z oryginałem.
Kielce, dn. 3 XII 1974 r.
ul. Wesoła 56
KIELCE

Z up. Prezydenta Miasta
Franciszek Słonina
/ podpis nieczytelny /

Ryc. 10.13.1. Odpis dokumentu z rejestracji Oddziału Kieleckiego PTB na terenie miasta Kielce z dnia 15 XI 1974 r. (archiwum Oddziału Kieleckiego)

10.13.2. Działalność organizacyjna

Pierwszym Przewodniczącym Oddziału Kieleckiego został doc. dr hab. Jan Jerzy Stanisławski, który pełnił powierzoną mu funkcję do swojej śmierci w 1977 r. (Tab. 10.13.1). Obecnie trudno jest ustalić dokładną liczbę członków nowo utworzonego wówczas Oddziału. W tym czasie wiele nazwisk botaników związanych z ośrodkiem kieleckim figuruje na liście członków przyjętych w poczet Oddziału Warszawskiego PTB, co dokumentuje archiwalny protokół z posiedzenia plenarnego Zarządu Głównego PTB z 21 marca 1974 r.

Wśród pierwszych członków Oddziału Kieleckiego PTB znaleźli się długoletni pracownicy Zakładu Botaniki WSP. Członkami zwyczajnymi PTB zostali wówczas: dr Edward Bróż, mgr inż.

Tabela 10.13.1. Skład Zarządu Oddziału Kieleckiego PTB oraz Komisji Rewizyjnej w latach 1974–2022

Data	Przewodniczący	Członkowie Zarządu	Komisja Rewizyjna
17 IX 1974	Jan J. Stanisławski	**ZP.** Danuta Tyrawska-Spychałowa; **S.** Jolanta Basaj-Rysińska; **Sk.** Anna Niedzielska	b.d.
19 VII 1977	Tadeusz Głazek	**Sk.** Anna Niedzielska	b.d.
16 IV 1980		**S.** Anna Treska; **Sk.** Krzysztof Toborowicz	**P.** Ryszard Kapuściński; **Czł.** Wiesław Cyzman, Teodora Król
10 V 1983		**S.** Roman Gramsz; **Sk.** Krzysztof Toborowicz	**P.** Ryszard Kapuściński; **Czł.** Eugenia Fijałkowska, Tadeusz Winiarski
14 III 1986	Stanisław Cieśliński	**S.** Elżbieta Stachurska; **Sk.** Krzysztof Toborowicz; **Czł.** Alojzy Przemyski	**P.** Ryszard Kapuściński; **Czł.** Tadeusz Winiarski, Anna Treska
25 IV 1989		**ZP.** Alojzy Przemyski; **S.** Anna Treska; **Sk.** Krzysztof Toborowicz; **Czł.** Edward Bróż	**P.** Barbara Sylwestrzak; **Czł.** Ryszard Kapuściński, Elżbieta Stachurska
19 XI 1992	Edward Bróż	**ZP.** Małgorzata Jankowska-Błaszczuk; **S.** Marek Stachurski; **Sk.** Krzysztof Toborowicz	**P.** Barbara Sylwestrzak; **Czł.** Ryszard Kapuściński, Elżbieta Stachurska
26 V 1995	Małgorzata Jankowska-Błaszczuk	**ZP.** Joanna Czerwik; **S.** Maria Skalska; **Sk.** Krzysztof Toborowicz; **Czł.** Agnieszka Skrzypczak	**P.** Elżbieta Stachurska; **Czł.** Barbara Sylwestrzak, Anna Świercz
05 V 1998	Janusz Łuszczyński	**ZP.** Anna Świercz; **S.** Alojzy Przemyski; **Sk.** Krzysztof Toborowicz; **Czł.** Małgorzata Jankowska-Błaszczuk	**P.** Elżbieta Stachurska; **ZP.** Maria Skalska; **S.** Bożenna Maciejczak
25 III 2004		**ZP.** Alojzy Przemyski; **S.** Joanna Czerwik-Marcinkowska; **Sk.** Krzysztof Toborowicz; **Czł.** Małgorzata Jankowska-Błaszczuk, Joanna Ślusarczyk	**P.** Bożenna Maciejczak; **Czł.** Andrzej Massalski, Cezary Jastrzębski
31 V 2007	Renata Piwowarczyk	**ZP.** Janusz Łuszczyński; **S.** Anna Łubek; **Sk.** Joanna Ślusarczyk	**P.** Alojzy Przemyski; **Czł.** Andrzej Massalski, Anna Świercz
17 VI 2010	Anna Łubek	**ZP.** Janusz Łuszczyński; **S.** Renata Piwowarczyk; **Sk.** Joanna Ślusarczyk; **Czł.** Małgorzata Jankowska-Błaszczuk, Bartosz Piwowarski	**P.** Bożenna Maciejczak; **Czł.** Andrzej Massalski, Alojzy Przemyski
04 IV 2013	Bożenna Maciejczak	**ZP.** Janusz Łuszczyński; **S.** Renata Piwowarczyk; **Sk.** Joanna Ślusarczyk; **Czł.** Anna Łubek, Bartosz Piwowarski	**P.** Małgorzata Jankowska-Błaszczuk; **Czł.** Alojzy Przemyski, Joanna Czerwik-Marcinkowska
02 XII 2015	Monika Podgórska	**ZP.** Janusz Łuszczyński; **S.** Małgorzata Jankowska-Błaszczuk; **Czł.** Joanna Ślusarczyk	**P.** Alojzy Przemyski; **Czł.** Joanna Czerwik-Marcinkowska, Renata Piwowarczyk
17 X 2019	Agnieszka Skrzypczak	**ZP.** Janusz Łuszczyński; **S.** Karolina Ruraż; **Sk.** Anna Łubek	**P.** Renata Piwowarczyk; **ZP.** Joanna Ślusarczyk; **S.** Monika Podgórska

P. – Przewodniczący; **ZP.** – Zastępca przewodniczącego; **S.** – Sekretarz, **Sk.** – Skarbnik; **Czł.** – Członek; b.d. – brak danych

Ryc. 10.13.2. Dokument bankowy przedstawiający skład Zarządu Oddziału Kieleckiego z kwietnia 1975 roku (archiwum Oddziału Kieleckiego)

Ryszard Kapuściński, doc. dr Jerzy Čmak, doc. dr Stanisław Cieśliński. Wśród kilkunastu przyjętych członków nadzwyczajnych był m.in. mgr Krzysztof Toborowicz, pełniący aż przez 9 kadencji funkcję Skarbnika Oddziału Kieleckiego. W pierwszym roku działalności Oddział liczył ok. 20 członków. W następnych latach dołączały do Oddziału kolejne osoby, w tym pracownicy Zakładu Botaniki WSP, np. mgr Bożenna Maciejczak (1977 r.) oraz nauczyciele i studenci (jako członkowie nadzwyczajni). Warto zaznaczyć, iż pierwsi członkowie przez wiele lat aktywnie działali w Oddziale Kieleckim pełniąc różnorodne funkcje i stanowiąc zarazem jego solidny fundament, który przyciągał kolejne osoby.

Przy Oddziale Kieleckim została powołana i działała w latach 1983–1986 Komisja ds. popularyzacji wiedzy botanicznej w składzie: Maria Skalska i Zofia Majecka.

Liczba członków Oddziału Kieleckiego w latach 1974–2020 wahała się od 19 do 31. Najwyższą potwierdzoną w dostępnych źródłach liczbę członków (31) odnotowano w latach 1995–1998. Obecnie Oddział Kielecki liczy 20 członków, w tym 1 członek honorowy – prof. Stanisław Cieśliński. Jednym z zachowanych dowodów potwierdzających skład osobowy Zarządu z początków istnienia Oddziału Kieleckiego jest dokument bankowy z 1975 r. – upoważnienie z kartą wzorów podpisów (Ryc. 10.13.2).

Po śmierci doc. J.J. Stanisławskiego przewodniczącym Oddziału Kieleckiego został prof. Tadeusz Głazek, który pełnił tę funkcję przez 3 kolejne kadencje tj. do roku 1986, kiedy to przeniósł się do ośrodka szczecińskiego. W czasie trwania kadencji profesor był jednocześnie kierownikiem Zakładu Geobotaniki. Po jego odejściu i likwidacji zakładu, pracownicy byłego zakładu zasilili kadrowo nowo powstały Zakład Botaniki WSP.

W roku 1986 funkcję przewodniczącego objął prof. dr hab. Stanisław Cieśliński i pełnił ją przez 2 kadencje. Będąc jednocześnie kierownikiem Zakładu Botaniki WSP (obecny Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach – UJK), profesor był moderatorem naukowego życia społeczności botaników kieleckich. Za kadencji prof. S. Cieślińskiego miało miejsce jedno z najpoważniejszych przedsięwzięć Oddziału Kieleckiego – organizacja 49. Zjazdu PTB w 1992 r. Profesor prowadził też nieustająco intensywne starania mające na celu doprowadzenie do powstania w Kielcach Ogrodu Botanicznego, co uważał za jedną z ważniejszych misji.

Na uwagę zasługuje również praca prof. S. Cieślińskiego na rzecz rozwoju badań lichenologicznych w Polsce oraz współpracy i konsolidacji środowiska lichenologów w ramach Sekcji Lichenologicznej PTB, w której w latach 1983–1985 pełnił funkcję sekretarza. W latach 1987–1989 profesor był członkiem Zarządu Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (wybory z 6 grudnia 1986 r.). W 1992 r. prof. S. Cieśliński wszedł w skład Prezydium Zarządu Głównego PTB i pełnił w nim funkcję wiceprezesa. Jego osiągnięcia naukowe i działalność społeczna inspirują do dzisiaj kolejne pokolenia naukowców. W uznaniu zasług na rzecz Towarzystwa, władze PTB wyróżniły prof. Cieślińskiego w 2010 r. godnością członka honorowego. Profesor, będąc obecnie na emeryturze, wciąż wspiera Oddział Kielecki swoim autorytetem, wiedzą i doświadczeniem.

Funkcję przewodniczącego Oddziału Kieleckiego PTB sprawował też przez 3 kolejne kadencje (od 1998 do 2007 r.) dr hab. Janusz Łuszczyński, który aktywnie działa w Sekcji Mykologicznej PTB.

10.13.3. Działalność naukowa

Najważniejszym i największym wydarzeniem w 45-letniej działalności naukowej i organizacyjnej członków Oddziału Kieleckiego było zorganizowanie **49. Zjazdu PTB** (Tab. 10.13.2).

Wagę tego wydarzenia w swoim przemówieniu inauguracyjnym podkreślił prof. Stanisław Cieśliński:

> Jako przewodniczący Kieleckiego Oddziału PTB z ogromnym wzruszeniem, ale również z nieukrywaną satysfakcją, mam zaszczyt i wielką przyjemność przywitać w Kielcach całą społeczność polskich botaników, a także wielu przedstawicieli z krajów europejskich. Po raz pierwszy w 70-letniej historii naszego Towarzystwa polscy botanicy wyznaczyli sobie swoje statutowe spotkanie w Kielcach, w mieście o najmłodszych tradycjach akademickich w Polsce. Sądzę, że gest ten rozumiemy właściwie, traktujemy go jako oficjalne potwierdzenie istnienia i funkcjonowania skromnego kieleckiego ośrodka botanicznego. (Cieśliński 1993)

W Prezydium Zjazdu zasiedli profesorowie: Stanisław Cieśliński, Jerzy Fabiszewski i Stefan Zajączkowski, widoczni za prezydialnym stołem na Ryc. 10.13.3.

Motto 49. Zjazdu PTB *Roślina a Człowiek* prof. Stanisław Cieśliński uzasadnił w przemówieniu inauguracyjnym w następujący sposób:

> Na podkreślenie zasługuje (jednak) fakt, że w regionie tym, chyba jak rzadko gdzie indziej, kultura i przyroda tworzą jedną całość, wzajemnie przenikają się i nie dają się rozdzielić. (…). Stąd motto 49 Zjazdu naszego Towarzystwa brzmi *Roślina a Człowiek*. Poznając przyrodę i kulturę Ziemi Świętokrzyskiej, hasło to znajduje tu swoją głęboką egzemplifikację i zmusza do refleksji. Dobrze się więc stało, że koncepcja podsumowania badań polskich nad synantropizacją szaty roślinnej krystalizuje się w tym regionie i na tym Zjeździe. (Cieśliński 1993)

W Zjeździe wzięło udział 361 botaników z Polski oraz z krajów europejskich (Czech, Słowacji, Niemiec, Węgier i Włoch). Z ośrodka kieleckiego w Zjeździe uczestniczyło łącznie 28 osób (zarówno członków PTB, jak i przedstawicieli innych instytucji i społeczności naukowych). W czasie Zjazdu przedstawiono 98 referatów, 119 plakatów i zaprezentowano 2 filmy przyrodnicze *Świętokrzyski Park Narodowy* i *Parki Krajobrazowe Gór Świętokrzyskich*. Wydane materiały konferencyjne obejmowały *Streszczenia referatów i plakatów* oraz *Przewodnik Sesji Terenowych 49. Zjazdu*

Tabela 10.13.2. Zjazdy PTB zorganizowane przez Oddział Kielecki

Nr Zjazdu	Data i tytuł Zjazdu	Współorganizatorzy	Liczba			
			u.	ref.	post.	sesji terenowych
49	1 IX–5 IX 1992 *Roślina a Człowiek*	Oddział Kielecki PTB, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Kochanowskiego w Kielcach (obecnie UJK w Kielcach)	361	98	119	9

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Ryc. 10.13.3. Prezydium 49. Zjazdu PTB oraz przemawiający J. Pišut (Słowacja). Od lewej: Stanisław Cieśliński, Jerzy Fabiszewski i Stefan Zajączkowski (archiwum S. Cieślińskiego)

Ryc. 10.13.4. Wydane drukiem materiały konferencyjne 49. Zjazdu PTB w Kielcach: Streszczenia referatów i plakatów (**A**); Program (**B**) i Przewodnik sesji terenowych (**C**)

Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Ryc. 10.13.4) opracowane pod redakcją prof. S. Cieślińskiego (Cieśliński 1992).

Podczas sesji plenarnej (Ryc. 10.13.5) referaty wygłosili: prof. Janusz Faliński *Roślina – Człowiek (przez kontynenty, wieki, kultury)*, prof. Kazimierz Zarzycki *Zagrożenie i ochrona rodzimej flory polskiej* oraz dr Stanisław Barański *Przyroda w twórczości literackiej Stefana Żeromskiego i niektórych pisarzy Kielecczyzny*.

Bardzo interesującym elementem 49. Zjazdu były sesje terenowe zorganizowane do najcenniejszych i najbardziej charakterystycznych – zarówno pod względem przyrodniczym, jak i kulturowym – miejsc Okręgu Łysogórskiego (Świętokrzyski Park Narodowy), Okręgu Chęcińskiego, Okręgu Koneckiego oraz Przedgórza Iłżeckiego. W tym ostatnim odwiedzono unikalny na skalę światową

Ryc. 10.13.5. Uczestnicy obrad plenarnych podczas 49. Zjazdu PTB w Kielcach, 1992 r. (archiwum S. Cieślińskiego)

Rezerwat „Krzemionki Opatowskie". Warto podkreślić, że Krzemionkowski Region Prehistorycznego Górnictwa Krzemienia Pasiastego figuruje od 2019 r. na liście światowego dziedzictwa UNESCO. Program sesji terenowej na Ponidziu obejmował m.in. rezerwat roślinności stepowej „Skowronno". Pani prof. Anna Medwecka-Kornaś omówiła florę i zbiorowiska roślinne rezerwatu, który, niestety, na tydzień przed zaplanowaną wycieczką uległ w większej części spaleniu. Wywiązała się wówczas interesująca dyskusja na temat ochrony muraw kserotermicznych.

Bogaty był również program wydarzeń towarzyszących Zjazdowi, który obejmował m.in. wystawę fotografii prof. R. Kobendzy i prof. E. Massalskiego *Obrazy roślinności Gór Świętokrzyskich* w Muzeum Narodowym w Kielcach oraz uroczyste złożenie kwiatów od uczestników 49. Zjazdu pod tablicą upamiętniającą prof. Z. Czubińskiego – wybitnego botanika, z pochodzenia kielczanina.

W trakcie Zjazdu odbyło się Walne Zgromadzenie Delegatów PTB (1 IX 1992), na którym wybrano nowy 32-osobowy Zarząd oraz 6-osobową Komisję Rewizyjną. I tak w kolejnej kadencji, podczas której Prezesem był prof. Stefan Zajączkowski, funkcję wiceprezesa w Zarządzie Głównym PTB pełnił prof. Stanisław Cieśliński – członek Oddziału Kieleckiego. Podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów w Kielcach uchwalono ważne zmiany w Statucie Towarzystwa, przedstawiono stanowisko środowiska botaników pt. *Opinia Polskiego Towarzystwa Botanicznego w sprawach ochrony przyrody* (opinia została następnie przesłana do najwyższych władz państwowych). Podjęto również uchwałę o ustanowieniu Medalu im. Prof. B. Hryniewieckiego, który do dziś jest przyznawany za wybitne osiągnięcia na polu popularyzacji botaniki (Loster i in. 1993).

Na 49. Zjeździe PTB w Kielcach nadano również tytuły członków honorowych PTB pięciu wybitnym botanikom: F. Pedrottiemu (Włochy), W. Matuszkiewiczowi, S. Tołpie, W. Truszkowskiej i T. Wodzickiemu.

Oprócz Zjazdu niewielka społeczność botaników kieleckich współorganizowała 4 ogólnokrajowej rangi spotkania naukowe (Tab. 10.13.3).

I Ogólnopolskie Spotkanie Lichenologów Polski (1983)

Na sympozjum mykologicznym w Smardzewicach, którego organizatorem był Oddział Łódzki PTB, z udziałem kilku lichenologów, odrodziła się myśl powołania odrębnej sekcji tj. Sekcji Lichenologicznej w ramach PTB, a nie (w miejsce) podsekcji w ramach Sekcji Mykologicznej.

Tabela 10.13.3. Zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział Kielecki PTB konferencje, sympozja i warsztaty naukowe

Data	Tytuł	Miejsce	Współorganizatorzy	Liczba uczestników
7–9 VI 1983	I Ogólnopolskie Spotkanie Lichenologów Polski	Smardzewice	Oddział Łódzki PTB	18
10 X 1987	Sympozjum poświęcone prof. dr hab. Zygmuntowi Czubińskiemu w związku z 20. rocznicą Jego śmierci	Kielce	Oddział Poznański PTB	b.d.
23–27 VII 1989	19th International Phytogeographic Excursion. *Flora and vegetation of Poland. Changes, management and conservation 1928–1988* Etap V – Góry Świętokrzyskie	Góry Świętokrzyskie	Organizator: Instytut Botaniki PAN. Współorganizator etapu V: Oddział Kielecki PTB	b.d.
6–9 V 1999	XVIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB pt. *Różnorodność flory glonów i sinic jako metoda oceny środowiska wodnego*	Wólka Milanowska	Sekcja Fykologiczna PTB	b.d.

b.d. – brak dostępnych danych

Zwrócono się z sugestią, aby doc. dr Stanisław Cieśliński przejął inicjatywę w tej sprawie. Uchwałę o powołaniu Sekcji Lichenologicznej podjęto na I Ogólnopolskim Spotkaniu Lichenologów. Miało to miejsce w dniach 7–9 czerwca 1983 roku w Kielcach. W spotkaniu uczestniczyło 18 osób z 11 uczelni i instytutów naukowo-badawczych. Z ramienia Zarządu Głównego PTB, a zarazem Sekcji Mykologicznej, uczestniczył prof. B. Sałata z UMCS, a Oddział Kielecki reprezentował prof. T. Głazek. Wybrano nowy Zarząd Sekcji, w którego skład weszli: przewodniczący – doc. dr hab. Janusz Nowak (Instytut Botaniki PAN), zastępca przewodniczącego – prof. Zygmunt Tobolewski (UAM) oraz sekretarz – doc. dr S. Cieśliński (WSP Kielce).

Na spotkaniu opracowano program pracy Sekcji na najbliższe lata. Główny nacisk położono w nim na integrację i intensyfikację badań lichenologicznych. W Polsce znajdowały się bowiem obszary, na których w ogóle nie były prowadzone badania porostów. W tym celu ustalono, że każdego roku organizowane będzie ogólnopolskie spotkanie lichenologów połączone z prezentowaniem wyników badań, wymianą doświadczeń oraz wspólnych publikacji w regionach najcenniejszych pod względem lichenologicznym. Koncepcja powołania odrębnej sekcji lichenologicznej okazała się w pełni uzasadniona i celowa. Do końca 2020 r. odbyło się ok. 30 takich spotkań w różnych regionach kraju, opublikowano wiele prac indywidualnych i zespołowych (szczegóły dostępne w Rozdziale 11.11).

Sympozjum poświęcone prof. Zygmuntowi Czubińskiemu w związku z 20. rocznicą Jego śmierci (1987)

W roku 1987 Oddział Kielecki wspólnie z Oddziałem Poznańskim PTB, Komitetem Ochrony Przyrody PAN i Kieleckim Towarzystwem Naukowym zorganizował Sympozjum poświęcone prof. Zygmuntowi Czubińskiemu w związku z upamiętnieniem 20. rocznicy Jego śmierci. Ważną częścią tej uroczystości było odsłonięcie tablicy pamiątkowej w Kielcach na domu przy ulicy Sienkiewicza 42 w którym mieszkał prof. Z. Czubiński (Ryc. 10.13.6)

Zygmunt Czubiński, profesor Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, urodził się w Kielcach w 1912 r. i przez długi okres był związany z tym miastem i regionem. Na Sympozjum wygłoszono kilka referatów dokumentujących działalność naukową Profesora. Uczestnikami spotkania było wielu współpracowników głównie z Poznania, ale również z Gdańska, Wrocławia i Kielc. W uroczystościach brali udział harcerze z Hufca Kieleckiego, gdyż Profesor aktywnie uczestniczył w działalności organizacji harcerskiej w Kielcach.

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
ODDZIAŁ POZNAŃSKI
ODDZIAŁ KIELECKI
KOMITET OCHRONY PRZYRODY PAN
KIELECKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

zapraszają

na

Sympozjum

poświęcone

prof. dr. Zygmuntowi Czubińskiemu

w związku z

20 rocznicą Jego śmierci

które odbędzie się w dniu 10 października 1987 roku
w Kielcach w Domu Środowisk Twórczych —
Pałac T. Zielińskiego, ul. Zamkowa 5.

Przewodniczący Oddziału Kieleckiego PTB
Prezes Kiel. Tow. Nauk.

(—) doc. dr hab. Stanisław Cieśliński

Przewodniczący Oddziału Poznańskiego PTB

(—) prof. dr hab. Stanisław Król

Przewodniczący KOP PAN

(—) prof. dr hab. Kazimierz Zarzycki

Ryc. 10.13.6. Zaproszenie na Sympozjum (archiwum Oddziału Kieleckiego) i tablica poświęcona pamięci Profesora Zygmunta Czubińskiego na frontowej ścianie budynku przy ul. Sienkiewicza 42 (źródło: oficjalna strona Urzędu Miasta Kielce)

19TH International Phytogeographic Excursion.
“Flora and Vegetation of Poland. Changes, Management and Conservation 1928–1988”
ETAP V – Góry Świętokrzyskie (1989)

W 1989 roku w Polsce zorganizowano 19th International Phytogeographic Excursion. *Flora and Vegetation of Poland. Changes, Management and Conservation 1928–1988*. Było to nawiązanie do spotkania o podobnym charakterze, jakie miało miejsce w Polsce w 1928 r. w czasie odradzania się nauki polskiej w niepodległej Ojczyźnie. Imprezę organizował Instytut Botaniki PAN im. W. Szafera PAN w Krakowie przy udziale prof. dr Eliasa Landolta (Zurich, Szwajcaria). Doc. dr hab. Stanisław Cieśliński uczestniczył w zorganizowaniu wycieczki w Góry Świętokrzyskie w dniach 23–27 lipca 1989 r. Była to piąty z kolei etap całego międzynarodowego wydarzenia. W programie uwzględniono wyniki badań flory i roślinności Gór Świętokrzyskich i jej antropogeniczne przemiany. W trakcie tego etapu uczestników zapoznano ze Świętokrzyskim Parkiem Narodowym, dębem „Bartek”, zabytkami archeologicznymi, rezerwatem Świnia Góra, regionem świętokrzyskim z okresu holocenu (na przykładzie rezerwatu „Słopiec”). W przygotowaniu programu brali udział członkowie Oddziału Kieleckiego PTB: S. Cieśliński, E. Bróż, R. Kapuściński, S. Orzechowski oraz J.J. Wójcicki z Oddziału Krakowskiego PTB.

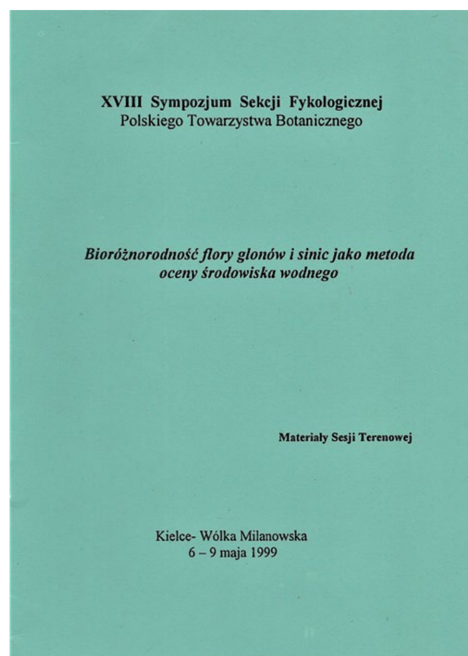
Opracowania naukowe dotyczące tego wydarzenia zostały zawarte w dwóch tomach opublikowanych w Szwajcarii. W wydawnictwie tym znajduje się 8 artykułów autorstwa pracowników Zakładu Botaniki WSP w Kielcach – członków Oddziału Kieleckiego PTB (Stanisława Cieślińskiego, Teresy Mrozińskiej, Edwarda Bróża, Krzysztofa Toborowicza, Bożenny Maciejczak).

Końcowy, uroczysty obiad dla uczestników wycieczki – botaników z 12 krajów, m.in. z Brazylii, Norwegii, Kanady, Francji, Rosji, Ukrainy (ówczesnego Związku Radzieckiego) – na zaproszenie Ojca Przeora, odbył się w Klasztorze Cystersów w Wąchocku.

XVIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB pt. *Różnorodność flory glonów i sinic jako metoda oceny środowiska wodnego* (1999)

Sekcja Fykologiczna PTB zorganizowała w Kielcach XVIII Sympozjum w dniach 6–9 maja 1999 r., którego problematyka dotyczyła bioróżnorodności flory glonów i sinic oraz ich roli w ocenie środowiska wodnego (Tab. 10.13.3).

Wygłoszono referaty i opracowano specjalnie na Sympozjum *Materiały Sesji Terenowej* (Ryc. 10.13.7). Osobami zaangażowanymi w organizację sympozjum była prof. dr hab. Teresa Mrozińska, dr hab. Joanna Czerwik-Marcinkowska, dr hab. Andrzej Massalski.

Ryc. 10.13.7. Materiały sesji terenowej XVIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB

10.13.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Budowa Ogrodu Botanicznego w Kielcach

Zaszczepienie idei i stworzenie podwalin pod budowę Ogrodu Botanicznego w Kielcach to najpoważniejsze osiągnięcie związane z wieloletnią działalnością zasłużonych botaników Oddziału Kieleckiego PTB. Ich zabiegi i badania rozpoczęły się w latach 80. XX wieku. W porozumieniu z władzami miasta i przy znacznej pomocy prof. A. Łukasiewicza – dyrektora Ogrodu Botanicznego UAM w Poznaniu, wybrano teren pod ogród i wykonano pierwsze prace planistyczne i organizacyjne. W związku z dokonującymi się w tym czasie przemianami w kraju, prace te przerwano. Jedną z przyczyn przerwania prac były nieustalone i bardzo skomplikowane stosunki własnościowe terenu przewidywanego pod przyszły ogród.

W późniejszym czasie Prezydent Miasta Kielce zaproponował inne tereny, tym razem będące w całości własnością miasta w rejonie wzgórza Karczówki (Ryc. 10.13.8). Opinię o przydatności tego terenu na potrzeby ogrodu przygotował prof. Jerzy Puchalski, dyrektor Ogrodu Botanicznego – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej PAN w Warszawie. Od strony organizacyjnej, administracyjnej i planistycznej prace powierzono jednostce organizacyjnej Miasta Kielce – Geoparkowi. Naukowy nadzór nad powstającym ogrodem objął Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach – zadanie to pełnił z ramienia UJK głównie prof. Stanisław Cieśliński, inicjator i botanik, który przez lata był najbardziej zaangażowany w realizację tego przedsięwzięcia (Cieśliński i Czajkowska 2011).

Prace budowlane rozpoczęto w 2007 r. Pierwsze nasadzenia drzew do tworzonych kolekcji miały miejsce w 2010 r. Oficjalne otwarcie ogrodu nastąpiło w lipcu 2018 r. i od tej pory Ogród Botaniczny w Kielcach jest częściowo udostępniony dla zwiedzających.

W 2007 roku w Kielcach odbyła się 36 Ogólnopolska Konferencja Ogrodów Botanicznych (Kielce, 15–16 X 2007 r.) pt. *Znaczenie nowych ogrodów botanicznych dla lokalnych społeczeństw i rozwoju lokalnego*, a w dniach 18–21 września 2017 r. miał miejsce XLVII Zjazd Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce pt. *Społeczna rola ogrodów botanicznych w rozwoju miast*. W konferencjach tych wzięli również udział członkowie Oddziału Kieleckiego PTB, prezentując liczne referaty i plakaty.

Ponad 30 lat zabiegów prof. Stanisława Cieślińskiego przy wsparciu PTB oraz całego środowiska botaników kieleckich i innych ośrodków uwieńczone zostało sukcesem.

Od rozpoczęcia prac budowlanych koordynatorem ds. ogrodu botanicznego był dr hab. prof. UJK Janusz Łuszczyński. Obecnie funkcję koordynatora pełni prof. Renata Piwowarczyk, a zastępcą kierownika Ogrodu Botanicznego jako jednostki organizacyjnej GEOPARKU (obecnie

Ryc. 10.13.8. Ogólny widok południowo-wschodniego zbocza Karczówki przed rozpoczęciem budowy ogrodu botanicznego (archiwum Geopark Kielce)

Ryc. 10.13.9. Panorama Ogrodu Botanicznego (archiwum Geopark Kielce)

Geonatura Kielce) w strukturze miasta Kielce, jest dr Bartosz Piwowarski – wszystkie wymienione osoby to botanicy, członkowie Oddziału Kieleckiego PTB. Panoramę Ogrodu Botanicznego przedstawia Ryc. 10.13.9.

10.13.5. Podsumowanie

Oddział Kielecki PTB powstał w ważnym miejscu na botanicznej mapie Polski – w centrum Regionu Świętokrzyskiego, który od ponad 100 lat był miejscem zainteresowania i prowadzenia badań przez wybitnych botaników polskich. Korzenie tradycji botanicznych w regionie, na długo przed formalnym utworzeniem wyższej uczelni i powstaniem Oddziału PTB, obrazuje „drzewo genealogiczne" (Ryc. 10.13.10), zamieszczone na okładce opracowania „30 lat Zakładu Botaniki" wydanego w 2005 r. z okazji jubileuszu Zakładu (Akademia Świętokrzyska w Kielcach, 2005 r.).

W 45-letniej historii Oddziału miało miejsce wiele wydarzeń naukowych – posiedzeń, wycieczek, konferencji, sympozjów, które można przedstawić jako tytuły, liczby, dane statystyczne, ale najważniejsi byli i są tworzący tę historię ludzie – botanicy Oddziału Kieleckiego. Jedną z takich osób jest prof. Stanisław Cieśliński, członek PTB od 1974 r., za wybitną aktywność uhonorowany w 2010 r. godnością członka honorowego PTB. Jego osiągnięcia naukowe weszły na stałe do kanonu literatury lichenologicznej, a owocami talentu naukowo-organizacyjnego są liczne konferencje i sympozja oraz Kielecki Ogród Botaniczny. Wspomnienia i archiwum Pana Profesora znacząco przysłużyły się powstaniu niniejszego opracowania. W naszej pamięci mamy również nieżyjących już dr Edwarda Bróża, dr Bożennę Maciejczak, dr Krzysztofa Toborowicza – nie tyle przez pryzmat pełnionych przez nich funkcji, ile ze względu na ich naukową pasję, koleżeństwo i wszystkie te cechy, których nie da się ująć w żadnych statystykach. We wspomnieniu o dr Edwardzie Bróżu w 2009 r. prof. Stanisław Cieśliński napisał, że „Jego wiedza merytoryczna zdecydowanie przewyższała formalne kwalifikacje" (Cieśliński i in. 2009), a we wspomnieniu w 10 rocznicę śmierci dr Edwarda Bróża jego była studentka, dr hab. Monika Podgórska opisuje podejście doktora Bróża do pracy:

> Ale to nie była zwykła praca, to była pasja, to było Jego życie. Często nawet w wolne, świąteczne dni zaglądał do Zakładu Botaniki, a to niby po jakąś książkę, a to zostawić materiał na ćwiczenia, albo tak po prostu – zobaczyć czy wszystko jest na swoim miejscu. Myślę, że wciąż tam zagląda. (Podgórska 2018)

To, między innymi, dzięki takim osobowościom, w niewielkim ośrodku akademickim położonym w starych Górach Świętokrzyskich, zaistniała kolejna generacja – botaników – pasjonatów, odnoszących sukcesy w badaniach naukowych z różnych dyscyplin botaniki w kraju i na świecie.

Podziękowanie. Serdecznie dziękuję Panu Profesorowi Stanisławowi Cieślińskiemu za udostępnienie wspomnień, notatek oraz zdjęć dotyczących historii Oddziału Kieleckiego, dzięki którym powstało niniejsze opracowanie.

Agnieszka Skrzypczak

Ryc. 10.13.10. „Drzewo genealogiczne" Oddziału Kieleckiego PTB (źródło: 30 lat Zakładu Botaniki. AŚ. Kielce, 2005 r.)

Beskid Śląski – eutroficzna młaka z wełnianką szerokolistną *Eriophorum latifolium* (fot. Zbigniew Wilczek)
„Spodek", Katowice (fot. Agnieszka Hutniczak)

10.14. Oddział Śląski (1975)

Alina Urbisz
Adam Rostański

Instytut Biologii, Biotechnologii i Ochrony Środowiska
Wydział Nauk Przyrodniczych, Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Jagiellońska 28, 40-032 Katowice
e-mail: alina.urbisz@us.edu.pl, adam.rostanski@us.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-14

Urbisz A., Rostański A. (2022). Oddział Śląski (1975). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 358–373.

10.14.1. Słowo wstępne

W dniu 1 października 1968 roku w Hali Parkowej w Katowicach odbyła się uroczysta inauguracja I roku akademickiego w Alma Mater Silesiensis. Pięć lat później (1973 r.) na „młodym" jeszcze Uniwersytecie Śląskim utworzono trzy nowe Wydziały, m.in. Wydział Biologii i Ochrony Środowiska. To z inicjatywy pracowników naukowych tego właśnie Wydziału, 5 listopada 1975 roku powołano do życia Oddział Śląski PTB, którego siedziba trwale i niezmiennie związana jest z Katowicami i Uniwersytetem Śląskim.

W 45-letniej historii Oddziału Śląskiego największą aktywnością pod względem naukowym i organizacyjnym wykazali się m.in. profesorowie: Beata Babczyńska-Sendek, Stanisław Cabała, Florian Celiński, Zygmunt Hejnowicz, Krzysztof Jędrzejko, Tadeusz Kimsa, Henryk Klama, Ewa Kurczyńska. Jolanta Małuszyńska, Tadeusz Przybylski, Adam Rostański, Krzysztof Rostański, Andrzej Sendek, Adam Stebel, Barbara Tokarska-Guzik, Stanisław Wika, przyczyniając się tym samym do jego rozkwitu, jak również rozwoju całego Towarzystwa Botanicznego.

10.14.2. Działalność organizacyjna

W ciągu 45-letniej historii zarząd Oddziału Śląskiego PTB posiadał 9 przewodniczących (Ryc. 10.14.1). W skład pierwszego zarządu Oddziału Śląskiego weszli doc. dr hab. Jan Stolarek – przewodniczący, doc. dr hab. Barbara Wojciechowska – zastępca przewodniczącego, mgr Maria Zientara – sekretarz oraz dr Andrzej Sendek – skarbnik (Tab. 10.14.1). Działalność Oddziału Śląskiego w poszczególnych

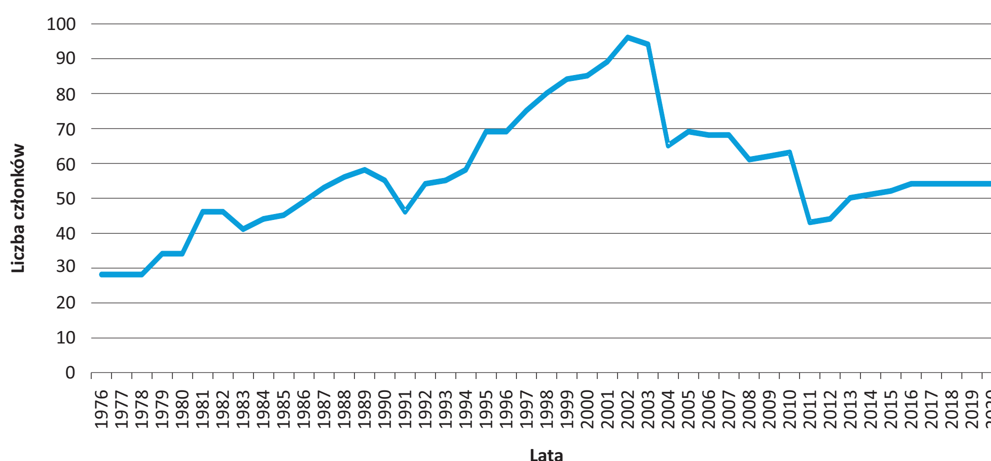

Ryc. 10.14.1. Przewodniczący Oddziału Śląskiego PTB w Katowicach w latach 1975–2021

Tabela 10.14.1. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału Śląskiego PTB w latach 1975–2022

Lata	Przewod-niczący	Członkowie Zarządu	Komisja Rewizyjna
1975	Jan Stolarek	**W.** Barbara Wojciechowska; **S.** Maria Zientara **Sk.** Andrzej Sendek	–
1980	Tadeusz Przybylski	**W.** Barbara Wojciechowska; **S.** Renata Górkiewicz; **Sk.** Halina Kocik	**P.** Wiesław Włoch; **W.** Alicja Miszta
1983	Tadeusz Kimsa	**W.** Stanisław Cabała; **S.** Renata Górkiewicz **Sk.** Bernard Palowski	b.d.
1986	Krzysztof Rostański	**W.** Barbara Wojciechowska; **S.** Bożena Witkowska; **Sk.** Leszek Bernacki	b.d.
1989		**W.** Tadeusz Przybylski; **S.** Barbara Tokarska-Guzik; **Sk.** Elżbieta Krawczyk	**P.** Krystyna Zając; **W.** Stanisław Wika; **Czł.** Krystyna Nowak
1992		**W.** Wiesław Włoch; **S.** Barbara Tokarska-Guzik; **Sk.** Elżbieta Krawczyk; **Czł.** Jan Żarnowiec	**P.** Krystyna Zając; **W.** Ewa Kurczyńska; **Czł.** Henryk Klama
1995	Tadeusz Kimsa	**W.** Krzysztof Jędrzejko; **S.** Anna Orczewska **Sk.** Teresa Zaufal; **Czł.** Leszek Trząski	b.d.
1998	Stanisław Wika	**W.** Wiesław Włoch; **S.** Aldona Uziębło; **Sk.** Teresa Zaufal; **Czł.** Krzysztof Rostański	**P.** Tadeusz Kimsa; **W.** Waldemar Karcz; **Czł.** Teresa Nowak
2001	Ryszard Ciepał	**W.** Adam Rostański; **S.** Iwona Łukasik; **Sk.** Teresa Zaufal; **Czł.** Barbara Tokarska-Guzik, Zbigniew Wilczek	**P.** Stanisław Wika; **W.** Waldemar Karcz; **Czł.** Wiesław Włoch
2004		**W.** Adam Rostański; **S.** Iwona Łukasik (zmarła w 2006); **Sk.** Teresa Zaufal; **Czł.** Andrzej Urbisz	b.d.
2007	Adam Rostański	**W.** Zbigniew Wilczek; **S.** Katarzyna Bzdęga **Sk.** Monika Jędrzejczyk-Korycińska; **Czł.** Barbara Tokarska-Guzik	**P.** Ryszard Ciepał; **W.** Stanisław Wika; **Czł.** Barbara Fojcik
2010		**W.** Zbigniew Wilczek; **S.** Katarzyna Bzdęga **Sk.** Monika Jędrzejczyk-Korycińska; **Czł.** Beata Babczyńska-Sendek	**P.** Adam Stebel; **W.** Ryszard Ciepał; **Czł.** Barbara Osiadacz
2013	Beata Babczyńska-Sendek	**W.** Anna Orczewska; (od XI 2014) Izabella Franiel; **S.** Alina Urbisz; **Sk.** Agnieszka Błońska; **Czł.** Ewa Kurczyńska	**P.** Adam Rostański; **W.** Aldona Uziębło; **Czł.** Monika Jędrzejczyk-Korycińska
2016			**P.** Monika Jędrzejczyk-Korycińska; **W.** Barbara Fojcik; **Czł.** Renata Bula
2019	Alina Urbisz	**W.** Agnieszka Kompała-Bąba; **S.** Agnieszka Hutniczak; **Sk.** Katarzyna Bzdęga; **Czł.** Beata Babczyńska-Sendek	**P.** Izabella Franiel; **W.** Zbigniew Wilczek; **Czł.** Renata Bula

P. – Przewodniczący; **W.** – Wiceprzewodniczący; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik; **Czł.** – Członek; b.d. – brak danych

Ryc. 10.14.2. Liczba członków Oddziału Śląskiego w latach 1976–2020

kadencjach była kontrolowana i rozliczana przez Komisję Rewizyjną Oddziału, którą powoływano co 3 lata; niestety nie zachowały się pełne dane na temat jej składu.

Po roku aktywności Oddział liczył 28 członków. Największą liczbę członków, tj. 80–96 osób, odnotowano w latach 1998–2002. Obecnie Oddział liczy 54 osoby (Ryc. 10.14.2).

10.14.3. Działalność naukowa

Zainteresowania naukowe członków Oddziału są różnorodne i obejmują przede wszystkim fitosocjologię, zachowanie bioróżnorodności i ochronę przyrody, ale również: briologię, fizjologię i biochemię roślin, cytologię i kultury tkankowe roślin, dendrologię, karpologię, pteridologię, mykologię oraz lichenologię. Członkowie Oddziału to również opiekunowie kolekcji roślin np. Narodowej Kolekcji Żurawek w Miejskim Ogrodzie Botanicznym w Zabrzu.

Członkowie Oddziału Śląskiego PTB od początku jego działalności włączyli się w nurt badawczy dotyczący szeroko pojętych przemian szaty roślinnej regionu górnośląskiego oraz ochrony cennych, wciąż bogato reprezentowanych, jej naturalnych elementów. Ochrona przyrody w regionie związana była początkowo z działalnością naukową prof. Floriana Celińskiego i jego wychowanków: Stanisława Wiki, Stanisława Cabały, Beaty Babczyńskiej-Sendek, Zbigniewa Wilczka, Andrzeja Urbisza oraz briologów: Krzysztofa Jędrzejko, Henryka Klamy, Jana Żarnowica, Adama Stebla czy Barbary Fojcik.

Wielu członków Oddziału było i nadal jest związanych z badaniami antropogenicznych przekształceń szaty roślinnej oraz jej degradacji spowodowanej przez działanie przemysłu oraz urbanizacji. Aktywność naukową w tej dziedzinie zapoczątkowali profesorowie: Tadeusz Przybylski, Krzysztof Rostański i Andrzej Sendek, a kontynuowali je członkowie zespołów: Ekologii Roślin – Stanisław Cabała, Ryszard Ciepał, Izabella Franiel, Iwona Łukasik, Anna Orczewska, Aleksandra Nadgórska-Socha, Bernard Palowski oraz Botaniki Systematycznej i Geobotaniki – Barbara Tokarska-Guzik, Adam Rostański, Gabriela Woźniak, Andrzej Urbisz, Alina Urbisz, Edyta Sierka, Teresa Nowak, Agnieszka Kompała-Bąba, Agnieszka Błońska, Aldona Uziębło, Alicja Barć i inni.

W wyniku dynamicznego rozwoju zainteresowań zespołu botaników, rozwinęły się nowe kierunki badawcze, dzięki którym członkowie Oddziału Śląskiego są identyfikowani nie tylko w Polsce, ale i za granicą. Należą do nich m.in. badania związane z biologią, rozmieszczeniem i historią pojawiania się w Polsce gatunków obcego pochodzenia – w tym gatunków inwazyjnych. Z tym nurtem badawczym związani są przede wszystkim: prof. Barbara Tokarska-Guzik, Alina Urbisz oraz Katarzyna Bzdęga, która prowadzi w tej dziedzinie także badania oparte na metodach molekularnych.

Członkowie Oddziału prowadzą swoją działalność naukową również na obszarach bardzo silnie przekształconych przez człowieka, takich jak: zwały odpadów pogórniczych, pohutniczych oraz szczególnie toksycznych – odpadów popłuczkowych i poflotacyjnych. Jest to kolejny, wyróżniający nurt badań śląskich botaników, zarówno w zakresie teoretycznym, jak i aplikacyjnym. Wyniki badań, uwzględniających zakres tolerancji i przystosowań roślin do życia w tak skrajnych warunkach publikują m.in. Adam Rostański, Gabriela Woźniak, Agnieszka Kompała-Bąba, Monika Jędrzejczyk-Korycińska.

Na uwagę zasługują również osiągnięcia naukowe w innych kierunkach badawczych, prowadzonych w środowisku śląskich botaników/członków Oddziału, związanych z Sekcjami: Briologiczną, Fizjologii i Biochemii Roślin, Struktury i Rozwoju Roślin czy Pteridologiczną. Anatomia i cytologia roślin zapoczątkowana przez doc. Barbarę Wojciechowską i kontynuowana przez dr Jagnę Karcz w aspekcie badań nad ultrastrukturą organów roślin, została rozwinięta i poszerzona o nurt cytogenetyczny na najwyższym krajowym i światowym poziomie przez prof. Jolantę Małuszyńską i jej zespół. Badania procesów fizjologicznych roślin w warunkach stresu środowiskowego, rozwijane przez prof. Waldemara Karcza, kontynuowane są przez jego następców, m.in. Eugeniusza

Tabela 10.14.2. Zjazd PTB zorganizowany przez Oddział Śląski

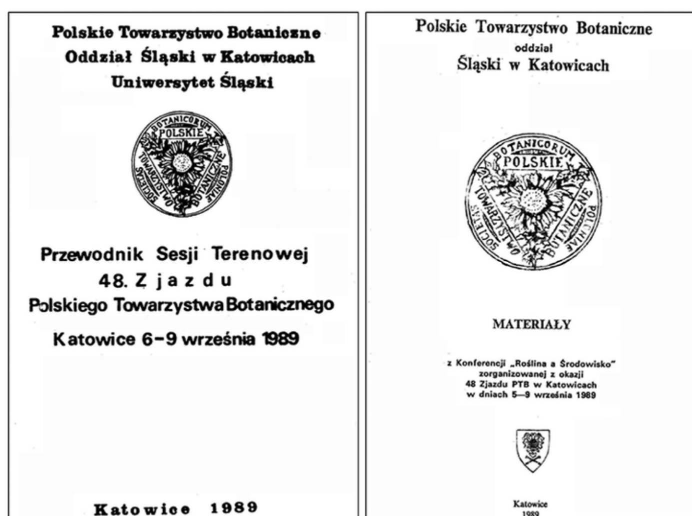
Nr Zjazdu	Data i tytuł Zjazdu Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.	Sesje terenowe
48	5–9 IX 1989 *Roślina a środowisko* Wydział Ochrony Środowiska w Katowicach, Ośrodek Rzeczoznawstwa i Doradztwa Rolniczego w Katowicach	301/111/58	Babiogórski PN Beskid Śląski Jura Krakowsko-Częstochowska Śląsko-Dąbrowski Okręg Przemysłowy

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Małkowskiego i Renatę Kurtykę. Zainteresowania naukowe zapoczątkowane przez prof. Zygmunta Hejnowicza z zakresu struktury, funkcjonowania oraz rozwoju komórki roślinnej kontynuowane są przez prof. Ewę Kurczyńską z zespołem. Badania związane z rozmieszczeniem i taksonomią paproci prowadzą natomiast Adam Rostański i Dariusz Tlałka. Należy wspomnieć o działalności edukacyjnej i zaangażowaniu w popularyzację wiedzy botanicznej wielu członków Oddziału, m.in. Piotra Grzegorzka, Agnieszki Zawiszy-Raszki, Gabrieli Sąkol, Jagny Karcz, Jolanty Mol czy Teresy Nowak.

W 1989 r. Oddział Śląski liczący zaledwie 58 członków zorganizował **48. Zjazd PTB** dla 296 uczestników z Polski i 5 gości zagranicznych (Tab. 10.14.2). Zjazd odbył się w Katowicach w dniach 5–9 września 1989 r. Organizacja Zjazdu była możliwa dzięki finansowemu wsparciu i pomocy: JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego – prof. Sędzimira M. Klimaszewskiego, Dziekana Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska – prof. Mirosława Małuszyńskiego, Wojewody Katowickiego – mgr T. Wnuka oraz Dyrektora Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach – B. Błaszczaka. Oprócz tego, dotacji udzielił Ośrodek Rzeczoznawstwa i Doradztwa Rolniczego w Katowicach. Efektem realizacji Zjazdu są materiały zjazdowe: Program Zjazdu, Przewodnik Sesji Terenowych oraz materiały zawierające streszczenia referatów i plakatów pt. *Roślina a środowisko* (Ryc. 10.14.3).

W Zjeździe wzięli udział botanicy z 25 ośrodków naukowych w Polsce. W czasie sesji plenarnej w dniu 6 września wygłoszono 4 referaty. W kolejnych dniach obrady były prowadzone w 8 sekcjach. W czasie Zjazdu wygłoszono łącznie 111 referatów, zaś w czasie sesji posterowych przedstawiono 58 plakatów. W Zjeździe uczestniczyli botanicy reprezentujący Sekcje: Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, Mykologiczną i Fykologiczną, Lichenologiczną, Briologiczną, Fizjologii i Biochemii Roślin, Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin, Dendrologiczną, Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz Paleobotaniczną.

Ryc. 10.14.3. Okładki materiałów 48. Zjazdu PTB w Katowicach

Podczas sesji plenarnej referaty wygłosili:

1. prof. dr hab. Stefan Białobok z Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku – *Zieleń w rejonach zagrożenia ekologicznego*,
2. prof. dr hab. Jerzy Fabiszewski z Katedry Botaniki i Fizjologii Roślin AR we Wrocławiu – *Stresowe reakcje roślin w środowisku przemysłowym*,
3. prof. dr hab. Jan Kornaś z Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie – *Jak i dlaczego giną nasze zespoły roślinne*,
4. prof. dr hab. Tadeusz Przybylski z Katedry Ekologii UŚ w Katowicach – *Kształtowanie się stref zagrożenia roślin wokół emitorów zanieczyszczeń powietrza na Górnym Śląsku*.

W dniach 8–9 września zorganizowano sesje terenowe, w których uczestniczyły łącznie 292 osoby. W sesjach do Babiogórskiego PN oraz na Pogórze Cieszyńskie (Beskid Śląski) udział wzięło łącznie 168 osób, zaś w rejon Jury Krakowsko-Częstochowskiej oraz tereny Śląsko-Dąbrowskiego Okręgu Przemysłowego – 124 osoby. Przewodniczącym Komitetu Sesji terenowych był prof. Florian Celiński.

Do istotnych osiągnięć Oddziału Śląskiego PTB należy zaliczyć zorganizowane lub współorganizowane przez Oddział konferencje naukowe (Tab. 10.14.3). Szczególnie ważne były te, które obejmowały tematykę związaną ze specyficznym typem antropogenicznych siedlisk regionu śląskiego, obejmujących: hałdy pohutnicze, cynkowo-ołowiowe czy węglowe oraz tereny piaszczyskowe. Istotne również były zagadnienia dotyczące bioróżnorodności i ekotoksykologii obszarów poprzemysłowych w aspekcie biorekultywacji. Oddział był również współorganizatorem kilku konferencji międzynarodowych: *Ecology and managment of alien plant invasion* w 2005 r. (Ryc. 10.14.4–5), *Anthropization and environment of rural settlements – flora and vegetation in a changing landscape* w 2008 r. (Ryc. 10.14.6) oraz *Plants, heavy metals, environment* w 2014 r.

Podczas tej ostatniej konferencji (Ryc. 10.14.7–9) referaty wygłosili m.in. zaproszeni goście: prof. Alan JM Baker z Uniwersytetu w Melbourne (Australia), prof. Herman Bothe z Uniwersytetu w Kolonii (Niemcy), prof. Majeti NV Prasad z Uniwersytetu w Hyderabad (Indie), prof. Jaco Vangronsveld z Uniwersytetu w Hasselt (Belgia). Istotną częścią konferencji była także sesja terenowa poświęcona problemom bioróżnorodności, ekotoksykologii, fitostabilizacji i rekultywacji obszarów poprzemysłowych związanych z wydobyciem i obróbką cynku i ołowiu na terenie Śląska i Małopolski. W czasie sesji terenowej uczestnicy mieli możliwość odwiedzenia terenów

Ryc. 10.14.4. Uczestnicy sesji terenowej Międzynarodowej konferencji *Ecology and managment of alien plant invasion* – Pustynia Błędowska, 12 IX 2005 r. (archiwum Andrzeja Urbisza)

Ryc. 10.14.5. Uczestnicy warsztatów Międzynarodowej konferencji *Ecology and managment of alien plant invasion* – Chorzów, Pracownia Dokumentacji Botanicznej, 11 IX 2005 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.6. Uczestnicy sesji terenowej VIII Międzynarodowej konferencji *Anthropization and environment of rural settlements – flora and vegetation in a changing landscape* Biakło, 2 VII 2008 r. (archiwum Andrzeja Urbisza)

poeksploatacyjnych Olkuskiego Okręgu Rudnego, otoczenia huty cynku w Miasteczku Śląskim, a także Sztolni Czarnego Pstrąga w Tarnowskich Górach jako obiektu nierozerwalnie związanego z przemysłem wydobywczym rud srebra, cynku i ołowiu na Górnym Śląsku. Abstrakty prezentowanych wykładów i plakatów wydano w postaci suplementu czasopisma *Acta Biologica Cracoviensia* series *Botanica* Vol. 56 suppl. 2.

Oprócz tego zorganizowano konferencje/sesje tematyczne dotyczące przeglądu kierunków badań nad *Cardaminopsis hallerii* (Ryc. 10.14.10) czy rodzajem *Dryopteris* (Ryc. 10.14.11), co pozwoliło naukowcom zaproszonym z całej Polski na wymianę naukowych doświadczeń. Zorganizowano również 2 seminaryjne spotkania naukowe z udziałem prof. Krystyny Falińskiej (Ryc. 10.14.12).

Ryc. 10.14.7. Uczestnicy Międzynarodowej konferencji naukowej *Plants, heavy metals, environment* – Katowice, 26 VI 2014 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.8. Uczestnicy Międzynarodowej konferencji naukowej *Plants, heavy metals, environment* – Katowice, sesja posterowa, 27 VI 2014 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.9. Uczestnicy międzynarodowej konferencji naukowej *Plants, heavy metals, environment* – Katowice, sesja terenowa, 28 VI 2014 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.10. Uczestnicy spotkania *Przegląd aktualnych kierunków badań nad Cardaminopsis halleri – naturalnym metalofitem we florze Polski* – Katowice, 28 VIII 2006 r. W pierwszym rzędzie od lewej stoją: A. Rostański, M. Wierzbicka, J. Małuszyńska (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.11. Uczestnicy warsztatów pt. *Rodzaj Dryopteris w Polsce*, Chorzów, 17–18 IX 2009 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.12. Uczestnicy seminarium naukowego z udziałem zaproszonego gościa – prof. Krystyny Falińskiej – Chorzów, Pracownia Dokumentacji Botanicznej, 14 X 2010 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.13. Uczestnicy konferencji naukowej połączonej z 40-leciem pracy naukowej Profesora Krzysztofa Rostańskiego, 16 X 2000 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.14. Uczestnicy Jubileuszowej Sesji Naukowej z okazji 80-lecia urodzin Profesora Krzysztofa Rostańskiego pt. *Współczesność i perspektywy taksonomii roślin w Polsce. Z wiesiołkiem w tle*, Katowice, 15 X 2010 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.15. Promocja książki *Evening – Primroses* (*Oenothera*) *occurring in Europe* autorstwa K. Rostańskiego, A. Rostańskiego, I. Gerold-Śmietańskiej i P. Wąsowicza, podczas Jubileuszowej Sesji Naukowej z okazji 80-lecia urodzin Krzysztofa Rostańskiego pt. *Współczesność i perspektywy taksonomii roślin w Polsce. Z wiesiołkiem w tle*, Katowice, 15 X 2010 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.16. Uczestnicy Jubileuszowej Sesji Naukowej z okazji 80-lecia urodzin Profesora Krzysztofa Rostańskiego pt. *Współczesność i perspektywy taksonomii roślin w Polsce. Z wiesiołkiem w tle*, Chorzów, 15 X 2010 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Tabela 10.14.3. Konferencje naukowe i warsztaty zorganizowane przez Oddział Śląski PTB

Data, miejsce i tytuł konferencji	Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
19–22 V 1997, Cieszyn *Cytogenetyka roślin*		92/13/61
20–21 V 1997, Katowice–Tychy *Roślinność obszarów piaszczystych*		26/9/9
17 VI 1999, Ogólnopolskie Sympozjum z okazji 70-lecia urodzin prof. dr hab. Zygmunta Hejnowicza pt. *Mechanizmy różnicowania i wzrostu komórek*		80/9/–
16 X 2000, Ogólnopolskie Sympozjum z okazji 70-lecia urodzin prof. dr hab. Krzysztofa Rostańskiego pt. *Problemy fitogeografii i taksonomii roślin*	KBS WBiOŚ UŚ	70/7/–
2 VII 2001, Sesja terenowa *Po hałdach pohutniczych cynkowo-ołowiowych czyli pod kominami*	KBS WBiOŚ UŚ	ok. 20/1/–
VI 2002, Konferencja naukowa pt. *Hałda poprzemysłowa – obiekt obserwacji procesów biologicznych*	KBS WBiOŚ UŚ	ok. 40/13/–
VI 2003, Konferencja naukowa pt. *Bioróżnorodność i ekotoksykologia obszarów poprzemysłowych w aspekcie ich biorekultywacji*	KFZiE WBiOŚ UŚ	
V 2004, Jubileuszowa sesja Śląskiego Oddziału PTB poświęcona 60 rocznicy urodzin prof. Stanisława Wiki	KBiOP WBiOŚ UŚ	
5–12 IX 2005, Międzynarodowa konferencja *Ecology and managment of alien plant invasion*		
28 VIII 2006, *Przegląd aktualnych kierunków badań nad Cardaminopsis halleri – naturalnym metalofitem we florze Polski* – dr Adam Rostański	KBS WBiOŚ UŚ	25/8/–
14–15 IX 2006, *Rola geobotaniki w ochronie różnorodności biologicznej*	KGiOP WBiOŚ UŚ	
8 V 2007, *Białowieskie Seminarium Geobotaniczne* – gościnnie w Katowicach	ZBS WBiOŚ UŚ	20/4/–
19 IV 2008, Sesja terenowa *Wiosna na Czantorii w Beskidzie Śląskim*		15/–/–
30 VI–2 VII 2008, VIII międzynarodowa konferencja *Anthropization and environment of rural settlements – flora and vegetation in a changing landscape*	WBiOŚ UŚ	18/3/11
18 IV 2009, Wiosenna wycieczka botaniczna na terenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Cygański Las” w Beskidzie Śląskim		10/–/–

Tabela 10.14.3. Konferencje naukowe i warsztaty zorganizowane przez Oddział Śląski PTB (cd.)

Data, miejsce i tytuł konferencji	Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
17–18 IX 2009, Chorzów, I Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne *Rodzaj Dryopteris w Polsce*	ZBS WBiOŚ UŚ; S. Pteridologiczna PTB	16/5/3
14 X 2010, Chorzów, Seminarium naukowe z udziałem zaproszonego gościa – prof. Krystyny Falińskiej *Weryfikacja hipotez badawczych i założeń metodycznych indywidualnych projektów badawczych*	ZBS WBiOŚ UŚ	14/–/–
15 X 2010, Katowice, Jubileuszowa Sesja Naukowa z okazji 80-lecia urodzin prof. Krzysztofa Rostańskiego *Współczesność i perspektywy taksonomii roślin w Polsce. Z wiesiołkiem w tle*	ZBS WBiOŚ UŚ	50/–/–
29 III 2011, II LO im. Frycza Modrzewskiego w Rybniku, Warsztaty *Dyskretny urok mikroświata* – dr Jagna Karcz		
05 VI 2011, ZSO nr 1 W Rudzie Śląskiej, Warsztaty *Mikroskopia elektronowa w biologii* – dr Jagna Karcz		
24 IX 2011, Śląska Noc Naukowców 2011, Wykład i warsztaty w Pracowni SEM WBiOŚ UŚ *Świat przyrody w obiektywie mikroskopu elektronowego* – dr Jagna Karcz	WBiOŚ UŚ	
15 XI 2011, V LO im. A. Struga w Gliwicach, II LO im. K.K. Baczyńskiego *Mikroskopia elektronowa w biologii i medycynie – możliwości i granice* – dr Jagna Karcz		
19 XI 2011, V Zjazd Uniwersyteckiego Towarzystwa Naukowego w ramach projektu Kapitał Ludzki: Partnerzy w nauce, UŚ Katowice, *Bioróżnorodność w obiektywie mikroskopu elektronowego* – dr Jagna Karcz	WBiOŚ UŚ	
19 XII 2011, Pałac Młodzieży, Pracownia Biologii, Centrum Edukacji Biologicznej, Katowice *Epiderma roślin – źródłem wiedzy o stanie środowiska* – dr Jagna Karcz		
26–28 VI 2014, Katowice, Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Plants, heavy metals, environment*	ZBS WBiOŚ UŚ	111/–/–
17–18 V 2018, Pracownia Dokumentacji Botanicznej, Chorzów, *Pleszczotka górska Biscutella laevigata L. w Polsce*	WBiOŚ UŚ	18/–/–

KFZiE – Katedra Fizjologii Zwierząt i Ekotoksykologii; K(Z)BS – Katedra (Zakład) Botaniki Systematycznej; WBiOŚ UŚ – Wydział Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytet Śląski; KBiOP – Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody; KGiOP – Katedra Geobotaniki i Ochrony Przyrody; u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; S. – Sekcja

Były one związane z dyskusją dotyczącą weryfikacji hipotez i założeń metodycznych projektów badawczych realizowanych przez członków Oddziału. Oprócz tego prowadzono, połączone z wykładem, warsztaty mikroskopii elektronowej dla uczniów kilku liceów rejonu śląskiego (dr Jagna Karcz).

Okazją do ogólnopolskich spotkań członków PTB, połączonych z sesjami naukowymi, były współorganizowane przez Oddział Śląski PTB jubileuszowe sesje z okazji: 40-lecia pracy naukowej prof. Krzysztofa Rostańskiego, 80-lecia urodzin prof. K. Rostańskiego (Ryc. 10.14.13–16); 70-lecia urodzin prof. Zygmunta Hejnowicza i prof. K. Rostańskiego; 60 rocznicy urodzin prof. Stanisława Wiki.

Zorganizowano również kilka sesji terenowych m.in. po hałdach pohutniczych cynkowo-ołowiowych w 2001 r. (Ryc. 10.14.17), *Wiosna na Czantorii w Beskidzie Śląskim* w 2008 r. (Ryc. 10.14.18), czy wiosenną wycieczkę botaniczną na terenie zespołu przyrodniczo krajobrazowego *Cygański Las* w Beskidzie w 2009 r.

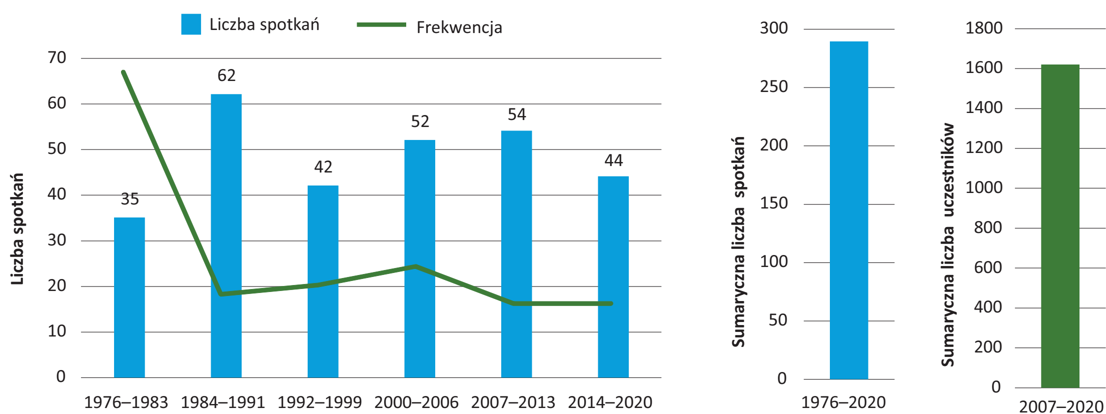
W Oddziale Śląskim zorganizowano 289 posiedzeń naukowych, w których wzięło udział 1617 uczestników (Ryc. 10.14.19). Najwięcej spotkań odbyło się w latach 1984–1991, łącznie 62, zaś najmniej (35) w początkowym okresie działalności Oddziału, tj. w latach 1976–1983. Średnia

Ryc. 10.14.17. Uczestnicy sesji terenowej *Po hałdach pohutniczych cynkowo-ołowiowych czyli pod kominami*, 2 VII 2001 r. (archiwum Adama Rostańskiego)

Ryc. 10.14.18. Uczestnicy sesji terenowej *Wiosna na Czantorii*, 19 IV 2008 r. (archiwum Zbigniewa Wilczka)

Ryc. 10.14.19. Liczbowe podsumowanie posiedzeń naukowych i sesji terenowych zorganizowanych przez Oddział Śląski PTB oraz liczbę uczestników biorących w nich udział

frekwencja na spotkaniach naukowych, w wyróżnionych przedziałach czasowych, oscylowała w granicach 20–25 osób.

Konferencje i spotkania, organizowane przez Oddział Śląski PTB zawsze obfitowały w ciekawe dyskusje, łączyły się z troską o przyrodę, która nas otacza i jednocześnie uwrażliwiały na jej piękno.

Prelegenci, przedstawiający naukowe fakty, w swoich wykładach odwoływali się niekiedy do filozoficznej strony danego zagadnienia, co pozwalało spojrzeć na nie z innej – szerszej perspektywy. To holistyczne podejście do przyrody i jej ochrony, w piękny sposób, oddaje wiersz nieżyjącego już członka Oddziału prof. Krzysztofa Jędrzejki, który recytował go na jednym ze spotkań naukowych:

Jak Ochronić?

rosą pachną zapłakane lasy
bledną w słońcu pozłacane knieje
w technicznym gwarze ginie
nutka pojedyncza, człowiecza
uwikłany codziennością
wykwit zbiorowego postępu
walki myśli z czasem
idei niedościgłej z kromką chleba
rakiety międzygwiezdnej z oszczepem Papuasa –
wirująca karuzela
szybciej wciąż i dalej –
perpetuum mobile dwudziestego wieku,
jak ochronić
miejsce marzeń poetów?

Krzysztof Jędrzejko 2007
(z tomiku poezji – *W blasku słońca w poświacie księżyca…*)

10.14.4. Inne szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Za wybitne osiągnięcia naukowe w dziedzinie botaniki i w uznaniu zasług dla Polskiego Towarzystwa Botanicznego kilkunastu członkom Oddziału Śląskiego PTB zostały przyznane wyróżnienia i medale.

Godność honorowego członka PTB otrzymali:
1. prof. dr hab. Krzysztof Rostański (1930–2012) – w 2004 r.,
2. prof. dr hab. Jolanta Małuszyńska – w 2010 r.,
3. prof. dr hab. Stanisław Wika – w 2013 r.,
4. prof. Ian C. Trueman – w 2016 r. rekomendowany przez Oddział Śląski.

Medal im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego:
1. prof. dr hab. Krzysztof Rostański (1998 r.) za upowszechnianie wiedzy o szacie roślinnej Śląska i kształtowanie pozytywnego stosunku jego mieszkańców do przyrody,
2. prof. dr hab. Krzysztof Jędrzejko (2007 r.) za silne zaangażowanie w popularyzację wiedzy botanicznej szczególnie z obszaru botaniki stosowanej oraz nasycenie jej poezją,
3. mgr Piotr Grzegorzek (2013 r.) za ogromne zaangażowanie w propagowaniu wiedzy o szacie roślinnej chrzanowskiej Małej Ojczyzny.

Medal im. Prof. Zygmunta Czubińskiego:
1. dr hab. Barbara Tokarska-Guzik za dzieło pt. *The establishment and spread of alien plant species (kenophytes) in the flora of Poland*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (2007 r.);
2. dr Adam Stebel za dzieło pt. *The mosses of the Beskidy Zachodnie as a paradigm of biological and environmental changes in the flora of the Polish Western Carpathians*, Wydawnictwo Sorus w Poznaniu (2007 r.);

3. dr Alicja Barć, dr hab. prof. UAM Andrzej Brzeg, dr hab. Aldona K. Uziębło, prof. dr hab. Stanisław Wika za dzieło *The upland mixed fir coniferous forest Abietetum albae Dziubałtowski 1928 in the central part of the Cracow-Częstochowa Upland*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (2016 r.);
4. prof. dr hab. Barbara Tokarska-Guzik współautorka dzieła pt. *Rozmieszczenie kenofitów w Karpatach polskich i na ich przedpolu*, Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie pod redakcją prof. dr hab. Adama Zająca i prof. dr hab. Marii Zając (2015 r.).

10.14.5. Podsumowanie

Botanicy śląscy w trakcie blisko 45-letniej działalności Oddziału Śląskiego PTB wykazali się znaczną aktywnością naukową i działalnością popularyzatorską. W Katowicach zorganizowano Zjazd PTB (w 1989 r.) oraz liczne konferencje i warsztaty naukowe. W Zarządzie Oddziału zasiadały rozpoznawalne i cenione osoby ze świata nauki i swoimi zainteresowaniami naukowymi kreowały zainteresowania członków Oddziału. Świadczą o tym aktualne osiągnięcia naukowe oraz wyróżnienia nadawane członkom Oddziału przez Polskie Towarzystwo Botaniczne: godność honorowego członka Towarzystwa czy medale im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego i im. Prof. Zygmunta Czubińskiego. Cele upowszechniania wiedzy z zakresu botaniki i funkcjonowania szeroko pojętego świata roślin oraz przyczynianie się do rozwoju nauk botanicznych są ciągle realizowane przez naszych członków, którzy inspirują pasją i miłością do przyrody kolejne pokolenia osób niekoniecznie związanych ze środowiskiem naukowym – *Nie koniecznie trzeba być florystą, aby dostrzec złote koszyczki mniszka wśród zieloności traw* – Krzysztof Jędrzejko (2007 r.) (z tomiku poezji – *W blasku słońca w poświacie księżyca…*).

Klony palmowe jesienią – Arboretum SGGW w Rogowie (fot. Piotr Banaszczak)
Dworzec kolejowy w Skierniewicach (fot. Mirosława Górecka)

10.15. Oddział Skierniewicki (1981)

Eleonora Gabryszewska*

Instytut Ogrodnictwa
ul. Konstytucji 3 Maja 1/3, 96-100 Skierniewice
e-mail: egabryszewska@wp.pl

* pracownik emerytowany

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_10-15

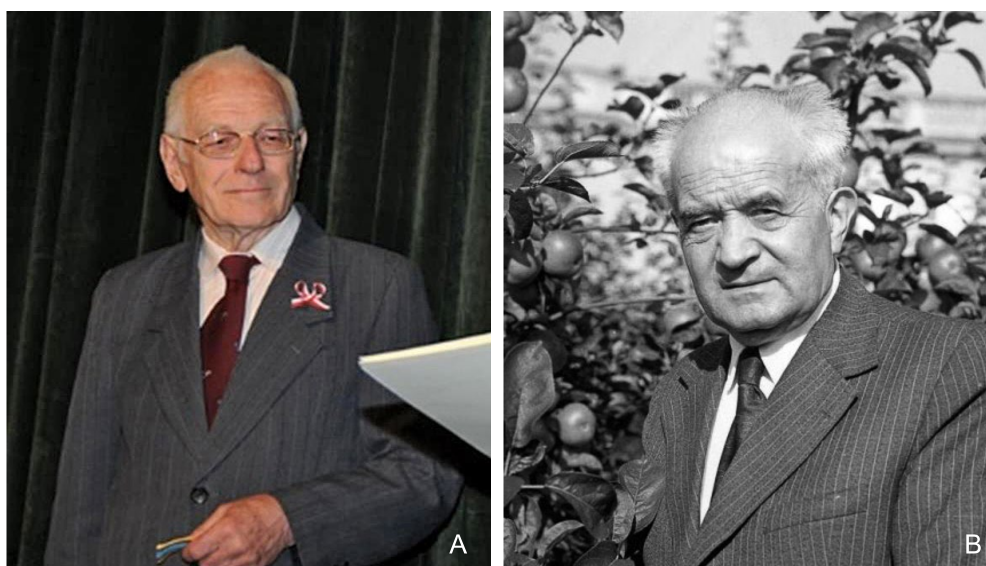
Gabryszewska E. (2022). Oddział Skierniewicki (1981). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 374–385.

10.15.1. Słowo wstępne

Oddział Skierniewicki Polskiego Towarzystwa Botanicznego został powołany 14 kwietnia 1981 roku uchwałą Zarządu Głównego PTB. Powstał z inicjatywy grupy osób, które pragnęły utworzyć własny oddział w Skierniewicach – prężnym ośrodku nauk ogrodniczych. Na czele grupy inicjatywnej stanął prof. Leszek Jankiewicz, a wsparcia udzielił prof. Szczepan A. Pieniążek, który rok wcześniej został wyróżniony godnością członka honorowego PTB (Ryc. 10.15.1). W skład Komitetu Organizacyjnego weszły następujące osoby: prof. Leszek Jankiewicz (przewodniczący), dr Bożena Nowosielska (zastępca przewodniczącego), dr Barbara Schmidt (sekretarz), doc. dr hab. Halina Borecka (członek zarządu), dr Jerzy Tumiłowicz (członek zarządu) i Wiesława Srzednicka (skarbnik). Grupa ta funkcjonowała do pierwszych formalnych wyborów w Oddziale Skierniewickim PTB, które odbyły się 21 maja 1981 r. Wiele osób z tej grupy weszło w skład Zarządu Oddziału I kadencji. W tym czasie Oddział Skierniewicki liczył 26 członków zwyczajnych i 6 nadzwyczajnych. Byli to głównie pracownicy Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa oraz Instytutu Warzywnictwa, a także Arboretum SGGW w Rogowie, należący wcześniej do Oddziałów Warszawskiego i Łódzkiego. Pierwszy wykład pt.: *Owoce modyfikujące smak* wygłosił prof. Szczepan Pieniążek. Pod koniec roku 1981 działalność Oddziału została zawieszona ze względu na wprowadzenie stanu wojennego. Wznowienie działalności nastąpiło w marcu 1983 r.

10.15.2. Działalność organizacyjna

Pierwszą przewodniczącą Oddziału była prof. Halina Borecka, a kolejnymi: prof. Maria Grochowska, doc. dr hab. Jan Borkowski, prof. Leszek Jankiewicz, dr Andrzej Przybyła, dr Ryszard Górecki, dr Hanna Bryk, dr hab. prof. IO Eleonora Gabryszewska i dr Waldemar Kiszczak (Tab. 10.15.1). Obecnie w skład Oddziału wchodzą pracownicy Instytutu Ogrodnictwa (powstałego z połączenia Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa z Instytutem Warzywnictwa), a także pracownicy Państwowej

Ryc. 10.15.1. Leszek Jankiewicz (**A**) (archiwum L. Jankiewicza) i Szczepan A. Pieniążek (**B**) (archiwum Instytutu Ogrodnictwa) – członkowie Oddziału Skierniewickiego PTB za swoje zasługi dla nauki i rozwoju Towarzystwa uhonorowani godnością członka honorowego Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Tabela 10.15.1. Skład Zarządu Oddziału Skierniewickiego PTB oraz Komisji Rewizyjnej w latach 1981–2022

Data	Zarząd Oddziału		Komisja Rewizyjna
	Przewodn.	Członkowie	
21 V 1981	Halina Borecka	**W.** Bożena Nowosielska; **S.** Barbara Schmidt; **Sk.** Wiesława Szrednicka; **Czł.** Jerzy Tumiłowicz, Maria Grochowska	Jan Borkowski, Czesław Ślusarski, Henryk Plich
14 II 1984	Maria Grochowska	**W.** Jan Borkowski; **S.** Joanna Nowak; **Sk.** Elwira Lis; **Czł.** Jerzy Tumiłowicz, Hanna Orlińska-Antoszewska	Czesław Ślusarski, Urszula Dzięcioł, Maria Mijas
10 III 1987	Jan Borkowski	**W.** Sławomir Tymoszuk; **S.** Andrzej Przybyła; **Sk.** Teresa Orlikowska; **Czł.** Maria Grochowska, Leszek Jankiewicz, Joanna Nowak, Ryszard Zając	Urszula Dzięcioł, Ryszard Górecki, Jerzy Tumiłowicz
9 III 1990	Leszek Jankiewicz	**W.** Andrzej Przybyła; **S.** Hanna Bryk; **Sk.** Maria Robak; **Czł.** Maria Grochowska; Jerzy Tumiłowicz, Ryszard Zając, Ludwika Kawa-Miszczak, Czesław Skrzypczak, Maciej Utrata	Kazimierz Słowik, Jan Borkowski, Ryszard Górecki
17 XI 1992	Andrzej Przybyła	**W.** Ryszard Zając; **S.** Lidia Sas; **Sk.** Hanna Bryk; **Czł.** Bożenna Borkowska, Maria Grochowska, Jerzy Tumiłowicz, Marek Kubik	Ryszard Górecki, Jan Borkowski, Marian Piątkowski
6 II 1996		**W.** Hanna Bryk; **S.** Lidia Sas; **Sk.** Małgorzata Podwyszyńska; **Czł.** Jan Borkowski, Mariusz Chojnowski, Ryszard Górecki, Maria Grochowska, Tadeusz Jakubowski	Marek Kubik, Dariusz Sochacki, Teresa Kotlińska
18 III 1999	Ryszard Górecki	**W.** Hanna Bryk; **S.** Małgorzata Podwyszyńska; **Sk.** Ludwika Kawa-Miszczak; **Czł.** Bożenna Borkowska, Jan Borkowski, Tadeusz Jakubowski, Ryszard Zając	Marek Kubik, Andrzej Przybyła
1 IV 2004	Hanna Bryk	**W.** Ryszard Górecki; **S.** Małgorzata Podwyszyńska; **Sk.** Ludwika Kawa-Miszczak; **Czł.** Krystyna Górecka, Jan Borkowski, Mariusz Chojnowski	Dariusz Sochacki, Tadeusz Jakubowski
26 IV 2007		**W.** Krystyna Górecka; **S.** Adam Marosz; **Sk.** Ludwika Kawa-Miszczak; **Czł.** Ryszard Górecki, Małgorzata Podwyszyńska, Jan Borkowski	Dariusz Sochacki, Waldemar Kiszczak
15 IV 2010	Eleonora Gabry-szewska	**W.** Hanna Bryk; **S.** Adam Marosz; **Sk.** Ludwika Kawa-Miszczak; **Czł.** Krystyna Górecka, Małgorzata Podwyszyńska, Ryszard Górecki, Grzegorz Falkowski	Waldemar Kiszczak, Jan Borkowski
23 IV 2013		**W.** Waldemar Kiszczak; **S.** Krzysztof Górnik; **Sk.** Agnieszka Wojtania; **Czł.** Krystyna Górecka, Małgorzata Podwyszyńska, Ryszard Górecki	Jan Borkowski, Adam Marosz, Ludwika Kawa-Miszczak
10 V 2016	Waldemar Kiszczak	**W.** Eleonora Gabryszewska; **S.** Krzysztof Górnik; **Sk.** Agnieszka Wojtania; **Czł.** Krystyna Górecka, Joanna Nowak, Adam Marosz	Małgorzata Podwyszyńska, Ryszard Górecki, Jan Borkowski
15 X 2019	Eleonora Gabry-szewska	**W.** Waldemar Kiszczak; **S.** Krzysztof Górnik; **Sk.** Agnieszka Wojtania; **Czł.** Krystyna Górecka, Joanna Nowak	Ludwika Kawa-Miszczak, Ryszard Górecki, Jan Borkowski

Czł. – Członek; Przewodn. – Przewodniczący; **S.** – Sekretarz; **Sk.** – Skarbnik; **W.** – Wiceprzewodniczący

Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach. Aktualnie Oddział Skierniewicki PTB liczy 29 członków. Członkiem wspierającym Oddziału jest Instytut Ogrodnictwa. Liczba członków Oddziału Skierniewickiego PTB w latach 1981–2021 wahała się od 29 do 56 osób.

10.15.3. Działalność naukowa

Do najważniejszych wydarzeń w życiu naukowym w 40-letniej historii Oddziału Skierniewickiego było zorganizowanie czterech konferencji. Udział w nich wzięli członkowie Oddziału Skierniewickiego oraz Sekcji Kultur Tkankowych Roślin, którzy licznie przybyli z całej Polski (Tab. 10.15.2). Współorganizatorem konferencji był Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach (Ryc. 10.15.2).

W latach 1995–1999 zorganizowano cykl konferencji *Rozmnażanie roślin in vitro*. W referatach przedstawiono różne sposoby regeneracji w kulturach *in vitro* (rozwój pąków kątowych, regeneracja pąków przybyszowych, somatyczna embriogeneza) oraz metody rozmnażania *in vitro* (kultury prowadzone metodą tradycyjną, bioreaktory, systemy autotroficzne, zastosowanie mechanizacji i automatyzacji w kulturach *in vitro*). Prezentowano metodyki rozmnażania *in vitro* różnych gatunków: rośliny ozdobne (np. liliowiec, tulipan, glorioza, pelargonia, róża, gerbera, kroton, gatunki z rodziny *Marantaceae*), warzywa (chrzan, pomidor), drzewa i krzewy (klon, dąb, topola, świerk, modrzew i krzewy z rodziny *Ericaceae*) oraz niektóre gatunki roślin prawnie chronionych (np. goryczki). Podczas obrad przedstawiono od 9 do 11 referatów skierowanych do przedstawicieli produkcyjnych laboratoriów kultur *in vitro* oraz do pracowników naukowych z różnych ośrodków naukowych w Polsce.

W ogólnopolskiej Konferencji: *Techniki in vitro w hodowli i produkcji materiału nasadzeniowego roślin ogrodniczych* udział wzięło 99 osób. Konferencja miała na celu przekazanie najnowszych wyników badań dotyczących kultur *in vitro* roślin ogrodniczych bezpośrednio do praktyki ogrodniczej. Wygłoszono 10 referatów dotyczących aktualnych zagadnień związanych z mikrorozmnażaniem roślin ogrodniczych. W konferencji wzięli udział reprezentanci ponad dwudziestu polskich, produkcyjnych laboratoriów kultur tkankowych oraz przedstawiciele laboratorium produkcyjnego z Ukrainy, hodowcy roślin ogrodniczych, pracownicy naukowi i studenci z różnych ośrodków naukowych w Polsce (m.in. ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, z Uniwersytetów Przyrodniczych w Poznaniu i Lublinie, z Ogrodu Botanicznego – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, a także Laboratorium Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego).

Od początku swojego istnienia Oddział Skierniewicki organizował otwarte posiedzenia naukowe o tematyce szeroko pojętej botaniki, w których uczestniczyli naukowcy oraz studenci skierniewickich uczelni, uczniowie szkół średnich, a ostatnio coraz częściej emerytowani pracownicy naukowi.

Tabela 10.15.2. Konferencje zorganizowane przez Oddział Skierniewicki PTB

Data, miejsce i tytuł konferencji	Współorganizatorzy	Liczba		
		uczestników	referatów	plakatów
8 III 1995, Skierniewice, *Rozmnażanie roślin in vitro*	Instytut Ogrodnictwa Skierniewice[1]	b.d.	9	0
19 III 1997, Skierniewice, *Rozmnażanie roślin in vitro*		b.d.	11	0
14 IV 1999, Skierniewice, *Rozmnażanie roślin in vitro*		42	11	0
14 III 2012, Skierniewice, *Techniki in vitro w hodowli i produkcji materiału nasadzeniowego roślin ogrodniczych*		99	10	0

[1] Do 31 XII 2010 r. Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa; b.d. – brak danych

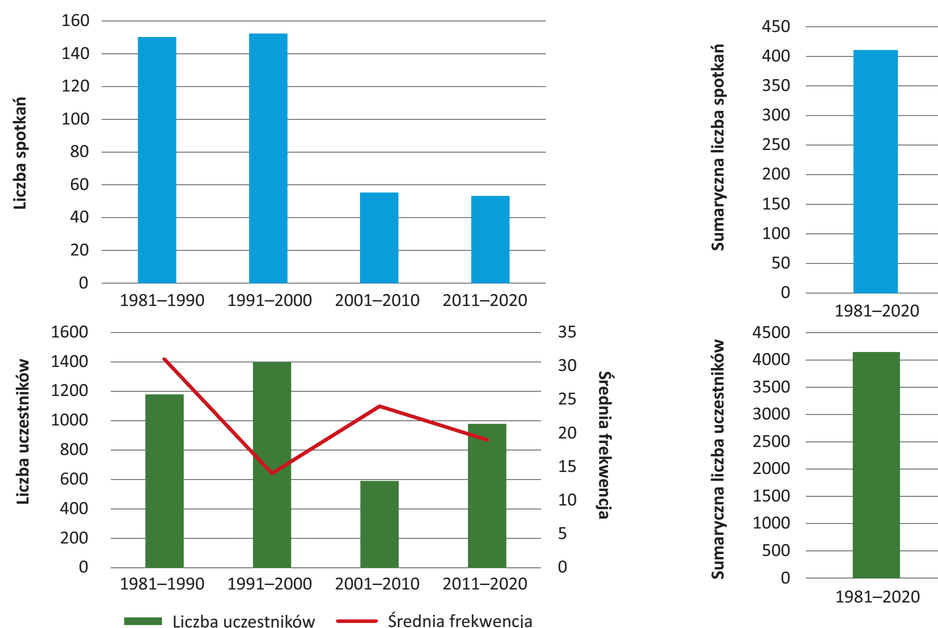

Ryc. 10.15.2. Ogólnopolska Konferencja *Techniki in vitro w hodowli i produkcji materiału nasadzeniowego roślin ogrodniczych* Skierniewice, 14 III 2012 r.; prowadzący, od lewej: Eleonora Gabryszewska (Przewodnicząca Oddziału Skierniewickiego PTB), Teresa Orlikowska (Członek Oddziału Skierniewickiego PTB) i Franciszek Adamicki (Dyrektor Instytutu) (**A**); uczestnicy Konferencji (**B**) (archiwum Instytutu Ogrodnictwa)

Głównym celem spotkań jest podnoszenie poziomu naukowego członków Oddziału. Są one miejscem wymiany myśli naukowej i dyskusji, głównie na tematy dotyczące roślin ogrodniczych, ale także propagowania różnych form i podstaw prawnych ochrony przyrody. Dużym zainteresowaniem cieszą się prezentacje dotyczące flory i roślinności krajów zarówno europejskich, jak i bardziej egzotycznych. Oddział zorganizował 410 spotkań naukowych (Ryc. 10.15.3). Wśród nich na szczególną uwagę zasługują wycieczki botaniczne, których odbyło się w sumie 114 (Tab. 10.15.3).

Najczęściej wykładowcami są pracownicy IO. Na szczególną uwagę zasługuje doc. dr hab. Jan Borkowski, który jest stałym uczestnikiem spotkań naukowych, w tym także jako prelegent; prezentował on wykłady na temat roślin warzywnych. Prof. Bożenna Borkowska wielokrotnie przedstawiała tematykę z zakresu fizjologii i kultur *in vitro* roślin, a także dzieliła się wrażeniami przyrodniczymi i kulturowymi z podróży (Kanada, Belgia, Włochy, Norwegia, Indie). Interesujące wykłady dotyczące roślin ozdobnych oraz wiele nowości z tej dziedziny prezentowała prof. Joanna Nowak. Wskazywała na lecznicze działanie roślin i prac w ogrodzie (hortiterapia), opowiadała o kwiatach jadalnych, ale także zwracała uwagę na rośliny trujące. Przedstawiała różne trendy w ogrodnictwie (ogrody chińskie) oraz dzieliła się obserwacjami przyrody i wrażeniami z podróży zagranicznych (Wyspy Kanaryjskie, Parki Wiednia). Bardzo dużą aktywność we wszystkich formach działalności wykazywali prof. Krystyna Górecka i dr Ryszard Górecki. Często wygłaszali wykłady z zakresu kultur *in vitro*, hodowli i fizjologii roślin. W sposób interesujący opowiadali o przyrodzie, kulturze, religii i obyczajach krajów, które zwiedzali. Wiele razy dr Karolina Górecka i dr hab. Marcin Górecki (zaproszeni goście) wspólnie z rodzicami opowiadali wrażenia z podróży. Dr Dariusz Sochacki (Ryc. 10.15.4) kilkukrotnie zapraszał do podziwiania kolekcji kwitnących ozdobnych roślin cebulowych (tulipany, narcyzy) Instytutu Ogrodnictwa. W prezentacjach przedstawiał także kolekcje roślin cebulowych w innych krajach, głównie w Holandii.

O kolekcji lilii niezwykle barwnie opowiadał prof. Kazimierz Mynett, a kolekcję róż prezentowała dr Helena Wiśniewska-Grzeszkiewicz. Kilka interesujących wykładów dotyczących kolekcji zasobów genowych roślin warzywnych oraz sposobów ich poszukiwania i gromadzenia wygłosiła dr Teresa Kotlińska. Tematykę rozmnażania roślin *in vitro* oraz praktycznego zastosowania tej metody w produkcji ogrodniczej omawiała dr hab. prof. IO Eleonora Gabryszewska. Wskazywała również na wykorzystanie kultur *in vitro* w zachowaniu bioróżnorodności. Przybliżała aspekty przyrodnicze występujące w twórczości malarskiej Claude Moneta (Giverny, Francja) oraz wiedzę o roślinach biblijnych. Rozmnażanie roślin *in vitro* i wykorzystanie tej metody w hodowli roślin omawiała dr hab. prof. IO Małgorzata Podwyszyńska.

Ryc. 10.15.3. Liczbowe podsumowanie posiedzeń naukowych, sesji terenowych i wycieczek zorganizowanych przez Oddział Skierniewicki PTB oraz liczbę uczestników biorących w nich udział

Na spotkaniach naukowych wykłady prezentowali również zaproszeni goście. Byli to pracownicy naukowi z IO oraz różnych krajowych i zagranicznych instytucji naukowo-badawczych. Referaty przedstawiali także pracownicy instytucji i organizacji zajmujących się ochroną przyrody i środowiska oraz członkowie Stowarzyszenia Naukowo Technicznego Inżynierów i Techników Ogrodnictwa – Oddział w Skierniewicach.

Oddział Skierniewicki PTB często organizował wyjazdy terenowe oraz wycieczki botaniczne dla swoich członków i sympatyków (Tab. 10.15.3). Najwięcej wycieczek zorganizowano w latach 1985–1994. Dużym zainteresowaniem cieszyły się wyjazdy botaniczne i przyrodniczo-krajoznawcze do rezerwatów i wielu innych miejsc o rzadkiej i interesującej roślinności, organizowane przez dr Ryszarda Zająca. Te spotkania terenowe dotyczyły różnych zagadnień botanicznych. Były to:

Ryc. 10.15.4. Dariusz Sochacki podczas prezentacji tulipanów w kolekcji Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach dla członków Oddziału Skierniewickiego PTB (archiwum Instytutu Ogrodnictwa)

Tabela 10.15.3. Wycieczki botaniczne zorganizowane przez Oddział Skierniewicki PTB

Rok	Liczba wycieczek botanicznych
1981	1 (Arboretum, Rogów)
1985	18 (Rezerwaty przyrody; Arboretum, Rogów)
1986	33 (udział wzięło 187 osób)
1987	9
1988	8
1989	10
1990	4
1991	10
1992	8
1993	6
1994	3
2007	1 (Arboretum, Rogów)
2010	1 (Rezerwat „Kwaśna Buczyna”)
2011	1 (Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich)
2012	1 (Arboretum, Rogów)
Suma	114

1) przegląd wcześniej opisanych stanowisk: *Linnaea borealis* L., *Iris sibirica* L., *Viola stagnina* Kit., *Lycopodium selago* L.*, Juncus atratus* Krock.; 2) udział w opracowaniu zielnika Doliny Rawki; 3) inwentaryzacja stanowisk jemioły (*Viscum* L.), 4) aktualizacja stanowisk gatunków rzadkich i inne zagadnienia. Wycieczki terenowe odbywały się głównie do rezerwatów („Kopanicha”, „Górki”, „Popień”, „Zimna Woda”, „Bukowiec”, „Kwaśna Buczyna”, „Bażantarnia”, „Doliska”, Chlebocz”, „Polana Ponikło” „Babsk”, „Puszcza Mariańska”) i lasów (lasy Bolimowskie i Żyrardowskie, lasy w Zwierzyńcu) okolic Skierniewic, Łodzi (Arboretum Leśne w Rogowie, Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, Bełchatów–Szczerców – tereny rekultywacyjne).

We wrześniu 2010 roku członkowie i sympatycy Oddziału Skierniewickiego PTB zwiedzali Rezerwat „Kwaśna Buczyna” (położony w Leśnictwie Lipce, Nadleśnictwo Rogów) (Ryc. 10.15.5), który powstał w 1998 r. w celu ochrony lasu mieszanego bukowo-dębowego o cechach kwaśnej buczyny (występowanie buka na granicy zasięgu). Zwiedzano także muzeum regionalne „Galeria pamiątek i staroci regionalnych” (region łowicki).

Ryc. 10.15.5. Uczestnicy wyjazdu terenowego do rezerwatu „Kwaśna Buczyna” podczas ogniska w Lipcach Reymontowskich (26 IX 2010 r.). Krystyna Górecka i Ryszard Górecki (**A**). Od lewej: Anna Jarecka, Artur Miszczak, Agnieszka Wojtania, Agnieszka Stępowska, Maria Kamińska (**B**) (fot. Eleonora Gabryszewska)

Ryc. 10.15.6. Profesor Józef Kurowski (Uniwersytet Łódzki) podczas prowadzenia wycieczki po terenie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich (16 IV 2011 r.) (fot. Eleonora Gabryszewska)

W dniu 6 kwietnia 2011 r. kilka osób z Oddziału Skierniewickiego PTB brało udział w wycieczce na terenie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich (Ryc. 10.15.6), której głównym organizatorem był Wydział Biologii i Ochrony Środowiska oraz Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego.

10.15.4. Szczególne osiągnięcia Oddziału na przestrzeni ostatnich 35 lat

Opieka nad XVIII-wiecznym parkiem krajobrazowym w Skierniewicach

W pierwszych latach działalności Oddziału (1981–1984) podjęto aktywności mające na celu ochronę zabytkowego parku skierniewickiego. Na kilku spotkaniach zapoznano się z jego historią, a następnie zwrócono się do władz miasta z planem racjonalnego zagospodarowania parku i jego konserwacji. Prace dotyczące parku wykonali społecznie członkowie Oddziału, a była to inwentaryzacja drzew oraz wytypowanie obiektów do uznania ich za zabytki przyrody. Oznaczono i oznakowano około 50% drzew poprzez zawieszenie etykiet z nazwami polskimi i łacińskimi. Działania te prowadzono we współpracy z Ligą Ochrony przyrody. Zarząd Oddziału Skierniewickiego PTB, w porozumieniu z władzami miasta, skierował pismo do Ministerstwa Kultury i Sztuki o uznanie parku w Skierniewicach za zabytkowy. List zawierał główne wytyczne dotyczące ochrony parku przed dalszą dewastacją. Interwencja ta przyniosła pozytywne skutki i Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków wydał rozporządzenie skierowane do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o zabezpieczenie i rewaloryzację zabytkowego obiektu oraz wykonanie projektu zagospodarowania i zabezpieczenia drzewostanu przed dalszą dewastacją. W roku 1991 Zarząd Ochrony i Konserwacji Zespołów Pałacowo-Ogrodowych odniósł się negatywnie do przedstawionego projektu i postawił wymóg wprowadzenia poprawek. W roku 1992 Wojewódzki Konserwator Zabytków w Skierniewicach

wydał decyzję o prowadzeniu prac konserwatorskich na terenie parku. W efekcie działań Oddziału Skierniewickiego w 2012 r. podjęto uchwałę o przywróceniu świetności parku, a oficjalne otwarcie Parku Miejskiego po rewitalizacji odbyło się 16 września 2014 r.

Współpraca z Arboretum Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Rogowie

Współpraca Oddziału Skierniewickiego PTB z Arboretum w Rogowie sięga początków powstawania i działalności Oddziału. Prof. Jerzy Tumiłowicz, będący w owych czasach jego kierownikiem, wchodził jednocześnie w skład zarządu Oddziału i aktywnie angażował się w jego prace. Raz w roku lub częściej organizowane były wycieczki do Arboretum, które Profesor oprowadzał i przekazywał wiele cennych informacji na temat kolekcji drzew i krzewów. Szczególnym zainteresowaniem cieszyła się kolekcja różaneczników (*Rhododendron*) oraz klonów (*Acer*). Ta pierwsza zachwycała kwitnieniem w maju i to wtedy głównie organizowano wyjazdy do Rogowa. Nie mniej urocze były jesienne pejzaże z przebarwiającymi się liśćmi klonów. Arboretum nie tylko zachwycało pięknem przyrody, ale także było źródłem nowych i rzadkich gatunków drzew i krzewów. Członkowie Oddziału niejednokrotnie wykorzystywali je w badaniach naukowych, np. nad ich rozmnażaniem *in vitro* (różne gatunki różaneczników, magnolii, eleuterokoków).

Współpraca z Ligą Ochrony Przyrody w Skierniewicach

W trosce o ochronę szaty roślinnej miasta i regionu, Oddział Skierniewicki PTB już na początku swojej działalności nawiązał współpracę z oddziałem wojewódzkim Ligi Ochrony Przyrody w Skierniewicach i innymi organizacjami zajmującymi się ochroną przyrody i środowiska. Współpraca ta miała na celu ochronę przed dewastacją znajdujących się na tym terenie rzadkich gatunków drzew, krzewów, skupisk i zespołów roślinnych. Prowadzono dyskusje o stanie ochrony, zagrożeniu i dewastacji rezerwatów przyrody już istniejących („Bukowiec”, „Doliska”, „Górki”, „Zimna Woda”, „Popień”, „Babsk”, „Trębaczew”, „Kopanicha”, „Ruda Chlebacz”, „Puszcza Mariańska”, „Rawka” itd.), o propozycjach utworzenia nowych rezerwatów („Dolina Mrogi”, „Polany Puszczy Bolimowskiej”, „Źródła Bobrówki”), a także o ustanowieniu obszarów chronionego krajobrazu (np. Bolimowsko-Radziejowski, Górnej Rawki itd.) lub parków krajobrazowych (np. propozycja ustanowienia Bolimowskiego Parku Krajobrazowego). Większość proponowanych i dyskutowanych form ochrony została zrealizowana. W latach późniejszych stała współpraca z LOP i innymi organizacjami dotyczącymi ochrony środowiska odbywała się poprzez działalność doc. dr hab. Marka Kubika i dr Ryszarda Zająca.

Współpraca z Bolimowskim Parkiem Krajobrazowym (BPK) w Skierniewicach

Bolimowski Park Krajobrazowy powstał w roku 1986 i obejmuje kompleks lasów Puszczy Bolimowskiej. Znajduje się tutaj 5 rezerwatów przyrody: „Rzeka Rawka”, „Kopanicha” (torfowisko), „Ruda-Chlebacz” (las olszowy), „Puszcza Mariańska” (stuletni las liściasty), „Siwica” (bagienne łąki). Na terenie i w bezpośrednim sąsiedztwie parku znajdują się również liczne zabytki kultury materialnej (np. zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Nieborów”). Oddział Skierniewicki PTB często organizował wyjazdy terenowe lub wycieczki piesze na terenie parku lub do znajdujących się tu rezerwatów przyrody. Dr Anna Traut-Seliga, z Oddziału Skierniewickiego PTB, pełniła funkcję Przewodniczącej Rady Parku, natomiast dr hab. E. Gabryszewska uczestniczyła w latach 2009–2010 w pracach Komisji Planu Ochrony Bolimowskiego Parku. Komisja ta została powołana przez Dyrekcję BPK w Skierniewicach do prac nad aktualizacją planu jego ochrony.

„Okienko botaniczne”

Pomysł „okienka botanicznego” powstał w 1996 roku, a jego autorem był ówczesny przewodniczący Oddziału doc. dr Andrzej Przybyła. Przez kilka lat, na każdym spotkaniu naukowym,

przedstawiał on krótką charakterystykę mało znanej rośliny, głównie o walorach ozdobnych. Były to między innymi gatunki należące do rodzajów: *Ferraria* J. Burman ex P. Miller, *Bomarea* Mirb., *Brunsvigia* Heister, *Veltheimia* Gled., *Cypella* Herbert., *Hymenocallis* Salisb., *Alstroemeria* L., *Eminium* Schott., *Rigidella* Lindl. Niektóre z wymienionych rodzajów mają swoich przedstawicieli gatunkowych występujących naturalnie na terenie Ameryki Południowej. Andrzej Przybyła spędził kilka lat w Meksyku, gdzie pracował na uniwersytecie. Podczas tego pobytu podróżował także do innych krajów Ameryki Południowej w poszukiwaniu dzikich gatunków alstremerii (w Instytucie Sadownictwa i Kwiaciarstwa prowadzono prace hodowlane nad tą grupą roślin). Interesowały go także inne gatunki roślin dziko występujących i posiadających walory dekoracyjne. Na jednym ze spotkań naukowych prezentował niektóre gatunki flory wiosennej w Chile, podczas innego przedstawił bogato ilustrowany wykład o ogrodnictwie i przyrodzie Ekwadoru, gdzie przebywał na zaproszenie Uniwersytetu w Quito.

Tradycja „okienka botanicznego" była kontynuowana przez następne kadencje. O roślinach ozdobnych opowiadali między innymi: prof. Joanna Nowak (*Stipa* L., gatunki ozdobne z rodziny *Cyperaceae*), doc. dr hab. Andrzej Przybyła (*Dahlia* Cav.), dr Dariusz Sochacki (*Narcissus* L.). O krajowych odmianach klonów (*Acer* L.) znajdujących się w kolekcjach, a także w uprawie mówił dr Adam Marosz. Natomiast gatunki roślin sadowniczych prezentowali: dr Tadeusz Jakubowski (*Prunus persica* L. Batsch – brzoskwinia zwyczajna), dr Elżbieta Rozpara (*Prunus salicina* Lindl. – śliwa japońska), dr Józef Gwozdecki (*Hippophaë rhamnoides* L. – rokitnik zwyczajny).

Współpraca ze Stowarzyszeniem Naukowo-Technicznym Inżynierów i Techników Ogrodnictwa-Oddział w Skierniewicach

Wspólnie organizowano spotkania naukowe, posiedzenia i wycieczki przyrodniczo-krajoznawcze.

10.15.5. Podsumowanie

Oddział Skierniewicki działa od 1981 roku i jest najmłodszą jednostką terenową Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Ważną rolę w jego powstaniu odegrał prof. Szczepan Pieniążek, ówczesny dyrektor Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa. Jako Członek Honorowy PTB (1980) gorąco popierał inicjatywę utworzenia Oddziału z siedzibą w Skierniewicach, a po jego zawiązaniu aktywnie uczestniczył w pracach aż do czasu przejścia na emeryturę w 1984 r. Propagował on m.in. wiedzę o nowych gatunkach i możliwościach ich wykorzystania w uprawie sadowniczej.

Inicjatorem stworzenia Oddziału w Skierniewicach był prof. Leszek Jankiewicz. Wręczenie dyplomu Członka Honorowego PTB odbyło się w październiku 2007 r. w Oddziale Skierniewickim PTB. Podczas długoletniej działalności Profesor wielokrotnie przedstawiał tematykę dotyczącą fizjologii roślin. Na szczególną uwagę zasługują Jego prezentacje o roślinności, kulturze i obyczajach Meksyku, gdzie pracował i mieszkał kilka lat. W 2015 r. Profesor świętował jubileusz 90-lecia urodzin. Uroczystości odbyły się w Instytucie Ogrodnictwa w gronie współpracowników, rodziny, przyjaciół i władz Zarządu Oddziału Skierniewickiego PTB. Z tej okazji Prezes Polskiego Towarzystwa Botanicznego, dr hab. Adam Rostański przesłał list gratulacyjny na ręce Jubilata.

Podsumowując działalność naukową i popularyzatorską Oddziału należy podkreślić, że w początkowym okresie aktywności wiele uwagi poświęcano zagadnieniom ochrony szaty roślinnej miasta i regionu, zanieczyszczeniu środowiska oraz metodom zapobiegania skażeniom przemysłowym. Przejawiało się to ścisłą współpracą z Ligą Ochrony Przyrody i z Bolimowskim Parkiem Krajobrazowym w Skierniewicach, a także z innymi instytucjami i urzędami zajmującymi się tymi zagadnieniami. Obecnie problemy te rozwiązywane są przez inne powołane w tym celu instytucje, jednak członkowie Oddziału nadal zajmują się popularyzacją tych zagadnień wśród okolicznych mieszkańców.

Ważne miejsce w organizacji społecznego ruchu botanicznego wyznaczonego przez Oddział zajmują posiedzenia naukowe i sesje wyjazdowe do arboretów, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych. Podczas posiedzeń naukowych przedstawiane są zagadnienia o tematyce zmieniającej się wraz duchem czasu i postępem naukowym. Wykłady i prezentacje dotyczą przepisów prawnych związanych z ochroną przyrody, gatunków chronionych, zagrożonych i rzadkich, a także różnych metod ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności. Wiele wykładów dotyczy zainteresowań naukowych członków Oddziału, tj. zagadnień biologii molekularnej, kultur *in vitro,* fizjologii roślin, anatomii i morfologii, zachowania bioróżnorodności (bank genów roślin sadowniczych, ozdobnych i warzywnych), nowoczesnej ochrony roślin przed chorobami, hodowli i uprawy rośli ogrodniczych, dendrologii itp. Przedstawiane są także sprawozdania z konferencji, sympozjów, kongresów naukowych krajowych i zagranicznych, a także doniesienia pracowników naukowych ze stażów i podróży zagranicznych. Prezentacje zawierają również informacje o roślinności, rolnictwie, kulturze, religii i obyczajach innych krajów, np. USA, Kanady, Meksyku, Ekwadoru, Chile, Japonii, Australii, Chin, Łotwy, Izraela, Argentyny, Afryki, Algierii, Armenii, Gruzji, Egiptu, Etiopii, Hawajów, Archipelagu Malajskiego, Sri Lanki, Gwatemali, Hondurasu, Nikaragui, Wietnamu, Tajlandii, czy różnych państw europejskich. Członkowie Oddziału Skierniewickiego prowadzą wykłady i prezentacje w różnych instytucjach (np. Uniwersytety Trzeciego Wieku, szkolenia dla nauczycieli) i w innych oddziałach PTB.

Oddział Skierniewicki od 40 lat zrzesza niewielką społeczność naukową Instytutu Ogrodnictwa, a w ostatnich latach także pracowników Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach. Przez cały okres swojej działalności aktywnie uczestniczy w wielu akcjach na rzecz ochrony przyrody, a także w krzewieniu wiedzy botanicznej we własnym środowisku i w społeczności skierniewickiej (uczniowie, studenci, emeryci). Mimo że Oddział Skierniewicki jest najmłodszym i jednym z mniejszych Oddziałów PTB, to jego rolę w ochronie dziedzictwa przyrodniczego oraz upowszechniania wiedzy botanicznej wśród społeczności skierniewickiej należy uznać za znaczącą i bardzo cenną.

Zdjęcia symbolicznie ilustrujące zainteresowania naukowe 15 Sekcji specjalistycznych działających w ramach Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Autorzy zdjęć: Władysław Danielewicz, Marek Kucharczyk, Robert Zubel, Agnieszka M. Noryśkiewicz, Krzysztof Kujawa, Joanna Lenarczyk, Jarosław Deluga, Urszula Zajączkowska, Andrzej Mróz, Tomasz Wilk, Jan Marcinkiewicz, Zbigniew Celka, Józef Mitka

11. Sekcje Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Naszym celem jest zachowanie najcenniejszych obiektów przyrodniczych w Polsce, w tym unikatowych drzewostanów leśnych, zabytkowych parków i ogrodów oraz imponujących i sędziwych okazów drzew. Tworzymy bogate kolekcje dendrologiczne, wprowadzając do uprawy nowe gatunki i odmiany drzew, krzewów i pnączy, a także zajmujemy się badaniem i ochroną stanowisk rzadkich i ginących gatunków roślin drzewiastych.

Na zdjęciach (fot. Władysław Danielewicz): w centrum – korony drzew *Gymnocladus dioica* w parku w Żerkowie (Wielkopolska); z lewej od góry – *Acer palmatum* i *A. saccharinum* w Ogrodzie Dendrologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu oraz kwiatostan *Rhododendron* 'Hachmann's Charmant'; u góry – szyszka *Pinus armandii* i młoda szyszka *Picea abies* (z prawej).

Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.1. Sekcja Dendrologiczna (1951)

Władysław Danielewicz

Katedra Botaniki i Siedliskoznawstwa Leśnego
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
ul. Wojska Polskiego 71d, 60-625 Poznań
e-mail: wladyslaw.danielewicz@up.poznan.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-01

Danielewicz W. (2022). Sekcja Dendrologiczna (1951). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 388–401.

11.1.1. Powstanie Sekcji Dendrologicznej

Pierwszym oficjalnym stowarzyszeniem dendrologów w naszym kraju było Polskie Towarzystwo Dendrologiczne (PTD) założone w 1924 roku we Lwowie. Działało jako zrzeszenie otwarte dla wszystkich, którzy byli miłośnikami, kolekcjonerami, znawcami lub badaczami drzew, krzewów i bylin. Celem PTD było „badanie drzew, drzewostanów, krzewów i bylin pod względem naukowym, użytkowym i zdobniczym oraz ich ochrona; szerzenie zamiłowania i wiadomości o ich życiu, hodowli oraz użytkowaniu w ogrodzie i lesie". Jednym z najważniejszych zadań PTD w okresie przedwojennym było wydawanie własnego czasopisma – *Rocznika Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego*. W latach 1926–1935 ukazało się sześć tomów tego czasopisma, a materiały do siódmego zostały skonfiskowane przez sowieckiego okupanta. Po II wojnie światowej odbyły się dwa zjazdy PTD (1948, 1949). Na pierwszym z nich, w Kórniku, prezesem Towarzystwa został prof. Władysław Szafer. Drugi, w Tułowicach, zakończył działalność tej organizacji, gdyż w 1949 r. Ministerstwo Oświaty w specjalnym piśmie odmówiło PTD prawa do samodzielnego istnienia, żądając fuzji z Polskim Towarzystwem Botanicznym. Podłożem tej decyzji były oczywiście względy ideologiczne. Fuzja ta nastąpiła na walnym zgromadzeniu obu towarzystw w dniu 10 września 1950 r. we Wrocławiu. Członkowie rozwiązanego PTD stali sie zalążkiem pierwszej sekcji PTB.

Zebranie organizacyjne Sekcji Dendrologicznej, zwołane przez prof. Romana Kobendzę, odbyło się 14 marca 1951 r. w Warszawie. Wybrano wtedy zarząd Sekcji oraz przedstawiono projekt statutu. We wrześniu 1951 r., podczas Zjazdu PTB w Poznaniu, walne zgromadzenie zatwierdziło statut i władze Sekcji, z pierwszym przewodniczącym prof. Alfonsem Zielonką. Powołano także pierwszy komitet redakcyjny czasopisma o nazwie *Rocznik Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. Redaktorem został prof. Roman Kobendza. Pierwszemu powojennemu Rocznikowi z 1951 r., wydanemu „z zasiłku Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki", nadano numer siódmy. W pierwszym Regulaminie zapisano: „Celem Sekcji jest popieranie rozwoju i popularyzacji dendrologii i nauk z nią związanych".

Do 1957 roku Sekcja Dendrologiczna zachowywała w Towarzystwie pewną autonomię, m.in. miała swój budżet, majątek ruchomy i nieruchomy, a jej członkowie nie musieli należeć do PTB. Na zjeździe w Rogowie w 1957 r. nie dokonano wyboru skarbnika i komisji rewizyjnej, gdyż uchwałą Zarządu Głównego samodzielność Sekcji Dendrologicznej została anulowana, a jej członkowie stali się automatycznie członkami PTB. Na tym zjeździe omawiana była sprawa reaktywowania Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego oraz podjęto na nim uchwałę organizowania przynajmniej co 2 lata odrębnych zjazdów dendrologicznych, niezależnie od czynnego udziału Sekcji w zjazdach PTB.

Sekcja Dendrologiczna PTB, jako stowarzyszenie kontynuujące działalność Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego, funkcjonowała do 2009 roku, kiedy nastąpiło odtworzenie Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego. Przed zjazdem w Szklarskiej Porębie, 5 maja 2008 r., zorganizowano naradę w Kórniku dotyczącą koncepcji dalszej działalności Sekcji w obliczu zmieniających się realiów życia naukowego i wymagań stawianych pracownikom uczelni oraz jednostkom i towarzystwom naukowym. Dyskusja przerodziła się w rozważania na temat reaktywacji Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego. W czasie Zjazdu Sekcji w Szklarskiej Porębie w czerwcu 2008 r., w kuluarach pokazywano uczestnikom list intencyjny w sprawie reaktywowania PTD. Nowo wybrany przewodniczący Sekcji zapowiedział kontynuację jej działalności w dotychczasowym kształcie. Zebranie założycielskie PTD odbyło się 24 stycznia 2009 r. we Wrocławiu, w Ogrodzie Botanicznym. W tym samym czasie zarząd Sekcji wybrany zaledwie pół roku wcześniej złożył

Tabela. 11.1.1. Władze Sekcji Dendrologicznej w latach 1951–2022

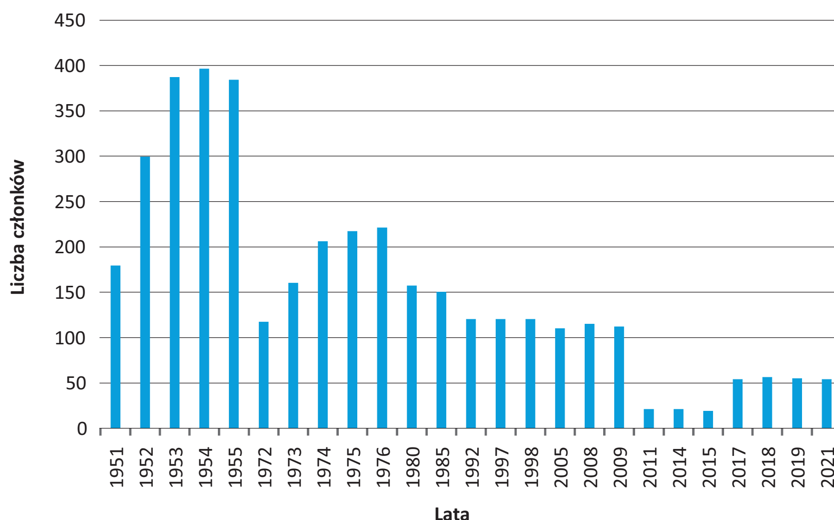
Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz/Skarbnik
1951	Alfons Zielonko	Hanna Czeczottowa	Krystyna Onitzchowa/ Józefa Zaleska
1953		Tadeusz Gorczyński	Tadeusz Szymanowski/ Józefa Zaleska
		Czł. Z. Zalewska	
1956	Tadeusz Gorczyński	Alfons Zielonko	Tadeusz Szymanowski/ Józefa Zaleska
		Czł. Z. Zalewska	
1957	Stanisław Kościelny	Stefan Kownas	Kazimierz Browicz
		Czł. Stefan Białobok, Władysław Bugała, Tadeusz Gorczyński, Tadeusz Szymanowski	
1960	Stefan Białobok	Stanisław Kościelny	Kazimierz Browicz
		Czł. Władysław Bugała, Włodzimierz Seneta	
1963		Stefan Kownas	Kazimierz Browicz
		Czł. Stanisław Kościelny, Władysław Bugała, Włodzimierz Seneta	
1971	Hanna Rutowiczowa	Stefan Białobok	Dobiesław Krzywański
		Czł. Kazimierz Browicz, Władysław Bugała, Dominik Fijałkowski, Jerzy Hrynkiewicz, Stefan Kownas, Izabela Miczyńska, Benon Polakowski, Włodzimierz Seneta, Aleksander Sokołowski, Tadeusz Sulma, Tadeusz Szymanowski	
1980	Władysław Bugała	Stanisław Król	Tomasz Bojarczuk
		Czł. Janusz Hereźniak, Jerzy Tumiłowicz	
1986		Stanisław Król	Tomasz Bojarczuk
		Czł. Mieczysław Czekalski, Janusz Hereźniak, Jerzy Tumiłowicz	
1990		Mieczysław Czekalski	Tomasz Bojarczuk
		Czł. Jerzy Hrynkiewicz, Janusz Hereźniak, Władysław Danielewicz, Jerzy Tumiłowicz	
1994		Jerzy Tumiłowicz	Tomasz Bojarczuk
		Czł. Jerzy Hrynkiewicz, Janusz Hereźniak, Władysław Danielewicz	
1998		Jerzy Tumiłowicz	Tomasz Bojarczuk
		Czł. Janusz Hereźniak, Aleksandra Stachak, Władysław Danielewicz	
2001	Janusz Hereźniak	Jerzy Tumiłowicz	Janina Krzemińska-Freda
		Czł. Władysław Bugała, Aleksandra Stachak, Tomasz Bojarczuk, Władysław Danielewicz, Artur Obidziński	
2004	Tomasz Bojarczuk	Władysław Danielewicz	Ewa Jerzak
		Czł. Jerzy Tumiłowicz, Grzegorz Nowak, Marcin Kubus	
2008	Jacek Borowski	Piotr Banaszczak	Ewa Zaraś-Januszkiewicz
		Czł. Jerzy Tumiłowicz, Jakub Dolatowski, Grzegorz Nowak, Marcin Kubus	
2010	wakat		
2013	Jacek Zakrzewski	Marian Giertych	Katarzyna Jadwiszczak
		Czł. Władysław Danielewicz, Ewa Pawlaczyk	
2019	Władysław Danielewicz	Marian Giertych	Wojciech Antkowiak
		Czł. Dorota Wrońska-Pilarek, Jacek Zakrzewski	

Czł. – Członkowie

rezygnację, a członków nakłaniano do opowiedzenia się za przynależnością jedynie do PTD. Takie rozwiązanie nie zdobyło aprobaty wśród wszystkich członków poprzedniego zarządu i niektórych innych członków Sekcji.

Po 2008 roku nastąpiło wyraźne osłabienie zainteresowania działalnością Sekcji Dendrologicznej. Próbę podjęcia jej reaktywacji po czteroletnim okresie przerwy podjęto w 2013 r. Dzięki regularnemu wybieraniu Zarządu Sekcji na zjazdach PTB, nie przerwano jej „formalnego" istnienia.

Zaledwie przez kilka lat (1994–1999) przy Sekcji Dendrologicznej działała Grupa „Rośliny wrzosowate" założona w 1987 r. w Poznaniu. Jej inicjatorem i wieloletnim przewodniczącym był prof. Mieczysław Czekalski. Ta liczna i bardzo prężnie działająca organizacja, regularnie odbywała,

Ryc. 11.1.1. Liczba członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego deklarująca przynależność do Sekcji Dendrologicznej

cieszące się dużym zainteresowaniem kilkudziesięciu dendrologów z kraju i z zagranicy, seminaria naukowe (do 1999 r. – 8) oraz wydawała własne czasopismo, rocznik o nazwie *Erica Polonica* (łącznie 20 tomów do 2012 r.). Z afiliacji przy Sekcji Dendrologicznej zrezygnowano, po negatywnej decyzji Zarządu Głównego PTB w sprawie dofinansowania działalności wydawniczej.

W okresie 1951–2022 funkcję przewodniczącego Sekcji Dendrologicznej pełniło 11 osób (Tab. 11.1.1). Najdłużej, bo przez 21 lat (1980–2001), sprawował ją prof. Władysław Bugała, wieloletni dyrektor Instytutu Dendrologii PAN, któremu w 2002 roku nadano tytuł honorowego przewodniczącego Sekcji. Wcześniej, przez ponad 10 lat, przewodniczącym był prof. Stefan Białobok, założyciel i pierwszy dyrektor wymienionego instytutu, a później (2004–2008) – dr Tomasz Bojarczuk, długoletni pracownik tej jednostki naukowej. Za najważniejszą miejscowość w działalności Sekcji, będącą siedzibą jej wielu zarządów, można więc uznać Kórnik, kolebkę polskiej dendrologii.

W pierwszym okresie działalności, Sekcja cieszyła się dużym i stale rosnącym zainteresowaniem wśród ludzi nauki, ogrodników, leśników, urbanistów, architektów i przyrodników amatorów, co znajduje odzwierciedlenie w rekordowo wysokiej liczbie członków (Ryc. 11.1.1). W związku z tym postanowiono utworzyć oddziały regionalne. Już na początku lat 50. XX powstały oddziały w Warszawie (1951), Wrocławiu (1951), Krakowie (1952), Poznaniu (1952), Łodzi (1953), a w kolejnych latach w Szczecinie, Lublinie, Gdańsku, Katowicach i Toruniu.

11.1.2. Działalność naukowa

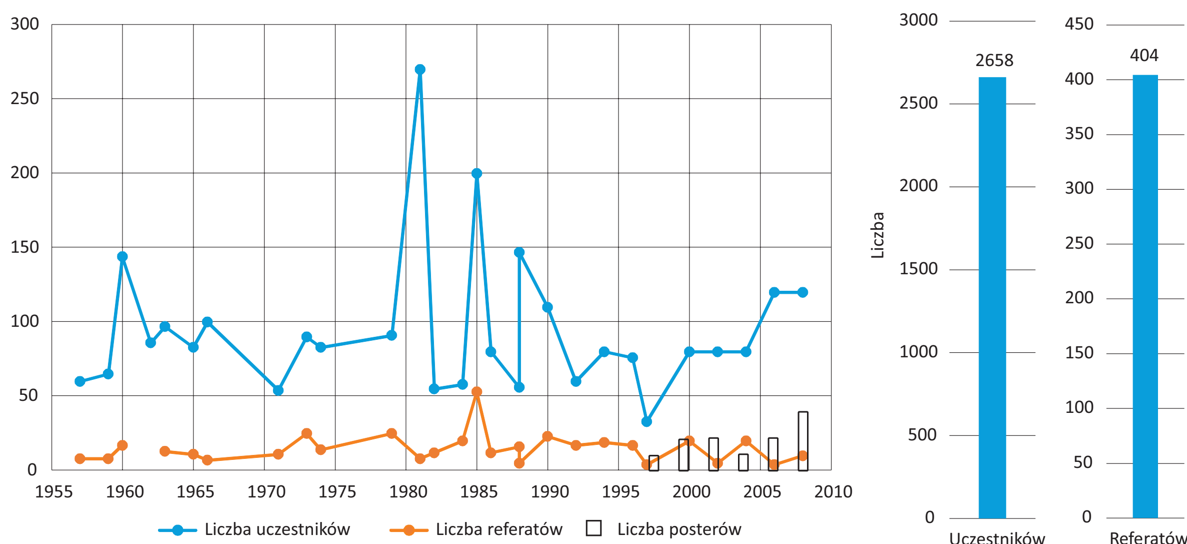
W pierwszych latach istnienia Sekcji Dendrologicznej intensywnie rozwijała się praca w oddziałach. Organizowano zebrania naukowe, wykłady terenowe, popularne prelekcje, prowadzono poradnie dendrologiczne (np. w Warszawie przez mgr Włodzimierza Senetę) i opracowywano opinie oraz ekspertyzy dotyczące drzew. Już w 1953 roku Sekcja przy Oddziale Warszawskim zorganizowała 9 zebrań, Krakowskim 8, a Poznańskim 5. Prelegentami byli m.in. prof. Władysław Szafer, prof. Roman Kobendza, prof. Konstanty Stecki, dr Jerzy Fabijanowski, dr Stefan Białobok, mgr Władysław Bugała, mgr Kazimierz Browicz, mgr Stefan Myczkowski. Dużym osiągnięciem Sekcji było powiązanie nauki z praktyką w zakresie szkółkarstwa, urządzania terenów zieleni, przekształcenia i ochrony krajobrazu itp. W trakcie zebrań informowano uczestników o nowościach naukowych i publikacyjnych w dziedzinie szeroko pojętego drzewoznawstwa. Tego rodzaju działalność była kontynuowana przez wiele lat, często w formie wspólnych przedsięwzięć z oddziałami (m.in. w Poznaniu,

Warszawie, Wrocławiu) lub innymi sekcjami PTB, np. z Sekcją Ogrodów Botanicznych i Arboretów, a także z instytucjami naukowymi, np. z Instytutem Dendrologii PAN, katedrami botanicznymi czy ogrodami botanicznymi. Efektem aktywności naukowej Sekcji była wysoka frekwencja na konferencjach, warsztatach i sesjach terenowych sięgająca 2658 uczestników, którzy wysłuchali w sumie ponad 400 referatów (Ryc. 11.1.2).

Drugim ważnym zadaniem Sekcji od początków jej funkcjonowania była kontynuacja działalności wydawniczej zainicjowanej przez PTD. Czasopismu nadano nową nazwę *Rocznik Sekcji Dendrologicznej PTB*. Pod względem numeracji tomów nawiązywało ono do przedwojennego *Rocznika Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego*, w związku z czym można przyjąć, że poza *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* było najstarszym czasopismem botanicznym w Polsce, wychodzącym od 1926 roku. Rocznik publikował artykuły naukowe, drobne doniesienia, komunikaty, sprawozdania ze spotkań naukowych i działalności Sekcji Dendrologicznej oraz recenzje. Przez pierwszych kilka lat ukazywania się Rocznika w ramach wydawnictw PTB, jego redaktorem był Roman Kobendza (w latach 1950–1955). Funkcję tę następnie pełnili: Tadeusz Gorczyński (1955–1978), Bogusław Molski (1979–1983), Jerzy Tumiłowicz (1984–1992), Mieczysław Czekalski (1993–1998), Władysław Danielewicz (1999–2004) i Jakub Dolatowski (2005–2008). Do roku 2008 włącznie ukazało się 56 tomów czasopisma. W 2008 r. wydawanie *Rocznika Dendrologicznego* zostało zawieszone.

Innym przejawem żywej działalności Sekcji Dendrologicznej było, oprócz udziału w zjazdach PTB, organizowanie własnych zjazdów połączonych z konferencjami naukowymi, a także krajowych konferencji w okresach międzyzjazdowych. Pierwszy taki zjazd odbył się w 1957 roku w Rogowie, a ostatni – w 2008 r. w Szklarskiej Porębie (Tab. 11.1.2). Wszystkich zjazdów krajowych było 18. Program konferencji obejmował część referatową (1–2 dni) oraz sesję terenową. Przygotowywano zwykle okolicznościowe wydawnictwo, niekiedy o dużej objętości, ze streszczeniami referatów lub pełnymi tekstami wystąpień oraz materiałami na sesje terenowe.

Do osiągnięć Sekcji należy zaliczyć nawiązanie owocnej współpracy z Sekcją Dendrologiczną Czechosłowackiego Towarzystwa Botanicznego. Na spotkaniach zarządów obu sekcji we Wrocławiu i w Chudenicach (1959) ustalono formy i zakres tej współpracy, po czym doszło do serii wspólnych, z czasem poszerzonych o reprezentacje innych krajów, międzynarodowych zjazdów dendrologicznych. Pierwszy taki zjazd odbył się w Młynianach na Słowacji w 1960 r., a ostatni – dziesiąty – w Sofii w 1988 roku.

Ryc. 11.1.2. Liczba wystąpień i osób uczestniczących w konferencjach naukowych, warsztatach i sesjach terenowych zorganizowanych przez Sekcję Dendrologiczną

Tabela 11.1.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Dendrologiczną

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy
21–22 IX 1957, Rogów	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB
27–28 VI 1959, Wrocław	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB
6–9 VI 1960, Mlýnany	Zjazd Sekcji Dendrologicznej Czechosłowackiego i Polskiego Towarzystwa Botanicznego
	Sekcja Dendrologiczna ČSBS
25–27 VI 1962, Warszawa	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Zadrzewienia krajobrazu otwartego i zurbanizowanego*
	Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Ogrodnictwa NOT
8–12 IX 1963, Poznań, Kórnik, Szczecin	Zjazd Sekcji Dendrologicznych Czechosłowackiej i Polskiej
	Sekcja Dendrologiczna ČSBS1
25–27 VI 1965, Zielona Góra	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB
29 VIII–2 IX 1966, Budapeszt	Zjazd Sekcji Dendrologicznej Czechosłowackiego i Polskiego Towarzystwa Botanicznego
	Sekcja Dendrologiczna ČSBS oraz Wyższa Szkoła Ogrodnictwa i Winiarstwa w Budapeszcie
25–27 VI 1971, Rogów	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Drzewa i krzewy ozdobne w zieleni miejskiej i osiedlowej*
	Zakład Dendrologii i Arboretum Kórnickie PAN, Ośrodek Doświadczalny SGGW w Rogowie, Zakład Botaniki Instytutu Botaniki i Zoologii Uniwersytetu Łódzkiego
1–3 VI 1973, Zlate Moravce	Zjazd Dendrologicznych Sekcji Czechosłowackiego i Polskiego Towarzystwa Botanicznego pod hasłem *Za dalszy rozwój współpracy dendrologów państw obozu socjalistycznego*
	Sekcja Dendrologiczna ČSBS
11–16 VII 1974, Białowieża, Olsztyn-Kortowo	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB i Zjazd Dendrologiczny Polsko-Czechosłowacki *Parki narodowe, ich rola i wykorzystanie* (Ryc. 11.1.3)
5–12 VII 1976, Budapeszt	Międzynarodowy Kongres Dendrologiczny państw socjalistycznych, konferencja *Kształtowanie i ochrona zieleni miejskiej*
	Sekcja Dendrologiczna ČSBS; Sekcja Botaniczna Węgierskiego Towarzystwa Biologicznego
28 VI–4 VII 1979, Drezno	Międzynarodowy Kongres Dendrologiczny Państw Socjalistycznych, konferencja *Zieleń w krajobrazie na obszarach przemysłowych*
	Sekcja Dendrologiczna i Architektury Ogrodowej NRD; Sekcja Dendrologiczna ČSBS
5–7 VI 1981, Książ	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB. Konferencja *Uprawa krzewów ozdobnych z rodziny wrzosowatych Ericaceae* (Ryc. 11.1.4)
27 V–3 VI 1982, Tbilisi	Międzynarodowy Kongres Dendrologiczny państw socjalistycznych, konferencja *Rola dendrologii i ogrodów botanicznych w kształtowaniu krajobrazów rekreacyjnych i na terenach parków narodowych*
1–3 VI 1984, Laski koło Kępna	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, Konferencja *Uprawa obcych gatunków drzew w lasach oraz zagrożone i ginące rośliny drzewiaste w Polsce* (Ryc. 11.1.5)
1–5 IX 1985, Praga, Průhonice	Kongres Dendrologiczny Krajów Socjalistycznych, konferencja *Rola drzew w ochronie środowiska*
9–11 VI 1986, Rogów	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Rola arboretów w introdukcji nowych gatunków i odmian drzew i krzewów* (Ryc. 11.1.6)
	Katedra Botaniki Leśnej SGGW AR
9–13 VI 1988, Przemyśl, Bolestraszyce	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Flora drzewiasta Karpat Wschodnich i jej przemiany* (Ryc. 11.1.7)
	Zakład Fizjografii i Arboretum w Bolestraszycach; Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Geodezji Urzędu Wojewódzkiego w Przemyślu

Tabela 11.1.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Dendrologiczną (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy
4–7 X 1988, Sofia	Kongres Dendrologiczny Krajów Socjalistycznych, konferencja *Obecny stan zbadania naturalnej flory drzewiastej ze szczególnym uwzględnieniem jej zasobów genowych*
24–26 V 1990, Kórnik	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Stare drzewa, ich pielęgnacja i ochrona* oraz *Nowe gatunki i odmiany drzew i krzewów oraz ich rozmnażanie* (Ryc. 11.1.8)
	Instytut Dendrologii PAN
11–12 VI 1992, Zielonka	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Drzewa i krzewy w zmieniającym się środowisku* (Ryc. 11.1.9)
	Katedra Botaniki Leśnej Akademii Rolniczej w Poznaniu
8–9 VI 1994, Lublin	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB (Ryc. 11.1.10)
	Ogród Botaniczny UMCS w Lublinie
3–5 IX 1996, Szczecin	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB (Ryc. 11.1.11)
	Zakład Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni Akademii Rolniczej w Szczecinie
1 VII 1997, Szczecin	Konferencja *Cmentarz Centralny w Szczecinie*
	Zakład Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni Akademii Rolniczej w Szczecinie
7–9 VI 2000, Wirty	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Bioróżnorodność a synantropizacja zbiorowisk leśnych*
	Nadleśnictwo Kaliska
21–22 V 2002, Kórnik	Konferencja *Polskie kolekcje dendrologiczne i ich wykorzystanie*, połączona z jubileuszem 55-lecia pracy prof. dr hab. Władysława Bugały i nadaniem Mu godności honorowego przewodniczącego Sekcji Dendrologicznej
	Instytut Dendrologii PAN, Rada Ogrodów Botanicznych w Polsce
27–28 VI 2004, Olsztyn	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Drzewo w krajobrazie kształtowanym przez człowieka*
	Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
22–24 VI 2006, Zielona Góra	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Bogactwo, różnorodność oraz ochrona dendroflory w parkach i lasach zachodniej Polski*
	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Zielonej Górze; Katedra Botaniki Leśnej Akademii Rolniczej w Poznaniu; Fundacja „Zakłady Kórnickie", Instytut Dendrologii PAN
25–27 VI 2008, Szklarska Poręba	Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Dendrologia w badaniach środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego* (Ryc. 11.1.12–13)
	Nadleśnictwo Szklarska Poręba, Katedra Przyrodniczych Podstaw Leśnictwa Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu; Fundacja „Zakłady Kórnickie", Instytut Dendrologii PAN

[1] Československá Botanická Společnost

Jednym z najważniejszych, ogólnopolskich przedsięwzięć badawczych, jakie realizowano w ramach działalności Sekcji w różnych regionach kraju, była inwentaryzacja wartościowych obiektów dendrologicznych, takich jak parki podworskie, niektóre miejscowości, cmentarze, drzewostany leśne, pojedyncze i grupowe pomniki przyrody itp. Ten, dziś na ogół niedoceniany aspekt aktywności polskich dendrologów nigdy się nie zakończył, a w czasie kilku pierwszych dziesięcioleci powojennych, zaowocował zgromadzeniem niezwykle wartościowej dokumentacji ukazującej walory naukowe, kulturowe i dydaktyczne licznych parków i ogrodów, zwłaszcza w zachodniej części Polski. Znaczna część opracowań na ten temat oraz dotyczących nowych taksonów roślin drzewiastych była publikowana w *Roczniku Sekcji Dendrologicznej*. Zostały one wykorzystane w syntetycznych pracach dotyczących możliwości uprawy wielu obcych gatunków i odmian uprawnych drzew i krzewów na ziemiach polskich. Stały się też bogatym i cennym źródłem wiedzy dla autorów najważniejszych polskich podręczników drzewoznawstwa.

Ryc. 11.1.3. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB i Zjazd Dendrologiczny Polsko-Czechosłowacki *Parki narodowe, ich rola i wykorzystanie,* Białowieża–Olsztyn-Kortowo, 11–16 VII 1974 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.4. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Uprawa krzewów ozdobnych z rodziny wrzosowatych Ericaceae,* 5–7 VI 1981 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.5. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, Konferencja *Uprawa obcych gatunków drzew w lasach oraz zagrożone i ginące rośliny drzewiaste w Polsce,* Laski koło Kępna, 1–3 VI 1984 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.6. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Rola arboretów w introdukcji nowych gatunków i odmian drzew i krzewów,* Rogów, 9–11 VI 1986 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.7. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Flora drzewiasta Karpat Wschodnich i jej przemiany*, Przemyśl–Bolestraszyce, 9–13 VI 1988 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.8. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Stare drzewa, ich pielęgnacja i ochrona* oraz *Nowe gatunki i odmiany drzew i krzewów oraz ich rozmnażanie*, Kórnik, 24–26 V 1990 r. (fot. E. Szubert)

Ryc. 11.1.9. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Drzewa i krzewy w zmieniającym się środowisku*, Zielonka, 11–12 VI 1992 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.10. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, Lublin, 8–9 VI 1994 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.11. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, Szczecin, 3–5 IX 1996 r. (fot. J. Hereźniak)

Ryc. 11.1.12. Uczestnicy sesji terenowej Zjazdu Sekcji Dendrologicznej PTB w Szklarskiej Porębie, Arboretum w Pruhonicach koło Pragi, czerwiec 2008 r. (fot. W. Danielewicz)

W 1955 roku w ramach Sekcji powołano Komisję, której zadaniem było dokonanie rejestracji wybranych obiektów godnych ochrony i zabezpieczenia przed zniszczeniem. W wyniku tej akcji powstały całościowe opracowania dendrologiczne w województwach koszalińskim, szczecińskim i gdańskim, a wojewódzcy konserwatorzy przyrody formalnie ustanowili ochronę arboretów m.in. w Wojsławicach, Przelewicach czy Nietkowie.

Na Zjeździe PTB w Szczecinie w 1958 r., na plenarnym zebraniu Zarządu Głównego podjęto uchwałę zwrócenia się do Polskiej Akademii Nauk oraz Państwowych Gospodarstw Rolnych o roztoczenie opieki nad parkami wiejskimi i podworskimi, którym groziła zagłada.

Na przypomnienie zasługuje aktywność Sekcji na polu naukowej współpracy z organizacjami dendrologicznymi krajów ościennych i Węgier. Warto przytoczyć wspólne zamierzenia zapisane w Rezolucji Międzynarodowego Kongresu Dendrologicznego z 1976 r. Są wśród nich następujące zadania:

– rejestr i dobór asortymentu drzew i krzewów odpowiednich dla miast poszczególnych współpracujących ze sobą krajów, oparte na jednolitych zasadach naukowych;

– opracowanie zasad biologicznej oceny przydatności drzew i krzewów w miastach jako podstawy w ekonomicznym planowaniu;

– zorganizowanie wymiany ozdobnych gatunków i odmian drzew i krzewów wyhodowanych w poszczególnych krajach oraz wymiana doświadczeń w zakresie szkółkarstwa;

– współpraca w zakresie badań nad rozmieszczeniem i ekologią drzew leśnych w ich strefach zasięgu w poszczególnych krajach;

– przygotowanie podstaw dla współpracy w zakresie banku genów drzew i krzewów.

Tak zarysowana tematyka badawcza i działania praktyczne były przedmiotem zainteresowania licznych polskich dendrologów, głównie w ramach pracy zawodowej w instytucjach naukowych i na wyższych uczelniach. Jednostką przez wiele lat zlecającą i koordynującą realizację takich

Ryc. 11.1.13. Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB, konferencja *Dendrologia w badaniach środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego*, Szklarska Poręba, 25–27 VI 2008 r. (fot. E. Jerzak)

badań był Instytut Dendrologii w Kórniku. Wyniki były publikowane m.in. w *Roczniku Sekcji Dendrologicznej* PTB oraz czasopiśmie *Arboretum Kórnickie* (obecnie *Dendrobiology*).

Nie opisano tu szerzej bardzo wielu przedsięwzięć badawczych, aplikacyjnych i popularyzatorskich, których inicjatorami i uczestnikami byli członkowie Sekcji Dendrologicznej. Do takich można zaliczyć m.in. doradztwo w sprawach związanych z urządzaniem zieleni na terenach zurbanizowanych, opracowywanie doborów gatunkowych do różnego rodzaju zadrzewień, opiniowanie zasad postępowania z drzewami pomnikowymi i innymi wartościowymi obiektami dendrologicznymi, nadzór nad niektórymi cennymi kolekcjami drzew i krzewów znajdującymi się na terenach leśnych, udział w projektowaniu ogrodów botanicznych, np. przy siedzibach parków narodowych i nadleśnictw, wydawanie opinii w zakresie ochrony przyrody itp.

11.1.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

Do szczególnie ważnych osiągnięć członków Sekcji Dendrologicznej we wspomnianym okresie należy zaliczyć organizowanie wraz z Ligą Ochrony Przyrody i Katedrą Botaniki Uniwersytetu Łódzkiego regularnie odbywających się w od 1984 r. konkursów dendrologicznych dla młodzieży szkolnej. Początkowo odbyły się one w Łodzi, a od 2000 r. w Częstochowie pt. *Znam drzewa i krzewy*. Pomysłodawcą i wieloletnim przewodniczącym komisji konkursowych był prof. Janusz Hereźniak. Przedsięwzięcie to cieszyło się bardzo dużą popularnością wśród uczniów szkół podstawowych i średnich. Rozbudzało zainteresowania dendrologią, inspirowało do zdobywania wiedzy o drzewach i krzewach, umiejętności ich oznaczania oraz dostrzegania roślin drzewiastych w najbliższym otoczeniu.

Na uwagę zasługują ponadto planowane, lecz tylko częściowo udane i niedokończone lub jedynie zainicjowane, wspólne działania członków Sekcji w zakresie inwentaryzacji oraz ochrony cennych polskich alei czy gromadzenia informacji do bazy danych na temat synantropizacji flory i zbiorowisk leśnych przez introdukcję obcych gatunków drzew i krzewów. Dyskutowano o tym problemie na zjeździe w Wirtach w 2000 r. i zagadnienie to przedstawiono jako wyzwanie dla przyrodników w kolejnym tysiącleciu.

11.1.4. Podsumowanie

Sekcja Dendrologiczna Polskiego Towarzystwa Botanicznego przez wiele lat była najważniejszym w Polsce zrzeszeniem osób zainteresowanych szeroko rozumianą problematyką drzew i krzewów, od biologicznych podstaw wiedzy o tych roślinach, przez ich zastosowanie w różnych celach i warunkach, po ochronę bogactwa i różnorodności dendroflory. W jej działalności uczestniczyli przedstawiciele niemal wszystkich krajowych botanicznych ośrodków naukowych. Byli wśród nich wybitni uczeni o sławie międzynarodowej – mistrzowie dla licznych pokoleń młodych dendrologów. Mimo, że działalność Sekcji poza wydawaniem *Rocznika Dendrologicznego* polegała głównie na odbywaniu co jakiś czas naukowych spotkań zjazdowych, to właśnie one zostaną zapamiętane jako jedne z najważniejszych wydarzeń integrujących środowiska osób związanych zawodowo lub amatorsko z dendrologią. Dorobek Sekcji Dendrologicznej, szczególnie z lat 1951–2008, zasługuje niewątpliwie na wysoką ocenę i osobne, specjalne podsumowanie w formie oddzielnego opracowania nieograniczonego objętością.

Badamy zależności między roślinami a ich środowiskiem. Interesuje nas pochodzenie i rozmieszczenie geograficzne gatunków oraz mechanizmy, dzięki którym mogą one współwystępować, tworząc zbiorowiska roślinne – lasy, łąki, murawy czy torfowiska. Pracujemy głównie w terenie, zajmując się m.in. ochroną rzadkich gatunków rodzimych i zbiorowisk cennych przyrodniczo, a także zwalczaniem obcych roślin inwazyjnych.

Na zdjęciach: w centrum – kompleks roślinności w brzeżnej części koryta Wisły w okolicy Solca (fot. Marek Kucharczyk, mozaika fotografii wykonanych z użyciem drona); z lewej od góry – kwiaty *Ophrys insectifera* (fot. Alina Stachurska-Swakoń), liść *Drosera intermedia* (fot. Marek Kucharczyk); z prawej – drzewostan świetlistej dąbrowy w rezerwacie Łabunie koło Zamościa (fot. Marek Kucharczyk, zdjęcie hemisferyczne). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.2. Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (1951)

Alina Stachurska-Swakoń[1]
Jan Holeksa[2]
Anna Rysiak[3]
Zofia Sotek[4]

[1] Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gronostajowa 3, 30-387 Kraków
e-mail: alina.stachurska-swakon@uj.edu.pl
[2] Wydział Biologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań
e-mail: jan.holeksa@amu.edu.pl
[3] Wydział Biologii i Biotechnologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin
e-mail: anrysiak@poczta.umcs.lublin.pl
[4] Instytut Nauk o Morzu i Środowisku, Uniwersytet Szczeciński
ul. A. Mickiewicza 16, 70-384 Szczecin, e-mail: zofia.sotek@usz.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-02

Stachurska-Swakoń A., Holeksa J., Rysiak A., Sotek Z. (2022). Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (1951). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 402–414.

11.2.1. Powstanie Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej

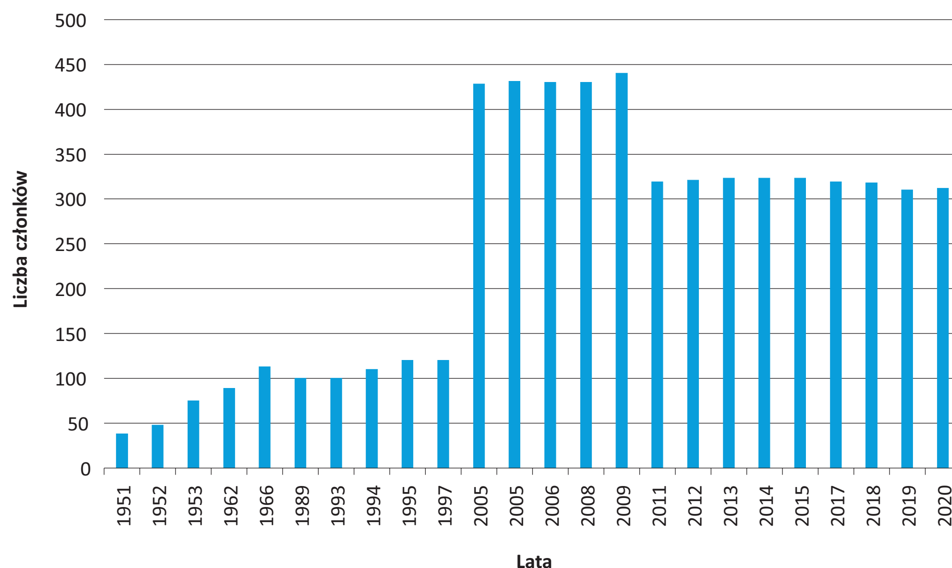
Inicjatywa utworzenia odrębnej sekcji skupiającej badaczy zajmujących się zróżnicowaniem szaty roślinnej pojawiła się pod koniec lat 40-tych (Kornaś, Celiński 1972). Pierwsze spotkania potwierdzające potrzebę integracji środowiska odbyły się w grudniu 1950 roku w Krakowie. W ich następstwie, w dniach 23–24 maja 1951 r. zorganizowano w Instytucie Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie pierwszy ogólnopolski zjazd fitosocjologów, w którym wzięło udział 55 uczestników reprezentujących wszystkie istniejące wtedy oddziały PTB. Podjęto wówczas jednomyślnie rezolucję o potrzebie powołania Sekcji, dla której zaproponowano nazwę Sekcja Ekologii i Socjologii Roślin. W skład tymczasowego Zarządu wchodzili: prof. Bogumił Pawłowski jako przewodniczący, prof. Jan Walas jako wiceprzewodniczący, dr Władysław Matuszkiewicz jako sekretarz i dr Jan Kornaś jako zastępca sekretarza (Tab. 11.2.1). Zjazd ten wytyczył przyszłe kierunki badań fitosocjologicznych w Polsce. Jako najważniejsze uznano wówczas podjęcie szeroko zakrojonych prac nad inwentaryzacją szaty roślinnej Polski, ustalenie jednolitej metodyki oraz opracowanie systematycznego przeglądu zespołów roślinnych Polski. Formalne zatwierdzenie Sekcji miało miejsce 15 września 1951 r. podczas spotkania Zarządu Głównego PTB w Poznaniu. Po 20 latach zmieniono nazwę Sekcji na obecnie obowiązującą.

Tabela 11.2.1. Skład Zarządu Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej od założenia w dniu 15 września 1951 r. do 2022 r.

Lata	Przewodniczący	Członkowie
1951	Bogumił Pawłowski	**W.** Jan Walas; **S.** Władysław Matuszkiewicz, (od XI 1952) Jan Kornaś;
1955		**W.** Jan Kornaś; **Czł.** Władysław Matuszkiewicz, Florian Celiński
1959	Zygmunt Czubiński	**S.** Florian Celiński
1968	Władysław Matuszkiewicz	**S.** Ewa Symonides
1983	Janusz Faliński	**Czł.** Jerzy Fabiszewski, Władysław Matuszkiewicz, Hanna Piotrowska
1987		**S.** Małgorzata Nieckuła; **Czł.** Hanna Piotrowska, Jacek Herbich, Stanisław Cieśliński, Romuald Olaczek, Aleksandra Bujakiewicz, Jan Oświt, Bogdan Jackowiak, Bożenna Czarnecka, Józef Szmeja
1993		**W.** Jan Matuszkiewicz; **S.** Małgorzata Walczak
1995	Anna Kwiatkowska	**W.** Janusz Faliński; **S.** Jan Matuszkiewicz; **Czł.** Krystyna Falińska, Jerzy Solon
2000	Janusz Faliński	
2006	Jan Holeksa	**W.** Jacek Herbich, Ewa Pirożnikow; **S.** Magdalena Żywiec
2010		**W.** Zygmunt Kącki; **S.** Magdalena Żywiec
2016	Gabriela Woźniak	**W.** Zofia Sotek; **S.** Anna Rysiak; **Czł.** Alina Stachurska-Swakoń, Arkadiusz Nowak
2019		**W.** Alina Stachurska-Swakoń; **S.** Anna Rysiak; **Czł.** Zofia Sotek, Jan Holeksa

Czł. – Członkowie; **S.** – Sekretarz; **W.** – Wiceprzewodniczący

W początkowym okresie Sekcja działała w trzech oddziałach: Krakowskim, Poznańskim i Warszawskim. W oddziałach odbywały się zebrania referatowe, a walne zjazdy i warsztaty terenowe (wycieczki naukowe Sekcji) przyczyniały się do wymiany poglądów i rozwoju reprezentowanej dziedziny. Liczba członków sekcji systematycznie wzrastała od 38 w roku założenia do 440 w 2009 r. Po weryfikacji aktywnych członków sekcji w 2011 r. liczba członków wynosiła 319. W 2020 r. zadeklarowanych członków sekcji było 312 (Ryc. 11.2.1).

Ryc. 11.2.1. Liczba członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego deklarująca przynależność do Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej

11.2.2. Działalność naukowa

W dniach 16–17 września 1951 roku podczas Zjazdu PTB w Poznaniu miało miejsce drugie walne zebranie członków Sekcji, podczas którego zatwierdzono skład Zarządu zaproponowany wcześniej w Krakowie. Na walnym zebraniu Sekcji rozpoczęto dyskusję dotyczącą teoretycznych i metodycznych podstaw fitosocjologii oraz praktycznej przydatności uzyskiwanych wyników, która była później kontynuowana. Nawiązano także bliską współpracę z Wydziałem II Nauk Biologicznych PAN przy ustalaniu kierunków rozwoju polskiej fitosocjologii. Żywe debaty teoretyczno-metodyczne toczyły się podczas trzeciego zjazdu Sekcji w Białowieży w 1952 r., a także podczas dwóch konferencji w 1953 r. Pierwsza z nich, zorganizowana przez Sekcję Ekologii i Socjologii Roślin PTB odbyła się w Krakowie w dniach 22–23 maja i była poświęcona stosowaniu i użyteczności metod fitosocjologicznych w praktycznym wykorzystaniu. O jej znaczeniu i potrzebie świadczy duża liczba uczestników – 136, wśród których znajdowali się także specjaliści z zakresu leśnictwa, łąkarstwa i rolnictwa oraz przedstawiciele zainteresowanych instytucji. Jak potrzebne i oczekiwane było to spotkanie świadczy też wielogodzinna dyskusja, która miała miejsce po częściach referatowych (Kornaś 1953a). Konferencja ta ukazała z jednej strony wartość osiągnięć polskiej fitosocjologii, z drugiej zaś jej braki, m.in. w zakresie badań siedliskowych i sukcesyjnych. Druga konferencja odbyła się w maju i czerwcu 1953 r. i poświęcona była typologii leśnej. Miała charakter trzydniowych dyskusji terenowych, konfrontacji spojrzeń fitosocjologów, typologów i gleboznawców na zbiorowiska leśne w dwóch odległych regionach Polski. Zorganizowana została przy współpracy Sekcji (Kornaś 1953b). Obie konferencje przyczyniły się do wzrostu zainteresowań badaniami ekologicznymi, zwłaszcza w zakresie analizy warunków siedliskowych i wzajemnych powiązań między komponentami zbiorowisk. Ich następstwem były intensywne prace nad poznaniem szaty roślinnej Polski, a także praktyczne wykorzystanie wyników fitosocjologii.

Do Zjazdu PTB w Zakopanem w 1956 r. Sekcja organizowała podczas zjazdów odrębne zebrania i wycieczki. W kolejnych latach zaniechano takiej praktyki, chociaż tematyka fitosocjologiczna była nadal przedstawiana podczas referatów i wycieczek. Sekcja realizowała też postulat ścisłej współpracy z przedstawicielami nauk stosowanych do roku 1954, kiedy w PAN powstała komisja do spraw Typologii Leśnej, w skład której weszli reprezentanci Sekcji: prof. B. Pawłowski, dr W. Matuszkiewicz, dr A. Medwecka-Kornaś. Komisja zainicjowała szereg wspólnych badań fitosocjologiczno-typologicznych w różnych regionach Polski. W tych działaniach, naradach, konferencjach

i pracach jednostek kierowanych przez prof. W. Matuszkiewicza brali czynny udział członkowie Sekcji. Wśród ważnych inicjatyw należy wymienić konferencję w sprawie podziału Polski na dzielnice geobotaniczne zorganizowaną przez Zakład Botaniki PAN i Katedrę Systematyki i Geografii Roślin UJ, która odbyła się 2 kwietnia 1955 r. w Krakowie czy kurs metodyki badań fitosocjologicznych, który odbył się również w Krakowie w dniach 5–14 września 1955 r. (Piotrowska 1956). Zorganizowana przez Sekcję w Oddziale Krakowskim PTB dyskusja na temat chwastów segetalnych w 1959 r. zapoczątkowała współpracę ze specjalistami nauk rolniczych (Kornaś, Celiński 1972).

Ogromnym osiągnięciem członków Sekcji Ekologii i Socjologii Roślin z ośrodka krakowskiego było zbiorowe dzieło *Szata roślinna Polski* (red. W. Szafer), której pierwsze wydanie ukazało się w 1959 r. (Warszawa, PWN). Było ono podsumowaniem dotychczasowych osiągnięć polskiej botaniki i wytyczało kierunki dalszego jej rozwoju. Do dziś ta monografia, tj. jej wydanie z 1977 r., pozostaje źródłem informacji i inspiracji.

W 1959 roku podczas Zjazdu PTB w Olsztynie nastąpiła zmiana Zarządu Sekcji: jej przewodniczącym został prof. Zygmunt Czubiński z ośrodka poznańskiego, a sekretarzem dr Florian Celiński. Lata 60. ubiegłego wieku charakteryzowały się intensywną pracą członków Sekcji realizowaną w licznych publikacjach i referatach wygłaszanych na posiedzeniach Sekcji w oddziałach. Sekcja działała wówczas w ośmiu oddziałach: Krakowskim, Poznańskim, Warszawskim, Gdańskim, Łódzkim, Lubelskim, Toruńskim i Wrocławskim. W tym czasie do roku 1963 opublikowano ponad 1000 pozycji bibliograficznych z zakresu fitosocjologii ogólnej i stosowanej oraz ekologii roślin (Kornaś, Celiński 1972).

W późniejszych latach członkowie Sekcji realizowali badania w zakresie struktury, dynamiki i sukcesji zbiorowisk roślinnych oraz ekologii roślin. Brali czynny udział w pracach inwentaryzacyjnych istniejących i projektowanych obszarów chronionych. W ogromny sposób przyczynili się do stworzenia sieci obszarów chronionych w Polsce oraz brali udział w wypracowaniu podstaw racjonalnego gospodarowania obszarami chronionymi. Obraz zakresu zainteresowań członków przedstawia artykuł poświęcony podsumowaniu okresu dziesięciolecia (1955–1964) działalności Sekcji Ekologii i Fitosocjologii Warszawskiego Oddziału PTB (Zimny 1965).

W roku 1968 nastąpiła zmiana zarządu Sekcji. Jej przewodniczącym został prof. Władysław Matuszkiewicz, który pełnił tę funkcję do roku 1983.

Na Zjeździe PTB w 1971 roku w Szczecinie przyjęto nową nazwę Sekcji: Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej. Zmiana nazwy i poszerzenie zakresu działania Sekcji były konsekwencją rozwoju problematyki nauki o szacie roślinnej oraz działań członków na rzecz ochrony przyrody zarówno w sferze badań, jak i ich praktycznego wykorzystania oraz popularyzacji naukowych podstaw ochrony szaty roślinnej (Faliński 1986). Działalność Sekcji opierała się wówczas na inicjatywach jej przewodniczącego prof. Władysława Matuszkiewicza i często była przedłużeniem działań Zakładu Ekologii Roślin i Fitosocjologii Stosowanej UW. W zebraniach i seminariach Sekcji, które odbywały się w Warszawie, uczestniczyło wielu członków również z młodych ośrodków naukowych w Polsce. W latach 1971–1985 wygłoszono ok. 80 referatów, których tematyka obejmowała m.in. zagadnienia struktury i dynamiki zbiorowisk roślinnych, oddziaływania człowieka na szatę roślinną, podstaw naukowych ochrony szaty roślinnej, a także problematykę ekologii roślin. Przedstawiane referaty były często próbami syntezy dokonań naukowych oraz prezentacją koncepcji nowych zamierzeń. Spotkania te były platformą wymiany myśli i inspiracją do nowych badań. Z tego okresu pochodzi inicjatywa przygotowania map roślinności Polski. W rezultacie zaangażowania geobotaników i wieloletnich prac zespołowych powstała mapa potencjalnej roślinności naturalnej Polski w skali 1:300 000 wydrukowana w 12 arkuszach i wydana w 1995 r. (Matuszkiewicz i in. 1995). Obecnie mapa w wersji pochodnej dostępna jest na stronie internetowej Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (Matuszkiewicz 2008).

Bardzo ważną inicjatywą członków Sekcji był apel w sprawie ochrony przyrody zgłoszony na 45. Zjeździe PTB w 1980 r., wynikający z troski geobotaników o stan szaty roślinnej i niewystarczający w stosunku do zagrożeń system ochrony przyrody w Polsce. W jego rezultacie zostało

Ryc. 11.2.2. II Terenowe Seminarium Geobotaniczne, Białowieża, 3–11 X 1984 r. Uczestnicy Seminarium (u góry pierwszy z prawej prof. Janusz B. Faliński) (**A**). Zbieranie danych i opracowywanie wyników prac terenowych (**B**, **C**) (fot. M. Kucharczyk)

przygotowane i przesłane do władz państwowych „Stanowisko Polskiego Towarzystwa Botanicznego wobec aktualnych spraw ochrony przyrody w Polsce" zawierające analizę stanu ochrony przyrody oraz konstruktywne propozycje zmian w ówczesnym systemie ochrony (*Wiadomości Botaniczne* 1981, 4). Do władz państwowych została także przesłana „Rezolucja w sprawie ochrony przyrody" zawierająca m.in. uwagi do projektu nowej ustawy o ochronie przyrody przygotowana i podpisana w dużej mierze przez członków Sekcji podczas seminarium w Burzeninie w 1980 r. (*Wiadomości Botaniczne* 1981, 4).

W 1983 r. przewodniczącym Sekcji został prof. Janusz B. Faliński, który wprowadził nową formę działalności Sekcji pod nazwą „terenowych seminariów geobotanicznych" (Ryc. 11.2.2). Ich pierwotnym celem było „permanentne dokształcanie młodych geobotaników ze wszystkich ośrodków w zakresie koncepcji metodyki i organizacji badań polowych" (Faliński 1986). Cieszyły się one ogromnym zainteresowaniem nie tylko młodych adeptów (Obidziński, Adamowski 2005; Mirek i in. 2013). Pierwsze seminarium terenowe miało miejsce w Wólce nad Bugiem k. Siemiatycz. Podczas 5-dniowego spotkania odbywały się zarówno zajęcia praktyczne, jak i wykłady. Wśród osób prowadzących byli m.in. doc. dr hab. Krystyna Falińska, prof. Hanna Piotrowska, prof. Romuald Olaczek, prof. Jan Kornaś (Kurowski 1985).

Jednocześnie w Warszawie odbywały się seminaria stacjonarne, w których uczestniczyli badacze z różnych ośrodków naukowych w kraju. Spotkania Sekcji, zarówno stacjonarne, jak i wyjazdowe, odgrywały ogromną rolę w rozwijaniu badań geobotanicznych. W pierwszym roku działania Sekcji pod kierunkiem prof. J.B. Falińskiego odbyło się 6 seminariów ogólnopolskich w Warszawie, które gromadziły średnio 85–95 osób z różnych ośrodków w Polsce. W kolejnych latach seminaria terenowe odbywały się w Białowieskiej Stacji Geobotanicznej (Czarnecka, Kucharczyk 1987), Krutyni k. Rucianego (Czarnecka 1988), Słowińskim Parku Narodowym (Czarnecka 1990).

Tabela 11.2.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej

Data i miejsce	Tytuł przedsięwzięcia/ Współorganizatorzy	Liczba u./ref.
29–30 VIII 1952, Białowieża	III Zjazd Sekcji	–/5
22–23 V 1953, Kraków	Konferencja *Stosowalność metod socjologii roślin przy opracowywaniu zagadnień szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej, ustalonych przez PAN*	136/8
1953, Białowieża	Konferencja naukowa	
24 V 1953, Rabsztyn	Konferencja naukowa *Typologia Leśna*/ PNTL, PTG	
19–21 VI 1953, Szczecinek	Konferencja naukowa *Typologia Leśna*/ PNTL, PTG	
1962	Zebrania sekcji	–/22
1966	Zebrania sekcji	–/19
1967	Zebrania sekcji	–/35
1969	Zebrania sekcji	–/14
1971	Zebrania sekcji	–/7
12 IV 1979, Warszawa	**SG.** *Badania polskich geobotaników na Spitzbergenie* (dr hab. J. Fabiszewski)	16/1
4 V 1979, Warszawa	**SG.** *Projekt opracowania mapy roślinności Europy* (prof. dr W. Matuszkiewicz)	23/1
18 V 1979, Warszawa	**SG.** *Synantropizacja roślinności jezior* (dr M. Rejewski)	21/1
7 VI 1979, Warszawa	**SG.** *Wykorzystanie przeglądowej mapy potencjalnej roślinności naturalnej jako podstawy regionalizacji geobotanicznej na przykładzie Lubelszczyzny* (dr J. Plit)	11/1
21 VI 1979, Warszawa	**SG.** *Szata roślinna subarktycznej strefy Laponii* (prof. M. Jasnowski)	25/1
27 IX 1979, Warszawa	**SG.** *Badania roślinności w górach Hohes Rhön i ich wykorzystanie w zagadnieniach ochrony środowiska* (dr U. Böhn)	12/1
30 IX 1979, Warszawa	**SG.** *Zarastanie gleb piaszczystych* (dr Z. Głowacki)	12/1
26 X 1979, Warszawa	**SG.** *Wstępna analiza geograficzna zbiorowisk roślinnych Polski* (prof. W. Matuszkiewicz)	64/1
24–28 VI 1984, Wólka nad Bugiem	I Terenowe **SG.** *Prezentacja najnowszych metod badań terenowych w geobotanice*/ BSG UW	78/–
I 1984, Warszawa	**SG.** *Demografia populacji roślin w toku sukcesji regeneracyjnej od zbiorowiska łąkowego do zbiorowiska leśnego* (dr hab. K. Falińska)/ BSG UW	95/1
II 1984, Warszawa	**SG.** *Stosunki geobotaniczne doliny Biebrzy* (dr hab. A. Pałczyński)/ BSG UW	95/1
III 1984, Warszawa	**SG.** *Flora Warszawy i jej przemiany w ciągu ostatnich 150 lat* (dr B. Sudnik-Wójcikowska)/ BSG UW	95/1
IV 1984, Warszawa	**SG.** *Amplituda autekolologiczna i synekologiczna roślin* (prof. J. Fabiszewski)/ BSG UW	95/1
X 1984, Warszawa	**SG.** *Fitosocjologia po Braun-Blanquecie i Tüxenie* (prof. A. Medwecka-Kornaś, prof. W. Matuszkiewicz)/ BSG UW	95/1
XI 1984, Warszawa	**SG.** *Teledetekcja, czyli zdalne pozyskiwanie informacji o środowisku przyrodniczym* (prof. A. Ciołkosz)/ BSG UW	95
12 I 1985, Warszawa	**SG.** *Ekologiczne liczby wskaźnikowe* (dr K. Zarzycki)/ BSG UW	100
13 II 1985, Warszawa	**SG.** *Dynamika roślinności stepowej – rezultaty badań w Mongolii w ramach ekspedycji naukowej „Transmongolia 79”* (dr E.M. Roo i prof. J.M. Matuszkiewicz)/ BSG UW	100
13 IV 1985, Warszawa	**SG.** *Światowy program ochrony szaty roślinnej* (prof. R. Olaczek)/ BSG UW	100
11 V 1985, Warszawa	**SG.** *Zastosowanie niekonwencjonalnych metod w badaniach i programowaniu zmian roślinności* (dr J. Herbich, dr M. Herbichowa, dr P. Herbich)/ BSG UW	100
3–11 X 1985, Białowieża	II Terenowe **SG.** *Naukowa systematyka gleb, metodyka prac terenowych i ekoklimat*/ BSG UW	25/6
11 I 1986, Warszawa	**SG.** *Lista zagrożonych zbiorowisk roślinnych Polski* (prof. H. Piotrowska)/ BSG UW	
15 II 1986, Warszawa	**SG.** *Ekolog w roli eksperta* (prof. J.B. Faliński, prof. R. Andrzejewski, prof. J. Kondracki i in.)/ BSG UW	
22 III 1986, Warszawa	**SG.** *Struktura i dynamika populacji stroiczki (Lobelia dortmana L.)* (dr J. Szmeja)/ BSG UW	

Tabela 11.2.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (cd.)

Data i miejsce	Tytuł przedsięwzięcia/ Współorganizatorzy	Liczba u./ref.
26 IV 1986, Warszawa	**SG.** *Fitoindykacja i jej zastosowanie w ochronie środowiska* (prof. J. Fabiszewski)/ BSG UW	
8 XI 1986, Warszawa	XV[*] **SG.** Dyskusja nad monografią PWN – *Populacje roślin i zwierząt*/ BSG UW	–/8
6 XII 1986, Warszawa	**SG.** *Rola roślin zarodnikowych w zbiorowiskach roślin wyższych i ich genezie, strukturze, dynamice i funkcji*/ BSG UW	
17 I 1987, Warszawa	**SG.** *Rola roślin zarodnikowych w zbiorowiskach roślin wyższych i ich genezie, strukturze, dynamice i funkcji*/ BSG UW	
21 II 1987, Warszawa	XVIII **SG.** *Dialog ekologa z komputerem*/ BSG UW	–/5
21 III 1987, Warszawa	XIX **SG.** *Eksperyment w badaniach ekologicznych*/ BSG UW	
11 IV 1987, Warszawa	XX **SG.** *Co geobotanik o historii szaty roślinnej wiedzieć powinien* (doc. dr M. Ralska-Jasiewiczowa)/ BSG UW	–/1
30 VIII–5 IX 1987, Krutynia	III Letnia Szkoła Geobotaniki *Samodzielne formułowanie problemu badawczego i programu jego rozwiązania*/ BSG UW	39/10
28 XI 1987, Warszawa	XXI **SG.** *Zbiorowiska zaroślowe Wielkopolski* (dr M. Wojterska)/ BSG UW	–/1
19 XII 1987, Warszawa	XXII **SG.** *Roślinność Puszczy Rominckiej i jej uwarunkowania środowiskowe* (dr W. Kwiatkowski)/ BSG UW	–/1
16 I 1988, Warszawa	XXIII **SG.** *Dynamika synantropizacji flory Poznania jako rezultat antropogenicznych zmian w ekosystemach dużego miasta* (dr B. Jackowiak)/ BSG UW	50–75/1
20 II 1988, Warszawa	XXIV **SG.** *Reakcja populacji Maianthemum bifolium (L.) F.W. Schmidt na zróżnicowane warunki panujące w ekosystemach leśnych i strefach przejścia* (dr B. Czarnecka)/ BSG UW	50–75/1
19 III 1988, Warszawa	XXV **SG.** *Wpływ antropopresji na roślinność litoralu jezior w krajobrazie rolniczym południowych Kujaw* (dr L. Samosiej)/ BSG UW	50–75/1
16 IV 1988, Warszawa	XXVI **SG.** *Generalna dyskusja nad modelem rozprawy doktorskiej w geobotanice*/ BSG UW	24/11
14 I 1989, Warszawa	**SG.** *Znajomość ekologii i biologii populacji gatunków zagrożonych jako podstawa ich czynnej ochrony* (mgr M. Jankowska-Błaszczuk, mgr H. Andrzejewski, prof. R. Olaczek)/ BSG UW	50–90/3
18 II 1989, Warszawa	**SG.** *Dziedzictwo przyrody i kultury oraz rodzimy krajobraz jako elementy strategii ochrony przyrody* (prof. R. Olaczek, dr J. Herbich, prof. J. Ćmak, prof. E. Ćwikliński, dr J. Borysiak, doc. S. Balcerkiewicz)/ BSG UW	50–90/6
1 IV 1989, Warszawa	XXIX **SG.** *Czynna ochrona ekosystemów* (doc. S. Michalik, dr J. Herbich)/ BSG UW	50–90/2
29 IV 1989, Warszawa	XXX **SG.** *Badania naukowe w parkach narodowych i rezerwatach i ich znaczenie dla postępu wiedzy i realizacji ochrony przyrody* (dr J. Holeksa, doc. A. Bujakiewicz, prof. H. Piotrowska, prof. J.B. Faliński)/ BSG UW	50–90/5
11–15 IX 1989, Gardna Wielka, Słowiński PN	IV Letnia Szkoła Geobotaniki *Koncepcja i metodyka badań biologii rozwojowej roślin na przykładzie nadmorskich psammofitów*/ UG; Dyrekcja Słowińskiego PN	21/9
16 XII 1989, Warszawa	**SG.** *Mapy potencjalnej roślinności Polski i Europy – koncepcja, realizacja, zastosowanie* (prof. W. Matuszkiewicz)/ BSG UW	–/1
13 I 1990, Warszawa	XXXII **SG.** *Problematyka geobotaniczna w Atlasie rozmieszczenia roślin naczyniowych* w Polsce (dr M. Zając, doc. A. Zając)/ BSG UW	–/1
24 II 1990, Warszawa	XXXIII **SG.** *Zastosowania map geobotanicznych w planowaniu przestrzennym, ochronie przyrody i prognozowaniu zmian w środowisku*/ BSG UW	–/3
31 III 1990, Warszawa	XXIV **SG.** *Prezentacja i interpretacja kartograficzna zjawisk ekologicznych* (prof. J.B. Faliński)/ BSG UW	–/1
8–12 IV 1990, Warszawa	XXXIII Międzynarodowe Sympozjum IAVS *Vegetation processes as subject of geobotanical map*/ BSG UW; KB PAN, International Association for Vegetation Science, KE PAN	142/50
19 I 1991, Warszawa	XXXV **SG.** *Potrzeby polskiej geobotaniki w zakresie podręcznika, monografii problemowej i książki pomocniczej*/ BSG UW	70
15–16 III 1991, Warszawa	Sympozjum Naukowe *Polskie badania geobotaniczne poza granicami kraju*/ BSG UW	100/26

Tabela 11.2.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (cd.)

Data i miejsce	Tytuł przedsięwzięcia/ Współorganizatorzy	Liczba u./ref.
VI 1991, Warszawa	**SG.** Omówienie wyników realizacji tematu: *Rola roślin zarodnikowych w strukturze i funkcjonowaniu układów ekologicznych wyzwolonych spod długotrwałej presji antropogenicznej w latach 1987–1991*/ BSG UW	b.d.
29 II 1992, Warszawa	XXXVII **SG**. *Pierwotność przyrody. Pojęcie pierwotności i ostoje pierwotnej przyrody we współczesnym krajobrazie w świetle nauki i potocznych wyobrażeń*/ BSG UW	–/10
26 II 1993, Warszawa	XXXIX **SG.** *Koncepcja podręcznika akademickiego ekologia roślin*/ BSG UW	b.d.
27 II 1993, Warszawa	XL **SG.** *Stacjonarne badania ekologiczne w studiach nad dynamiką populacji roślinnych, roślinności i krajobrazów roślinnych*/ BSG UW	70/8
3 IV 1993, Warszawa	XLI **SG.** *Stacjonarne badania ekologiczne w studiach nad dynamiką populacji roślinnych, roślinności i krajobrazów roślinnych. Czas i przestrzeń w badaniach ekologicznych*/ BSG UW	70
29 I 1994, Warszawa	XLII **SG.** *Podstawy i formy popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej. Książka, plakat, odczyt, wystawa i samokształcenie jako formy popularyzacji*/ BSG UW	b.d.
18–19 II 1994, Łódź	XLIII **SG.** *Podstawy i formy popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej. Film i fotografia jako formy popularyzacji szaty roślinnej*/ BSG UW; UŁ	100
19–20 V 1994, Poznań–Kórnik, Wielkopolski PN	XLIV i XLV **SG.** *Ścieżki przyrodnicze jako forma popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej. Rola arboretów i ogrodów botanicznych w popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej*/ UAM; Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku, OB UAM	80–100
12–17 IX 1994, Toruń	VI Letnia Szkoła Geobotaniki oraz XLVI **SG.** *Metody numeryczne w badaniu struktury i funkcjonowaniu szaty roślinnej*/ UMK, Pełnomocnik Rektora UMK ds. Komputeryzacji, WFOŚ Toruń	b.d.
28 I 1995, Warszawa	XLVII **SG.** *Dziedzictwo i przyszłość geobotaniki. Związek z geobotaniką światową i ważniejsze osiągnięcia*/ BSG UW	b.d.
11 III 1995, Warszawa	XLVIII **SG.** *Dziedzictwo i przyszłość geobotaniki. Co to jest ekologia stosowana i jakie z niej mogą wynikać korzyści poznawcze?*/ BSG UW	b.d.
8 IV 1995, Warszawa	XLIX **SG.** *Dziedzictwo i przyszłość geobotaniki. Wizja przyszłości geobotaniki w wyobraźni doświadczonych i początkujących badaczy*/ BSG UW	b.d.
26 VI–1 VII 1995, Kraków	L Specjalne **SG.** *W ramach 50. Zjazdu PTB. Dziedzictwo i przyszłość geobotaniki. Mapa jako forma dokumentu syntezy w geobotanice*/ BSG UW	–/9
22 III 1997, Warszawa	LIV **SG.** *Poznać różnorodność geobotaniczną i co dalej?*/ BSG UW	200
12 IV 1997, Warszawa	LV Seminarium *Efektywność badań hydrobiologicznych, czyli z jakimi problemami styka się geobotanik wchodząc z lądu do wody*/ BSG UW	b.d.
16 II 2002, Warszawa	**SG.** *Aktualne kierunki i perspektywy badań w geobotanice*/ BSG UW	62
20 IV 2002, Warszawa	**SG.** *Rodzaje materiałów teledetekcyjnych i możliwości ich interpretacji w naukach o środowisku* (prof. J. Olędzki)/ BSG UW	34/1
9–11 II 2006, Białowieża	33. **BSG.** Warsztaty – *Rola wzajemnych relacji roślin i zwierząt w kształtowaniu roślinności*/ BSG UW	27
21 X 2006, Warszawa	**SG.** *Profesor Józef Paczoski i Jego dzieło*	47
16–18 XI 2006, Białowieża	34. **BSG.** Warsztaty *Dynamika roślinności w bezwzględnej skali czasu*/ BSG UW	36/8
12 V 2007, Warszawa	**SG.** *Geobotaniczne podstawy ochrony szaty roślinnej*/ BSG UW	52/5
8 V 2007, Katowice	35. **BSG.** gościnnie w Katowicach/ UŚ	20/4
15–17 XI 2007, Białowieża	36. **BSG.** *Struktura przestrzenna w zbiorowiskach roślinnych i zjawiska z nią związane*/ BSG UW; IB PAN	46/12
9 V 2008, Wrocław	Ogólnopolskie seminarium *Antropogeniczne przemiany szaty roślinnej – kierunki i perspektywy badań*/ Oddział Wrocławski PTB, Instytut Biologii Roślin UWr	67/4
16–18 VI 2008, Suwalszczyzna	Wycieczka geobotaniczna *Szata roślinna Suwalszczyzny*	31/–
18–20. XI 2008, Białowieża	37. **BSG.** *Wykorzystanie dawnych zdjęć fitosocjologicznych i innych opisów roślinności w badaniach nad jej przemianami*/ Oddział Białostocki PTB	60/10
15–25 VII 2009, Zakopane–Kraków	Terenowa sesja naukowa *Flora i roślinność Tatr* dla Société Botanique de France/ Oddział Gdański PTB, UG, IB PAN, Société Botanique de France	53/–

Tabela 11.2.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (cd.)

Data i miejsce	Tytuł przedsięwzięcia/ Współorganizatorzy	Liczba u./ref.
27–29 XI 2009, Białowieża	38. Białowieskie **SG.** *Jak badać zjawiska przyrodnicze, aby poznawać mechanizmy kształtujące roślinność*/ BSG UW; IB PAN	92/17
24–30 V 2010, Zawoja	Naukowe warsztaty terenowe w Babiogórskim Parku Narodowym *Ekologia roślin – od pomysłu do końcowych wniosków*/ BSG UW; IB PAN	14/12
16–18 XI 2010, Białowieża	39. Białowieskie **SG.** *Od florystyki do ekologii roślin, czyli jak z dobrym pożytkiem dla ekologii wykorzystać doskonałą znajomość roślin przez polskich botaników*/ BSG UW; IB PAN	96/16
23–28 V 2011, Zawoja	Naukowe warsztaty terenowe w Babiogórskim Parku Narodowym *Ekologia roślin – od pomysłu do końcowych wniosków*/ BSG UW; IB PAN	17/12
15–17 XI 2011, Białowieża	40. **BSG.** *Meta-analiza danych i jej wykorzystanie w geobotanice i ekologii roślin*/ BSG UW; IB PAN	70/17
14–16 XI 2012, Białowieża	41. **BSG.** *Badania z zakresu geobotaniki i ekologii roślin prowadzone w oparciu o powtarzalne obserwacje znakowanych obiektów lub na stałych powierzchniach badawczych*/ BSG UW; IB PAN	60/12
13–15 XI 2013, Białowieża	42. **BSG.** *W stronę ekologii ewolucyjnej roślin* BSG UW; IB PAN; UAM	60/12
19–21 XI 2014, Białowieża	43. **BSG.** *Dynamika układów ekologicznych*/ BSG UW; IB PAN; Zakład Ekologii Roślin i Ochrony Środowiska UAM	66/18
4–6 XI 2015, Białowieża	44. **BSG.** *Eksperyment w badaniach nad roślinnością*/ BSG UW; IB PAN; UAM	b.d.
16–18 XI 2016, Białowieża	45. **BSG.** *Co nowego w fitosocjologii*/ BSG UW; IB PAN	63/11
19 V 2017, Katowice	Konferencja *Aktualne Problemy Ochrony Środowiska*/ UŚ, Komisja Ochrony Środowiska i Gospodarki Odpadami PAN o/Katowice	133/6
4–6 IX 2017, Lublin	Warsztaty GIS dla Botaników *Podstawy teoretyczne, źródła danych przestrzennych oraz sposoby zastosowania metod geoinformacyjnych; praktyczne zajęcia komputerowe*/ UMCS; Oddział Lubelski PTB; UAM w Poznaniu	38/3
25–27 X 2017, Białowieża–Białoruś	46. **BSG.** *Podobieństwa i różnice w podejściu do zarządzania ekosystemami leśnymi i ochrony przyrody w polskiej i białoruskiej części Puszczy Białowieskiej*/ BSG UW; IB PAN; UAM	50/9
4–16 XI 2018, Białowieża	47. **BSG.** *Ocieplenie klimatu a reakcje populacji i gatunków roślin, fitocenoz i ekosystemów*/ BSG UW; IB PAN; UAM	45/12
13–15 XI 2019, Białowieża	48. **BSG.** *Etyka i popularyzacja biologicznych badań naukowych*/ BSG UW; IB PAN; UAM	22/10

[*] Numeracja z zachowanego zawiadomienia o seminarium (archiwum PTB)
(B)SG. – (Białowieskie) Seminarium Geobotaniczne; **BSG.** UW – Białowieska Stacja Geobotaniczna UW; IB PAN – Instytut Botaniki PAN; KB PAN – Komitet Botaniki Polskiej Akademii Nauk; KE PAN – Komitet Ekologii PAN; OB UAM – Ogród Botaniczny UAM; PNTL – Polskie Naukowe Towarzystwo Leśne; PTG – Polskie Towarzystwo Gleboznawcze
b.d. – brak danych

W 1994 r. Sekcja rozpoczęła cykl spotkań seminaryjnych poświęconych podstawom i formom popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej (Tumidajowicz 1994; Woziwoda 1994). Z tego cyklu odbyły się 4 seminaria dotyczące różnych form popularyzacji – od książki i plakatu poprzez metody audiowizualne i ścieżki przyrodnicze. Seminaria te odbywały się kolejno w Warszawie, Łodzi, Poznaniu i spotkały się z bardzo dużym zainteresowaniem.

Z inicjatywy Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej oraz Sekcji Briologicznej, Lichenologicznej i Mykologicznej w latach 1987–1997 prowadzono w Puszczy Białowieskiej szeroko zakrojone badania w projekcie CRYPTO: *Rola roślin zarodnikowych w strukturze zbiorowisk leśnych*. Inicjatorem i koordynatorem tego ważnego projektu był prof. J.B. Faliński, a jego synteza składa się z 4 wydanych tomów, w tym Atlasu Ekologicznego (Faliński, Mułenko 1995, 1996, 1997). Projekt wniósł m.in. wiedzę o gatunkach nowych dla nauki i flory polskiej.

E

W latach 1994–1995 Sekcja wydawała wewnętrzny biuletyn pt. *Najnowsze wiadomości geobotaniczne*.

Prof. Janusz B. Faliński był przewodniczącym Sekcji do 2004 roku z wyjątkiem okresu 1995–1999, gdy tę funkcję pełniła dr Anna Kwiatkowska. Podczas jego przewodniczenia seminaria geobotaniczne były organizowane kilka razy do roku i zawsze gromadziły grono geobotaników z całej Polski. Tematy seminariów odpowiadały na aktualne potrzeby środowiska naukowego (Stachurska-Swakoń 1999, 2000, 2001, 2002, 2004a, 2004b). Część tych spotkań została udokumentowana w specjalnej serii *Phytocoenosis* zatytułowanej *Seminarium Geobotanicum.* W latach 1991–2005 ukazało się 11 tomów *Phytocoenosis* w serii *Seminarium Geobotanicum*. Pierwszym z nich był *Phytocoenosis* N.S. 3, 1991, *Seminarium Geobotanicum 1: Dynamika roślinności i populacji roślinnych*, a ostatnim: *Phytocoenosis* N.S. 17, 2005: *Seminarium Geobotanicum 11: Seminaria nadobowiązkowe: wspomnienia o profesorze Januszu Bogdanie Falińskim przez wdzięcznych uczniów spisane*.

Od roku 2006, kiedy przewodniczącym sekcji został prof. Jan Holeksa seminaria Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej odbywały się corocznie, głównie w Białowieży pod nazwą Białowieskie Seminaria Geobotaniczne. Do roku 2019 odbyło się w Białowieży 48 seminariów (Tab. 11.2.2).

11.2.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

W ciągu ostatnich 35 lat (od 1986 r.) Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej zorganizowała 94 spotkania naukowe o różnym charakterze. Jednym z najważniejszych wydarzeń, w organizacji którego wzięła też udział Sekcja Geobotaniki, było międzynarodowe sympozjum IAVS w 1990 r. na temat kartografii geobotanicznej. Referaty i postery zaprezentowane na nim zostały opublikowane w osobnym zeszycie czasopisma *Phytocoenosis* (Faliński 1990).

Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej była też współorganizatorem krajowego sympozjum poświęconego *Polskim badaniom geobotanicznym poza granicami kraju*. Miało ono miejsce w Warszawie, w dniach 15–16 marca 1991 r.

W omawianym czasie odbyło się kilkadziesiąt jednodniowych seminariów naukowych w Warszawie, każdorazowo z udziałem kilkudziesięciu członków Sekcji. Ich tematyka obejmowała zagadnienia z zakresu ekologii roślin, fitoindykacji, fitosocjologii, ochrony przyrody i w szczególności ochrony szaty roślinnej. Część spotkań poświęcono metodologii badań naukowych oraz szczegółowym metodom stosowanym w badaniach geobotanicznych. Efektem przynajmniej jednego z tych spotkań jest zapis dyskusji na temat pierwotności przyrody opublikowany w czasopiśmie *Phytocoenosis* w 1993 r. (Faliński 1993).

Sporo miejsca w działalności Sekcji zajmował rozwój naukowy młodego pokolenia geobotaników. Służyło temu m.in. sześć kilkudniowych spotkań określanych mianem *Letniej Szkoły Geobotanicznej*, które miały miejsce w różnych regionach Polski: w Wólce nad Bugiem, Białowieży, Krutyni na Mazurach, Słowińskim Parku Narodowym i Toruniu. Podobny, szkoleniowy charakter miały tygodniowe warsztaty dwukrotnie zorganizowane w Babiogórskim Parku Narodowym, na które zapraszano po kilkunastu doktorantów z całej Polski.

Od lat 80. XX wieku profesorowie Janusz Faliński i Krystyna Falińska zapraszali corocznie do Białowieży młodych geobotaników. Spotkania te zostały przez ich uczestników określone

←

Ryc. 11.2.3. Sesje terenowe uczestników Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej podczas Zjazdów PTB: Jeziorka Kozie, Bory Tucholskie, 10 IX 2004 r. (**A**, **B**) (fot. Z. Wilczek); Park Narodowy Jasmund, Rugia, 7–8 IX 2007 r. (**C**) (fot. H. Ratyńska); Górecko Kościelne, 1 VII 2016 r. (**D**) (fot. A. Rysiak); Babia Góra, 7 VII 2019 (**E**) (fot. A. Stachurska-Swakoń)

jako „Gminna Białowieska Szkoła Magistrantów i Doktorantów". Wraz z ówczesnymi uczniami Profesorostwa, magistrantami i doktorantami, do Białowieży zjeżdżali także wcześniejsi wychowankowie białowieskich spotkań wraz ze swoimi uczniami oraz inne osoby zainteresowane geobotaniką. Spotkania te gromadziły od kilkunastu do kilkudziesięciu uczestników. Przez całe lata 80., 90. i na początku XXI wieku były to najważniejsze spotkania naukowe gromadzące doświadczonych i młodych geobotaników z całego kraju, dzielących się swoją wiedzą. O ogromnym znaczeniu tych naukowych spotkań dla rozwoju badań nad roślinnością pisali ich uczestnicy w jednym z zeszytów *Phytocoenosis* z 2005 r. (Obidziński, Adamowski 2005).

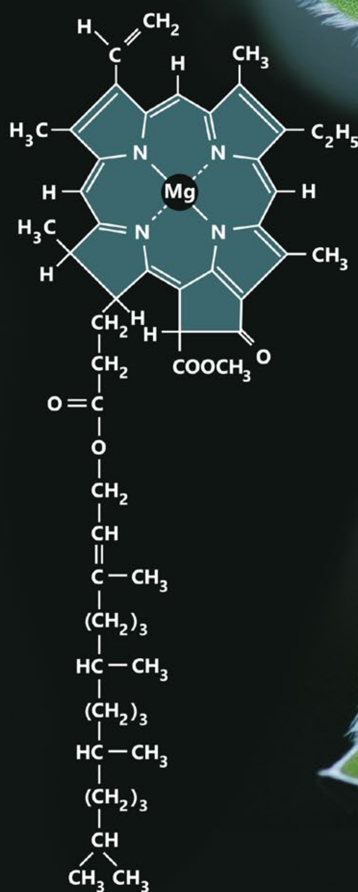
Po śmierci profesora J.B. Falińskiego kontynuacją tych spotkań były coroczne trzydniowe *Białowieskie Seminaria Geobotaniczne*. W latach 2005–2019 zorganizowanych zostało 15 takich spotkań, na których swoje badania prezentowali przede wszystkim doktoranci z różnych ośrodków naukowych Polski. Cechą tych spotkań była nieograniczona czasem dyskusja naukowa, która jednego dnia przenosiła się do Puszczy Białowieskiej.

Tematyka geobotaniczna była obecna w działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego od początków jego powstania. Na wszystkich zjazdach bloki tematyczne dotyczące badań szaty roślinnej obfitowały w liczne wystąpienia, a od 1952 r. Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej jest najliczniej reprezentowana zarówno pod względem liczby uczestników, jak i prezentowanych zagadnień (nie ujęte w Tab. 11.2.2; Ryc. 11.2.3).

11.2.4. Podsumowanie

Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej położyła ogromne zasługi w rozwoju wielu kierunków botaniki w Polsce takich jak: ekologia roślin, fitosocjologia, fitosocjologia stosowana, ochrona konserwatorska. Jej spotkania zawsze były platformą wymiany wiedzy i doświadczeń oraz inspiracji do badań naukowych. Badania te stanowią znakomity materiał porównawczy do analizy przemian flory i roślinności na terenie Polski. W ostatnich latach rozwój geobotaniki i zainteresowania członków Sekcji szczególnie widoczne były podczas zjazdów PTB, które gromadziły znaczną część członków sekcji. Zjazdy PTB integrują środowisko, a liczba i tematyka prezentowanych referatów i posterów wyrażają zaangażowanie i trendy kształtujące się w polskiej geobotanice.

Prowadzimy badania dotyczące procesów życiowych roślin oraz zależności między strukturą i funkcją na poziomie komórek, tkanek i organów roślinnych. Analizujemy wpływ czynników stresowych na wzrost i rozwój roślin oraz sposoby percepcji i drogi przekazywania sygnałów środowiskowych. Badamy również funkcjonowanie hormonów roślinnych i fizjologię plonowania.

Na zdjęciach – symboliczne przedstawienie chlorofilu i antocyjanów: w centrum – liść *Fagus sylvatica* (fot. Robert Zubel), obok – schemat budowy chlorofilu *a*; z lewej od góry – liść *Rosa* sp. (fot. Robert Zubel) oraz probówki eppendorf z ekstraktami z tkanek *Brassica oleracea* var. *capitata* f. *rubra*, których barwa zależy od pH roztworu (fot. Małgorzata Adamiec). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.3. Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin (1954)

Korzystamy
z nowoczesnych metod
z zakresu fizjologii,
biochemii i biologii
molekularnej.

Renata Kurtyka

Instytut Biologii, Biotechnologii i Ochrony Środowiska
Wydział Nauk Przyrodniczych, Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Jagiellońska 28, 40-032 Katowice
e-mail: renata.kurtyka@us.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-03

Kurtyka R. (2022). Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin (1954). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 416–425.

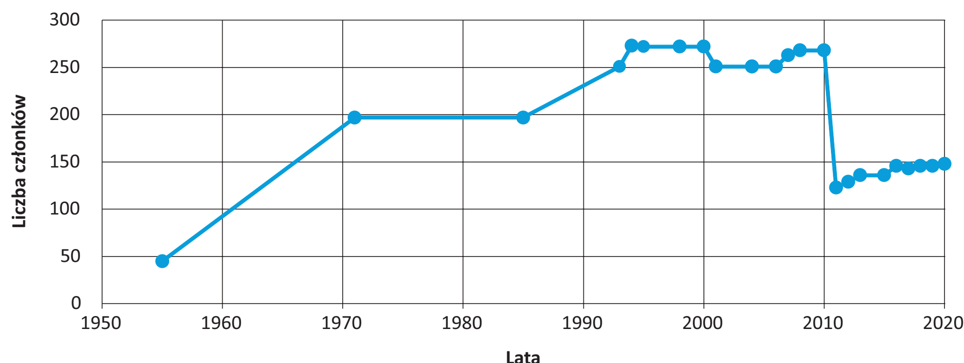
11.3.1. Powstanie Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin

Sekcja została utworzona 19 września 1954 roku na Walnym Zgromadzeniu 28. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Lublinie pod nazwą Sekcja Fizjologii Roślin. Dzień później wybrano jej Zarząd, na czele którego stanął prof. Franciszek Górski, fizjolog z Krakowa (Tab. 11.3.1). Od momentu powołania Sekcji do sierpnia 1955 r. na zorganizowanych zebraniach naukowych wygłoszono 13 referatów (Michniewicz 1972). Po roku działalności, na kilka kolejnych kadencji przewodniczenie Sekcji przypadło prężnie rozwijającemu się Uniwersytetowi Poznańskiemu, z prof. Jerzym Czosnowskim na czele i prof. Alicją Szweykowską jako sekretarzem. Sekcja liczyła wówczas 44 członków. W czasie 39. Zjazdu PTB w Gdańsku, na posiedzeniu w dniu 5 września 1969 r., uchwalono zmianę nazwy Sekcji na Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin.

Działalność Sekcji obejmującą okres od 1954 r. do 1970 r. obszernie opisał prof. Marian Michniewicz (Michniewicz 1972) w specjalnym zeszycie *Monografii z Dziejów Nauki i Techniki* wydanym z okazji 50-lecia PTB, zaś okres obejmujący lata 1971–1985 został podsumowany przez prof. Alinę Kacperską-Lewak w opracowaniu dedykowanym 65-leciu Towarzystwa (Kacperska-Lewak 1986). Licząca obecnie 148 członków Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin jest drugą, po Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, sekcją PTB pod względem liczebności. W najlepszym

Tabela 11.3.1. Skład Zarządu Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin od pierwszych wyborów w dniu 20 września 1954 r. do 2022 r.

Data	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Członkowie
20 IX 1954	Franciszek Górski	–	–	–
28 VIII 1955	Jerzy Czosnowski	Jan Wojciechowski	Alicja Szweykowska	–
1964	Marian Michniewicz	–	Teresa Kentzer	–
15 IX 1967		Włodzimierz Starzecki		–
5 IX 1969	Stefan Gumiński	Włodzimierz Starzecki	Zdzisława Szuwalska	–
1972		Jerzy Poskuta		–
15 IX 1973	Wacława Maciejewska-Potapczyk	Jerzy Poskuta	–	od 1977 Roman Antoszewski – rozpoczęcie prac związanych z afiliacją Sekcji do FESPP
11 IX 1980	Roman Antoszewski	Alina Kacperska-Lewak	Urszula Dzięcioł	–
1983	Alina Kacperska-Lewak	Stanisław Maleszewski		–
15 IX 1995	Andrzej Podstolski	Helena Gawrońska	Renata Bogatek-Leszczyńska	Jolanta Legocka, Barbara Zagdańska
16 IX 1998	Barbara Tomaszewska	Jolanta Legocka	Przemysław Wojtaszek	Elżbieta Romanowska, Franciszek Dubert, Stanisława Pukacka
25 IX 2001	Franciszek Dubert	Andrzej Rzepka		–
6 IX 2007	Jan Kępczyński	wakat	wakat	–
8 IX 2010	Iwona Ciereszko	Grzegorz Jackowski	Grzegorz Rut	–
27 VI 2013	Grzegorz Jackowski	Robert Luciński	Małgorzata Adamiec	Iwona Ciereszko, Grzegorz Rut
30 VI 2016		Małgorzata Wójcik		Iwona Ciereszko, Robert Luciński
31 X 2019	Renata Kurtyka	Grzegorz Jackowski	Agnieszka Hanaka	Małgorzata Wójcik, Małgorzata Adamiec

Ryc. 11.3.1. Liczba członków Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin w latach 1955–2020

okresie funkcjonowania, tj. w latach 1993–2010, przynależność do Sekcji deklarowało ponad 250 osób (Ryc. 11.3.1).

Od 1954 r. w ramach Oddziału Wrocławskiego oraz od 1955 r. w ramach Oddziału Warszawskiego Sekcja działała jako wyodrębniona jednostka, prowadząc samodzielną działalność referatową. Pierwszym przewodniczącym Sekcji Fizjologii Roślin przy Oddziale Wrocławskim był prof. Stefan Gumiński, natomiast przewodniczącymi Zarządu Sekcji powołanej przy Oddziale Warszawskim byli m.in. prof. Kazimierz Bassalik, prof. Piotr Strebeyko, prof. Zofia Starck, dr Dorota Kubowicz oraz prof. Elżbieta Romanowska. Od 1985 roku rozpoczęto organizowanie w Warszawie Ogólnopolskich Seminariów Sekcji pod hasłem *Co nowego w fizjologii roślin?*. Cieszyły się one zawsze wysoką frekwencją. W spotkaniach uczestniczyli pracownicy uczelni, placówek PAN oraz instytutów resortowych z całej Polski. Poza udziałem w konferencjach, sympozjach oraz spotkaniach naukowych członkowie Sekcji biorą czynny udział w pracach komitetów redakcyjnych czasopism krajowych i międzynarodowych oraz publikują efekty swoich badań w renomowanych czasopismach o zasięgu krajowym oraz międzynarodowym, przyczyniając się do propagowania nauki polskiej na arenie międzynarodowej.

Od grudnia 1978 r. Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin wchodzi w skład Federacji Europejskich Towarzystw Fizjologów Roślin (FESPP), która w 2002 r. zmieniła nazwę na Federation of European Societies of Plant Biology (FESPB), oraz jest członkiem International Association of Plant Physiologist (IAPP). Ponadto Sekcja prowadzi stałą współpracę z Polskim Towarzystwem Biologii Eksperymentalnej Roślin. Prof. Franciszek Dubert będący w latach 2001–2007 przewodniczącym Sekcji, pełnił jednocześnie funkcję prezydenta Europejskiej Federacji Towarzystw Biologii Roślin (lata 2002–2004). Był on również członkiem jej zarządu i przewodniczącym komitetu organizacyjnego XIV Kongresu FESPB (Federation of European Societies of Plant Biology). Kongres ten odbył się w 2004 r. w Krakowie i był najliczniejszym spotkaniem europejskich biologów roślin w powojennej historii Polski. Zgromadził on 920 uczestników z 53 krajów, w tym 740 z zagranicy.

11.3.2. Działalność naukowa

Podstawową formą działalności Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin są spotkania organizowane podczas Zjazdów PTB. Warto zaznaczyć, że mimo iż formalnie działalność Sekcji została zalegalizowana dopiero w 1954 r. (a więc po 32 latach istnienia Towarzystwa), to od pierwszych zjazdów PTB tematyka wykładów była dzielona na sekcje zgodnie z głównymi nurtami tematycznymi reprezentowanymi przez członków. Odbywały się zatem obrady w Sekcji Ogólnej, które dotyczyły w przeważającej większości zagadnień geobotanicznych, oraz w Sekcji Fizjologii Roślin, podczas której swoje osiągnięcia i przeglądowe wykłady prezentowali fizjolodzy. W tej części tematycznej na Zjeździe PTB w 1936 r. występowali: prof. Seweryn i Helena Krzemieniewscy, prof. K. Bassalik, F. Majewski, A. Kozłowska i F. Skupieński (Hryniewiecki, Krupko 1936). Można zatem śmiało

powiedzieć, że w działalność Sekcji wpisują się obrady sekcyjne prowadzone w ramach 58 kolejnych ogólnokrajowych Zjazdów PTB. Z uwagi na liczebność Sekcji, referaty i sesje plakatowe jej członków zajmowały i zajmują podczas Zjazdów najwięcej (po Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej) miejsca.

Ryc. 11.3.2. Stanisław Grzesiak (w pierwszym rzędzie) i Maciej Grzesiak (w drugim rzędzie) – organizatorzy jedenastu międzynarodowych konferencji z cyklu *Plant functioning under environmental stress*, 2009 r. (archiwum Instytutu Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN w Krakowie)

Tabela 11.3.2. Wykaz konferencji zorganizowanych przez członków Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin (1957–2019)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./plak.
23–25 IX 1957, Poznań	Konferencja *Humus a roślina*	100/17/–
4–6 X 1965, Karpacz	Zjazd Naukowy Sekcji Fizjologii Roślin	145/62/–
4 XII 1965, Praga	Międzynarodowy Zjazd Naukowy Sekcji Fizjologii Roślin Sekcja Fizjologii Roślin Czechosłowackiego Towarzystwa Botanicznego	–
XII 1966, Skierniewice	Dwudniowa konferencja robocza poświęcona nomenklaturze regulatorów wzrostu roślin	35/–/–
4–6 V 1967, Stary Smokowiec	Międzynarodowa konferencja poświęcona metodyce badań nad regulatorami wzrostu roślin Sekcja Fizjologii Roślin Czechosłowackiego Towarzystwa Botanicznego	82/27/–
9–10 IX 1968, Toruń	Zjazd Naukowy Sekcji Fizjologii Roślin	80/24/–
17–20 IX 1970, Łódź	Zjazd Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin – 3 sympozja: 1) *Fotosynteza i fotooddychanie*; 2) *Biochemia rozwoju i regulatory wzrostu*; 3) *Związki próchnicze, odżywianie mineralne, gospodarka wodna*	234/7/119
V 1991, Warszawa	Konferencja Naukowa *Zanieczyszczenie środowiska a fizjologia rośliny* (Ryc. 11.3.4A)	81/15/–
15–16 III 1993, Toruń	I Warsztaty Fizjologii i Biochemii Roślin PTB	–
17 XII 1993, Warszawa	Konferencja *Nowe trendy w biologii molekularnej roślin* (Ryc. 11.3.4B) Katedra Botaniki Leśnej SGGW	–
12 V 1995, Warszawa	Konferencja *Transdukcja sygnałów w komórce roślinnej* (Ryc. 11.3.4C) Katedra Botaniki Leśnej SGGW	–
17–19 IX 1997, Poznań	Międzynarodowe sympozjum *Molecular biology of plant under environmental stress*	200/7/–

Tabela 11.3.2. Wykaz konferencji zorganizowanych przez członków Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin (1957–2019) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./plak.
28 XI 1997, Warszawa	Konferencja naukowa *Molecular basis of signal transduction in plant* Polsko-Francuskie Centrum Biotechnologii Roślin, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, UW	86/8/–
7–11 IX 1998, Warna (Bułgaria)	XI Kongres FESPP FESPP	30/1/15
28 IX 1999, Poznań	*Fotosynteza – od DNA do ekosystemu* Oddział Poznański PTB	70/6/–
28 VI 2000, Poznań	*Rośliny modelowe zmieniane genetycznie* Oddział Poznański PTB	100/8/–
23–27 VIII 2004, Kraków	14th Congress of the Federation of European Societies of Plant Biology Oddział Krakowski PTB	920 (z 53 krajów)
14–17 IX 2005, Kraków	6th International Conference *Eco-physiological effects of plant responses to stress*	150/30/140
7–8 XII 2006, Kraków	VII Ogólnopolska konferencja *Kultury in vitro w fizjologii roślin* Instytut Fizjologii Roślin im. F. Górskiego PAN w Krakowie	40/16/20
19–22 IX 2007, Kraków	7 Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Eco-physiological aspects of plant responses to stress factors* Komitet Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin PAN, Instytut Fizjologii Roślin im. F. Górskiego PAN, Instytut Ochrony Roślin Węgierskiej Akademii Nauk, Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, SGGW, Instytut Biologii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	175 (w tym ok. 60 z zagranicy) /42/150
4–5 XII 2008, Kraków	Konferencja pt. *Kultury in vitro w fizjologii roślin* Zakład Fizjologii Roślin Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	–/15/–
27–31 VIII 2008, Kraków	XXXVIII European Society for New Methods in Agricultural Research	
16–19 IX 2009, Kraków	8th International Conference *Eco-physiological aspects of plants responses to stress factors* Instytut Fizjologii Roślin im. F. Górskiego PAN, Instytut Ochrony Roślin Węgierskiej Akademii Nauk w Budapeszcie, Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, SGGW, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	170/43/127
12–15 IX 2012, Kraków	IX International Conference *Plant functioning under environmental stress* Instytut Fizjologii Roślin im. F. Górskiego PAN, Instytut Ochrony Roślin Węgierskiej Akademii Nauk w Budapeszcie, Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, SGGW, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	176/43/134
30 VI 2015, Poznań	*Fotosynteza od DNA do ekosystemu* (Ryc. 11.3.4D) Oddział Poznański PTB; UAM w Poznaniu; Krajowy Naukowy Ośrodek Wiodący *Poznańskie Konsorcjum RNA*	33/6/14
16–19 IX 2015, Kraków	X International Conference *Plant functioning under environmental stress* Komitet Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin PAN, Instytut Fizjologii Roślin im. F. Górskiego PAN	150/25/90
21–24 VI 2017, Lublin	V International Conference *Plant – the source of research material* Lubelskie Towarzystwo Wspierania Nauk Farmaceutycznych, OB UMCS, PAN o/Lublin, UM w Lublinie, UMCS, Politechnika Lubelska, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Komitet Nauk Medycznych PAS Oddział w Lublinie	136/20/133
2 VII 2018, Lublin	*Fotosynteza w świetle badań fizjologicznych i biochemicznych* (Ryc. 11.3.4E,F) Oddział Lubelski PTB, UMCS	46/7/24
12–15 IX 2018 Kraków	XI International Conference *Plant functioning under environmental stress* Uniwersytet Alberty w Edmonton (Kanada), Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, Węgierska Akademia Nauk w Budapeszcie, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, SGGW, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	200/44/110

u. – uczestnicy; ref. – referaty; plak. – plakaty; – brak danych

Ryc. 11.3.3. Konferencje z cyklu *Plant functioning under environmental stress* organizowane przez profesorów Stanisława i Macieja Grzesiaków. Franciszek Dubert otwierający obrady w 2005 r. (**A**); uczestnicy konferencji z 2007 r.; w drugim rzędzie Alina Kacperska-Lewak, przewodnicząca Sekcji w latach 1983–1995 (**B**); członkowie honorowi PTB uczestniczący w konferencji w 2009 r., w pierwszym rzędzie od lewej Zofia Starck, Jan Rybczyński, Edward Gwóźdź (**C**); Komisja w skladzie: Władysław Filek, Balazs Barna, Helena Gawrońska, Hanna Bandurska przedstawia laureatów konkursu dla młodych pracowników naukowych na najlepszą prezentację wyników badań podczas konferencji w 2015 r. (**D**) (archiwum Instytutu Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN w Krakowie)

Obok spotkań zjazdowych, ważną aktywnością członków Sekcji jest organizowanie cyklicznych spotkań konferencyjnych o zasięgu krajowym oraz międzynarodowym. Wydarzenia te są efektem stałej współpracy członków Sekcji z Zakładem Fizjologii Roślin Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie oraz Instytutem Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN w Krakowie (IFR PAN). Ogólnopolska konferencja pt. *Kultury in vitro w fizjologii roślin* odbywa się cyklicznie od 1994 r., a jej organizatorem przez wiele lat był prof. F. Dubert, później zaś ten obowiązek przejęła prof. Izabela Marcińska. Konferencje międzynarodowe są organizowane praktycznie od początku powołania Sekcji, jednakże te o charakterze cyklicznym pod wspólnym tytułem *Plant functioning under environmental stress* zostały zapoczątkowane przez prof. Stanisława Grzesiaka i są kontynuowane przez dr hab. prof. IFR PAN Macieja Grzesiaka (Ryc. 11.3.2).

Konferencje z tego cyklu mają szeroki zakres oddziaływania (Ryc. 11.3.3; Tab. 11.3.2). Dotychczas łącznie wzięło w nich udział około 2000 uczestników, w tym ponad 500 z zagranicy, z większości krajów europejskich, a także z Kanady, USA, Brazylii, Urugwaju, Japonii, Australii, Indii, Pakistanu. Na konferencjach przedstawiono w sumie około 140 wykładów plenarnych, 430 komunikatów oraz 1410 posterów. Są one skierowane do naukowców i studentów reprezentujących różne dziedziny nauk przyrodniczych. Ich tematyka dotyczy fizjologicznych, biochemicznych i molekularnych reakcji roślin na działanie abiotycznych i biotycznych stresów środowiskowych badanych na poziomie komórki, całych roślin i roślinnego łanu. W konferencjach

wzięły udział (często wielokrotnie) naukowe autorytety z kraju i zagranicy w tym m.in. prof. Helena Gawrońska, prof. Alina Kacperska, prof. Zofia Starck, prof. Marian Saniewski, prof. Jan Rybczyński, prof. Emil Nalborczyk, prof. Karl Doerfling, prof. Mike Jackson, prof. Janusz Związek, prof. Miroslav Zima, prof. Christian Jensen, prof. Luigi Cattivelli. Można śmiało powiedzieć, że „krakowskie konferencje stresowe" stały się stałym elementem życia naukowego.

Na uwagę zasługuje również cykl ogólnopolskich konferencji dotyczących badań nad strukturą i funkcją aparatu fotosyntetycznego (Ryc. 11.3.4D–F). Należy do nich zorganizowane w dniu 28 września 1999 r. w Poznaniu spotkanie pt. *Fotosynteza – od DNA do ekosystemu*, w czasie którego wygłoszono 6 referatów. Druga konferencja z tego cyklu odbyła się w dniu 30 czerwca 2015 r. w Poznaniu i była współorganizowana przez Oddział Poznański PTB, Wydział Biologii UAM i KNOW – *Poznańskie Konsorcjum RNA*. Uczestniczyło w niej 33 naukowców, wygłoszono 6 referatów oraz zaprezentowano 14 posterów. Trzecia z kolei zatytułowana *Fotosynteza w świetle badań fizjologicznych i biochemicznych* miała miejsce 2 lipca 2018 r. w Lublinie i odbyła się dzięki współpracy Sekcji z Oddziałem Lubelskim PTB. Uczestniczyło w niej 46 naukowców z różnych ośrodków badawczych, wygłoszono 7 referatów oraz przedstawiono 24 postery.

Sekcja od samego początku istnienia prowadzi także aktywną działalność popularyzującą naukę. W ramach propagowania wiedzy z zakresu fizjologii i biochemii roślin członkowie Sekcji prowadzili różnorodne działania skierowane do szerokiego kręgu odbiorców spoza grona naukowców, w szczególności do nauczycieli oraz młodzieży szkolnej i akademickiej poprzez prowadzenie licznych

Ryc. 11.3.4. Okładki materiałów konferencyjnych z konferencji zorganizowanych w 1991, 1993 i 1995 r. przez Sekcję Fizjologii i Biochemii Roślin przy Oddziale Warszawskim (główną inicjatorką tych konferencji była Dorota Kubowicz) (**A**, **B**, **C**); Plakaty z konferencji naukowych *Fotosynteza – od DNA do ekosystemu*, Poznań, 30 VI 2015 r. (**D**) i *Fotosynteza w świetle badań fizjologicznych i biochemicznych*, Lublin, 2 VII 2018 r. (**E**) oraz jej uczestnicy (**F**) (archiwum Instytutu Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN w Krakowie)

Tabela 11.3.3. Wykłady i warsztaty przeprowadzone przez członków Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin w latach 2017–2000 jako przykład aktywności popularyzującej naukę

Data	Tytuł prelekcji	Prelegent	Odbiorcy
13 I 2017	Warsztaty *Barwy bez granic*	Renata Kurtyka	Uczestnicy VI Ogólnopolskiej Nocy Biologów
13 I 2017	*Słodkości w życiu i na naszych stołach*	Iwona Ciereszko	Uczestnicy Nocy Biologów
14–16 II 2017	Warsztaty *Osmoza, dyfuzja, plazmoliza czyli droga wody z gleby do atmosfery przez roślinę*	Małgorzata Adamiec	Uczestnicy IV Edycji Dni Akademickich UAM
14–16 II 2017	Warsztaty *Wprowadzenie do fotosyntezy*	Robert Luciński	Uczestnicy IV Edycji Dni Akademickich UAM
17 III 2017	*Słodkie nowości ostatniej dekady w życiu roślin*	Iwona Ciereszko	Uczestnicy Dni Otwartych Instytutu Biologii Uniwersytetu w Białymstoku
21–27 IV 2017	*Kadm i ołów składniki śląskiego smogu – źródła zanieczyszczeń*	Renata Kurtyka	Uczestnicy XXIV Tygodnia Ziemi „Powietrze nad Śląskiem” organizowanym przez Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu
19 V 2017	*Co rośliny robią nocą?*	Małgorzata Adamiec	Uczestnicy „Fascynującego Dnia Roślin”
24 XI 2017	Warsztaty *Noc Przyszłych Naukowców*	Sławomir Borek	Uczniowie klas II–III w Szkole Podstawowej nr 4 w Swarzędzu
12 I 2018	*Para buch! – transpiracja*	Renata Kurtyka	Uczestnicy VII Ogólnopolskiej Nocy Biologów
28 III 2018	*Naciągacze, oszuści, mordercy – mroczna strona roślin*	Małgorzata Wójcik	Słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku (Lublin)
26 IV 2018	Warsztaty *Herbaciany krokodyl*	Łukasz Wojtyla	Uczniowie szkół podstawowych uczestniczących w Poznańskim Festiwalu Nauki i Sztuki
25 V 2018	Warsztaty *Woda oczami odkrywcy*	Renata Kurtyka	Uczestnicy Pierwszego Festiwalu Nauki organizowanego przez Ośrodek Edukacyjno-Geologiczny „GEOsfera” z Jaworzna
29 V 2018	*Czy hormony steroidowe to domena zwierząt – spojrzenie fizjologa roślin*	Renata Kurtyka	Uczniowie II LO im. Emilii Plater w Sosnowcu uczestniczący w cyklu wykładów w ramach projektu „Akademicka Emilka”
8 VI 2018	*Inteligencja roślin – żart czy rzeczywistość*	Małgorzata Wójcik	Nauczyciele biologii szkół licealnych
18 IX 2018	Warsztaty *Barwy w nauce*	Agnieszka Hanaka, Małgorzata Wójcik	Uczniowie szkół podstawowych XV edycji Lubelskiego Festiwalu Nauki
28 IX 2018	*Co rośliny robią zimą?*	Łukasz Wojtyla	Uczestnicy Nocy Naukowców
	Co rośliny robią nocą?	Małgorzata Adamiec	
17 X 2018	*O miłości w świecie roślin*	Małgorzata Wójcik	Słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku
6 XII 2018	*Naciągacze, oszuści, mordercy – mroczna strona roślin*	Małgorzata Wójcik	Słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku (Łęczna)
13 I 2019	*Metalofity – przyjaciele czy wrogowie?*	Renata Kurtyka	Uczestnicy 3. Śląskiego Festiwalu Nauki Katowice
11 I 2019	*Hiperakumulatory – tajemnica przetrwania w skażonym środowisku*	Renata Kurtyka	Uczestnicy VIII Ogólnopolskiej Nocy Biologów
10 I 2020	*Komunikacja roślin w warunkach stresu*	Renata Kurtyka	Uczestnicy IX Ogólnopolskiej Nocy Biologów
27 I 2020	*Koleżeńska pomoc – system ostrzegania u roślin*	Renata Kurtyka	Uczestnicy 4. Śląskiego Festiwalu Nauki Katowice

prelekcji, wykładów oraz warsztatów, wpisujących się często w cykliczne wydarzenia, takie jak: Ogólnopolska Noc Biologów, Fascynujący Dzień Roślin, Tydzień Ziemi, Uniwersytet Trzeciego Wieku czy Śląski Festiwal Nauki. Członkowie Sekcji objęli opieką merytoryczną organizację i przebieg olimpiady biologicznej dla szkół średnich oraz opieką naukową uczniów szkół średnich. Wykaz wybranych działań obejmujący lata 2017–2020 został przedstawiony w tabeli (Tab. 11.3.3).

11.3.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

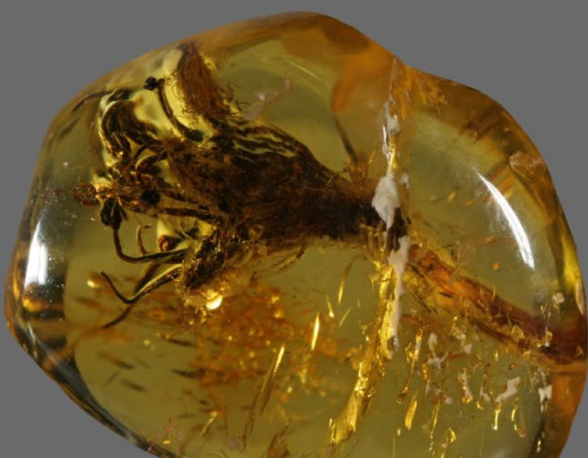
Do szczególnych osiągnięć należy zaliczyć działalność członków Sekcji na arenie międzynarodowej, w tym współpracę z wieloma ośrodkami naukowymi takimi jak Instytut Ochrony Roślin Węgierskiej Akademii Nauk, Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, czy Uniwersytet Alberty w Edmonton w Kanadzie. Ważnym elementem aktywności osób zrzeszonych w Sekcji jest również działalność w Europejskiej Federacji Towarzystw Biologii Roślin (FESPB) polegającej na kontaktach naukowych, udziale oraz organizacji międzynarodowych konferencji i sympozjów. W tę działalność wpisuje się zorganizowanie XIV Kongresu FESPB, który był największym dotychchczasowym wyzwaniem dla członków Sekcji.

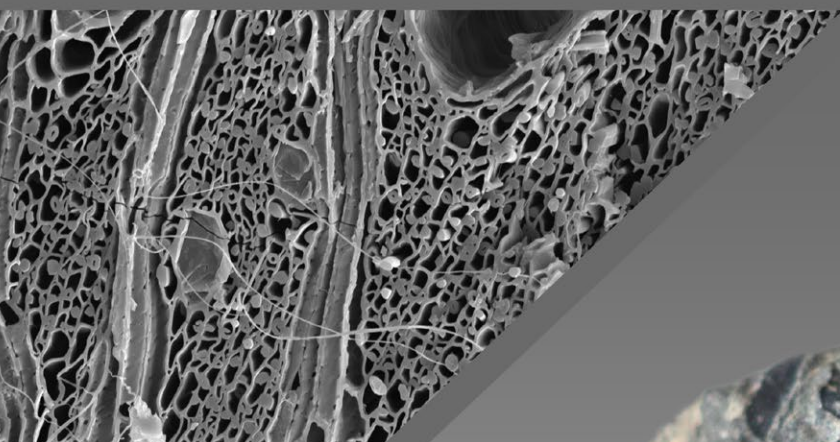
Ponadto członkowie Sekcji uczestniczą w pracach Komitetów Redakcyjnych zarówno krajowych (np. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, *Acta Agrobotanica*, *Acta Physiologiae Plantarum*), jak i zagranicznych czasopism (np. *FESPP Newsletter, Journal of Plant Growth Regulation*). Biorą aktywny udział w licznych wydarzeniach tematycznych organizowanych przez Oddziały PTB.

11.3.4. Podsumowanie

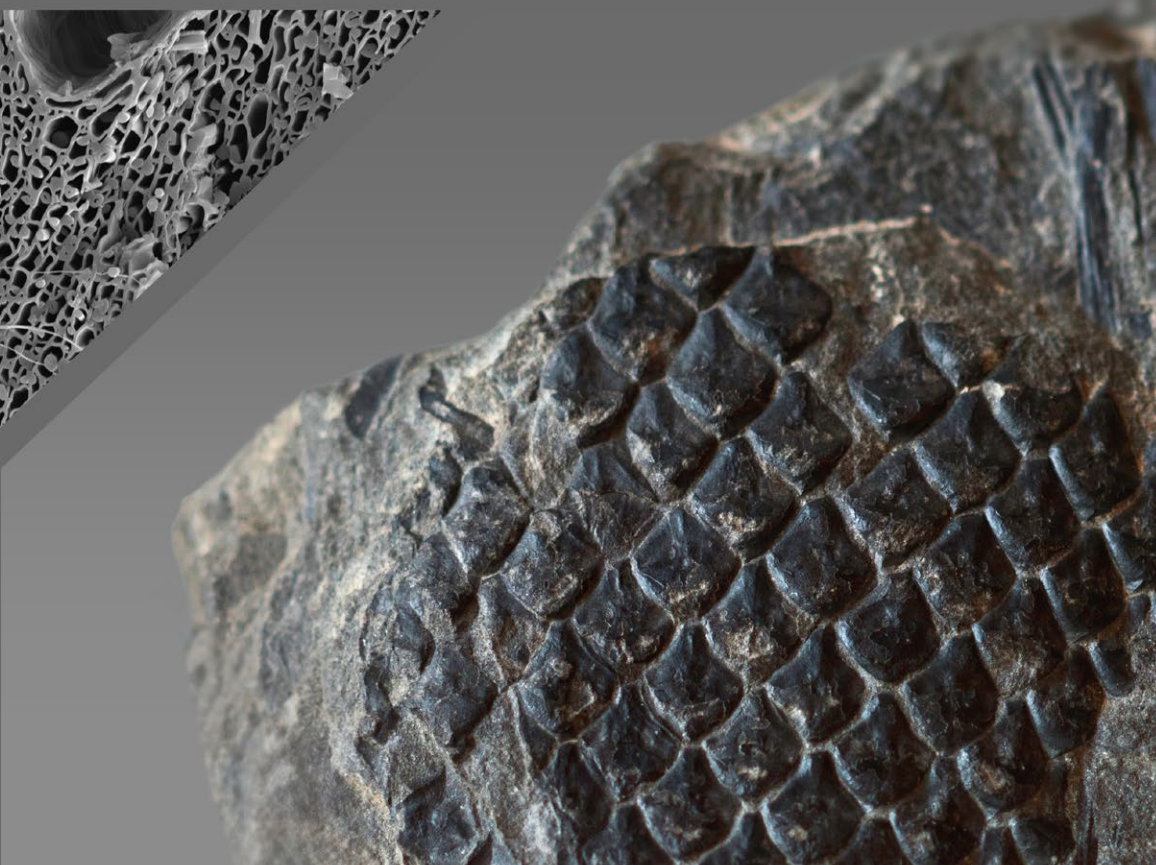
Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin to liczna grupa naukowców, których zainteresowania badawcze obejmują szeroko rozumianą fizjologię, biochemię, biologię molekularną roślin oraz dyscypliny pokrewne. Zakres działalności Sekcji to m.in. badania dotyczące procesów życiowych roślin, współzależności między strukturą i funkcją na poziomie komórki, tkanki i organu, wpływu abiotycznych i biotycznych czynników stresowych na wzrost i rozwój roślin, fizjologii plonowania oraz hormonów roślinnych, jak również badań prowadzonych w kulturach tkankowych *in vitro*, z wykorzystaniem mutantów i roślin transgenicznych. Wśród osób szczególnie zasłużonych dla powstania i rozwoju Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin należy wymienić prof. Franciszka Górskiego, prof. Kazimierza Bassalika, prof. Stefana Gumińskiego, prof. Adama Paszewskiego, prof. Alinę Kacperską-Lewak oraz prof. Elżbietę Romanowską. Za swoje zasługi dla rozwoju nauk fizjologicznych, Sekcji oraz całego Towarzystwa osoby te zostały wyróżnione godnością członka honorowego PTB.

Interesujemy się szeroko rozumianą przeszłością botaniczną Ziemi. Analizujemy szczątki roślin (np. ziarna pyłku, nasiona, drewno, liście) odnalezione na stanowiskach archeologicznych oraz zachowane w sedymentach naturalnego pochodzenia z różnych okresów geologicznych. Dzięki nim możemy poznać historię roślinności oraz długookresowe przemiany środowiska przyrodniczego, zachodzące pod wpływem czynników naturalnych i działalności człowieka.

Na zdjęciach: w centrum – odcisk pnia *Lepidodendron* sp. sprzed 300 mln lat (fot. Grzegorz Skrzyński); z lewej od góry – kwiat przedstawiciela Fagaceae w bursztynie sprzed 40 mln lat (fot. Janusz Kupryjanowicz), przekrój przez drewno *Acacia* sp. ze strzępkami grzybni z pustyni Bayuda sprzed 3.5–4.5 tys. lat (fot. Magdalena Moskal-del Hoyo) (mikroskopia skaningowa); epiderma z odciskiem aparatu szparkowego sprzed 400 mln lat (fot. Marcelina Kondas) (mikroskopia optyczna); z prawej – ziarno pyłku *Tagetes* sp. z grobu z XVIII/XIX w. (fot. Agnieszka M. Noryśkiewicz) (mikroskopia optyczna). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.4. Sekcja Paleobotaniczna (1955)

Monika Badura[1]
Dorota Nalepka[2]
Agnieszka M. Noryśkiewicz[3]
Grzegorz Skrzyński[4]

[1]Katedra Ekologii Roślin, Wydział Biologii, Uniwersytet Gdański
ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk, e-mail: monika.badura@ug.edu.pl
[2]Grupa Paleobotaniki i Paleośrodowiska
Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk
ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, e-mail: d.nalepka@botany.pl
[3]Katedra Archeologii Środowiskowej i Paleoekologii Człowieka, Instytut Archeologii, Wydział Nauk Historycznych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, ul. Szosa Bydgoska 44/48, 87-100 Toruń
e-mail: agnieszka.noryskiewicz@umk.pl
[4]Polska Akademia Nauk Muzeum Ziemi w Warszawie
ul. Aleja Na Skarpie 20/26,27, 00-488 Warszawa
e-mail: grzegorz.skrzynski@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-04

Badura M., Nalepka D., Noryśkiewicz A.M., Skrzyński G. (2022). Sekcja Paleobotaniczna (1955). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 426–433.

11.4.1. Powstanie Sekcji Paleobotanicznej

Inicjatorem powstania Sekcji Paleobotanicznej był prof. Władysław Szafer. W trakcie 29. Zjazdu PTB w Gdańsku, 26 sierpnia 1955 r., przedstawił on propozycję utworzenia grupy, która skupiałaby specjalistów oraz osoby zainteresowane badaniami paleobotanicznymi. Wśród założycieli Sekcji było wielu wybitnych naukowców. Oprócz prof. Władysława Szafera, który został pierwszym przewodniczącym Sekcji, grupę tworzyli m.in. prof. Andrzej Środoń, prof. Janina Raniecka-Bobrowska oraz doc. dr hab. Maria Reymanówna. Pomysł powołania Sekcji był efektem intensywnie rozwijających się w okresie powojennym badań geologicznych, które pociągnęły za sobą wzrost liczby botaników opracowujących flory kopalne. W latach 70. i 80. XX wieku działalność Sekcji Paleobotanicznej nieco wygasła, na co wpływ miało odejście pierwszych założycieli, którzy swoją wiedzą i zaangażowaniem mobilizowali inne osoby do działań naukowych i popularyzatorskich (Bobrowska 1972; Reymanówna 1986). Lata 90. XX wieku to napływ nowych członków, bardzo często doktorantów, którzy podejmowali aktywność na polu naukowym.

Celami Sekcji Paleobotanicznej od początku jej powstania były zarówno wymiana informacji naukowej, jak i edukacja w zakresie przeszłości botanicznej Polski oraz świata. Działalność członków Sekcji nie ograniczała się jedynie do organizacji spotkań naukowych i prezentacji wyników badań. Członkowie starali się również w sposób czynny chronić cenne pod kątem paleobotanicznym fragmenty przyrody. Na przestrzeni ponad 66-letniej działalności Sekcji, wraz z rozwojem nauki i techniki, nastąpiło znaczne poszerzenie tematyki prezentowanych badań. Obecnie, obok klasycznie rozumianych zagadnień paleobotanicznych dotyczących starszych od holocenu okresów geologicznych, członkowie Sekcji reprezentują zagadnienia archeobotaniczne, jak również związane ze współczesnym monitoringiem pyłkowym.

11.4.2. Działalność naukowa

Pierwszym i najdłużej pełniącym funkcję przewodniczącego Sekcji (14 lat) był prof. Władysław Szafer. W 1969 r. nadzór nad działalnością Sekcji objęła prof. Jadwiga Bobrowska, a po niej kolejnych siedmiu przewodniczących (Tab. 11.4.1). Przez wiele lat główną siedzibą Sekcji Paleobotanicznej był Instytut Botaniki PAN w Krakowie, a większość osób wchodzących w skład Zarządu była związana z tym miastem. Z upływem czasu i napływem nowych osób, nieformalne siedziby Sekcji przenosiły się do Warszawy, Wrocławia, Poznania i Gdańska.

Tradycyjną formą działalności Sekcji Paleobotanicznej była i jest prezentacja wyników badań w trakcie różnego typu spotkań naukowych lub wycieczek tematycznych (Tab. 11.4.2). Przez wiele lat najczęstszym miejscem spotkań członków i sympatyków Sekcji był Instytut Botaniki PAN w Krakowie. Tam odbywały się prelekcje zarówno samych członków, jak i zaproszonych gości. W późniejszym czasie spotkania niezwiązane z działalnością Oddziałów organizowali członkowie Sekcji z Wrocławia, Gdańska i Warszawy. Często towarzyszyło im zwiedzanie ciekawych obiektów muzealno-przyrodniczych (Ryc. 11.4.1). W 2020 r. w związku z sytuacją epidemiologiczną spowodowaną wirusem COVID-19 po raz pierwszy zorganizowano spotkanie naukowe w formie on-line, które zgromadziło zaskakująco dużą grupę uczestników, bo 36 osób (Ryc. 11.4.2).

Najważniejszymi spotkaniami naukowymi pozostają obrady podczas zjazdów Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Są one szczególnie cenne, ponieważ z założenia gromadzą wszystkich członków Sekcji i umożliwiają udział w sesjach tematycznych bardzo licznemu gronu botaników. Jednak odbywają się one w dużych odstępach czasu. Z inicjatywy prof. Doroty Nalepki

Tabela 11.4.1. Skład Zarządu Sekcji Paleobotanicznej od powołania w dniu 26 sierpnia 1955 r. do 2022 r.

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Członkowie Zarządu
1955	Władysław Szafer	Andrzej Środoń	Maria Środoniowa	–
1969	Jadwiga Bobrowska	Mikołaj Kostyniuk	Zofia Borówko-Dłużakowa	–
1973		Maria Reymanówna		–
1978	Maria Reymanówna	–	Ewa Zastawniak	Jadwiga Bobrowska
1981	Maria Reymanówna, honorowa przewodnicząca: Jadwiga Bobrowska	Zofia Janczyk-Kopikowa	Danuta Zdebska	Anna Sadowska, Leon Stuchlik
1984	Krystyna Wasylikowa, honorowa przewodnicząca: Jadwiga Bobrowska	Maria Ziembińska-Tworzydło		Zofia Janczyk-Kopikowa, Maria Reymanówna, Anna Sadowska
1987	Krystyna Wasylikowa	Maria Ziembińska-Tworzydło	Danuta Zdebska	Maria Reymanówna, Anna Sadowska, Zofia Baranowska-Zarzycka
1990	Kazimierz Tobolski	Anna Sadowska	Maria Ziembińska-Tworzydło	Bolesław Brzyski, Bożena Noryśkiewicz, Danuta Zdebska
1994	Ewa Zastawniak	Aleksandra Kohlman-Adamska	Grzegorz Worobiec	–
2000	Anna Sadowska	Sławomir Florjan	Wojciech Granoszewski	–
2003	Anna Sadowska (2005–2007 wakat[1])	Aleksandra Kohlman-Adamska	Grzegorz Worobiec	–
2007	Dorota Nalepka	Barbara Słodkowska	Jadwiga Ziaja	–
2010		Irena A. Pidek	Jadwiga Ziaja	
2013		Danuta Drzymulska	Marta Szal	–
2015	Monika Badura	Agnieszka M. Noryśkiewicz	Grzegorz Skrzyński	–
2019				–

[1] Po śmierci prof. dr hab. Anny Sadowskiej

Ryc. 11.4.1. Zwiedzanie zabytkowej kopalni węgla kamiennego w Skansenie Górniczym „Królowa Luiza", Oddział Muzeum Górnictwa Węglowego, Zabrze, 2008 r. (fot. A. Walanus). Od lewej: Małgorzata Malkiewicz, Elżbieta Worobiec, Krystyna Milecka, Dorota Nalepka, Aleksandra Jurochnik, Agata Jarzynka, Anna Hrynowiecka, Iwona Okuniewska-Nowaczyk, Bolesław Nowaczyk, pracownik kopalni, Kazimierz Szczepanek

Ryc. 11.4.2. Wspólne zdjęcie uczestników w trakcie prowadzonej on-line Sesji Naukowej Sekcji Paleobotanicznej PTB w 2020 r. (fot. M. Badura). Od góry, od lewej strony: I rząd – Monika Badura, Agnieszka M. Noryśkiewicz, Adam Halamski, Aleksandra Bober, Anna Pędziszewska, Artur Górski, II rząd – Barbara Słodkowska, Bożena Noryśkiewicz, Dorota Nalepka, Ewa Janik, Grzegorz Pacyna, Irena Agnieszka Pidek, III rząd – Jakub Michalik, Joanna Święta-Musznicka, Jadwiga Ziaja, Karolina Maciejewska, Mirosława Kupryjanowicz, Antonina Rakowska, IV rząd – Magdalena Fiłoc i Joanna Jarosz, Grzegorz Worobiec i Elżbieta Worobiec, Joanna Jarosz, Grzegorz Skrzyński, Magdalena Moskal-del Hoyo, Małgorzata Latałowa

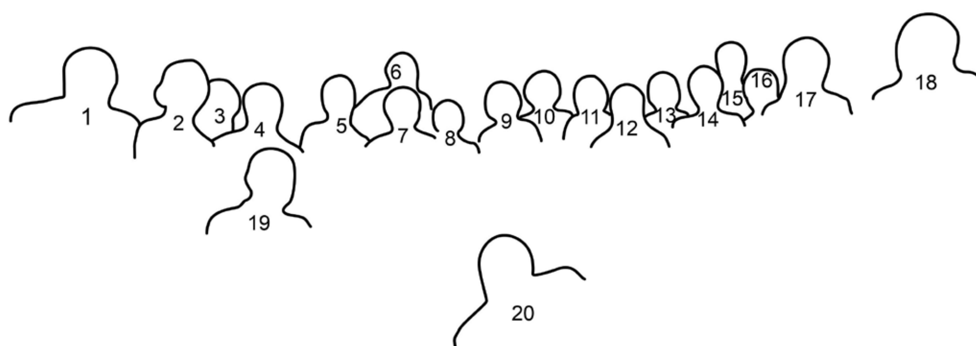
od 2007 r. organizowane są coroczne jednodniowe Sesje Naukowe Sekcji Paleobotanicznej. Od 2015 r. spotkania te regularnie odbywają się w gościnnej siedzibie Muzeum Ziemi PAN, które jest ich współorganizatorem (Ryc. 11.4.3). W trakcie tych zebrań, obok jednego referatu głównego, prezentowane są krótkie wystąpienia członków Sekcji, przedstawiające aktualną tematykę prowadzonych badań. Publikacje z abstraktami są trwałym śladem tych sesji. Są one udostępniane w Repozytorium, na stronie internetowej PTB (Skrzyński, Badura 2017, 2019; Skrzyński i in. 2018, 2020). Innym przejawem działalności naukowej Sekcji stały się różnego typu wycieczki tematyczne połączone z prelekcjami. Ta forma spotkań była szczególnie popularna w początkowym okresie funkcjonowania Sekcji.

Działalność naukowa Sekcji Paleobotanicznej przejawia się również w aktywnych wystąpieniach mających na celu ochronę odkrywek flor z różnych okresów. Przykładem może być wniosek z 1981 r. o wystąpienie w celu uznania za zabytek przyrody odkrywki martwicy z florą permską w Karniowicach k. Krakowa (opisanej przez M. Raciborskiego, J. Lilpopa i I. Lipiarskiego) lub konsultacje naukowe w 1984 r. w sprawie wystąpienia o ochronę odkrywki flory plioceńskiej w Ruszowie.

Podejmowane przez członków Sekcji zadania naukowe, nie zawsze udawało się doprowadzić do końca (np. informator o polskich paleobotanikach lub bank danych palinologicznych dla późnego glacjału i holocenu). Jednak w dużej mierze zebrane dane zostały wykorzystane m.in. w opublikowanym w 2003 r. polskim podręczniku *Palinologii* (red. S. Dybova-Jachowicz, A. Sadowska) oraz w opublikowanej w 2004 r. monografii *Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on isopollen maps* (red. M. Ralska-Jasiewiczowa i in.).

Ważnym zagadnieniem podjętym w ramach działalności Sekcji była sprawa jej afiliacji przy Międzynarodowej Komisji Palinologicznej (International Commision for Palynology, od 1984 r. – International Federation of Palynological Societies) (Reymanówna 1986). Dzięki zaangażowaniu prof. Elżbiety Turnau w 1983 r. powiązanie Sekcji Paleobotanicznej z ICP zostało pomyślnie sfinalizowane. Należy podkreślić, że członkowie Sekcji zawsze pozostawali w kontakcie z zagranicznymi

Ryc. 11.4.3. Wspólne zdjęcie uczestników Sesji Naukowej Sekcji Paleobotanicznej PTB, Warszawa, 2017 r. (fot. D. Nast). 1. Barbara Słodkowska, 2. Joanna Grabowska, 3. Krystyna Milecka, 4. Maria Ziembińska-Tworzydło, 5. Monika Badura, 6. Irena Grabowska, 7. Gwidon Jakubowski, 8. Aleksandra Kohlman-Adamska, 9. Teresa Marcinkiewicz, 10. Agnieszka M. Noryśkiewicz, 11. Renata Stachowicz-Rybka, 12. Elżbieta Worobiec, 13. Ewa Durska, 14. Joanna Bokalska-Rajba, 15. Rafał Kowalski, 16. Ewa Madeyska, 17. Marcelina Kondas, 18. Magdalena Kruszyna, 19. Grzegorz Skrzyński, 20. Adam T. Halamski

instytucjami i organizacjami. Aktywnie dbali o interesy krajowej paleobotaniki, czego przejawem było np. skierowanie w 1981 r. specjalnego pisma do Sekcji Nomenklatury Międzynarodowego Kongresu Botanicznego, w którym uzasadniano konserwację nazwy *Klukia* Raciborski.

W 2019 r. miała miejsce niezwykle ważna uroczystość. W trakcie 58. Zjazdu PTB w Krakowie za całokształt swojej działalności naukowej Medalem im. Prof. W. Szafera została uhonorowana prof. dr hab. Małgorzata Latałowa, paleoekolog czwartorzędu, archeobotanik oraz długoletni członek Sekcji Paleobotanicznej. W trakcie sesji plenarnej prof. Latałowa przedstawiła referat pt. *Poprzez granice czasu i przestrzeni – rekonstrukcje długoterminowych przemian szaty roślinnej w skali lokalnej, regionalnej i globalnej*. Głównym przesłaniem prezentacji było pokazanie badań nad historią szaty roślinnej jako dziedziny, której problematyka przekracza granice czasu, przestrzeni, jak również granice między dyscyplinami naukowymi.

Niekiedy spotkania członków Sekcji przybierają nieco kameralną formę, ale nadal bardzo uroczystą. 25 kwietnia 2021 r. swoje 90-te urodziny obchodził jeden z najznamienitszych paleobotaników w Polsce – prof. Leon Stuchlik. Pan Profesor to nie tylko wybitny palinolog i badacz przeszłości, ale również honorowy członek PTB, aktywny członek Sekcji Paleobotanicznej i wieloletni

Ryc. 11.4.4. Profesor Leon Stuchlik z listem gratulacyjnym od wszystkich członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego z okazji 90. urodzin, 2021 r. (fot. M. Moskal-del Hoyo)

przewodniczący Rady Redakcyjnej czasopisma *Wiadomości Botaniczne*. Z tej okazji na ręce Jubilata został przekazany list z życzeniami od wszystkich członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz prezent w formie książki *Illustrated flora of Tajikistan and adjacent areas* ze specjalną dedykacją od pierwszego Redaktora (Ryc. 11.4.4).

Ważną formą działalności naukowej jest ochrona pamięci i pielęgnacja wspomnień o dawnych paleobotanikach. Staraniem Sekcji wykonano na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie nagrobek śp. Jerzego Lilpopa, renowację nagrobka śp. Karola Wallischa oraz zadbano o wykonanie tablic nagrobnych zmarłych paleobotaników śp. Janiny Oszast i Marii Reymanówny.

11.4.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

Ostatnie 35 lat funkcjonowania Sekcji przyniosło kilka ważnych wydarzeń wynikających z bezpośredniej jej działalności. W 1995 r., wspólnie z kierownictwem Zakładu Paleobotaniki IB PAN, członkowie Sekcji wystąpili do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Jeleniej Górze z wnioskiem o ochronę odkrywki flory plioceńskiej w Ruszowie. Inicjatywa została poparta m.in. przez miejscowych leśników, a samo miejsce zostało oznakowane specjalną tablicą informacyjną. W 2006 r. Sekcja wystosowała pismo protestacyjne do lokalnej jednostki administracyjnej ds. Ochrony Środowiska w sprawie degradacji obszaru Podlasia Środkowego jako rejonu o dużych walorach botanicznych i zoologicznych. W 2016 r. członkowie Sekcji wraz ze Stowarzyszeniem Archeologii Środowiskowej oraz Sekcją Aerobiologiczną PTB zorganizowali niezwykle ważną konferencję związaną ze stuleciem powstania analizy pyłkowej, która była dedykowana Lennartowi von Postowi i pionierom palinologii (Badura i in. 2016). Obrady miały miejsce w Poznaniu na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Było to wyjątkowe spotkanie łączące całe pokolenie naukowców posługujących się wyjątkowym narzędziem badawczym jakim jest analiza pyłkowa (Ryc. 11.4.5).

Ryc. 11.4.5. Wspólne zdjęcie uczestników Konferencji *W 100. rocznicę powstania analizy pyłkowej*, Poznań, 2018 r. (fot. G. Skrzyński)

11.4.4. Podsumowanie

Na przestrzeni 100 lat zmienił się obraz polskiej nauki, jak również i naukowców. W początkowych latach istnienia Sekcja Paleobotaniczna pełniła ważną rolę polegającą na skupianiu w jednym miejscu polskich paleobotaników badających roślinność wszystkich epok geologicznych, umożliwiała dyskusję, wymianę doświadczeń oraz publikacji. Wraz z otwarciem kraju na świat, a później rozpowszechnieniem się Internetu, funkcja ta mocno straciła na znaczeniu. W dzisiejszych czasach, mimo, że tempo życia jest ogromne i nie pozostaje wiele czasu na działalność społeczną, jeden fakt pozostaje ważny: w skład Sekcji wchodzą ludzie oddani nauce zajmującej się opisywaniem piękna dawnej przyrody. W obecnych czasach, gdy pracujemy w coraz węższych specjalnościach, ponownie wielkiej wartości naukowej nabierają spotkania paleobotaników zajmujących się przeszłością przyrody ożywionej od najstarszych epok po współczesne. Tak więc zataczamy koło do pierwszych idei spotkań paleobotanicznych.

Zajmujemy się badaniami naukowymi i popularyzacją wiedzy z zakresu biologii, ekologii i taksonomii oraz genetyki i genomiki grzybów. W kręgu naszych zainteresowań jest także mykosocjologia (badania zbiorowisk grzybów), interakcje grzybów z innymi organizmami oraz mykologia medyczna i fitopatologia (badania grzybów chorobotwórczych). Zajmujemy się również ochroną grzybów oraz monitoringiem gatunków rzadkich i zagrożonych.

Na zdjęciach: w centrum – zarodnie śluzowca *Lamproderma columbinum* (fot. Maciej Romański); z lewej od góry – mykoryza *Paxillus involutus* (fot. Tomasz Leski), owocniki *Bulgaria inquinans* (fot. Krzysztof Kujawa), zarodnie i trzonki zarodnionośne *Mucor luteus* (fot. Maja Łukomska-Kowalczyk); z prawej – owocniki *Chlorociboria aeruginascens* (fot. Krzysztof Kujawa). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.5. Sekcja Mykologiczna (1956)

Małgorzata Stasińska[1]
Dominika Ślusarczyk[2]
Anna Biedunkiewicz[3]
Maria Ławrynowicz[2]

[1] Instytut Nauk o Morzu i Środowisku, Uniwersytet Szczeciński
ul. A. Mickiewicza 16, 70-384 Szczecin
e-mail: malgorzata.stasinska@usz.edu.pl
[2] Katedra Algologii i Mykologii, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska
Uniwersytet Łódzki, ul. S. Banacha 12/16, 90-237 Łódź
e-mail: dominika.slusarczyk@biol.uni.lodz.pl,
maria.lawrynowicz@biol.uni.lodz.pl
[3] Katedra Mikrobiologii i Mykologii, Wydział Biologii i Biotechnologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ul. Oczapowskiego 1A, 10-719 Olsztyn, e-mail: alibi@uwam.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-05

Stasińska M., Ślusarczyk D., Biedunkiewicz A., Ławrynowicz M. (2022). Sekcja Mykologiczna (1956). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 434–449.

11.5.1. Powstanie Sekcji Mykologicznej

Sekcja Mykologiczna powstała 5 czerwca 1956 r. w Warszawie z inicjatywy doc. Aliny Skirgiełło, która po II wojnie światowej podjęła próbę skupienia i zintegrowania osób zainteresowanych mykologią. W skład Komitetu Organizacyjnego obok doc. A. Skirgiełło, weszło wielu wybitnych naukowców, m.in. prof. Józef Kochman, doc. Karol Mańka, doc. Henryk Orłoś, doc. Wanda Truszkowska, prof. Wanda Zabłocka i prof. Karol Zaleski (Skirgiełło 1972). W marcu 1957 r. w Poznaniu, podczas spotkania delegatów Sekcji, wybrano pierwszy Zarząd – przewodniczącą została doc. A. Skirgiełło, która pełniła tę funkcję przez kilkanaście kolejnych kadencji do 2007 r., sekretarzem został doc. K. Mańka, a jego zastępcą doc. W. Truszkowska. Za główny cel istnienia Sekcji uznano „rozwijanie i popieranie wszelkich prac z zakresu mykologii oraz popularyzowanie tej gałęzi nauki" (Skirgiełło 1972). Zarząd Sekcji podjął również starania o założenie naukowego czasopisma mykologicznego – *Acta Mycologica* (AM), które powstało w 1965 r. i ukazuje się do chwili obecnej.

W pierwszych latach działania Sekcji powstała również inicjatywa, aby w miarę możliwości jej członkowie organizowali Sekcje Mykologiczne przy oddziałach regionalnych PTB. W 1957 roku utworzono oddziały Sekcji w Warszawie i Bydgoszczy. Niestety ten ostatni przestał działać na początku 1962 r., natomiast Sekcja przy Oddziale Warszawskim (pierwszy przewodniczący – doc. Tadeusz Pietkiewicz, sekretarz – dr Sabina Czyżewska) działała bardzo aktywnie przez wiele lat aż do roku 2011 (Skirgiełło 1972, 1986; Grzelak, Marcinkowska 2006; Majewski 2010). Stosunkowo krótko, bo tylko przez kilka lat, działała powołana w 1980 r. Sekcja przy Oddziale Wrocławskim, której pierwszym przewodniczącym był prof. Andrzej Nespiak, a sekretarzem dr Apoloniusz Rymkiewicz (Cebrat 1986). W latach 90. utworzono dwie kolejne Sekcje, przy Oddziale Poznańskim (26 VI 1991) i Oddziale Łódzkim (14 XI 1995), które bardzo aktywnie, szczególnie Sekcja przy Oddziale Poznańskim (Bujakiewicz 2000), działają do dnia dzisiejszego. Pierwszej z nich przez wiele lat przewodniczyła prof. Anna Bujakiewicz, a sekretarzem była dr hab. Maria Rudawska. Natomiast druga powstała z inicjatywy prof. Marii Ławrynowicz, która od wielu lat (tylko z krótką przerwą, kiedy tę funkcję pełnił dr Kazimierz Kopczyński) jest jej przewodniczącą. W pierwszych latach działania Sekcji jej sekretarzem była mgr Joanna Makowczyńska (Tab. 11.5.1).

Liczba członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego deklarujących przynależność do Sekcji Mykologicznej oraz Sekcji działających przy Oddziałach była najwyższa w drugiej połowie lat 90. XX wieku i wynosiła 125 osób. Obecnie Sekcja Mykologiczna PTB skupia około 60 osób (Tab. 11.5.2).

11.5.2. Działalność naukowa

Ogólnopolska działalność Sekcji Mykologicznej rozpoczęła się od wspólnych wyjazdów terenowych (m.in. w Bieszczady) na przełomie lat 50. i 60. XX wieku, których celem było gromadzenie materiałów do opracowania grzybów Polski i monografii regionalnych. Efektem tych wyjazdów są liczne prace, które ukazywały się początkowo w *Monographiae Botanicae*, a później w *Acta Mycologica*. W pierwszych latach istnienia Sekcji Mykologicznej jej działalność naukowa przejawiała się przede wszystkim w czynnym udziale jej członków w posiedzeniach Oddziału Warszawskiego oraz w kolejnych Zjazdach PTB. Celem tych spotkań była przede wszystkim integracja środowiska mykologów polskich, nawiązywanie bliższych kontaktów naukowych między członkami, którzy bardzo często reprezentowali różne działy mykologii, a także wymiana myśli, koncepcji, doświadczeń

Tabela 11.5.1. Skład Zarządu Sekcji Mykologicznej od powołania w dniu 5 czerwca 1956 r. w Warszawie do 2022 r. oraz Zarządów tej Sekcji działających przy Oddziałach: Warszawskim, Bydgoskim, Wrocławskim, Poznańskim i Łódzkim

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Członkowie Zarządu
1957	Alina Skirgiełło	–	Karol Mańka, Wanda Truszkowska (zastępca)	–
	W. Tadeusz Pietkiewicz; **B.** Andrzej Michalski	–	**W.** Sabina Czyżewska; **B.** b.d.	–
1958	Alina Skirgiełło	–	Wanda Truszkowska (1959–1962), Wanda Rudnicka (zastępca od 1959)	–
	W. Tadeusz Pietkiewicz (do 1959), Henryk Orłoś (od 1960); **B.** Andrzej Michalski	–	**W.** Sabina Czyżewska, Halina Jakubczyk (od 1960); **B.** b.d.	–
1962	Alina Skirgiełło	Wanda Truszkowska (od 1969)	Sabina Czyżewska, Wanda Rudnicka-Jezierska (zastępca do 1963)	–
	W. Henryk Orłoś, Jerzy Ważny (od 1964)	–	**W.** Czesława Kozłowska, Sabina Czyżewska (od 1964)	**W.** Halina Jakubczyk (1966–1970)
1970	Alina Skirgiełło	Wanda Truszkowska (1970–1973, 1975–1978), Jerzy Ważny (1973–1975), Bogusław Sałata (1973–1978)	Sabina Czyżewska	–
	W. Jerzy Ważny, Czesława Kozłowska (od 1977)	–	**W.** Tomasz Majewski, Alicja Borowska (od 1977)	–
1978	Alina Skirgiełło	Andrzej Nespiak, Bogusław Sałata	Sabina Czyżewska	–
	W. Czesława Kozłowska; **Wr.** Andrzej Nespiak (1980–1981)	–	**W.** Alicja Borowska; **Wr.** Apoloniusz Rymkiewicz (od 1980)	–
1981	Alina Skirgiełło	Bogusław Sałata	Sabina Czyżewska	–
	W. Czesława Kozłowska; **Wr.** Jerzy Zabawski (od XI 1981)	–	**W.** Alicja Borowska; **Wr.** Apoloniusz Rymkiewicz	–
1984	Alina Skirgiełło	Bogusław Sałata	Sabina Czyżewska, Bogusława Ginko (zastępstwo 1984)	–
	W. Czesława Kozłowska	–	**W.** Alicja Borowska, Wanda Rudnicka-Jezierska (od 1985)	–
1987	Alina Skirgiełło	Bogusław Sałata	Sabina Czyżewska	–
	W. Czesława Kozłowska, Halina Borecka (od 1988)	–	**W.** Wanda Rudnicka-Jezierska, Joanna Marcinkowska (od 1988), Zbigniew Domański (zastępstwo 1988–1989)	–
1989	Alina Skirgiełło	Bogusław Sałata	Sabina Czyżewska	–
	W. Halina Borecka; **P.** Anna Bujakiewicz (od 1991)	–	**W.** Joanna Marcinkowska; **P.** Maria Rudawska (od 1991)	–
1992	Alina Skirgiełło	Maria Lisiewska	Sabina Czyżewska	–
	W. Halina Borecka; **P.** Anna Bujakiewicz	–	**W.** Joanna Marcinkowska; **P.** Maria Rudawska	–
1995	Alina Skirgiełło	Maria Lisiewska	Sabina Czyżewska	–
	W. Joanna Marcinkowska; **P.** Anna Bujakiewicz; **Ł.** Maria Ławrynowicz	–	**W.** Krystyna Grzelak; **P.** Maria Rudawska; **Ł.** Joanna Makowczyńska	–
1998	Alina Skirgiełło	Maria Lisiewska	Sabina Czyżewska	–
	W. Joanna Marcinkowska; **P.** Anna Bujakiewicz; **Ł.** Maria Ławrynowicz	–	**W.** Krystyna Grzelak; **P.** Maria Rudawska; **Ł.** Joanna Makowczyńska	–

Tabela 11.5.1. Skład Zarządu Sekcji Mykologicznej od powołania w dniu 5 czerwca 1956 r. w Warszawie do 2022 r. oraz Zarządów tej Sekcji działających przy Oddziałach: Warszawskim, Bydgoskim, Wrocławskim, Poznańskim i Łódzkim (cd.)

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Członkowie Zarządu
2001	Alina Skirgiełło	Maria Lisiewska	Sabina Czyżewska	–
	W. Joanna Marcinkowska; **P.** Anna Bujakiewicz; **Ł.** Maria Ławrynowicz	–	**W.** Krystyna Grzelak; **P.** Tomasz Leski; **Ł.** Dominika Seta (Ślusarczyk)	–
2004	Alina Skirgiełło	Maria Ławrynowicz, Wiesław Mułenko	Janusz Łuszczyński	Janusz Błaszkowski, Sabina Czyżewska
	W. Joanna Marcinkowska; **P.** Anna Bujakiewicz; **Ł.** Kazimierz Kopczyński	**Ł.** Izabela Kałucka	**W.** Krystyna Grzelak; **P.** Tomasz Leski; **Ł.** Dominika Seta	**Ł.** Jarosław Szkodzik
2007	Maria Dynowska	Stefan Friedrich	Janusz Łuszczyński	–
	W. Joanna Marcinkowska; **P.** Anna Bujakiewicz; **Ł.** Kazimierz Kopczyński, Maria Ławrynowicz (od 2008)	**Ł.** Izabela Kałucka, Kazimierz Kopczyński (od 2008)	**W.** Krystyna Grzelak; **P.** Tomasz Leski; **Ł.** Dominika Ślusarczyk	–
2010	Maria Rudawska	Elżbieta Ejdys	Tomasz Leski	–
	W. Joanna Marcinkowska (do 2011); **P.** Anna Bujakiewicz; **Ł.** Maria Ławrynowicz	**Ł.** Kazimierz Kopczyński	**W.** Krystyna Grzelak (do 2011); **P.** Tomasz Leski, Anna Kujawa (od 2011); **Ł.** Dominika Ślusarczyk	–
2013	Maria Rudawska	Elżbieta Ejdys	Tomasz Leski	–
	P. Anna Bujakiewicz; **Ł.** Maria Ławrynowicz	**Ł.** Kazimierz Kopczyński	**P.** Anna Kujawa; **Ł.** Dominika Ślusarczyk	–
2016	Małgorzata Stasińska	Anna Biedunkiewicz	Kinga Mazurkiewicz-Zapałowicz	–
	P. Anna Bujakiewicz; **Ł.** Maria Ławrynowicz	–	**P.** Anna Kujawa; **Ł.** Kazimierz Kopczyński, Dominika Ślusarczyk (od 2017)	–
2019	Małgorzata Stasińska	Anna Biedunkiewicz	Ewa Sucharzewska	Dominika Ślusarczyk
	P. Marlena Lembicz; **Ł.** Maria Ławrynowicz	–	**P.** Anna Kujawa; **Ł.** Dominika Ślusarczyk	–

B. – Oddz. Bydgoski; **Ł.** – Oddz. Łódzki; **P.** – Oddz. Poznański; **W.** – Oddz. Warszawski; **Wr.** – Oddz. Wrocławski

i metod oraz prezentacja wyników prowadzonych badań (Skirgiełło 1972). W tym czasie ze względu na wielokierunkowość zainteresowań członków Sekcji zorganizowano dwa ogólnopolskie sympozja tematyczne, pierwsze dotyczyło mykosocjologii (Łódź, 1968 r.), drugie zaś chemizmu grzybów (Wrocław, 1969 r.) (Tab. 11.5.3).

Jednak w latach 60. najważniejszym wydarzeniem w życiu Sekcji było zorganizowanie w Polsce na przełomie sierpnia i września 1966 r. IV Kongresu Europejskich Mykologów, w którym uczestniczyło 141 osób z różnych ośrodków naukowych z kraju oraz Europy Wschodniej i Zachodniej (Ryc. 11.5.1). Kongres połączony był z trwającymi kilka dni wyjazdami terenowymi m.in. do Puszczy Białowieskiej, w Góry Świętokrzyskie, Pieniny i Tatry (Anonymous 1968).

Dużym zainteresowaniem nie tylko wśród członków Sekcji Mykologicznej cieszyły się ogólnopolskie konferencje i sympozja naukowe oraz warsztaty terenowe organizowane samodzielnie lub we współpracy z innymi sekcjami, towarzystwami i uczelniami, w których często uczestniczyli naukowcy z zagranicy (Tab. 11.5.3). Poświęcone były one m.in. zagadnieniom związanym z rozprzestrzenianiem się, ekologią i rozmieszczeniem geograficznym grzybów (Sałata 1974,

Tabela 11.5.2. Liczba członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego deklarujących przynależność do Sekcji Mykologicznej oraz Sekcji działających przy Oddziałach: Warszawskim, Wrocławskim, Poznańskim i Łódzkim

Lata	Liczba członków (ogólna)	Oddz. Warszawski	Oddz. Wrocławski	Oddz. Poznański	Oddz. Łódzki
1957–1958	40	b.d.	–	–	–
1959–1960	68	b.d.	–	–	–
1961–1963	71	b.d.	–	–	–
1964–1966	71–72	b.d.	–	–	–
1967–1969	72	b.d.	–	–	–
1970–1976	72	b.d.	–	–	–
1977–1978	70–72	b.d.	–	–	–
1979–1983	70	b.d.	b.d.	–	–
1984–1986	50–70	b.d.	b.d.	–	–
1987–1990	80	b.d.	b.d.	–	–
1991–1994	86–95	50–53	12	30–33	–
1995–1998	123–125	50	10–12	33–36	10
1999–2002	120	b.d.	–	22–30	14
2003–2006	60–120	b.d.	–	29–30	14
2007–2010	61–69	27	–	27	15–19
2011–2014	68	26	–	27	14–15
2015–2018	58–68	–	–	16–27	7–14
2019–2020	62	–	–	17	7

b.d. – brak danych; – brak aktywności przy Oddziale

1988), chemotaksonomii w mykologii i lichenologii (Ławrynowicz 1986), taksonomii i ekologii grzybów podziemnych (Sumorok 1996) oraz grzybom makroskopijnym Lasów Rogowskich (Szczepkowski 2004).

Współpraca z innymi Sekcjami PTB była bardzo ścisła. W latach 1987–1997 z inicjatywy Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej oraz Sekcji Briologicznej, Lichenologicznej i Mykologicznej prowadzono w Puszczy Białowieskiej interdyscyplinarne badania w ramach projektu CRYPTO *Rola roślin zarodnikowych w strukturze zbiorowisk leśnych*, którego inicjatorem i koordynatorem był prof. Janusz B. Faliński. Efektem kilkuletnich badań jest obszerne opracowanie różnych grup grzybów,

Ryc. 11.5.1. Ustalanie trasy zbiorów grzybów podczas IV Kongresu Europejskich Mykologów, 1966 r. Od lewej: Maria Wawrzkiewicz (Ławrynowicz), Jan Kućmierz, Barbara Gumińska, Irena Hołownia (archiwum M. Ławrynowicz)

Tabela 11.5.3. Konferencje naukowe, warsztaty i sesje terenowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Mykologiczną (SM)

Data i miejsce	Tytuł konferencji	Liczba u./ref./plak.
Od 1957	Obrady SM w trakcie kolejnych Zjazdów PTB	–
31 VIII–6 IX 1966, Warszawa	IV Kongres Europejskich Mykologów (Anonymous 1968) (W – Oddział Warszawski PTB, Instytut Botaniki PAN)	141/1/–
IX 1968, Łódź	Sympozjum na temat mykosocjologii (W – Oddział Łódzki PTB)	ok. 60/5/–
IX 1969, Wrocław	Sympozjum na temat chemizmu grzybów (W – Oddział Wrocławski PTB)	ok. 20/6/–
16–19 IX 1974, Lublin	Sympozjum *Zagadnienia rozprzestrzeniania się grzybów i metody ich badania* (Sałata 1974) (W – Oddział Lubelski PTB)	ok. 45/14/–
1976, Polanica-Zdrój	Sympozjum na temat taksonomii i biologii grzybów	–/–/–
11–13 IX 1978, Smardzewice	Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczno-Lichenologiczne *Chemotaksonomia w mykologii i lichenologii* (Ławrynowicz 1986) (W – Oddział Łódzki PTB, Uniwersytet Łódzki)	84/29/–
3–6 IX 1986, Łódź	Sympozjum międzysekcyjne (Sekcji Mykologicznej, Lichenologicznej i Algologicznej) podczas 47. Zjazdu PTB	ok. 10/7/2
17–19 IX 1986, Lublin	Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne *Flora, ekologia i rozmieszczenie geograficzne grzybów* (Sałata 1988) (W – Oddział Lubelski PTB, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Zakład Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej)	ok. 30/15/4
5–9 IX 1989, Katowice	Obrady SM podczas 48. Zjazdu PTB	ok. 20/15/2
27–28 IX 1991, Obrzycko k. Wronek	Pierwsza Sesja Terenowa (Bujakiewicz 1992) (O – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Poznańskim PTB)	12/–/–
1–5 IX 1992, Kielce	Sympozjum międzysekcyjne (Sekcji Mykologicznej, Lichenologicznej i Briologicznej) *Zasoby kryptogamów: zagrożenie, rozprzestrzenianie się i wykorzystanie* podczas 49. Zjazdu PTB	42/15/7
1–3 X 1992, Obrzycko k. Wronek	Druga Sesja Terenowa (Bujakiewicz 1993) (O – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Poznańskim PTB)	22/2/–
30 VIII–2 IX 1993, Obrzycko k. Wronek	Trzecia Sesja Terenowa (Bujakiewicz 1994) (O – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Poznańskim PTB)	25/3/–
22–25 VIII 1994, Obrzycko k. Wronek	Czwarta Sesja Terenowa (Bujakiewicz 1995) (O – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Poznańskim PTB)	21/7/–
26 VI–1 VII 1995, Kraków	Obrady SM podczas 50. Zjazdu PTB	ok. 25/13/8
14–20 IX 1995, Bory Tucholskie–Suszek k. Rytla	Konferencja *Taksonomia i ekologia grzybów podziemnych i innych* (Sumorok 1996) (W – British Mycological Society, Zakład Algologii i Mykologii Uniwersytetu Łódzkiego, Tucholski Park Krajobrazowy)	22/5/–
19–22 X 1995, Zielonka k. Poznania	Piąta Sesja Terenowa (Bujakiewicz 1996) (O – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Poznańskim PTB)	14/7/–
23–26 IX 1996, Zielonka k. Poznania	Szósta Sesja Terenowa (Bujakiewicz 1997) (O – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Poznańskim PTB)	15/6/–
24–27 IX 1997, Janów Lubelski	II Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne *Flora, ekologia i rozmieszczenie geograficzne grzybów* (Dynowska 1998) (W – Zakład Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Wydział II Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Studium Generale Sandomiriense, Park Krajobrazowy Lasy Janowskie)	30/11/3
15–19 IX 1998, Gdańsk	Obrady SM podczas 51. Zjazdu PTB	ok. 40/22/23
18–20 X 1999, Bory Tucholskie–Swornegacie–Charzykowy–Suszek	Konferencja z okazji 60-lecia pracy naukowej prof. Aliny Skirgiełło *Monitoring grzybów – możliwości i ograniczenia* (Stasińska 2001) (W – Zakład Algologii i Mykologii Uniwersytetu Łódzkiego, Rada Naukowa Parku Narodowego „Bory Tucholskie”)	100/22/9

Tabela 11.5.3. Konferencje naukowe, warsztaty i sesje terenowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Mykologiczną (SM) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji	Liczba u./ref./plak.
23–28 IX 2001, Poznań	Obrady SM podczas 52. Zjazdu PTB	ok. 50/22/28
6–11 IX 2004, Toruń–Bydgoszcz	Obrady SM podczas 53. Zjazdu PTB	ok. 45/20/21
20–22 IX 2004, Rogów	Sesja Terenowa *Macromycetes Lasów Rogowskich* (Szczepkowski 2004) (W – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Warszawskim PTB, Zakład Mykologii i Fitopatologii Leśnej SGGW)	23/2/–
23–26 IX 2004, Sandomierz	IV Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne *Grzyby w środowisku naturalnym, metody badań terenowych*, poświęcone pamięci prof. Bogusława Sałaty, w piątą rocznicę śmierci (W – Komitet Badań Naukowych, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Zakład Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza, Towarzystwo Naukowe Sandomierskie)	61/14/45
4–8 IX 2006, Międzybrodzie Żywieckie	Warsztaty terenowe *Hypogeous fungi – recording, ecology and distribution* (W – Europejskie Towarzystwo Mykologiczne (EMA), Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Łódzkim PTB, Katedra Algologii i Mykologii Uniwersytetu Łódzkiego, Stowarzyszenie „Darz Grzyb")	21/3/5
14 X 2006, Warszawa	Sesja z okazji 95-lecia urodzin prof. Aliny Skirgiełło *Mykologia u progu trzeciego tysiąclecia* (W – Oddział Łódzki PTB, Oddział Warszawski PTB, Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego)	200/6/–
3–8 IX 2007, Szczecin	Obrady SM podczas 54. Zjazdu PTB	43/26/10
28 VIII 2008, Skwierzyna	Warsztaty terenowe *Grzyby Puszczy Noteckiej* (Galera i Mikuła 2009) (W – Sekcja Mykologiczna przy Oddziale Łódzkim PTB, Urząd Miasta i Gminy Skwierzyna)	25/–/–
10–12 IX 2009, Olsztyn–Krutyń	Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne *Interdyscyplinarny charakter mykologii* (Dynowska i Ejdys 2009) (W – Katedra Mykologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Oddział Olsztyński PTB)	47/25/18
6–12 IX 2010, Warszawa	Obrady SM podczas 55. Zjazdu PTB	ok. 45/20/19
3–5 XI 2011, Łódź	Konferencja *Polskie tradycje użytkowania grzybów oraz ich ochrony wkładem do europejskiego dziedzictwa kultury* (Stasińska i Ślusarczyk 2012) (W – Oddział Łódzki PTB, Katedra Algologii i Mikologii Uniwersytetu Łódzkiego)	85/29/37
24–30 VI 2013, Olsztyn	Obrady SM podczas 56. Zjazdu PTB	ok. 40/18/13
24–28 IX 2014, Łódź–Spała	Warsztaty *Grzyby – organizmy kluczowe dla życia na Ziemi* (W – Polskie Towarzystwo Mykologiczne, Katedra Algologii i Mykologii Uniwersytetu Łódzkiego, Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu, Instytut Agrofizyki PAN w Lublinie, Katedra Mykologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Wydział Przyrodniczy Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Zakład Botaniki Instytutu Biologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Zespół Parków Krajobrazowych województwa Łódzkiego)	169/58/60
27 VI–3 VII 2016, Lublin	Obrady SM podczas 57. Zjazdu PTB	34/16/11
1–7 VII 2019, Kraków	Obrady SM podczas 58. Zjazdu PTB	36/14/14

u. – liczba uczestników, ref. – liczba wygłoszonych referatów, plak. – liczba przedstawionych plakatów, W – współorganizator

zarówno makroskopijnych, jak i mikroskopijnych, występujących w wybranych zbiorowiskach roślinnych Puszczy Białowieskiej (Faliński, Mułenko 1996, 1997).

Integracji mykologów polskich i wymianie myśli naukowej służyły również organizowane od roku 1991 przez prof. Annę Bujakiewicz, przewodniczącą Sekcji Mykologicznej przy Oddziale Poznańskim PTB, coroczne sesje terenowe, w których uczestniczyli nie tylko naukowcy z różnych ośrodków w Polsce, ale także osoby zainteresowane poznawaniem świata grzybów (Ryc. 11.5.2–3). Odbyło się 6 sesji, pierwsze cztery w Obrzycku k. Wronek, a dwie ostatnie w Zielonce koło Poznania (Bujakiewicz 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997). W trakcie warsztatów zbierano okazy grzybów, które eksponowano na wystawach zwiedzanych przez młodzież szkolną i okolicznych mieszkańców.

Tradycja ogólnopolskich spotkań mykologów była kontynuowana w kolejnych latach przez przedstawicieli różnych ośrodków naukowych w Polsce. Inicjatorem i głównym organizatorem II Ogólnopolskiego Sympozjum Mykologicznego *Flora, ekologia i rozmieszczenie geograficzne grzybów* byli Pracownicy Zakładu Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, kierowanego przez prof. Bogusława Sałatę. Sympozjum odbyło się w Janowie Lubelskim w 1997 r. i, oprócz sesji referatowej i plakatowej, obejmowało badania terenowe (Ryc. 11.5.4) zakończone wystawą grzybów. Spotkanie to zainaugurowało obchody zbliżającego się Jubileuszu 60-lecia pracy naukowej prof. Aliny Skirgiełło (Dynowska 1998).

Uroczysta konferencja dedykowana prof. Alinie Skirgiełło, nestorce polskiej mykologii, z okazji Jubileuszu 60-lecia pracy naukowej odbyła się w 1999 r. w Borach Tucholskich. Uczestniczyli w niej naukowcy z wielu ośrodków akademickich w kraju, w tym tak zasłużeni dla polskiej mykologii, jak prof. Wanda Truszkowska, czy prof. Karol Mańka (Ryc. 11.5.5). Program obejmował część poświęconą uczczeniu jubileuszu prof. Aliny Skirgiełło i część naukową. Problematyka wystąpień koncentrowała się głównie wokół badań monitoringowych grzybów. Doniosłe znaczenie miała dyskusja podsumowująca treść referatów i plakatów, podczas której dokonano retrospekcji i spojrzenia

Ryc. 11.5.2. Sesja terenowa Sekcji Mykologicznej przy Oddziale Poznańskim PTB w Obrzycku, 1992 r. Stoją od lewej: Łukasz Jesse, Barbara Sadowska, Stefan Friedrich, Mikołaj Rudawski, Alina Skirgiełło, Maria Rudawska, Teresa Pawłowska, Maria Lisiewska, Dorota Rzepka, siedzą od lewej: Magdalena Susicka, Izabela Wilczyńska, Michał Rokicki, Barbara Kieliszewska-Rokicka, Piotr Rokicki, Anna Bujakiewicz, Urszula Łempicka, Jolanta Adamczyk (**A**) (fot. A. Łempicki; za Bujakiewicz 1993); od lewej: Maria Rudawska, Alina Skirgiełło, Maria Lisiewska (**B**) (fot. B. Kieliszewska-Rokicka)

Ryc. 11.5.3. Sesja terenowa Sekcji Mykologicznej przy Oddziale Poznańskim PTB w Obrzycku, 1994 r. Na zdjęciu od lewej: Andrzej Dzięczkowski, Maria Ławrynowicz, Władysław Wojewoda, Sławomir Sokół (fot. B. Kieliszewska-Rokicka)

w przyszłość na badania mykologiczne w Polsce. Na zakończenie głos zabrała Jubilatka, która zaapelowała o nadanie mykologii właściwej rangi wśród nauk biologicznych oraz zaproponowała powołanie Towarzystwa Mykologów Polskich, które skupiałoby badaczy zajmujących się różnymi grupami grzybów i pełniłoby rolę pomostu łączącego mykologów profesjonalnych z amatorami (Stasińska 2001).

We wrześniu 2004 r. w Sandomierzu odbyło się IV Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne *Grzyby w środowisku naturalnym, metody badań terenowych*, poświęcone pamięci prof. Bogusława Sałaty, bardzo zasłużonego dla rozwoju mykologii w naszym kraju, w piątą rocznicę jego śmierci. Duża frekwencja uczestników – ponad 60 osób (Ryc. 11.5.6) z wielu ośrodków naukowych w Polsce, znalazła odzwierciedlenie w dużej różnorodności prezentowanych zagadnień i tematów badawczych – od aspektów taksonomicznych grzybów makroskopijnych i mikroskopijnych, poprzez mykoryzy

Ryc. 11.5.4. Sympozjum w Janowie Lubelskim (1997 r.): sesja referatowa. Po lewej stronie stołu (w głąb): Bogusław Sałata, Piotr Grzegorzek, ??, z prawej strony stołu (w głąb): Maria Ławrynowicz, Alina Skirgiełło, Maria Dynowska, Anna Biedunkiewicz, Grzegorz Fiedorowicz, Kazimierz Kopczyński, Anna Drozdowicz, ??, w głębi wystawa fotografii Wiesława Mułenko (**A**); zbiór grzybów w terenie, od lewej: Alina Skirgiełło, Piotr Grzegorzek, Anna Drozdowicz, Grzegorz Fiedorowicz, Anna Biedunkiewicz, Maria Dynowska, Maria Chmiel (**B**) (fot. W. Mułenko)

Ryc. 11.5.5. Jubileusz 60-lecia pracy naukowej prof. Aliny Skirgiełło, Bory Tucholskie, 18–20 X 1999 r. Od lewej: Wanda Truszkowska, Alina Skirgiełło, Karol Mańka (fot. W. Mułenko)

i związane z nimi interakcje, mykosocjologię grzybów, do nowoczesnych metod diagnostycznych wykorzystywanych w badaniach grzybów.

W 2006 roku w Warszawie, z okazji 95-lecia urodzin prof. Aliny Skirgiełło, odbyła się uroczysta sesja *Mykologia u progu trzeciego tysiąclecia*. Było to ostatnie publiczne spotkanie z Jubilatką, która w następnym roku odeszła (zm. 10 października 2007 r.) pozostawiając ogromny dorobek naukowy (Majewski 2008). Prof. Alina Skirgiełło była światowej sławy uczoną, niezmiernie cenioną w kraju i za granicą. Miała ogromny wpływ na kształtowanie polskiej mykologii w drugiej połowie XX wieku oraz wizerunku Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Ławrynowicz 2008).

Po śmierci prof. Aliny Skirgiełło przewodniczącą Sekcji została prof. Maria Dynowska, która w 2009 r. w Olsztynie i Krutyni, wraz ze swoimi Pracownikami, zorganizowała kolejne Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne mające na celu „rekonesans badań mykologicznych prowadzonych w Polsce w różnych dyscyplinach i dziedzinach naukowych, które wykorzystują grzyby jako materiał badawczy: od biologii i biotechnologii, poprzez fitopatologię, hydromykologię, mykologię lekarską i weterynaryjną do nauk politechnicznych". Sympozjum poświęcone było także dydaktyce mykologii, m.in. założeniom i treściom programowym z zakresu mykologii ogólnej i systematycznej oraz szeroko rozumianej mykologii stosowanej na różnych stopniach kształcenia (Dynowska, Ejdys 2009).

Z dużym zainteresowaniem spotkała się również konferencja, która odbyła się w dniach 3–5 listopada 2011 r. na Uniwersytecie Łódzkim, poświęcona polskim tradycjom użytkowania i ochrony grzybów. Data konferencji powiązana była z setną rocznicą urodzin prof. Aliny Skirgiełło i pierwszą rocznicą śmierci prof. Władysława Wojewody, wybitnego polskiego mykologa. Tematyka prezentowana na konferencji obejmowała aktualne trendy i kierunki badań mykologicznych w Polsce i na świecie. Ukazała również rozległość problematyki i zagadnień, które wykraczały poza zakres działalności Sekcji Mykologicznej. Po zakończeniu konferencji miało miejsce zebranie założycielskie Polskiego Towarzystwa Mykologicznego (Stasińska, Ślusarczyk 2012).

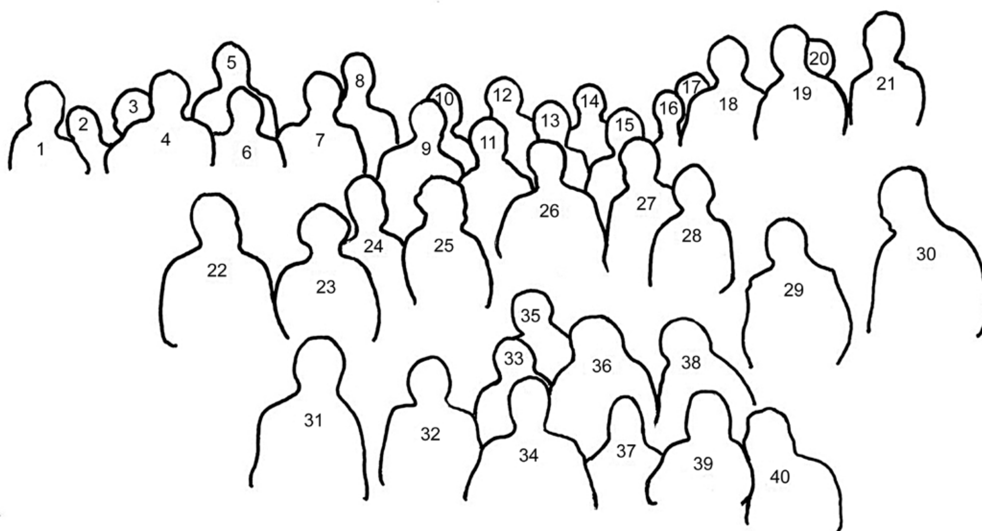
W latach 2010–2016, przez dwie kolejne kadencje, funkcję przewodniczącej Sekcji Mykologicznej pełniła prof. Maria Rudawska, a sekretarzem był dr hab. Tomasz Leski. Od roku 2016 przewodniczącą Sekcji jest dr hab. prof. US Małgorzata Stasińska, a wiceprzewodniczącą dr hab. Anna Biedunkiewicz (Tab. 11.5.1).

Sympozja, konferencje i Zjazdy PTB, to nie tylko okazja do nawiązywania współpracy i wymiany myśli naukowej, ale także możliwość docenienia osób, które przez wiele lat pracowały

na rzecz Sekcji Mykologicznej i znacząco przyczyniły się do rozwoju mykologii w naszym kraju. Do nich należy prof. Maria Ławrynowicz (wieloletnia redaktor *Acta Mycologica*), która na Zjeździe w Olsztynie (2013) obchodziła jubileusz 45-lecia pracy zawodowej (Ryc. 11.5.7).

W 2014 roku, w Łodzi i Spale podczas warsztatów mykologicznych świętowano 80. urodziny prof. Marii Lisiewskiej (wiceprzewodnicząca Sekcji w latach 1992–2004) i 75. urodziny prof. Anny Bujakiewicz (wieloletnia przewodnicząca Sekcji przy Oddziale Poznańskim). Rok później

Ryc. 11.5.6. Uczestnicy Sympozjum w Sandomierzu, 2004 r. 1. Dominika (Seta) Ślusarczyk, 2. Beata Sumorok, 3. Anna Ronikier, 4. Marek Snowarski, 5. Marcin Piątek, 6. Anna Kujawa, 7. Anna Bujakiewicz, 8. Andrzej Szczepkowski, 9. Stefan Friedrich, 10. Agata Wołczańska, 11. Maria Dynowska, 12. Joanna Marcinkowska, 13. Ewa Mędrela-Kuder, 14. Małgorzata Stasińska, 15. ??, 16. Izabela Kałucka, 17. Jolanta (Cabała) Piątek, 18. Bożena Kiziewicz, 19. Piotr Mleczko, 20. Elżbieta Kozak, 21. ??, 22. Antoni Filipowicz, 23. Maria Chmiel, 24. Anna Drozdowicz, 25. Wanda Stojanowska, 26. Maria Ławrynowicz, 27. Tomasz Leski, 28. Joanna Kazik, 29. Barbara Kieliszewska-Rokicka, 30. Michał Ronikier, 31. Wiesław Mułenko, 32. Urszula Świderska-Burek, 33. Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, 34. Wojciech Pusz, 35. Monika Kozłowska, 36. Marta Wrzosek, 37. ??, 38. Ewa Sucharzewska, 39. Joanna Nita, 40. Jan Szymański (fot. M. Mamczarz, ze zbiorów W. Mułenko)

Ryc. 11.5.7. Zjazd PTB w Olsztynie, 2013 r. – tort z okazji 70. urodzin i 45-lecia pracy zawodowej prof. Marii Ławrynowicz (fot. I. Kałucka)

w Poznaniu, z tej samej okazji zorganizowano uroczystą sesję Sekcji Mykologicznej (Ryc. 11.5.8), podczas której wręczono zadedykowany Jubilatkom tom *Acta Mycologica*. Na ostatnim Zjeździe PTB w Krakowie (2019 r.), w czasie spotkań Sekcji Mykologicznej, świętowano jubileusz 45-lecia pracy zawodowej prof. Marii Dynowskiej (przewodnicząca Sekcji w kadencji 2007–2010) i 46-lecia pracy zawodowej prof. Marii Rudawskiej (przewodnicząca Sekcji dwóch kolejnych kadencji w latach 2010–2016, redaktor naczelna *Acta Mycologica* w latach 2014–2018).

Ryc. 11.5.8. Uczestnicy uroczystej sesji Sekcji Mykologicznej PTB w Poznaniu (21 X 2015 r.) zorganizowanej z okazji 80. urodzin prof. Marii Lisiewskiej i 75. urodzin prof. Anny Bujakiewicz. W pierwszym rzędzie od lewej: Izabela Kałucka, Maria Ławrynowicz, Anna Bujakiewicz, Maria Lisiewska, Anna Kujawa, Monika Urbaniak; w drugim rzędzie od lewej: Leszek Karliński, Błażej Gierczyk, Małgorzata Jędryczka, Marta Kujawska, Maria Rudawska, Marcin Pietras, Małgorzata Stasińska (archiwum I. Kałuckiej)

Ogromnym osiągnięciem Sekcji jest utrzymanie ciągłości procesu wydawniczego czasopisma *Acta Mycologica* założonego w 1965 roku z inicjatywy prof. Aliny Skirgiełło, w którym publikowane są prace z zakresu mykologii, fitopatologii i lichenologii. Od momentu powstania czasopisma do roku 2001 jego redaktorem naczelnym była prof. Alina Skirgiełło. W kolejnych latach funkcję redaktora naczelnego pełniły: Maria Ławrynowicz i Maria Rudawska. Obecnie redaktorem naczelnym *Acta Mycologica* jest dr hab. prof. UPWr. Wojciech Pusz.

Bardzo ważnym aspektem działalności naukowej członków Sekcji Mykologicznej PTB jest udział w wydawnictwach dotyczących grzybów. Z inicjatywy Sekcji w 1960 r. w ramach *Flora Polski. Rośliny zarodnikowe Polski i Ziem Ościennych* zapoczątkowano wydawanie serii *Grzyby (Fungi)*. Efektem pracy wielu polskich mykologów jest 27 tomów, z których każdy dotyczy innej grupy taksonomicznej grzybów.

Członkowie Sekcji są również autorami lub współautorami niezwykle ważnych z punktu poznawczego *Checklist*... dotyczących, m.in. grzybów workowych (Chmiel 2006), grzybów podstawkowych (Wojewoda 2003), grzybów mikroskopijnych (Mułenko i in. 2008) i śluzowców (Drozdowicz i in. 2003), a także atlasu rozmieszczenia grzybów (Wojewoda 2000).

11.5.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

Do istotnych osiągnięć Sekcji Mykologicznej w ciągu ostatnich 35 lat należy działalność na rzecz ochrony grzybów w Polsce i na świecie. Początki ochrony grzybów w naszym kraju sięgają lat 80. ubiegłego wieku, kiedy to po raz pierwszy na wniosek członków Sekcji (Marii Ławrynowicz i Władysława Wojewody) objęto ochroną około 20 gatunków. W kolejnych latach przedstawiciele Sekcji brali czynny udział w przygotowaniu nowelizacji Rozporządzeń dotyczących ochrony gatunkowej grzybów (2004, 2014) oraz czerwonych list grzybów wielkoowocnikowych w Polsce (Wojewoda, Ławrynowicz 1986, 1992, 2006). Członkowie Sekcji byli również wśród inicjatorów powstania Europejskiej Rady Ochrony Grzybów (European Council for Conservation of Fungi – ECCF, 1985). Inauguracyjny zjazd tej organizacji odbył się w 1988 r. w Łodzi.

Na podkreślenie zasługuje również działalność międzynarodowa członków Sekcji, która nie ogranicza się tylko do uczestniczenia w konferencjach i sympozjach, ale przejawia się również w kierowaniu pracami międzynarodowych organizacji i towarzystw naukowych. Członkowie Sekcji Mykologicznej są nie tylko wśród członków założycieli Europejskiego Towarzystwa Mykologicznego (European Mycological Association – EMA, 2005), ale od wielu lat aktywnie uczestniczą w pracach tego Towarzystwa i są członkami zarządu (prof. Maria Ławrynowicz, dr hab. Izabela Kałucka, prezydent EMA od 2019 r.).

Za ogromne osiągnięcie należy również uznać wieloletnią bardzo aktywną działalność Sekcji Mykologicznej przy Oddziałach Poznańskim i Warszawskim. Comiesięczne, otwarte spotkania naukowe są miejscem wymiany myśli naukowej oraz integracji polskich mykologów, zarówno specjalistów, jak i amatorów. O znaczeniu tej działalności niech świadczy liczba zorganizowanych spotkań i wygłoszonych referatów. Na przykład Sekcja przy Oddziale Warszawskim w latach 1995–2004 zorganizowała 30 seminariów, podczas których wygłoszono 55 referatów i 13 komunikatów. Dorobek Sekcji przy Oddziale Poznańskim jest również imponujący, w latach 1991–2020 zorganizowano ponad 120 seminariów i wygłoszono ponad 330 referatów. Prelegentami były osoby z około 20 ośrodków naukowych w Polsce.

Jednym z ważniejszych aspektów działania Sekcji jest działalność na rzecz upowszechniania wiedzy mykologicznej polegająca na publikowaniu artykułów popularnonaukowych, organizowaniu wystaw grzybów oraz ogólnopolskich kursów grzyboznawczych (m.in. prof. Maria Lisiewska we współpracy z Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Poznaniu), a ostatnio także aktywność na forach internetowych.

Sukcesem Sekcji Mykologicznej PTB jest również kontynuowanie wydawania *Acta Mycologica*, pomimo różnego rodzaju trudności, pojawiających się na przestrzeni lat. W ciągu ostatnich 35 lat

Ryc. 11.5.9. Profesor Alina Skirgiełło, przewodnicząca Sekcji Mykologicznej w latach 1956–2007, w towarzystwie pracowników Zakładu Systematyki i Geografii Roślin UW i Zakładu Ekologii Roślin UW (ok. 1955 r.); siedzą od prawej: prof. A. Skirgiełło, I. Rejment-Grochowska, B. Hryniewiecki; stoją od prawej: M. Polakowska, D. Sobotkowa, Z. Podbielkowski, J. Mickiewiczowa (**A**) (fot. L. Brzywczy; archiwum PTB), podczas 34. Zjazdu PTB w Łodzi, 1961 r. (**B**) (archiwum Oddziału Łódzkiego), zasłuchana podczas obrad 41. Zjazdu PTB w Warszawie, 1972 r. (**C**) (fot. M. Stępniak)

ukazały się 33 tomy tego czasopisma. Na platformie wydawniczej PTB można na bieżąco śledzić najnowsze artykuły publikowane w trybie open access (https://pbsociety.org.pl/journals/index.php/am), a także odnaleźć archiwalne tomy *Acta Mycologica*.

11.5.4. Podsumowanie

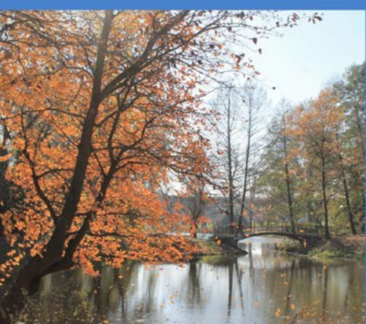
Sekcja Mykologiczna PTB jest jedną z najdłużej aktywnie działających Sekcji Towarzystwa, co w dużej mierze jest zasługą jej pierwszej długoletniej przewodniczącej prof. Aliny Skirgiełło, która swoją funkcję pełniła nieprzerwanie przez 51 lat (Ryc. 11.5.9). To także efekt starań i zapału kolejnych pokoleń mykologów, którzy zafascynowani światem grzybów chcieli go poznawać, mimo, że mykologia nie jest łatwą dziedziną nauki i zajmuje się nią niewielu specjalistów. Stąd też ogromna rola Sekcji Mykologicznej w propagowaniu nowych trendów w nauce i upowszechnianiu wiedzy mykologicznej.

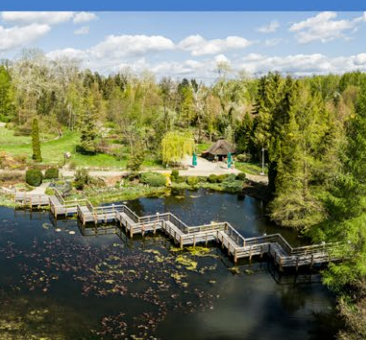

Ryc. 11.5.9. Profesor Alina Skirgiełło, przewodnicząca Sekcji Mykologicznej w latach 1956–2007 (cd.)
W towarzystwie prof. Janusza Łuszczyńskiego w czasie sesji Jubileuszu 95-lecia urodzin zorganizowanego na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, 14 X 2006 r. (**D**) (fot. G. Fiedorowicz)

Naszym celem jest wymiana doświadczeń zawodowych członków Sekcji oraz popularyzacja wiedzy przyrodniczej. Prowadzimy prelekcje, webinaria i konsultacje dla publiczności, a także szkolenia dla nauczycieli oraz zajęcia terenowe i warsztaty dla uczniów i studentów. Uczestniczymy w organizowaniu zjazdów polskich ogrodów botanicznych, a od 2000 roku organizujemy zagraniczne wyprawy przyrodnicze, w których biorą udział botanicy i biolodzy innych specjalności.

Na zdjęciach: w centrum – Ogród Botaniczny UJ w Krakowie (fot. Maria Lankosz-Mróz); z lewej od góry – aleja lilaków w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego (fot. Jarosław Deluga), tulipany w Ogrodzie Botanicznym w Łodzi (fot. Marek Jakubowski), jesień w Ogrodzie Botanicznym UMCS w Lublinie (fot. Monika Książek), staw w Arboretum w Bolestraszycach pod Przemyślem (fot. Michał Bosek). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.6. Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1973)

†Waldemar Buchwald[1]
Maria Lankosz-Mróz[2]
Elżbieta Melon[3]

[1] Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich, Państwowy Instytut Badawczy
ul. Wojska Polskiego 71b, 60-630 Poznań
[2] Ogród Botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego
ul. Kopernika 27, 31-501 Kraków
e-mail: m.lankosz-mroz@alumni.uj.edu.pl
[3] Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego
Al. Ujazdowskie 4, 00-478 Warszawa
e-mail: emelon@biol.uw.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-06

Buchwald W., Lankosz-Mróz M., Melon E. (2022). Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1973). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 450–461.

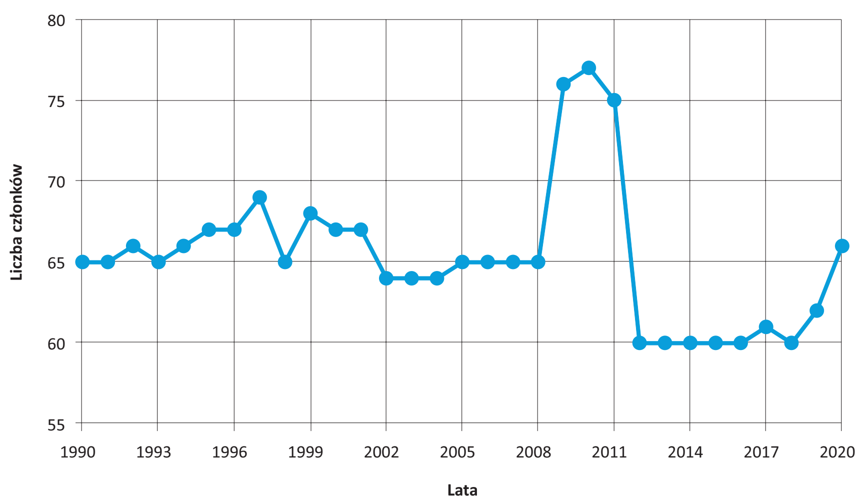
11.6.1. Powstanie Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów

Uchwałę o powołaniu Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów Polskiego Towarzystwa Botanicznego podjęto w trakcie Zjazdu PTB w Warszawie w 1972 roku, a pierwsze posiedzenie Komitetu Organizacyjnego odbyło się 17 lutego 1973 r. W nowo powołanym Zarządzie Sekcji przewodniczącym został prof. Jan Walas (1903–1991), zastępcą przewodniczącego – doc. dr Zofia Gumińska (1917–2006), sekretarzem – dr Bogusław Molski (1932–1989) (Tab. 11.6.1). Zgodnie z postanowieniami Zarządu, Sekcja miała stanowić forum wymiany poglądów dla osób zajmujących się pracą naukową, popularyzacją wiedzy botanicznej i dydaktyką w ogrodach botanicznych i arboretach. Zarząd opracował regulamin organizacyjny Sekcji.

Tabela 11.6.1. Skład Zarządu Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów od pierwszego posiedzenia Komitetu Organizacyjnego w dniu 17 lutego 1973 r. do 2022 r.

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz
1973	Jan Walas	Zofia Gumińska	Bogusław Molski
1977	Bogusław Molski	Krystyna Kukułczanka	Andrzej Marczewski
1980	Krystyna Kukułczanka	Maria Górska	Mieczysław Tokarski
1984	Kazimierz Szczepanek	Bolesław Osiński	Maria Lankosz-Mróz
1990	Maria Lankosz-Mróz	Wiesław Gawryś	Bogdan Zemanek
1997	Łucja Świłło	Maria Lankosz-Mróz	Teresa Bielska
2002	Maria Lankosz-Mróz	Ewa Jerzak	Teresa Bielska
2010	Maria Lankosz-Mróz	Waldemar Buchwald	Elżbieta Melon
2016	Waldemar Buchwald (od XI 2020) Maria Lankosz-Mróz	Maria Lankosz-Mróz	Elżbieta Melon

Na Zjeździe PTB w Warszawie w 1972 roku powstała także Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów, grupująca kierowników poszczególnych placówek. W 1974 r. została ona przekształcona w Komisję Ogrodów Botanicznych i Arboretów przy Komitecie Botaniki PAN. Znaczącą część funkcji Komisji w 1996 r. przejęła niezależna federacja ogrodów botanicznych pod nazwą „ROBiA".

Ryc. 11.6.1. Liczba członków Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów w latach 1990–2020

W 2011 r. została ona przeorganizowana w stowarzyszenie zarejestrowane pod nazwą „Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce". Członkami stowarzyszenia są dyrektorzy i kierownicy polskich ogrodów botanicznych (w tym także wyspecjalizowanych, m.in. arboretów, palmiarni, ogrodów roślin leczniczych, ogrodów górskich) lub ich jednostek organizacyjnych. Głównym celem tej organizacji jest wspieranie rozwoju ogrodów botanicznych. Cel ten jest realizowany m.in. w ścisłej współpracy z Sekcją Ogrodów Botanicznych i Arboretów PTB, która liczy średnio 65 osób (Ryc. 11.6.1).

11.6.2. Działalność naukowa

Drugie posiedzenie Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów odbyło się w dniach 12–15 września 1973 r. w ramach Zjazdu PTB w Krakowie. Wygłoszono wówczas cztery referaty poświęcone rytmice rozwojowej roślin w warunkach miejskich, aklimatyzacji bambusów w Polsce, uprawom hydroponicznym oraz metodom ochrony zasobów genowych. Uczestnicy posiedzenia zapoznali się również z działalnością naukową, dydaktyczną i popularyzatorską Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ponadto kierownicy pozostałych ogrodów i arboretów przedstawili krótkie sprawozdania z prac badawczych prowadzonych w poszczególnych ośrodkach.

W 1977 roku został wybrany nowy Zarząd i odbyły się dwa posiedzenia członków Sekcji w Arboretum SGGW w Rogowie i Ogrodzie Botanicznym UMCS w Lublinie. W trakcie spotkań przedstawiono kolekcje roślinne zgromadzone w obu instytucjach i omówiono ich dorobek naukowo-dydaktyczny. Podjęto także inicjatywę wydania wspólnego informatora o ogrodach botanicznych i arboretach, a także prezentowania poszczególnych placówek w kolejnych numerach czasopisma *Wiadomości Botaniczne.* Ostatecznie monografię poświęconą polskim ogrodom botanicznym i arboretom, wydano pod redakcją prof. Aleksandra Łukasiewicza dziesięć lat później (Ogrody Botaniczne i Arboreta w Polsce 1987).

Kolejne posiedzenie Sekcji odbyło się 11 września 1980 r. w trakcie Zjazdu PTB w Lublinie. Wybrano na nim kolejny Zarząd oraz przedyskutowano stan kolekcji roślin ginących i chronionych w polskich ogrodach i arboretach. W ramach sesji terenowej zapoznano się z aktualnym stanem kolekcji tego typu zlokalizowanej w Ogrodzie Botanicznym UMCS w Lublinie.

W maju 1981 roku odbyło się posiedzenie Sekcji w Krakowie, na którym przedstawiono zamierzenia budowy nowego ogrodu botanicznego i zorganizowano wizję lokalną terenów przewidywanych dla tego celu. Na spotkaniu wygłoszono referat poświęcony kryteriom nazewnictwa polskiego dla roślin egzotycznych.

Następne spotkanie miało miejsce w czerwcu 1982 r. w Instytucie Botaniki Akademii Rolniczej w Szczecinie. Zaprezentowano na nim wyniki badań fenologicznych prowadzonych w ogrodach botanicznych i arboretach. Zapoznano się także z kolekcjami roślinnymi zgromadzonymi w ogrodach dendrologicznych w Glinnej i Przelewicach.

W maju 1983 roku w Krakowie, z okazji dwusetlecia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, zorganizowana została trzydniowa konferencja poświęcona roli ogrodów botanicznych w rozwoju badań naukowych i popularyzacji wiedzy botanicznej, w trakcie której wygłoszono 12 referatów.

W czerwcu 1984 r., w ramach Zjazdu Sekcji Dendrologicznej PTB w Laskach koło Łodzi, dokonano wyboru nowego Zarządu Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz przedstawiono trzy referaty dotyczące działalności ogrodów botanicznych.

Kolejne posiedzenie Sekcji odbyło się w dniach 3–4 maja 1985 r. w Przemyślu, gdzie wygłoszono 14 referatów przedstawiających problematykę parków zabytkowych i ogrodów botanicznych w południowo-wschodniej Polsce. W trakcie sesji terenowej uczestnicy zwiedzili Arboretum w Bolestraszycach, zabytkowe parki w Krasiczynie i Dubiecku oraz rezerwat z *Fritillaria meleagris* w Krównikach.

Na Zjeździe Sekcji, który odbył się w dniach 17–19 maja 1988 r. w Krakowie, wygłoszono 13 referatów poruszających zagadnienia biologii i ekologii gatunków ginących oraz problematykę ich ochrony *ex situ* w ogrodach botanicznych. W drugim dniu konferencji odbyła się sesja terenowa w rezerwacie Skołczanka koło Tyńca z roślinnością ciepłolubną. Była ona połączona z demonstracją metod stosowanych w badaniach populacyjnych.

Na wspólnym posiedzeniu Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz Sekcji Dendrologicznej, w czasie Zjazdu PTB w 1989 r. w Katowicach, wygłoszono 6 referatów poświęconych problematyce dendrologicznej, scharakteryzowano ogrody botaniczne w Korei Północnej, a także przedstawiono sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Ogrodów Botanicznych w Budapeszcie (1989).

Na kolejnym Zjeździe PTB w Kielcach w dniach 1–5 września 1992 r., w czasie sesji organizowanej wspólnie przez Sekcję Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz Sekcję Dendrologiczną, zaprezentowano 1 referat oraz 2 plakaty. Przedstawiały one edukacyjną i popularyzatorską rolę ogrodów botanicznych oraz kolekcje roślin zagrożonych i ginących.

Na obradach Sekcji, podczas Zjazdu PTB w Krakowie w czerwcu 1995 r., przedstawiono 7 wykładów i 18 plakatów. W pierwszym wystąpieniu zaprezentowano założenia metodyczne i stan kolekcji wybranych zbiorowisk roślinnych utworzonych w Ogrodzie Botanicznym PAN w Powsinie. Pozostałe wykłady dotyczyły kolekcji roślin rzadkich oraz ustawowo chronionych w polskich ogrodach botanicznych, badań nad kotewką orzechem wodnym (*Trapa natans*) oraz starych odmian jabłoni, a także impresji przyrodniczych z podróży do Stanów Zjednoczonych.

W dniach 26–28 czerwca 1997 r. w Krakowie odbył się Zjazd Ogrodów Botanicznych i Arboretów współorganizowany przez Radę Ogrodów Botanicznych. Wygłoszono tam 12 referatów, których tematem była problematyka ochrony *in situ* oraz *ex situ* roślin rzadkich i zagrożonych w ogrodach botanicznych. Część terenowa odbyła się w Tatrzańskim Parku Narodowym, Górskim Ogrodzie Botanicznym PAN w Zakopanem oraz na torfowisku Bór na Czerwonem w okolicach Nowego Targu. Przeprowadzono także zebranie wyborcze Sekcji (Ryc. 11.6.2).

Na Zjeździe PTB w Poznaniu we wrześniu 2001 r. wygłoszono 3 referaty dotyczące ekspansji obcych gatunków roślin w Europie, działalności Ogrodu Botanicznego w St. Louis (USA) i kiełkowania nasion sukulentów oraz zaprezentowano 10 plakatów.

We wrześniu 2004 roku na Zjeździe PTB zorganizowanym przez ośrodki naukowe w Toruniu i Bydgoszczy zaprezentowano 5 referatów i 12 plakatów. Prelekcje dotyczyły roli środków

Ryc. 11.6.2. Wybory do Zarządu Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów – komisja skrutacyjna: Hanna Werblan-Jakubiec, Tomasz Nowak, Jerzy Piórecki, Kraków, 1997 r. (fot. A. Mróz)

Ryc. 11.6.3. Zjazd PTB Szczecin, 2007 r., zebranie sprawozdawczo-wyborcze Sekcji (fot. A. Mróz)

multimedialnych w prezentacji kolekcji botanicznych, spontanicznej flory Ogrodu Botanicznego UAM w Poznaniu, zakładania łąk rajgrasowych (*Arrhenatheretum*) w ogrodach, walorów przyrodniczych parków podworskich Równiny Sławeńskiej oraz konferencji ogrodów botanicznych krajów niemieckojęzycznych, która odbyła się w Wiedniu.

W ramach Zjazdu PTB w Szczecinie we wrześniu 2007 r. członkowie Sekcji przedstawili 4 wykłady poświęcone zasadom budowy alpinariów, konwencji CITES, irysom z grupy *Laevigatae* oraz ogrodom i roślinności południowych Włoch. Po sesji referatowej odbyły się zebranie sprawozdawcze i sesja plakatowa (Ryc. 11.6.3).

We wrześniu 2010 r., podczas Zjazdu PTB w Warszawie, wygłoszono referaty prezentujące historię Ogrodu Dydaktyczno-Doświadczalnego Uniwersytetu Łódzkiego oraz odmiany pochodzące od róży gęstokolczastej (*Rosa spinosissima*) zgromadzone w PAN Ogrodzie Botanicznym-CZRB w Powsinie. Po sesji plakatowej przeprowadzono zebranie sprawozdawczo-wyborcze Sekcji, na którym wybrano nowy Zarząd.

Na Zjeździe PTB w Olsztynie w czerwcu 2013 r. podsumowano seminaria terenowe Sekcji zorganizowane w latach 2001–2013. Kolejny wykład dotyczył wzrostu i kwitnienia odmian róży francuskiej (*Rosa gallica*). Zaprezentowano również charakterystykę kanianki odgiętej (*Cuscuta reflexa*). Po zebraniu członków Sekcji odbyła się sesja plakatowa (Ryc. 11.6.4).

Na obradach Sekcji, w trakcie Zjazdu PTB w Lublinie w czerwcu 2016 r., wygłoszono 4 referaty przedstawiające działalność Ogrodów Botanicznych Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskiej Akademii Nauk oraz Ogrodu Dydaktyczno-Doświadczalnego Uniwersytetu Łódzkiego. Pokazano także relację z seminarium terenowego Sekcji, które odbyło się w południowych Włoszech i na Malcie. Zjazd zakończył się zebraniem wyborczym Zarządu Sekcji.

W ramach Zjazdu PTB w Krakowie w lipcu 2019 r. zaprezentowano 7 wykładów i 11 plakatów. Wykłady poświęcone były bankom nasion, badaniom bioróżnorodności, fitoakumulacji ołowiu przez rośliny oraz gatunkom inwazyjnym. Przedstawiono także relacje z XXVII Seminarium Terenowego Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów, którego tematem była górska i śródziemnomorska flora Hiszpanii i Portugalii oraz z wizyt w Dolinie Róż w Bułgarii i Ogrodzie Botanicznym na wyspie Bali.

Ogrody botaniczne są miejscem prowadzenia badań z zakresu nauk biologicznych i innych dziedzin pokrewnych. Problematyka naukowa, podejmowana przez ogrody jest ukierunkowana głównie na ochronę zasobów roślinnych oraz biologię, ocenę zmienności i autoekologię. Prowadzone w nich

Ryc. 11.6.4. Zjazd PTB Olsztyn, 2013 r., sesja plakatowa Sekcji (fot. A. Mróz)

prace dotyczą także oceny bogactwa i różnorodności flor miejscowych, fitosocjologii i ekologii zbiorowisk roślinnych oraz krajobrazowego zróżnicowania roślinności. Umożliwiają one badania z zakresu morfologii i anatomii rozwoju roślin, ich fenologii, aklimatyzacji i introdukcji. Członkowie Sekcji są inicjatorami i wykonawcami licznych prac związanych z ochroną roślin *in situ* i *ex situ*, obejmujących m.in. reintrodukcję i metaplantację rzadkich i ginących gatunków roślin. Zajmują się również ochroną zbiorowisk roślinnych i krajobrazu roślinnego. Dokumentują szatę roślinną na obszarach zurbanizowanych i prowadzą biologiczną rekultywację obszarów antropogenicznie zniekształconych. Wykonują także prace badawcze poświęcone taksonomii, genetyce, fizjologii, fitochemii i farmakognozji.

W latach 90. XX wieku Sekcja organizowała najczęściej jednodniowe seminaria w różnych ogrodach botanicznych lub stacjach terenowych, poświęcone wymianie doświadczeń i prezentacji problematyki poszczególnych ogrodów:

1. Ogród Botaniczny UJ w Krakowie, 15 stycznia 1992 r., *Problemy uprawy roślin szklarniowych*;
2. Ogród Botaniczny UJ w Krakowie, 18 marca 1992 r., *Problemy nomenklatury łacińskiej i polskiej stosowanej w Ogrodach Botanicznych*;
3. Stacja Biologiczna UJ w Ochotnicy Górnej (Gorce, Pieniny), 8–10 czerwca 1992 r., *Rośliny rzadkie i zagrożone – praktyczne aspekty ochrony in situ i ex situ*;
4. Ogród Botaniczny we Wrocławiu, 6 listopada 1992 r., *Problemy uprawy storczyków i ananasowatych*;
5. Ogród Botaniczny PAN w Powsinie, 29 czerwca 1993 r., *Najnowsze metody ochrony roślin przed chorobami i szkodnikami*;
6. Ogród Botaniczny UJ w Krakowie, 29 września 1993 r., *80-lecie Instytutu Botaniki UJ*, sesja naukowa przestawiająca działalność i problematykę badawczą Instytutu wraz z Ogrodem Botanicznym;
7. Ogród Botaniczny PAN w Powsinie, 12 października 1994 r., *Uprawy roślin tropikalnych oraz zastosowanie automatycznej regulacji do utrzymywania optymalnych warunków środowiska w nowoczesnych szklarniach*;

8. Ogród Botaniczny we Wrocławiu, 18 marca 1997 r., *Działalność edukacyjna ogrodów botanicznych*;
9. Arboretum w Przelewicach – 22–24 marca 1999 r., *Wiosenne seminarium prezentujące historię i działalność Arboretum w Przelewicach.*

Wyniki badań prowadzonych w ogrodach botanicznych prezentowane były podczas Zjazdów PTB oraz na wielu innych konferencjach krajowych i międzynarodowych (Tab. 11.6.2.). Członkowie Sekcji byli współtwórcami lub czynnymi uczestnikami zjazdów ogrodów botanicznych organizowanych przez Radę Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz stowarzyszenia będące jej sukcesorami.

Tabela 11.6.2. Wykaz wybranych zjazdów i konferencji ogrodów botanicznych w latach 2003–2021, w których uczestniczyli lub które współorganizowali członkowie Sekcji

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy
14–17 IX 2003, Łódź	XXXIV Zjazd Ogrodów Botanicznych *Udział polskich ogrodów botanicznych w utrzymaniu, ochronie i popularyzacji zagrożonych roślin ze stref klimatu ciepłego* (z okazji 30-lecia istnienia Ogrodu Botanicznego w Łodzi i inauguracji działalności Palmiarni Łódzkiej)
	OB w Łodzi; ROBiA
9–11 X 2006, Przelewice	Ogólnopolska Konferencja *Ogrody botaniczne w Unii Europejskiej – nowe zadania i wyzwania*
	Arboretum w Przelewicach; ROBiA
15–16 X 2007, Kielce	Ogólnopolska Konferencja *Znaczenie nowych ogrodów botanicznych dla lokalnych społeczeństw i rozwoju regionalnego*
	Geopark Kielce; ROBiA
6–7 X 2008, Gołuchów	XXXVII Zjazd Ogrodów Botanicznych w Polsce. Tematyka zjazdu poświęcona: dendrologii, szkółkarstwu, działalności arboretów w szczególności leśnych
	Arboretum w Gołuchowie; ROBiA
5–8 X 2009, Poznań	XXXVIII Zjazd Polskich Ogrodów Botanicznych pod patronatem Rady Ogrodów Botanicznych w Polsce połączony z konferencją pt. *Gromadzenie i wykorzystanie kolekcji roślin użytkowych w kraju*
	Ogród Roślin Leczniczych Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich; Ogród Botaniczny UAM Poznań, Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów PTB; ROBiA
23 V 2010, Lublin	Konferencja i Zjazd Ogrodów *Polskie Ogrody Botaniczne w dobie globalnych zmian klimatu* połączone z obchodami 45-lecia Ogrodu Botanicznego UMCS w Lublinie
	OB UMCS w Lublinie; ROBiA
11–13 X 2010, Mikołów–Radzionków	Seminarium *Rośliny i klimat* oraz konferencja *Zrównoważony rozwój – w poszukiwaniu nowych możliwości*, konferencja *Zadania ogrodów botanicznych w ochronie różnorodności biologicznej na terenach siedlisk zastępczych*
	Śląski OB w Mikołowie; ROBiA
11–14 X 2011, Iłża–Starachowice–Marcule	Ogólnopolska Konferencja *Lasy dla ludzi – ogrody botaniczne dla lasów*. Konferencja z okazji Międzynarodowego Roku Lasów
	Lasy Państwowe, ROBiA
27–29 VI 2012, Wirty	Konferencja *Ogrody botaniczne w realizacji celów globalnej strategii ochrony roślin GSPC 2020*
	Arboretum w Wirtach; ROBiA
19–21 IX 2013, Kraków	Ogólnopolska Konferencja *Kierunki i możliwości rozwoju ogrodów botanicznych i arboretów w Polsce XXI w.* odbywająca się w trakcie spotkania Jubileuszowego (60-lecie powstania Instytutu Botaniki PAN; 100-lecie powstania Instytutu Botaniki UJ; 230-lecie założenia Ogrodu Botanicznego UJ w Krakowie)
	OB UJ w Krakowie; ROBiA
30 VI–4 VII 2014, Warszawa	Ogólnopolska Konferencja pt. *Różnorodność biologiczna Polski a Światowy Strategiczny Plan Bioróżnorodności 2011–2020 – nowe wyzwania i zadania dla ogrodów botanicznych oraz banków genów*
	PAN OB-CZRB w Powsinie; ROBiA
9–11 VI 2015, Lublin	Ogólnopolska Konferencja *Społeczne, ekonomiczne i środowiskowe uwarunkowania funkcjonowania współczesnych ogrodów botanicznych* organizowaną w ramach XLIV Zjazdu Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce z okazji Jubileuszu 50-lecia Ogrodu Botanicznego UMCS
	OB UMCS w Lublinie; ROBiA

Tabela 11.6.2. Wykaz wybranych zjazdów i konferencji ogrodów botanicznych w latach 2003–2021, w których uczestniczyli lub współorganizowali członkowie Sekcji (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy
9–13 IX 2015, Poznań	II Międzynarodowa Konferencja o ochronie roślin *ex situ* – omówienie problemów i rozwiązań oraz VIII Międzynarodowa Konferencja Ogrodów Botanicznych regionu Morza Bałtyckiego organizowane w ramach XLV Zjazdu Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce z okazji Jubileuszu 90-lecia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
	OB UAM w Poznaniu; ROBiA
13–16 VI 2016, Koryciny	Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Kolekcje roślin użytkowych w świetle globalnej strategii ochrony świata roślin 2020*
	OB w Korycinach; ROBiA
18–21 IX 2017, Kielce	Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Społeczna rola ogrodów botanicznych w rozwoju miast*
	Geopark Kielce; ROBiA
9–14 IX 2018, Warszawa	X Światowy Kongres Edukacyjny Ogrodów Botanicznych *Bringing nature to the city. Celebrating of 200 anniversary of the University of Warsaw Botanic Garden*o oraz XLVIII Zjazd Ogrodów Botanicznych i Arboretów
	OB UW w Warszawie; ROBiA
9–12 VI 2019, Poznań	International Conference on Accessibility *Botanical garden: A green world for everyone! Educational activities for visitors with special needs in green spaces*, The 11th International Meeting and Conference of Botanic Gardens Network from the Baltic Sea Region, XLIX Zjazd Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce (XLIX Conference of the Botanic Gardens and Arboreta in Poland) *Ogród Botaniczny: Zielony świat dla każdego! Działania edukacyjne dla zwiedzających o specjalnych potrzebach w przestrzeniach zielonych*
	OB UAM w Poznaniu; ROBiA

OB – Ogród Botaniczny; ROBiA – Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów

11.6.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

Od roku 2001 specjalnością Sekcji stały się zagraniczne seminaria terenowe organizowane wspólnie z Ogrodem Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Głównym tematem większości wyjazdów była wiosenna flora oraz ogrody botaniczne krajów basenu Morza Śródziemnego. Oprócz tego zorganizowano szereg wypraw do północnej Europy (Norwegia, Szwecja), Gruzji, Meksyku, a nawet na Borneo, do Brazylii i RPA, by zobaczyć w warunkach *in situ* gatunki rosnące w szklarniach polskich ogrodów botanicznych. W 30 wyprawach zagranicznych udział wzięło w sumie 1207 botaników i ogrodników, a także zoologów, sympatyków ogrodów botanicznych oraz osób zainteresowanych przyrodą (Tab. 11.6.3; Ryc. 11.6.5A–F). Trwałym efektem tych wypraw jest kilka tysięcy arkuszy zielnikowych zebranych głównie dla zielnika Instytutu Botaniki UJ, liczne publikacje botaniczne i zoologiczne wykorzystujące obserwacje poczynione w trakcie seminariów terenowych, a także bogate zbiory materiałów fotograficznych i filmowych wykorzystywanych do celów dydaktycznych i edukacyjnych w uczelniach i Ogrodach Botanicznych w całej Polsce. Kontakty nawiązane z Ogrodami Botanicznymi odwiedzanymi podczas seminariów umożliwiły pozyskanie okazów roślin oraz nasion, które wzbogaciły kolekcje wielu polskich ogrodów botanicznych.

W dniach od 7 do 10 lipca 2021 r. odbyło się I Krajowe Seminarium Terenowe Sekcji na Podlasiu. Głównym tematem były dwa ogrody botaniczne: Podlaski Ogród Ziołowy (prywatny Ogród Botaniczny pana dr Mirosława Angielczyka w Korycinach), oraz *Ogród roślin zdatnych do zażycia lekarskiego* wg ks. Krzysztofa Kluka w Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu. W programie była też krótka wycieczka botaniczna na ścieżkach edukacyjnych Narwiańskiego Parku Narodowego, a w drodze powrotnej wizyta w Ogrodzie Botanicznym UMCS w Lublinie. Udział wzięło 27 osób (Ryc. 11.6.6).

Tabela 11.6.3. Wykaz zagranicznych i krajowych seminariów terenowych Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów PTB w latach 2001–2021

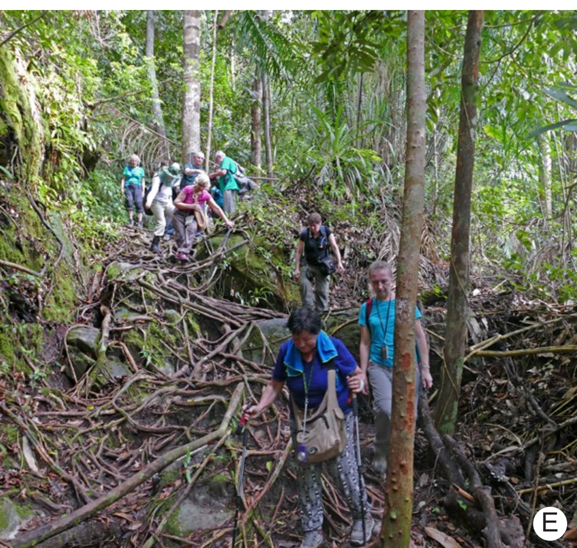
Data i kraj	Temat	Liczba uczestników
18–23 VI 2001, Czechy	*Ogrody Botaniczne Czech*	44
25 IV–4 V 2002, Grecja	*Flora śródziemnomorska i górska Grecji*	48
24 IV–4 V 2003, Grecja	*Krajobrazy botaniczne Grecji*	49
30 V–8 VI 2003, Chorwacja	*Roślinność śródziemnomorska i górska oraz ogrody botaniczne Chorwacji*	48
24 IV–5 V 2004, Grecja	*Roślinność śródziemnomorska Peloponezu*	47
3–13 VI 2004, Chorwacja	*Parki Narodowe oraz roślinność śródziemnomorska i górska Chorwacji*	47
22 IV–6 V 2005, Sycylia	*Ogrody botaniczne oraz roślinność śródziemnomorska i terenów wulkanicznych Sycylii*	49
23 IV–6 V 2006, Sardynia	*Roślinność śródziemnomorska i górska Sardynii*	48
21 IV–5 V 2007, Włochy – Sycylia, Kalabria, Basilicata, Pulia	*Ogrody włoskie oraz roślinność południowych Włoch*	55
20 IV–4 V 2008, Korsyka	*Przyroda Korsyki i ogrody botaniczne wybrzeża Morza Liguryjskiego*	56
28 V–8 VI 2008, Korsyka	*Ogrody botaniczne i historyczne Lazurowego Wybrzeża oraz przyroda wiosennej Korsyki*	23
18 IV–3 V 2009, Hiszpania	*Katalonia i Andaluzja – szata roślinna i krajobrazy kulturowe*	53
1–5 VII 2009, Austria	*Ogrody i parki Wiednia*	43
24 IV–9 V 2010, Grecja	*Przyroda śródziemnomorska i górska Grecji*	49
9–24 VII 2010, Norwegia	*Fiordy, Lofoty i Nordkapp*	47
24 II–10 III 2011, Izrael	*Szata roślinna i krajobrazy kulturowe Ziemi Świętej*	41
27 IV–9 V 2011, Sardynia	*Szata roślinna oraz krajobrazy geologiczne i kulturowe Sardynii*	42
19 IV–7 V 2012, Portugalia, Hiszpania	*Przemiany antropogeniczne szaty roślinnej południowej części Półwyspu Iberyjskiego*	52
12–27 XI 2012, Meksyk	*Przyroda i krajobrazy kulturowe Meksyku*	16
26 IV–11 V 2013, Kreta	*Szata roślinna i endemity Krety*	46
25 IV–10 V2014, Baleary–Minorka, Majorka	*Szata roślinna i ogrody botaniczne Balearów*	46
24 IV–9 V 2015, Grecja, Albania	*Szata roślinna i botaniczne rarytasy Grecji (Peloponez) i Albanii*	47
26 VI–8 VII 2015, Gruzja	*Góry, zabytki, przyroda*	15
23 IV–8 V 2016, Malta, Sycylia	*Roślinność śródziemnomorska, parki narodowe i ogrody historyczne południowych Włoch i Malty*	44
2–19 XI 2016, Borneo, Singapur	*Flora tropikalna wyspy Borneo oraz ogrody Singapuru*	16
26 IV–9 V 2017, Teneryfa, Gran Canaria, Gomera	*Endemiczna flora Wysp Kanaryjskich*	33
25 IV–7 V 2018, Cypr	*Endemiczna i śródziemnomorska flora Cypru oraz kolekcje i organizacja cypryjskich ogrodów botanicznych*	25
15–28 IX 2018, Brazylia	*Flora i fauna Pantanalu oraz Parku Narodowego Iguazu*	21
27 IV–12 V 2019, Hiszpania, Portugalia	*Od Atlantyku do Morza Śródziemnego – górska i śródziemnomorska flora północnej Hiszpanii i Portugalii*	46
21 XI–7 XII 2019, Republika Południowej Afryki	*Afryka Południowa – parki narodowe i ogrody botaniczne*	11
7–10 VII 2021, Polska, Podlasie	I Krajowe Seminarium Terenowe Sekcji *Ogrody Botaniczne Podlasia*	27
Sumaryczna liczba uczestników		1234

Ryc. 11.6.5. Zagraniczne seminaria terenowe Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów. Sardynia, 2006 r. Danuta Zdebska, Zbigniew Dzwonko, Adam Zając „botanizują" na wysepce Caprera (**A**) (fot. M. Lankosz-Mróz); Portugalia, 2012 r, Półwysep Cabo de Gata. Zdjęcie grupowe nad Oceanem Atlantyckim (**B**) (fot. A. Mróz); Kreta, 2013 r. Zdjęcie zbiorowe uczestników na tle masywu Olimpu w drodze do portu w Pireusie. (**C**) (fot. A. Mróz); Grecja, 2015 r. Peloponez. Bogdan Zemanek na półwyspie Mani prezentuje okaz *Matthiola sinuata* (**D**) (fot. A. Mróz); Borneo, 2016 r. Wędrówka w tropikalnym lesie w Parku Narodowym Bako, pierwsza idzie Urszula Nawrocka-Grześkowiak (**E**) (fot. M. Lankosz-Mróz); Wyspy Kanaryjskie, 2017 r. Zdjęcie uczestników na tle wulkanu Teide, Teneryfa (**F**) (fot. M. Lankosz-Mróz)

Ryc. 11.6.6. I Krajowe Seminarium Terenowe Sekcji na Podlasiu (lipiec 2021 r.). W dolinie rzeki Narwi. Wycieczka botaniczna na ścieżkach edukacyjnych Narwiańskiego Parku Narodowego (fot. M. Lankosz-Mróz)

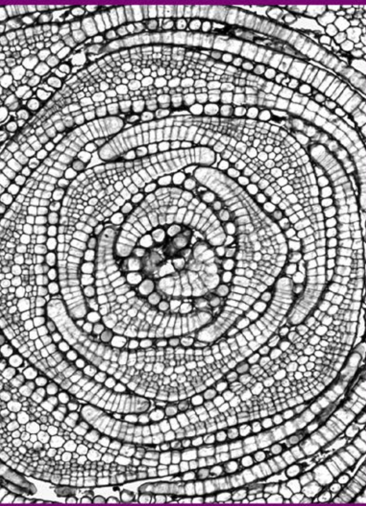
Ogrody botaniczne i arboreta stanowią unikalne miejsce dla organizowania pogadanek, wykładów i ćwiczeń dla dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów, studentów, uniwersytetów trzeciego wieku; generalnie szerokiej społeczności. Jednym z ich ważniejszych zadań, oprócz tradycyjnej funkcji naukowo-dydaktycznej, jest wprowadzanie i rozbudowywanie oferty szeroko rozumianej edukacji przyrodniczej. Sekcja wnosi twórczy wkład w poszerzanie działalności ogrodów o funkcje turystyczno-kulturalne. Związane jest to z koniecznością dostosowania do zmian w charakterze wymagań publiczności zwiedzającej ogrody. Te nowe tendencje znajdują wyraz w postaci organizacji koncertów, występów artystycznych, wystaw, wernisaży, plenerów malarskich i fotograficznych oraz innych imprez kulturalnych. Dzięki temu tworzą się szczególne miejsca łączące ze sobą naukę i sztukę oraz przyrodę i kulturę.

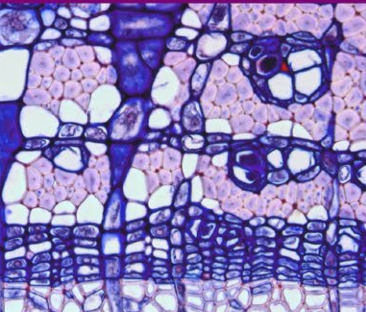
11.6.4. Podsumowanie

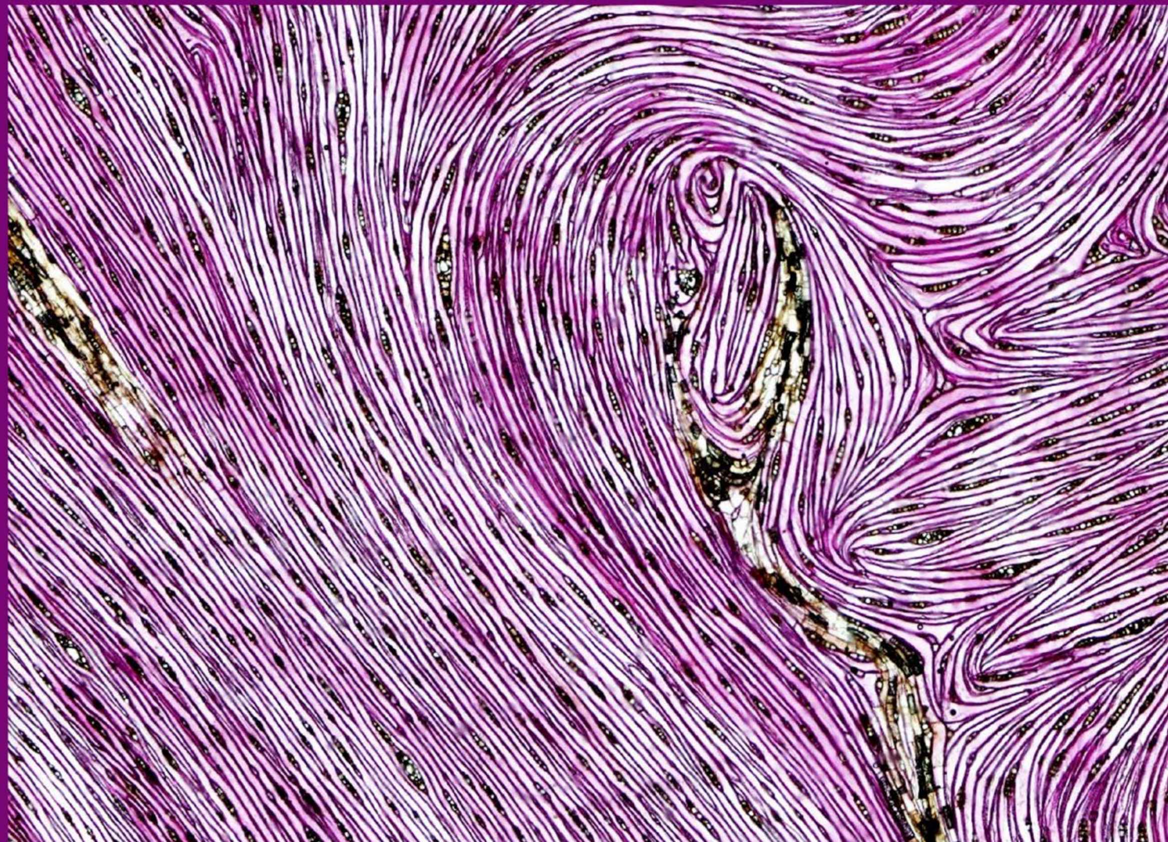
Działająca od prawie 50 lat Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów PTB stanowi forum wymiany wiedzy przyrodniczej dla pracowników ogrodów botanicznych oraz propagowania jej wśród całego społeczeństwa. Wybory jej Zarządów odbywają się głównie na posiedzeniach Sekcji w ramach Zjazdów PTB. W swej historii Sekcja zorganizowała wiele seminariów poświęconych wymianie doświadczeń i prezentacji problemów ogrodów botanicznych. Jej członkowie byli współtwórcami lub uczestnikami corocznych zjazdów i konferencji ogrodów botanicznych organizowanych przez Radę Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce, która powstała z inicjatywy Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Od 2001 r. specjalnością Sekcji stały się wiosenne seminaria terenowe organizowane głównie w krajach basenu Morza Śródziemnego. Jednym z najistotniejszych zadań członków Sekcji w przyszłości jest uczestnictwo w tworzeniu i utrzymywaniu jak najbogatszych i najbardziej różnorodnych kolekcji roślinnych. Wiąże się to z rosnącą potrzebą ochrony i zachowania ginących składników flory. Kolejnym wyzwaniem jest poszerzanie działalności naukowo-dydaktycznej i popularyzatorskiej ogrodów botanicznych o funkcje kulturotwórcze.

Badamy rozwój roślin od zarodka po samodzielny organizm zdolny do rozmnażania. Analizujemy sposób powstawania, budowę i funkcjonowanie organów, tkanek i komórek roślinnych. Naszym celem jest poznanie mechanizmów wzrostu i różnicowania roślin. Wiedza ta ma duże znaczenie praktyczne, ponieważ pozwala na zwiększenie produktywności roślin uprawnych oraz podnoszenie ich odporności na czynniki chorobotwórcze i niesprzyjające warunki środowiska.

Na zdjęciach: w centrum – przekrój przez tkankę przyranną pnia *Pseudotsuga menziesii* (fot. Urszula Zajączkowska); z lewej od góry – kwiatostan *Knautia macedonica* (fot. Dorota Tchórzewska), przekrój poprzeczny przez szczyt łodygi gametoforu *Polytrichum commune* (fot. Magdalena Turzańska) i przez gałązkę *Tilia cordata* (fot. Magdalena Turzańska); w prawym górnym rogu – przekrój poprzeczny przez łodygę *Ocimum basilicum* (fot. Dorota Tchórzewska i Alicja Rybacka). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.7. Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin (1973)

Mirela Tulik[1]
Ewa Kurczyńska[2]
Krystyna Musiał[3]

[1] Samodzielny Zakład Botaniki Leśnej, Instytut Nauk Leśnych
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
e-mail: mirela_tulik@ sggw.edu.pl
[2] Instytut Biologii, Biotechnologii i Ochrony Środowiska, Wydział Nauk Przyrodniczych, Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Jagiellońska 28, 40-032 Katowice
e-mail: ewa.kurczynska@us.edu.pl
[3] Zakład Cytologii i Embriologii Roślin, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
ul. Gronostajowa 9, 30-387 Kraków, e-mail: k.musial@uj.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-07

Tulik M., Kurczyńska E., Musiał K. (2022). Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin (1973). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 462–471.

11.7.1. Powstanie Sekcji Struktury i Rozwoju Roślin

Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin została powołana w dniu 12 września 1973 r. podczas obrad 42. Zjazdu PTB w Krakowie jako Sekcja Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin. Jej przewodniczącą została prof. Maria Skalińska (Tab. 11.7.1), promotorka krakowskiej szkoły cytologii i embriologii roślin, w świecie nauki znana przede wszystkim z prac dotyczących cytogenetyki gatunków z rodzaju *Aquilegia* i ich mieszańców oraz eksperymentalnie uzyskanych poliploidów (Zemanek 2011).

Tabela 11.7.1. Skład Zarządu Sekcji Struktury i Rozwoju Roślin w latach 1973–2022

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz
1973	Maria Skalińska	Eugenia Pogan	Andrzej Jankun
1975	Alicja Szweykowska	Maciej Zenkteler	Fortunat Młodzianowski
1978	Fortunat Młodzianowski		Adam Woźny
1983	Alicja Górska-Brylass		
1987	Władysław Golinowski	Maria Charzyńska	Andrzej Jankun
1992	Maria Charzyńska	Jan Rybczyński	Członkowie: Władysław Golinowski, Józef Bednara, Andrzej Jankun
1995			Andrzej Jankun
2001		Andrzej Jankun	Anna Majewska-Sawka
2004	Elżbieta Bednarska	Józef Bednara	Joanna Leśniewska
2007		Janusz Kozdój	
2010	Krystyna Winiarczyk		
2016	Ewa Kurczyńska	Krystyna Winiarczyk	Urszula Zajączkowska
2019	Mirela Tulik	Ewa Kurczyńska	Krystyna Musiał

11.7.2. Działalność naukowa

Sekcja na przestrzeni swojego funkcjonowania prowadziła różnorodną działalność, która zasadniczo koncentrowała się na organizacji szkoleń w zakresie nowoczesnych technik badawczych z zakresu mikroskopii optycznej i elektronowej, hodowli komórek i tkanek *in vitro*, autoradiografii, cytofotometrii, metod identyfikacji DNA i RNA, mechaniki funkcjonowania struktur anatomicznych (Tab. 11.7.2). Profesor M. Skalińska organizowała seminaria i konferencje naukowe, prowadziła szeroko zakrojoną działalność popularyzatorską, której inspiratorami byli m.in. prof. M. Zenkteler, doc. dr hab. F. Młodzianowski (późniejsi wiceprzewodniczący i przewodniczący Sekcji; Tab. 11.7.1) czy prof. H. Teleżyński (Górska-Brylas 1986). Członkowie Sekcji to naukowcy należący do międzynarodowego stowarzyszenia International Association of Sexual Plant Reproduction Research (IASPRR), zajmującego się aktywizacją badań naukowych w zakresie rozmnażania roślin, opracowywaniem narzędzi doświadczalnych oraz promocją wyników tych badań w rolnictwie i leśnictwie. W latach 1990–1998 członkiem wspomnianego Stowarzyszenia był prof. Józef Bednara z Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a w latach 2002–2010 dr hab. prof. UMCS Ewa Szczuka, pełniła funkcję sekretarza generalnego.

Sympozjami o charakterze naukowym stały się Ogólnopolskie Konferencje Embriologów Roślin: I – w Bachotku koło Torunia w 1981 r. (Ryc. 11.7.1), II – w Krakowie w 1984 r., a III – w Lublinie

Tabela 11.7.2. Zorganizowane lub współorganizowane przez Sekcję Struktury i Rozwoju Roślin konferencje i warsztaty naukowe

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
18–19 V 1976, Poznań	Warsztaty mikroskopii elektronowej i hodowli *in vitro*	20/–/–
11 VI 1979, Radzików	Konferencja szkoleniowa *Problemy metodyczne skaningowej mikroskopii elektronowej w biologii i hodowli roślin* Zakład Genetyki IHAR w Radzikowie	
18–20 IX 1979, Łódź	Szkolenie w zakresie cytofotometrii, mikroskopii interferencyjnej i autoradiografii Zakład Cytologii i Cytochemii Uniwersytetu Łódzkiego	5/–/–
1980, Łódź	Szkolenie w zakresie cytofotometrii, mikroskopii interferencyjnej i autoradiografii Zakład Cytologii i Cytochemii Uniwersytetu Łódzkiego	
1980, Poznań	III Ogólnopolskie seminarium na temat hodowli tkanek roślinnych Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu	
20–23 IX 1981, Bachotek k. Torunia	I Ogólnopolska Konferencja Embriologów Roślin (Ryc. 11.7.1) Zakład Cytologii Roślin i Genetyki UMK w Toruniu	60/11/9
17–19 IX 1984, Kraków	II Ogólnopolska Konferencja Embriologów Roślin Zakład Cytologii i Embriologii Roślin UJ	60/22/14
18–20 VI 1986, Lublin	III Konferencja Embriologów Roślin (Ryc. 11.7.2) Instytut Biologii UMCS	50
23 V 1987, Warszawa	Seminarium naukowe	41/1/–
10 XI 1990, Warszawa	Seminarium naukowe	–/2/–
9 VI 1990, Powsin	Seminarium naukowe Ogród Botaniczny PAN w Powsinie k. Warszawy	–/2/–
14 VI 1991, Warszawa	Seminarium naukowe	–/2/–
16–17 IX 1991, Bachotek k. Torunia	V Konferencja Embriologów Roślin Polski, Słowacji i Czech UMK w Toruniu, Oddział Toruński PTB	65/18/16
7 XI 1992, Warszawa	Ogólnopolskie seminarium	23/2/–
5 VI 1993, Powsin	Ogólnopolskie seminarium *Współczesne kierunki badań w cytoembriologii eksperymentalnej roślin*	38/2/–
5 XI 1994, Warszawa	Ogólnopolskie seminarium *Embriogeneza in vitro*	42/2/6
14–16 IX 1995, Lublin	7th Conference of Plant Embryologists of Czech Republic, Slovakia and Poland Oddział Lubelski PTB	80/20/24
14–17 V 1997, Kraków–Osieczany	22nd Conference on Embryology of Plants, Animals, Humans Zakład Cytologii i Embriologii Roślin UJ, Zakład Zoologii Systematycznej i Zoogeografii UJ, Ministerstwo Edukacji, PAN	168/47/55
16–17 IX 1997, Gdańsk	VIII Conference of Plant Embryologists Zakład Cytologii i Embriologii Roślin Uniwersytetu Gdańskiego	161/33/–
13–16 V 1998, Kiekrz k. Poznania	XXIII Konferencja Embriologiczna	
27 VI 1998, Warszawa	Sympozjum Sekcji	
29 V 1999, Warszawa	Sympozjum Sekcji	52/5/–
1 XII 2001, Warszawa	Seminarium *Tajemnice ziarna pyłku* Oddział Warszawski PTB	
9–15 VII 2002, Lublin	17th International Congres of International Association of Sexual Plant Reproduction Research (IASPRR) *Sexual plant reproduction in nature and in the laboratory* Zakład Anatomii i Cytologii Roślin UMCS, Zakład Biologii Komórki UMCS, Katedra Botaniki AR Lublin	200/56/100
2003, Warszawa	Dwa spotkania ogólnosekcyjne	
4–6 IX 2003, Olszyn	I Konferencja Polskiego Towarzystwa Biologii Eksperymentalnej Roślin	
2004, Warszawa	Spotkanie ogólnosekcyjne	

Tabela 11.7.2. Zorganizowane lub współorganizowane przez Sekcję Struktury i Rozwoju Roślin konferencje i warsztaty naukowe (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
5–7 IX 2005, Kraków	XII International Conference on Plant Embryology Zakład Cytologii i Embriologii Roślin UJ Kraków; Centrum Ulepszania Roślin Uprawnych dla Zrównoważonego Rolnictwa (CICSA) przy IHAR w Radzikowie; Komisja Morfologii i Embriologii PAU, Kraków	130/38/69
16 II 2008, Warszawa	Seminarium Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	–/4/–
20 II 2008, Toruń	Seminarium *Rewolucja kwantowa w technikach fluorescencyjnych* UMK Toruń	108/–/–
14–17 V 2008, Wisła	XXVIII Conference on Embryology of Plants, Animals, Humans Zakład Histologii i Embriologii Zwierząt Uniwersytetu Śląskiego; Komisja Morfologii i Embriologii PAU, Kraków	–/38/64
11–12 VI 2008, Toruń	Warsztaty naukowe NuPAGE – elektroforeza białek bez artefaktów oraz *Rewolucja kwantowa* w technologii Western Blotting UMK Toruń	
7 XI 2008, Olsztyn	Kongres Biochemii i Biologii Komórki Oddział Olsztyński PTB	750/117 /800
9–11 IX 2009, Poznań	XII Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii *Integracja biotechnologii, biologii molekularnej i praktyki rolniczej w kulturach in vitro* Oddział Poznański PTB, Zakład Botaniki Ogólnej, Wydział Biologii UAM, Collegium Biologicum	134/29/89
29–30 VI 2009, Radzików	*Organizmy zmodyfikowane genetycznie (GMO) w nauce i praktyce* Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie	30/9/
23–25 V 2010, Lublin	XXXIX Zjazd Polskich Ogrodów Botanicznych *Polskie ogrody botaniczne w dobie globalnych zmian klimatu* Oddział Lubelski PTB, Ogród Botaniczny UMCS, Zakład Meteorologii i Klimatologii UMCS, Wydział V Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Rada Ogrodów Botanicznych w Polsce	102/12/23
8 III 2011, Warszawa	Seminarium naukowe pt. *Badania embriologiczne w genetyce i hodowli roślin uprawnych* ZBiCR IHAR-PIB; Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	83/10/–
21 I 2012, Warszawa	Seminarium naukowe *Aktualne kierunki badań w biologii eksperymentalnej roślin* Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	39/9/–
10 XI 2012, Warszawa	Seminarium naukowe *Zastosowanie nowoczesnych metod badawczych w naukach biologicznych* Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	36/8/–
18 I 2014, Warszawa	Seminarium naukowe *Nowoczesne metody badawcze w naukach biologicznych* Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	43/8/–
7 III 2015, Warszawa	Seminarium Sekcji *Czym dzisiaj zajmują się młodzi naukowcy? Nowe kierunki badawcze i wyzwania* Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego	33/8/–
16–17 V 2017, Rogów	Konferencja *Anatomia i histogeneza roślin: wczoraj, dziś i jutro* Oddział Warszawski PTB, Wydział Biologii i Biotechnologii UMCS w Lublinie, Wydział Leśny SGGW, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŚ w Katowicach	120/10/50
17 XII 2020 (on-line)	Webinarium *W głąb ciała rośliny z użyciem magicznych szkiełek*, cz. 1.	10/–/–
7–8 IX 2021 (on-line)	II Konferencja *Anatomia i histogeneza roślin: dziś i jutro* Samodzielny Zakład Botaniki Leśnej SGGW, Wydział Biologii UJ, Wydział Nauk Przyrodniczych UŚ w Katowicach	53/29/–

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery
ZBiCR IHAR-PIB: Zakład Biotechnologii i Cytogenetyki Roślin, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – Państwowy Instytut Badawczy

Ryc. 11.7.1. I Ogólnopolska Konferencja Embriologów Roślin, Bachotek koło Torunia, 1981 r., zorganizowana przez Zakład Cytologii Roślin i Genetyki UMK w Toruniu. Na zdjęciu pierwsza z lewej: Maria Charzyńska, Jolanta Małuszyńska, Agnieszka Mostowska, pierwsza z prawej: Eugenia Pogan, Romana Czapik, na końcu stołu Alicja Górska-Brylass (archiwum Sekcji)

w 1986 r. (Ryc. 11.7.2) organizowane przez ośrodki naukowe zajmujące się nowoczesnymi badaniami w zakresie embriologii roślin. Podczas pierwszej konferencji referat wprowadzający wygłosił prof. Henryk Teleżyński; referat dotyczył perspektyw eksperymentalnej embriologii roślin, którą, na równi z klasyczną embriologią, należy starannie rozwijać, a dyskusja skupiała się wokół tworzenia dogodnych modeli, dzięki którym można będzie poznać ogólnobiologiczne prawidłowości morfogenezy roślin. Jakże trafne okazały się te spostrzeżenia embriologów wygłoszone dokładnie 40 lat temu, choć teraz wydają się tak oczywiste.

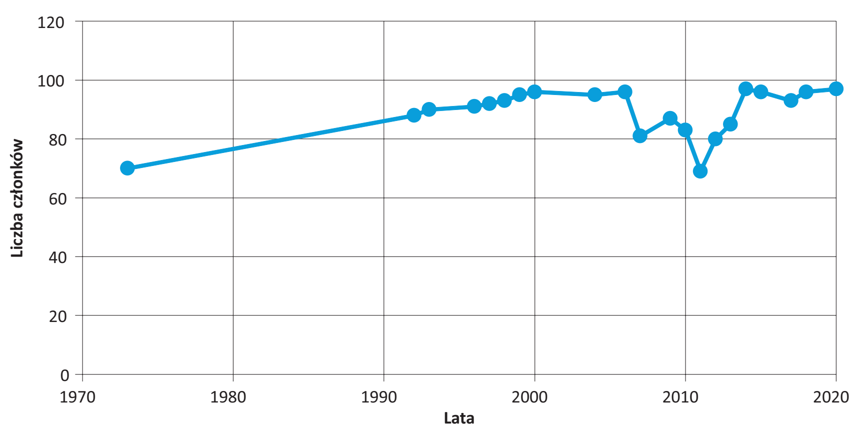
Podczas Zjazdu PTB w Szczecinie w 2007 r. powstała inicjatywa przekształcenia Sekcji Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin w Sekcję Struktury i Rozwoju Roślin, co było podyktowane nowymi trendami pojawiającymi się w badaniach z zakresu morfogenezy roślin. Formalnie sprawa ta została przegłosowana na posiedzeniu Zarządu Głównego 18 października 2008 r. Wówczas przewodniczącą Sekcji została prof. Elżbieta Bednarska z Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu, której zainteresowania naukowe skupiały się wokół biologii komórki roślinnej. Celem Sekcji stały się działania w zakresie problematyki związanej z embriologią, cytologią, histogenezą i anatomią roślin uwzględniającą mechanizmy biofizyczne i biochemiczne oraz molekularne procesy wzrostu i różnicowania. Zagadnienia te mają charakter interdyscyplinarny i wymagają zastosowania metod badawczych z zakresu mikro-obrazowania, technik cytochemicznych, biomechanicznych czy biotechnologii, dlatego podstawową formą aktywności Sekcji stała się organizacja spotkań o charakterze sympozjów, konferencji, warsztatów i szkoleń, skierowanych zwłaszcza do młodych adeptów nauki. Ta forma działalności wydaje się najlepiej promować współpracę międzyśrodowiskową, wymianę myśli, hipotez naukowych, przez co badania polskich naukowców z powodzeniem konkurują z ośrodkami z zagranicy. Duży akcent Sekcja kładzie także na działalność popularyzatorską, upowszechniając trudne zagadnienia z zakresu morfogenezy i biologii rozmnażania roślin podczas lokalnych festiwali nauki, pikników naukowych i „Nocy biologów".

Obecnie Sekcja skupia 97 badaczy (Ryc. 11.7.3) reprezentujących liczne ośrodki naukowe w kraju, którzy prowadzą badania na różnym poziomie organizacji ciała rośliny, często uwzględniające nie tylko aspekt czysto poznawczy, ale i aplikacyjny.

Ryc. 11.7.2. III Ogólnopolska Konferencja Embriologów Roślin, Lublin, 18–20 VI 1986 r., zorganizowana przez Instytut Biologii UMCS. 1. Renata Śnieżko, 2. Romana Czapik, 3. Bohdan Rodkiewicz, 4. Stanisław Uziak, ówczesny Rektor UMCS, 5. Józef Bednara, 12. Irena Giełwanowska, 13. Elżbieta Kuta, 14. Romana Izmaiłow, 21. Jerzy Bohdanowicz, 23. Teresa Tykarska, 25. Agnieszka Mostowska, 27. Małgorzata Wierzbicka (archiwum PTB)

Ryc. 11.7.3. Liczba członków Sekcji Struktury i Rozwoju Roślin

11.7.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

Z inicjatywy przewodniczącej Zarządu Sekcji dr hab. prof. UMCS Krystyny Winiarczyk oraz dr hab. prof. IHAR Janusza Kozdoja w 2012 roku, utworzono bazę zawierającą informacje o badaniach prowadzonych przez polskich naukowców w zakresie szeroko pojętej biologii rozwoju roślin stanowiącej tzw. „Centrum informacyjne". Baza została utworzona na podstawie przygotowanej przez Sekcję ankiety funkcjonującej pod nazwą: „Ankieta w zakresie biologii rozwoju roślin w Polsce", której wyniki zostały opublikowane w postaci raportu, obejmującego 2 części, przez Administratora witryny PTB w dniu 21 września 2012 r. (https://pbsociety.org.pl/default/2012/09/). W pierwszej części raportu podano dane kontaktowe respondentów, słowa kluczowe, listę gatunków stanowiących obiekty badawcze, wykaz aktualnych tematów prowadzonych badań, zestawienie ośrodków naukowych uczestniczących w badaniach, listę czasopism publikujących artykuły z zakresu biologii rozwoju roślin, wykaz aparatury naukowo-badawczej oraz ofertę współpracy. W drugiej zaś części zamieszczono spis publikacji polskich autorów zajmujących się biologią rozwoju roślin. Stworzona baza to cenne źródło informacji dla organizatorów cyklu spotkań promujących osiągnięcia badawcze polskich naukowców, jak i miejsce naukowego forum dyskusyjnego.

W maju 2017 roku, Zarząd Sekcji Struktury i Rozwoju Roślin był głównym organizatorem ogólnopolskiej konferencji *Anatomia i histogeneza roślin – wczoraj, dziś i jutro* (Ryc. 11.7.4), której celem było upamiętnienie dorobku naukowego i sylwetki prof. Zygmunta Hejnowicza, prekursora rozważań nad anatomią roślin w kontekście czasowo-przestrzennych zmian uwzględniających interakcje czynników biologicznych i fizycznych. Konferencję zainaugurowała prof. Ewa Kurczyńska. Podczas konferencji zaprezentowano wiedzę na temat mechanizmów regulujących różnicowanie komórek, tkanek, organów, jak i aspektów mechaniki roślin. Referaty wygłosili uczniowie szkoły Profesora Hejnowicza i Jego przyjaciele, m.in. prof. D. Kwiatkowska, prof. Z. Starck, prof. P. Wojtaszek, prof. J. Nakielski, prof. K. Trębacz, prof. W. Włoch (Ryc. 11.7.5) dzieląc się z uczestnikami Konferencji również wspomnieniami o pozanaukowych pasjach Profesora Hejnowicza, wśród których było

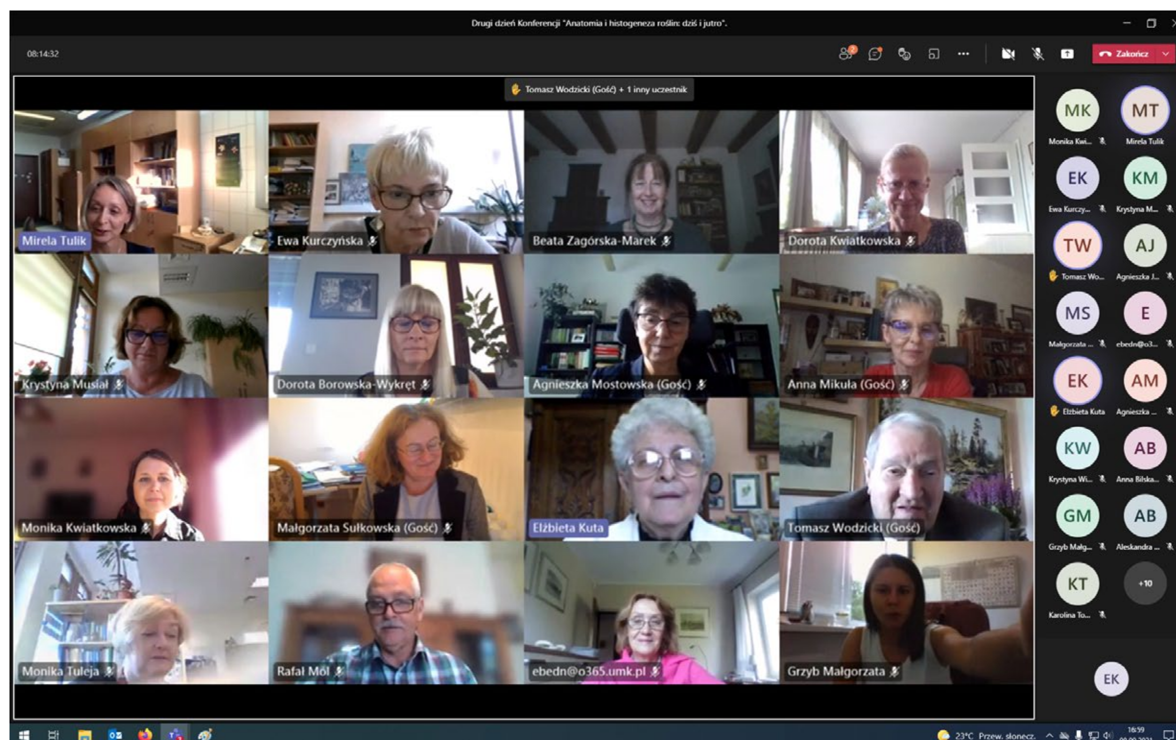
Ryc. 11.7.4. Uczestnicy ogólnopolskiej konferencji *Anatomia i histogeneza roślin – wczoraj, dziś i jutro*, Rogów, 16 V 2017 r. (archiwum PTB)

pszczelarstwo. Zamiłowanie do pszczelarstwa i troska o skrzydlatych przyjaciół przejawiała się m.in. w tym, iż w okresie jesiennym Profesor zwykł uszczuplać swoją garderobę o kolejny sweter, by ocieplać ule. Podczas Konferencji odczytano również list prof. L.J. Feldmana o jego współpracy z prof. Hejnowiczem. Konferencja spotkała się z ogromną aprobatą środowiska naukowego i pojawił się postulat organizowania jej w formie cyklicznej, co trzy lata. Konferencja oprócz walorów naukowych dała możliwość wysłuchania koncertu muzyki klasycznej w wykonaniu dr hab. Urszuli Zajączkowskiej, pracownika badawczo-dydaktycznego Samodzielnego Zakładu Botaniki Leśnej SGGW, a także zapoznania się z biografią i pasjami prof. Z. Hejnowicza podczas wystawy fotograficznej (Kurczyńska i in. 2018).

Starając się sprostać oczekiwaniom członków i sympatyków Sekcji, w dniach 7–8 września 2021 r. została zorganizowana II Krajowa Konferencja *Anatomia i histogeneza roślin: dziś i jutro*, która ze względu na stan pandemii odbyła się w formie wideokonferencji (Ryc. 11.7.6). Konferencja była wspólnym przedsięwzięciem Sekcji oraz Samodzielnego Zakładu Botaniki Leśnej SGGW w Warszawie, Wydziału Biologii UJ w Krakowie i Instytutu Biologii, Biotechnologii i Ochrony Środowiska na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Patronat honorowy nad Konferencją objęli: prof. Michał Zasada – Rektor SGGW w Warszawie, dr hab. prof. UJ Joanna Zalewska-Gałosz – Dziekan Wydziału Biologii UJ, a także dr hab. prof. SGGW Roman Wójcik – Dyrektor Instytutu Nauk Leśnych SGGW w Warszawie. Konferencja miała na celu prezentację i poszerzenie aktualnego stanu wiedzy na temat mechanizmów regulacji morfogenezy roślin oraz wskazanie najważniejszych osiągnięć i wyzwań stojących przed anatomią rozwojową roślin. W Konferencji wzięli udział liderzy badań w zakresie morfogenezy roślin z wielu ośrodków naukowych naszego kraju, jak również młodzi adepci nauki, dla których konferencja pozwoliła na zaprezentowanie swoich wyników badań na ogólnokrajowej arenie. Była też miejscem do dyskusji i wymiany doświadczeń z uznanymi autorytetami naukowymi. Niejednokrotnie dyskusja była tak ożywiona, że ze względu na ramy czasowe Konferencji, odbywała się także z wykorzystaniem

Ryc. 11.7.5. Uczniowie szkoły Profesora Hejnowicza i Jego przyjaciele wygłaszający wykłady podczas konferencji *Anatomia i histogeneza roślin – wczoraj, dziś i jutro*, Rogów, 16 V 2017 r. Od lewej na górze: Dorota Kwiatkowska, Zofia Starck, Przemysław Wojtaszek, od lewej na dole: Jerzy Nakielski, Kazimierz Trębacz, Wiesław Włoch (archiwum PTB)

Ryc. 11.7.6. Uczestnicy II Krajowej Konferencji *Anatomia i histogeneza roślin: dziś i jutro* zorganizowanej w formie wideokonferencji w dniach 7–8 IX 2021 r.

funkcji czatu komunikatora MS Teams. Bardzo ciepło odebrana została Sesja zatytułowana *Badania Prof. dra hab. T.J. Wodzickiego nad rolą auksyny w morfogenezie drewna*. Konferencję uświetnił wieczór poetycki poprowadzony przez dr hab. Julię Fiedorczuk-Glinecką – poetkę, pisarkę, tłumaczkę z Instytutu Anglistyki UW oraz dr hab. prof. SGGW Urszulę Zajączkowską. Uczestnicy Konferencji mieli także możliwość obejrzenia krótkiego filmu prezentującego bogactwo i urok roślinności w Arboretum SGGW w Rogowie. Niewątpliwie Konferencja zorganizowana w formie zdalnej dała możliwość wymiany myśli naukowych i integracji środowiska naukowców pomimo trudnego czasu pandemii.

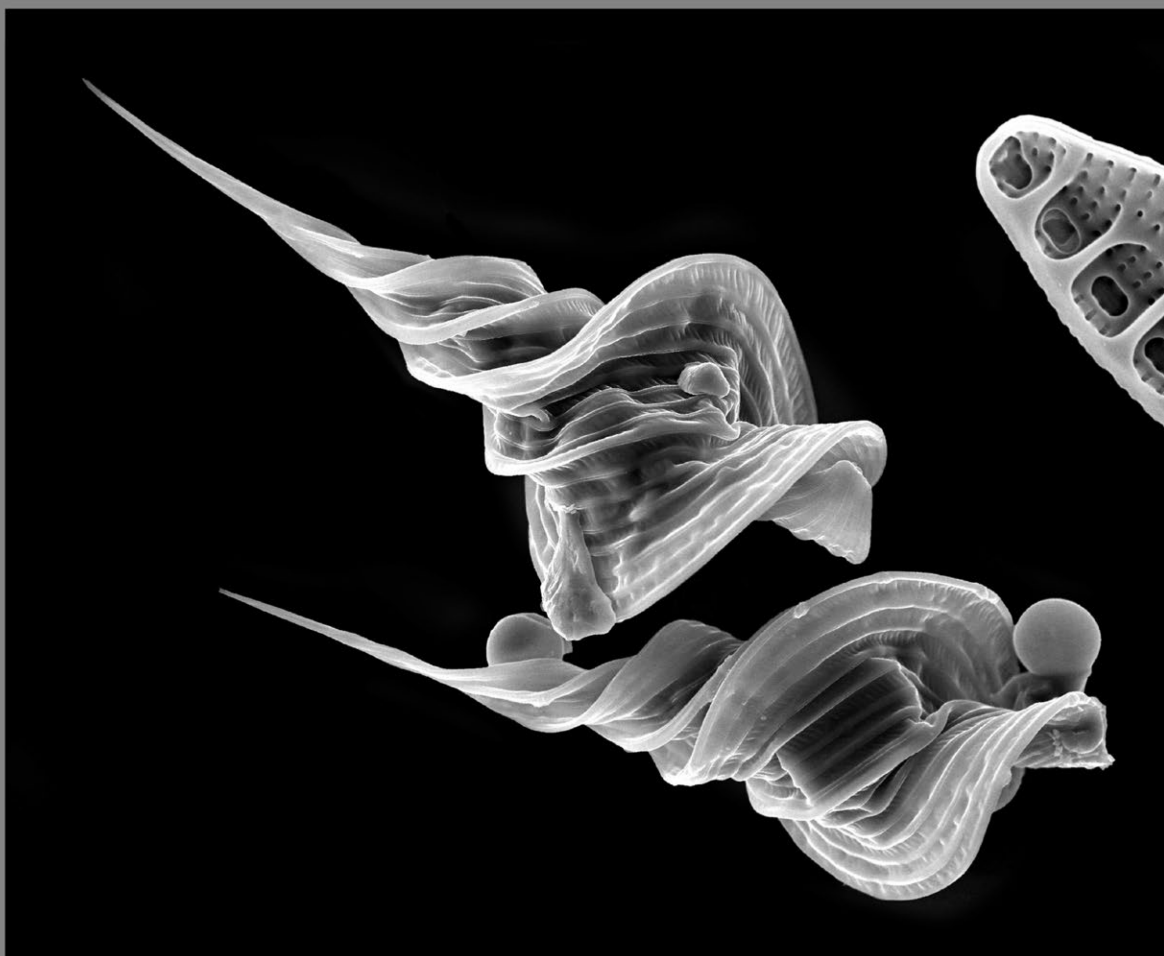
11.7.4. Podsumowanie

Funkcjonowanie Sekcji Struktury i Rozwoju Roślin liczącej ponad 48 lat obfituje w różne wydarzenia naukowe. Członkowie Sekcji współpracują ze sobą jednak nie tylko na polu zawodowym, utrzymują też kontakty towarzyskie. Wszystko to sprawia, że organizowane przez Sekcję wydarzenia są wyrazem szacunku dla prac mistrzów i troski o dobre wychowanie młodej kadry naukowej. Sekcja patrzy w przyszłość, czerpiąc z bogatej historii promuje nowe kierunki rozwoju i stara się sprostać oczekiwaniom członków oraz Jej sympatyków.

Obiektami naszych badań są glony – makroskopowe i mikroskopijne organizmy, zamieszkujące wody słone i słodkie, odpowiadające za ponad połowę globalnej produkcji tlenu i zabezpieczające życie na Ziemi od jego powstania do dziś. Stanowią one obiekt badań taksonomów, fizjologów, biochemików, cytologów, ekologów i filogenetyków, bowiem wśród niektórych z nich znajdują się przodkowie roślin lądowych.

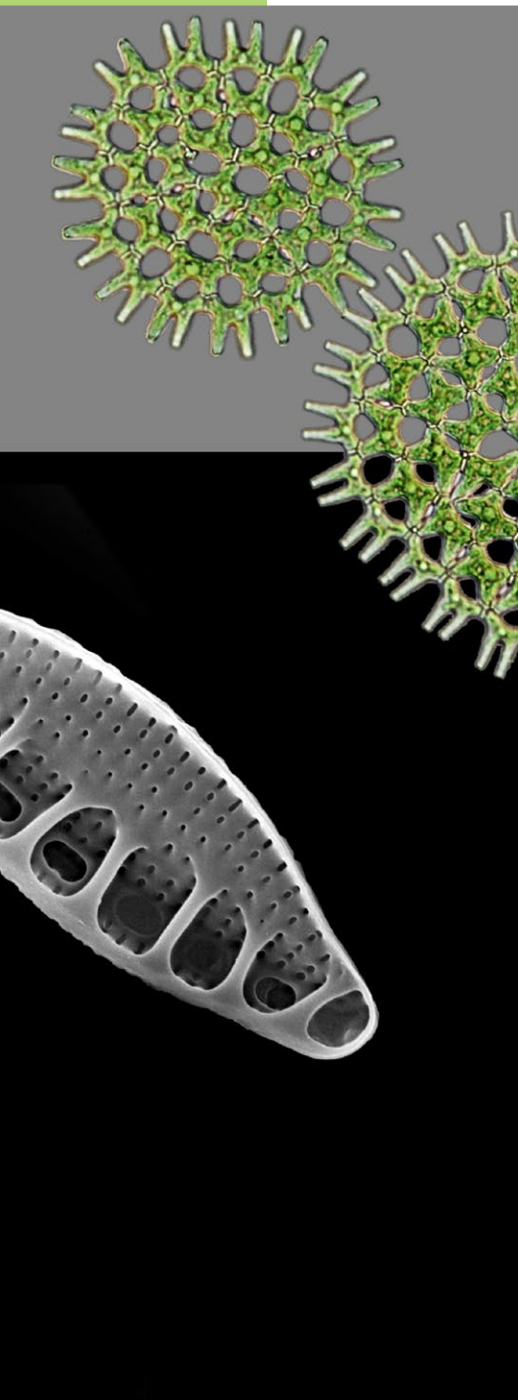

Na zdjęciach: z lewej od góry do dołu – *Cosmarium sportella* var. *subnudum*, *Phacus helicoides* i *Closterium leibleinii* (widok z mikroskopu świetlnego, fot. Konrad Wołowski); w centrum od lewej: *Phacus helicoides* (fot. Kritsana Duangjan) i *Grunowia solgensis* (fot. Anna Latkiewicz; widok z mikroskopu elektronowego skaningowego); z prawej – *Pediastrum duplex* (fot. Joanna Lenarczyk, widok z mikroskopu świetlnego). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.8. Sekcja Fykologiczna (1974)

Lubomira Burchardt
Beata Messyasz

Zakład Hydrobiologii, Instytut Biologii Środowiska
Wydział Biologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań
e-mail: burchard@amu.edu.pl, messyasz@amu.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-08

Burchardt L., Messyasz B. (2022). Sekcja Fykologiczna (1974). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 472–487.

11.8.1. Powstanie Sekcji Fykologicznej

Pierwsze zebranie polskich fykologów odbyło się w 1963 roku w Krakowie, w pracowni prof. Karola Starmacha, który zaproponował podjęcie działań uruchamiających polską sekcję fykologiczną. Prof. Jadwiga Siemińska została powołana jako członek założyciel. Kolejna idea skupienia fykologów pracujących w różnych ośrodkach naukowych w Polsce wybrzmiała w maju 1969 roku, w czasie Tatrzańskiej Sesji Naukowej Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego w Zakopanem (Ryc. 11.8.1).

Spotkanie fykologów inicjujące działalność Sekcji Fykologicznej odbyło się 8 grudnia 1974 r. w Krakowie. Obecni na nim: K. Starmach, J. Siemińska, I. Dąmbska, R. Bohr, J. Sosnowska, T. Mrozińska-Webb, T. Bednarz, C. Gazdowa, K. Wasylik, I. Wojciechowski, D. Maciejewska, K. Hojda, B. Tarnowska, B. Kawecka, I. Kaczmarska, J. Pudo uchwalili regulamin Sekcji Fykologicznej PTB (Siemińska 1991). Rok później, we wrześniu 1975 r., został wybrany Zarząd z przewodniczącym w osobie prof. Karola Starmacha. Na wiceprzewodniczących powołano prof. Jadwigę Siemińską i prof. Ryszarda Bohra, natomiast funkcja sekretarza przypadła doc. Iwo Wojciechowskiemu (Tab. 11.8.1).

Kolejnych przewodniczących i zarządy Sekcji Fykologicznej oraz tło historyczne towarzyszące ich wyborom przedstawiono na Ryc. 11.8.2.

11.8.2. Działalność naukowa

Działalność naukowa Sekcji polegała przede wszystkim w regularnych, corocznych spotkaniach naukowych jej członków. Spotkania (określane jako konferencje, sympozja czy zjazdy) miały bogaty program, na który składały się referaty, dyskusje kameralne i terenowe, analizowanie zebranych materiałów oraz wycieczki.

Ryc. 11.8.1. Profesor Karol Starmach z młodymi fykolożkami w Tatrach, 1969 r. (fot. L. Burchardt)

Tabela 11.8.1. Skład Zarządu Sekcji Fykologicznej w latach 1975–2005

Kadencja	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz
1975–1984	K. Starmach	J. Siemińska, R. Bohr	I. Wojciechowski
1984–1987	K. Starmach	R. Bohr, A.S. Oleksowicz	I. Wojciechowski
1988–1989	J. Siemińska	A.S. Oleksowicz	I. Wojciechowski
1990–1996	J. Siemińska	I. Wojciechowski, A.T. Simm	J. Sanecki
1996–2002	I. Wojciechowski	L. Burchardt	J. Galek
2002–2005	L. Burchardt	B. Rakowska, A. Witkowski	B. Messyasz

Na miejsce **I Ogólnopolskiej Konferencji Sekcji Fykologicznej PTB** (10–11 maja 1980 r.) wyznaczono stację terenową Instytutu Ekologii PAN w Mikołajkach. Na wniosek przewodniczącego konferencji prof. Ryszarda Bohra, jej uczestnicy zobowiązali się dostarczyć spis publikacji z zakresu fykologii opracowany na podstawie materiałów zebranych w swoich ośrodkach naukowych.

II Ogólnopolska Konferencja Sekcji Fykologicznej PTB pt. *Zbiorowiska glonów rzek i zbiorników zaporowych*, pod kierownictwem prof. R. Bohra, odbyła się w maju 1981 r. w ośrodku wczasowym Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika nad Jeziorem Bachotek koło Brodnicy. Sekretarz Sekcji doc. Iwo Wojciechowski zapoznał fykologów z nowym regulaminem zatwierdzonym 21 marca przez Zarząd Główny PTB, jak również zaproponował poszerzenie Zarządu Głównego Sekcji Fykologicznej o zaszczytną funkcję drugiego wiceprzewodniczącego, którą objęła prof. J. Siemińska.

Kolejne spotkania fykologów polskich uniemożliwił wprowadzony w Polsce stan wojenny. Dopiero na początku czerwca 1984 r. udało się zorganizować **III Zjazd Sekcji Fykologicznej** w Iławskiej Stacji Limnologicznej Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika. Spotkanie poświęcone było badaniom fitoplanktonu wód stojących.

IV Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB na temat glonów potoków i rzek górskich oraz zbiorników zaporowych odbył się w dniach 16–17 maja 1985 r. w Gołyszu. Organizacją zajął się Zakład Biologii Wód Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Niezapomniana sesja terenowa, spotkania z profesorami i przyjaciółmi sprawiły, że uczestnicy zjazdu z entuzjazmem wracają pamięcią do tego okresu i wspominają słynny toast „kochajmy się", wzniesiony przez prof. K. Starmacha podczas uroczystej kolacji.

V spotkanie Sekcji Fykologicznej PTB, po raz trzeci przygotowane przez Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, odbyło się w dniach 8–11 maja 1986 r. w Charzykowach. Tematem przewodnim były jeziora lobeliowe i ich funkcjonowanie, różnie oceniane przez polskich badaczy. Dyskusję naukową kontynuowano nad jeziorem oligotroficznym.

Rok później, w maju 1987 r., odbył się w Jastarni na Helu **VI Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB** (Ryc. 11.8.3). Gospodarzem tego spotkania był doc. Marcin Pliński ze swoimi współpracownikami z Uniwersytetu Gdańskiego. Wycieczkę terenową po historycznych matach glonowych w sąsiedztwie Władysławowa prowadził dr Andrzej Witkowski. Na tym spotkaniu doc. A. Batko ponownie zaprezentował możliwości wynikające z zastosowania analizy statystycznej w ocenie filogenetycznej glonów i ich zbiorowisk. Wydruk tych obliczeń zajął w sali obrad całą podłogę.

VII Zjazd Fykologów Polskich odbył się w dniach 12–15 maja 1988 r. nad jeziorem Piaseczno, gdzie gospodarzem był doc. I. Wojciechowski wraz z przyjaciółmi z Akademii Rolniczej w Lublinie (Ryc. 11.8.4). Podczas zjazdu podziwiano piękno zbiorników dystroficznych i efekty rekultywacji jeziora Piaseczno.

Instytut Botaniki Uniwersytetu Warszawskiego gościł uczestników **VIII Zjazdu Sekcji Fykologicznej PTB** w dniach 25–28 maja 1989 r. nad jeziorem Wigry, w klasztorze Ojców Kamedułów. Organizatorkami tego spotkania były: prof. Grażyna Tomaszewicz, dr Hanna Werblan i dr Hanna Szymańska.

W 1990 roku, **IX Sympozjum Fykologiczne (Sekcji Fykologicznej PTB)** zorganizowane przez prof. L. Burchardt z pracownikami Zakładu Hydrobiologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

OD 19.05. 2005 – Krynica Morska
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Lubomira Burchardt (Poznań)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Marcin Pliński (Gdynia)
Sekretarz – dr Beata Messyasz (Poznań)

KRYNICA MORSKA 2005

POLISH PHYCOLOGICAL SOCIETY
POLSKIE TOWARZYSTWO FYKOLOGICZNE

LUBLIN – NAŁĘCZÓW 2007

Algae in ecological quality of water assessment

7 grudzień 2005
Polskie Towarzystwo Fykologiczne

13.06. 2002 – Sosnówka Górna - Karpacz
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Lubomira Burchardt (Poznań)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Barbara Rakowska (Łódź)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Andrzej Witkowski (Szczecin)
Sekretarz – dr Beata Messyasz (Poznań)

WDZYDZE KISZEWSKIE 1997

2005

2002

2002

2002

2003

PŁOCICZNO 1993

10.05. 1996 – Krasnobród
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Iwo Wojciechowski (Lublin)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Lubomira Burchardt (Poznań)
Sekretarz – mgr Janusz Galek (Lublin)

CZERNIEJEWO 1990

16.05. 1990 – Czerniejewo (Poznań)
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Jadwiga Siemińska (Kraków)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Iwo Wojciechowski (Lublin)
Sekretarz – dr Andrzej T. Simm (wyjazd do USA – od IX 1990)
Sekretarz – dr Jacek Sanecki (Kraków)

Regulamin Sekcji zatwierdzono
21 marca 1981 r. w Warszawie.

05.1987 – Jastarnia - uzupełniony w 1988
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Karol Starmach (Kraków) - † 1988
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Jadwiga Siemińska (Kraków)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Ryszard Bohr (Toruń) - † 1987
Z-ca Przewodniczącego – dr Andrzej S. Oleksowicz (Toruń) - † 1989
Sekretarz – doc. dr hab. Iwo Wojciechowski (Lublin)

9.06. 1984 – Iława
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Karol Starmach (Kraków)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Ryszard Bohr (Toruń)
Z-ca Przewodniczącego – dr Andrzej S. Oleksowicz (Toruń)
Sekretarz – doc. dr hab. Iwo Wojciechowski (Lublin)

1981

SEKCJA FYKOLOGICZNA
Polskiego Towarzystwa
Botanicznego

Kraków,20.12.1979

WP.Doc.I.Wojciechowski

Drogi Panie!

Cieszę się z wiadomości o organizowaniu spotkania algologów w Mikołajkach. Miejscowość korzystna, choć na uboczu. Nazwa zebrania wydaje mi się obojętna, zwłaszcza jeśli gospodarzom ona odpowiada. Za istotne uważam zebranie razem towarzystwa, nawiązanie kontaktów i dyskusji o zagadnieniach trudnych, spornych lub niejasnych. Do tego oczywiście konieczne są mikroskopy i materiały przywiezione przez zainteresowanych. Oczywiście byłoby najlepiej aby w przyszłości każde zebranie miało jasno postawione jakieś konkretne zagadnienie. Zapewne rzecz ta wypłynie w czasie pierwszego zebrania. Rozpatrywanie określonego lub określonej grupy zaga-dnień miałoby tą dobrą stronę, że dyskusja może być przygotowana i nie będzie schodzić "na żywioł". Program jest dobry, choć na owe "konsultacje" /punkt 1 i 2/może niewiele zostać czasu. Inne punkty są dobre. Złości mię od dawna owa pretensjonalna nazwa "monitoring" lansowana przez ekologów, chyba poto by "mądrzej" brzmiało i by do języka polskiego wprowadzić jeszcze jedno żargonowe wyrażenie. Ile Pan ma osób w sekcji? Liczba 40 wydaje mi się jak na robocze zebranie bardzo duża. Koszty i trudności wyżywienia nie wydają się tragiczne.

W każdym razie jeszcze raz powtarzam, że jestem rad ze spotkania /choć nie jestem całkiem pewny czy na nim będę/ i życzę Panu aby się pięknie udało, aby był dobry początek.

Oczywiście przy sposobności przesyłam najlepsze życzenie z okazji Świąt i Nowego Roku 1980.

Karol Starmach

18 IX1975 – Toruń, 43 Zjazd PTB
PRZEWODNICZĄCY – prof. dr hab. Karol Starmach (Kraków)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Jadwiga Siemińska (Kraków)
Z-ca Przewodniczącego – prof. dr hab. Ryszard Bohr (Toruń)
Sekretarz – doc. dr hab. Iwo Wojciechowski (Lublin)

PTB SEKCJA FYKOLOGICZNA

Jako emblemat obrano sinicę *CHAMAESIPHON POLONICUS* (Rost.) Hansg. 1892

Ryc. 11.8.2. Przewodniczący Sekcji Fykologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego (autor: Beata Messyasz)

Ryc. 11.8.3. Sekcja Fykologiczna PTB, Jastarnia, 1987 r. (fot. G. Tomaszewicz)

w Poznaniu, trwało sześć dni. Przewodnia tematyka dotyczyła ewolucji zbiorników słodkowodnych, a wprowadzeniem do obrad była sesja naukowa na Ostrowie Lednickim; dalsze kilkudniowe obrady toczyły się w pałacu w Czerniejewie. Liczny udział gości zagranicznych sprawił, że prace naukowe członków Sekcji zaczęły wychodzić poza granice Polski. Końcowa sesja terenowa była zorganizowana na terenie kilku jezior kórnickich. W czasie pobierania prób z promu zapał naukowy dr Jacka Saneckiego skończył się jego przymusową kąpielą.

X Jubileuszowa Konferencja Sekcji Fykologicznej PTB, zorganizowana przez prof. K. Wołowskiego w 1991 r., odbyła się w Bukownie na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Przekroczona liczba pięćdziesięciu uczestników tej ogólnopolskiej konferencji wskazywała na rosnące zainteresowanie naukowców problematyką glonów i prężny rozwój Sekcji Fykologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Siemińska 1991) (Ryc. 11.8.5).

Następne, **XI Sympozjum Fykologiczne** zorganizował w 1992 r. ośrodek łódzki pod przewodnictwem prof. J. Kadłubowskiej z Zakładu Algologii Uniwersytetu Łódzkiego. Uczestnicy tego sympozjum wzięli udział w prezentacji okrzemek żyjących w „Niebieskich Źródłach", jak również zapoznali się w terenie z problemami związanymi z funkcjonowaniem Zbiornika Sulejowskiego. Doc. Barbara Rakowska zadbała o atrakcje wśród których był pokaz odnowionego pałacu Poznańskich i odrestaurowanych loftów w Łodzi. W czasie zebrania zarządu Sekcji żywo dyskutowano o możliwościach przystąpienia Sekcji Fykologicznej PTB do Federacji Europejskich Towarzystw Fykologicznych (FEPS). Zdecydowaną większością głosów postanowiono zgłosić grupę zadeklarowanych polskich fykologów do tej międzynarodowej organizacji, nie występując z Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Działania te miały na celu poszerzenie dostępności do badań naukowych prowadzonych w 7 krajach europejskich (Ryc. 11.8.6).

XII Międzynarodowe Sympozjum Fykologiczne PTB pt. *Ekologia i taksonomia glonów „Zielone Płuca Polski"*, Płociczno, maj 1993 r., zorganizowała Akademia Rolnicza w Lublinie i Uniwersytet Warszawski. W sesji referatowej dyrektor Wigierskiego Parku Narodowego zapraszał fykologów do prowadzenia badań na obszarze Parku. Następnie prelegenci przekonywali nas do stosowania przestrzeni kardynalnych w analizie różnorodności *Coleochaete* (A. Batko) i do oceny stabilności w ekosystemie na podstawie biomasy *Oscillatioriales* (A. Batko). Prezentacja 3 nowych gatunków okrzemek opisanych z marmurów proterozoicznych z Przeworna przez prof. J. Siemińską

Ryc. 11.8.4. *Glony siedlisk dystroficznych* – VII Zjazd Fykologów Polskich w dniach 12–15 V 1988 r., nad jeziorem Piaseczno (archiwum Instytutu Botaniki PAN)

Ryc. 11.8.5. Sekcja Fykologiczna PTB, Bukowno, 1991 r. (fot. J. Słupski)

okazała się informacją o największej randze. Szczególnym punktem spotkania towarzyskiego był wybór „Miss Gloniara".

We wrześniu 1994 r. miało miejsce **XIII Międzynarodowe Sympozjum Fykologiczne** (Sekcji Fykologicznej PTB). Gospodarzami spotkania w Olsztynie i Starych Jabłonkach byli Koledzy z Instytutu Rybactwa Śródlądowego (dr hab. A. Hutorowicz) i ówczesnej Akademii Techniczno-Rolniczej w Olsztynie. Hasło spotkania brzmiało *Zbiorowiska glonów – czynniki wpływające na ich rozwój i zróżnicowanie*. Głównymi wykładami były: *Prawda glonów – prawda algologów* (A. Batko), *Zmiany w strukturze i produkcji fitoplanktonu ośmiu jezior eutroficznych Pojezierza Mazurskiego*

Ryc. 11.8.6. Uczestnicy XI Sympozjum Fykologicznego *Fitoplankton zbiorników zaporowych*. Łódź–Bronisławów, 1992 r. Z przodu, siedzący od lewej: Bogna Paczuska, Iwo Wojciechowski, Jacek Sanecki (z tyłu), Krzysztof Czernaś, NN, Małgorzata Sitkowska, Hanna Werblan-Jakubiec (na leżąco), obok Janusz Galek; w pierwszym rzędzie od lewej: Bogusław Rzerzycha, NN, Hanna Szymańska (odwrócona), Joanna Picińska, Jadwiga Siemińska, Marcin Pliński, Joanna Z. Kadłubowska, Lubomira Burchardt (powyżej, w żółtym), Danuta Krupa, Mirosław Rakowski, Wojciech Puchalski, poniżej Joanna Żelazna-Wieczorek, Ewa Kalinowska-Kucharska; w drugim rzędzie od lewej: Barbara Nawrat, Marzena Wiśniewska, Teresa Bednarz, NN, Marta Luścińska; w ostatnim rzędzie, od lewej: Jacek Noskowski, Teresa Mrozińska, Wojciech Kowalski, Konrad Wołowski (z tyłu), Janina Kwadrans-Lee, NN, Teresa Lesiak (fot. J. Słupski)

(W. Krzywosz) i *What triggers the onset of cyanophytes?* (J. Barica – Kanada). W ramach sesji terenowej zorganizowano wycieczkę do rezerwatu przyrody „Jezioro Czarne" i „Sosny Taborskie" oraz do Muzeum Budownictwa Wiejskiego (Ryc. 11.8.7, 11.8.8).

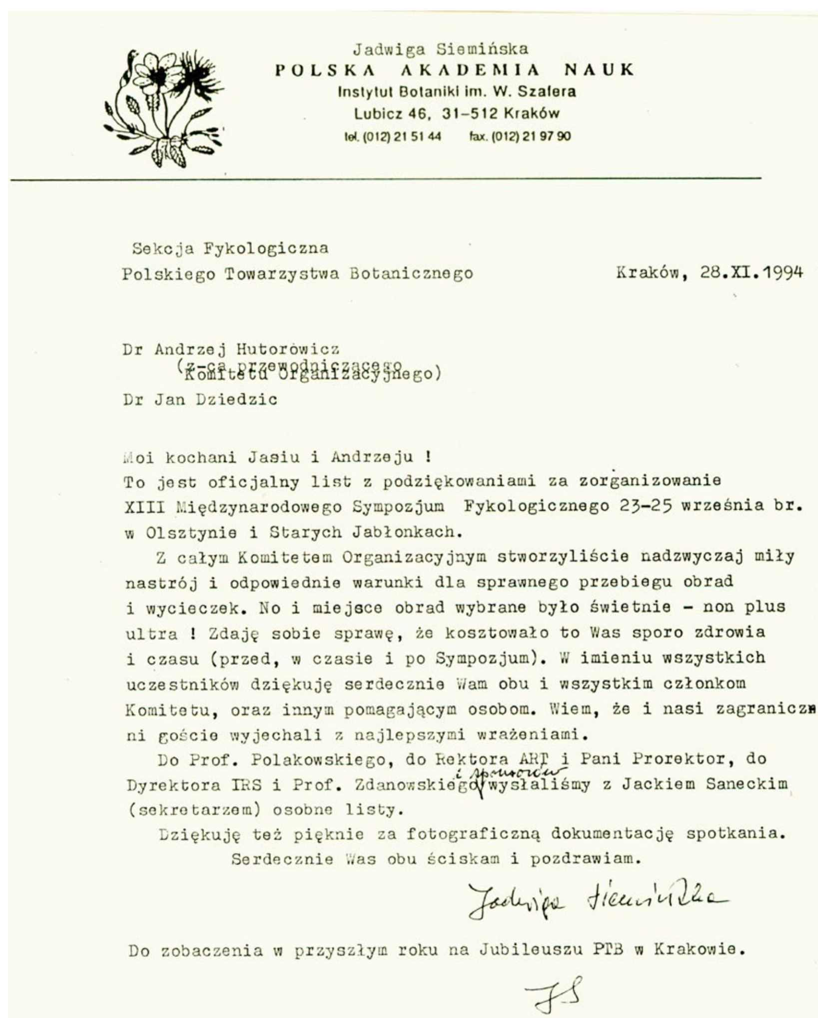
XIV Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB w 1995 r. odbył się podczas 50. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Krakowie. Organizatorami zjazdu Sekcji byli Instytut Botaniki PAN i Zakład Biologii Wód PAN. Sesję plenarną wypełniły referaty: prof. H. Buckiej o toksyczności sinic planktonowych w zbiornikach z wodą pitną, prof. H. Lange-Bertalota (Niemcy) o okrzemkach jako niezawodnych biowskaźnikach w ocenie stopnia zanieczyszczenia rzek i prof. I. Wojciechowskiego – o długoterminowych zmianach struktury i produktywności zbiorowisk glonów w jeziorach Łęczycko-Włodawskich. Sesja terenowa zorganizowana przez dr Jacka Saneckiego dostarczyła wielu wrażeń, szczególnie na torfowisku „Bór na Czerwonem" i w czasie spływu tratwami przełomem Dunajca.

XV Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB (10–12 maja 1996 r., Lublin–Krasnobród–Zwierzyniec) był zorganizowany przez prof. T. Skowrońskiego przy współpracy z Uniwersytetem M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W grupie prelegentów wystąpili zaproszeni goście zagraniczni – prof. F. Hindák ze Słowacji, który mówił o zakwitach sinicowych oraz dr J. Barica z Kanady, który przedstawił możliwości manipulacji zawartością pierwiastków biogennych w czasie zakwitu sinicowego. Prof. Skowroński zaprezentował reakcje glonów eukaryotycznych na metale ciężkie i syntezę fitochelatyn. Atrakcją uroczystej kolacji w Krasnobrodzie były oryginalne nagrody, jak kalosz lub woder, za zdolności taneczne fykologów (Ryc. 11.8.9).

XVI Sympozjum Fykologiczne PTB (maj 1997 r., Kaszuby, Wdzydze Kiszewskie) pt. *Przyczyny i skutki zakwitów sinic i glonów* zorganizował prof. Marcin Pliński wraz z silnym zespołem fykologów gdańskich. Sympozjum rozpoczęło się wspomnieniem o niedawno zmarłym doc. A. Batko

Ryc. 11.8.7. Sekcja Fykologiczna PTB, Olsztyn–Stare Jabłonki, 1994 r. (fot. A. Hutorowicz)

Jadwiga Siemińska
POLSKA AKADEMIA NAUK
Instytut Botaniki im. W. Szafera
Lubicz 46, 31-512 Kraków
tel. (012) 21 51 44 fax. (012) 21 97 90

Sekcja Fykologiczna
Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Kraków, 28.XI.1994

Dr Andrzej Hutorowicz
(z-ca przewodniczącego
Komitetu Organizacyjnego)
Dr Jan Dziedzic

Moi kochani Jasiu i Andrzeju !
To jest oficjalny list z podziękowaniami za zorganizowanie XIII Międzynarodowego Sympozjum Fykologicznego 23-25 września br. w Olsztynie i Starych Jabłonkach.

Z całym Komitetem Organizacyjnym stworzyliście nadzwyczaj miły nastrój i odpowiednie warunki dla sprawnego przebiegu obrad i wycieczek. No i miejsce obrad wybrane było świetnie - non plus ultra ! Zdaję sobie sprawę, że kosztowało to Was sporo zdrowia i czasu (przed, w czasie i po Sympozjum). W imieniu wszystkich uczestników dziękuję serdecznie Wam obu i wszystkim członkom Komitetu, oraz innym pomagającym osobom. Wiem, że i nasi zagraniczni goście wyjechali z najlepszymi wrażeniami.

Do Prof. Polakowskiego, do Rektora ART i Pani Prorektor, do Dyrektora IRS i Prof. Zdanowskiego i sponsorów wysłaliśmy z Jackiem Saneckim (sekretarzem) osobne listy.

Dziękuję też pięknie za fotograficzną dokumentację spotkania.

Serdecznie Was obu ściskam i pozdrawiam.

Jadwiga Siemińska

Do zobaczenia w przyszłym roku na Jubileuszu PTB w Krakowie.

JS

Ryc. 11.8.8. List J. Siemińskiej z podziękowaniami dla Komitetu Organizacyjnego XIII Sympozjum Fykologicznego PTB, Olsztyn, Stare Jabłonki, 1994 r.

z Uniwersytetu Warszawskiego. Dr H. Werblan-Jakubiec przedstawiła przegląd jego oryginalnych metod badań fykologicznych w zakresie hydromikologii. W dalszej części dr G.A. Codd z Uniwersytetu w Dundee (UK) przedstawił wykład pt. *Różnorodność konsekwencji zdrowotnych człowieka na skutek kontaktu z toksynami sinic*. Dyskusje naukowe zostały uzupełnione sesją terenową z prezentacjami jezior i rzek Szwajcarii Kaszubskiej oraz rejsem statkiem po Jeziorach Wdzydzkich, podczas którego bardzo przydatne okazały się kubki kaszubskie ufundowane przez organizatorów.

XVII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB (maj 1998 r., Szczecin–Łukęcin) dedykowane było prof. Jadwidze Siemińskiej na 50-lecie pracy naukowej. Organizatorzy sympozjum dr W. Kowalski i dr hab. A. Witkowski zaproponowali sesje referatowe zawierające zagadnienia zawarte w tytule sympozjum, tj. *Glony jako uniwersalne bioindykatory degradacji środowiska przyrodniczego ze*

Ryc. 11.8.9. Uczestnicy XV Sympozjum Fykologicznego *Fykologiczne rozpoznanie wód Roztocza – części Euroregionu Bug*, Lublin–Krasnobród–Zwierzyniec, 1996 r. Na rynku w Zamościu, od lewej: Andrzej Hutorowicz, Wanda Krzywosz, Jan Dziedzic, Konrad Wołowski, Joanna Czerwik-Marcinkowska, T. Mrozińska, Wojciech Pęczuła, Grażyna Tomaszewicz (odwrócona), NN, NN, Adam Latała, Waldemar Surosz, NN (**A**); sesja terenowa w Krasnobrodzie (**B**) (fot. archiwum Instytutu Botaniki PAN)

szczególnym uwzględnieniem estuarium Odry. Dla uczestników zorganizowano także atrakcyjny przejazd ze Szczecina nad Jezioro Szmaragdowe i torfowisko typu atlantyckiego „Wrzosiec", jak również koncert organowy w Kamieniu Pomorskim i wspaniały bankiet z oryginalnymi t-shirtami z nadrukiem okrzemek nazwanych imionami fykolożek i fykologów. Sympozjum zgromadziło 100 osób, w tym 16 gości zagranicznych z USA, Niemiec, Czech, Słowacji, Dani, Anglii, Bułgarii i Finlandii. W dniu otwarcia w Polskim Radiu Szczecin ukazała się informacja o sympozjum i wywiad z przewodniczącym Sekcji prof. I. Wojciechowskim i W. Kowalskim dotyczący zagadnień polskiej i światowej fykologii. Ukazała się także notatka w lokalnej prasie *Głos Szczeciński. Kurier Szczeciński*. Podczas uroczystej kolacji wręczono szanownej jubilatce bukiet 50 czerwonych róż. Rozstrzygnięto także konkurs na najlepszy plakat i wręczono nagrody niespodzianki.

Następne, **XVIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB**, miało miejsce w 1999 r. w Kielcach i Wólce Milanowskiej. Głównymi organizatorami na terenie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach była prof. T. Mrozińska i pracownicy Instytutu Geografii WSP. Uczestnicy sympozjum zapoznali się z walorami przyrodniczymi regionu świętokrzyskiego, stacją geoekologiczną Góra Malik, torfowiskiem „Białe Ługi" i z Muzeum w Jędrzejowie. Do sesji terenowej przygotowano specjalne materiały pt. *Bioróżnorodność flory glonów i sinic jako metoda oceny środowiska wodnego*.

W 2000 roku w Tleniu odbyło się **XIX Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB**, zorganizowane przy współpracy Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy i Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W konferencji uczestniczyło około 100 fykologów. Organizatorki: dr M. Luścińska i dr M. Wiśniewska zaproponowały interesujący tytuł sesji plenarnych *Taksonomia i ekologia roślin – małżeństwo z rozsądku?*.

XX Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB odbyło się we wrześniu 2001 r. w Poznaniu, w czasie 52. Zjazdu PTB. Organizatorom tego spotkania (prof. L. Burchardt wraz z pracownikami Zakładu Hydrobiologii UAM) udało się mimo ogromnego tłoku zintegrować fykologów w czasie sesji referatowej oraz sesji terenowej obejmującej jeziora Rynny Kórnicko-Zaniemyskiej i Jezioro Biskupińskie (Ryc. 11.8.10).

Rok później, w maju 2002 r., **XXI Międzynarodową Konferencję Sekcji Fykologicznej PTB** zorganizował w Sosnówce Górnej i Karpaczu dr hab. J. Matuła (Akademia Rolnicza Wrocław). Interesujące wycieczki terenowe były dobrze wkomponowane w owocne dla wszystkich fykologów obrady (Ryc. 11.8.11). Uroczysta kolacja z pieczonym dzikiem i tortem była dedykowana prof. J. Siemińskiej i prof. H. Buckiej.

Ryc. 11.8.10. Sekcja Fykologiczna PTB, Poznań–Biskupin, 2001 r. (fot. J. Słupski)

Ryc. 11.8.11. Sekcja Fykologiczna PTB, Sosnówka Górna, Karpacz, 2002 r. (fot. J. Matuła)

Ryc. 11.8.12. Sekcja Fykologiczna PTB, Olsztyn–Mierki, 2003 r. Wycieczka do rezerwatu przyrody nad Jezioro Czarne k. Ostródy. Od lewej: Jan Dziedzic, Iwona Łaźniewska, Jerzy Łaźniewski, Jadwiga Siemińska, Elżbieta Wilk-Woźniak, Janina Kwadrans-Lee, NN (fot. A. Hutorowicz)

W roku 2003 w Olsztynie i Mierkach fykolodzy spotkali się na **XXII Międzynarodowym Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB** zatytułowanym *Algae and the biological state of waters – a threat or a support?* Trudy organizacyjne przypadły dr Iwonie Łaźniewskiej oraz aktywnie uczestniczącemu w naszych dyskusjach dziekanowi Wydziału Biologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (Ryc. 11.8.12). Wsparcia organizacyjnego udzielił prof. Andrzej Hutorowicz.

XXIII Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB miał miejsce we wrześniu 2004 r. w Toruniu i Bydgoszczy, podczas Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W trakcie uroczystego otwarcia Zjazdu dr H. Werblan-Jakubiec (członek Sekcji Fykologicznej) została uhonorowana Medalem im. Prof. B. Hryniewieckiego za szczególne osiągnięcia edukacyjne i popularyzacyjne z zakresu

Ryc. 11.8.13. Sekcja Fykologiczna PTB, Toruń–Bydgoszcz, 2004 r. Od lewej: Hanna Werblan-Jakubiec, Lubomira Burchardt, Harold G. Marshall (USA), Barbara Rakowska, Wojciech Kowalski, Ewa Symonides, Konrad Wołowski, Marcin Pliński, Marta Luścińska (archiwum L. Burchardt)

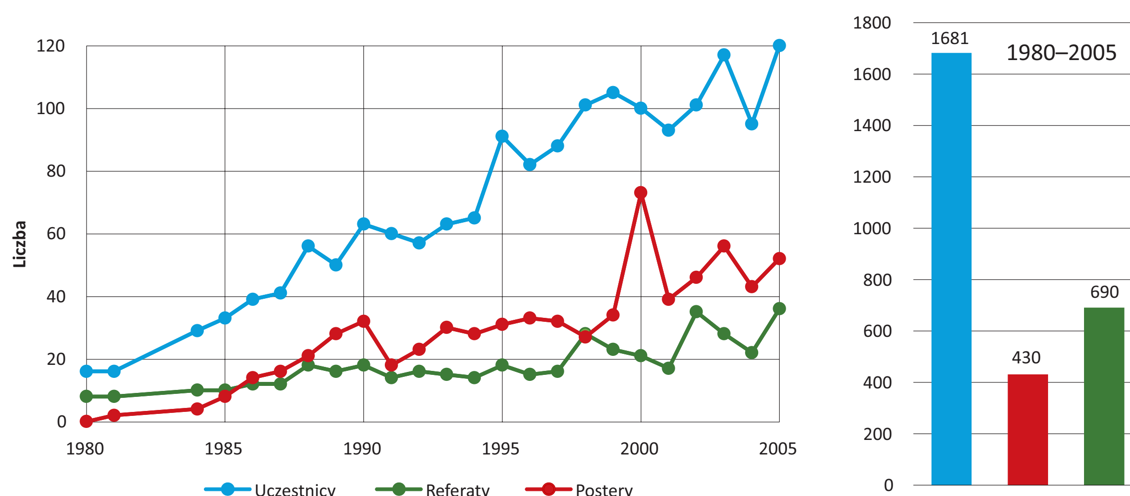
wiedzy botanicznej (Ryc. 11.8.13). Organizatorki z Oddziału Bydgoskiego (dr M. Wiśniewska, dr B. Paczuska) i Toruńskiego (dr M. Luścińska) zapewniły dobre warunki integracyjne, mimo że w tym samym czasie obradowało kilka innych sekcji PTB. Podczas spontanicznie zorganizowanej kolacji na Starym Mieście w Toruniu, ponownie wywiązała się dyskusja na temat udziału polskich fykologów w FEPS.

W dniu 20 maja 2005 r. odbył się **XXIV Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB** w pobliżu Mierzei Wiślanej w Krynicy Morskiej. Po raz trzeci trudy organizacji spotkania przejął zespół kolegów z Uniwersytetu Gdańskiego z prof. M. Plińskim i dr W. Suroszem. W trakcie tego spotkania szeroko dyskutowano o problemach związanych z toksycznymi zakwitami sinic i potrzebie wprowadzenia zintegrowanego monitoringu tych glonów. Atrakcją zjazdu był rejs statkiem, któremu towarzyszyła prezentacja różnorodności środowiska przyrodniczego Zalewu Wiślanego wraz z „Trojanką Plińskiego".

Konferencje zorganizowane przez członków Sekcji w latach 1980–2005 zgromadziły w sumie 1681 uczestników. Wygłoszono na nich 430 referatów i przedstawiono 690 posterów (Ryc. 11.8.14). Zestawienie omówionych wyżej konferencji i zjazdów Sekcji Fykologicznej przedstawia Tab. 11.8.2.

W czasie XXIV Zjazdu Sekcji Fykologicznej PTB w Krynicy Morskiej w 2005 r., na Walnym Zebraniu Sekcji, podjęto uchwałę o powołaniu Polskiego Towarzystwa Fykologicznego stowarzyszonego z FEPS. Działania te miały na celu poszerzenie wiedzy i wymiany międzynarodowych doświadczeń naukowych. Z tą myślą Polskie Towarzystwo Fykologiczne Federacji Europejskich Towarzystw Fykologicznych zostało zarejestrowane w dniu 7 grudnia 2005 r. w Sądzie Rejonowym w Poznaniu, z siedzibą w Zakładzie Hydrobiologii Instytutu Biologii Środowiska Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Chociaż przynależność do FEPS nie wyklucza dalszych działań w strukturach Polskiego Towarzystwa Botanicznego, to wraz z utworzeniem nowej organizacji liczba członków Sekcji drastycznie zmalała (Ryc. 11.8.15).

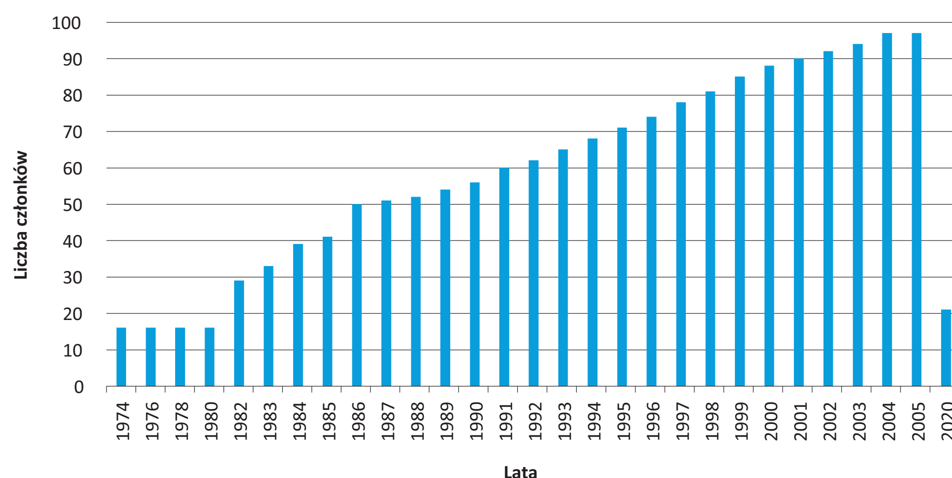
W okresie działalności Sekcji Fykologicznej, na zawsze odeszło kilkoro znakomitych polskich fykologów, Mistrzów i przyjaciół. W 1984 roku zmarła tragicznie prof. Izabela Dąmbska, wielki autorytet naukowy, związana z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, w którym zajmowała się badaniami jezior lobeliowych; związana również była z Wielkopolskim Parkiem Narodowym, na terenie którego zablokowała eksploatację węgla brunatnego. Prof. Dąmbska znaczną część swoich badań poświęciła gromadzie Charophyta na Pojezierzu Kaszubskim. Ogromne zbiory tych glonów

Ryc. 11.8.14. Liczbowe podsumowanie konferencji i zjazdów zorganizowanych przez członków Sekcji Fykologicznej

stworzyły w UAM „Kolekcję Ramienic Polski”, dzięki czemu wpisała się ona w europejskie karty historii badań fykologicznych. W 1987 r. zmarł wiceprzewodniczący Zarządu Sekcji Fykologicznej PTB, prof. Ryszard Bohr, wybitny hydrobiolog, ekolog i wizjoner środowiskowych badań fykologicznych. W 1988 roku zmarł prof. Karol Starmach, wieloletni przewodniczący Sekcji, niezastąpiony botanik, hydrobiolog, fykolog, inspirator wydawnictwa *Flora Słodkowodna Polski*, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i członek Polskiej Akademii Nauk. Nasz serdeczny Kolega doc. Andrzej Oleksowicz, były wiceprzewodniczący Sekcji, autor kolekcji rysunków desmidii z jezior kaszubskich oraz pracy dotyczącej dynamiki fitoplanktonu w głębokich jeziorach Szwajcarii Kaszubskiej, zmarł w 1989 r. Jego odejście przyspieszyły emocje związane z pracą w rejonie Arktyki, przeładunkiem sprzętu w Murmańsku, a następnie trudy podróży. W 1997 r. pożegnaliśmy Andrzeja Szyjkowskiego. Uczestnicząc w wielu naszych spotkaniach próbował z ramienia Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej uruchomić prace związane z oceną bioindykacyjną wód płynących, szczególnie Odry. W grudniu 2005 r. dr hab. Krzysztof Czernaś w Lublinie (AR) zorganizował jubileuszowe spotkanie poświęcone prof. Iwo Wojciechowskiemu. Z głębokim żalem pożegnaliśmy Profesora kilka miesięcy później na cmentarzu w Lublinie.

Od roku 2006, wszystkie Zjazdy Polskich Fykologów przy Federacji Europejskich Towarzystw Fykologicznych odbywały się cyklicznie do chwili pandemii w Europie. Informacje związane z działalnością na forum europejskim są zawarte w protokołach Zarządu FEPS. W skład zarejestrowanego

Ryc. 11.8.15. Liczba członków Sekcji Fykologicznej w latach 1974–2005 oraz obecnie, w roku 2020

Tabela 11.8.2. Wykaz konferencji zorganizowanych przez członków Sekcji Fykologicznej w latach 1980–2005

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
18 IX 1975, Toruń	Ogólnopolskie spotkanie fykologów w ramach 43. Zjazdu PTB	b.d.
10–11 V 1980, Mikołajki	I Ogólnopolska Konferencja Sekcji Fykologicznej PTB Instytut Ekologii PAN Dziekanów, Akademia Rolnicza w Lublinie	16/8/0
22–24 V 1981, Bachotek	*Zbiorowiska glonów rzek i zbiorników zaporowych* II Ogólnopolska Konferencja Sekcji Fykologicznej PTB Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK)	16/8/2
7–9 VI 1984, Iława	III Zjazd Fykologów PTB UMK	29/10/4
16–17 V 1985, Gołysz	IV Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB Zakład Biologii Wód PAN w Krakowie	33/10/8
8–11 V 1986, Charzykowy	*Jeziora lobeliowe i ich funkcjonowanie*, V spotkanie Sekcji Fykologicznej PTB UMK	39/12/14
7–10 V 1987, Jastarnia	*Analizy statystyczne w ocenie filogenetycznej glonów*, VI Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB Uniwersytet Gdański	41/12/16
12–15 V 1988, Piaseczno	*Glony siedlisk dystroficznych*, VII Zjazd Fykologów Polskich PTB Akademia Rolnicza w Lublinie	56/18/21
25–28 V 1989, Wigry	*Wigierski Park Narodowy*, VIII Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB Uniwersytet Warszawski (UW)	50/16/28
16–22 V 1990, Czerniejewo	*Ewolucja zbiorników słodkowodnych*, IX Sympozjum Fykologiczne Sekcja Fykologiczna PTB, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	63/18/32
24–26 V 1991, Bukowno	*Wyżyna Krakowsko-Częstochowska – Bukowno*, X Jubileuszowa Konferencja Sekcji Fykologicznej PTB Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN (IB PAN)	60/14/18
15–17 V 1992, Bronisławów	*Funkcjonowanie zbiorników zaporowych – Zbiornik Sulejowski*, XI Sympozjum Fykologiczne Sekcja Fykologiczna PTB, Uniwersytet Łódzki	57/16/23
27–30 V 1993, Płociczno	*Ekologia i taksonomia glonów – zielone Płuca Polski*, XII Międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB Akademia Rolnicza w Lublinie, UW	63/15/30
23–25 IX 1994, Olsztyn, Stare Jabłonki	*Zbiorowiska glonów – czynniki wpływające na ich rozwój i zróżnicowanie*, XIII Międzynarodowe Sympozjum Fykologiczne PTB Akademia Rolniczo-Techniczna i Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie	65/14/28
26 VI–1 VII 1995, Kraków	*Botanika w dobie biologii molekularnej*, XIV Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB w ramach 50. Zjazdu PTB IB PAN, Zakład Biologii Wód PAN w Krakowie	91/18/31
10–12 V 1996, Lublin–Krasnobród–Zwierzyniec	*Fykologiczne rozpoznanie wód Roztocza – części Euroregionu Bug*, XV Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB Stacja Badawcza Instytutu Ekologii PAN w Lublinie	82/15/33
9–11 V 1997, Wdzydze Kiszewskie	*Przyczyny i skutki zakwitów sinic i glonów*, XVI Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB Uniwersytet Gdański	88/16/32
7–10 V 1998, Szczecin–Łukęcin	*Glony jako uniwersalne bioindykatory degradacji środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem estuarium Odry* XVII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB Akademia Rolnicza w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński	101/28/27
6–9 V 1999, Kielce–Wólka Milanowska	XVIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB *Bioróżnorodność flory glonów i sinic jako metoda oceny środowiska wodnego* Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach	105/23/34
11–14 V 2000, Tleń	*Ekologia i taksonomia glonów – małżeństwo z rozsądku?* XIX Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB UMK, Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy	100/21/73

Tabela 11.8.2. Wykaz konferencji zorganizowanych przez członków Sekcji Fykologicznej w latach 1980–2005 (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
24–28 IX 2001, Poznań	*Botanika w dobie biologii molekularnej*, XX Międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB w ramach 52. Zjazdu PTB	93/17/39
	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	
13–16 VI 2002, Sosnówka Górna	*Glony różnych ekosystemów – problemy ochrony, ekologii i taksonomii*, XXI Międzynarodowa Konferencja Sekcji Fykologicznej PTB	101/35/46
	Akademia Rolnicza we Wrocławiu	
15–18 V 2003, Olsztyn–Mierki	*Algae and the biological state of waters – a threat or a support?* XXII Międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB	117/28/56
	Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie, Instytut Rybactwa Śródlądowego, w Olsztynie	
6–11 IX 2004, Toruń	*Przyroda polska w europejskim dziedzictwie dóbr natury*, XXIII Międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB	95/22/43
	UMK	
19–22 V 2005, Krynica Morska	*Toksyczne sinice – problem przyszłości*, XXIV Zjazd Sekcji Fykologicznej PTB	120/36/52
	Uniwersytet Gdański	

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

Zarządu Federation of European Phycological Societes wchodzi 7 towarzystw europejskich powołanych w roku 2007 w Oviedo (Hiszpania). Uczestnictwo z ramienia Polskiego Towarzystwa Fykologicznego w FEPS-ie podpisała wydelegowana prof. Beata Messyasz.

Członkowie Sekcji ściśle współpracowali z Polskim Towarzystwem Hydrobiologicznym będąc w większości także jego członkami. Należy wspomnieć także o współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z radami naukowymi parków narodowych i krajobrazowych, z Komisjami Planu Ochrony Przyrody Parków Narodowych i Krajobrazowych oraz z Wydziałami Ochrony Środowiska Urzędów Wojewódzkich i Urzędów Miejskich. W latach 1993–1999 prowadzone były wykłady dla młodzieży licealnej w ramach Towarzystwa Wiedzy Powszechnej Związku Nauczycielstwa Polskiego. Członkowie Sekcji brali udział w opracowywaniu planów ochrony rezerwatów i parków krajobrazowych Pomorza Szczecińskiego, m.in. Drawieńskiego Parku Krajobrazowego, Rezerwatu Dolina Pięciu Jezior, Tchórzyno, Kanał Kwiatowy, Jezioro Jasne, Rzeka Drawa i innych.

11.8.3. Podsumowanie

Ocena 30 lat działalności Sekcji Fykologicznej PTB, od momentu jej założenia w 1974 r. do 2005 r., napawa nas radością, satysfakcją i dumą. Powodem tego jest systematyczny wzrost liczby członków (z 16 do 100) i liczny udział w oryginalnych projektach naukowych i publikacjach.

Osiągnięcia Sekcji są wynikiem wielkiego szczęścia jakie mieli jej członkowie spotykając przed laty wybitnych Profesorów, którzy stali się naszymi Mistrzami. Ich wiedza, autorytet i życzliwość przyciągały do fykologii coraz większe rzesze hydrobiologów. Dzięki Nim staliśmy się tymi, którymi jesteśmy. Dzisiaj możemy kontynuować i rozwijać Ich osiągnięcia, a swoje doświadczenia przekazywać młodszemu pokoleniu fykologów. Owocem tego rozwoju jest nowe samodzielne Polskie Towarzystwo Fykologiczne oraz zawieszenie działalności fykologów w ramach Sekcji Fykologicznej PTB.

Podziękowania. Redaktorzy serdecznie dziękują Pani prof. dr hab. Lubomirze Burchardt i dr hab. prof UAM Beacie Messyasz za podjęcie trudu podsumowania działalności Sekcji Fykologicznej PTB.

Mszaki – fascynujące, drobne rośliny zarodnikowe. Nie kwitną, a zaskakują paletą form i barw. Występują od tropików po bieguny. Tworzą formacje roślinne (tundra) i siedliska (torfowiska). W terenie i laboratorium poznajemy ich budowę oraz właściwości biologiczne, chemiczne i fizjologiczne. Używamy ich do określania poziomu zanieczyszczenia środowiska oraz jako wskaźników stopnia jego naturalności.

Na zdjęciach (fot. Robert Zubel): w centrum – *Polytrichum commune*; z lewej od góry – *Eurhynchium angustirete, Rhizomnium punctatum*, *Funaria hygrometrica*; z prawej – *Pterigynandrum filiforme*. Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.9. Sekcja Briologiczna (1978)

Barbara Fojcik[1]
Ewa Fudali[2]
Robert Zubel[3]

[1]Instytut Biologii, Biotechnologii i Ochrony Środowiska
Wydział Nauk Przyrodniczych, Uniwersytet Śląski
ul. Jagiellońska 28, 40-032 Katowice
e-mail: barbara.fojcik@us.edu.pl
[2]Katedra Botaniki i Ekologii Roślin, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Plac Grunwaldzki 24a, 50-363 Wrocław
e-mail: ewa.fudali@upwr.edu.pl
[3]Instytut Nauk Biologicznych, Wydział Biologii i Biotechnologii UMCS
ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin
e-mail: robert.zubel@poczta.umcs.lublin.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-09

Fojcik B., Fudali E., Zubel R. (2022). Sekcja Briologiczna (1978). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 488–497.

11.9.1. Powstanie Sekcji Briologicznej

Sekcja Briologiczna jest jedną z krócej działających sekcji PTB. Oficjalne zgłoszenie do Zarządu Głównego PTB w sprawie utworzenia Sekcji wystosowała jesienią 1978 r. prof. Irena Rejment-Grochowska (Uniwersytet Warszawski). Była to realizacja uchwały podjętej przez uczestników Krajowego Sympozjum Briologicznego, które odbyło się w dniach 21–23 września 1978 r. w Porąbce-Kozubniku z inicjatywy prof. Krzysztofa Rostańskiego (Uniwersytet Śląski) (Ryc. 11.9.1). W efekcie tych działań na zebraniu Zarządu Głównego PTB w dniu 9 grudnia 1978 r. powołana została Sekcja Briologiczna. Liczba członków w dniu założenia wynosiła 25, a pierwszą przewodniczącą została prof. Irena Rejment-Grochowska. Niestety, nie zdążyła wypracować formy działania utworzonej przez siebie Sekcji, bo nieoczekiwanie zmarła pół roku później, 6 maja 1979 roku. Jej obowiązki przejął prof. Jerzy Szweykowski.

Ryc. 11.9.1. Uczestnicy Krajowego Sympozjum Briologicznego (Porąbka-Kozubnik, 21–23 IX 1978 r.). 1. Jan Żarnowiec, 2. Irena Rejment-Grochowska, 3. Jerzy Szweykowski, 4. Helena Mamczarz, 5. Maria Herbich, 6. Jadwiga Mickiewiczowa, 7. Elżbieta Wittner, 8. Witold Berdowski, 9. Halina Liberska-Szmidt, 10. Maria Krzakowa, 11. Wanda Wilczyńska, 12. Irena Krupińska, 13. Krzysztof Rostański, 14. Anna Rusińska, 15. Grażyna Załuska, 16. Krystyna Zając, 17. Tadeusz Przybylski, 18. Piotr Szmajda, 19. Władysław Koła, 20. Krzysztof Jędrzejko (fot. z archiwum Krzysztofa Rostańskiego)

11.9.2. Działalność naukowa

Następni przewodniczący, prof. Jerzy Szweykowski i prof. Stanisław Lisowski (Tab. 11.9.1), reprezentujący UAM w Poznaniu, początkowo kontynuowali działalność Sekcji w duchu spotkania założycielskiego organizując coroczne sympozjum, podczas którego członkowie Sekcji prezentowali wyniki swoich badań lub brali udział w wycieczce terenowej. Niestety, w kraju pogrążającym się w kryzysie gospodarczym i politycznym stawało się to coraz trudniejsze. Dlatego dużym osiągnięciem było zorganizowanie dzięki staraniom prof. J. Szweykowskiego Międzynarodowego Sympozjum Briologicznego *New perspectives in bryotaxonomy and bryogeography* (Poznań, 26–29 VI 1980 r.). W tym czasie briolodzy związani z Sekcją podjęli także działania koncepcyjne i organizacyjne nad opracowaniem *Atlasu rozmieszczenia mchów i wątrobowców w Polsce*.

Przez dwie kadencje lat 80. XX wieku (1983–1989) przewodniczącym Sekcji był prof. Kazimierz Karczmarz (UMCS w Lublinie). Sekcja pod jego przewodnictwem jako cel działania przyjęła popularyzację wiedzy briologicznej w środowisku naukowym i szkolnym, czemu miało służyć m.in. opracowanie bibliografii briologicznej z obszaru Polski oraz czerwonych list ginących gatunków mchów. Podczas zebrania Zarządu, w trakcie którego wypracowano taki model funkcjonowania, wyznaczono też koordynatorów tych zadań. W tym okresie do spotkań briologów w szerszym gronie dochodziło tylko podczas sesji referatowych Sekcji w ramach Zjazdów PTB (Tab. 11.9.2). Podobnie było przez kolejnych sześć lat (1989–1995), gdy Sekcji przewodniczył prof. Krzysztof Jędrzejko (Akademia Medyczna w Katowicach). Następna przewodnicząca, prof. Maria Krzakowa (UAM w Poznaniu) powróciła do koncepcji briologicznych konferencji utrzymanych w duchu „sympozjum założycielskiego”, a więc prezentacji wyników i projektów w szerokim spektrum zagadnień badawczych wykorzystujących mszaki.

Tabela 11.9.1. Skład Zarządu Sekcji Briologicznej w latach 1978–2022

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Członkowie Zarządu
1978	Irena Rejment-Grochowska, (od 1979) Jerzy Szweykowski	Jerzy Szweykowski	Jadwiga Mickiewiczowa	Krzysztof Jędrzejko, Władysław Koła
1980	Stanisław Lisowski	Kazimierz Karczmarz	Piotr Szmajda	Krzysztof Jędrzejko, Władysław Koła
1983	Kazimierz Karczmarz	Jerzy Szweykowski	Mirosława Bloch	Krzysztof Jędrzejko, Władysław Koła, (do k. 1983), Ryszard Ochyra
1989	Krzysztof Jędrzejko		Henryk Klama	Kazimierz Karczmarz, Anna Rusińska, Piotr Szmajda, Jan Żarnowiec
1995	Maria Krzakowa			Krzysztof Jędrzejko, Kazimierz Karczmarz, Henryk Klama, Anna Rusińska
2001	Ewa Fudali	Henryk Klama	Marta Mierzeńska	Anna Rusińska, Adam Stebel
2007	Anna Rusińska	Ewa Fudali	Mirosław Szczepański	Adam Stebel, Włodzimierz Pisarek
2010	Robert Zubel			Ewa Fudali, Piotr Górski, Adam Stebel
2016	Barbara Fojcik	Robert Zubel	Adam Stebel	Ewa Fudali, Piotr Górski

W roku 2001, podczas zebrania Sekcji Briologicznej i wycieczki briologiczno-lichenologicznej w ramach Zjazdu PTB w Poznaniu, wykrystalizowała się nowa formuła funkcjonowania Sekcji, realizowana do dziś. Briolodzy uznali za potrzebne organizowanie corocznych spotkań w formie warsztatów terenowych na obszarach ciekawych pod względem briologicznym (Ryc. 11.9.2). Kolejni przewodniczący, dr Ewa Fudali, dr Anna Rusińska, dr Robert Zubel i dr hab. Barbara Fojcik, udoskonalali tę koncepcję, włączając takie elementy jak: publikowanie wyników wspólnych badań briologicznych, prezentację wyników badań własnych i organizację w trakcie warsztatów szkółki

Tabela 11.9.2. Spotkania naukowe zorganizowane i współorganizowane przez Sekcję Briologiczną PTB

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
21–23 IX 1978, Porąbka-Kozubnik	Krajowe Sympozjum Briologiczne Oddział Śląski PTB	21/23/–
10–13 IX 1980, Lublin	45. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Lubelski PTB	–/3/–
26–29 VI 1980, Poznań	Międzynarodowe Sympozjum Briologiczne *New perspectives in bryotaxonomy and bryogeography* UAM, Komitet Botaniki PAN	43/–/–
25–27 IX 1981, Góry Izerskie	Naukowo-szkoleniowa wycieczka briologiczna	13/–/–
5–8 IX 1983, Wrocław	46. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Wrocławski PTB	11/3/–
3–6 IX 1986, Łódź	47. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Łódzki PTB	–/–/–
6–9 IX 1989, Katowice	48. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Śląski PTB	–/5/–
1–5 IX 1992, Kielce	49. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Kielecki PTB	–/3/1
26 VI–1 VII 1995, Kraków	50. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Krakowski PTB	25/7/7
14–15 X 1997, Poznań	II Krajowa Konferencja Briologiczna *Genetyczne aspekty taksonomicznych badań u mszaków* Instytut Biologii Eksperymentalnej i Zakład Genetyki UAM	30/18/–
15–19 IX 1998, Gdańsk	51. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Gdański PTB	–/8/3
11–12 X 2000, Poznań	Międzynarodowa Konferencja *Zróżnicowanie genetyczne i taksonomia mszaków* Instytut Genetyki UAM	30/13/14
24–28 IX 2001, Poznań	52. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej oraz warsztaty terenowe *Mszaki Borów Tucholskich* Oddział Poznański PTB	23/10/8
13–17 IX 2002, Karpacz	1. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Karkonosze 2002*	17/4/–
10–14 IX 2003, Białowieża	2. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Puszcza Białowieska 2003* Stacja Geobotaniczna UW, Białowieski PN	22/4/–
6–11 IX 2004, Toruń–Bydgoszcz	53. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Toruński PTB	9/3/2
7–11 IX 2005, Izbica	3. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Specyfika brioflory wybranych biotopów SPN* Słowiński PN	15/4/–
5–9 IX 2006, Ojców	4. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Ojców 2006* Ojcowski PN	20/3/–
27–30 IV 2007, Jeleń	5. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Mszaki młodoglacjalnych pojezierzy – Welski Park Krajobrazowy 2007* Welski PK	24/4/–
3–8 IX 2007, Szczecin	54. Zjazd PTB, Szczecin; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Szczeciński PTB	–/1/3
1–4 V 2008, Mierzyn	6. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Torfowiska i bory Puszczy Noteckiej* Nadleśnictwo Międzychód	26/2/–
3–6 IX 2009, Soblówka	7. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Mszaki Beskidu Żywiecko-Orawskiego*	23/4/–
2–5 IX 2010, Rzyczyca Mała	8. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Źródliska i potoki Wysoczyzny Polanowskiej 2010* Nadleśnictwo Polanów	20/3/2

Tabela 11.9.2. Spotkania naukowe zorganizowane i współorganizowane przez Sekcję Briologiczną PTB (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
6–12 IX 2010, Warszawa	55. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Warszawski PTB, SGGW, UW, IBL, PAN Ogród Botaniczny – CZRB w Powsinie	–/3/4
14–18 IX 2011, Zwierzyniec	9. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Mszaki Roztocza* Roztoczański PN	20/6/3
11–14 IX 2012, Święta Katarzyna	10. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Łysogóry* Świętokrzyski PN	36/6/–
24–30 VI 2013, Olsztyn	56. Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Olsztyński PTB, UWM	–/5/10
11–15 IX 2013, Kosiły k. Rajgrodu	11. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Dolina Biebrzy* Biebrzański PN	34/2/4
10–14 IX 2014, Biała Góra	12. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Wolińskimi ścieżkami poznańskich profesorów* Woliński PN	24/5/1
9–13 IX 2015, Wojtkowa	13. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Mszaki na granicy – między pogórzem a górami*	31/6/2
27 VI–3 VII 2016, Lublin	57 Zjazd PTB; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Lubelski	10/6/6
14–18 IX 2016, Wiżajny	14. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Jeszcze dalej na północ* PK Puszczy Rominckiej, Nadleśnictwo Gołdap	24/7/1
13–17 IX 2017, Izabelin	15. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *W sercu Polski* Kampinoski PN	24/8/–
12–16 IX 2018, Buczyny	16. Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *Łużyce Dolne* RDLP w Zielonej Górze	20/7/–
1–7 VII 2019, Kraków	58. Zjazd PTB, Kraków; sesja naukowa Sekcji Briologicznej Oddział Krakowski PTB, Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN	10/6/2
11–15 IX 2019, Komańcza	17. Terenowe warsztaty Sekcji Briologicznej PTB *W górach i dolinach*	23/–/–
14 IX 2019, Komańcza	Konferencja z okazji 40-lecia działalności Sekcji Briologicznej	23/9/1

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

rozpoznawania mszaków dla osób początkujących (tzw. BOOST czyli Briologiczna Ogólnodostępna Objazdowa Szkoła Terenowa). Ten ostatni element to inicjatywa członków Sekcji służąca popularyzowaniu wiedzy o mszakach w warunkach terenowych, skierowana do młodych ludzi zainteresowanych poznaniem biologii i morfologii mchów i wątrobowców.

W sumie, w latach 2002–2019, odbyło się 17 spotkań naukowo-badawczych w ramach Terenowych Warsztatów Sekcji Briologicznej PTB (Ryc. 11.9.3), w tym cztery edycje BOOST (2016–2019) (Tab. 11.9.2). Sprawozdania z tych warsztatów były regularnie publikowane na łamach *Wiadomości Botanicznych*. Publikowane były także wyniki badań flory mszaków, prowadzonych w trakcie warsztatów, z reguły organizowanych na obszarach słabo rozpoznanych briologicznie rezerwatów przyrody i parków narodowych. Dotychczas w różnych czasopismach naukowych ukazało się 14 artykułów dotyczących m.in. 7 rezerwatów oraz 6 parków narodowych.

W ramach działalności naukowej członkowie Sekcji Briologicznej biorą udział w krajowych i zagranicznych konferencjach, m.in. uczestniczyli w 14 Zjazdach PTB (w latach 1980–2019), gdzie zaprezentowali ponad 120 referatów i posterów. Na szczególną uwagę zasługują konferencje zorganizowane pod auspicjami Sekcji Briologicznej, jak Międzynarodowe Sympozjum Briologiczne *New perspectives in bryotaxonomy and bryogeography* (Poznań, 26–29 VI 1980 r.), II Krajowa Konferencja Briologiczna *Genetyczne aspekty taksonomicznych badań mszaków* (Poznań, 14–15 X 1997 r.)

(Ryc. 11.9.4) oraz Konferencja z okazji 40-lecia działalności Sekcji Briologicznej (Komańcza, 14 IX 2019 r.) (Ryc. 11.9.5).

Od 2015 r. na łamach czasopisma *Steciana* ukazuje się seria *New distributional data on bryophytes of Poland (and Slovakia)*, która jest jednocześnie oficjalnym biuletynem Sekcji Briologicznej. W latach 2015–2019 ukazało się 17 publikacji aktualizujących wiedzę o występowaniu wielu gatunków mszaków uważanych za rzadkie i zagrożone na terenie Polski, co pozwala modyfikować dotychczasowe oceny ich zagrożenia.

Członkowie Sekcji Briologicznej mają duże osiągnięcia w działaniach na rzecz ochrony przyrody; m.in. są autorami wielu ekspertyz do projektów rezerwatów i obszarów NATURA 2000 oraz planów ochrony rezerwatów (współpraca z Regionalnymi Dyrekcjami Lasów Państwowych). Biorą także udział w opracowywaniu krajowych i regionalnych czerwonych list zagrożonych gatunków mszaków.

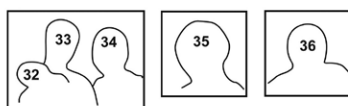
Poszczególni członkowie Sekcji wykazują także aktywność w zakresie popularyzacji wiedzy botanicznej. Są to m.in. współpraca z Polskim Towarzystwem Przyrodników im. Kopernika (działalność referatowa ze szczególnym uwzględnieniem mszaków i ochrony przyrody), prelekcje dla szkół średnich i innych instytucji, a także współorganizowanie różnych wydarzeń popularnonaukowych, np. Festiwale Nauki, *Dzień Mszaka* (Oddział Łódzki PTB), wystawa *Od Kluka do klucza i z powrotem* (Oddział Lubelski PTB).

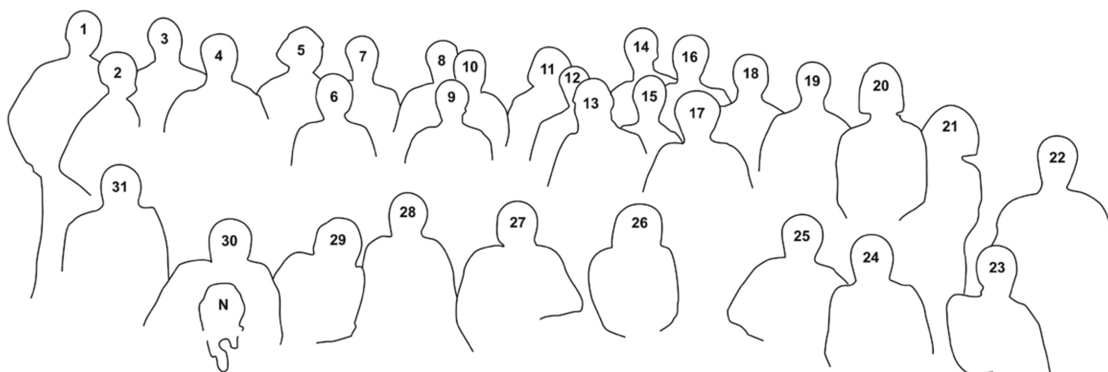
W roku 2010 r. z inicjatywy dr Roberta Zubla powstała strona internetowa Sekcji Briologicznej PTB. Zawiera ona m.in. dane o historii i działalności Sekcji, sprawozdania z corocznych spotkań terenowych oraz informacje o działalności i dorobku naukowym członków Sekcji (http://pbsociety.org.pl/ind/bryology/).

Obecnie Sekcja Briologiczna liczy 31 członków. Liczba ta w okresie działalności sekcji wahała się od 18 do 31. Do tej pory Sekcja zorganizowała lub współorganizowała 37 różnego rodzaju spotkań naukowych (Tab. 11.9.2). Miały one formę konferencji (5), sesji naukowych w ramach zjazdów PTB (14) i warsztatów terenowych (17), a także wycieczki naukowo-szkoleniowej (1). Na spotkaniach tych wygłoszono ponad 200 referatów i pokazano ponad 70 posterów.

Ryc. 11.9.2. Warsztaty terenowe Sekcji Briologicznej – Puszcza Notecka, 1–4 V 2008 r. (fot. Anna Rusińska)

Ryc. 11.9.3. Uczestnicy X warsztatów terenowych Sekcji Briologicznej – *Łysogóry* (Święta Katarzyna, 11–14 IX 2012 r.); 1. Stanisław Rosadziński, 2. Sylwia Wierzcholska, 3. Jakub Sawicki, 4. Wojciech Ciurzycki, 5. Bartosz Piwowarski, 6. Barbara Fojcik, 7. Sławomir Solak, 8. Jan Prokop, 9. Klaudia Sobocińska, 10. Piotr Górski, 11. Adam Stebel, 12. Ewelina Sonnenberg, 13. Magdalena Rutkowska, 14. Paweł Pawlikowski, 15. Dorota Smolińska, 16. Rafał Zarzecki, 17. Maria Wojterska, 18. Grzegorz Vončina, 19. Magdalena Maliszewska, 20. Agnieszka Pierścińska, 21. Anna Cuper, 22. Marcin Bielecki, 23. Monika Podgórska, 24. Anna Rusińska, 25. Magda Podlaska, 26. Ewa Fudali, 27. Marcin Wilhelm, 28. Grzegorz J. Wolski, 29. Monika Staniaszek-Kik, 30. Tomasz Paciorek, 31. Mirosław Szczepański, 32. Paweł Marzencki (najmłodszy briolog na warsztatach), 33. Krzysztof Marzencki, 34. Beata Cykowska, 35. Anna Salachna, 36. Robert Zubel, N. Neska (fot. Robert Zubel)

Ryc. 11.9.4. Uczestnicy II Konferencji Briologicznej PTB (Poznań, 14–15 X 1997 r.); 1. Andrzej Lesicki, 2. Jerzy Szweykowski, 3. Bożena Kowalczyk, 4. Anna Gałuszka, 5. Aleksandra Wojnicka-Półtorak, 6. Zofia Szweykowska-Kulińska, 7. Kazimierz Ziemnicki, 8. Barbara Malchrowicz, 9. Ewa Chudzińska, 10. Ireneusz Odrzykoski, 11. Katarzyna Buczkowska, 12. Hanna Barczak, 13. Anna Łuczak, 14. Krzysztof Gos, 15. Anna Rusińska, 16. Maria Drapikowska, 17. Joseph Okonkwo, 18. Stanisław Lisowski, 19. Renata Słomińska-Walkowiak, 20. Marta Mierzeńska, 21. Ewa Fudali, 22. Alina Bączkiewicz, 23. Barbara Fojcik, 24. Paweł Fiedorow, 25. Adam Stebel, 26. Jan Żarnowiec, 27. Henryk Klama, 28. Iwona Melosik, 29. Maria Krzakowa, 30. Paweł Urbański, 31. Krzysztof Jędrzejko (fot. Paweł Drapikowski; *Wiadomości Botaniczne* 42/2)

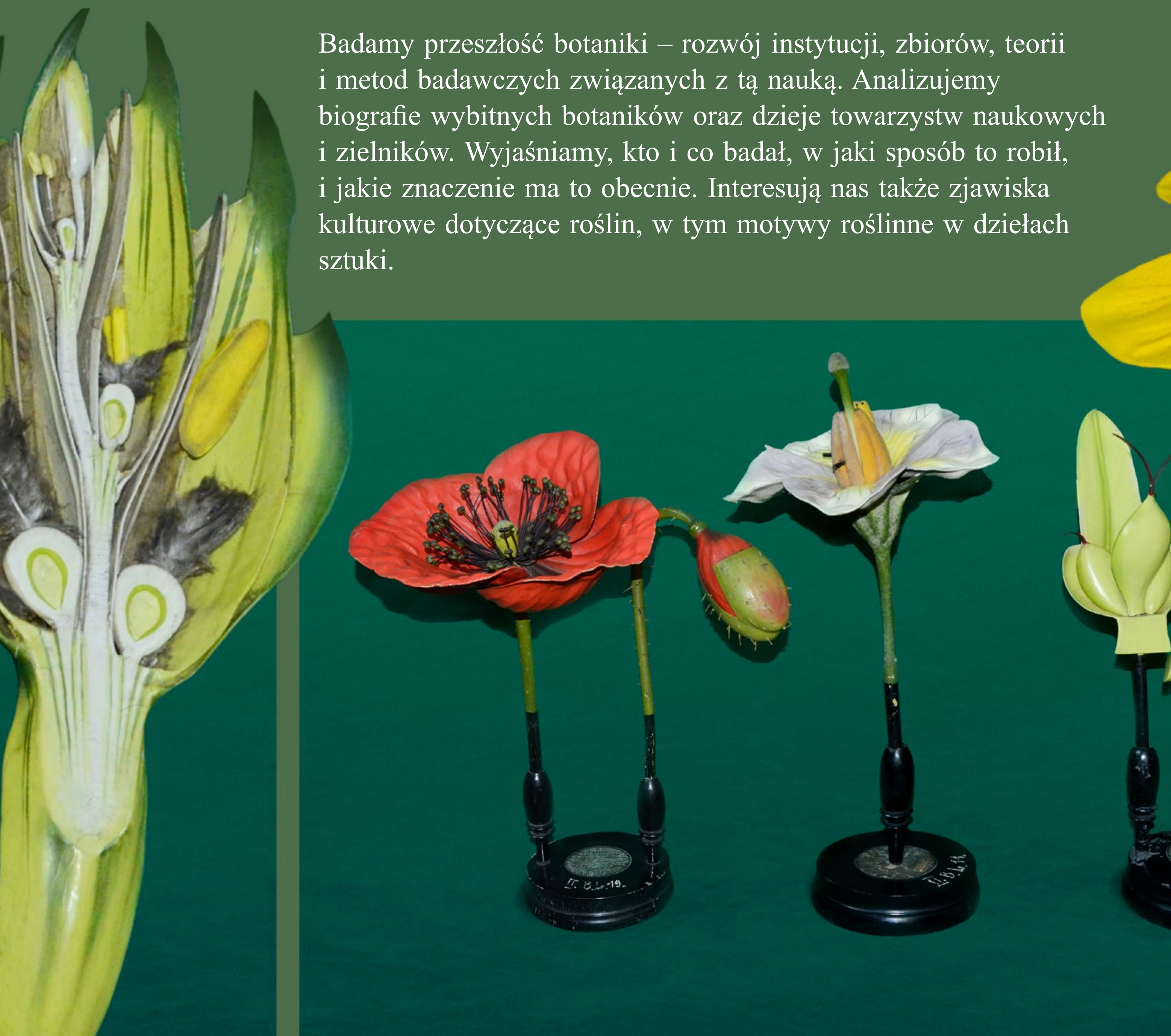

Ryc. 11.9.5. Konferencja z okazji 40-lecia działalności Sekcji Briologicznej PTB, Komańcza, 14 IX 2019 r. (fot. Robert Zubel)

11.9.3. Podsumowanie

Sekcja Briologiczna prowadzi aktywną działalność naukową i popularyzatorską. Członkowie tworzą zintegrowaną grupę organizującą warsztaty terenowe i publikującą efekty naukowych dociekań. Nie bez znaczenia jest fakt, że jesteśmy też dobrymi przyjaciółmi. Naszą chlubą i wzorem są uhonorowani medalami PTB członkowie naszej Sekcji:

- prof. Jerzy Szweykowski – Medalem im. Prof. W. Szafera za wydanie *Słownika botanicznego* (1995),
- prof. Krzysztof Jędrzejko – Medalem im. Prof. B. Hryniewieckiego za zaangażowanie w popularyzację wiedzy botanicznej oraz nasycenie jej poezją (2007),
- prof. Adam Stebel – Medalem im. Prof. Z. Czubińskiego za dzieło dotyczące mchów Beskidu Zachodniego – *The mosses of the Beskidy Zachodnie as a paradigm of biological and environmental changes in the flora of the Polish Western Carpathians* (2007).

Badamy przeszłość botaniki – rozwój instytucji, zbiorów, teorii i metod badawczych związanych z tą nauką. Analizujemy biografie wybitnych botaników oraz dzieje towarzystw naukowych i zielników. Wyjaśniamy, kto i co badał, w jaki sposób to robił, i jakie znaczenie ma to obecnie. Interesują nas także zjawiska kulturowe dotyczące roślin, w tym motywy roślinne w dziełach sztuki.

Na zdjęciach XIX-wieczne modele organów roślinnych, pochodzące ze zbiorów Muzeum Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (fot. Andrzej Mróz) – od lewej: kłosek *Triticum aestivum* na przekroju podłużnym, kwiat i pąk *Papaver rhoeas*, kwiat *Solanum tuberosum*, kwiaty *Betula pendula*, kwiat *Brassica napus*. Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.10. Sekcja Historii Botaniki (1983)

Piotr Köhler

Pracownia Badań Polarnych, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński
ul. Gronostajowa 3, 30-387 Kraków
e-mail: piotr.kohler@uj.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-10

Köhler P. (2022). Sekcja Historii Botaniki (1983). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 498–513.

11.10.1. Powstanie Sekcji Historii Botaniki

Sekcja Historii Botaniki powstała 23 kwietnia 1983 r. między innymi z inicjatywy prof. (ówczesnego doktora) Zbigniewa Mirka (Instytut Botaniki PAN) na fali wzrostu zainteresowania dziejami nauki o roślinach. Zebranie organizacyjno-programowe odbyło się 25 października 1983 r. w Muzeum Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wybrano wtedy pierwszy zarząd Sekcji. Przyjęto także jej regulamin (Grębecka 1986; Mirek, Piekiełko-Zemanek 1986).

Dotychczasowe funkcjonowanie Sekcji było ściśle związane z kilkoma krakowskimi instytucjami naukowymi oraz z Oddziałem Krakowskim PTB, w ramach posiedzeń którego, aż do końca XX w., były prezentowane referaty przygotowane przez Sekcję. Ogród Botaniczny UJ finansował niewielkie wydatki (głównie na korespondencję) i wielokrotnie użyczał pomieszczenia na posiedzenia Sekcji, a Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN – szczególnie od początku XXI w. – na zmianę z Ogrodem Botanicznym UJ niejednokrotnie gościł członków Sekcji w swej sali konferencyjnej. W pierwszych dwóch dekadach istnienia Sekcja ściśle współpracowała także z Zespołem Historii Botaniki (od 1991 r. Zespołem Historii Biologii) Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN (od 1994 r. Instytut Historii Nauki PAN) w Warszawie. Ówczesna przewodnicząca tego Zespołu dr Wanda Grębecka, jednocześnie członkini zarządu Sekcji – była inicjatorką wielu wspólnych zebrań i sympozjów organizowanych w Warszawie. Drugą instytucją, z którą w XX w. Sekcja ściśle współpracowała, była Komisja Historii Nauk Biologicznych Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Jej przewodniczący, prof. Tomasz Majewski, był jednocześnie wiceprzewodniczącym Sekcji. Przez ostatnią dekadę XX w. Sekcja współpracowała także z Sekcją Historii Botaniki Ukraińskiego Towarzystwa Botanicznego, głównie w osobie dr Michajły Zagulskiego (1960–2002).

11.10.2. Działalność naukowa

Dotychczas Sekcji Historii Botaniki przewodniczyły cztery osoby: prof. Jadwiga Dyakowska, prof. Alicja Zemanek, prof. Ludwik Frey i prof. Piotr Köhler (Tab. 11.10.1). Zwykle wiceprzewodniczący był wybierany z Warszawy, by Sekcja mogła być reprezentowana na posiedzeniach Zarządu PTB odbywanych najczęściej w tym mieście. Przez 30 lat (do 2013 r.) funkcję tę pełnił prof. Tomasz Majewski. Na sekretarzu Zarządu Sekcji (do 2016 r. wybieranym z tego samego Oddziału, do którego należał przewodniczący Sekcji) spoczywał obowiązek koordynowania terminu posiedzeń Sekcji, organizowania ich miejsca i odpowiedniego sprzętu potrzebnego do prezentacji referatów, sporządzania list obecności, następnie publikowania sprawozdania z każdego posiedzenia Sekcji, przygotowywania sprawozdań rocznych i po każdej kadencji Zarządu. Sekcja nie posiadała funduszy na zwrot kosztów za delegacje, uczestnicy dojeżdżali więc na jej posiedzenia na własny koszt. Miłym akcentem każdego posiedzenia był poczęstunek w postaci herbaty czy kawy oraz ciasteczek (fundowany przez przewodniczącą Sekcji).

Od początku swego istnienia Sekcja prowadziła aktywność naukową zgodnie z celami wytyczonymi w przyjętym w 1983 r. regulaminie: „prowadzenie i inspirowanie działalności naukowo-badawczej, popularyzacyjnej i konserwatorskiej na polu historii botaniki, organizowanie posiedzeń, sympozjów i konferencji specjalistycznych oraz interdyscyplinarnych, oraz utrzymywanie kontaktów z innymi towarzystwami krajowymi i zagranicznymi o podobnym profilu”. W ciągu minionych lat główną formą aktywności naukowej Sekcji były posiedzenia (sesje), podczas których wygłaszane były referaty (Tab. 11.10.2). Praktycznie do końca XX w. sesje odbywały się w miarę regularnie,

Tabela 11.10.1. Skład Zarządu Sekcji Historii Botaniki od założenia w 1983 r. do 2022 r.

<table>
<tr><th>Lata</th><th>Przewodniczący</th><th>Wiceprzewodniczący</th><th>Sekretarz</th><th>Członkowie Zarządu</th></tr>
<tr><td>1983</td><td>Jadwiga Dyakowska</td><td rowspan="8">Tomasz Majewski</td><td rowspan="2">Zbigniew Mirek</td><td>Wanda Grębecka, Alicja Piekiełko-Zemanek (archiwista)</td></tr>
<tr><td>1989</td><td rowspan="5">Alicja Zemanek, Jadwiga Dyakowska (przewodnicząca honorowa do 1992 r.)</td><td rowspan="2">Krzysztof Rostański</td></tr>
<tr><td>1992</td><td rowspan="4">Piotr Köhler</td></tr>
<tr><td>1996</td><td rowspan="2">Wanda Grębecka, Krzysztof Rostański</td></tr>
<tr><td>2001</td></tr>
<tr><td>2004</td><td>Magdalena Mularczyk, Krzysztof Rostański</td></tr>
<tr><td>2007</td><td rowspan="3">Ludwik Frey</td><td rowspan="3">Izabela Krzeptowska-Moszkowicz</td><td rowspan="3">Piotr Köhler, Bogdan Zemanek</td></tr>
<tr><td>2010</td></tr>
<tr><td>2013</td><td rowspan="2">Magdalena Mularczyk</td></tr>
<tr><td>2016</td><td rowspan="2">Piotr Köhler</td><td rowspan="2">Ewa Kaczmarzyk</td><td rowspan="2">Ludwik Frey, Alicja Zemanek</td></tr>
<tr><td>2019</td><td>Iwona Arabas</td></tr>
</table>

naprzemiennie w Krakowie i Warszawie. Sesje krakowskie połączone były z czwartkowymi posiedzeniami Oddziału Krakowskiego PTB, co było okazją do zaprezentowania szerokiemu gronu słuchaczy referatów z historii botaniki. Od początku XXI w. zdecydowana większość sesji, 2–3 w roku, odbyła się w Krakowie. Te posiedzenia były już samodzielne, bez udziału Oddziału Krakowskiego PTB. Wtedy też w spotkaniach zaczęły uczestniczyć osoby niezwiązane z nauką, nawet nienależące do PTB. Od zjazdu PTB w Kielcach w 1992 r. Sekcja Historii Botaniki jest stale obecna podczas kolejnych zjazdów PTB. Oprócz zwykłych zebrań, Sekcja organizowała lub współorganizowała liczne konferencje (Tab. 11.10.2), m.in. *Studia nad życiem i działalnością naukową Mariana Raciborskiego – sesja z okazji 120 rocznicy urodzin uczonego* (24 XI 1983 r.), *Uroczyste posiedzenie Sekcji z okazji 55 rocznicy pracy naukowej i 80 rocznicy urodzin prof. dr Jadwigi Dyakowskiej* (11 IV 1985 r.), *Antoni Rehman (1840–1917) – 150 rocznica urodzin* (15 XI 1990 r.), *Profesor Jan Kornaś w oczach biografa, ucznia i kolegi* (6 X 1994 r.), *Przyroda–Nauka–Kultura. Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI w.* (26–27 VI 2000 r.), *W poszukiwaniu jedności nauki i sztuki* (23–24 IX 2005 r.), *200-lecie urodzin Józefa Warszewicza – podróżnika, zbieracza roślin, inspektora Ogrodu Botanicznego UJ* (7 XI 2012 r.), *Sesja w stulecie śmierci Mariana Raciborskiego* (1863–1917) (19 X 2017 r.), *Władysław Szafer (1886–1970) – organizator nauki, botanik, współtwórca ochrony przyrody* (5 XI 2020 r.).

Na początku lat 90. XX wieku do okoliczności sprzyjających rozwojowi badań z zakresu historii botaniki i publikowania ich wyników można zaliczyć, oprócz liberalnej polityki państwa wobec nauki, także zmianę formuły wydawania *Wiadomości Botanicznych*. Po objęciu redakcji przez ówczesnego doc. Zbigniewa Mirka (w latach 1990–1993) szeroko otwarły się łamy tego czasopisma dla opracowań historyczno-botanicznych. Wtedy zapoczątkowane zostały takie historyczne serie, jak *Leksykon Botaników Polskich. Dictionary of Polish Botanists*, *Portrety Botaników Polskich. Portraits of Polish Botanists*, *Pro memoria*, *Rocznice, Jubileusze*, *Rozstania*, czy też *Z życia PTB*. Także kolejni redaktorzy utrzymali tę politykę. Dzięki temu czasopismo to jest obecnie cennym źródłem wiedzy o dziejach polskiej botaniki i Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Opracowania z zakresu historii botaniki publikowane były także w periodykach czy seriach wydawanych przez Instytut Botaniki PAN (jak *Polish Botanical Studies, Guidebook Series*) oraz w czasopismach wydawanych przez Instytut Historii Nauki PAN (*Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*, *Analecta*).

Z okazji 10-lecia Sekcji został opublikowany artykuł o zamierzonych pracach badawczych i planowanej aktywności Sekcji (Zemanek 1994). Większość z przyjętych w 1993 r. założeń została zrealizowana, a wyniki opublikowano zgodnie z następującymi blokami tematycznymi:

1. Dzieje botaniki w poszczególnych ośrodkach botanicznych i instytucjach:
   a) Kraków: Uniwersytet Jagielloński (A. Zemanek), Polska Akademia Umiejętności (w tym Komisja Fizjograficzna, Towarzystwo Naukowe Krakowskie i Akademia Umiejętności) (P. Köhler),
   b) Warszawa: Uniwersytet Warszawski i Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego (T. Majewski),
   c) Wilno i Krzemieniec: Liceum Krzemienieckie (W. Grębecka), Uniwersytet Wileński (A. Zemanek, P. Köhler),
   d) Wrocław: Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego (M. Mularczyk),
   e) Szczecin: floryści Pomorza (M. Ziarnek).
2. Biografie botaników polskich:
   Biografie botaników opublikowane w ramach *Leksykonu Botaników Polskich* na łamach *Wiadomości Botanicznych* – ukazało się 98 biogramów przygotowanych w zdecydowanej większości przez członków Sekcji. Członkowie Sekcji publikowali także biogramy botaników w *Polskim Słowniku Biograficznym*, w encyklopediach czy w opracowaniach rocznicowych, np. biogramy botaników w *Złotej Księdze Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ* (red. A. Zemanek 2000). Od 2019 r. przygotowywany jest *Słownik Polskich Botaników* mający w założeniach objąć wszystkich botaników związanych z polską nauką. Zostały wydane także opracowania monograficzne poświęcone poszczególnym botanikom, m.in. Marianowi Raciborskiemu, Antoniemu Rehmanowi, Marii Skalińskiej, Józefowi Rostafińskiemu.
3. Inwentaryzacja i historia zbiorów botanicznych (zielniki, muzea, biblioteki itp.):
   Opracowano zielnik Józefa Jundziłła, historię zielnika UJ, księgozbiory Franciszka Scheidta, Józefa Jundziłła, Aleksandra J. Śleńdzińskiego oraz zbiory muzealne Ogrodu Botanicznego UJ.
4. Historia Polskiego Towarzystwa Botanicznego:
   Z okazji 65-lecia PTB ukazał się numer *Wiadomości Botanicznych* (t. 30 nr 3–4) zawierający historię poszczególnych sekcji i oddziałów. Na podstawie źródeł archiwalnych zostały także przybliżone fakty, które poprzedzały założenie PTB. Są one związane z krakowskim środowiskiem naukowym i nieformalną działalnością „Krakowskiego Towarzystwa Botanicznego" (Köhler 1995).
5. Opracowania botaniczne staropolskiej literatury przyrodniczej:
   Opracowano wybrane aspekty *Zielnika* (Kraków 1613) Szymona Syreniusza.
6. Dokumentacja działalności polskiego środowiska botanicznego w przeszłości i obecnie:
   Członkowie Sekcji najczęściej na łamach *Wiadomości Botanicznych*, rzadziej *Kwartalnika Historii Nauki i Techniki* publikowali sprawozdania z jej zebrań, z tematyki historyczno-botanicznej poszczególnych zjazdów PTB, czy z udziału w krajowych i międzynarodowych kongresach poświęconych historii nauki. Archiwum PTB w Warszawie (pod kierunkiem prof. T. Majewskiego), archiwum Oddziału Krakowskiego PTB (pod kierunkiem prof. Z. Mirka) i Muzeum Ogrodu Botanicznego UJ w Krakowie (pod kierunkiem prof. A. Zemanek) gromadziły dokumenty dotyczące działalności polskich botaników w przeszłości i współcześnie w postaci dokumentacji papierowej, elektronicznej, wideo, a także zdjęć.

Wart odnotowania jest wprowadzony przez (ówczesnego) dr Z. Mirka zwyczaj odwiedzania grobów botaników na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie w okresie poprzedzającym Święto Zmarłych, składania wiązanek kwiatów i zapalania zniczy. Zwyczaj ten do dnia dzisiejszego kultywowany jest przez Sekcję Historii Botaniki wraz z Oddziałem Krakowskim PTB.

Przez cały dotychczasowy okres swego funkcjonowania Sekcja nie liczyła, niestety, wielu członków (między 24 a 37, w 2021 r. – 32). Również nie wszystkie ośrodki były jednakowo reprezentowane: najwięcej było przedstawicieli Oddziału Krakowskiego PTB (zwykle ponad połowa wszystkich członków Sekcji), następnie Warszawskiego. Inne oddziały, jak Lubelski, Poznański, Śląski, czy Wrocławski, reprezentowane były przez pojedyncze osoby. Wśród członków Sekcji można wyróżnić trzy grupy:

Tabela 11.10.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Historii Botaniki (SHB)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
25 X 1983, Kraków[1]	Zebranie organizacyjne	16/1/0
24 XI 1983, Kraków[2]	*Studia nad życiem i działalnością naukową Mariana Raciborskiego* – sesja z okazji 120 rocznicy urodzin uczonego Oddz. Krak.[3], IB UJ[4], IB PAN[5]	–/7/0
14 V 1984, Kraków[6]	Sesja SHB	13/3/0
2 IX 1984, Kraków[7]	Zebranie poświęcone przygotowaniu konspektu jubileuszowego opracowania na 65-lecie PTB	–/0/0
29 XI 1984, Kraków[8]	*200 rocznica urodzin Wilibalda Bessera* Oddz. Krak.	50/4/0
14 III 1985, Warszawa[9]	Sesja naukowa poświęcona 200-leciu urodzin wybitnych botaników Wilibalda Bessera (1784–1842) i Antoniego Andrzejowskiego (1785–1868) Zespół Historii Botaniki IHNiT PAN[10], IHNiT PAN	–/–/0
11 IV 1985, Kraków[11]	Uroczyste posiedzenie Sekcji z okazji 55 rocznicy pracy naukowej i 80 rocznicy urodzin prof. dr Jadwigi Dyakowskiej. Podczas posiedzenia zorganizowano wystawę ilustracji botanicznej w Bibliotece IB UJ i PAN Oddz. Krak., Towarzystwo Przyjaciół Książki	70/1/0
19 XI 1985, Warszawa[12]	200-lecie podręcznika Krzysztofa Kluka – *Botanika dla szkół narodowych* (1785) Zespół Historii Botaniki IHNiT PAN, IHNiT PAN	20/4/0
24 X 1986, Warszawa	Sesja poświęcona Antoniemu Wawrzyńcowi de Jussieu i recepcji jego dorobku w Polsce Zespół Historii Botaniki IHNiT PAN	14/2/0
28 V 1987, Warszawa[13]	Sesja z okazji 200-lecia urodzin prof. Michała Szuberta UW, Zespół Historii Botaniki IHNiT PAN, OB UW	–/–/0
9 III 1989, Kraków[14]	Sesja SHB Oddz. Krak.	–/1/0
15 XI 1990, Kraków[15]	*Antoni Rehman (1840–1917) – 150 rocznica urodzin* IB UJ, IB PAN	50/2/0
13 XII 1990, Kraków	Sesja SHB IB UJ, IB PAN	–/–/0

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; – brak danych

[1] Z. Mirek, A. Piekiełko-Zemanek, 1986. Sekcja Historii Botaniki (1983–1985). *Wiadomości Botaniczne* [dalej: *Wiad. Bot.*] 30(3–4): 407–410; A. Zemanek, 1994. Dziesięć lat Sekcji Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego *Wiad. Bot.* 38(1/2): 144–148.

[2] j.w.

[3] Oddz. Krak. – Oddział Krakowski PTB.

[4] IB UJ – Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

[5] IB PAN – Instytutu Botaniki (od 1986 r. im. Władysława Szafera) Polskiej Akademii Nauk.

[6] Z. Mirek, A. Piekiełko-Zemanek, 1986. Sekcja Historii Botaniki…, dz. cyt.

[7] j.w.

[8] j.w.

[9] A. Zemanek, 1994. Dziesięć lat Sekcji Historii Botaniki…, dz. cyt.

[10] IHNiT PAN – Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki Polskiej Akademii Nauk w latach 1977–1994, od 1994 Instytut Historii Nauki PAN, od 2011 im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów.

[11] Z. Mirek, A. Piekiełko-Zemanek, 1986. Sekcja Historii Botaniki… dz. cyt; A. Zemanek, 1994. Dziesięć lat Sekcji Historii Botaniki…, dz. cyt.

[12] j.w.

[13] A. Zemanek, 1994. Dziesięć lat Sekcji Historii Botaniki…, dz. cyt.

[14] Muzeum Ogrodu Botanicznego UJ [dalej: Muz. OB UJ], sygn. PTB 22, Sprawozdanie sekretarza Sekcji Historii Botaniki PTB za 1989 r.

[15] A. Zemanek, 1994. Dziesięć lat Sekcji Historii Botaniki…, dz. cyt.

Tabela 11.10.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Historii Botaniki (SHB) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
12 III 1992, Kraków[16]	*Historiografia botaniki na tle współczesnego naukoznawstwa* (Ryc. 11.10.1)	13/1/0
	Oddz. Krak., IB UJ, IB PAN	
3 IX 1992, Kielce[17]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB (Ryc. 11.10.2)	32/5/0
	Oddz. Kielecki PTB	
4 II 1993, Kraków[18]	Sesja SHB (Ryc. 11.10.3)	–/1/0
	Oddz. Krak.	
21 V 1993, Warszawa[19]	*Polonica botaniczne w zbiorach zagranicznych*	8/3/0
	Ogród Botaniczny UW	
29 IX 1993, Kraków[20]	*Osiemdziesięciolecie Instytutu Botaniki UJ*	100/7/0
	IB UJ	
24 III 1994, Kraków[21]	Sesja SHB	–/1/0
28 IV 1994, Kraków[22]	Oddz. Krak.	–/2/0
6 X 1994, Kraków[23]	*Profesor Jan Kornaś w oczach biografa, ucznia i kolegi*	70/3/0
	Oddz. Krak., IB UJ	
28 VI 1995, Kraków[24]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB	20/5/1
	Oddz. Krak.	
23 XI 1995, Kraków[25]	Sesja z okazji 25 rocznicy śmierci prof. W. Szafera	–/2/0 film
	Oddz. Krak.	
11 I 1996, Kraków[26]	Sesja SHB	–/1/0
25 IV 1996, Kraków[27]	Oddz. Krak.	–/1/0
24 IV 1997, Kraków[28]		–/1/0
30 X 1997, Kraków[29]		–/1/0
14 V 1998, Kraków[30]		–/1/0
27 V 1998, Warszawa[31]	Pogranicze nauk biologicznych i humanistycznych jako obszar inspiracji badawczych	–/5/0
	IHNiT PAN, Ogród Botaniczny UJ	
16 IX 1998, Gdańsk[32]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB	30/9/0
	Oddz. Gdański PTB	

[16] P. Köhler, 1993. Zebranie sprawozdawczo-wyborcze Sekcji Historii Botaniki PTB. *Wiad. Bot*. 37(1/2): 174–175; A. Zemanek, 1994. Dziesięć lat Sekcji Historii Botaniki…, dz. cyt.

[17] A. Zemanek, 1992. Zebranie Sekcji Historii Botaniki w czasie 49 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Kielce 1–5 września 1992 r.). *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* [dalej: *Kwart. Hist. Nauki Techn.*] 37(4): 221–222.

[18] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22.

[19] P. Köhler, 1994. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Warszawa, 21 maja 1993). *Wiad. Bot.* 38(1/2): 149–150.

[20] A. Zemanek, 1993. Jubileusz 80-lecia Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Acta Universitatis Iagiellonicae* 11(3): 9.

[21] P. Köhler, 1994. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 24 III 1994). *Wiad. Bot*. 38(3/4): 156.

[22] j.w.

[23] P. Köhler, 1995. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 6 października 1994). *Wiad. Bot.* 39(1/2): 139.

[24] P. Köhler, 1995. Zebranie Sekcji Historii Botaniki podczas 50 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego Kraków, 26 VI–1 VII 1995 r. *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 40(3): 223–225.

[25] P. Köhler, 1996. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 23 XI 1995). *Wiad. Bot.* 40(1): 65–66.

[26] P. Köhler, 1996. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, Polska, 11 stycznia 1996). *Wiad. Bot.* 40(2): 71.

[27] P. Köhler, 1997. Zebranie sprawozdawczo-wyborcze Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 25 kwietnia 1996). *Wiad. Bot.* 41(1): 62.

[28] P. Köhler, 1997. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 24 kwietnia 1997). *Wiad. Bot.* 41(2): 67.

[29] P. Köhler, 1998. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 30 października 1997). *Wiad. Bot.* 42(1): 93.

[30] P. Köhler, 1998. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 14 maja 1998). *Wiad. Bot.* 42(3/4): 117–118.

[31] P. Köhler, 1998. Sesja interdyscyplinarna Pogranicze nauk botanicznych i humanistycznych jako obszar inspiracji badawczych (Warszawa, 27 maja 1998 r.). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 43(2): 183–185; P. Köhler, 1998. Sesja „Pogranicze nauk botanicznych i humanistycznych jako obszar inspiracji badawczych" (Warszawa, 27 maja 1998). *Wiad. Bot.* 42(3/4): 113–114.

[32] P. Köhler, 1998. Historia botaniki w obradach 51. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 43(3–4): 205–207.

Tabela 11.10.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Historii Botaniki (SHB) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
18 II 1999, Kraków[33]	Sesja SHB Oddz. Krak.	–/1/0
26–27 VI 2000[34]	*Przyroda–Nauka–Kultura. Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI w.* Ogród Botaniczny UJ, Instytut Geografii UJ, IB PAN	80/21/5
22 II 2001, Kraków[35]	Sesja SHB	13/3/0
26 IX 2001, Poznań[36]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB Oddz. Poznański PTB	30/12/0
20 III 2002, Kraków[37] 26 XI 2002, Kraków[38] 15 IV 2003, Kraków[39]	Sesja SHB	9/1/0 12/2/0 9/1/0
27–28 IX 2003, Kraków[40]	Sesja SHB IB UJ, Ogród Botaniczny UJ	80/13/0
5 IV 2004, Kraków[41]	Sesja SHB (Ryc. 11.10.4)	13/3/0
8 IX 2004, Toruń–Bydgoszcz[42]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB Oddz. Toruński i Bydgoski PTB	40/8/0
11 IV 2005, Kraków[43]	Sesja SHB	16/3/0
23–24 IX 2005, Kraków[44]	*Przyroda–Nauka–Kultura II – W poszukiwaniu jedności nauki i sztuki* Ogród Botaniczny UJ, IB UJ	60/21/0
30 V 2006, Kraków[45] 12 VI 2007, Kraków[46]	Sesja SHB	9/4/0 18/4/0

[33] P. Köhler, 1999. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 18 lutego 1999). *Wiad. Bot*. 43(1/2): 81.

[34] Muz. OB UJ, sygn. OB. 160; A. Zemanek, 2001. Sesja naukowa „Przyroda–Nauka–Kultura (Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI w.)" (Kraków, 26–27 czerwca 2000). *Wiad. Bot*. 45(3/4): 90–93; A. Zemanek 2001. Sesja naukowa „Przyroda–Nauka–Kultura" (Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI w.). Kraków, 26–27 czerwca 2000. *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 46(1): 163–167.

[35] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22; P. Köhler, 2001. Zebranie sprawozdawczo-wyborcze Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 22 lutego 2001). *Wiad. Bot*. 45(1/2): 92–93.

[36] P. Köhler, 2002. Historia botaniki w obradach 52. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 47(1): 284–285.

[37] P. Köhler, 2002. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 20 marca 2002). *Wiad. Bot*. 46(1/2): 83.

[38] P. Köhler, 2003. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 26 listopada 2002). *Wiad. Bot*. 47(1/2): 91–92.

[39] P. Köhler, 2003. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 15 kwietnia 2003). *Wiad. Bot*. 47(3/4): 80–81.

[40] K. Kulpiński, A. Zemanek, 2004. Sesja jubileuszowa 90-lecia Instytutu Botaniki i 220-lecia Ogrodu Botanicznego UJ pt. „Naukowe szkoły botaniczne w Krakowie – tradycje i nowe zadania" (Kraków, 27–28 września 2003). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 49(1): 168–175.

[41] P. Köhler, 2004. Zebranie wyborcze Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 5 kwietnia 2004). *Wiad. Bot*. 48(3/4): 85–86.

[42] P. Klepacki, 2005. Sesja referatowa Sekcji Historii Botaniki na 53 Zjeździe Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Toruń–Bydgoszcz, 6–11 września 2004, *Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr kultury. Kwart. Hist. Nauki Techn.* 50(2): 294–297.

[43] P. Köhler, 2005. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 11 kwietnia 2005). *Wiad. Bot.* 49(1/2): 70–71; K. Kulpiński, 2005. Zebranie Sekcji Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Kraków, 11 IV 2005). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 50(3–4): 328–330.

[44] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22. A. Zemanek, 2005. Sesja naukowa „Przyroda–Nauka–Kultura II (W poszukiwaniu jedności nauki i sztuki)" (Kraków, 23–24 września 2005). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 50(3/4): 349–354.

[45] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22, sprawozdanie roczne z działalności SHB PTB 5 XII 2005 – 22 XI 2006; P. Köhler, 2006. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 30 maja 2006). *Wiad. Bot.* 50(3/4): 71–72.

[46] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22, zaproszenie. I. Krzeptowska-Moszkowicz, 2007. Zebrania Sekcji Historii Botaniki PTB w 2007 roku. *Wiad. Bot.* 52(1/2): 112–113.

Tabela 11.10.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Historii Botaniki (SHB) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
6 IX 2007, Szczecin[47]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB Oddz. Szczeciński PTB	50/5/0
11 IV 2008, Kraków[48] 24 X 2008, Kraków[49] 12 V 2009, Kraków 17 XI 2009, Kraków[50] 20 IV 2010, Kraków	Sesja SHB	30/4/0 30/3/0 15/3/0 19/4/0 16/3/0
9 IX 2010, Warszawa[51]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB Oddz. Warszawski PTB	15/4/0
26 X 2010, Kraków 12 IV 2011, Kraków	Sesja SHB	18/3/0 19/3/0
14 IX 2011, Kraków[52]	Międzynarodowa konferencja *Łysenkizm w polskiej nauce* IB UJ, Instytut Pamięci Narodowej, Oddz. Krak.	20/9/0
23 X 2011, Kraków[53]	Sesja z okazji 40. rocznicy śmierci prof. Bogumiła Pawłowskiego IB PAN, Oddz. Krak.	–/5/0
17 IV 2012	Sesja SHB	24/4/0
7 XI 2012, Kraków[54]	200-lecie urodzin Józefa Warszewicza – podróżnika, zbieracza roślin, inspektora Ogrodu Botanicznego UJ (Ryc. 11.10.5) Ogród Botaniczny UJ	52/4/0
17 IV 2013, Kraków	Sesja SHB	20/3/0
25 VI 2013, Olsztyn	Sesja *Rok 2013 – rokiem jubileuszy krakowskich botaników* Oddz. Olsztyński PTB	200/7/0
26 VI 2013, Olsztyn[55]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB Oddz. Olsztyński PTB	21/4/4
23 X 2013, Kraków	Sesja SHB	21/3/0
29 V 2014, Wrocław	Sesja SHB (Ryc. 11.10.6)	10/3/0
17 XI 2014 Kraków 27 V 2015 Kraków	Sesja SHB	17/3/0 14/2/0
16 X 2015, Kraków[56]	*Humanistyczne pasje polskich przyrodników XIX–XX w.* Komisja Historii Nauki PAU, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN; Ogród Botaniczny – IB UJ	30/8/2
20 V 2016, Sandomierz[57]	Sesja SHB (Ryc. 11.10.7) Muzeum Okręgowe w Sandomierzu	10/1/0

[47] P. Köhler, 2008. Historia botaniki podczas 54. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Szczecinie (3–9 września 2007). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 53(1): 251–253; I. Krzeptowska-Moszkowicz, 2007. Zebrania Sekcji Historii Botaniki PTB w 2007 roku. *Wiad. Bot.* 52(1/2): 112–113.
[48] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22, zaproszenie. I. Krzeptowska-Moszkowicz, 2008. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB (Kraków, 11 kwietnia 2008). *Wiad. Bot.* 52(3/4): 133–135.
[49] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22, zaproszenie.
[50] j.w.
[51] P. Köhler, 2011. Historia botaniki podczas 55. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie (6–12 września 2010 r.). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 56(1): 255–257.
[52] P. Köhler, 2011. Międzynarodowa konferencja „Łysenkizm w polskiej nauce" (Kraków, 14 września 2011 r.). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 56(3–4): 341–344.
[53] L. Frey, 2012. Słowo wstępne. *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 19(1): 203–204.
[54] P. Köhler, 2012. Obchody dwusetnej rocznicy urodzin Józefa Warszewicza (1812–1866). *Wiad. Bot.* 56(3/4): 58–62.
[55] P. Köhler, 2014. Historia botaniki podczas 56. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Olsztynie (24–30 czerwca 2013 r.). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 59(1): 223–225; I. Krzeptowska-Moszkowicz, 2013. Historia botaniki podczas 56. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Olsztynie. *Wiad. Bot.* 57(3/4): 130–134.
[56] I. Krzeptowska-Moszkowicz, 2015. Interdyscyplinarna sesja naukowa pt. „Humanistyczne pasje polskich przyrodników XIX–XX w." *Wiad. Bot.* 59(3/4): 132–138.
[57] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22.

Tabela 11.10.2. Konferencje, seminaria i warsztaty naukowe organizowane lub współorganizowane przez Sekcję Historii Botaniki (SHB) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
27 VI 2016, Lublin[58]	Sesja inauguracyjna 57. Zjazdu PTB Oddz. Lubelski PTB	500/2/0
29 VI 2016, Lublin[59]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB Oddz. Lubelski PTB	12/6/0
24 X 2016, Kraków[60] 25 V 2017, Kraków[61]	Sesja SHB	12/2/0 17/2/0
19 X 2017, Kraków[62]	Sesja w stulecie śmierci Mariana Raciborskiego (1863–1917) Oddz. Krak.	30/4/0
24 V 2018, Kraków[63]	Sesja SHB (Ryc. 11.10.8)	18/3/0
23 XI 2018, Kraków[64]	Sesja SHB (Ryc. 11.10.9)	19/3/0
4 VII 2019, Kraków[65]	Sesja SHB w ramach Zjazdu PTB Oddz. Krak.	30/10/0
17 X 2019, Kraków[66]	Sesja SHB	15/4/0
5 XI 2020, Kraków	*Władysław Szafer (1886–1970) – organizator nauki, botanik, współtwórca ochrony przyrody* IB PAN, Komisja Historii Nauki PAU, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN	34/9/0

[58] I. Krzeptowska-Moszkowicz, Ł. Moszkowicz, 2017. Historia botaniki podczas 57. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Lublinie. *Wiad. Bot.*, 61. https://doi.org/10.5586/wb.2017.010
[59] j.w.
[60] E. Kaczmarzyk, 2016. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB w dniu 24 X 2016 roku. *Wiad. Bot.* 60(3/4): 144
[61] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22.
[62] P. Köhler, 2018. Sesja w stulecie śmierci Mariana Raciborskiego (1863–1917), Kraków, 19 października 2017. *Wiad. Bot.*, *62*. https://doi.org/10.5586/wb.2018.013
[63] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22.
[64] j.w.
[65] P. Köhler, 2019. Historia botaniki podczas 58. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Krakowie (1–7 lipca 2019 r.). *Kwart. Hist. Nauki Techn.* 64(4): 219–221.
[66] Muz. OB UJ, sygn. PTB 22.

Ryc. 11.10.1. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB, Muzeum Ogrodu Botanicznego UJ, Kraków, 12 III 1992 r. Od lewej stoją: Tomasz Majewski, Alicja Zemanek, Elżbieta Wcisło-Luraniec (z tyłu), Janina Oleszkowa, Władysław Wojewoda, Piotr Köhler, Ludwik Rosner, Krzysztof Rostański, Andrzej Jankun, Zbigniew Mirek, Bogdan Zemanek (fot. Józef Wróbel)

profesjonalni historycy botaniki (zaledwie 1–4 osoby), botanicy (nieliczni) zainteresowani przeszłością nauki o roślinach i publikujący na ten temat, i wreszcie amatorzy. Na niwie historii botaniki działała mniej niż połowa spośród członków Sekcji, których aktywności przez pozostałych były wspierane jedynie moralnie i dobrą wolą. Zmiany liczebności Sekcji wynikały głównie ze skreślania z listy tych członków, którzy przez dłuższy czas nie wykazywali się jakąkolwiek działalnością (w tym opłacaniem składek).

Ryc. 11.10.2. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB podczas 49. Zjazdu PTB w Kielcach, 3 IX 1992 r. Siedzą za stołem od lewej: Krzysztof Rostański, Tomasz Majewski, przed stołem od lewej: Wanda Grębecka, Zdzisława Wójcik, Alicja Zemanek (fot. Andrzej Mróz)

Ryc. 11.10.3. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB i Oddziału Krakowskiego PTB, Sala konferencyjna Instytutów Botaniki UJ i PAN, Kraków, 4 II 1993 r. Od lewej: Anna Trela, Tomasz Majewski, Helena Trzcińska-Tacik, Jan Kornaś, za nim widoczny Bogdan Zemanek, a za nim Władysław Wojewoda, Zdzisława Wójcik, za nią Maria Zając (fot. Józef Wróbel)

Ryc. 11.10.4. Uczestnicy zebrania Sekcji Historii Botaniki na tarasie przed Collegium Śniadeckiego, Ogród Botaniczny UJ, Kraków, 5 IV 2004 r. W niższym rzędzie od lewej: Wanda Grębecka, Alicja Zemanek, Beata Sikora-Majewska, Krzysztof Rostański, Piotr Klepacki, Izabela Krzeptowska. W wyższym rzędzie od lewej: Piotr Köhler, Tadeusz Hadaś, Bogdan Zemanek, Ludwik Frey, Magdalena Mularczyk, Tomasz Majewski, Kamil Kulpiński (fot. Andrzej Mróz)

Ryc. 11.10.5. Uczestnicy sesji poświęconej Józefowi Warszewiczowi przed jego pomnikiem w Ogrodzie Botanicznym UJ, Kraków, 7 XI 2012 r. (fot. Łukasz Moszkowicz)

Ryc. 11.10.6. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB, Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 29 V 2014 r. (fot. Łukasz Moszkowicz)

Ryc. 11.10.7. Sandomierski ogród kanonika Marcina z Urzędowa. Sandomierz, 20 V 2016 r. (fot. Łukasz Moszkowicz)

Ryc. 11.10.8. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB, sala konferencyjna Instytutu Botaniki UJ, podziemia Collegium Śniadeckiego, Kraków, 24 V 2018 r. Od prawej: Magdalena Szczepaniak, Jan Masłyk, Wiesława Frey, Ludwik Frey, Piotr Köhler (fot. Ewa Kaczmarzyk)

Ryc. 11.10.9. Zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB, biblioteka klasztoru karmelitów, Kraków, 23 XI 2018 r. Od prawej: Wiesława Frey, Aleksandra Flis, Magdalena Mularczyk, Jan Masłyk, Szymon Sułecki (referuje), Krzysztof Kapała (w żółtej kurtce), Alicja Zemanek, Bogdan Zemanek, Piotr Köhler (fot. Ewa Kaczmarzyk)

11.10.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

Do głównych, trwałych osiągnięć Sekcji Historii Botaniki należy zaliczyć opublikowane źródłowe opracowania różnych zagadnień historyczno-botanicznych autorstwa członków Sekcji lub ze znacznym ich udziałem. Większość z tych prac była rezultatem realizacji wspomnianego już planu działań Sekcji nakreślonego jeszcze w 1983 i 1993 r. Prac takich było ponad tysiąc. Większość z nich to biogramy botaników. Pozostałe publikacje można zaklasyfikować do kilku grup. Poniżej wymienione są tylko najważniejsze z nich, głównie monografie.

Opracowania ogólne

A. Zemanek 2011. *Historia botaniki*. [w:] *Dzieje nauki. Nauki ścisłe i przyrodnicze*. Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa–Bielsko-Biała, s. 390–455.

Botanicy

L. Frey 2010. *Karol Linneusz. Książę botaników, profesor profesorów*. Instytut Botaniki PAN im. W. Szafera, Kraków, ss. 105.

J. Kornaś (red.), 1986. *Marian Raciborski. Studia nad życiem i działalnością naukową.* Uniwersytet Jagielloński – Varia t. 210.

Z. Mirek 2010. *Botanicy na Cmentarzu Rakowickim*. Instytut Botaniki im. W. Szafera. Polska Akademia Nauk, Kraków, ss. 165.

Z. Mirek, L. Musiał, J.J. Wójcicki 1995. *Kto jest kim w botanice polskiej*. Polish Botanical Studies – Guidebook Series, t. 14, ss. 436.

E. Zastawniak, P. Köhler 2001. *Polskie badania paleobotaniczne trzeciorzędu*. Botanical Guidebooks, t. 25, ss. 159.

A. Zemanek (red.), 2000. *Józef Rostafiński – botanik i humanista*. Polska Akademia Umiejętności. Komisja Historii Nauki. Monografie, t. 1, ss. 340.

A. Zemanek (red.), 2000. *Uniwersytet Jagielloński. Złota Księga Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi. Część I: Biografie uczonych*. Uniwersytet Jagielloński, Kraków [wiele biogramów botaników]

Instytucje

W. Grębecka 1998. *Wilno – Krzemieniec botaniczna szkoła naukowa (1781–1841)*. Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki, t. 7, ss. 288.

P. Köhler 1999. Historia Zielnika Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA) w latach 1780–1910. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 44(2): 7–60.

P. Köhler 2001. Historia Zielnika Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA) w latach 1910–2000. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 46(4): 77–104.

P. Köhler 2002. *Botanika w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności*. Studia i materiały do dziejów Polskiej Akademii Umiejętności, t. 2, ss. 373.

P. Köhler (red.), 2013. *Studia nad łysenkizmem w polskiej biologii*. Instytut Pamięci Narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Kraków, ss. 176.

T. Majewski 1996. *Materiały do historii Wydziału Ogrodniczego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego*. Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa, ss. 96.

T. Majewski 2010. *Botanika w Warszawie. Zarys historyczny*. Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Warszawa, ss. 253.

M. Mularczyk 1998. Historia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Cz 1. *Prace Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego* 4(1), ss. 226; Część 2: 1945–2010. *Prace Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego* 2011 9(1): 222.

A. Zemanek 1989. *Historia botaniki w Uniwersytecie Jagiellońskim.* Uniwersytet Jagielloński – Rozprawy Habilitacyjne nr 164, ss. 167.

A. Zemanek 1991. *Dzieje nauczania botaniki w Uniwersytecie Jagiellońskim.* Uniwersytet Jagielloński – Varia t. 290, ss. 88.

A. Zemanek (red.), 2010. *Złota Księga Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi. Część II: Historia instytutów*. Uniwersytet Jagielloński, Księgarnia Akademicka, Kraków, ss. 619.

A. Zemanek 2013. *Sto lat Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (1913–2013)*. Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, ss. 307.

A. Zemanek, B. Zemanek (red.), 1993. *Studies on the history of botanical gardens and arboreta in Poland*. Polish Botanical Studies. Guidebook Series, t. 9, ss. 154.

A. Zemanek, B. Zemanek (red.), 2007. *Naukowe szkoły botaniczne w Krakowie – tradycje i nowe zadania*. Ogród Botaniczny – Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, ss. 373.

A. Zemanek, P. Köhler 2016. Historia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1919–1939). *Studia Historiae Scientiarum* 15: 301–345.

A. Zemanek, P. Köhler 2019. Botany at Stefan Batory University in Vilna (Wilno, Vilnius) (1919–1939). *Studia Historiae Scientiarum* 18: 93–137.

Zbiory

P. Köhler 1995. *Zielnik Józefa Jundziłła*. Polish Botanical Studies, Guidebook Series, t. 13, ss. 154.

J. de Koning, G. van Uffelen, A. Zemanek, B. Zemanek (red.), 2008. *Drawn after nature. The complete botanical watercolours of the 16th-century Libri Picturati*. Zeist, The Netherlands, KNNV Publishing, ss. 368.

M. Mandecka, Z. Mirek, W. Paul 1998. *Polish exsiccata of vascular plants. Index of taxa and bibliography. Wydawnictwa zielnikowe Polski. Indeks taksonów i bibliografia*. Polish Botanical Studies – Guidebook Series, t. 19, ss. 219.

Z. Mirek 1990. *Polish Herbaria*. Polish Botanical Studies, Guidebook Series, t. 2, ss. 73.

Bibliografie

P. Köhler 2004. *Bibliografia botaniki w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności (1818–1952–2000)*. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, ss. 459.

T.J. Nowak, B. Wójcik, M. Mularczyk 1995. Katalog publikacji pracowników Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego i publikacji o Ogrodzie Botanicznym za lata 1811–1994. *Prace Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego* 2(1): 199–307.

A. Zemanek 1988. *Bibliografia botaniki w Uniwersytecie Jagiellońskim (1532–1917)*. Uniwersytet Jagielloński – Varia 251, ss. 125.

M. Ziarnek 2012. *Bibliografia botaniczna Pomorza. Rośliny naczyniowe i ochrona przyrody. Publikacje wydane do roku 1945*. Sorus, Poznań, ss. 299.

K. Ziarnek, M. Ziarnek, L. Wołejko 2003. *Bibliografia botaniczna Pomorza. Rośliny naczyniowe i ochrona przyrody. Publikacje z lat 1945–2000*. Fundacja „Akademia Rolnicza w Szczecinie 2010" Szczecin, ss. 285.

Relacje przyroda–człowiek–kultura

B. Zemanek (red.). 2000. *Przyroda–Nauka–Kultura. Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI w*. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, ss. 282.

A. Zemanek, B. Zemanek (red.), 2008. *Przyroda–Nauka–Kultura II. W poszukiwaniu jedności nauki i sztuki.* Ogród Botaniczny – Instytut Botaniki UJ, Kraków, ss. 378.

Tłumaczenia

Karl Mägdefrau 2004. *Historia botaniki. Życie i dokonania wielkich badaczy*. Tł. z niem. Magdalena Mularczyk. Prace Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego 7(1), ss. 357.

11.10.4. Podsumowanie

Sekcja Historii Botaniki jest specyficzną, niewielką sekcją w obrębie Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Jej aktywność opiera się na działalności pojedynczych historyków botaniki i kilku botaników interesujących się przeszłością nauki o roślinach. Główną formą tej aktywności są posiedzenia Sekcji odbywane zwykle 2–3 razy w roku. Pomimo to dorobek naukowy Sekcji jest imponujący (w przeliczeniu na jednego członka). Działalność Sekcji przyczyniła się do powstania wielu (co najmniej tysiąca) opracowań dotyczących m.in. historii najważniejszych instytucji botanicznych w Polsce, ich dorobku, zbiorów oraz czołowych polskich botaników. Sekcja powstała na fali zainteresowania historią botaniki w latach 80. XX w. Wykorzystała sprzyjające liberalne warunki do pracy i publikowania rezultatów badań, jakie panowały w nauce polskiej na przełomie XX i XXI wieku.

Niestety, kolejne reformy nauki i szkolnictwa wyższego (w tym szalejąca „punktoza" i „grantoza", do których ostatnio doszła jeszcze „slotoza") sprawiły, że z uczonego zrobiono maszynkę do produkcji punktów, badania interdyscyplinarne nie są cenione, a historia botaniki nie znalazła się wśród dziedzin wysoko gratyfikowanych punktami, co z pewnością będzie się odbijało coraz bardziej negatywnie na działalności Sekcji. W obecnych warunkach panujących w polskiej nauce można się obawiać o jej przyszłość. Pewnym rozwiązaniem mogłaby być instytucja prywatnego uczonego, tylko kto jest sobie obecnie w stanie na taki luksus pozwolić.

Badamy i opisujemy porosty (łac. Lichenes) – samodzielne organizmy symbiotyczne powstałe z połączenia komponenta grzybowego oraz jednego lub więcej komponentów samożywnych (fotobiontów), którymi są glony lub/i sinice. Studiujemy ich pochodzenie, historię rozwoju oraz „koligacje rodzinne". Interesują nas niezwykłe zdolności porostów do życia w ekstremalnych warunkach. Wykorzystujemy naturalną wrażliwość porostów na czynniki stresowe do monitorowania zmian w środowisku, np. do obserwacji stanu czystości powietrza i wód.

Na zdjęciach: w centrum – porosty nadrzewne: *Xanthoria parietina*, *Physcia stellaris* i *Lecidella elaeochroma* (fot. Tomasz Wilk); z lewej od góry – *Letharia vulpina* (fot. Rafał Szymczyk), *Cladonia macilenta* i *Peltigera rufescens* (fot. Tomasz Wilk); z prawej – porosty naskalne: *Rhizocarpon geographicum*, *Umbilicaria cylindrica* i *Porpidia macrocarpa* (fot. Tomasz Wilk). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.11. Sekcja Lichenologiczna (1983)

Beata Krzewicka[1]
Edyta Adamska[2]
Rafał Szymczyk[3]
Martin Kukwa[4]
Krystyna Czyżewska[5]

[1] Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk
ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, e-mail: b.krzewicka@botany.pl
[2] Katedra Geobotaniki i Planowania Krajobrazu, Wydział Nauk Biologicznych i Weterynaryjnych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń, e-mail: adamska@umk.pl
[3] Pracownia Ekspertyz Przyrodniczych EKOPROJEKT
Nowica 24, 14-405 Wilczęta, e-mail: graphis22@poczta.onet.pl
[4] Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody
Wydział Biologii, Uniwersytet Gdański
ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk, e-mail: martin.kukwa@ug.edu.pl
[5] Katedra Algologii i Mykologii, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska
Uniwersytet Łódzki, ul. Banacha 12/16, 90-237 Łódź
e-mail: krystyna.czyzewska@biol.uni.lodz.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-11

Krzewicka B., Adamska E., Szymczyk R., Kukwa M., Czyżewska K. (2022). Sekcja Lichenologiczna (1983). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 514–525.

11.11.1. Powstanie Sekcji Lichenologicznej

Sekcja Lichenologiczna jest jedną z sekcji specjalistycznych działających w ramach Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Podobnie jak PTB, sekcja funkcjonuje w trzyletnich kadencjach, a jej władzą jest Walne Zebranie Członków Sekcji, natomiast zarządzającym Organem Sekcji jest Zarząd Sekcji.

Zadaniem Sekcji jest promowanie rozwoju lichenologii w Polsce, m.in. przez propagowanie wiedzy i wymianę informacji naukowej, opiniowanie i podejmowanie działań na rzecz ochrony zagrożonych gatunków porostów w kraju oraz upowszechnianie znajomości porostów i ich zagrożeń, także przez popularyzację sposobów ich wykorzystania w biomonitoringu środowiska przyrodniczego.

Zanim powstała Sekcja Lichenologiczna, lichenolodzy – członkowie PTB, przez wiele lat uczestniczyli głównie w spotkaniach Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej oraz Sekcji Mykologicznej. Pomysł powołania Sekcji Lichenologicznej PTB narodził się w 1978 roku przed sympozjum nt. *Chemotaksonomia w mykologii i lichenologii* organizowanym przez Sekcję Mykologiczną i Oddział Łódzki PTB (Łódź–Smardzewice, 11–13 września 1978 r.). Pierwszym krokiem do utworzenia Sekcji Lichenologicznej było powołanie Podsekcji Lichenologicznej w ramach Sekcji Mykologicznej. Inicjatywa utworzenia podsekcji uzyskała aprobatę prof. Aliny Skirgiełło (ówczesnej przewodniczącej Sekcji Mykologicznej i członka Zarządu Głównego PTB) i prof. Marii Ławrynowicz (członka Sekcji Mykologicznej, współorganizatorki sympozjum). Podczas sympozjum w Smardzewicach (12 września 1978 r.) z uczestniczących w zjeździe lichenologów wyłoniono Komitet Założycielski w następującym składzie: Jan Bystrek (UMCS, Lublin), Stanisław Cieśliński (WSP, Kielce), Krystyna Czyżewska (wnioskodawca; UŁ, Łódź), Ludwik Lipnicki (UMK, Toruń), Janusz Nowak (IB PAN, Kraków; uzgodniony wcześniej członek zaoczny), Maria Olech (UJ, Kraków), Tadeusz Sulma (AM, Gdańsk), Krzysztof Toborowicz (WSP, Kielce), Jadwiga Wilkoń-Michalska (UMK, Toruń) i Janina Zielińska (UW, Warszawa). Spośród tego gremium został wybrany Tymczasowy Zarząd Podsekcji z prof. Tadeuszem Sulmą jako przewodniczącym (Tab. 11.11.1). W grudniu 1978 r., na wniosek prof. Aliny Skirgiełło Zarząd Główny PTB zatwierdził wydzielenie Podsekcji Lichenologicznej w obrębie Sekcji Mykologicznej, dzięki czemu działalność Podsekcji rozpoczęła się wraz z nowym rokiem. Głównym zadaniem Tymczasowego Zarządu Podsekcji było zorganizowanie spotkania lichenologów oraz rozpoczęcie prac nad powołaniem samodzielnej sekcji specjalistycznej.

11.11.2. Działalność organizacyjna

Pierwszy zjazd lichenologów polskich, członków Podsekcji Lichenologicznej, odbył się dopiero w czerwcu 1983 r., co miało związek z ówczesną sytuacją społeczno-polityczną w Polsce. Spotkanie odbyło się w Kielcach, a jego organizatorem był Stanisław Cieśliński. W spotkaniu tym wzięło udział 18 lichenologów. Zarząd Podsekcji Lichenologicznej został wybrany 7 czerwca 1983 r. w obecności prof. Bogusława Sałaty (UMCS, Lublin) – członka Zarządu Głównego PTB i Sekcji Mykologicznej. Uczestnicy zjazdu podjęli uchwałę odnośnie wystąpienia z wnioskiem do Zarządu Głównego PTB o powołanie Sekcji Lichenologicznej oraz o przekształcenie wybranego Zarządu Podsekcji w Zarząd tej Sekcji na lata 1984–1986. Zarząd Główny PTB zatwierdził utworzenie Sekcji Lichenologicznej w grudniu 1983 r., która swoją działalność rozpoczęła od stycznia 1984 r., po przekształceniu się zarządu Podsekcji w zarząd Sekcji. Od tego momentu każdy kolejny zarząd wybierany był w trakcie Zjazdu PTB, z wyjątkiem roku 1989, kiedy to wybory odbyły się

Tabela 11.11.1. Władze Sekcji Lichenologicznej w latach 1978–2022

<table>
<tr><th>Data</th><th>Przewodniczący</th><th>Wiceprzewodniczący</th><th>Sekretarz</th><th>Członkowie Zarządu</th></tr>
<tr><td colspan="5">Podsekcja Lichenologiczna (działająca w ramach Sekcji Mykologicznej)</td></tr>
<tr><td>12 IX 1978</td><td>Tadeusz Sulma</td><td>Jan Bystrek</td><td>Janina Zielińska</td><td>–</td></tr>
<tr><td>7 VI 1983</td><td>Janusz Nowak</td><td>Zygmunt Tobolewski</td><td>Stanisław Cieśliński</td><td>–</td></tr>
<tr><td colspan="5">Sekcja Lichenologiczna</td></tr>
<tr><td>1 I 1984</td><td>Janusz Nowak</td><td>Zygmunt Tobolewski</td><td>Stanisław Cieśliński</td><td>–</td></tr>
<tr><td>9 XI 1986</td><td>Zygmunt Tobolewski</td><td>Stanisław Cieśliński</td><td rowspan="2">Wiesław Fałtynowicz</td><td>Józef Kiszka</td></tr>
<tr><td>2 XII 1989</td><td>Stanisław Cieśliński</td><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td>7 XI 1992</td><td rowspan="2">Wiesław Fałtynowicz</td><td>–</td><td rowspan="2">Jolanta Miądlikowska</td><td>–</td></tr>
<tr><td>28 VI 1995</td><td>Krystyna Czyżewska</td><td>Józef Kiszka,
Maria Olech</td></tr>
<tr><td>16 IX 1998</td><td rowspan="2">Krystyna Czyżewska</td><td rowspan="2">Józef Kiszka</td><td>Maria Kossowska</td><td>–</td></tr>
<tr><td>25 IX 2001</td><td>Urszula Bielczyk</td><td>Anna Zalewska</td></tr>
<tr><td>9 IX 2004</td><td>Józef Kiszka</td><td>Anna Zalewska</td><td>Grzegorz Leśniański</td><td>–</td></tr>
<tr><td>5 IX 2007</td><td rowspan="2">Urszula Bielczyk</td><td rowspan="2">Maria Kossowska</td><td>Robert Kościelniak</td><td>Martin Kukwa,
Lucyna Śliwa</td></tr>
<tr><td>8 IX 2010</td><td>Laura Betleja</td><td>Hanna Wójciak,
Lucyna Śliwa</td></tr>
<tr><td>26 VI 2013</td><td rowspan="2">Martin Kukwa</td><td rowspan="2">Dariusz Kubiak</td><td>Magdalena Oset</td><td>Hanna Wójciak</td></tr>
<tr><td>30 VI 2016</td><td>Anna Łubek</td><td>Lucyna Śliwa</td></tr>
<tr><td>4 VII 2019</td><td>Beata Krzewicka</td><td>Edyta Adamska</td><td>Rafał Szymczyk</td><td>–</td></tr>
</table>

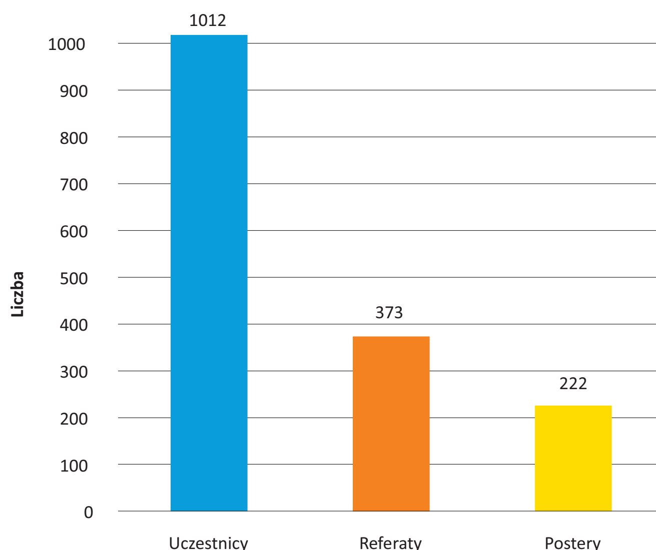
2 grudnia w Warszawie po zjeździe PTB w Katowicach oraz w roku 1992, gdy wybory przeprowadzono 11 listopada w Warszawie po zjeździe PTB w Kielcach. Od 1995 r. wraz z Zarządem Sekcji wybierana była także Komisja Rewizyjna (Tab. 11.11.2), która stanowiła władze sekcji razem z jej Zarządem i Walnym Zebraniem Członków Sekcji. Sekcja w roku założenia liczyła około 20 członków. W kolejnych latach ich liczba sukcesywnie rosła, aż do roku 2008, kiedy to Sekcja Lichenologiczna liczyła ponad 50 osób (w tym trzech członków zagranicznych). W dalszych latach liczba członków spadła do poziomu 35–40, i obecnie wynosi 33. Członkami zagranicznymi Sekcji Lichenologicznej są: prof. Mark R.D. Seaward (Bradford University, UK) i dr Jurga Motiejūnaitė (Nature Research Centre, Vilnus, Lithuania). Członkiem zagranicznym do roku 2009 był również dr Ivan Pišút† (SAV, Bratislava, Slovakia).

Tabela 11.11.2. Skład Komisji Rewizyjnej Sekcji Lichenologicznej

<table>
<tr><th>Lata</th><th>Przewodniczący</th><th>Zastępca</th><th>Członkowie</th></tr>
<tr><td>1995</td><td rowspan="6">Ewa Bylińska</td><td>Józef Kiszka</td><td>Maria Olech, Hanna Wójciak</td></tr>
<tr><td>1998</td><td>Lucyna Śliwa</td><td>Paweł Czarnota</td></tr>
<tr><td>2001</td><td>Maria Olech</td><td>Paweł Czarnota</td></tr>
<tr><td>2004</td><td>Maria Olech</td><td>Ludwik Lipnicki</td></tr>
<tr><td>2007</td><td>Maria Olech</td><td>Grzegorz Leśniański</td></tr>
<tr><td>2010</td><td>Grzegorz Leśniański</td><td>Dariusz Kubiak</td></tr>
<tr><td>2013</td><td>Urszula Bielczyk</td><td>Piotr Grochowski</td><td>–</td></tr>
<tr><td>2016</td><td>Hanna Wójciak</td><td>Anna Zalewska</td><td>Rafał Szymczyk</td></tr>
<tr><td>2019</td><td>Maria Olech</td><td>Anna Łubek</td><td>Mariusz Hachułka</td></tr>
</table>

11.11.3. Działalność naukowa

Na I Spotkaniu Lichenologów Polskich w Kielcach w 1983 r. wyznaczono ramy działalności naukowej nowo powstałej Sekcji Lichenologicznej. Zwrócono uwagę na potrzebę zintegrowania badań lichenologicznych, nakreślenia programu badań ogólnopolskich i usprawnienia ich realizacji, skupienia wysiłków na wspólnym rozwiązywaniu najbardziej pilnych problemów badawczych. Celem stało się również zintensyfikowanie kontaktów między lichenologami w obrębie kraju i poza jego granicami oraz usprawnienie obiegu informacji naukowej. Członkowie sekcji od 40 lat realizują konsekwentnie wyznaczone przez siebie zadania, spotykając się na corocznych zjazdach poświęconych badaniom terenowym, warsztatom oraz prezentacjom i dyskusjom nad najnowszymi osiągnięciami naukowymi. W tych spotkaniach udział wzięło w sumie ponad tysiąc osób, w ich trakcie przedstawiono 373 referaty i 222 postery (Ryc. 11.11.1).

Ryc. 11.11.1. Liczbowe podsumowanie zorganizowanych przez Sekcję Lichenologiczną zjazdów, konferencji i warsztatów naukowych w latach 1978–2020

Spotkania naukowe zorganizowane w ramach zjazdów Sekcji Lichenologicznej lub podczas kolejnych zjazdów PTB zostały zebrane i przedstawione w postaci tabeli (Tab. 11.11.3). Warto pamiętać, że współorganizatorami sesji referatowych i plakatowych Sekcji Lichenologicznej podczas kolejnych Zjazdów PTB byli również jej przewodniczący. Wyjątek stanowi 54. Zjazd w 2007 r. W związku ze śmiercią prof. Józefa Kiszki organizacją sesji referatowo-plakatowej zajęła się Anna Zalewska, wiceprzewodnicząca Sekcji.

Wspólne badania terenowe prowadzone w trakcie zjazdów lichenologicznych dostarczyły danych na temat występowania porostów, co znacznie przyczyniło się do poznania lichenobioty takich cennych przyrodniczo obszarów jak: Wigierski Park Narodowy (badania terenowe Sekcji Lichenologicznej w roku 1984, Budzbon i in. 1994), Pszczewski Park Krajobrazowy (1988, Betleja i in. 1991), Załęczański Park Krajobrazowy (1997, dane niepublikowane), Lasy Janowskie (1999, dane niepublikowane), Nadleśnictwo Wymiarki w Borach Dolnośląskich (2000, dane niepublikowane), Wdzydzki Park Krajobrazowy (2006, Kukwa i in. 2012), Magurski Park Narodowy (2009, Bielczyk i in. 2016), czy obszary Natura 2000 – w Lasach Wichrowskich np. *Swajne* (2011, Szymczyk i in. 2014) oraz *Doliny Środkowej Łyny–Smolajny* (2011, Kubiak i in. 2014). Prace terenowe Sekcja prowadziła również poza granicami naszego kraju – na Podolu na Ukrainie (2003, Bielczyk i in. 2005).

Członkowie Sekcji, dzięki zgromadzonym informacjom na temat występowania porostów w Polsce, brali udział w dyskusjach nad opracowaniem krajowych czerwonych list ginących

Tabela 11.11.3. Zorganizowane przez Sekcję Lichenologiczną zjazdy, konferencje i warsztaty naukowe

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
11–13 IX 1978, Łódź–Smardzewice	Symposium of *Chemotaxonomy in Mycology and Lichenology* Maria Ławrynowicz, Krystyna Czyżewska, Uniwersytet Łódzki (UŁ)	12/4/0
7–9 VI 1983, Kielce	I Ogólnopolskie Spotkanie Lichenologów Polskich Stanisław Cieśliński, Instytut Biologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP) w Kielcach	18/–/–
3–5 V 1984, Kraków	Sympozjum *Lichenoindykacja* Józef Kiszka, WSP, Kraków	22/11/–
10–15 IX 1984, Wigry	II Ogólnopolskie Spotkanie Lichenologów Wiesław Fałtynowicz, Uniwersytet Gdański (UG), Wojewódzki Konserwator Przyrody w Suwałkach, Suwalskie Towarzystwo Kultury	19/–/–
14–17 X 1985, Krempna	III Ogólnopolskie Spotkanie Lichenologów *Porosty Beskidu Niskiego* Janusz Nowak, Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie (IB PAN)	15/3/–
4 IX 1986, Łódź	47. Zjazd PTB Sympozjum międzysekcyjne *Zagrożenie roślin zarodnikowych – stan, możliwości i granice ochrony* Maria Ławrynowicz, Krystyna Czyżewska, UŁ	–/4/–
7–11 IX 1987, Białystok	IV Zjazd Lichenologów Polskich Stanisław Cieśliński, WSP w Kielcach; Zygmunt Tobolewski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu	15/–/–
12–16 IX 1988, Gorzów Wlkp.–Pszczew	V Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty (Lichenes) Pszczewskiego Parku Krajobrazowego* Ludwik Lipnicki, Pracownia Biologii i Ochrony Przyrody Akademia Wychowania Fizycznego (AWF), Gorzów Wielkopolski	16/16/4
6–9 IX 1989, Katowice	48. Zjazd PTB	10/4/–
23–25 IX 1991, Karpacz	VI Spotkanie Lichenologów Polskich *Gdzie jesteś i dokąd zmierzasz polska lichenologio?* Wiesław Fałtynowicz, UG; Ewa Bylińska, Uniwersytet Wrocławski (UWr)	16/–/–
1–5 IX 1992, Kielce	49. Zjazd PTB	10/4/–
11 XI 1992, Warszawa	VII Spotkanie Lichenologów Polskich Janina Zielińska, Uniwersytet Warszawski (UW)	19/5/–
4–8 IX 1993, Bolestraszyce	VIII Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty synantropijne jako wynik antropopresji* Józef Kiszka, WSP w Krakowie; Jerzy Piórecki, Arboretum Bolestraszyce	20/8/5
20–23 IX 1994, Kazimierz Dolny	X Zjazd Lichenologów Polskich *Osobnik, gatunek i populacja u porostów* Jan Bystrek, Hanna Wójciak, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS), Lublin	27/5/–
29–30 VI 1995, Poręba Wielka	XI Zjazd Lichenologów Polskich *Flora porostów w Gorcach – poznanie różnorodności siedlisk Karpat fliszowych i andezytowych* w ramach 50. Zjazdu PTB Paweł Czarnota, Gorczański Park Narodowy	26/8/5
16–20 IX 1997, Załęcze Wielkie–Kępowizna	XII Zjazd Lichenologów Polskich *Różnorodność biologiczna porostów*. Warsztaty Lichenologiczne Krystyna Czyżewska, UŁ	20/12/5
18–19 IX 1998, Gdańsk–Białogóra	XIII Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty Regionu Gdańskiego – zagrożenia i problemy ich ochrony* w ramach 51. Zjazdu PTB Wiesław Fałtynowicz i Jolanta Miądlikowska, UG	34/12/7
6–10 IX 1999, Janów Lubelski	XIV Zjazd Lichenologów Polskich *Różnorodność biologiczna porostów* Jan Bystrek i Hanna Wójciak, UMCS, Lublin	35/12/10
13–17 IX 2000, Bogumiłów	XV Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty w służbie człowieka* Ewa Bylińska, Wiesław Fałtynowicz, Maria Kossowska, UWr	32/11/13
27–28 IX 2001, Poznań	XVI Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty i mszaki Borów Tucholskich* w ramach 52. Zjazdu PTB Ludwik Lipnicki, AWF w Gorzowie Wielkopolskim; Anna Rusińska, UAM w Poznaniu	32/10/15

Tabela 11.11.3. Zorganizowane przez Sekcję Lichenologiczną zjazdy, konferencje i warsztaty naukowe (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
9–14 IX 2002, Olsztyn–Kalbornia	XVII Zjazd Lichenologów Polskich *Zagrożone gatunki porostów (grzybów zlichenizowanych) – ekologia, przyczyny zagrożenia, problemy ochrony*. Warsztaty Lichenologiczne Anna Zalewska, Dariusz Kubiak, UWM w Olsztynie	27/7/10
21–28 VI 2003, Kraków–Podole (Ukraina)	XVIII Międzynarodowy Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty i grzyby naporostowe zbiorowisk kserotermicznych: różnorodność taksonomiczna, zagrożenie i ochrona* Urszula Bielczyk, Beata Krzewicka, Lucyna Śliwa, IB PAN	27/10/5
14 II 2004, Kraków	Warsztaty Lichenologiczne *Porosty Parku Narodowego Podil'skie Tovtry na Ukrainie* Urszula Bielczyk, Beata Krzewicka, Lucyna Śliwa, IB PAN	20/–/–
8–11 IX 2004, Bydgoszcz–Toruń	XIX Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty w Dolinie Dolnej Wisły i na obszarze przemysłowym Kujaw* w ramach 53. Zjazdu PTB (Ryc. 11.11.2A,B) Mirosława Ceynowa-Giełdon, Edyta Adamska, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu	25/12/16
4–5 XII 2004, Karpacz	XX Zjazd Lichenologów Polskich *25-lecie Sekcji Lichenologicznej PTB – bilans i zamierzenia* Wiesław Fałtynowicz, UWr	24/–/–
13–16 IX 2005, Białystok–Goniądz	XXI Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty w krajobrazie Polski* Jan Bystrek, Katarzyna Kolanko, Anna Matwiejuk, Uniwersytet w Białymstoku, Biebrzański Park Narodowy	26/12/8
11–16 IX 2006, Schodno, Bory Tucholskie	XXII Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty w czasie i przestrzeni – taksonomia, rozmieszczenie i zagrożenia* Martin Kukwa, UG; Wdzydzki Park Krajobrazowy	25/11/7
1–9 IX 2007, Szczecin	54. Zjazd PTB	30/14/10
24–26 IX 2007, Kraków	I Międzynarodowa Konferencja *Porosty Karpat – stan poznania i perspektywy badań* (Ryc. 11.11.2C) Urszula Bielczyk, Beata Krzewicka, Lucyna Śliwa, IB PAN, Laura Betleja, Robert Kościelniak, Ryszard Kozik, Instytutu Biologii Akademii Pedagogicznej (AP) w Krakowie	28/16/3
16–21 IX 2008, Karpacz	XXIII Zjazd Lichenologów Polskich *Ostoje porostów w Polsce* Wiesław Fałtynowicz i Maria Kossowska, UWr	27/11/6
9–12 IX 2009, Krempna	XXIV Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty Karpat – Porosty i grzyby naporostowe Magurskiego Parku Narodowego: stan zachowania, zagrożenia i ochrona* (Ryc. 11.11.2D) Urszula Bielczyk, Laura Betleja, Robert Kościelniak, Ryszard Kozik, Uniwersytet Pedagogiczny (UP) im. KEN w Krakowie; Magurski Park Narodowy	29/16/9
6–12 IX 2010, Warszawa	55. Zjazd PTB	26/9/7
5–9 IX 2011, Lidzbark Warmiński, Medyny	XXV Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty w przestrzeni geograficznej, przyrodniczej i kulturowej* oraz Warsztaty terenowe *Porosty Lasów Wichrowskich* Dariusz Kubiak, Anna Zalewska, Rafał Szymczyk, Justyna Szydłowska; Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (UWM) w Olsztynie, Nadleśnictwo Wichrowo	29/12/7
11–14 IX 2012, Brody–Jeziory Wysokie	XXVI Zjazd Lichenologów Polskich *Ochrona porostów – porosty chronione* (Ryc. 11.11.3A) Ludwik Lipnicki, Piotr Grochowski, Wojciech Gruszka, Zakład Biologii i Ochrony Przyrody Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej (ZWKF) w Gorzowie Wielkopolskim, AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu; Nadleśnictwo Lubsko – Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Lubuskie"	52/31/8
24–30 VI 2013, Olsztyn	XXVII Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty i grzyby wielkoowocnikowe zbiorowisk leśnych Południowej Warmii i Mazur* w ramach 56. Zjazd PTB Dariusz Kubiak, Anna Zalewska, Grzegorz Fiedorowicz UWM w Olsztynie	26/12/7

Tabela 11.11.3. Zorganizowane przez Sekcję Lichenologiczną zjazdy, konferencje i warsztaty naukowe (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Liczba u./ref./post.
7–11 IX 2014, Ochotnica Dolna	XXVIII Zjazd Lichenologów Polskich *Praktyczne i poznawcze wyzwania współczesnej lichenologii* (Ryc. 11.11.3B)	28/11/4
	Paweł Czarnota, Pracownia Naukowo-Edukacyjna Gorczańskiego Parku Narodowego; Uniwersytet Rzeszowski oraz Michał Węgrzyn, Paulina Wietrzyk, Danuta Frydryszak, Uniwersytet Jagielloński (UJ)	
14–18 IX 2015, Zwierzyniec	XXIX Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty i ludzie* (Ryc. 11.11.3C)	28/16/4
	Hanna Wójciak, UMCS w Lublinie; Roztoczański Park Narodowy	
27 VI–3 VII, 2016 Lublin	57. Zjazd PTB	16/10/8
25–29 IX 2017, Gdańsk	XX Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists	40/11/18
	Martin Kukwa, Magdalena Oset, UG; Fundacja Rozwoju UG; Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Gdańsku	
26–29 IX 2018, Kęszyca Leśna	XXX Zjazd Lichenologów Polskich, Międzynarodowa Konferencja *Ochrona Porostów w Polsce i w Europie*	55/10/13
	Piotr Grochowski, Ludwik Lipnicki, Wojciech Gruszka, AWF Poznań, ZWKF Gorzów Wlkp.; Nadleśnictwo Międzyrzecz/ Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Szczecin	
1–7 VII 2019, Kraków	58. Zjazd PTB	26/13/8

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

i zagrożonych gatunków porostów pod przewodnictwem Stanisława Cieślińskiego (UJK Kielce), Krystyny Czyżewskiej (UŁ Łódź) i Jerzego Fabiszewskiego (UP Wrocław). Z inicjatywy Sekcji powstały również lokalne czerwone listy ginących i zagrożonych gatunków porostów. Polscy lichenolodzy brali również udział w tworzeniu aktualnych list chronionych gatunków porostów w Polsce (Dz.U. 2004; Dz.U. 2014). Argumenty za lub przeciw umieszczeniu poszczególnych gatunków porostów na liście gatunków chronionych były żywo dyskutowane na kolejnych spotkaniach Sekcji. Inną ważną inicjatywą podjętą na zjazdach lichenologicznych była konieczność opracowania atlasów występowania porostów w Polsce. Projekt ten był realizowany w oparciu o współpracę Sekcji Lichenologicznej z Instytutem Botaniki PAN w Krakowie i zaowocował wydaniem 4 zeszytów *Atlasu rozmieszczenia roślin zarodnikowych – seria Porosty.* Członkowie sekcji stale współpracują z Dyrekcjami obszarów chronionych (parków narodowych, parków krajobrazowych). Zespołowo lub indywidualnie wykonują ekspertyzy lichenologiczne w zakresie monitoringu zagrożeń środowiska, opracowują raporty oddziaływania na środowisko, prowadzą obserwacje na stałych powierzchniach badawczych.

Na przestrzeni lat członkowie Sekcji brali udział nie tylko w krajowych, ale także zagranicznych naukowych przedsięwzięciach lichenologicznych. Organizowali międzynarodowe konferencje np. Urszula Bielczyk (Instytut Botaniki PAN w Krakowie) i współorganizatorzy (Tab. 11.11.3) w 2003 r. zorganizowali XVIII Międzynarodowy Zjazd Lichenologów Polskich pt. *Porosty i grzyby naporostowe zbiorowisk kserotermicznych: różnorodność taksonomiczna, zagrożenie i ochrona, Kraków – Podole Ukraina.* Martin Kukwa (Uniwersytet Gdański w Gdańsku) zorganizował *XX Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists* w 2017 r. [Kukwa (red.) 2017].

Ważną częścią działalności Sekcji jest popularyzacja wiedzy lichenologicznej poprzez organizację czasowych lub stałych ekspozycji na temat porostów, na przykład wystawa *Porosty – rośliny ginące* w Instytucie Biologii UŁ w Łodzi w 1990 r., organizator Krystyna Czyżewska IB UŁ, Łódź; wystawa objazdowa *Porosty* w Muzeum Przyrodniczym Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie, w Ogrodzie Botanicznym PAN w Warszawie-Powsinie, w Arboretum w Bolestraszycach k. Przemyśla, w Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach

Ryc. 11.11.2. XIX Zjazd Lichenologów Polskich *Porosty w Dolinie Dolnej Wisły i na obszarze przemysłowym Kujaw* w ramach 53 Zjazdu PTB w Toruniu 2004 r.: sesja terenowa (**A**) (fot. R. Szymczyk); wyprawa do kamieniołomu (**B**) (fot. A. Adamski); I Międzynarodowa Konferencja w Krakowie *Porosty Karpat – stan poznania i perspektywy badań* 2007 r. – sesja terenowa (**C**) (fot. K. Wilk); XXIV Zjazd Lichenologów Polskich w Krempnej *Porosty Karpat – Porosty i grzyby naporostowe Magurskiego Parku Narodowego: stan zachowania, zagrożenia i ochrona* 2009 r. – badania terenowe (**D**) (fot. D. Bielec)

i w Muzeum Ziemi Chrzanowskiej w Chrzanowie, w latach 1993–1995, organizator Urszula Bielczyk IB PAN w Krakowie; wystawa *Porosty* w Muzeum Przyrodniczym w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą w 1994 r., organizator Hanna Wójciak UMCS w Lublinie; wystawa *Porosty – Lichenes* w Pracowni Centrum Edukacji Ekologicznej w Tarnowie w 1995 i 1999 r., organizatorzy Ryszard Kozik, Józef Kiszka, WSP w Krakowie; wystawa *Świat porostów* w Muzeum Przyrodniczym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w 1996 r., organizatorzy Edyta i Adam Adamscy UMK w Toruniu; wystawa *Porosty* w Instytucie Biologii AP w Krakowie w 2002 r., organizator Ryszard Kozik IB UP; wystawa fotograficzna *Porostowe piktogramy* Dom Muz w Toruniu w 2007 r., autor fotografii Edyta Adamska UMK w Toruniu. Więcej informacji o wystawach znaleźć można w opracowaniu autorstwa K. Czyżewskiej i L. Lipnickiego (Czyżewska, Lipnicki 2012).

Członkowie Sekcji brali udział w projektach dydaktycznych np. *Czysta Wisła i Rzeki Przymorza* (1995–1999, Józef Kiszka, Wiesław Fałtynowicz, Maria Kossowska), którego celem było włączenie uczniów szkół podstawowych i średnich do aktywnego uczestnictwa w monitoringu i ochronie środowiska. W ramach tego programu prowadzone były szkolenia dla nauczycieli, wycieczki terenowe oraz zajęcia symulacyjne z biomonitoringu biologicznego, a także prelekcje o tematyce lichenologicznej i bioindykacyjnej w przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich. Ewa Bylińska (UW, Wrocław) opracowała przeznaczony dla uczniów plakat *Skala porostowa*, który stanowi istotną pomoc dydaktyczną, dzięki której młodzież może wykonać proste obserwacje bioindykacyjne,

Ryc. 11.11.3. XXVI Zjazd Lichenologów Polskich w Brodach *Ochrona porostów – porosty chronione* 2012 r. (**A**) (fot. R. Szymczyk); XXVIII Zjazd Lichenologów Polskich w Ochotnicy Dolnej *Praktyczne i poznawcze wyzwania współczesnej lichenologii* 2014 r. (**B**) (fot. H. Wójciak); XXIX Zjazd Lichenologów Polskich w Zwierzyńcu *Porosty i ludzie* 2015 r. – Roztoczański Park Narodowy (**C**) (fot. A. Adamski)

pozwalające poznać rolę porostów jako biowskaźników zanieczyszczenia powietrza. Członkowie Sekcji są także autorami wielu przewodników i atlasów popularnonaukowych dotyczących porostów (patrz. Lipnicki 2014).

Członkowie Sekcji występowali w programach telewizyjnych i radiowych, udzielali wywiadów prasowych i konsultacji do filmów przyrodniczych. Szereg wywiadów telewizyjnych, radiowych i prasowych przeprowadzono z profesor Marią Agatą Olech z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie znaną jako polarnik, lichenolog, dydaktyk. Lichenolodzy brali udział w programach telewizyjnych np.: *Porosty na toruńskiej starówce*, *Porosty toruńskiego poligonu, Spotkania z ekologią* (Edyta Adamska, UMK); w audycjach radiowych *Rzecz o porostach* I Program Polskiego Radia (1998, Edyta Adamska, UMK), *Porostowy biomonitoring* I Program Polskiego Radia (2003, Edyta Adamska, UMK), *Niezwykłe organizmy – Porosty* (2017, Urszula Bielczyk, IB PAN).

11.11.4. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji na przestrzeni ostatnich 35 lat

Na szczególną uwagę zasługuje zaangażowanie członków Sekcji Lichenologicznej w prace Zarządu Głównego PTB. Profesor Jerzy Fabiszewski był prezesem PTB w latach 1989–1992, przewodniczącym Głównej Komisji Rewizyjnej PTB (1995–1998) oraz redaktorem naczelnym czasopisma *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (1993–2010); prof. Ewa Bylińska była członkiem Zarządu Głównego w latach 1989–2004 z wyboru Walnego Zgromadzenia Delegatów; prof. Stanisław Cieśliński był wiceprezesem PTB w latach 1992–1998 i członkiem Prezydium Zarządu Głównego PTB (1989–1998) oraz przewodniczącym (1998–2001) i członkiem (2001–2004) Głównej Komisji Rewizyjnej PTB; prof. Krystyna Czyżewska była członkiem Prezydium w latach 1995–2010 oraz członkiem (1986–1989) i sekretarzem (1989–1994) Głównej Komisji Rewizyjnej PTB, redaktorem naczelnym *Monographiae Botanicae* (1993–2013); prof. Martin Kukwa jest członkiem Kapituły Medalu im. Profesora Bolesława Hryniewieckiego (od 2019 roku). Wszyscy przewodniczący sekcji byli członkami Zarządu Głównego PTB na czas trwania swoich kadencji.

W uznaniu wybitnych zasług dla rozwoju botaniki i nauk pokrewnych Polskie Towarzystwo Botaniczne nadało godność członka honorowego następującym lichenologom: prof. dr hab. Tadeuszowi Sulmie z Akademii Medycznej w Gdańsku w 1977 r., prof. dr hab. Jadwidze Wilkoń-Michalskiej z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (1998), prof. dr hab. Jerzemu Fabiszewskiemu z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (2001), prof. dr hab. Stanisławowi Cieślińskiemu z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (2010), prof. dr hab. Krystynie Czyżewskiej z Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi (2013) oraz prof. dr hab. Marii Agacie Olech z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (2019).

Członkowie Sekcji Lichenologicznej byli również wyróżnieni za swoją działalność popularyzatorską i naukową. Kapituła Medalu im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego za upowszechnianie wiedzy botanicznej, działając w imieniu Polskiego Towarzystwa Botanicznego uhonorowała medalami dr hab. Urszulę Bielczyk (1995), dr Hannę Wójciak (2007) i prof. dr hab. Krystynę Czyżewską (2010). Medale im. Prof. Zygmunta Czubińskiego nadawane przez Oddział Poznański PTB za wybitne monografie regionalne otrzymali: prof. dr hab. Stanisław Cieśliński za pracę *Atlas rozmieszczenia porostów (Lichenes) w Polsce Północno-Wschodniej* (Cieśliński 2003) i dr Anna Zalewska za pracę *Ecology of Lichens of the Puszcza Borecka Forest (NE Poland)* (Zalewska 2012). W roku 2007 dr hab. Urszula Bielczyk otrzymała Medal Holuby'ego nadany przez Kapitułę Orderu Słowackiego Towarzystwa Botanicznego SAV w Bratysławie.

10 marca 2004 roku prof. Markowi R.D. Seaward (Bradford University, Wieka Brytania), zagranicznemu członkowi Sekcji Lichenologicznej PTB, nadano godność doktora *honoris causa* Uniwersytetu Wrocławskiego. W dniu 21 listopada 2006 r. prof. Jerzemu Fabiszewskiemu, członkowi Sekcji Lichenologicznej PTB, nadano godność doktora *honoris causa* Akademii Rolniczej we Wrocławiu.

Pod egidą Sekcji, w początkowym okresie jej działalności, ukazała się broszura *Kto jest kim w polskiej lichenologii* opracowana przez Ludwika Lipnickiego i Wiesława Fałtynowicza (1988). Rozpoczęto wydawanie biuletynu wewnętrznego pod redakcją Wiesława Fałtynowicza. Pierwszy i jak dotąd ostatni zeszyt z tej serii ukazał się w roku 1994 i nosił tytuł: *Porosty – Informacje*. Przed XXVI Zjazdem Lichenologów ukazała się książka *Lichenologia i lichenolodzy w Polsce* autorstwa Krystyny Czyżewskiej i Ludwika Lipnickiego (2012). Początkowo praca miała dotyczyć tylko historii Sekcji Lichenologicznej PTB, ale ostatecznie została ona wzbogacona o historię badań lichenologicznych na ziemiach polskich od XVIII do XXI wieku. W 2008 roku utworzono własną stronę internetową, która w 2021 r. została zmodyfikowana i przeniesiona na serwer PTB (https://pbsociety.org.pl/ind/sekcja-lichenologiczna/). Od sierpnia 2019 r. Sekcja ma również swój profil na Facebook-u.

11.11.5. Podsumowanie

Członkowie Sekcji Lichenologicznej PTB działają aktywnie od 1984 roku, stale przyczyniają się do dynamicznego rozwoju lichenologii w Polsce i na świecie. Od blisko 40 lat Sekcja zrzesza szerokie grono specjalistów zajmujących się z wielką pasją porostami. Spotkania na zjazdach i sympozjach sprzyjają bezpośredniej wymianie informacji naukowej w trakcie oficjalnych sesji referatowych, jak i podczas wieczornych dyskusji kuluarowych. Prowadzone badania terenowe oraz warsztaty taksonomiczne kończą się tradycyjnym, wspólnym muzykowaniem przy ognisku i dźwiękach gitary. Sprzyja to zacieśnianiu nie tylko więzów przyjaźni, ale i więzów współpracy naukowej, która owocuje z czasem wspólnymi projektami badawczymi. W ostatnich latach dzięki zaangażowaniu członków w upowszechnianie wiedzy lichenologicznej w nasze szeregi wstępują osoby nie zajmujące się zawodowo lichenologią. Są to miłośnicy i pasjonaci przyrody, których obecność wnosi „świeży powiew" i nowe spojrzenie na porosty i na problemy ich ochrony. Obecność nowych członków daje nam nadzieję na ponowny rozkwit Sekcji Lichenologicznej PTB.

Prowadzimy badania nad kulturami komórek, tkanek i organów roślinnych w warunkach sterylnych z użyciem technik *in vitro* i metod biotechnologicznych. Opracowujemy sposoby mikrorozmnażania roślin na skalę produkcyjną, tworzymy nowe odmiany roślin o specjalnych cechach i właściwościach użytkowych, wdrażamy nowoczesne metody ochrony zagrożonych gatunków polskiej flory.

Na zdjęciach przedstawiono kultury *in vitro*: z lewej od góry – cebule przybyszowe *Galanthus nivalis* (fot. Bożena Pawłowska), pędy boczne trawy *Miscanthus sinensis* (fot. Bożena Pawłowska), gametofity *Dryopteris filix-mas* (fot. Jan Marcinkiewicz); w centrum – młode rośliny *Lilium regale* (fot. Jan Marcinkiewicz); z prawej – pędy *Myrtus communis* (fot. Jan Marcinkiewicz). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.12. Sekcja Kultur Tkankowych Roślin (1994)

Bożena Pawłowska

Katedra Roślin Ozdobnych i Sztuki Ogrodowej
Wydział Biotechnologii i Ogrodnictwa, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
al. 29 Listopada 54, 31-425 Kraków
e-mail: bozena.pawlowska@urk.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-12

Pawłowska B. (2022). Sekcja Kultur Tkankowych Roślin (1994). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 526–537.

11.12.1. Powstanie Sekcji Kultur Tkankowych Roślin

Najwcześniejszym przejawem zainteresowania roślinnymi kulturami tkankowymi w Polsce był artykuł prof. Władysława Beckera (Uniwersytet Warszawski, UW) opublikowany w kwartalniku Kosmos w 1934 r. (Becker 1934). Zawierał on przegląd dotychczasowych osiągnięć zagranicznych naukowców w zakresie roślinnych kultur *in vitro*. Rozwój tej dyscypliny w naszym kraju został zapoczątkowany po II wojnie światowej wyjazdami polskich badaczy (m.in. Jerzego Czosnowskiego, Janiny Rogozińskiej, Alicji Szweykowskiej, Macieja Zenktelera, Edwarda Pojnara, Krystyny Kukułczanki) do zagranicznych ośrodków naukowych. Po powrocie do kraju prowadzili oni badania z wykorzystaniem technik *in vitro* i kształcili kolejne pokolenia badaczy. Na uwagę zasługuje działalność Alicji Szweykowskiej (Ryc. 11.12.1), która przyczyniła się do rozwoju współpracy pomiędzy naukowcami z Polski i Europy Zachodniej. Dzięki jej aktywności grupa naukowców zajmujących się roślinnymi kulturami *in vitro* w Polsce została zaproszona do International Association of Plant Tissue Culture (IAPTC). Doc. Szweykowska pełniła funkcję National Correspondent tej organizacji w Polsce przez 4 lata, kolejnym korespondentem był Maciej Zenkteler (1975–1982), a później przez wiele lat Jan Rybczyński. Dzięki tej aktywności botanicy związani z kulturami *in vitro* mieli dostęp do najnowszych prac naukowych publikowanych w czasopismach zachodnich, bowiem *Newsletter of IAPTC* (wydawany w latach 1971–1994), za pośrednictwem National Correspondents trafiał wprost do zainteresowanych badawczy.

Ważne miejsce w historii rozwoju kultur *in vitro* i zarazem Sekcji Kultur Tkankowych Roślin zajmuje prof. Maciej Zenkteler (Ryc. 11.12.1), który za swoją działalność na tym polu został wyróżniony w 2001 r. godnością członka honorowego PTB. Od późnych lat 60. XX wieku głosił wykłady i prowadził zajęcia praktyczne, organizował kursy i szkolenia dla naukowców z różnych ośrodków akademickich w Polsce. Był wybitnym specjalistą z zakresu kultur *in vitro*, embriologiem roślin, nauczycielem akademickim, mentorem i przyjacielem kolejnych pokoleń badaczy zajmujących się kulturami tkankowymi, a także współautorem artykułu podsumowującego najważniejsze wydarzenia z historii rozwoju roślinnych kultur *in vitro* w Polsce (Zenkteler, Zenkteler 2013).

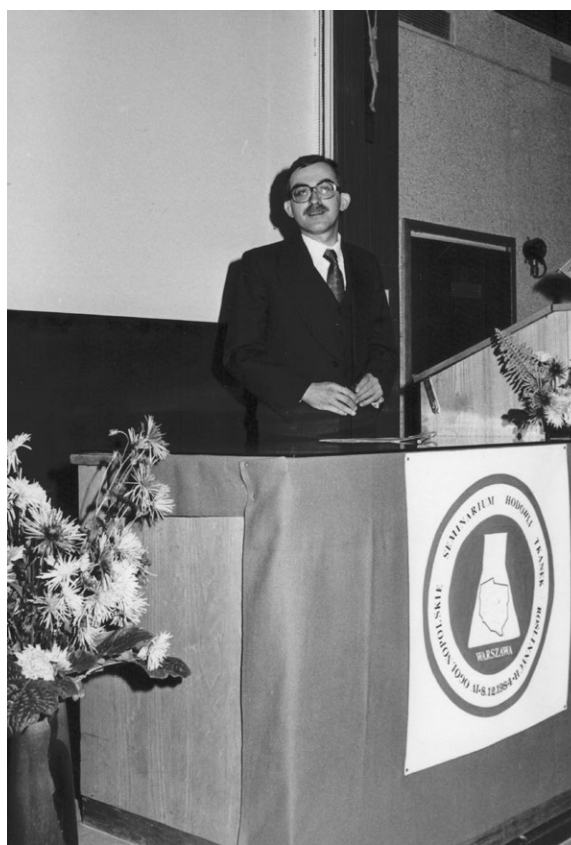

Ryc. 11.12.1. Alicja Szweykowska (trzecia z lewej) oraz M. Zenkteler (czwarty z prawej) w otoczeniu pracowników Zakładu Botaniki Ogólnej w latach siedemdziesiątych (archiwum UAM)

Pierwsza Krajowa Konferencja Kultur Tkankowych w Polsce, zorganizowana przez dr hab. Jana Bojanowskiego, odbyła się w 1974 r. w Instytucie Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie i zgromadziła ponad 30 uczestników. Już wówczas dyskutowano o potrzebie sformalizowania wspólnych działań naukowców zajmujących się roślinnymi kulturami tkankowymi i zdobycia środków finansowych na rozwój tej ważnej dziedziny botaniki eksperymentalnej w Polsce.

Organizatorem kolejnych konferencji, które odbyły się w Poznaniu w 1975 i 1980 r. był prof. Maciej Zenkteler. Już podczas tych pierwszych spotkań okazało się jak dużym zainteresowaniem cieszy się metoda kultur *in vitro* wśród polskich naukowców. Zwracano uwagę na szybki postęp w tej dziedzinie w ciągu ostatnich 15 lat, który dotykał nie tylko badań podstawowych, ale również zagadnień praktycznych. W organizację następnych konferencji włączyły się kolejne ośrodki naukowe w Polsce. IV Ogólnopolskie Seminarium Hodowli Tkanek Roślinnych odbyło się w 1984 r., w Warszawie (Ryc. 11.12.2) i zostało zorganizowane przez pracowników Katedry Botaniki Farmaceutycznej Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Warszawie. Organizatorami następnych spotkań był Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach w 1987 i w 1991 r. ponownie Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie. Ta ostatnia konferencja zgromadziła ponad 100 uczestników. Najważniejszym celem spotkań konferencyjnych stała się z czasem wymiana zdobytych doświadczeń, nawiązanie współpracy oraz ustalenie głównych kierunków badań na następne lata.

Zorganizowana przez prof. Zenktelera w Błażejewku koło Poznania, w czerwcu 1994 r., konferencja pt. *Kultury in vitro w Polsce – aktualny stan i perspektywy*, zgromadziła prawie wszystkich naukowców zajmujących się tą dziedziną. Wtedy zostały podjęte ważne i wiążące decyzje o formalnym przeprowadzeniu procedury założenia sekcji roślinnych kultur *in vitro* w ramach PTB.

Ryc. 11.12.2. Jan J. Rybczyński podczas wystąpienia na IV Ogólnopolskim Seminarium Hodowli Tkanek Roślinnych w Warszawie w 1984 r. (archiwum J. Rybczyńskiego)

Ryc. 11.12.3. Maciej Zenkteler z Bożeną Pawłowską (po prawej) i Joanną Micor (po lewej) z Katedry Roślin Ozdobnych Akademii Rolniczej w Krakowie, podczas konferencji w Błażejewku w 1994 r. (archiwum B. Pawłowskiej)

Ryc. 11.12.4. Uczestnicy VII Ogólnopolskiej konferencji kultur *in vitro* pt. *Potencjalne zastosowanie kultur in vitro w nowoczesnej hodowli roślin*, zorganizowanej w Katowicach–Ustroniu w 1994 r. (archiwum Sekcji)

Na Ryc. 11.12.3 widoczny jest główny organizator – prof. Maciej Zenkteler na tle plakatu z logo konferencji, z młodymi naukowcami z ówczesnej Akademii Rolniczej w Krakowie.

Sekcję Kultur Tkankowych Roślin PTB powołano na jesiennym Posiedzeniu Zarządu Głównego w 1994 r., legalizując w ten sposób wieloletnią działalność na tym polu nauki. Fakt ten poprzedzony został ukonstytuowaniem się Zarządu, co dokonało się podczas VII Ogólnopolskiej Konferencji Kultur In Vitro: *Potencjalne zastosowanie kultur in vitro w nowoczesnej hodowli roślin*, odbywającej się w Katowicach–Ustroniu, w dniach 21–23 września 1994 r. (Ryc. 11.12.4).

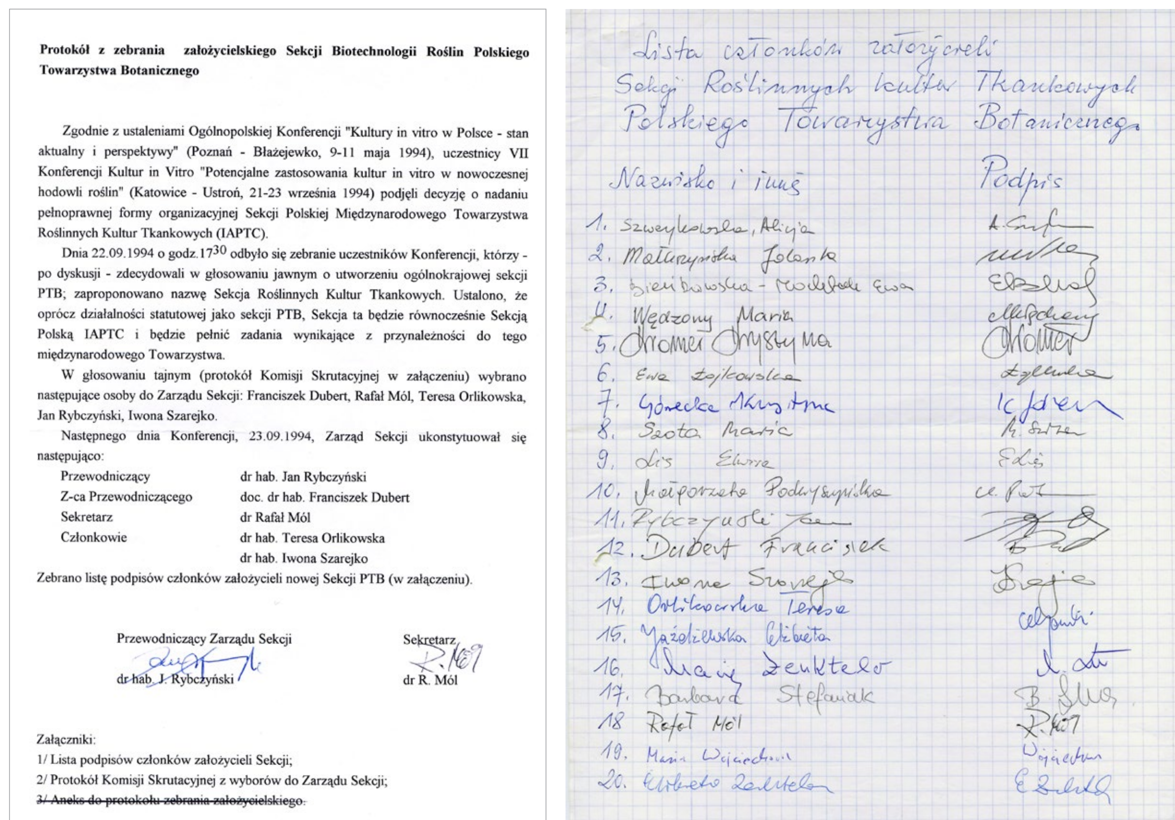
Do dwudziestoosobowej grupy założycieli Sekcji należeli profesorowie tytularni: Maciej Zenkteler, Alicja Szweykowska, Jolanta Małuszyńska oraz ówcześni doktorzy habilitowani: Franciszek Dubert, Ewa Łojkowska, Teresa Orlikowska, Jan Rybczyński i Iwona Szarejko (Ryc. 11.12.5).

W dniu 23 września 1994 r. funkcję przewodniczącego Zarządu Sekcji Kultur Tkankowych Roślin powierzono doc. dr hab. Janowi J. Rybczyńskiemu. Zastępcą został dr hab. Franciszek Dubert, a sekretarzem dr Rafał Mól. Zarząd ten pełnił funkcję przez siedem lat (Tab. 11.12.1). W sumie w czasie 26-letniej historii, Sekcją kierowało sześciu przewodniczących.

W dniu powstania Sekcja Kultur Tkankowych Roślin liczyła 25 członków. W latach 1999–2001 ich liczba wzrosła do 55, a następnie zmniejszyła się do 30 osób (lata 2003–2005). Od 2006 zainteresowanie przynależnością do Sekcji ponownie wzrosło. Aktualnie Sekcja liczy ponad 60 osób.

Tabela 11.12.1. Skład Zarządu Sekcji Kultur Tkankowych Roślin w kolejnych kadencjach

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz
1994	Jan J. Rybczyński	Franciszek Dubert	Rafał Mól
2001	Teresa Orlikowska	Elżbieta Zenkteler	Rafał Mól
2006	Ewa Kępczyńska	Barbara Thiem	Eleonora Gabryszewska
2013	Barbara Thiem	Waldemar Kiszczak	Małgorzata Kikowska
2016	Ewa Hanus-Fajerska	Barbara Nowak	Ewa Muszyńska
2019	Bożena Pawłowska	Agnieszka Wojtania	Karolina Tomiczak

Protokół z zebrania założycielskiego Sekcji Biotechnologii Roślin Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Zgodnie z ustaleniami Ogólnopolskiej Konferencji "Kultury in vitro w Polsce - stan aktualny i perspektywy" (Poznań - Błażejewko, 9-11 maja 1994), uczestnicy VII Konferencji Kultur in Vitro "Potencjalne zastosowania kultur in vitro w nowoczesnej hodowli roślin" (Katowice - Ustroń, 21-23 września 1994) podjęli decyzję o nadaniu pełnoprawnej formy organizacyjnej Sekcji Polskiej Międzynarodowego Towarzystwa Roślinnych Kultur Tkankowych (IAPTC).

Dnia 22.09.1994 o godz.17^{30} odbyło się zebranie uczestników Konferencji, którzy - po dyskusji - zdecydowali w głosowaniu jawnym o utworzeniu ogólnokrajowej sekcji PTB; zaproponowano nazwę Sekcja Roślinnych Kultur Tkankowych. Ustalono, że oprócz działalności statutowej jako sekcji PTB, Sekcja ta będzie równocześnie Sekcją Polską IAPTC i będzie pełnić zadania wynikające z przynależności do tego międzynarodowego Towarzystwa.

W głosowaniu tajnym (protokół Komisji Skrutacyjnej w załączeniu) wybrano następujące osoby do Zarządu Sekcji: Franciszek Dubert, Rafał Mól, Teresa Orlikowska, Jan Rybczyński, Iwona Szarejko.

Następnego dnia Konferencji, 23.09.1994, Zarząd Sekcji ukonstytuował się następująco:

Przewodniczący	dr hab. Jan Rybczyński
Z-ca Przewodniczącego	doc. dr hab. Franciszek Dubert
Sekretarz	dr Rafał Mól
Członkowie	dr hab. Teresa Orlikowska
	dr hab. Iwona Szarejko

Zebrano listę podpisów członków założycieli nowej Sekcji PTB (w załączeniu).

Przewodniczący Zarządu Sekcji
dr hab. J. Rybczyński

Sekretarz
dr R. Mól

Załączniki:
1/ Lista podpisów członków założycieli Sekcji;
2/ Protokół Komisji Skrutacyjnej z wyborów do Zarządu Sekcji;
~~3/ Aneks do protokołu zebrania założycielskiego.~~

Lista członków założycieli
Sekcji Roślinnych Kultur Tkankowych
Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Nazwisko i imię	Podpis
1. Szweykowska, Alicja	
2. Maluszyńska Jolanta	
3. [illegible] Ewa	
4. Wędzony Maria	
5. [illegible]	
6. Ewa Łojkowska	
7. Górecka Krystyna	
8. Szota Maria	
9. Lis Elwira	
10. Małgorzata Podwyszyńska	
11. Rybczyński Jan	
12. Dubert Franciszek	
13. Iwona Szarejko	
14. Orlikowska Teresa	
15. Jażdżewska Elżbieta	
16. Maciej Zenkteler	
17. Barbara Stefaniak	
18 Rafał Mól	
19. Maria Wojciechowska	
20. Elżbieta Zenkteler	

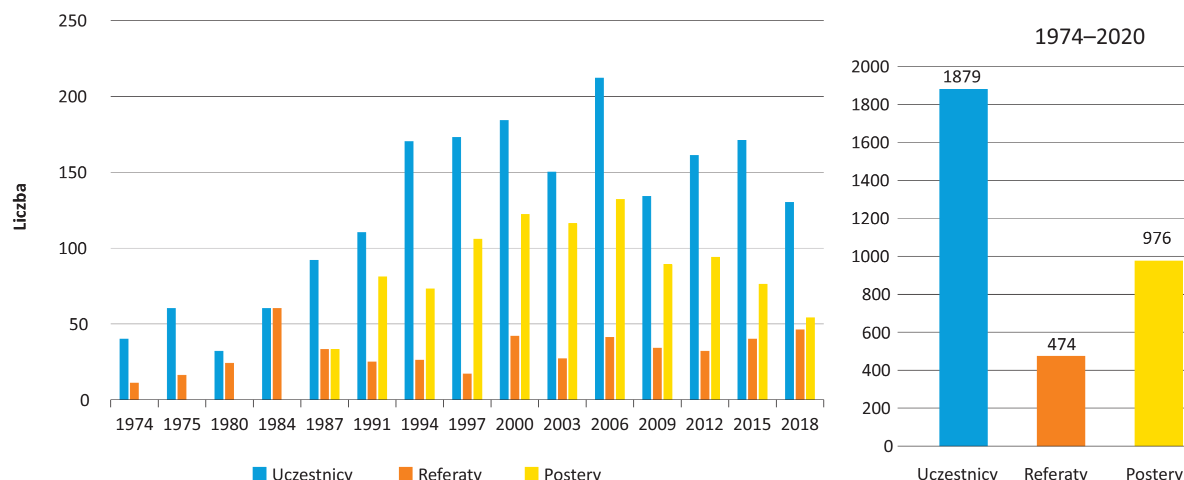
Ryc. 11.12.5. Protokół z zebrania założycielskiego (po lewej) i oryginalna lista członków założycieli (po prawej) Sekcji Kultur Tkankowych Roślin PTB (archiwum Sekcji)

11.12.2. Działalność naukowa

Działalność naukowa Sekcji Kultur Tkankowych Roślin to przede wszystkim organizacja konferencji, podczas których odbywa się prezentacja najnowszych osiągnięć badaczy ze wszystkich ośrodków naukowych w Polsce, zajmujących się roślinnymi kulturami *in vitro*, a od 2000 r. roślinną biotechnologią. Spotkania te dają możliwość prowadzenia dyskusji nad najważniejszymi problemami w badaniach podstawowych i stosowanych w tym zakresie. Warto zaznaczyć, że we wszystkich 15 konferencjach dedykowanych kulturom *in vitro*, jakie zostały dotychczas zorganizowane przez członków PTB, udział wzięło w sumie 1879 osób, wygłoszono 474 referaty i przedstawiono 976 posterów (Ryc. 11.12.6). Konferencje te cieszą się dużą popularnością nie tylko w środowisku akademickim i naukowym, ale również wśród właścicieli i pracowników prywatnych firm ogrodniczych i hodowlanych.

Za prekursorów spotkań uważa się pracowników naukowych Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, którzy zainicjowali je w 1974 roku. Dwie kolejne konferencje zorganizowali naukowcy z Instytutu Genetyki Roślin PAN w Poznaniu. Od 1984 r. miały one ogólnokrajowy charakter, a organizatorami były różne ośrodki naukowe w Polsce. Od powstania Sekcji Kultur Tkankowych Roślin PTB stała się ona formalnym inicjatorem i organizatorem tych spotkań. Wykaz konferencji, wraz z ich charakterystyką zamieszczono w Tab. 11.12.2.

Od 1984 roku prof. Jan J. Rybczyński wprowadził regularność organizowania ogólnopolskich konferencji w cyklu trzyletnim, a także troszczył się o stworzenie warunków zapewniających uzyskanie wysokiego poziomu merytorycznego tych wydarzeń. Zwykle w pierwszej sesji wykładowej odbywających się konferencji występowali zaproszeni wykładowcy przedstawiający współczesne problemy z pokrewnych dziedzin eksperymentalnej biologii świata roślinnego i zwierzęcego.

Ryc. 11.12.6. Liczbowe podsumowanie konferencji zorganizowanych przez założycieli oraz członków Sekcji Kultur Tkankowych PTB w latach 1974–2020

Tabela 11.12.2. Wykaz i charakterystyka konferencji kultur *in vitro* zorganizowanych przez założycieli oraz członków Sekcji Kultur Tkankowych PTB (1974–2018)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Materiały z konferencji	Liczba u./ref./post.
Konferencje kultur *in vitro* zorganizowane przez członków PTB, przyszłych założycieli Sekcji Kultur Tkankowych Roślin PTB			
18 II 1974, Radzików	I Krajowa Konferencja Kultur Tkankowych Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie (IHAR)	Maszynopis ze spotkania	40/11/0
21 II 1975, Poznań	II Ogólnopolskie Seminarium Hodowli Tkanek Roślinnych Zakład Genetyki Roślin PAN Poznań	Streszczenia w jęz. polskim	60/16/0
21 III 1980, Poznań	III Ogólnopolskie Seminarium Hodowli Tkanek Roślinnych Zakład Genetyki Roślin PAN Poznań	Biuletyn IHAR 145/1981	32/24/0
1984, Warszawa	IV Ogólnopolskie Seminarium Hodowli Tkanek Roślinnych Katedra Botaniki Farmaceutycznej, Wydział Farmaceutyczny AM	b.d.	60/b.d. /b.d.
7–9 IX 1987, Skierniewice	V Ogólnopolska Naukowa Konferencja Kultur Tkankowych Roślin Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach	Streszczenia w jęz. polskim	92/33/33
30 IX–2 X 1991, Radzików	VI Konferencja Naukowa: *Roślinne kultury tkankowe w Polsce* Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzików	Streszczenia w jęz. polskim	110/25/81
Konferencje kultur *in vitro* zorganizowane przez Sekcję Kultur Tkankowych Roślin PTB			
21–23 XI 1994, Katowice–Ustroń	VII Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* pt. *Potencjalne zastosowanie kultur in vitro w nowoczesnej hodowli roślin* Katedra Genetyki, Uniwersytet Śląski Katowice	Materiały w: Prace Ogrodu Botanicznego PAN, zeszyt 5/6, 1994, 609 s.	170/26/73
25–27 VIII 1997, Kraków	VIII Ogólnopolska Konferencja pt. *Roślinne kultury in vitro w badaniach podstawowych i stosowanych* Katedra Hodowli Roślin i Nasiennictwa Akademia Rolnicza w Krakowie	Zeszyty Naukowe AR 318. Ser. sesja naukowa 591 s.	173/17/106
10–13 IX 2000, Gdańsk	IX Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii Roślin pt. *Modyfikowanie genomu roślin* Katedra Biotechnologii, Uniwersytet Gdański	Streszczenia dwujęzyczne	184/42/122

Tabela 11.12.2. Wykaz i charakterystyka konferencji kultur *in vitro* zorganizowanych przez założycieli oraz członków Sekcji Kultur Tkankowych PTB (1974–2018) (cd.)

Data i miejsce	Tytuł konferencji Współorganizatorzy	Materiały z konferencji	Liczba u./ref./post.
15–17 IX 2003, Bydgoszcz	X Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii Roślin pt. *Biotechnologia roślinna w biologii, farmacji i rolnictwie* Katedra Fizjologii Roślin, Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy	Streszczenia dwujęzyczne	150/27/116
6–9 IX 2006, Międzyzdroje	XI Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii Roślin pt. *Kultury in vitro podstawą biotechnologii roślin* Katedra Fizjologii i Biotechnologii Roślin, Uniwersytet Szczeciński	Streszczenia dwujęzyczne; 208 s.	212/41/132
9–11 IX 2009, Poznań	XII Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii Roślin pt. *Integracja biotechnologii, biologii molekularnej i praktyki rolniczej w kulturach in vitro* Zakład Botaniki Ogólnej UAM w Poznaniu	Acta Biol. Crac. ser. Bot. 51, suppl. 1, 80 s.	134/34/89
24–27 IX 2012, Rogów	XIII Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii Roślin pt. *Komórka roślinna obiektem manipulacji genetycznych i fizjologicznych* PAN Ogród Botaniczny-CZRB w Powsinie	Biotechnologia 93(2): 143–270	161/32/94
14–17 IX 2015, Poznań	XIV Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii Roślin pt. *Strukturalne, fizjologiczne i molekularne podstawy różnicowania roślin* PAN Ogród Botaniczny-CZRB w Powsinie	Biotechnologia 96(1): 1–153	171/40/76
17–20 IX 2018, Rogów	XV Ogólnopolska Konferencja Kultur *in vitro* i Biotechnologii Roślin pt. *Biotechnologiczne wykorzystanie zmienności w warunkach kultur in vitro* PAN Ogród Botaniczny-CZRB w Powsinie	BioTechnologia 99(3): 1–324	130/46/54
Suma			1485/305/862

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; b.d. – brak danych

Streszczenia wykładów i posterów, począwszy od drugiej konferencji, wydawane były drukiem zależnie od możliwości dostępnych technik. W rozpowszechnianiu osiągnięć naukowych konferencji pomogło polskie czasopismo *Biotechnologia* i jego nowoczesne wydanie *BioTechnologia* drukowane początkowo w języku polskim, a później tylko w języku angielskim. Konferencję gościło wiele ośrodków akademickich: Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie (dwukrotnie), Instytut Genetyki Roślin PAN (dwukrotnie), Instytut Sadownictwa w Skierniewicach, Akademia Medyczna w Warszawie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Akademia Rolnicza w Krakowie, Uniwersytet Technologiczno-Rolniczy w Bydgoszczy, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (Tab. 11.12.2).

W organizację trzech ostatnich konferencji (w 2012, 2015 i 2018 r.) zaangażował się zespół naukowców Polskiej Akademii Nauk Ogrodu Botanicznego – CZRB w Powsinie kierowany przez prof. Jana J. Rybczyńskiego. Konferencje te zgromadziły łącznie niemalże 500 uczestników, w tym najważniejsze dla polskiej roślinnej biotechnologii postaci, m.in. prof. Ewę Kępczyńską i prof. Janusza Zimnego (Ryc. 11.12.7), prof. Macieja Zenktelera i prof. Ewę Łojkowską (Ryc. 11.12.8). Zdjęcia uczestników trzech ostatnich konferencji ilustrują ryciny Ryc. 11.12.9–11, a Komitet Organizacyjny ostatniej z nich (z 2018 r.) widoczny jest na fotografii Ryc. 11.12.12 na chwilę przed odjazdem z centrum konferencyjnego w Rogowie.

Odpowiedzią na dokonania i zasługi polskich naukowców była inicjatywa prof. J. Rybczyńskiego ustanowienia specjalnego wyróżnienia w formie „Dyplomu Uznania" za wybitne osiągnięcia naukowe

Ryc. 11.12.8. Konferencja w 2012 r. w Rogowie, M. Zenkteler i E. Łojkowska (archiwum Sekcji)

Ryc. 11.12.7. Konferencja w 2012 r. w Rogowie, E. Kępczyńska i J. Zimny (archiwum Sekcji)

Ryc. 11.12.9. Uczestnicy XIII Konferencji: *Komórka roślinna obiektem manipulacji genetycznych i fizjologicznych* w Rogowie w 2012 r. (archiwum Sekcji)

Ryc. 11.12.10. Uczestnicy XIV Konferencji: *Strukturalne, fizjologiczne i molekularne podstawy różnicowania roślin* w Poznaniu w 2015 r. (archiwum Sekcji)

Ryc. 11.12.11. Uczestnicy XV Konferencji: *Biotechnologiczne wykorzystanie zmienności w warunkach kultur in vitro* w Rogowie w 2018 r. (archiwum Sekcji)

Ryc. 11.12.12. Komitet organizacyjny konferencji w Rogowie, w 2018 r. po zakończonej pracy: (od lewej) W. Tomaszewicz, M. Olszak, A. Mikuła, J. Rybczyński, M. Grzyb, E. Muszyńska, K. Tomiczak (archiwum Sekcji)

Ryc. 11.12.13. Radość z przyznawania wyróżnień, konferencja w 2012 r. w Rogowie, J. Rybczyński wręcza dyplomy (archiwum Sekcji)

w zakresie merytorycznego działania Sekcji. Ryc. 11.12.13 przedstawia prof. J. Rybczyńskiego podczas wręczania wyróżnień. Poniżej przedstawiono listę wyróżnionych pracowników naukowych i daty konferencji, podczas których zostały przyznane dyplomy:

- **24–27 września 2012 r., Rogów**
  1. prof. dr hab. Małgorzata Gaj (Uniwersytet Śląski) – za osiągnięcia w badaniach genetycznych podstaw somatycznej embriogenezy,
  2. prof. dr hab. Ewa Kępczyńska i prof. dr hab. Jan Kępczyński (Uniwersytet Szczeciński) – za osiągnięcia w badaniach fizjologicznych podstaw somatycznej embriogenezy roślin,
  3. prof. dr hab. Tomasz Twardowski (Instytut Chemii Bioorganicznej PAN) – za działalność na rzecz krzewienia wiedzy biotechnologicznej w społeczeństwie Polski,
  4. prof. dr hab. Jan Szopa (Uniwersytet Wrocławski) – za osiągnięcia w zakresie modyfikowania genomu lnu i ich wykorzystanie w praktyce,
  5. prof. dr hab. Maciej Zenkteler (UAM) – za osiągnięcia w zakresie embriologii doświadczalnej roślin z wykorzystaniem haploidyzacji i krzyżowań oddalonych.

- **14–17 września 2015 r., Poznań**
  1. prof. dr hab. Teresa Cegielska-Taras (IHAR-Poznań) – za wieloletnią pracę nad kreowaniem nowych form rzepaku z wykorzystaniem metody kultur tkankowych i biotechnologii,
  2. prof. dr hab. Maria Gośka (IHAR – Bydgoszcz) – za wieloletnią pracę w zakresie wykorzystania metody kultur tkankowych i biotechnologii roślin w genetyce i hodowli buraka cukrowego,
  3. prof. dr hab. Edward Gwóźdź (UAM) – za znaczący wkład w rozwój metody kultur tkankowych *in vitro* w Polsce, która znalazła szerokie zastosowanie w jego wieloletnim programie badawczym,
  4. dr hab. Anna Mikuła (OB CZRB PAN) – za doniosłe dla botaniki odkrycie somatycznej embriogenezy tropikalnego gatunku paproci drzewiastej *Cyathea delgadii* i opisanie tego procesu.

- **17–20 września 2018 r., Rogów**
  1. dr Sylwia Oleszczuk (IHAR Radzików) – za pierwsze prace w Polsce opisujące wykorzystanie kultury izolowanych mikrospor w uzyskiwaniu roślin haploidalnych zbóż,
  2. dr Karolina Tomiczak (OBCZRB PAN) – za uzyskanie somatycznych mieszańców w rodzaju *Gentiana* z wykorzystaniem pola elektrycznego (elektrofuzji) oraz ich morfologiczne, biochemiczne, cytogenetyczne i molekularne opisanie,
  3. prof. dr hab. Przemysław Wojtaszek (ICHB PAN) – za wkład we współczesną definicję mechanizmu funkcjonowania ściany komórkowej i jej roli w życiu rośliny,
  4. prof. dr hab. Halina Wysokińska (UM w Łodzi) – za wybitne osiągnięcia w zakresie poznawania metabolitów wtórnych świata roślinnego z wykorzystaniem metod biotechnologicznych.

11.12.3. Osiągnięcia Sekcji Kultur Tkankowych Roślin

Największym osiągnięciem Sekcji Kultur Tkankowych Roślin jest wpisanie w życie naukowe kraju cyklicznych konferencji skupiających pracowników naukowych z zakresu kultur *in vitro* i biotechnologii roślin. O popularności tych konferencji świadczy liczny i aktywny udział przedstawicieli wszystkich ośrodków akademickich w kraju. W 9 spotkaniach, które zostały zorganizowane dotychchczas przez członków Sekcji udział wzięło prawie 1500 osób, które wygłosiły 305 referatów i zaprezentowały 862 postery. Trwałym efektem tych konferencji są często dwujęzyczne streszczenia prezentowanych wyników i pełne teksty opublikowanych prac naukowych.

11.12.4. Podsumowanie

Śledząc tematykę zorganizowanych przez Sekcję konferencji, listę autorów biorących w nich udział oraz ich aktywność naukową można obserwować ogromny postęp, który miał miejsce w rozwoju kultur *in vitro* i biotechnologii w Polsce na przestrzeni lat. W czasie ostatnich konferencji podejmowano tematy dotyczące zastosowania kultur *in vitro* w nowoczesnej hodowli roślin, modyfikowania genomu roślin, znaczenia biotechnologii roślinnej w biologii, farmacji i rolnictwie. Podczas warsztatów towarzyszących konferencjom, przedmiotem ciekawych dialogów była komórka roślinna – jako obiekt manipulacji genetycznych i fizjologicznych. Przy lampce wina dyskutowano do późnych godzin wieczornych na temat strukturalnych, fizjologicznych i molekularnych podstaw różnicowania roślin. W czasie paneli dyskusyjnych omawiano najnowsze trendy wykorzystania kultur *in vitro*. W ostatnich latach coraz częściej zwraca się uwagę na możliwość ochrony bioróżnorodności roślinnej z użyciem najnowocześniejszych narzędzi tj. kultur *in vitro* i krioprezerwacji, które obecnie mają duże znaczenie w ochronie zagrożonych gatunków. Władze Sekcji dostrzegają i wyróżniają również najwybitniejsze osiągnięcia uzyskiwane przez polskich badaczy w zakresie biotechnologii roślinnej.

Obiektami naszych badań są paprotniki – skrzypy, widłaki i paprocie. Badamy ich różnorodność, biologię rozmnażania, ekologię oraz użytkowość. Zajmujemy się ochroną ich zasobów, identyfikujemy paprotniki dotychczas nienotowane w Polsce lub uważane za zaginione, aktualizujemy mapy występowania poszczególnych gatunków, a także popularyzujemy wiedzę na ich temat.

Na zdjęciach: w centrum – *Equisetum pratense* (fot. Zbigniew Celka); z lewej od góry – *Lycopodium clavatum* (fot. Wojciech Szypuła), *Ophioglossum vulgatum* (fot. Piotr Szkudlarz); obok na górze – kupki zarodni *Polystichum aculeatum* (fot. Zbigniew Celka); z prawej – dolna powierzchnia liścia *Asplenium scolopendrium* (fot. Zbigniew Celka). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.13. Sekcja Pteridologiczna (2001)

Ewa Szczęśniak[1]
Elżbieta Zenkteler[2]

[1]Zakład Botaniki, Wydział Nauk Biologicznych, Uniwersytet Wrocławski
ul. Kanonia 6/8, 50-328 Wrocław
e-mail: ewa.szczesniak@uwr.edu.pl
[2]Zakład Botaniki Ogólnej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań
e-mail: elzbieta.zenkteler@amu.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-13

Szczęśniak E., Zenkteler E. (2022). Sekcja Pteridologiczna (2001). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 538–551.

11.13.1. Powstanie Sekcji Pteridologicznej

Zarodnikowe rośliny naczyniowe, obejmujące widłaki oraz skrzypy i paprocie, popularnie nazywane pteridofitami, są drugą co do liczebności grupą waskularnych roślin na Ziemi, a ich bogactwo skupia się głównie w strefach tropikalnej i subtropikalnej. We florze Polski ich udział jest niewielki, gdyż nie przekracza 0,4% liczby rodzimych gatunków. Porównywalnie niewielka jest w naszym kraju liczba badaczy zajmujących się w swojej pracy naukowej tą grupą roślin, a co za tym idzie i liczba członków Sekcji Pteridologicznej PTB.

Paprotniki były obiektem prac naukowych takich znamienitych polskich botaników jak Krzysztof Kluk (*Dykcjonarz roślinny* 1786), Józef Rostafiński (*Krytyczne zestawienie paprotników Królestwa Polskiego* 1886), Hieronim Leszczyc-Sumiński (który jako pierwszy na świecie opisał w 1848 r. przemianę pokoleń u paproci), Marian Raciborski (*Flora Polska* t.1, 1919) czy Jan Kornaś (m.in. badania dotyczące afrykańskich gatunków *Marsilea*). Zestawienie paprotników Polski powojennej, klucz do oznaczania i opisy, znalazły się w *Roślinach polskich*, w opracowaniu wydanym w 1967 r. pod redakcją W. Szafera i in. i wielokrotnie wznawianym. Paprotniki były także tematem monografii: *Rośliny zarodnikowe* Z. Podbielkowskiego i in. z 1961 r.; *Paprocie* W. Karpowicz z 1969 r.; *Atlas flory polskiej* J. Mądalskiego z 1955 r. (którego t. 1 zawiera tablice z rysunkami paprotników występujących w Polsce) oraz *Szata roślinna Polski* W. Szafera. Współczesne zainteresowania naukowe roślinami zarodnikowymi oscylują wokół szeroko ujmowanej geobotaniki oraz biologii eksperymentalnej. Badania prowadzone przez członków sekcji umożliwiły weryfikację listy paprotników Polski (członkowie sekcji potwierdzili występowanie dziewięciu nienotowanych wcześniej gatunków i mieszańców zarodnikowych roślin waskularnych, co stanowi ok. 10% znanej dotychczas polskiej pteridoflory) oraz aktualizację stanu zagrożenia paprotników w ostatniej czerwonej liście roślin Polski. Rozwinięte nowoczesne metody mikrorozmnażania *in vitro* istotnie przyczyniają się do zachowania chronionych, rzadkich i ginących gatunków paproci np. *Asplenium adulterinum* (Żołnierz i in. 2008) i *Osmunda regalis* (Makowski i in. 2016), czy mających znaczenie gospodarcze, np. *Huperzia selago* (Szypuła i in. 2013). Rozmnożony *ex situ* materiał wykorzystywany jest do reintrodukcji na zastępcze stanowiska naturalne np. *Osmunda regalis* (Zenkteler 2002). Znaczne nadzieje wiąże się z metodą krioprezerwacji tkanek roślinnych, w tym gametofitów i zarodników paproci. Działania Sekcji Pteridologicznej pokazały niezwykłą umiejętność łączenia potrzeb botaników terenowych i potencjału technik biologii eksperymentalnej, którymi posługują się naukowcy w laboratoriach. Rozwinięcie szczególnej wrażliwości na potrzeby pteridoflory w konsekwencji zaowocowało harmonijną współpracą i realizacją celów nadrzędnych wyznaczonych 20 lat temu przez założycieli Sekcji.

PTB jako organizacja naukowa tworzy ramy dla zrzeszania członków o podobnych zainteresowaniach, dlatego też na zebraniu założycielskim autorzy doniesień nt. paproci, skrzypów i widłaków, prezentowanych podczas 52 Zjazdu PTB w Poznaniu (20–24 września 2001 r.), postulowali konieczność utworzenia Sekcji Pteridologicznej, jako 13. sekcji PTB. Formalne powołanie Sekcji przez Zarząd Główny nastąpiło w październiku 2001 r. Chęć przynależności do Sekcji wyraziło 30 członków PTB. Jako przewodniczącą sekcji wybrano prof. Halinę Piękoś-Mirkową, specjalistkę od kompleksu *Dryopteris dilatata*, pracownika Instytutu Ochrony Przyrody PAN. Wśród licznych planów działania Sekcji podjęto inicjatywę opracowania *Bibliografii pteridologicznej Polski (1848–2003)*, która ukazała się w serii: Botanical Guidebooks nr 27 w 2004 r. i zawierała 506 krajowych prac nt. paprotników (Piękoś-Mirkowa, Zenkteler 2004). Ponadto, zaplanowano organizowanie tematycznych konferencji oraz warsztatów sekcyjnych w okresach między Zjazdami, a przede wszystkim aktywne uczestnictwo członków Sekcji w Zjazdach PTB.

11.13.2. Działalność naukowa

W skład pierwszego zarządu Sekcji Pteridologicznej, który ukonstytuował się 26 września 2001 r. (Stachurska-Swakoń 2002) weszli: Halina Piękoś-Mirkowa – przewodnicząca; Elżbieta Zenkteler – sekretarz oraz Jan Bodziarczyk, Dan Wołkowycki i Krzysztof Świerkosz – członkowie. W początkowym okresie dołączyli do sekcji amatorzy, posiadający duże kolekcje ogrodowe i hodowcy-szkółkarze. Przez 20 lat funkcjonowania, Sekcją kierowały trzy przewodniczące, reprezentujące ośrodek krakowski, wrocławski i poznański (Tab. 11.13.1).

Członkowie Sekcji zajmują się różnymi aspektami biologii, ekologii i taksonomii widłaków i paproci, a także programami ich ochrony *in situ* i *ex situ*, włączając krioprezerwację tej grupy organizmów. Szczególną uwagę skierowano na rodzaje *Dryopteris, Polypodium* i *Pteridium* w Polsce, dedykując im odrębne warsztaty (Tab. 11.13.2).

W polskiej botanice pteridolodzy zawsze stanowili nieliczną grupę i ten trend nadal się utrzymuje. Liczba członków Sekcji podczas 20-letniej działalności nie przekraczała 30, nie przeszkadzało to jednak w jej prężnej działalności, regularnym organizowaniu konferencji i warsztatów. W latach 2001–2021 sekcja sześciokrotnie obradowała w trakcie kolejnych Zjazdów PTB, zorganizowała 5 ogólnopolskich konferencji sekcyjnych oraz 4 warsztaty laboratoryjne i terenowe.

Pierwszą okazją do licznego spotkania członków Sekcji Pteridologicznej był 53 Zjazd PTB w Toruniu i Bydgoszczy, 9 września 2004 r. Przedstawiono i przedyskutowano wówczas 6 referatów

Tabela 11.13.1. Skład Zarządu Sekcji Pteridologicznej PTB i jej działalność w latach 2001–2021

Kadencja	Przewodniczący	Członkowie Zarządu	Liczba członków	Główne aktywności	Najważniejsze wydarzenia
2001	Halina Piękoś-Mirkowa	**Z.** Elżbieta Zenkteler; **Czł.** Jan Bodziarczyk, Krzysztof Świerkosz, Dan Wołkowycki	30	Edycja monografii *Bibliografia Pteridologiczna Polski (1848–2003)*	52 Zjazd PTB Poznań, 20–24 IX 2001
2004	Halina Piękoś-Mirkowa	**Z.** Elżbieta Zenkteler; **Czł.** Jan Bodziarczyk, Krzysztof Świerkosz, Dan Wołkowycki	23	Edycja monografii *Conservation related problems of pteridophytes in Poland*, 2006	53 Zjazd PTB Toruń–Bydgoszcz, 6–11 IX 2004
2007	Ewa Szczęśniak	**Z.** Elżbieta Zenkteler; **S.** Wojciech Szypuła; **Czł.** Jan Bodziarczyk, Krzysztof Świerkosz, Dan Wołkowycki	25	Edycja monografii *Club mosses, horsetails and ferns in Poland*, Wrocław 2008 Edycja *Genus Dryopteris Adans. in Poland*, Wrocław 2009	54 Zjazd PTB Szczecin, 3–8 IX 2007
2010	Ewa Szczęśniak	**Z.** Elżbieta Zenkteler; **S.** Wojciech Szypuła	26	Edycja monografii *Genus Polypodium in Poland*, Wrocław 2012	55 Zjazd PTB Warszawa, 6–12 IX 2010
2013	Elżbieta Zenkteler	**Z.** Ewa Szczęśniak; **S.** Wojciech Szypuła	21	Warsztaty Sekcji 10–12 V 2014 r., Poznań, *Zarodniki paproci w badaniach paleobotanicznych oraz aeropalinologicznych*	56 Zjazd PTB Olsztyn, 24–30 VI 2013
2016	Elżbieta Zenkteler	**Z.** Ewa Szczęśniak; **S.** Beata Woziwoda	19	Prace nad projektem: *Polskie badania pteridologiczne w stulecie wyd. I tomu Flory Polski (1919) – przeszłość i przyszłość* Uczestn. 21 czł.	57 Zjazd PTB Lublin, 27 VI – 3 VII 2016
2019	Ewa Szczęśniak	**Z.** Elżbieta Zenkteler; **S.** Natalia Olejnik	22	Członkowie przygotowują rozdziały do znowelizowanego I tomu *Flory Polski*	58 Zjazd PTB Kraków, 1–7 VI 2019

S. – Sekretarz; **Z.** – Z-ca Przewodniczącego; **Czł.** – Członek

Tabela 11.13.2. Wykaz konferencji i warsztatów zorganizowanych przez Sekcję Pteridologiczną

Data i miejsce	Konferencje Współorganizator	Liczba u./ref./post.
14/16 IX 2006, Kraków–Zakopane	I Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej *Problemy zagrożenia i ochrony paprotników w Polsce* (Ryc. 11.13.2)	30/12/8
	Instytut Ochrony Przyrody PAN; Instytut Botaniki PAN im. W. Szafera w Krakowie	
17–19 IX 2008, Wrocław	II Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej *Zasoby paprotników w Polsce i możliwości ich ochrony* (Ryc. 11.13.3)	85/18/11
	Instytut Biologii Roślin, Uniwersytet Wrocławski (UWr)	
13–16 IX 2012, Poznań	III Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej *Rodzaj Polypodium* (Ryc. 11.13.4)	28/22/0
	Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu (UAM); UWr	
18–19 IX 2015, Poznań	IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Sekcji Pteridologicznej PTB	20/16/0
	UAM; UWr	
7–8 IX 2017, Poznań	V Ogólnopolska Konferencja Naukowa Sekcji Pteridologicznej PTB *Polskie badania pteridologiczne w 100. lecie wydania I tomu Flory Polski – przeszłość i przyszłość*	22/21/0
	UAM; UWr	

Warsztaty laboratoryjne na zebranym materiale roślinnym
Warsztaty połączone z pracą w terenie

17–18 IX 2009, Chorzów	I Ogólnopolskie warsztaty pteridologiczne: *Rodzaj Dryopteris w Polsce*	29/6/3
	Pracownia Dokumentacji Botanicznej Zielnik Naukowy (Herbarium KTU w Chorzowie); Zakład Botaniki Systematycznej UŚ w Katowicach	
13–15 IX 2011, Biała Góra	II Ogólnopolskie warsztaty: *Rodzaj Polypodium w Polsce*	16/8/4
	UAM; UWr; praca w terenie	
10–12 V 2014, Poznań	III Ogólnopolskie warsztaty: Zarodniki paproci w badaniach paleobotanicznych oraz aeropalinologicznych	19/3/0
	UAM; UMCS; IB PAN w Krakowie	
19 IX 2015, Poznań	IV Ogólnopolskie warsztaty: *Rodzaj Pteridium w Polsce*	praca na zbiorach
	praca z zielnikiem *P. aquilinum* w ZBO UAM, praca w terenie	

i 2 postery. W obradach Sekcji uczestniczyło 14 członków, a referat wprowadzający prof. Haliny Piękoś-Mirkowej pt. *Ochrona paprotników w Polsce* zgromadził pełną salę słuchaczy.

Międzyzjazdowo odbyła się niezapomniana I Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej PTB *Problemy zagrożenia i ochrony paprotników w Polsce* zorganizowana przez IB PAN Kraków–Zakopane w dniach 14–16 września 2006 r., poprowadzona przez prof. H. Piękoś-Mirkową (Ryc. 11.13.1). Uczestniczyło w niej 22 członków sekcji, którzy wygłosili 10 referatów i przedstawili 7 plakatów (Zenkteler, Bodziarczyk 2006). Teksty referatów zebrano i wydano w opracowaniu pt. *Conservation-related problems of pteridophytes in Poland* (Piękoś-Mirkowa, Zenkteler 2006).

Referat wprowadzający *Paprotniki w polskich Tatrach – rozmieszczenie, stopień zagrożenia i ochrona* wygłosiła H. Piękoś-Mirkowa (Ryc. 11.13.1A). Omówiła rozmieszczenie, zasięgi pionowe, częstotliwość występowania i fitocenozy 47 gatunków paprotników; w tym 32 gatunków paproci, 8 widłaków i 7 skrzypów. Spektrum tematyczne pozostałych prezentacji było bardzo szerokie. Sesja posterowa połączona z audycją dla Radia Zakopane odbyła się w stacji PAN na Antałówce w Zakopanem. Prof. H. Piękoś-Mirkowa w Górskim Ogrodzie Botanicznym IOP na Antałówce przedstawiła próby odtwarzania populacji tatrzańskiej *Dryopteris villari* (Ryc. 11.13.2A), a następnie poprowadziła uczestników w Tatry (Sarnia Skała) (Ryc. 11.13.2B). W Końskim Żlebie odszukano stanowiska m.in. *Woodsia alpina* (obecnie *Woodsia pulchella*), a w Dolinie Strążyskiej *Cystopteris alpina* i *C. montana* (Ryc. 11.13.2C). W Pienińskim Parku Narodowym dr Jan Bodziarczyk prezentował strukturę wielkości i wzorce przestrzenne populacji języcznika, zasiedlającego areał 70 ha (Ryc. 11.13.2D). Ponadto, omówił ostoję cisa w Łazku Wyżnim, najbogatszą w obrębie Karpat.

Ryc. 11.13.1. Profesor Halina Piękoś-Mirkowa, pierwsza przewodnicząca Sekcji Pteridologicznej – podczas wykładu, obok A. Mikuła OB PAN Powsin (**A**) i sesji terenowej I Ogólnopolskiej Konferencji Pteridologicznej w IB PAN Kraków–Zakopane, 14–16 IX 2006 r. (**B**) (fot. E. Szczęśniak)

Kwestię zagrożenia populacji *Equisetum telemateia* w Karpatach referował dr Dominik Wróbel (Ryc. 11.13.2E). Sesja terenowa była także miejscem referowania posterów, nawiązujących do lokalnej pteridoflory oraz okazją do dokumentacji fotograficznej gatunków rzadkich i ginących. W czasie I konferencji zorganizowanej przez Sekcję dyskusje toczyły się do późnej nocy, nawet przy ognisku (Ryc. 11.13.2F). Ta owocna naukowo i niezwykle udana pod względem integracyjnym konferencja ukazała zaangażowanie uczestników i konieczność częstego organizowania tego typu spotkań.

W kolejnym spotkaniu członków Sekcji podczas 54 Zjazdu PTB w Szczecinie *Botanika w Polsce, sukcesy, problemy, perspektywy* w 2007 r. uczestniczyła prof. Halina Piękoś-Mirkowa z referatem: *Góry jako centrum bogactwa i różnorodności gatunkowej paprotników* (ponownie pełna sala).

Bardzo bogata tematycznie była II Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej PTB, zorganizowana przez Uniwersytet Wrocławski w 2008 r. (Zenkteler, Szczęśniak 2008). Celem głównym było poznanie ginących i zagrożonych gatunków paprotników Polski, ich zagrożeń i możliwości ochrony. Nieobecna prof. H. Piękoś-Mirkowa przesłała nam życzenia owocnych obrad. Przedstawiono wyniki badań nad właściwościami siedlisk i parametrami wzrostu zanokcic z dolnośląskich serpentynitów (L. Żołnierz) oraz stanem zachowania populacji *Asplenium adulterinum* L., dla tego gatunku przedstawiono główne założenia programu ochrony (L. Żołnierz, K. Świerkosz i K. Kromer). Sesję referatową zdominowała problematyka ochrony *Osmunda regalis* w czasie postępujących zmian warunków siedliskowych (doniesienia z kilku ośrodków w Polsce). W terenie przedstawiono stanowisko krytycznie zagrożonej w Polsce gatunków *Pilularia globulifera*, monitoring prowadzony przez Ewę Szczęśniak wykazał funkcjonowanie gatunku w różnych typach siedlisk, w tym antropogenicznych zbiornikach oligotroficznych po eutroficzne. Żywotność obserwowanych populacji wskazuje, że antropogeniczne zbiorniki to odpowiednie siedliska zastępcze dla *P. globulifera*. Dobrze przygotowana sesja terenowa ukazała populacje *Asplenium* w zbiorowiskach wychodni serpentynitowych, a także w zbiorowisku *Woodsio-Asplenietum septentrionalis* w rezerwacie Ostrzyca Proboszczowicka (Ryc. 11.13.3A). Niezwykle rzadką i niewielką populację gametofitów włosocienia delikatnego *Trichomanes* uczestnicy oglądali na piaskowcach koło Złotoryi (Ryc. 11.13.3B), zaś największą na Dolnym Śląsku populację języcznika w dolinie potoku Jawornik, w rezerwacie Wąwóz Myśliborski. Teksty referatów zostały zebrane w monografii pt. *Club mosses, horsetails and ferns in Poland* (Szczęśniak, Gola 2008).

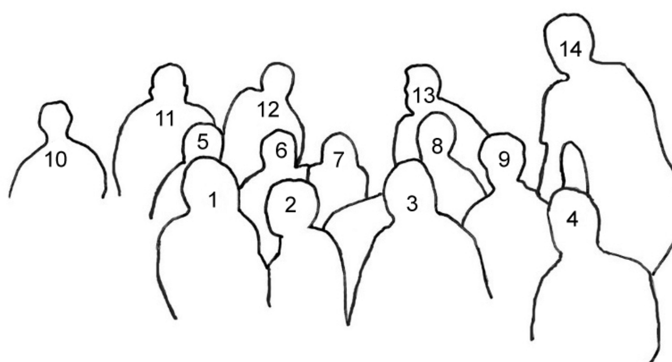

Ryc. 11.13.2. I Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej PTB, 2006 r. Prof. H. Piękoś-Mirkowa referuje wyniki hodowli zachowawczej *Dryopteris villari* w Tatrzańskiej Stacji Terenowej IOP PAN. Od lewej stoją: A. Mikuła, A. Kaźmierczak, W. Szypuła, H. Kuciel, P. Naks, D. Wróbel, H. Piękoś-Mirkowa, NN, E. Walusiak, D. Wołkowycki; pochylony: J. Bodziarczyk (**A**); członkowie sekcji po wykładzie H. Mirkowej dot. *Obniżenia górnej granicy lasu w masywie Sarniej Skały*. Od lewej: H. Mirkowa, E. Zenkteler, B. Woziwoda, A. Koczur, E. Szczęśniak, J. Bodziarczyk, D. Wróbel, K. Kępińska, A. Delimat, H. Kuciel, K. Piątek, W. Szypuła, A. Kaźmierczak, P. Naks, K. Szpotkowski i A. Pacyna (**B**) (fot. E. Walusiak); charakterystyczne cechy *Cystopteris alpina* na stanowisku w Dolinie Strążyskiej (**C**); okaz z nowo odkrytej populacji języcznika w jaworzynie pienińskiej (**D**); dr Dominik Wróbel charakteryzuje stanowisko skrzypu olbrzymiego (**E**); wieczorne rozmowy naukowe przy ognisku (**F**) (z archiwum Sekcji)

Ryc. 11.13.3. II Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej PTB, 2008 r. Rezerwat Ostrzyca Proboszczowicka. 1. E. Zenkteler, 2. B. Woziwoda, 3. R. Piwowarczyk, 4. W. Szypuła, 5. A. Śliwińska-Wyrzychowska, 6. M. Bogdanowicz, 7. K. Reczyńska, 8. M. Nobis, 9. A. Mikuła, 10. D. Tlałka, 11. R. Pielech, 12. M. Podsiedlik, 13. A. Rostański, 14. M. Śliwiński (**A**) (fot. E. Szczęśniak); oględziny stanowiska *Trichomanes speciosum* Willd. Od lewej: W. Szypuła, M. Nobis, R. Piwowarczyk, E. Zenkteler, M. Podsiedlik, B. Woziwoda (**B**) (fot. A. Mikuła)

I Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne, Chorzów *Genus Dryopteris Adans. in Poland* wyróżniały się znacznym plonem naukowym dotyczącym rodzaju *Dryopteris*: 22 referaty przedyskutowało 29 uczestników (Zenkteler i in. 2010). Głównym tematem warsztatów były ćwiczenia w rozpoznawaniu materiałów zielnikowych, prezentujących gatunki nerecznic, odnalezionych w Beskidzie Małym. Wzbogaceniem warsztatów była prezentacja prof. K. Rostańskiego na temat nowoczesnych metod przechowywania zbiorów zielnikowych w Herbarium KTU oraz udostępnienie arkuszy paprotników tropikalnych zebranych przez profesora na Kubie (Ryc. 11.13.4). Podczas sesji terenowej Dariusz Tlałka zapoznał uczestników ze stanowiskami nowo zidentyfikowanych w Polsce gatunków z sekcji *D. affinis,* którą referowała Beata Woziwoda: *D. cambrensis* i *D. borreri*, a także bardzo rzadkiej *D. remota* ze zbiorowiskami ich występowania w okolicach Jeleśni i Rychwałdu. Sesja terenowa w dolinie Targaniczanki (z buczyną karpacką) wykazała najobfitsze stanowisko *D. remota*; w rezerwacie leśnym Gawroniec występowała *D. borreri;* a w lesie łęgowym Uroczyska Gajka znaleziono obfite stanowisko *D. cristata* (ok. 500 okazów) gatunku krytycznie zagrożonego w Polsce. Cel warsztatów (aktualizacja liczby gatunków z rodzaju *Dryopteris* w Polsce) został w pełni osiągnięty. Uczestnicy poznali gatunki nerecznic do niedawna nierozpoznawanych na terenie kraju. Po warsztatach informacje o gatunkach *Dryopteris* na różne sposoby nagłaśniano m.in. w *Atlasie i kluczu. Paprotniki Polski* (Tlałka, Rostański 2012). Pełne teksty referatów zebrano w *Genus Dryopteris Adans. in Poland* (Szczęśniak, Gola 2009), gdzie również wyczerpująco scharakteryzowano te gatunki.

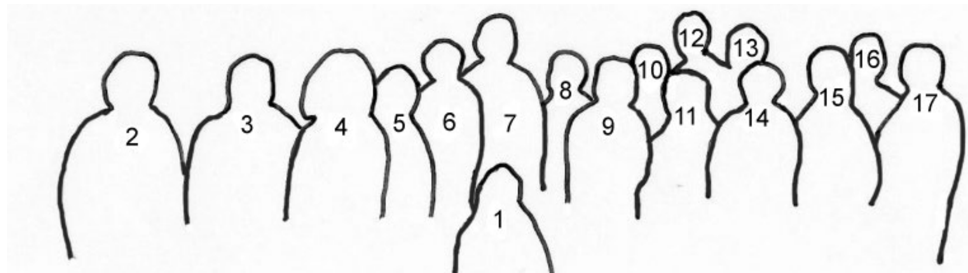
Obrady Sekcji podczas 55 Zjazdu PTB w Warszawie *Planta in vitro, in vivo et in silico* 6–12 września 2010 r. były kolejną okazją do integracji członków sekcji podczas dyskusji nad 7 referatami.

II Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne pt. *Rodzaj Polypodium w Polsce* odbyły się w ośrodku UAM Biała Góra, na terenie Wolińskiego Parku Narodowego w dniach 13–16 września 2011 r. (Zenkteler, Szczęśniak 2011). Celem warsztatów było rozpoznanie kompleksu *Polypodium vulgare* oraz odnalezienie nienotowanej dotychczas w kraju paprotki pośredniej – *Polypodium interjectum*. W lesie sosnowym, na klifie wzdłuż wybrzeża, odnaleziono łanowo występujący pentaploid *P.* ×*mantoniae*, bujny, silnie rosnący takson mieszańcowy między tetraploidalną *P. vulgare* a heksaploidalną *P. interjectum*. Z literatury przedmiotu wiadomo, że cechy mikromorfologiczne

Ryc. 11.13.4. I Ogólnopolskie warsztaty pteridologiczne, Herbarium KTU w Chorzowie, 2009 r. Uczestnicy warsztatów nad zbiorami paprotników kubańskich Krzysztofa Rostańskiego; K. Rostański (przegląda program warsztatów), M. Podsiedlik, D. Makowski, NN, NN, E. Zenkteler, D. Tlałka (fot. E. Szczęśniak)

Ryc. 11.13.5. Uczestnicy III Ogólnopolskiej Konferencji Sekcji Pteridologicznej PTB, w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, 13–15 IX 2012 r. 1. E. Szczęśniak, 2. D. Makowski, 3. M. Podsiedlik, 4. N. Olejnik, 5. E. Gola, 6. W. Szypuła, 7. A. Kaźmierczak, 8. D. Tlałka, 9. E. Zenkteler, 10. M. Jędrzejczak, 11. J. Jasnowska, 12. T. Kubala, 13. B. Grabowska; 14–17. studenci i pracownicy OB UAM w Poznaniu (archiwum Sekcji Pteridologicznej)

(wielkość aparatów szparkowych i zarodników) oraz liczba grubościennych komórek w pierścieniu otwierającym zarodnię ułatwiają rozróżnianie tych trzech taksonów. Analizy zróżnicowanych morfologicznie okazów paprotek wykonano laboratoryjnie już po warsztatach. Bardzo interesujące wycieczki terenowe poprowadzili leśnicy z leśnictw w obrębie WPN wraz z prof. Janiną Jasnowską z Uniwersytetu Szczecińskiego. Przedstawiła ona skomplikowaną problematykę hydrologiczną olsu, będącego siedliskiem *Osmunda regalis* (ok. 900 okazów) korzystając ze ścieżki edukacyjnej „Paprocie". Dodatkowymi atrakcjami był punkt widokowy na wsteczną deltę Świny oraz jezioro Turkusowe położone w Wapnicy, w wyrobisku po kopalni kredy z populacją wyjątkowo dorodnej *Polypodium vulgare* na skarpach.

III Ogólnopolska Konferencja Sekcji Pteridologicznej PTB miała miejsce w Ogrodzie Botanicznym UAM w Poznaniu w dniach 13–15 września 2012 r. i została ponownie dedykowana rodzajowi *Polypodium*. Wstępne wyniki badań nad rozmieszczeniem gatunków z rodzaju *Polypodium* w Polsce przedyskutowali autorzy 22 doniesień z ośrodków w Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu, Krakowie, Białymstoku, Kielcach, Łodzi i Szczecinie. Było to podsumowanie badań terenowych i poszukiwania gatunków wchodzących w skład kompleksu *Polypodium* podczas warsztatów na Białej Górze, w poprzednim roku. Na podstawie pomiarów zawartości jądrowego DNA określanego cytometrycznie potwierdzono masowe występowanie mieszańca *P.* ×*mantoniae* na klifie

nadmorskim w lesie sosnowym Wolińskiego PN. Wcześniej tego taksonu w Polsce nie wykazywano. Niestety obecności *P. interjectum* na badanym terenie Wolińskiego PN nadal nie potwierdzono. Kilka miesięcy po warsztatach takson ten został odnaleziony w rezerwacie „Wąwóz Lipy" w Zachodnich Sudetach. Do identyfikacji *P. interjectum* – paprotki pośredniej wykorzystano analizę zawartości jądrowego DNA i cechy skorelowane z ploidalnością (wielkość zarodników i aparatów szparkowych) w obrębie materiału ojcowskiego, matecznego i potomstwa (Szcześniak, Gola 2012; Szczęśniak i in. 2015). Poznańska sesja terenowa dotyczyła oceny liczebności stanowisk *P. vulgare* w Wielkopolskim Parku Narodowym. Zwiedzano OB UAM (Ryc. 11.13.5) oraz Palmiarnię, ze szczególnym uwzględnieniem kolekcji paprotników zgromadzonych przez te instytucje.

Kolejne spotkanie Sekcji Pteridologicznej odbyło się podczas 56 Zjazdu PTB w Olsztynie 24–30 czerwca 2013 r. Było krótkie, przytłoczone informacją o śmierci prof. Haliny Piękoś-Mirkowej, jednej z założycielek Sekcji Pteridologicznej.

III Ogólnopolskie Warsztaty Sekcji Pteridologicznej PTB, *Zarodniki paproci w badaniach paleobotanicznych oraz aeropalinologicznych* odbyły się w Poznaniu, w dniach 10–12 maja 2014 r. Warsztaty zorganizowały: ZBO UAM w Poznaniu; ZB UMCS w Lublinie oraz Zakład Paleobotaniki IB PAN w Krakowie. Wygłoszono 3 referaty plenarne: D. Nalepka *Potrzeba znajomości zarodników paproci w badaniach paleobotanicznych*; E. Weryszko-Chmielewska *Jakie sporomorfy znajdujemy w pułapkach aeropalinologicznych?* oraz E. Zenkteler *Cechy charakterystyczne zarodników paproci ułatwiające ich rozpoznawanie w materiałach paleobotanicznych i aeropalinologicznych.* W sesji popołudniowej odbyło się rozpoznawanie zarodników na preparatach trwałych (38 próbek referencyjnych krajowych gatunków paproci). Kolejnego dnia rozpoznawano zarodniki w próbkach osadów III- i IV-rzędowych oraz w pułapkach aerobiologicznych. Odbyła się promocja albumu *Skamieniałe drewno* Aleksandry Niemirowskiej z Pracowni Drewna Kopalnego w Warszawie i jej prezentacja pt. *Budowa anatomiczna zmineralizowanych kłączy Osmundaceae*. W warsztatach uczestniczyło 19 osób (Ryc. 11.13.6).

IV Ogólnopolskie Warsztaty Sekcji Pteridologicznej PTB pt. *Rodzaj Pteridium w Polsce* zorganizowane w Poznaniu (wrzesień 2015 r.) okazały się bardzo owocne. Praca z materiałem zielnikowym *Pteridium* zebranym z terenu Wielkopolski w latach 2014–2015 potwierdziła znaczące zróżnicowanie fenotypowe poszczególnych populacji tego gatunku. Uczestnicy warsztatów dodatkowo

Ryc. 11.13.6. Część uczestników III Ogólnopolskich Warsztatów Sekcji Pteridologicznej PTB, Poznań, 10–12 V 2014 r. A. Sulborska, A. Dulska-Jeż, B. Żuraw, E. Zenkteler, W. Haratyn, M. Szal, M. Podsiedlik, I. Kasprzyk, w drugim rzędzie: D. Nalepka; A. Niemirowska; I. Okuniewska-Nowaczyk (archiwum E. Zenkteler)

przywieźli okazy *Pteridium* ze swojego terenu, co rozszerzyło zakres porównania o materiały pochodzące z całego kraju. Na ich podstawie rozpoczęto tworzenie klucza cech diagnostycznych tego taksonu. Stwierdzona w Europie Zachodniej obecność kompleksu podgatunków *P. aquilinum* ssp. *aquilinum* oraz *P. aquilinum* ssp. *pinetorum* wymagała sprawdzenia, czy i w jakim zakresie wymienione podgatunki występują również na terenie Polski. Kontynuowane badania porównawcze na materiałach różnej proweniencji, zestawiane z danymi morfometrycznymi blaszki liściowej, uzyskanymi dla populacji *P. aquilinum* z Wielkopolski ujawniły znaczącą skalę zmienności fenotypowej w ramach badanego kompleksu. Umożliwiły one identyfikację obu podgatunków *P. aquilinum,* ponieważ uwzględniono również ich biologię rozwoju i ekologię (Zenkteler i Nowak 2019). W Poznaniu rozpoczęto również badania molekularne tego kompleksu, a ich wyniki przedstawił zespół Melosik, Winnicka i Zenkteler w referacie *Ocena zróżnicowania genetycznego Pteridium aquilinum agg. (Dennstaedtiaceae) na podstawie jądrowego i chloroplastowego DNA.* Podczas sesji terenowej w rezerwacie *Osmunda regalis* w Baszkowie, nadleśnictwo Krotoszyn, oceniono stan populacji tego gatunku (Ryc. 11.13.7A), lecz główną uwagę przyciągnęła populacja wyjątkowo

Ryc. 11.13.7. IV Ogólnopolskie Warsztaty Rodzaj *Pteridium* w Polsce 2015 r. Okaz *Osmunda regalis* w Rezerwacie Baszków, Nadleśnictwo Krotoszyn. Od lewej: W. Szypuła, M. Podsiedlik, E. Szczęśniak, E. Gola i E. Zenkteler (**A**); triploidalny okaz *Pteridium aquilinum* ssp. *aquilinum* w rezerwacie Baszków; na zdjęciu: E. Zenkteler (**B**) (archiwum E. Zenkteler)

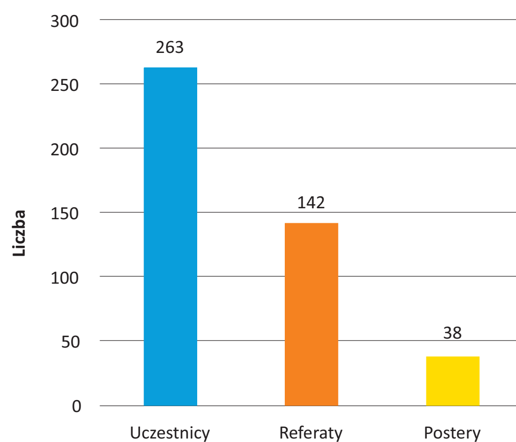
dorodnego *Pteridium*. W zatorfiałym, podmokłym obszarze rezerwatu bujnie rozrasta się *P. aquilinum* ssp. *aquilinum*, przeprowadzone pomiary liści wykazały długość nawet 3 m (Ryc. 11.13.7B). Wykonano dokumentację fotograficzną i pobrano próbki do analizy DNA. Jak wykazały późniejsze badania genomu jądrowego, była to populacja triploidalna (24,5 pg DNA). Natomiast podgatunek *P.aquilinum* ssp. *pinetorum* występował w każdym większym zalesieniu sosnowym przy drodze z Baszkowa do Poznania. Charakterystyczny kształt jego trójkątnej, płasko rozpostartej blaszki ułatwiał rozpoznanie tego taksonu.

W 2016 roku obrady Sekcji Pteridologicznej prowadzono podczas 57 Zjazdu PTB w Lublinie, 27 czerwca – 3 lipca 2016 r. Członkowie Sekcji przedstawili 7 referatów i 1 plakat. Jeden z referatów dotyczył wyników badań nad kompleksem podgatunków *P. aquilinum.* Ponownie testowano klucz dla oznaczania podgatunków *Pteridium* w terenie.

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa sekcji Pteridologicznej PTB pt. *Polskie badania pteridologiczne w stulecie wydania I tomu Flory Polski (1919) – przeszłość i przyszłość* odbyła się w Ogrodzie Botanicznym UAM w Poznaniu 7–9 września 2017 r. W spotkaniu uczestniczyło 22 autorów, przygotowujących się do napisania poszczególnych rozdziałów Flory. Wygłoszono 21 referatów zbliżonych/tożsamych tematycznie z planowanymi rozdziałami. Odbyły się warsztaty przygotowujące do aktualizacji nomenklatury i taksonomii tomu Flory Polski oraz wstępna prezentacja klucza. Wyłoniono komitet redakcyjny tomu, dedykowanego pamięci zmarłej Pani prof. Halinie Piękoś-Mirkowej (1939–2013). Będzie ona współautorką rozdziału *Rodzaj Dryopteris*. Rozpoczął się okres prac redakcyjnych nad nadsyłanymi rozdziałami.

Kolejne obrady Sekcji przeprowadzono podczas 58 Zjazdu PTB w Krakowie 1–7 lipca 2019 r. Wygłoszono 11 referatów i przedstawiono 2 plakaty, Odbyło się zebranie autorów i redaktorów, podsumowano stan prac i podjęto kolejne zadania związane z aktualizacją I tomu Flory Polski, poświęconego zarodnikowym roślinom waskularnym.

W 15 spotkaniach naukowych zorganizowanych przez członków Sekcji Pteridologicznej wzięło udział w sumie 263 uczestników, którzy wygłosili 142 referaty i zaprezentowali 38 posterów (Ryc. 11.13.8).

Ryc. 11.13.8. Podsumowanie liczby uczestników, referatów i posterów przedstawionych w czasie spotkań naukowych zorganizowanych przez Sekcję Pteridologiczną w latach 2001–2021

Oprócz organizacji spotkań naukowych wymiernym efektem prac członków Sekcji jest 1 zestawienie bibliograficzne oraz 5 tomów wydawnictw naukowych (z których 3 są wydane pod patronatem PTB):

1. H. Piękoś-Mirkowa, E. Zenkteler (red.) 2004. *Bibliografia Pteridologiczna Polski* (1848–2003). *Botanical Guidebooks* 27: 1–80.
2. H. Piękoś-Mirkowa, E. Zenkteler (red.) 2006. *Conservation-related problems of pteridophytes in Poland. Botanical Guidebooks* 26: 1–175.

Ryc. 11.13.9. Wydawnictwa Sekcji Pteridologicznej wydane przez PTB w 2008 r. (**A**); w 2009 r. (**B**); w 2012 r. (**C**)

3. E. Szczęśniak, E. Gola (red.) 2008. *Club-mosses, horsetails and ferns in Poland – resources and protection*, p. 253. Polish Botanical Society & Institute of Plant Biology, University of Wrocław, Wrocław (Ryc. 11.13.9A).
4. E. Szczęśniak, E. Gola (red.) 2009. *Genus Dryopteris Adans. in Poland*, p. 112. Polish Botanical Society & Institute of Plant Biology, University of Wrocław, Wrocław (Ryc. 11.13.9B).
5. E. Szczęśniak, E. Gola (red.) 2012. *Genus Polypodium L. in Poland*, p. 140. Polish Botanical Society, Wrocław (Ryc. 11.13.9C).
6. E. Szczęśniak (red.) 2013. *Acta Floristica Silesiae Inferioris* 9, p. 196.

11.13.3. Podsumowanie

W Sekcji Pteridologicznej PTB zintegrowaliśmy prace nad paprotnikami w ramach środowisk uniwersyteckich: krakowskiego, poznańskiego, wrocławskiego, warszawskiego, łódzkiego i kieleckiego. Badamy różnorodność widłaków i paproci, ochronę ich zasobów, zmienność morfologiczną i genetyczną, anatomię i rozwój, rozmnażanie, ekologię i etno-użyteczność. Identyfikujemy gatunki dotychczas nienotowane w Polsce lub uważane za zaginione, aktualizujemy mapy ich zasięgów. Uczestnictwo w zjazdach, konferencjach i warsztatach, przyczyniło się do powstania wielu nowych publikacji oraz do rozwoju naukowego członków Sekcji specjalizujących się w badaniu poszczególnych rodzajów paprotników. Prace terenowe przyczyniły się do lepszego rozpoznania tej grupy roślin w Polsce. Popularyzujemy wyniki naszych badań. Od 2017 r. realizujemy projekt dostosowania taksonomii i nomenklatury Pteridoflory Polski do zmian wprowadzonych przez filogenetykę molekularną i rewizje pokrewieństwa w obrębie rodzin i rodzajów zgodnie z wytycznymi PPG I 2016, co spowoduje szereg zmian w nomenklaturze tej grupy roślin.

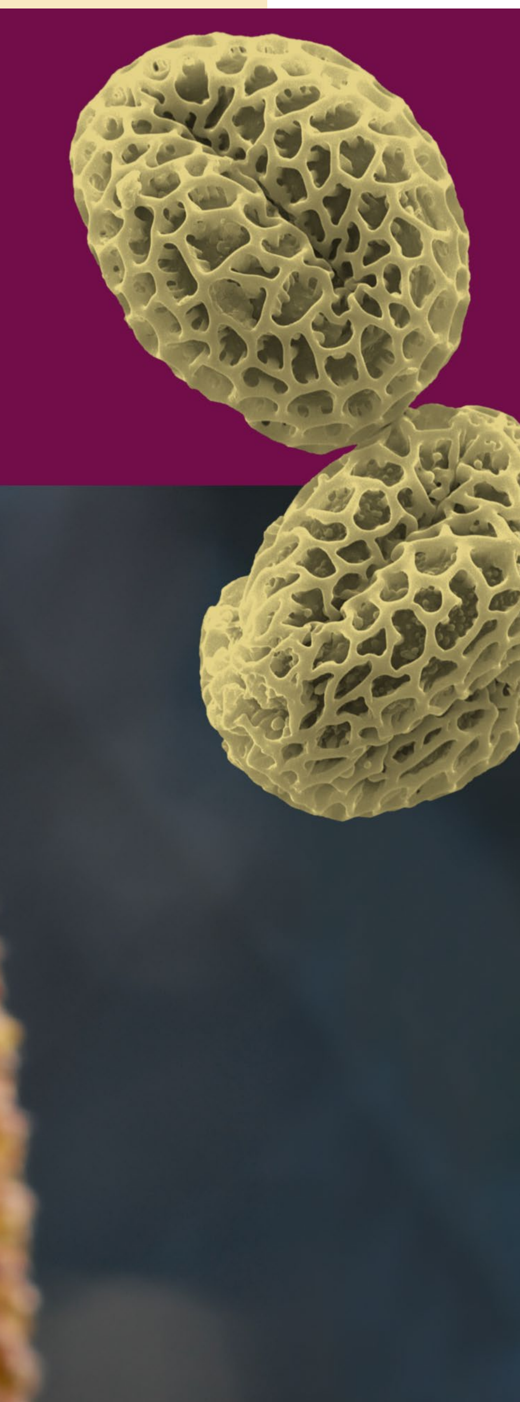

Badamy mikroskopijne biologiczne cząstki występujące w atmosferze – przede wszystkim te, które są wytwarzane przez rośliny i grzyby. Interesują nas zwłaszcza ziarna pyłku i zarodniki grzybów wywołujące alergie u ludzi. Monitorujemy stężenie tych cząstek w powietrzu oraz analizujemy, w jaki sposób warunki środowiskowe wpływają na ich występowanie i przemieszczanie w atmosferze. W ten sposób zwiększamy skuteczność profilaktyki alergii wziewnych.

Na zdjęciach: w centrum – kwiaty leszczyny *Corylus avellana* (fot. Marek Kucharczyk); z lewej od góry – ziarno pyłku sosny *Pinus* sp. w mikroskopie skaningowym (fot. Aneta Sulborska) i świetlnym (fot. Krystyna Piotrowska-Weryszko) oraz zarodnik grzyba z rodzaju *Alternaria* (fot. Łukasz Grewling) i ziarno pyłku *Alnus* sp. (fot. Krystyna Piotrowska-Weryszko); z prawej – ziarna pyłku *Ligustrum* sp. (fot. Łukasz Grewling). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.14. Sekcja Aerobiologiczna (2005)

Łukasz Grewling

Laboratorium Aerobiologii, Zakład Botaniki Systematycznej i Środowiskowej
Wydział Biologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań
e-mail: grewling@amu.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-14

Grewling Ł. (2022). Sekcja Aerobiologiczna (2005). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 552–561.

11.14.1. Powstanie Sekcji Aerobiologicznej

Sekcja Aerobiologiczna została powołana 7 maja 2005 r. podczas posiedzenia Zarządu Głównego PTB. Inicjatorem jej utworzenia była grupa naukowców zaangażowanych w rozwój tej gałęzi botaniki, pochodzących z różnych ośrodków naukowych w Polsce. Wyrazicielem formalnym powstałej idei była Pani prof. Elżbieta Weryszko-Chmielewska, która na majowym posiedzeniu ZG tak zaanonsowała potrzebę utworzenia 14 sekcji PTB:

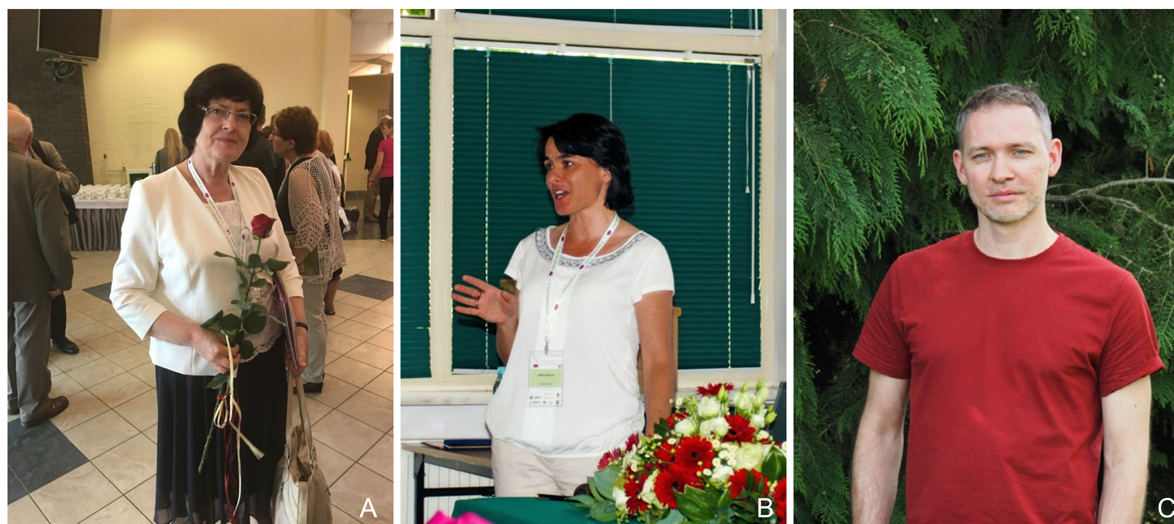
> Aerobiologia jest dyscypliną, która w ciągu ostatnich 20-lat rozwija się bardzo dynamicznie, co wiąże się z alergennymi właściwościami ziaren pyłku i zarodników grzybów. Również w Polsce w wielu ośrodkach naukowych prowadzone są badania aerobiologiczne dotyczące monitoringu pyłku i spor grzybowych w powietrzu oraz prognoz związanych z zagrożeniem alergenami pyłkowymi, chorobami roślin pochodzenia grzybowego oraz określeniem fenologii kwitnienia i pylenia roślin. Aerobiologia lokuje się na pograniczu botaniki, palinologii, ekologii, fenologii i meteorologii. Ma zastosowanie w patologii roślin, leśnictwie, rolnictwie, przy badaniach zagrożeń biologicznych (bioterroryzm) i w alergologii (cyt. z protokołu ZG z dnia 7 V 2005 r.)

Chęć współdziałania w Sekcji Aerobiologicznej zgłosiło na piśmie 18 osób oraz ustnie 2 osoby.

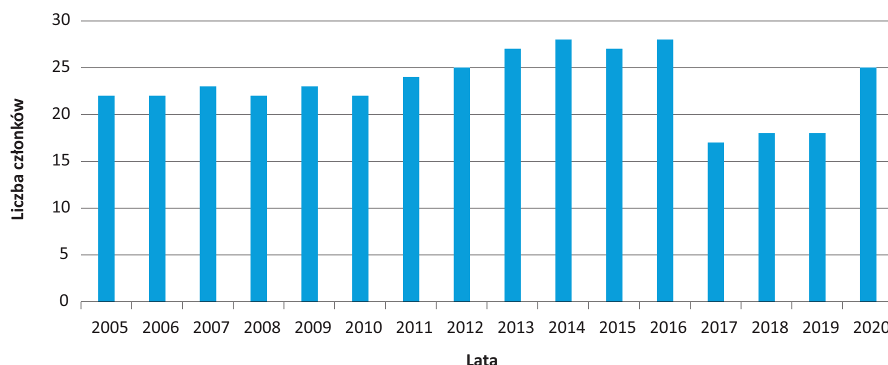
Struktura Sekcji nie ulegała większym zmianom w okresie swojej działalności (Tab. 11.14.1). Przez pierwsze trzy kadencje Zarządowi Sekcji przewodniczyła prof. Elżbieta Weryszko-Chmielewska

Tabela 11.14.1. Władze Sekcji Aerobiologicznej w latach 2005–2022

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Członkowie Zarządu
2005	Elżbieta Weryszko-Chmielewska	Idalia Kasprzyk	Krystyna Piotrowska-Weryszko	Alicja Stach, Dorota Myszkowska
2010				Dorota Myszkowska, Małgorzata Puc
2013	Idalia Kasprzyk	Dorota Myszkowska	Aneta Sulborska	Elżbieta Weryszko-Chmielewska
2016				Elżbieta Weryszko-Chmielewska, Łukasz Grewling
2019	Łukasz Grewling			Agnieszka Grinn-Gofroń

Ryc. 11.14.1. Przewodniczący Sekcji Aerobiologicznej: Elżbieta Weryszko-Chmielewska, założycielka i pierwsza przewodnicząca Sekcji (2005–2013); 57 Zjazd PTB 2016, Lublin (**A**) (fot. A. Wojciechowska); Idalia Kasprzyk (2013–2019); 57 Zjazd PTB 2016, Lublin (**B**) (fot. A. Wojciechowska); Łukasz Grewling (2019–2022) (**C**) (fot. K. Mizeraczyk)

Ryc. 11.14.2. Liczba członków Polskiego Towarzystwa Botanicznego deklarujących przynależność do Sekcji Aerobiologicznej

(2005–2013) (Ryc. 11.14.1A), a następnie dr hab. prof. UR Idalia Kasprzyk (2013–2019) (Ryc. 11.14.1B). Od 2019 r. na czele Zarządu Sekcji stoi dr Łukasz Grewling (Ryc. 11.14.1C).

Funkcję sekretarza Sekcji pełniły dr Krystyna Piotrowska-Weryszko (2005–2013) oraz dr inż. Aneta Sulborska (2013–2022). Na przestrzeni 16 lat, liczba członków Sekcji wahała się od 17 (w 2017 r.) do 28 osób (w 2014 r.), obecnie wynosi 25 (Ryc. 11.14.2).

11.14.2. Działalność naukowa

Przedmiotem zainteresowania aerobiologów są cząstki biologiczne unoszone biernie w powietrzu atmosferycznym, przede wszystkim zarodniki grzybów i ziarna pyłku, ale również wirusy, bakterie, zarodniki mchów i paprotników czy drobne stawonogi. Członkowie Sekcji prowadzą badania ukierunkowane na określenie czasoprzestrzennej zmienności występowania ziaren pyłku i zarodników grzybów w powietrzu, jak i poznaniu mechanizmów i procesów warunkujących ich uwalnianie, rozprzestrzenianie w atmosferze i depozycję. Efektem badań aerobiologicznych są m.in., kalendarze pyłkowe i modele prognostyczne informujące o aktualnym i przyszłym stężeniu ziaren pyłku i zarodników grzybów w powietrzu. Wyniki te stanowią bogate źródło informacji dla lekarzy alergologów, a także dla ekologów roślin, fitopatologów, palinologów i klimatologów. Warto podkreślić, że dzięki wieloletnim badaniom aerobiologicznym ujawniono zmiany w przebiegu sezonów pyłkowych, a także wykazano ich związek z postępującymi zmianami klimatycznymi. Kolejnym ważnym kierunkiem badań członków Sekcji są kompleksowe czasoprzestrzenne obserwacje fenologiczne kwitnienia roślin o znaczeniu alergennym obejmujące również badania z zakresu produkcji ziaren pyłku. W ostatnich latach, zauważyć można z kolei wzrost zainteresowania metodami molekularnymi i geoinformacyjnymi w badaniach aeroplanktonu, czego przejawem są prowadzone projekty badawcze i prezentowane referaty na corocznych spotkaniach Sekcji.

Członkowie Sekcji, skupieni w ośrodkach naukowych zlokalizowanych w całej Polsce, od wielu lat prowadzą stały monitoring ziaren pyłku i zarodników grzybów w powietrzu. Do takich jednostek należą m.in., Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie (prof. dr hab. Elżbieta Weryszko-Chmielewska, dr hab. Krystyna Piotrowska-Weryszko, dr Aneta Sulborska), Uniwersytet Szczeciński (dr hab. Agnieszka Grinn-Gofroń, dr hab. Małgorzata Puc), Uniwersytet Jagielloński (dr hab. Dorota Myszkowska, dr Danuta Stępalska), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (dr Alicja Stach†, dr Łukasz Grewling), Uniwersytet Wrocławski (dr hab. Małgorzata Malkiewicz), Uniwersytet Śląski (dr Katarzyna Dąbrowska-Zapart, mgr Kazimiera Chłopek) i Uniwersytet Rzeszowski (prof. dr hab. Idalia Kasprzyk). Wśród ważnych tematów badawczych członków Sekcji wymienić należy również analizę współczesnego opadu pyłku, zagadnienie niezwykle istotne z paleoklimatycznego punktu widzenia. Problemem tym zajmował się m.in. zmarły w 2021 r., prof. dr hab. Kazimierz Szczepanek

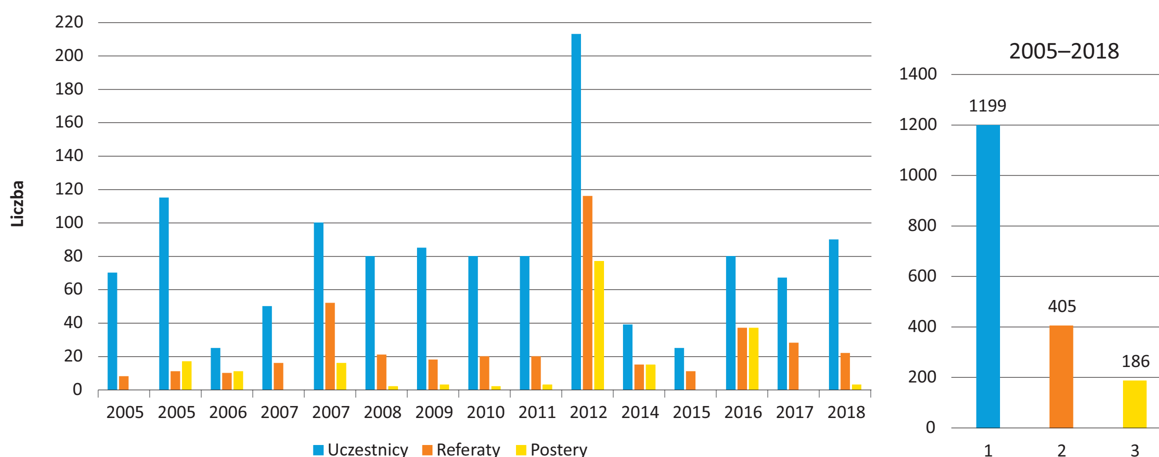
Tabela 11.14.2. Tematyka współorganizowanych przez członków Sekcji Aerobiologicznej konferencji, warsztatów i sesji terenowych

<table>
<tr><th>Data i miejsce</th><th>Tytuł/ Współorganizatorzy
Tematyka konferencji</th><th>Liczba
u./ref./post.</th></tr>
<tr><td>21 V 2005, Kraków</td><td>VII Dzień Alergii Pyłkowej/ ZAKiŚ UJ CM, ZPIB UJ, OB UJ, KB AR, PTZCA, OBAŚ</td><td rowspan="2">70/8/0</td></tr>
<tr><td colspan="2">Zmienność stężenia ziaren pyłku i zarodników grzybów w powietrzu, zależność pomiędzy stężeniem pyłku a poziomem objawów alergicznych, zespół alergii jamy ustnej (OAS).</td></tr>
<tr><td>9–10 XI 2005, Lublin</td><td>V Ogólnopolska Konferencja Naukowa Biologia kwitnienia roślin i alergie pyłkowe/ KB AR, PAN oddział w Lublinie</td><td rowspan="2">115/11/17</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ekologia kwiatów i morfologia ziaren pyłku, dynamika sezonów pyłkowych, wpływ czynników pogodowych na przebieg kwitnienia i stężenie ziaren pyłku, mikrosporogeneza, automatyczna analiza ziaren pyłku</td></tr>
<tr><td>29 IX 2006, Lublin</td><td>Pyłek roślin w aeroplanktonie różnych regionów Polski/ KB AR, UAM, PAN oddz. w Lublinie</td><td rowspan="2">25/10/11</td></tr>
<tr><td colspan="2">Dynamika sezonów pyłkowych, zawartość ziaren pyłku różnych taksonów roślin zielnych i drzewiastych w powietrzu Polski, rola fenologii i aerobiologii w prognozowaniu alergologicznym</td></tr>
<tr><td>18–20 V 2007, Poznań</td><td>Międzynarodowe Warsztaty Naukowe AEROTOP Workshop Phenology, Forecasting and Airborne Allergens/ UAM</td><td rowspan="2">50/16/0</td></tr>
<tr><td colspan="2">Zajęcia praktyczne dotyczące analizy pyłkowej, fenologii kwitnienia roślin alergennych, produkcji pyłku, modelowania statystycznego w aerobiologii.</td></tr>
<tr><td>8–9 XI 2007, Lublin</td><td>VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa Biologia kwitnienia roślin i alergie pyłkowe/ KB AR, LTN, KMW PAN OL, PTNO, OBAŚ</td><td rowspan="2">100/52/16</td></tr>
<tr><td colspan="2">Morfologia ziaren pyłku, kwiatów, miodników, biologia, ekologia i fenologia kwitnienia, melisopalinologia, zmienność ziaren pyłku w powietrzu, alergie pyłkowe</td></tr>
<tr><td>30–31 V 2008, Kraków</td><td>X Dni Alergii Pyłkowej/ ZAKiŚ UJ CM, ZPIB UJ, OB UJ, KB AR, PTZCA, OBAŚ, Oddział Krakowski PTA</td><td rowspan="2">80/21/2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Monitoring powietrza pod względem ziaren pyłku i zarodników grzybów, zawartość plech porostów w powietrzu oraz pyłku roślin w miodach, omówienie wyników badań epidemiologicznych dotyczących częstości występowania chorób alergicznych w Polsce</td></tr>
<tr><td>29–30 V 2009, Kraków</td><td>Konferencja naukowo-szkoleniowa XI Dni Alergii Pyłkowej/ ZAKiŚ UJ CM, ZPIB UJ, OB UJ, KB AR, PTZCA, OBAŚ, Oddział Krakowski PTA</td><td rowspan="2">85/18/3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Profilaktyka i leczenie chorób alergicznych, zastosowanie i upowszechnienie badań aerobiologicznych, monitoring ziaren pyłku i zarodników grzybów w powietrzu</td></tr>
<tr><td>28–29 V 2010, Kraków</td><td>Konferencja naukowo-szkoleniowa XII Dni Alergii Pyłkowej/ ZAKiŚ UJ CM, ZPIB UJ, OB UJ, KB AR, Sekcja Aerobiologiczna przy ZG, PTZCA, OBAŚ, Oddział Krakowski PTA</td><td rowspan="2">80/20/2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Monitoring pyłku roślin alergizujących w różnych regionach Polski, wpływ czynników meteorologicznych na stężenie pyłku oraz zarodników grzybów, detekcja molekularna zarodników Alternaria, analiza immunoenzymatyczna stężenia alergenów pyłkowych w powietrzu, leczenie chorób alergicznych, aktualne trendy immunoterapii alergii pyłkowej, diagnostyka nieżytu nosa</td></tr>
<tr><td>27–28 V 2011, Kraków</td><td>Konferencja naukowo-szkoleniowa XIII Dni Alergii Pyłkowej/ ZAKiŚ UJ CM, ZPIB UJ, OB UJ, KB AR, PTZCA, OBAŚ, Oddział Krakowski PTA</td><td rowspan="2">80/20/3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Monitoring pyłkowy, wpływ czynników meteorologicznych na stężenie pyłku, monitoringu pyłu zawieszonego, monitoring wolumetryczny w rolnictwie, analiza immunoenzymatyczna stężenia alergenów pyłkowych w powietrzu, walory leczenia w podziemnych komorach solnych, panalergeny jako fenomen reakcji krzyżowych</td></tr>
<tr><td>3–7 IX 2012, Kraków</td><td>5th European Symposium on Aerobiology/ UJ, PSA, PTA, Uniwersytet Rzeszowski, IB PAN, OBAŚ</td><td rowspan="2">213/116/77</td></tr>
<tr><td colspan="2">Mechanizmy uwalniania cząstek biologicznych (ziaren pyłku roślin, zarodników grzybów, bakterii, wirusów), monitoring aeroplanktonu w powietrzu, wpływ czynników meteorologicznych (w tym zmian klimatu) na sezony pyłkowe, wykorzystanie badań aerobiologicznych w różnych dziedzinach nauki (alergologia, rolnictwo, melisopalinologia, kryminalistyka, ochrona zabytków). Uczestnicy z 28 krajów, w tym z Indii, USA i Izraela</td></tr>
</table>

Tabela 11.14.2. Tematyka współorganizowanych przez członków Sekcji Aerobiologicznej konferencji, warsztatów i sesji terenowych (cd.)

Data i miejsce	Tytuł/ Współorganizatorzy Tematyka konferencji	Liczba u./ref./post.
30–31 V 2014, Lublin	*Pyłek roślin i alergia pyłkowa*/ KBiZE UP, Odział Lubelski PTB	39/15/15
Dynamika sezonów pyłkowych drzew i roślin zielnych w powietrzu miast Polski, zmiany stężenia ziaren pyłku w powietrzu, ziarna pyłku a alergia pyłkowa		
20 V 2015, Szczecin	*Pyłek roślin wśród nas, aspekty fenologiczne i zagrożenie alergenami pyłkowymi*/ Uniwersytet Szczeciński	25/11/0
Zagadnienia z zakresu badań aerobiologicznych, melisopalinologicznych, morfologii pyłku, paleopalinologii, fitopatologii, alergii na pyłek i spory grzybów		
12–13 X 2016, Poznań	Sympozjum Archeologii Środowiskowej; 100-lecie Analizy Pyłkowej/ Stowarzyszenie Archeologii Środowiskowej, Sekcja Paleobotaniczna PTB	80/37/37
Prezentacja najnowszych badań z szeroko pojętej analizy pyłkowej, a także przedstawienie historii analizy pyłkowej w Polsce		
2–3 VI 2017, Poznań	Ogólnopolskie Sympozjum Aerobiologiczne *Ziarna pyłku i zarodniki grzybów oraz ich alergeny: od badań molekularnych do analiz geoinformacyjnych*/ Krajowy Naukowy Ośrodek Wiodący – Poznańskie Konsorcjum RNA, PAN, PSA, UAM, WLBIP	67/28/0
Budowa ziaren pyłku i zarodników grzybów, mechanizmy ich powstawania, rozprzestrzeniania i zmienności występowania w środowisku, profilaktyka i diagnostyka chorób alergicznych, badania aeroalergenów na poziomie molekularnym, środowiskowe uwarunkowania czasoprzestrzennej zmienności stężenia ziaren pyłku i zarodników grzybów, analizy przestrzenne populacji roślin alergennych		
18–19 V 2018, Kraków	*XIV Dni Alergii Pyłkowej*/ ZAKiŚ UJ CM, IB UJ, OB UJ, PTZCA, Oddział Krakowski PTA, Komitet Biologii Organizmalnej PAN, PSA	90/22/3
Wpływ zanieczyszczenia powietrza na nasilenie chorób alergicznych, zawartości alergenów pyłkowych w powietrzu, zastosowania diagnostyki komponent alergenowych, zmienność sezonów pyłkowych		

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery; KB AR – Katedra Botaniki AR w Lublinie; KBiZE UP, w Lublinie – Katedra Botaniki i Zakład Ekologii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie; KMW PAN OL – Komisja Medycyny Wsi Polska Akademia Nauk Oddział Lubelski; LTN – Lubelskie Towarzystwo Naukowe; OBAŚ, Ośrodek Badania Alergenów Środowiskowych; OB UJ, Ogród Botaniczny UJ; ZAKiŚ UJ CM – Zakład Alergologii Klinicznej i Środowiskowej Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum; ZPIB UJ – Zakład Paleobotaniki Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego; UAM – Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu; PSA – Polska Sieć Aerobiologiczna; PTA – Polskie Towarzystwo Alergologiczne; PTNO – Polskie Towarzystwo Nauk Ogrodniczych; PTZCA – Polskie Towarzystwo Zwalczania Chorób Alergicznych; WLBIP – Wydziałowe Laboratorium Biologicznych Informacji Przestrzennych.

Ryc. 11.14.3. Zorganizowane przez Sekcję Aerobiologiczną konferencje naukowe, warsztaty, sesje terenowe

Ryc. 11.14.4. Spotkanie członków Sekcji Aerobiologicznej podczas konferencji XIV Dni Alergii Pyłkowej (Kraków, 18 V 2018 r.). Uczestnicy: 1. M. Bulanda, 2. I. Jaros, 3. M. Ziemianin, 4. P. Rapiejko, 5. K. Piotrowicz-Wójcik, 6. A. Górecki, 7. K. Piotrowicz, 8. Ł. Tyrała, 9. J. Bokalska-Rajba, 10. Ł. Grewling, 11. D. Nalepka, 12. M. Kaszuba, 13. J. Wieczorek, 14. S. Zubchenko, 15. E. Weryszko-Chmielewska, 16. I. Kasprzyk, 17. K. Piotrowska-Weryszko, 18. A. Kubik-Komar, 19. M. Kępińska-Kasprzak, 20. Z. Balwierz, 21. K. Dąbrowska-Zapart, 22. A. Kornaś, 23. L. Michnikiewicz, 24. M. Werner, 25. B. Olejarz, 26. A. Skoczowski, 27. K. Chłopek, 28. A.O. Latunde-Dada, 29. M. Jędryczka, 30. A. Grinn-Gofroń, 31. R. Holovyn, 32. K. Kluska, 33. D. Stępalska, 34. B. Majkowska-Wojciechowska, 35. P. Bogawski, 36. A. Frątczak, 37. M. Nowak, 38. D. Myszkowska, 39. K. Szczepanek (fot. A. Wojciechowska)

(Uniwersytet Jagielloński) oraz dr hab. Irena Pidek (UMCS w Lublinie). Badania aerobiologiczne znajdują swe zastosowanie także w praktyce rolniczej, przede wszystkim w ocenie ryzyka pojawienia się chorób grzybowych na roślinach uprawnych (prof. dr hab. Małgorzata Jędryczka, Instytut Genetyki Roślin PAN).

Członkowie Sekcji Aerobiologicznej byli współorganizatorami kilku ogólnopolskich konferencji naukowych, w tym międzynarodowej (Tab. 11.14.2), w których udział wzięło łącznie 1199 osób, wygłoszono 405 referatów i przedstawiono 186 posterów (Ryc. 11.14.3).

Jednym z cyklicznie organizowanych przedsięwzięć są majowe coroczne konferencje naukowo-szkoleniowe pt. *Dni Alergii Pyłkowej* odbywające się w Krakowie (Ryc. 11.14.4 i 11.14.5).

Problemy dynamiki sezonów pyłkowych drzew i roślin zielnych w powietrzu miast Polski wielokrotnie poruszano m.in. na konferencjach z cyklu *Biologia kwitnienia i alergie pyłkowe* (Ryc. 11.14.6). W roku 2007 członkowie Sekcji uczestniczyli w organizowaniu międzynarodowych warsztatów naukowych AEROTOP Workshop *Phenology, Forecasting and Airborne Allergens*, które odbyły się w Poznaniu.

Ważnym wydarzeniem w działalności Sekcji było współorganizowanie 5th European Symposium on Aerobiology (2012, Kraków) – największej cyklicznej europejskiej konferencji aerobiologicznej, w której uczestniczyło ponad 200 osób. Członkowie Sekcji Aerobiologicznej spotykali się również na innych wspólnych posiedzeniach, m.in. dotyczących powołania Polskiej Sieci Aerobiologicznej czy współpracy z Europejską Siecią Aeroalergenów (European Aeroallergen Network). Do instytucji współpracujących z Sekcją należą Polskie Towarzystwo Alergologiczne, Polskie Towarzystwo Dermatologiczne, Ośrodek Badania Alergenów Środowiskowych w Warszawie oraz Polskie Towarzystwo Zwalczania Chorób Alergicznych. Członkowie Sekcji są aktywnymi członkami międzynarodowych towarzystw naukowych, np. International Association for Aerobiology oraz European Aerobiology Society. Oprócz działalności *stricte* naukowej Członkowie Sekcji wiele uwagi poświęcają również na krzewienie, zwłaszcza wśród najmłodszych, wiedzy aerobiologicznej. Popularyzowanie aerobiologii odbywa się głównie poprzez organizowanie warsztatów edukacyjnych (np. na festiwalach nauki) oraz prowadzenie stron internetowych. Umieszczane tam informacje, np. o aktualnym stężeniu ziaren pyłku i zarodników grzybów w powietrzu, są dostępne dla szerokiego grona odbiorców, w tym osób uczulonych i lekarzy alergologów, pomagając tym samym w profilaktyce i diagnostyce alergologicznej.

Wśród osób szczególnie zasłużonych dla Sekcji wyróżnić należy prof. Kazimierza Szczepanka, członka honorowego PTB, prekursora badań aerobiologicznych w Polsce, prof. Elżbietę Weryszko-Chmielewską, wieloletnią przewodniczącą Sekcji i redaktora trzech monografii aerobiologicznych,

Ryc. 11.14.5. Podczas przerwy kawowej na konferencji XIV Dni Alergii Pyłkowej (Kraków, 18 V 2018 r.). Od lewej: K. Szczepanek, D. Stępalska, D. Myszkowska oraz A.O. Latunde-Dada (fot. A. Wojciechowska)

Ryc. 11.14.6. W drodze na obrady członków Sekcji Aerobiologicznej podczas konferencji *Pyłek roślin i alergia pyłkowa* (Lublin, 31 V 2014 r.). Od lewej: A. Grinn-Gofroń, D. Stępalska (z tyłu, przysłonięta), M. Nowak, K. Chłopek, I. Kasprzyk, D. Myszkowska, E. Weryszko-Chmielewska, B. Majkowska-Wojciechowska, A. Wróblewska (fot. A. Wojciechowska)

Ryc. 11.14.7. Dr Alicja Stach (1951–2009) podczas warsztatów aerobiologicznych AEROTOP w 2007 r. (fot. A. Wojciechowska)

oraz dr Alicję Stach (zm. 2009), niestrudzoną organizatorkę międzynarodowych warsztatów oraz wykładowcę na zagranicznych kursach aerobiologicznych (Stępalska i in. 2011) (Ryc. 11.14.7).

11.14.3. Podsumowanie

Mimo, iż Sekcja Aerobiologiczna PTB należy do jednych z najmniej licznych w strukturze PTB, jest to jednostka niezwykle aktywna, której działalność widoczna jest zarówno w kraju jak i na arenie międzynarodowej. Członkowie Sekcji uczestniczyli w każdym Zjeździe PTB, prezentując w sumie 42 referaty oraz 10 posterów, współorganizowali krajowe i międzynarodowe warsztaty i konferencje naukowe oraz prowadzili wspólne projekty badawcze. Efektem tych działań są liczne publikacje oraz trzy ważne monografie:

1. *Aerobiologia*. E. Weryszko-Chmielewska (red). 2007. Wyd. Akademii Rolniczej, Lublin. ISBN: 978-83-7259-156-2. Pierwszy podręcznik aerobiologiczny napisany w języku polskim, prezentujący główne cele, zakres badań i metody stosowane w aerobiologii. Przeznaczony dla studentów wyższych uczelni, młodszych pracowników naukowych uniwersytetów i akademii medycznych oraz lekarzy alergologów.
2. *Pyłek roślin w aeroplanktonie różnych regionów Polski*. pr. zbior. pod red. E. Weryszko-Chmielewskiej. Lublin: Wyd. Akademii Medycznej w Lublinie, 2006. Objętość: 191 stron. ISBN: 83-923941-1-3. Współautorami tej pozycji jest 9 polskich aerobiologów, członków Sekcji Aerobiologicznej. Pierwsza kompleksowa monografia przedstawiająca czasoprzestrzenne wahania stężenia ziaren pyłku w powietrzu Polski.
3. *Ziarna pyłku i zarodniki grzybów w powietrzu różnych regionów Polski*. pr. zbior. pod red. E. Weryszko-Chmielewskiej. Lublin–Warszawa: Wyd. Norbertinum, 2014. Objętość: 270 stron. ISBN: 978-83-7222-551-1.

Działalność naukowa członków Sekcji została doceniona poza granicami naszego kraju poprzez powołanie jej członków do pełnienia ważnych funkcji w międzynarodowych towarzystwach naukowych, m.in. dr hab. Dorota Myszkowska jest przewodniczącą International Association for Aerobiology, a dr hab. Irena Pidek przewodniczy europejskiej organizacji Pollen Monitoring Programme. Co istotne, Sekcja skupia osoby bardzo ze sobą zżyte, mające bliskie koleżeńskie relacje, co ujawnia się zarówno w niezwykle przyjaznej atmosferze wspólnych spotkań, jak i bezkonfliktowym zarządzaniu Sekcją. Te ważne podstawy dają nadzieję, że kolejne lata działalności Sekcji będą nadal owocne, a współpraca jej członków pełna harmonii i zgody.

Naszym celem jest poznanie różnorodności królestwa roślin, a także wyjaśnienie przyczyn tego zróżnicowania. Wykorzystujemy metody pozwalające na: opisywanie taksonów (w tym również nowych dla nauki), rekonstrukcję ewolucji i powiązań biogeograficznych między gatunkami i poznanie mikro- i ultrastruktur roślin, jak również nowoczesne zarządzanie kolekcjami botanicznymi.

Na zdjęciach: w centrum – *Espeletia* w formacji páramo w wysokich Andach (fot. Sławomir Nowak); z lewej od góry – okaz zielnikowy *Batrachium* w Zielniku Uniwersytetu Gdańskiego (fot. Cezary Bogus), mikrostruktura nasion *Consolida* (fot. Agnieszka Rewicz), gatunek nowy dla nauki – *Phelipanche zangezuri* w górach Zangezur (fot. Renata Piwowarczyk); z prawej – *Leucojum vernum* subsp. *carpathicum* (fot. Józef Mitka). Opracowanie graficzne – Agnieszka Rudak, koncepcja – Halina Galera

11.15. Sekcja Taksonomii Roślin (2014)

Agnieszka Popiela[1]
Grzegorz J. Wolski[2]
Sławomir Nowak[3]

[1]Instytut Biologii, Uniwersytet Szczeciński, ul. Felczaka 3c, 71-412 Szczecin
e-mail: agnieszka.popiela@usz.edu.pl
[2]Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska
Uniwersytet Łódzki, ul. Banacha 12/16, 90-237 Łódź
e-mail: grzegorz.wolski@biol.uni.lodz.pl
[3]Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Gdański
ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk
e-mail: slawomir.nowak@ug.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_11-15

Popiela A., Wolski G.J., Nowak S. (2022). Sekcja Taksonomii Roślin (2014). W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 562–569.

11.15.1. Powstanie Sekcji Taksonomii Roślin

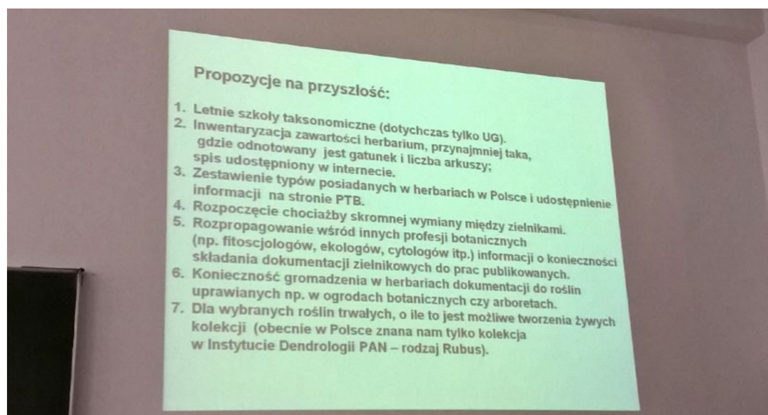
Sekcja Taksonomii Roślin, pierwotnie jako Sekcja Taksonomii Roślin Naczyniowych, powstała z inicjatywy prof. Adama Zająca, na mocy uchwały Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego z dnia 5 kwietnia 2014 r. Zebranie założycielskie Sekcji odbyło się w dniu 30 czerwca 2016 r. podczas 57. Zjazdu PTB w Lublinie. Wzięło w nim udział ponad 20 osób, m.in.: Wojciech Adamowski, Zbigniew Celka, Anna Fałtyn, Anna Jakubska-Busse, Marcin Nobis, Renata Piwowarczyk, Agnieszka Popiela, Jarosław Proćków, Agnieszka Rewicz, Adam Rostański, Piotr Szkudlarz, Barbara Tokarska-Guzik, Paweł Wąsowicz, Helena Więcław, Adam Zając, Maria Zając, Elżbieta Żołubak (Ryc. 11.15.1).

Na wspomnianym zebraniu prof. A. Zając przedstawił główny cel działalności Sekcji, który obejmował rozwój badań taksonomicznych w Polsce, a zwłaszcza: zintensyfikowanie współpracy między badaczami, opiekę nad zbiorami zielnikowymi (m.in.: organizację letnich spotkań taksonomicznych), inwentaryzację zbiorów zielnikowych w Polsce, poszukiwanie źródeł finansowania tych zbiorów, wzmożenie wymiany między zielnikami, upowszechnianie wiedzy o herbariach, tworzenie żywych kolekcji taksonomicznych (Ryc. 11.15.2).

Kolejnym istotnym momentem w historii Sekcji był wrzesień 2016 r., kiedy to jej członkowie w internetowej ankiecie podjęli decyzję o organizowaniu corocznych spotkań w formie seminarium. Pierwsze takie spotkanie zorganizowane przez prof. Agnieszkę Popielę odbyło się w dniach 11–13 lipca 2017 r. w Małkocinie koło Stargardu (Pomorze Zachodnie) (Ryc. 11.15.3). Podczas tego Seminarium po dwóch dniach obrad zorganizowano spływ kajakowy korytem Regi (Ryc. 11.15.4–5). Niestety w jego trakcie nie obyło się bez wywrotki – co wspominane jest na każdym

Ryc. 11.15.1. Zebranie założycielskie w Lublinie. Od lewej: Agnieszka Rewicz, Piotr Szkudlarz; czwarta od lewej Anna Fałtyn, dalej Elżbieta Żołubak, Zbigniew Celka, Adam Zając, Agnieszka Popiela, Paweł Wąsowicz, Wojciech Adamowski, Anna Jakubska-Busse, Maria Zając, Helena Więcław, Renata Piwowarczyk, Ewa Posz, Elżbieta Cieślak, Ewelina Klichowska, Marcin Nobis; na środku Jarosław Proćków (30 VI 2016 r., fot. autor nieznany, za: https://pbsociety.org.pl/default/struktura/sekcje/sekcja-taksonomii-roslin/, archiwum Sekcji)

Ryc. 11.15.2. Założenia działalności Sekcji przedstawione przez prof. Adama Zająca na zebraniu założycielskim (30 VI 2016 r., fot. A. Popiela, archiwum Sekcji)

Ryc. 11.15.3. Uczestnicy I Seminarium STRN PTB przed wejściem do Pałacu w Małkocinie. Od lewej siedzą: Zbigniew Celka, Adam Rostański, Paweł Marciniuk, Zbigniew Łobas; w następnym rzędzie od lewej: Waldemar Żukowski, Helena Więcław i Maria Zając; Elżbieta Żołubak, Anna Fałtyn, Piotr Szkudlarz, Anna Jakubska-Busse, Patryk Mieszkowicz, Przemysław Tomczyk. W kolejnym rzędzie od lewej: Maryla Mitka, Agnieszka Popiela, Zofia Sotek, Katarzyna Bzdęga, Jolanta Marciniuk, Barbara Tokarska-Guzik, Stefan Gawroński, Józef Mitka, Agnieszka Rewicz, Andrzej Łysko, Anna Bordiuk, Adam Zając, Grzegorz J. Wolski i Bartosz Kurnicki (12 VII 2017 r., fot. P. Rutkowski, za: Zając 2017, archiwum Sekcji)

kolejnym naszym spotkaniu. II Seminarium, na które członków Sekcji zaprosili dr hab. Jolanta i Paweł Marciniukowie miało miejsce w dniach 10–12 lipca 2018 r. w Korycinach (województwo podlaskie) (Ryc. 11.15.6–7). Uświetniło je m.in.: zwiedzanie Drohiczyna oraz rejs po Bugu. Natomiast podczas III Seminarium Sekcji zorganizowanego przez prof. Józefa Mitkę (Wołosate, 6–9 VII 2020 r.) (Ryc. 11.15.8) na wniosek dr Grzegorza J. Wolskiego postanowiono o zmianie nazwy sekcji na Sekcja Taksonomii Roślin. Zmianę nazwy we wrześniu 2020 r. w ankiecie przeprowadzonej drogą internetową jednogłośnie zaakceptowali wszyscy członkowie Sekcji. Odpowiednia

Uchwała została podjęta na posiedzeniu Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego w dniu 21 listopada 2020 r.

Warto podkreślić, że ważnym aspektem Seminariów Sekcji jest również wspólne oznaczanie roślin – w terenie czy okazów zielnikowych (Ryc. 11.15.7), co jest szczególnie istotne dla najmłodszych członków, którzy mają możliwość nabywania praktycznych umiejętności od bardziej doświadczonych kolegów.

Ryc. 11.15.4. Spływ uczestników I Seminarium Sekcji korytem Regi (13 VII 2017 r., fot. A. Gawrońska, archiwum Sekcji)

Ryc. 11.15.5. W trakcie spływu kajakowego korytem Regi. Od lewej: Adam Rostański, Anna Jakubska-Busse, Stefan Gawroński, Anna Gawrońska (13 VII 2017 r., fot. A. Popiela, archiwum Sekcji)

Sekcja Taksonomii Roślin PTB jest najmłodszą Sekcją Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Od samego początku (już drugą kadencję) jej przewodniczącą jest prof. A. Popiela, natomiast wiceprzewodnicząca prof. dr hab. Renata Piwowarczyk. Sekretarzem Sekcji w latach 2016–2019 była dr Agnieszka Rewicz, natomiast obecnie funkcję tę pełni dr Sławomir Nowak (Tab. 11.15.1).

Tabela 11.15.1. Skład Zarządu Sekcji Taksonomii Roślin oraz liczba członków

Lata	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Liczba członków
2016–2019	Agnieszka Popiela	Renata Piwowarczyk	Agnieszka Rewicz	45
2019–2022			Sławomir Nowak	

Sekcja Taksonomii Roślin PTB od początku istnienia liczy 45 osób i do tej pory liczba członków utrzymuje się na tym samym poziomie.

11.15.2. Działalność naukowa

Działalność naukowa Sekcji Taksonomii Roślin PTB obejmuje m.in. uczestnictwo w Zjazdach PTB, organizowanie Seminariów oraz działalność publikacyjną jej członków.

Podczas zebrania założycielskiego mającego miejsce w trakcie 57. Zjazdu PTB w Lublinie członkowie Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych wygłosili 13 referatów oraz zaprezentowali 25 plakatów (Tab. 11.15.2) (Czarnecka i Wójcik 2016). W I Seminarium Sekcji współorganizowanym przez Uniwersytet w Szczecinie oraz Komitet Biologii Organizmalnej PAN uczestniczyły 32 osoby (Ryc. 11.15.3). Obrady trwały dwa dni, a w ich trakcie wygłoszono 14 referatów i zaprezentowano siedem plakatów (Zając 2017) (Tab. 11.15.2). Na kolejne, II Seminarium Sekcji do malowniczych Korycin przybyły 22 osoby (Ryc. 11.15.6). Podczas dwóch dni wygłoszono 14 referatów oraz zaprezentowano jeden plakat (Popiela 2018). Kolejne spotkanie Sekcji odbyło się w 2019 r. podczas

Tabela 11.15.2. Podsumowanie Seminariów Sekcji Taksonomii Roślin

Data i miejsce	Tytuł konferencji	Współorganizatorzy	Liczba		
			u.	ref.	post.
27 VI–3 VII 2016, Lublin	Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB na 57. Zjeździe PTB w Lublinie	–	ok. 20	13	25
11–13 VII 2017, Małkocin	I Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB	Uniwersytet Szczeciński oraz Komitet Biologii Organizmalnej PAN	32	14	7
10–12 VII 2018, Koryciny	II Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB	Instytut Biologii Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach oraz Komitet Biologii Organizmalnej PAN	22	14	1
3–4 VII 2019, Kraków	Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB na 58. Zjeździe PTB w Krakowie	–	ok. 30	30	16
6–9 VII 2020, Wołosate	III Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB	Uniwersytet Jagielloński oraz Komitet Biologii Organizmalnej PAN	17	7	0

u. – uczestnicy; ref. – referaty; post. – postery

58. Zjazdu PTB w Krakowie. W jego trakcie w ramach obrad Sekcji zaprezentowano 30 referatów oraz 16 plakatów. W III Seminarium Sekcji zorganizowanym w Bieszczadach wzięło udział 17 osób oraz wygłoszono siedem referatów (Wolski 2020). Na kolejne Seminarium do Swolszewic Małych pod Tomaszowem Mazowieckim organizatorzy z Uniwersytetu Łódzkiego oraz Oddziału Łódzkiego PTB, jak i Zarząd Sekcji zaprosili w lipcu 2021 r.

Ryc. 11.15.6. Uczestnicy II Seminarium STRN PTB w Korycinach. Od lewej: Józef Mitka, Maryla Mitka, Adam Rostański, Andrzej Łysko, Agnieszka Popiela, Adam Zając, Wojciech Adamowski, Anna Jakubska-Busse, Jolanta Marciniuk, Grzegorz Łazarski, Anna Fałtyn, Sławomir Nowak, Elżbieta Żołubak, Grzegorz J. Wolski, Helena Więcław, Bartosz Kurnicki, Stefan Gawroński (12 VII 2018 r., fot. P. Marciniuk, za: Popiela 2018, archiwum Sekcji)

Od początku istnienia Sekcji działa jej profil na Facebooku, którym administruje prof. A. Popiela (https://www.facebook.com/groups/1784411641796808/). Na tej stronie zarówno członkowie jak i sympatycy dzielą się swoimi publikacjami, informacjami o konferencjach oraz innymi danymi dotyczącymi naszego środowiska.

11.15.3. Inne szczególne osiągnięcia Sekcji

Innymi istotnymi osiągnięciami Sekcji Taksonomii Roślin PTB jest m.in. uczestnictwo jej członków w projektach: *Flora & Funga Pomeranica Occidentalis* oraz *Flora Pomeranica Orientalis* (http://florafungapomeranica.usz.edu.pl/; http://florapomorient.pl/) oraz w projekcie Zintegrowane wirtualne Herbarium Pomorza *Herbarium Pomeranicum* – digitalizacja i udostępnienie zbiorów herbariów jednostek akademickich Pomorza poprzez ich połączenie i udostępnienie cyfrowe w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014–2020 Oś Priorytetowa nr 2 „E-administracja i otwarty rząd" Działanie nr 2.3 „Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego" Poddziałanie nr 2.3.1 „Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki" (typ II projektu: cyfrowe udostępnienie zasobów nauki" (https://herbariumpomeranicum.pl/).

Ryc. 11.15.7. Część warsztatowa II Seminarium w Korycinach. Od lewej: Wojciech Adamowski, Adam Rostański, Marian Szewczyk, Józef Mitka, Stefan Gawroński, Paweł Marciniuk (11 VII 2018 r., fot. J. Marciniuk, archiwum Sekcji)

Ryc. 11.15.8. Uczestnicy III Seminarium STRN PTB w Wołosatem (2020 r.) przed cerkwią św. Mikołaja w Chmielu. Górny rząd od lewej: Maryla Mitka, Józef Mitka, Dariusz Rudzki, Andrzej Łysko, Jacek Zadroga, Anna Zadroga, Jolanta Marciniuk, Anna Jakubska-Busse, Rafał Busse, Adam Zając. Dolny rząd od lewej: Alicja Łysko, Anna Łysko, Stefan Gawroński, Agnieszka Popiela, Grzegorz J. Wolski, Paweł Marciniuk (8 VII 2020 r., fot. A. Gawrońska, za: Wolski 2020, archiwum Sekcji)

11.15.4. Podsumowanie

Mimo że Sekcja Taksonomii Roślin jest najmłodszą w Polskim Towarzystwie Botanicznym, to działa bardzo aktywnie. Trzy Seminaria Sekcji „w terenie” oraz dwa spotkania w trakcie kolejnych Zjazdów PTB to 77 referatów oraz 49 zaprezentowanych plakatów, wiele nowych znajomości, rozpoczętych wspólnie badań, wiele planów na przyszłość. Biorąc pod uwagę cykliczność organizowanych spotkań, zaangażowanie członków oraz różnorodność prowadzonych badań, można sądzić, że w najbliższych latach Sekcja nadal będzie działać bardzo prężnie, czego życzymy jej członkom.

(Opracowanie: Anna Mikuła w oparciu o materiały archiwalne PTB)

12. Kalendarium Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Anna Mikuła[1]
Mirosława Górecka[2]

[1] Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie, Polska Akademia Nauk
ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
e-mail: a.mikula@obpan.pl
[2] Katedra Botaniki, Instytut Biologii
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
e-mail: miroslawa_gorecka1@sggw.edu.pl

DOI: https://doi.org/10.5586/978-83-963503-1-2_12

Mikuła A., Górecka M. (2022). Kalendarium Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła (red.), *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, ss. 570–587.

Kalendarium najważniejszych wydarzeń jakie miały miejsce w Polskim Towarzystwie Botanicznym w latach 1922–2021

Podstawą kalendarium było opracowanie prof. Zbigniewa Mirka (Mirek 1986a), które uzupełniono obecnie o inne ważne fakty odnalezione w archiwalnych dokumentach PTB oraz zdarzeniami z okresu międzywojennego i z ostatnich 35 lat.

Lata 1922–1931

1922

- W dniach 9–10 kwietnia w Warszawie odbył się Zjazd Organizacyjny Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Pierwszym prezesem został prof. Bolesław Hryniewiecki, a siedzibą władz Towarzystwa – Warszawa.
- Po raz pierwszy nadano godność członka honorowego. Otrzymali ją emerytowani profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego: Emil Godlewski senior i Józef Rostafiński.

1923

- Zaczęło ukazywać się czasopismo *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*.
- W Poznaniu odbył się 2. Zjazd PTB.
- Towarzystwo liczyło 195 członków (2 honorowych, 143 zwyczajnych i 50 nadzwyczajnych).

1924

- Po raz pierwszy wybrani zostają członkowie honorowi spośród botaników zagranicznych (członkowie korespondenci) – łącznie 13 osób.
- Odbył się 3. Zjazd PTB w Zakopanem.

1925

- Odbył się 4. Zjazd PTB w Warszawie zorganizowany wspólnie z XII Zjazdem Lekarzy i Przyrodników Polskich.

1926

- Odbył się 5. Zjazd PTB w Wilnie.

1927

- Odbył się 6. Zjazd PTB we Lwowie.

1928

- Odbył się 7. Zjazd PTB w Wilnie.

1929

- Odbył się 8. Zjazd PTB w Poznaniu.

1930

- Odbył się 9. Zjazd PTB w Krakowie.

- Powołano Oddział Poznański PTB.
- Nastąpił poważny kryzys finansowy Towarzystwa (trwający do 1935 r.), związany z kryzysem gospodarki i finansów państwa.
- Towarzystwo osiągnęło najwyższą w okresie międzywojennym liczbę 433 członków.

1931

- W dniach 21–30 czerwca odbył się 10. Zjazd PTB w Warszawie będący zarazem III Zjazdem Botaników Słowiańskich.

Lata 1932–1941

1932

- Podczas 11. Zjazdu PTB we Lwowie, w dniu 15 maja, zatwierdzono wykaz polskiej terminologii botanicznej w zakresie cytologii i histologii roślin, opracowany przez komisję w składzie: Z. Wóycicki, K. Rouppert i K. Piech.
- Z okazji Zjazdu PTB i 400-lecia wydania drukiem pierwszej książki botanicznej w Polsce, Oddział Lwowski PTB zorganizował wystawę polskich starodruków botanicznych z XVI–XVIII wieku i wydał ozdobny katalog wystawy.
- 7 grudnia Oddział Poznański zorganizował uroczystości poświęcone uczczeniu 45-letniej działalności naukowej prof. Józefa Paczoskiego, honorowego członka PTB.
- Opracowano regulamin zgłaszania kandydatów na członków honorowych polskich i zagranicznych (korespondentów).

1933

- Odbył się 12. Zjazd PTB w Poznaniu zorganizowany wspólnie z XIV Zjazdem Lekarzy i Przyrodników Polskich.
- W okresie 1930–1933 pięć Oddziałów PTB zorganizowało w sumie 258 posiedzeń, w czasie których wygłoszono 501 referatów.

1934

- 13. Zjazd PTB został zorganizowany w Wilnie.
- Ukazało się drukiem opracowanie *Polskie mianownictwo botaniczne w zakresie cytologii i histologii roślin* (Z. Wóycicki). Materiały wydano z zasiłku Ministerstwa Opieki Społecznej.

1935

- Odbył się 14. Zjazd PTB w Krakowie.

1936

- Odbył się 15. Zjazd PTB w Warszawie.
- Uchwalono nowy Statut Towarzystwa.

1937

- Odbył się 16. Zjazd PTB we Lwowie zorganizowany wspólnie z XV Zjazdem Lekarzy i Przyrodników Polskich. Uchwalono na nim projekt wykazu terminologii dotyczącej embriologii roślin, opracowany przez komisję w składzie: K. Piech, W. Becker, S. Krupko.
- Zaczął obowiązywać Statut Towarzystwa uchwalony w roku 1936.
- W okresie 1934–1937 pięć Oddziałów PTB zorganizowało w sumie 270 posiedzeń, w czasie których wygłoszono 508 referatów.

1938

- Odbył się 17. Zjazd PTB w Poznaniu zorganizowany wspólnie ze zjazdem Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego.
- Ukazało się drukiem opracowanie *Polskie mianownictwo botaniczne w zakresie cytologii i histologii roślin – Dział II: Embriologia*.
- W roku 1938 Towarzystwo liczy 329 członków (2 honorowych, 132 zwyczajnych, 178 nadzwyczajnych i 17 członków korespondentów).

1939

- Odbył się 18. Zjazd PTB w Wilnie.
- Od początku istnienia Towarzystwa do wybuchu II wojny światowej, w jego pięciu oddziałach zorganizowano łącznie 1040 posiedzeń naukowych, na których wygłoszono około 1460 referatów i 525 komunikatów. Wydano w tym okresie 16 tomów czasopisma *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, publikując 401 artykułów oraz 6 dużych rozpraw w serii *Biblioteka Botaniczna*. Ponadto zgromadzono bogaty księgozbiór Towarzystwa, liczący około 8000 pozycji katalogowych.
- W latach 1940–1945 nastąpiła przerwa w oficjalnej działalności PTB spowodowana II wojną światową i okupacją.
- W wyniku utraty części terytorium po II wojnie światowej, utracone zostają Oddziały Lwowski i Wileński PTB.

Lata 1942–1951

1945

- 26 kwietnia odbyło się posiedzenie członków Oddziału Krakowskiego, zaś 18 maja Oddziału Warszawskiego, inaugurujące powojenne życie Towarzystwa.
- W dniach 29–30 września w ocalałym gmachu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie odbył się pierwszy powojenny Zjazd PTB, w którym udział wzięło około 100 osób. Zjazdowi przewodniczył prof. B. Hryniewiecki.
- Powołano Oddział Łódzki i Oddział Lubelski PTB.
- Towarzystwo liczy 255 członków.

1946

- Odbył się 20. Zjazd PTB w Lublinie.
- Na wniosek członków Oddziału Krakowskiego wprowadzono w statucie zmianę paragrafu dotyczącego symbolu Towarzystwa: z *Carlina acaulis* na *C. onopordifolia*.
- Zalegalizowano obowiązujący przed wojną Statut Towarzystwa.
- Ukazał się pierwszy powojenny numer *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*.
- Powołano Oddział Wrocławski PTB.
- Prof. D. Szymkiewicz złożył wniosek do Zarządu Głównego w sprawie kompletowania czasopism zagranicznych, tak aby w Bibliotece PTB było po jednym egzemplarzu każdego z wydawanych na świecie czasopism naukowych.

1947

- Podczas Walnego Zgromadzenia, które odbyło się w czasie 21. Zjazdu PTB w Krakowie, wybrano komisję ds. opracowania nazewnictwa botanicznego w dziedzinie geobotaniki.
- Powołano Oddział Toruński PTB.

- W *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* opublikowano pierwszy po II wojnie światowej spis członków PTB.
- Zubożała w wyniku wojny biblioteka PTB wznowiła swą działalność w przedwojennej siedzibie w gmachu Szkoły Głównej Uniwersytetu Warszawskiego (Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28).

1948

- Odbył się 22. Zjazd PTB w Toruniu.
- Walne Zgromadzenie Delegatów PTB zwróciło się do organizatorów Kongresu Botaników w Sztokholmie z wnioskiem o wykluczenie z listy członków Kongresu tych Niemców, którzy zhańbili się swoją działalnością podczas II wojny światowej. Przesłano również listę polskich botaników wymordowanych przez hitlerowców.
- Liczbowy stan księgozbioru PTB wynosił ponad 5000 egzemplarzy książek i czasopism.

1949

- Odbył się 23. Zjazd PTB w Łodzi.
- Na wniosek prof. A. Paszewskiego przyjął się zwyczaj zapraszania prelegentów z innych Oddziałów Towarzystwa.

1950

- Odbył się 24. Zjazd PTB we Wrocławiu, na którym do PTB, wskutek decyzji Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki, zdecydowano włączyć Polskie Towarzystwo Dendrologiczne. Do zorganizowania Sekcji Dendrologicznej został upoważniony prof. Roman Kobendza.
- Na wniosek prof. S. Kulczyńskiego wprowadzono problemową tematykę Zjazdów Towarzystwa.
- Uchwalono zmiany w Statucie PTB otwierające drogę tworzeniu specjalistycznych sekcji.
- Towarzystwo liczy 435 członków.

1951

- Odbył się 25. Zjazd PTB w Poznaniu.
- Członkowie rozwiązanego w 1950 roku Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego, będący jednocześnie członkami PTB, powołali w strukturach PTB Sekcję Dendrologiczną oraz rozpoczęli wydawanie czasopisma pt. *Rocznik Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. Utworzono i zatwierdzono regulamin Sekcji Dendrologicznej.
- Zainicjowano działanie Sekcji Ekologii i Socjologii Roślin mającej na celu poparcie teoretycznych podstaw i praktycznej przydatności francusko-szwajcarskiego kierunku rozwoju fitosocjologii w Polsce.
- Polska Akademia Nauk (w miejsce Ministerstwa Oświaty) przejmuje nadzór nad towarzystwami naukowymi w Polsce, w tym również nad PTB.
- Członkowie Towarzystwa wzięli udział w I Kongresie Nauki Polskiej.
- Towarzystwo liczy 539 członków.

Lata 1952–1961

1952

- Odbył się 26. Zjazd PTB w Warszawie.
- Na polecenie Biura Towarzystw Naukowych PAN, Zarząd Główny PTB powołał Komisję Popularyzacji Wiedzy Botanicznej. Osobnym pismem z dnia 4 grudnia Zarząd Główny zaleca powołanie analogicznych komisji w oddziałach PTB, które rozpoczynają działalność od następnego roku.

- Biblioteka PTB uzyskała lokal przy Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego (Warszawa, Al. Ujazdowskie 4).
- Powołano Oddziały Gdański, Białostocki i Bydgoski PTB.
- Towarzystwo liczy 927 członków.

1953

- Odbył się 27. Zjazd PTB w Białymstoku.
- Ukazał się pierwszy zeszyt czasopisma *Acta Agrobotanica* (pod redakcją profesorów J. Lekczyńskiej i S. Wóycickiego) oraz serii *Monographiae Botanicae* (pod redakcją prof. B. Hryniewieckiego).
- Towarzystwo wydało pierwszy zeszyt *Fragmenta Floristica et Geobotanica* (pod redakcją prof. B. Pawłowskiego).
- Biblioteka PTB stała się jedną największych bibliotek botanicznych w Polsce.
- Sekcja Dendrologiczna działa w 5 podsekcjach w Łodzi, Krakowie, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu.
- Towarzystwo liczy 1039 członków.

1954

- Odbył się 28. Zjazd PTB w Lublinie.
- Podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów PTB powołano Sekcję Fizjologii Roślin PTB.
- Polska Akademia Nauk przejęła mecenat nad wydawnictwami PTB, ich wydawcą stało się Państwowe Wydawnictwo Naukowe (do 1960 r.).
- Ustalono honoraria dla autorów w przeciętnej wysokości 1350 zł/arkusz autorski.
- W obrębie czasopisma *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* ukazał się pierwszy numer *Biuletynu Ogrodów Botanicznych*.
- Zaprzestano przesyłania członkom PTB bezpłatnych numerów *Acta Societatis Botanicorum Poloniae.*

1955

- Odbył się 29. Zjazd w Gdańsku.
- Uchwalono nowy Statut PTB.
- Powołano Oddział Olsztyński i Szczeciński oraz Sekcję Paleobotaniczną PTB.
- Na wniosek prof. K. Bassalika postanowiono, że od tego roku Oddziały PTB będą wpłacały na rzecz Zarządu Głównego 50% (a nie 25%) zebranych składek członkowskich.
- Towarzystwo liczy 1440 członków.

1956

- Odbył się 30. Zjazd PTB w Zakopanem.
- Prof. W. Szafer zaproponował wprowadzenie znaczka w postaci stylizowanego kwiatostanu *Carlina onopordifolia* jako odznaki członków PTB.
- Powołano Sekcję Mykologiczną PTB.
- Towarzystwo liczy 1280 członków.

1957

- Odbył się 31. Zjazd PTB w Bydgoszczy.
- Podwyższono wysokość rocznej składki dla członków PTB do 72 zł (w tym prenumerata *Wiadomości Botanicznych*).
- Czasopismo *Fragmenta Floristica et Geobotanica* przestało być wydawnictwem PTB i zaczęło ukazywać się jako kwartalnik Instytutu Botaniki PAN w Krakowie.
- Wydano pierwszy numer czasopisma *Wiadomości Botaniczne* (pod redakcją prof. F. Górskiego). W jego obrębie zamieszczono *Biuletyn Ogrodów Botanicznych*, stanowiący dotychczas dział czasopisma *Acta Societatis Botanicorum Poloniae.*

- Towarzystwo weszło w skład Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN).
- Z biblioteki PTB skorzystała rekordowa liczba 1015 czytelników.

1958

- Odbył się 32. Zjazd PTB w Szczecinie.
- Uchwalono nowy regulamin przyjmowania członków honorowych PTB.

1959

- Odbył się 33. Zjazd PTB w Olsztynie.
- Odbył się Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB we Wrocławiu.
- Nawiązano bliskie kontakty między dendrologami Polski i Czechosłowacji.
- Opracowano i uchwalono regulamin przyjmowania honorowych członków zagranicznych.
- Towarzystwo liczy 1121 członków.

1960

- Odbył się 34. Zjazd PTB w Toruniu.
- W Mlyňanach na Słowacji odbył się pierwszy polsko-czechosłowacki Zjazd Sekcji Dendrologicznych Towarzystw Botanicznych. Dał on początek Kongresom Dendrologicznym Krajów Socjalistycznych.
- PTB przejmuje z powrotem swoje czasopisma od PWN, pozostawiając PWN jedynie ich realizację.

1961

- Odbył się 35. Zjazd PTB w Łodzi.
- Podjęto uchwałę, by Walne Zgromadzenia Delegatów i Zjazdy PTB odbywały się co dwa lata.
- Towarzystwo liczy 905 członków.

Lata 1962–1971

1962

- Uchwalono, by zagranicznych członków zwanych korespondentami nazywać członkami honorowymi.

1963

- Odbył się 36. Zjazd PTB we Wrocławiu.
- 13 lutego umiera prof. B. Hryniewiecki, pierwszy Prezes PTB.

1964

- Odbył się 37. Zjazd PTB w Lublinie.
- Na wniosek prof. Z. Czubińskiego członkowie licznych oddziałów PTB objęli badaniami i merytoryczną opieką rezerwaty przyrody w Polsce.
- Towarzystwo liczy 812 członków.

1965

- Odbyła się w Karpaczu konferencja, na której zapoczątkowano bliską współpracę Sekcji Fizjologii Roślin PTB z analogiczną Sekcją funkcjonującą w obrębie Czechosłowackiego Towarzystwa Botanicznego.
- Ukazał się pierwszy numer czasopisma *Acta Mycologica* (pod redakcją prof. A. Skirgiełło).

1967

- Odbył się 38. Zjazd PTB w Poznaniu.

1969

- Odbył się 39. Zjazd PTB w Gdańsku.
- Stan księgozbioru biblioteki Towarzystwa osiągnął 25 000 pozycji bibliotecznych.
- Sekcja Fizjologii Roślin zmienia nazwę i staje się Sekcją Fizjologii i Biochemii Roślin PTB.

1971

- Odbył się 40. Zjazd PTB w Szczecinie.
- Sekcja Ekologii i Socjologii Roślin zmieniła nazwę i stała się Sekcją Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej PTB.

Lata 1972–1981

1972

- Odbył się 41. Zjazd PTB w Warszawie, podczas którego świętowano jubileusz 50-lecia Towarzystwa. Wzięła w nim udział rekordowa w dotychczasowej historii PTB liczba 400 uczestników.
- Ukazało się rocznicowe opracowanie *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego* podsumowujące działalność PTB. Wydano także okolicznościową kartkę pocztową.
- Mennica Państwowa wybiła pierwszy egzemplarz odznaki PTB, którą mieli prawo nosić wszyscy członkowie Towarzystwa.
- Prace drukowane w czasopiśmie *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* zaczęły ukazywać się wyłącznie w języku angielskim.

1973

- Odbył się 42. Zjazd PTB w Krakowie.
- Powołano Sekcję Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz Sekcję Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin PTB.
- Liczba instytucji naukowych wymieniających czasopisma z biblioteką PTB wyniosła 419 kontrahentów.

1974

- Powołano Oddział Kielecki PTB.
- Z inicjatywy prof. Jadwigi Siemińskiej została powołana do życia Sekcja Fykologiczna.
- Właścicielem czasopism PTB stał się ich wydawca – Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Opublikowano rekordową w dotychczasowej historii PTB objętość czasopism – aż 210 arkuszy.
- Liczba tytułów wymienianych na bieżąco przez bibliotekę PTB z kontrahentami z Polski i zagranicy wyniosła 497 wydawnictw ciągłych i jednostkowych, w tym 316 przysłano z tzw. krajów kapitalistycznych.

1975

- Odbył się 43. Zjazd PTB w Toruniu.
- Powołano Oddział Śląski PTB w Katowicach.

1976

- Po 23 latach wspierania finansowego, Polska Akademia Nauk zaprzestała przydzielania funduszy na akcję popularyzacji wiedzy botanicznej.

1977

- Odbył się 44. Zjazd Towarzystwa w Olsztynie. Odtąd Walne Zgromadzenia Delegatów PTB będą zwoływane co 3 lata.

1978

- Weszły w życie nowe regulacje prawne PTB: statut (ustalający m. in. kategorię członków wspierających i ograniczający pełnienie funkcji prezesa do dwu kolejnych trzyletnich kadencji) oraz nowe regulaminy wewnętrzne PTB.
- Powołano Sekcję Briologiczną PTB.
- Ukazał się pierwszy numer wewnętrznego biuletynu informacyjnego Towarzystwa: Komunikat Zarządu Głównego PTB, rozsyłanego przez Oddziały do wszystkich członków naszego stowarzyszenia.
- Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin PTB przystąpiła do Federation of European Societies of Plant Biology.
- W oparciu o nowy podział administracyjny kraju ustalono zasięg terytorialny poszczególnych Oddziałów PTB.

1979

- Powołano Sekcję Karpologiczną PTB.
- Zarząd Główny PTB podejmuje uchwałę o powołaniu Archiwum PTB i funkcji Archiwisty przy Zarządzie Głównym PTB.

1980

- Odbył się 45. Zjazd PTB w Lublinie.
- Ustanowiono Medal im. Prof. Władysława Szafera, przyznawany autorom najwybitniejszych prac z dziedziny botaniki [WB 33(2), 1989]
- W dniach 10–11 maja w Mikołajkach odbyło się I Ogólnopolskie Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

1981

- Powołano Oddział Skierniewicki PTB.
- Uchwalono tekst stanowiska Towarzystwa wobec aktualnych spraw ochrony przyrody w Polsce, przekazany później do najwyższych władz państwowych.
- W maju nad jeziorem Bachotek koło Brodnicy odbyło się II Ogólnopolskie Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB pod hasłem *Zbiorowiska glonów rzek i zbiorników zaporowych.*

Lata 1982–1991

1982

- Wprowadzenie w Polsce stanu wojennego w dniu 13 grudnia 1981 roku spowodowało zawieszenie do marca 1983 działalności wszystkich towarzystw, w tym również PTB. Jedynie Oddział Krakowski, zorganizował 22 posiedzenia referatowe (na podstawie każdorazowo uzyskiwanych zezwoleń).
- W okresie stanu wojennego zawieszono działalność wydawniczą Towarzystwa, co spowodowało powstanie dużych zaległości w wydawaniu wszystkich czasopism PTB.
- Z powodu stanu wojennego odwołano mający się odbyć w Warszawie III Kongres Federation of European Societies of Plant Physiology.

1983

- Odbył się 46. Zjazd PTB we Wrocławiu.
- Powołano Sekcję Historii Botaniki i Sekcję Lichenologiczną PTB.
- Sekcja Paleobotaniczna PTB weszła w skład International Commission for Palynology.
- W związku z inflacją uchwalono znaczną podwyżkę wysokości składek członkowskich – z 72 na 540 zł (wysokość składki dla członków zwyczajnych wraz z obowiązkową prenumeratą *Wiadomości Botanicznych*).
- Oddział Łódzki PTB rozpoczął organizowanie dla szkół corocznych konkursów dendrologicznych *Znam drzewa i krzewy.*

1984

- W obrębie Sekcji Dendrologicznej PTB powołano Grupę Rośliny Wrzosowate.
- W czerwcu w Iławie odbyło się III Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.
- Towarzystwo liczyło 959 członków zwyczajnych (ogólna liczba członków krajowych – 1254).

1985

- Liczba pozycji katalogowych zgromadzonych w księgozbiorze biblioteki PTB przekroczyła 37 000.
- W dniach 16–17 maja w Gołyszu odbyło się IV Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

1986

- W Łodzi odbył się 47. Zjazd PTB pod hasłem *Zasoby genowe roślin, perspektywy badawcze, wykorzystanie i ochrona*.
- W dniach 8–11 maja w Charzykowach odbyło się V Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.
- Towarzystwo liczy 1268 członków.

1987

- Dzięki inicjatywie Zarządu Głównego PTB umożliwiono około 50 członkom Towarzystwa wzięcie udziału w XIV Międzynarodowym Kongresie Botanicznym w Berlinie oraz zorganizowano w Polsce 3 pokongresowe sesje terenowe.
- W maju w Jastarni odbyło się VI Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

1988

- W dniach 12–15 maja nad jeziorem Piaseczno (Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie) odbyło się VII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

1989

- W Katowicach odbył się 48. Zjazd PTB pod hasłem *Roślina a środowisko* [WB 34(3), 1990]
- Wyróżniono pierwszych laureatów Medalu im. Prof. W. Szafera.
- Likwidacja Biura Wydawnictw i Rozpowszechniania Nauki PAN spowodowała problemy w działalności wydawniczej Towarzystwa.
- W dniach 25–28 maja nad jeziorem Wigry odbyło się VIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

1990

- Ukazał się pierwszy zeszyt *Rocznika Roślin Wrzosowatych.*
- Odbyło się IX Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

1991

- Czasopismo *Wiadomości Botaniczne* uzyskało nową szatę graficzną.

- Podjęto decyzję o wydzieleniu *Biuletynu* będącego działem *Wiadomości Botanicznych* i utworzeniu osobnego czasopisma pod nazwą *Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów.*
- W Bukownie na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej odbyło się X Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

Lata 1992–2001

1992

- W Kielcach odbył się 49. Zjazd PTB pod hasłem *Roślina a Człowiek*.
- We współpracy z Komitetem Botaniki PAN powołano Komisję ds. Terminologii i Nomenklatury Botanicznej.
- Ukazał się pierwszy numer czasopisma *Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów.*
- W miejsce Polskiej Akademii Nauk, finansowanie wydawnictw PTB przejął Komitet Badań Naukowych (KBN).
- Dnia 28 listopada zawieszona została działalność Sekcji Karpologicznej PTB.

1993

- W maju w Płocicznie odbyło się XII międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB pt. *Ekologia i taksonomia glonów. Zielone Płuca Polski.*

1994

- Walne Zgromadzenie Delegatów w Kielcach uchwaliło nowy Statut PTB oraz Regulamin Medalu im. Prof. B. Hryniewieckiego.
- Powołano Sekcję Kultur Tkankowych Roślin PTB.
- W związku z jubileuszem 70-lecia powstania Polskiego Towarzystwa Botanicznego zorganizowano Zjazd Sekcji Dendrologicznej PTB w Lublinie.
- Członkowie Sekcji Lichenologicznej PTB zorganizowali X Zjazd lichenologów polskich.
- Zmieniono szatę graficzną stron tytułowych *Acta Mycologica* i *Rocznika Dendrologicznego.*
- Działająca w obrębie Sekcji Dendrologicznej PTB Grupa Rośliny Wrzosowate wydała 5. numer *Rocznika Roślin Wrzosowatych.*
- We wrześniu w Olsztynie i Starych Jabłonkach odbyło się XIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.

1995

- W dniach 26 czerwca – 1 lipca w Krakowie odbył się jubileuszowy 50. Zjazd PTB pod hasłem *Szata roślinna Polski w procesie przemian*. Zjazdowi towarzyszyło XVI Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.
- Na uroczystym otwarciu Zjazdu po raz pierwszy wręczono Medal im. Prof. B. Hryniewieckiego wyróżniając nim 8 naukowców i 2 instytucje.
- Pobity został kolejny rekord rocznej objętości wydawnictw Towarzystwa, która wyniosła łącznie około 300 arkuszy.
- Oficjalne rozwiązano Sekcję Karpologiczną PTB.

1996

- Ze względów formalnych nazwę czasopisma *Erica* (taką samą nazwę nosił periodyk wydawany w Czechach) zmieniono na *Erica Polonica.*
- W dniach 10–12 maja w Lublinie, Krasnobrodzie i Zwierzyńcu odbyło się XV Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.
- Towarzystwo liczyło 1339 członków.

1997

- W ramach inauguracji obchodów 75-lecia PTB w Warszawie 5 grudnia odbyła się sesja jubileuszowa, połączona z wystawą wydawnictw PTB i wystawą fotograficzną pt. *Świat roślin na różnych poziomach organizacji życia widziany oczami botaników*.
- Wydano opracowanie *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego na Ziemi Łódzkiej* (oficjalny rok wydania – 1996).
- W maju we Wdzydzach Kiszewskich odbyło się XVI Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB *Przyczyny i skutki zakwitów sinic i glonów.*

1998

- W Gdańsku odbył się 51. Zjazd PTB pod hasłem *Botanika polska u progu XXI wieku*.
- Zorganizowano 11 ogólnopolskich sesji, sympozjów i konferencji naukowych w tym XVII Sympozjum Sekcji Fykologicznej *Glony jako uniwersalne bioindykatory degradacji środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem estuarium Odry.*
- W związku z brakiem możliwości finansowania zrezygnowano z wydawania czasopisma *Erica Polonica.*

1999

- Zorganizowano 15 ogólnopolskich spotkań naukowych.
- Odbyło się XVIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB *Bioróżnorodność flory glonów i sinic jako metoda oceny środowiska wodnego* – Wólka Milanowska, 6–9 maja 1999 r.
- Towarzystwo liczyło 1417 członków.

2000

- Na Nadzwyczajnym Walnym Zebraniu Członków Oddziału Poznańskiego PTB, które odbyło się 19 kwietnia, powołano kapitułę Medalu im. Prof. Zygmunta Czubińskiego [WB 44(3/4), 2000]
- Zorganizowano 18 ogólnopolskich spotkań naukowych.
- Odbyło się XIX Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB *Ekologia i taksonomia glonów – małżeństwo z rozsądku?* – Tleń, 11–14 maja 2000 r.

2001

- W Poznaniu odbył się 52. Zjazd PTB pod hasłem *Botanika w dobie biologii molekularnej*. Zjazdowi towarzyszyło sympozjum *Molekularne podstawy struktury i funkcji komórki roślinnej*, sympozjum *Edukacja botaniczna na poziomie akademickim* oraz XX Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.
- Wyróżniono pierwszych laureatów Medalu im. Prof. Zygmunta Czubińskiego.
- Na posiedzeniu Zarządu Głównego PTB w dniu 23 września w Poznaniu powołano Sekcję Pteridologiczną pod przewodnictwem prof. Haliny Piękoś-Mirkowej.
- Zorganizowano 15 ogólnopolskich spotkań naukowych.
- Towarzystwo liczy 1430 członków.

Lata 2002–2011

2002

- W dniach 13–16 czerwca odbyło się XXI międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB pt. *Glony różnych ekosystemów – problemy ochrony, ekologii i taksonomii* – Sosnówka Górna, Karpacz.

2003

- Odbyło się XXII międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB *Glony a stan biologii wód. Zagrożenie czy sprzymierzeńcy?* – Olsztyn (Mierki), 15–18 maja (organizatorzy: Sekcja Fykologiczna i Oddział Olsztyński PTB).
- Towarzystwo liczy 1410 członków.

2004

- W dniach 23–27 sierpnia w Krakowie odbył się 14th Congress of the Federation of European Societies of Plant Biology, w organizacji którego udział wzięli Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin oraz Oddział Krakowski PTB.
- W dniach 6–11 września w Toruniu i Bydgoszczy odbył się 53. Zjazd PTB pod hasłem *Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr natury*. Zjazdowi towarzyszyło XXIII Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB.
- Działalność rozpoczął internetowy serwis botaniczny Lonicera (http://www.lonicera.hg.pl), prowadzony przez członków Oddziału Szczecińskiego PTB.

2005

- Zorganizowano 6 międzynarodowych konferencji i sympozjów naukowych, w tym XXIV międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB *Toxic cyanobacteria – problem of the future* – Krynica Morska, 9–22 maja.
- Ukazała się książka pt. *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości* opracowana przez Oddziały Toruński i Bydgoski PTB.
- Powołano Sekcję Aerobiologiczną PTB.
- Rozpoczęto komputerowe katalogowanie zbiorów biblioteki PTB.
- Towarzystwo liczy 1329 członków.

2006

- Zorganizowano 10 konferencji i warsztatów naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym.
- Własne strony internetowe otworzyły: czasopismo *Rocznik Dendrologiczny*, Oddział Bydgoski, Poznański i Szczeciński PTB oraz Sekcje Historii Botaniki, Kultur Tkankowych Roślin i Lichenologiczna PTB.
- Udostępniono katalog zbiorów biblioteki PTB w wersji elektronicznej. W księgozbiorze biblioteki znajdowało się: 6628 woluminów wydawnictw zwartych (w tym 19 woluminów starodruków), 18 023 odbitek i broszur oraz 21 440 woluminów (należących do 815 tytułów) wydawnictw ciągłych.
- XXV Zjazd Fykologów *Glony i ich zmiany w czasie* odbył się w dniach 16–19 maja w Poznaniu i nad jeziorem Łagowskim położonym na Ziemi Lubuskiej. Był ostatnim zjazdem tej Sekcji w związku z wyodrębnieniem się z PTB Polskiego Towarzystwa Fykologicznego (PTF).
- Wobec rezygnacji członków Zarządu Sekcji Fykologicznej z pełnionych funkcji i braku nowych kandydatów, działalność Sekcji zostaje zawieszona.

2007

- W dniach 3–9 września w Szczecinie odbył się 54. Zjazd PTB pod hasłem *Botanika w Polsce – sukcesy, problemy, perspektywy*. Sesje terenowe odbywały w najcenniejszych obiektach przyrodniczych zachodniej części Pomorza. Zjazdowi towarzyszyło 1th International Symposium *Flora, Vegetation and Lanscape of Pomerania*, zorganizowane w dniach 6–8 września.
- W tym samym roku zorganizowano 8 konferencji i warsztatów naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym, w tym m.in. XXVI Międzynarodową Konferencję Fykologiczną *Alga in ecological quality of water assessment* – Lublin, 17–20 maja.

- W październiku pożegnaliśmy Panią prof. Alinę Skirgiełło, która przez ponad 70 lat brała czynny udział w życiu naukowym naszego Towarzystwa. Pani Profesor była założycielką Sekcji Mykologicznej PTB i przewodniczącą Zarządu Sekcji przez kolejnych 51 lat. Założyła i przez 42 lata sprawowała funkcję Redaktora Naczelnego czasopisma *Acta Mycologica.*

2008

- Sekcja Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin PTB zmieniła nazwę na Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin.
- Oddział Warszawski PTB utworzył własną stronę internetową.
- Dla zwiększenia poczytności i dostępu do czasopism wydawanych przez PTB, podjęto decyzję o konieczności udostępnienia on-line pełnych tekstów artykułów opublikowanych w czasopismach wydawanych przez Towarzystwo.

2009

- W związku z odtworzeniem Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego i rezygnacją z pełnienia funkcji przez redaktorów *Rocznika Dendrologicznego* oraz *Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów* wydawanie tych czasopism zostało zawieszone.
- Członkowie Zarządu Sekcji Dendrologicznej PTB zrezygnowali z pełnienia swoich funkcji.

2010

- W dniach 6–12 września w Warszawie odbył się 55. Zjazd PTB pod hasłem *Planta – in vivo, in vitro et in silico*. Szczególną frekwencją cieszyła się sesja poświęcona nadchodzącemu jubileuszowi 90-lecia prof. Władysława Matuszkiewicza. W 11 sesjach terenowych po Mazowszu, Polesiu, Podlasiu i Pojezierzu Litewskim udział wzięło blisko 200 uczestników.
- Po raz pierwszy w historii Towarzystwa streszczenia prezentowanych referatów i plakatów opublikowano w języku angielskim na łamach czasopisma *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*. Wśród materiałów konferencyjnych znalazła się także monografia pt. *Botanika w Warszawie. Zarys historyczny* autorstwa prof. T. Majewskiego, stanowiąca podsumowanie warszawskiej historii botaniki od XVII wieku po dzień dzisiejszy.
- Podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów PTB odbyły się wybory władz Towarzystwa, w wyniku których po raz pierwszy w historii PTB prezesem zostaje kobieta, prof. Elżbieta Romanowska z Uniwersytetu Warszawskiego.
- Z okazji 80-lecia urodzin prof. Krzysztofa Rostańskiego w dniu 15 października zorganizowano w Katowicach jubileuszową sesję naukową pt. *Współczesność i perspektywy taksonomii roślin w Polsce. Z wiesiołkiem w tle*. Wzięło w niej udział 788 uczestników.

2011

- Rozpoczęcie prac nad gruntowną reformą działalności wydawniczej i cyfryzacją wydawnictw PTB.
- Zmiana polityki w zakresie finansowego wspierania działalności bibliotek przez MNiSW sprawiła, że biblioteka PTB od 2011 roku jest utrzymywana wyłącznie ze środków własnych Towarzystwa.
- PTB przystąpiło do Federacji Polskich Towarzystw Naukowych, zrzeszającej 20 polskich stowarzyszeń o charakterze naukowym. W tym samym roku Towarzystwo zostało zaproszone do współpracy z EPSO (European Plant Science Organization), organizacji skupiającej około 200 instytucji, głównie z Europy i Azji.
- Dnia 3 lutego dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin obchodził prof. Zbigniew Podbielkowski – wybitny biolog, ekolog i fitogeograf z Oddziału Warszawskiego PTB. Wydany z tej okazji tomik poezji było współfinansowany ze środków Towarzystwa.

- W dniu 3 grudnia Zarząd Główny PTB przyjął nowy formularz deklaracji członkowskiej PTB, zawierający oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na przetwarzanie jego danych osobowych w celu realizacji zadań statutowych Towarzystwa.
- Zorganizowano 12 konferencji i warsztatów naukowych o charakterze ogólnopolskim.
- Uruchomiono cyfrową Platformę Czasopism PTB, która umożliwiła składanie prac do redakcji, przekazywanie recenzji, śledzenie statusu pracy oraz jej opublikowanie. Pierwsze czasopismo funkcjonujące na Platformie to *Acta Societatis Botanicorum Poloniae.*
- Redakcja czasopisma *Acta Agrobotanica* zwiększyła liczbę zeszytów wydawanych w ciągu roku z 2 do 4.
- W okresie od kwietnia do listopada przeprowadzono spis powszechny członków PTB. Na jego podstawie ustalono, że Towarzystwo liczy 877 członków. Największą liczbę członków posiadały Oddziały: Warszawski (165 członków), Krakowski (121 członków) i Poznański (96 członków). Najliczniejsza okazała się Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej – przynależność do tej Sekcji zadeklarowały 303 osoby. Znaczący spadek liczebności Towarzystwa w 2011 roku to skutek wyjaśnienia sytuacji członków zalegających z opłacaniem składek.

Lata 2012–2021

2012

- Wydanie pierwszego w historii PTB zeszytu tematycznego *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* pt. *Ethnobotany of wild food plants.*
- Od połowy roku zostaje zawieszona międzynarodowa wymiana czasopism drukowanych.
- Utworzenie nowej witryny PTB w oparciu o platformę WordPress.
- W dniu 19 marca odbyła się Uroczystość Odnowienia Doktoratu prof. Macieja Zenktelera (UAM w Poznaniu), pioniera technik *in vitro* w hodowli roślin oraz twórcy polskiej embriologii eksperymentalnej, wieloletniego przewodniczącego Oddziału Poznańskiego PTB.
- Dnia 16 maja odbył się benefis z okazji 90-tych urodzin wieloletniego członka PTB, prof. Dominika Fijałkowskiego. Współorganizatorem uroczystości był Oddział Lubelski.
- W ramach realizacji zadań wynikających ze współpracy PTB z European Plant Science Organization, dnia 18 maja zorganizowano pierwszą międzynarodową akcję „Fascination of Plants Day”. Wzięły w niej udział Oddziały: Białostocki, Bydgoski, Lubelski, Łódzki, Olsztyński, Skierniewicki, Śląski, Warszawski, Wrocławski oraz Sekcja Mikologiczna i Sekcja Lichenologiczna. Przygotowano wykłady, wystawy i wycieczki dydaktyczne, a także plakaty i zakładki promujące akcję.
- W dniu 8 grudnia na posiedzeniu Zarządu Głównego PTB podjęto decyzję w sprawie utworzenia wspólnej Redakcji Technicznej Wydawnictw PTB.

2013

- Ustanowienie i przyznanie po raz pierwszy Nagrody PTB dla młodych badaczy.
- Dnia 18 maja pod auspicjami European Plant Science Organization została zorganizowana druga edycja międzynarodowej akcji „Fascination of Plants Day”.
- W Olsztynie odbył się 56. Zjazd PTB pod hasłem *Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie nauk botanicznych*.
- Wydanie po raz ostatni drukowanej wersji *Wiadomości Botanicznych.*
- Podczas 56. Zjazdu nastąpiła reaktywacja Zarządu Sekcji Dendrologicznej PTB.

2014

- Powołanie Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB. Sekcja powstała z inicjatywy prof. Adama Zająca, na mocy uchwały ZG z dnia 5 kwietnia.

- Wprowadzenie logotypu na okładkę *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, który przedstawia niezdeterminowany wzrost merystemu apikalnego rośliny, wytwarzającego w regularnej kolejności boczne zawiązki organów.
- Wydanie po raz ostatni drukowanej wersji *Acta Mycologica.*

2015

- Wydanie pierwszego zeszytu tematycznego *Acta Agrobotanica* pt. *Airborne allergenic pollen – across geographical regions.*
- Wprowadzenie logotypu na okładkę *Acta Agrobotanica.*
- Wydanie po raz ostatni drukowanej wersji *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* i *Acta Agrobotanica.*
- Czasopismo ASBP osiąga najwyższy w swojej dotychczasowej historii wskaźnik IF = 1,213.

2016

- Utworzenie cyfrowego repozytorium PTB.
- Uruchomienie Newslettera rozsyłanego do wszystkich członków Towarzystwa.
- Uruchomienie profilu ASBP w serwisie społecznościowym Twitter.
- Zaprzestanie bezpośredniego udostępniania zbiorów bibliotecznych. Zaoszczędzone środki przesunięto na rzecz cyfryzacji wydawnictw PTB i udostępniania ich on-line.
- Udostępnienie elektronicznej deklaracji wstąpienia do Towarzystwa.
- Zmiana systemu zarządzania środkami finansowymi Towarzystwa. Od kwietnia wszystkie operacje bankowe prowadzone są przez jeden wspólny rachunek bankowy.
- Rok upływa pod hasłem starań o dotację MNiSW na wydawanie czasopism, co wynika ze zmiany procedur przyznawania środków na cele wydawnicze i kończy się wizytą w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
- W Lublinie odbył się 57. Zjazd PTB pod hasłem *Botanika – tradycja i nowoczesność*.
- Walne Zgromadzenie Delegatów PTB wprowadziło zmiany do Statutu Towarzystwa i uchwaliło Statut w nowym brzmieniu.

2017

- Począwszy od 2017 roku, *Wiadomości Botaniczne* (od tomu 61) stały się rocznikiem, a artykuły publikowane są w sposób ciągły.
- Zakończenie rozpoczętej w 2011 r. cyfryzacji wydawnictw PTB. Zadanie zostało sfinansowane ze środków własnych oraz dotacji MNiSW na działalność upowszechniającą naukę.
- Stworzenie elektronicznego wykazu członków PTB.
- Udostępnienie „strefy dla członków PTB”, która umożliwia wgląd w dane osobowe i ich aktualizację.

2018

- Zgromadzony w Bibliotece PTB księgozbiór, po uprzednim zrewidowaniu, przeniesiono do nowych pomieszczeń udostępnionych Towarzystwu przez Władze Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego.
- Wydanie po raz ostatni drukowanej wersji *Monographiae Botanicae.*

2019

- Powołanie Komisji ds. obchodów jubileuszu 100-lecia PTB.
- Rozpoczęcie modernizacji serwisów internetowych (strona główna, część administracyjna, repozytorium) oraz dalsza modernizacja działalności wydawniczej PTB celem dostosowania jej do ogólnoświatowego Planu S.
- W Krakowie odbył się 58. Zjazd PTB pod hasłem *Botanika bez granic*.

- W dniu 30 listopada Zarząd Główny jednogłośnie podjął uchwałę o rozpoczęciu procedury zmierzającej do wpisania PTB na listę Organizacji Pożytku Publicznego.

2020

- Uruchomienie profilu PTB w serwisie społecznościowym Twitter.
- Wdrożenie formatu XML JATS w czasopismach wydawanych przez PTB.
- Wprowadzenie logotypu będącego znakiem graficznym *Wiadomości Botanicznych*. Przedstawia on symbolicznie ujęty narys kwiatu polskiego endemitu – przytulii krakowskiej *Galium cracoviense* z rodziny marzanowatych.
- *Wiadomości Botaniczne* uzyskują nową szatę graficzną, wzorowaną na szacie pozostałych czasopism.
- Rozpoczęcie udostępniania informacji za pomocą serwisu społecznościowego Twitter.
- Powołanie Komisji Nadania Godności Członka Honorowego.
- Z powodu pandemii Covid-19 rozpoczęto organizowanie posiedzeń Zarządu Głównego, spotkań naukowych w Oddziałach i Sekcjach z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.
- Po raz pierwszy w historii Towarzystwa odbyło się Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Delegatów zwołane z inicjatywy Zarządu Głównego. Zebranie było poświęcone wprowadzeniu zmian do Statutu celem wpisania PTB do rejestru Organizacji Pożytku Publicznego.

2021

- Począwszy od 2021 roku, czasopisma *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (od tomu 90), *Acta Agrobotanica* (od tomu 74) oraz *Acta Mycologica* (od tomu 56) stały się rocznikami; artykuły są publikowane w sposób ciągły.
- W dniu 20 stycznia Towarzystwo uzyskało status Organizacji Pożytku Publicznego (OPP).
- Uruchomienie domowej witryny Sekcji Mykologicznej.
- Uruchomienie profilu PTB w serwisie społecznościowym Facebook.
- Z okazji 90-lecia urodzin oraz 65-lecia pracy naukowej prof. Tomasza J. Wodzickiego, wybitnego specjalisty w zakresie morfogenezy roślin drzewiastych, prezesa PTB w latach 1977–1983 i przewodniczącego Oddziału Warszawskiego w latach 1975–1977, w dniu 20 marca odbyło się zdalne posiedzenie Zarządu Głównego, którego uroczysta część została poświęcona Szacownemu Jubilatowi.
- Podział dotychczasowej funkcji Redaktora Wydawnictw PTB na Redaktora Wydawnictw Ciągłych oraz Redaktora Wydawnictw Zwartych. Powołanie 16 stycznia Redaktora Wydawnictw Zwartych.
- Na wniosek Polskiego Towarzystwa Botanicznego w dniu 26 listopada Senat Rzeczypospolitej Polskiej jednogłośnie podjął uchwałę o ustanowieniu roku 2022 Rokiem Botaniki.

Carlina onopordifolia – roślinny symbol Polskiego Towarzystwa Botanicznego (rysunek kredką na papierze – Halina Galera)

13. Źródła

Anonim (1923a) Książka adresowa botaników polskich. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, str. 23.

Anonim (1923b) Polskie Towarzystwo Botaniczne. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 1(1): 62–75.

Anonim (1923c) Spis polskich zakładów, pracowni, towarzystw i czasopism poświęconych botanice albo mających z nią związek. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 1(1): 76–84.

Anonim (1946) Wstęp. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 17(1): 1–5.

Anonim (1960) Sprawozdanie z XXXII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego odbytego w dniach 16–19 września 1959 roku w Olsztynie. *Wiadomości Botaniczne* 4(3–4): 339–340.

Anonim (1972) 50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego 1922–1972. Streszczenia komunikatów XL Zjazdu. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa, str. 86.

Archiwum Oddziału Krakowskiego PTB; Materiały Zarządu Oddziału 1971–1985. Księgi posiedzeń „czwartkowych" za lata 1971–1985.

Badura M., Makohonienko M., Święta-Musznicka J. (red.) (2016) W 100. rocznicę powstania analizy pyłkowej. 13–15 października 2016. Streszczenia referatów. X Sympozjum Archeologii Środowiskowej/Konferencja Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Środowisko i Kultura, Tom XI. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

Balcerkiewicz S., Latowski K. (1972) Oddział Poznański (1930–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 71–78.

Banasik K., Byczkowski A., Grobelska K., Grzywacz A., Kiryjow J., Niemirowicz-Szczytt K., Olkusnik S., Parlińska M., Podlaski S., Radecki A., Ruchniewicz T., Rzewuski J., Stępka S., Tropiło J. (red.) (2016) 200 lat tradycji Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Od Marymontu do Ursynowa 1816–2016. Księga Jubileuszowa. Wydawnictwo SGGW, Warszawa, tom 1, str. 474, tom 2, str. 466.

Becker W.A. (1934) Zarys badań nad hodowlą tkanki roślinnej *in vitro*. *Kosmos* 54(4): 191–216.

Bednarska-Kozakiewicz E. (2015) Pamięci Profesor dr hab. Alicji Górskiej-Brylass (1933–2011) – honorowego członka PTB. *Wiadomości Botaniczne* 59(1/2): 36–44.

Betleja L., Bielczyk U., Cieśliński S., Fałtynowicz W., Giersberg M., Glanc K., Glazik N., Izydorek I., Kiszka J., Lackovičová A., Lipnicki L. Liška J., Pišút I., Tusińska M., Wójciak H., Zalewska A. (1991) Porosty (Lichenes) Pszczewskiego Parku Krajobrazowego. W: L. Lipnicki (red.) *V Zjazd Lichenologów Polskich*. Instytut Badań i Ekspertyz Naukowych, Gorzów Wlkp., str. 32.

Białobok S. (1961) Dendrologia w Polsce na przestrzeni 35 lat istnienia Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego. *Rocznik Dendrologiczny* 15: 273–278.

Biedunkiewicz A., Dynowska M. (red.) (2013) Streszczenia wystąpień ustnych i plakatów. 56. Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, 24–30 czerwca 2013, Olsztyn. Wydawnictwo Mantis, Olsztyn, str. 517.

Bielczyk U., Bylińska E., Czarnota P., Czyżewska K., Guzow-Krzemińska B., Hachułka M., Kiszka J., Kowalewska A., Krzewicka B., Kukwa M., Leśniański G., Śliwa L., Zalewska A. (2005) Contribution to the knowledge of lichens and lichenicolous fungi of Western Ukraine. *Polish Botanical Journal* 50(1): 39–64.

Bielczyk U., Czarnota P., Kukwa M., Śliwa L., Kościelniak R., Betleja L., Kozik R., Krzewicka B., Hachułka M., Adamska E., Węgrzyn M., Bielec D., Flakus A., Guzow-Krzemińska B., Kolanko K., Kozik J., Leśniański G., Lisowska M., Oset M., Osyczka P., Pietrzykowska-Urban K., Sadowska-Deś A., Słaby A., Studzińska-Sroka E., Wilk K., Zaniewski P.T., Zarabska-Bożejewicz D. (2016) Lichens and lichenicolous fungi of Magurski National Park (Poland, Western Carpathians). *Polish Botanical Journal* 61(1): 127–160.

Bobrowska J. (1972) Sekcja Paleobotaniczna (1955–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 135–136.

Budzbon E., Bylińska E., Cieśliński S., Czyżewska K., Fałtynowicz W., Głazik N., Izydorek I., Kiss T., Kiszka J., Kozik R., Lipnicki L., Nowak J., Olech M. (1994) Porosty Wigierskiego Parku Narodowego. *Parki Narodowe i Rezerwaty Przyrody* 13(3): 9–28.

Bugała W. (1986) Sekcja Dendrologiczna (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 365–368.

Bujakiewicz A. (1992) Pierwsza sesja terenowa Sekcji Mykologicznej. *Wiadomości Botaniczne* 36(1–2): 93–94.

Bujakiewicz A. (1993) Druga sesja terenowa Sekcji Mykologicznej. *Wiadomości Botaniczne* 37(1–2): 174.

Bujakiewicz A. (1994) Trzecia sesja terenowa Sekcji Mykologicznej PTB (Obrzycko k. Wronek 30 sierpnia – 2 września 1993). *Wiadomości Botaniczne* 38(1–2): 153–154.

Bujakiewicz A. (1995) Czwarta sesja terenowa Sekcji Mykologicznej (Obrzycko k. Wronek 22–25 sierpnia 1994). *Wiadomości Botaniczne* 39(1–2): 137–139.

Bujakiewicz A. (1996) Piąta sesja terenowa Sekcji Mikologicznej (Zielonka koło Poznania, 19–22 września 1995). *Wiadomości Botaniczne* 40(1): 64–65.

Bujakiewicz A. (1997) Szósta sesja terenowa Sekcji Mykologicznej (Zielonka k. Poznania, 23–26 września 1996). *Wiadomości Botaniczne* 41(1): 62–63.

Bujakiewicz A. (2000) Z życia Sekcji Mykologicznej przy Oddziale Poznańskim Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Problemy Społecznego Ruchu Naukowego* 6(4): 245–256.

Bukowiecki H., Gorczyński T. (1972) Oddział Warszawski (1922–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 57–64.

Bystrek J. (1985) Profesor dr Józef Motyka (1900–1984). *Wiadomości Botaniczne* 29(4): 279–283.

Cebrat J. (1986) Oddział Wrocławski (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 311–324.

Celiński F. (1968) Działalność naukowa prof. dra Zygmunta Czubińskiego. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 37(3): 369–377.

Ceynowa-Giełdon M. (1986) Oddział Toruński (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 325–329.

Chmiel M.A. (2006) Checklist of Polish larger Ascomycetes. W: Z. Mirek (red.) *Biodiversity of Poland* 8: 1–152. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

Chyczewski L., Grassmann M., Radziejewski P. (2012) Historia powstania Akademii Medycznej w Białymstoku. Studenci pierwszego rocznika. Wydawnictwo Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, Białystok, str. 383.

Cieśliński S. (red.) (1992) Przewodnik Sesji Terenowych 49. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Kielce 1–5 września 1992. Polskie Towarzystwo Botaniczne. Oddział Kielecki; Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Kochanowskiego, Kielce, str. 189.

Cieśliński S. (1993) Przemówienie inauguracyjne 49 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Kielcach. *Wiadomości Botaniczne* 37(1/2): 164–165.

Cieśliński S. (2003) Atlas rozmieszczenia porostów (Lichenes) w Polsce Północno-Wschodniej. *Phytocoenosis* 15 (N.S.). *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* 15: 1–430.

Cieśliński S., Czajkowska E. (red.) (2011) Kielecki Ogród Botaniczny na Karczówce. Koncepcja-Realizacja. Urząd Miasta Kielce Geopark, Kielce.

Cieśliński S., Przemyski A. Szyszka M. (2009) Dr Edward Bróż (1940–2008). Życie i dzieło. *Wiadomości Botaniczne* 53(1/2): 57–64.

Czarnecka B. (1988) Sprawozdanie z III letniej Szkoły Geobotanicznej w Krutyni k. Rucianego (30 VIII–5 IX 1987). *Wiadomości Botaniczne* 32(3): 191–192.

Czarnecka B. (1990) IV letnia Szkoła Geobotaniczna (Słowiński Park Narodowy, 11–15.IX.1989). *Wiadomości Botaniczne* 34(3): 29–30.

Czarnecka B. (2000) 750 posiedzeń naukowych Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Wydawnictwo UMCS, Lublin, str. 131.

Czarnecka B. (2001) 55 lat Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1945–2000). *Wiadomości Botaniczne* 45(1/2): 86–92.

Czarnecka B. (2005) Profesor Jadwiga Wilkoń-Michalska (1921–2005) jaka pozostanie w mojej pamięci. *Wiadomości Botaniczne* 49(3/4): 38–41.

Czarnecka B. (2006) 60 lat działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Lublinie (1945–2005). *Wiadomości Botaniczne* 50(1/2): 57–61.

Czarnecka B. (2011) Polskie Towarzystwo Botaniczne w Lublinie (1945–2010). *Wiadomości Botaniczne* 55(3/4): 119–122.

Czarnecka B. (2012) 900 posiedzeń naukowych Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Wiadomości Uniwersyteckie UMCS* 6(186): 34–37.

Czarnecka B. (2014) 70 lat Wydziału Biologii i Biotechnologii: przeszłość – przyszłości. *Wiadomości Uniwersyteckie UMCS* 8(208): 29–35.

Czarnecka B. (2016a) Polskie Towarzystwo Botaniczne w Lublinie (1945–2015). 70 lat w służbie nauki i edukacji. *Wiadomości Uniwersyteckie UMCS* 2(221): 12–16.

Czarnecka B. (red.) (2016b) Na międzyrzeczu Wisły i Bugu. Krajobrazy roślinne i dziedzictwo kulturowe środkowo-wschodniej Polski i zachodniej Ukrainy. Towarzystwo Wydawnictw Naukowych LIBROPOLIS, Lublin, str. 306.

Czarnecka B., Kucharczyk M. (1987) II Terenowe Seminarium Geobotaniczne (Białowieża, 3–11 października 1985 roku). *Wiadomości Botaniczne* 31(1): 57–58.

Czarnecka J., Wójcik M. (2016) Botanika – tradycja i nowoczesność. Program 57. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Lublin 27 czerwca–3 lipca 2016.

Czubiński A. (1972) Dzieje Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1918–1939. W: Z. Grot (red.) *Dzieje Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza 1919–1969. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria Dzieje UAM* 7: 1–262.

Czyżewska K., Hereźniak J. (red.) (1996) 50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego na ziemi łódzkiej. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, str. 101.

Czyżewska K., Lipnicki L. (2012) Lichenologia i lichenolodzy w Polsce. Sonar Literacki, Gorzów Wielkopolski, str. 124.

Dobrowolski R. (2008) Witold Sławiński jakiego nie znamy. Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Supraśl, str. 34.

Dolatowski J., Prokopiv A., Szmit B.J. (2009) Okruchy historii Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego* 57: 49–74.

Doroszewska A., Lewicka H. (1986) Biblioteka Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Wiadomości Botaniczne* 34(3–4): 255–262.

Drozdowicz A., Ronikier A., Stojanowska W., Panek E. (2003) Myxomycetes of Poland. A checklist. W: Z. Mirek (red.) *Biodiversity of Poland* 10: 1–104. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

Dybova-Jachowicz S., Sadowska A. (2003) Palinologia. Wydawnictwo Instytutu Botaniki PAN, Kraków, str. 411.

Dynowska M. (1998) II Ogólnopolskie Sympozjum Mykologiczne „Flora, ekologia i rozmieszczenie geograficzne grzybów" (Janów Lubelski, Polska, 24–27 września 1997). *Wiadomości Botaniczne* 42(2): 72–75.

Dynowska M., Ejdys E. (2009) Interdyscyplinarny charakter mikologii. Ogólnopolskie Sympozjum Mikologiczne. Olsztyn–Krutyń, 10–12 września 2009 r. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn, str. 132.

Dz.U. 2004. Nr 168, poz. 1765. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie dziko występujących grzybów objętych ochroną.

Dz.U. 2014. Poz. 1408. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów.

Dzierżykray-Rogalski T. (1990) Prof. zw. dr Witold Sławiński (1988–1962). W: E. Bańkowski, T. Januszko, M. Mołofiejew, K. Worowski *Ci, którzy odeszli. Biografie profesorów i zasłużonych pracowników. 40 lat 1950–1990 AMB*. Akademia Medyczna w Białymstoku, Białystok, str. 17–21.

Dziubałtowski S. (1922) Plan utworzenia rezerwatu w Górach Świętokrzyskich. *Las Polski* 2(6): 241–246.

Dziubałtowski S. (1933) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego za okres od 1 kwietnia 1932 do 31 marca 1933. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 10(4): 559–561.

Dziubałtowski S. (1934) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego za okres od 1 kwietnia 1933 do 31 marca 1934. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 11(4): 685–688.

Faliński J.B. (1986) Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 369–374.

Faliński J.B. (red.) (1990) Vegetation processes as subject of geobotanical maps. Proceeding of XXXIII Symposium of IAVS, Warsaw, April 8–12, 1990. *Phytocoenosis* 3 (N.S.). *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* 2: 1–383.

Faliński J.B. (red.) (1993) Pierwotność przyrody. Zapis dyskusji geobotaników, archeologów, paleoekologów, gleboznawców, hydrobiologów i ekologów zwierząt na XXXVII Seminarium Geobotanicznym, Warszawa, 29 lutego 1992 r. *Phytocoenosis* 5 (N.S.). *Seminarium Geobotanicum* 2: 1–48.

Faliński J.B., Mułenko W. (red.) (1995) Cryptogamous plants in the forest communities of Bialowieża National Park (Project CRYPTO). General problems and taxonomic group analysis. *Phytocoenosis* 7 (N.S.). *Archivum Geobotanicum* 4: 1–176.

Faliński J.B., Mułenko W. (red.) (1996) Cryptogamous plants in the forest communities of Bialowieża National Park (Project CRYPTO 3). *Phytocoenosis* 8 (N.S.). *Archivum Geobotanicum* 6: 1–224.

Faliński J.B., Mułenko W. (red.) (1997) Cryptogamous plants in the forest communities of Bialowieża National Park. Ecological Atlas (Project CRYPTO 4). *Phytocoenosis* 9 (N.S.). *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* 7: 1–522.

Frey L. (2018) Pienińska Apteka. Oficyna Wydawnicza „Rewasz", Kraków–Pruszków–Szczawnica, str. 130.

Frey L. (2019) Rośliny Pienin. Atlas. Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk, Kraków, str. 328.

Frey L., Dziedzina-Wiwer A. (2015) Zielnik Pieniński Wierszem i prozą pisany. Oficyna Wydawnicza „Rewasz", Kraków–Pruszków, str. 164.

Friedrich S. (1986) Oddział Szczeciński (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 343–347.

Gajewska A. (1970) Sprawozdanie z działalności wydawniczej Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1945–1969. *Wiadomości Botaniczne* 14(3): 201–206.

Gajewska A. (1972) Działalność wydawnicza Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1922–1970. W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 20–28.

Galera H. (2013) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 2012 roku. *Wiadomości Botaniczne* 57(3–4): 103–130.

Galera H., Mikuła A. (2009) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 2008 roku. *Wiadomości Botaniczne* 53(1–2): 92–121.

Gej B. (1986) Oddział Warszawski (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3/4): 289–294.

Gielniak P., Stefaniak A. (2009) Ogólnopolska Konferencja pt. Dynamika roślinności w warunkach antropopresji i ochrony – warsztaty geobotaniczne. Łódź–Spała, 25–27 czerwca 2009. *Wiadomości Botaniczne* 53(3/4): 144–148.

Giełwanowska I., Górniak D., Hołdyński C., Loro PM., Pisarek W., Świątecki A. (2013) Udział olsztyńskich botaników i mikrobiologów w badaniach obszarów polarnych Ziemi. W: A. Biedunkiewicz, M. Dynowska (red.) *Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie nauk botanicznych*. Wydawnictwo Mantis, Olsztyn, str. 495–509.

Gorczyński T. (1972) Udział botaników warszawskich w rozwoju Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Zeszyty Naukowe SGGW, Seria Historia* 9: 51–70.

Gorczyński T., Mazurowa J. (1970) Przegląd działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w okresie 25-lecia PRL. *Wiadomości Botaniczne* 14(3): 189–199.

Gorska-Poczopko J. (2005) Jak widziałam początki botaniki na UMK w Toruniu w latach 1946–1950. W: T. Załuski, M. Korczyński, L. Rutkowski (red.) *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości.* Oddział Toruński i Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Bydgoszcz, str. 68–72.

Górska-Brylass A. (1986) Sekcja Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin (1973–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3/4): 395–398.

Górski F. (1972) Oddział Krakowski PTB (1922–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 40–64.

Grębecka W. (1986) Powstanie Sekcji Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 31(2): 618.

Grinn U. (1972) Oddział Szczeciński (1955–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 111–113.

Grzelak K., Marcinkowska J. (2006) Problematyka naukowa w działalności Sekcji Mikologicznej w latach 1995–2004. *Wiadomości Botaniczne* 50(1/2): 71–75.

Gugnacka-Fiedor W. (1999) Polskie Towarzystwo Botaniczne. Toruński Oddział w 1998 r. *Głos Uczelni*. *Pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika* 8(1): 26.

Herbich J. (1986) Odział Gdański (1971–1985) *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 331–336.

Hołdyński C. (red.) (2010) Siedliska i gatunki Natura 2000. Raport z inwentaryzacji przyrodniczej przeprowadzonej w lasach RDLP w Olsztynie i części RDLP w Białymstoku w latach 2006–2008, Wydawnictwo Mantis, Olsztyn, str. 287.

Hołdyński C., Krupa M. (red.) (2009) Obszary Natura 2000 w województwie warmińsko-mazurskim. Wydawnictwo Mantis, Olsztyn, str. 296.

Hołdyński C., Szczecińska M., Krupa M., Ruszczyńska J., Święczkowska J. (2014) Siedliska przyrodnicze sieci Natura 2000 w północno-wschodniej Polsce – charakterystyka, rozpoznanie i zarządzanie. Wydawnictwo Mantis, Olsztyn, str. 230.

Hołdyński C., Woźniak, M., Kowalska, H. (red.) (2013) Program 56. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego „Interdyscyplinarne i aplikacyjne znaczenie nauk botanicznych", 24–30 czerwca 2013, Olsztyn. Wydawnictwo Mantis, Olsztyn, str. 56.

Hryniewiecki B., Kobendza R. (1946) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego za czas od 1 października 1945 r. do 1 sierpnia 1946 r. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 17: 5–12.

Hryniewiecki B., Krupko S. (1936) Program XIII-go Zjazdu dorocznego i Walnego Zebrania Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie, str. 1–4.

http://florafungapomeranica.usz.edu.pl/

https://pbsociety.org.pl/repository/

Jackowski G. (2002) 52. Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Poznań, 23–28 września 2001. *Wiadomości Botaniczne* 46(1–2): 73–76.

Jakubowska-Gabara J. (1996a) Pół wieku Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: K. Czyżewska, J. Hereźniak (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego na Ziemi Łódzkiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, str. 15–32.

Jakubowska-Gabara J. (1996b) 50 lat Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Wiadomości Botaniczne* 40: 97–99.

Jakubowska-Gabara J. (1996c) Jubileusz botaników. Kraków. *Pismo Uniwersytetu Łódzkiego* 6(2): 14–15.

Jankowski E. (1922) Zjazd botaników polskich. *Kurjer Warszawski* 100: 8 (wydanie wieczorne 11.01.1922 r.).

Jasnowska J. (1992) O polsko-niemieckim projekcie wspólnego parku narodowego w dolinie dolnej Odry. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 48(2): 39–51.

Jasnowska J. (2007) Szczeciński Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego i Botanicy Szczecina w minionym pięćdziesięcioleciu. [prezentacja na płytce CD wydana z okazji 54 Zjazdu PTB w Szczecinie. Szczecin 2007].

Jendrzejczak E. (red.) (2004) Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr natury. Streszczenia referatów i plakatów. 53 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Toruń–Bydgoszcz, 6–11 września 2004. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Toruński, Oddział Bydgoski, Toruń–Bydgoszcz, str. 161.

Jóźwik Z., Kardaszewska E., Nowak M. (red.) (1995) Księga pamiątkowa Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wydawnictwo UMCS, Lublin, str. 609.

Jóźwik Z., Kardaszewska E., Nowak M. (red.) (2004) Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wydawnictwo UMCS, Lublin, str. 398.

Kacperska-Lewak A. (1986) 65 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 375–378.

Kardaszewska E. (red.) (2015) 70 lat Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Geograficznego 1945–2015. Polskie Towarzystwo Geograficzne Oddział Lubelski, Lublin, str. 97.

Karpowiczowa L. (1972a) Komisja popularyzacji wiedzy botanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1952–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 37–39.

Karpowiczowa L. (red.) (1972b) 50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 1–156.

Kaźmierczakowa R., Piękoś-Mirkowa H. (1978) Parki krajobrazowe w służbie ochrony środowiska przyrodniczego naszego kraju – tematem XLIV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 34(1), str. 49–54.

Kęsik T. (red.) (1998) Księga pamiątkowa 25-lecia Wydziału Ogrodniczego Akademii Rolniczej w Lublinie 1970–1995. Wydawnictwo AR w Lublinie, Lublin, str. 268.

Kobendza R. (1924) Projekt rezerwatu w Puszczy Kampinoskiej. *Las Polski* 5: 161–170.

Kobendza R. (1925) Modrzewina w Małej wsi pod Grójcem. *Ochrona Przyrody* 8: 1–10.

Kobendza R. (1947) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego za czas od 1.09.1946 r. do 1.09.1947 r., str. 1–10.

Kobendza R. (1951) Od redakcji. *Rocznik Dendrologiczny Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego* 7: 1–2.

Köhler P. (1995a) Krakowskie Towarzystwo Botaniczne – nieznane początki. *Wiadomości Botaniczne* 39(3/4): 102–104.

Köhler P. (1995b) Z dziejów Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Krakowskie Towarzystwo Botaniczne, 1922). *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 40(3): 145–163.

Kokociński M., Messyasz B. (2003) XXII Międzynarodowe Sympozjum Sekcji Fykologicznej PTB: Glony a stan biologii wód. Zagrożenie czy sprzymierzeńcy? (Olsztyn–Mierki, 15–18 maja 2003 r.). *Wiadomości Botaniczne* 47(3–4): 81–84.

Kopcewicz J. (2008) Prof. Marian Michniewicz (1922–2008). *Absolwent. Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów UMK* 13: 20.

Kornaś J. (1953a) Konferencja fitosocjologiczna w Krakowie. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 1(2): 98–99.

Kornaś J. (1953b) Konferencja w sprawie typologii leśnej. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 1(2): 99–100.

Kornaś J. (1981) Jasias Braun-Blanquet 3 VIII 1884 – 20 IX 1980. *Wiadomości Botaniczne* 25(2): 85–88.

Kornaś J., Celiński F. (1972) Sekcja Ekologii i Socjologii Roślin (1951–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 123–130.

Kostyniuk M. (1972a). Polskie Towarzystwo Botaniczne w okresie międzywojennym. W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 7–19.

Kostyniuk M. (1972b). Zarys historii biblioteki Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 29–36.

Kościelny S. (1972) Sekcja Dendrologiczna (1950–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 114–122.

Kowalska J. (2009) Medal Holouyb'ego dla kolejnych polskich botaników. *Wiadomości Botaniczne* 53(3/4): 169–170.

Krasicka-Korczyńska E., Korczyński M. (red.) (2004) Wycieczki geobotaniczne. Region kujawsko-pomorski. Oddział PTB w Bydgoszczy, Oddział PTB w Toruniu, Toruń–Bydgoszcz, str. 144.

Krupko S. (1937) Sprawozdanie z działalności Oddziału Warszawskiego za okres od 1 kwietnia 1936 r. do 31 marca 1937.

Kubiak D., Czarnota P., Zduńczyk A., Dynowska M., Leśniański G., Grabowska A., Olszewska S., Sadowska-Deś A., Wojdal P. (2014) The preservation status of the lichen biota in the designed special area of conservation NATURA 2000 „Middle Łyna River Valley – Smolajny" (the Forest Division of Wichrowo), *Acta Mycologica* 49(1): 135–146.

Kukwa M. (red.) (2017) XX Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists. Book of abstracts. Gdańsk, September 25–29th, 2017. Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, str. 34.

Kukwa M., Kowalewska A., Śliwa L., Czarnota P., Czyżewska K., Flakus A., Kubiak D., Wilk K., Dimos-Zych M., Kolanko K., Szymczyk R., Lipnicki L., Adamska E., Bielec D., Guzow-Krzemińska B., Gruszka W., Hachułka M., Jabłońska A., Oset M., Kiszka J., Kozik J., Leśniański G., Lazarus M. (2012) Porosty i grzyby naporostowe Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego (Pomorze Gdańskie, N Polska). *Acta Botanica Cassubica* 11: 75–103.

Kurczyńska E., Mikuła A., Winiarczyk K., Marciszewska K. (2018) Sprawozdanie z konferencji „Anatomia i histogeneza roślin: wczoraj, dziś i jutro", Rogów, 15–17 maja 2017. *Wiadomości Botaniczne* 62. https://doi.org/10.5586/wb.2018.011

Kurek W., Marciszewska K., Szczepkowski S. (red.) (2010) Proceedings of the 55th meeting of the Polish Botanical Society, Planta in vivo, in vitro et in silico, September 6–12, 2010, Warsaw, Poland. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 79(suppl. 1): 1–124.

Kurowski J. (1985) Letnia Szkoła Geobotaniczna w Wólce nad Bugiem. *Wiadomości Botaniczne* 29(2): 267–268.

Latowski K. (1986) Odział Poznański (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 295–298.

Lipnicki L. (2014) Popularyzacja wiedzy lichenologicznej w Polsce. *Wiadomości Botaniczne* 58(1–2): 72–81.

Lipnicki L., Fałtynowicz W. (1988) Kto jest kim w polskiej lichenologii. Urząd Wojewódzki, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Geologii, Gorzów Wielkopolski, str. 27.

Lisiewska M., Żukowski W. (red.) (1998) Prof. dr hab. Zygmunt Czubiński (1912–1967). Sesja naukowa w 30 rocznicę śmierci. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, str. 92.

Loster S. (2004) Przegląd artykułów opublikowanych w *Wiadomościach Botanicznych* w latach 1981–2004. *Wiadomości Botaniczne* 48(3/4): 19–52.

Loster S. (2010) Sesja terenowa „Lasy, łąki, bagna południowej Litwy" na LV Zjeździe Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Dzukijski Park Narodowy, Litwa, 1–4 września 2010). *Wiadomości Botaniczne* 54(3/4): 111–114.

Loster S. (2013) Od bieguna północnego po biegun południowy – naukowe wyprawy botaników z Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Wszechświat* 114(7): 188–194.

Loster S., Mirek Z., Wójcicki J.J. (1993) 49 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1–5 wrzesień, 1992, Kielce) *Wiadomości Botaniczne* 37(1/2): 167–175.

Ławrynowicz M. (1986) Oddział Łódzki (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3/4): 299–306.

Ławrynowicz M. (1996) Polskie Towarzystwo Botaniczne na tle towarzystw naukowych Polski. W: K. Czyżewska, J. Hereźniak (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego na Ziemi Łódzkiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, str. 9–14.

Ławrynowicz M. (2008) Profesor dr Alina Skirgiełło 1911–2007. *Wiadomości Botaniczne* 52(3–4): 90–95.

Łukasiewicz A., Puchalski J. (1992) Biuletyn Ogrodów Botanicznych – historia i perspektywy. *Biuletyn Ogrodów Botanicznych* 1: 3–6.

Majewski F., Żabko-Potopowicz A. (red.) (1958) Księga Pamiątkowa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie 1906–1956. Tom I i II. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.

Majewski T. (1986) Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 241–248.

Majewski T. (2008) Profesor dr Alina Skirgiełło (1911–2007). *Acta Mycologica* 43(1): 113–119.

Majewski T. (2010) Botanika w Warszawie. Zarys historyczny. Zarząd Główny PTB, Warszawa, str. 252.

Majewski T. (2016) Nauki biologiczne. W: W. Baraniewski, T. Kizwalter, P.M. Majewski i in. (red.) *Monumenta Universitatis Varsoviensis* 1816–2016. Nauki ścisłe i przyrodnicze na Uniwersytecie Warszawskim, str. 51–198. http://www.wuw.pl/data/include/cms/monumenta-ebook/pdf/Nauki-scisle-i-przyrodnicze-na-Uniwersytecie-Warszawskim.pdf (pobrano 27.06.2021).

Majewski T., Mirek Z. (1994) Członkowie honorowi Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Wiadomości Botaniczne* 38(1/2): 9–29.

Makowski D., Tomiczak K., Rybczyński J.J., Mikuła A. (2016) Integration of tissue culture and cryopreservation methods for propagation and conservation of the fern *Osmunda regalis* L. *Acta Physiologiae Plantarum* 38: 19.

Marciszewska K., Obidziński A. (2010) Relacja z LV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Warszawa, 6–12 września 2010). *Wiadomości Botaniczne* 54(3/4): 103–110.

Marciszewska K., Obidziński A. (red.) (2017) W poszukiwaniu *genius loci* Gucina. *Ad Rem* 1/2017: 61.

Marek S. (1986) Sekcja Karpologiczna (1979–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 389–390.

Matuszkiewicz J.M. (2008) Potential natural vegetation of Poland (Potencjalna roślinność naturalna Polski). IGiPZ PAN, Warszawa. https://www.igipz.pan.pl/Roslinnosc-potencjalna-zgik.html.

Matuszkiewicz W., Faliński J.B., Kostrowicki A.S., Matuszkiewicz J.M., Olaczek R., Wojterski T. (1995) Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000. Arkusze 1–12, IGiPZ PAN, Warszawa.

Mądalski J. (1972a) Oddział Lwowski (1922–1939). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 65–68.

Mądalski J. (1972b) Oddział Wrocławski (1945–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 82–86.

Michalska-Hejduk D. (2004) Konferencja Naukowa „Aktualne kierunki i perspektywy badań w geobotanice na progu trzeciego tysiąclecia" Łódź, 6–7 grudnia 2001 r. *Wiadomości Botaniczne* 48: 65–66.

Michniewicz M. (1972) Sekcja Fizjologii Roślin (1954–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 131–134.

Michno-Zatorska Z. (1982) Prof. dr Jan Wojciech Zabłocki 1894–1978. *Wiadomości Botaniczne* 26(4): 167–170.

Michno-Zatorska Z. (1996) Anegdoty, wspominki i refleksje z pierwszego ćwierćwiecza UMK. Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń, str. 265.

Mirek Z. (1984) Posiedzenia czwartkowe Krakowskiego Oddziału PTB-historia i dzień dzisiejszy. (W 70 rocznicę istnienia). *Wiadomości Botaniczne* 28(4): 271–282.

Mirek Z. (1986a) Polskie Towarzystwo Botaniczne w latach 1940–1985. *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 217–240.

Mirek Z. (1986b) Popularyzacja wiedzy botanicznej (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 267–270.

Mirek Z. (1986c) Oddział Krakowski (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 273–288.

Mirek Z. (1986d) Działalność Polskiego Towarzystwa Botanicznego na polu ochrony przyrody. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 42(4): 38–41.

Mirek Z. (1987) 47 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Łódź, 3–6 września 1986. *Wiadomości Botaniczne* 31: 191–194.

Mirek Z., Holeksa J., Żywiec M., Zarzyka-Ryszka M., Nowak M. (red.) (2013) Janusz Bogdan Faliński (1934–2004), człowiek i dzieło. *Wiadomości Botaniczne* 57(1/2): 1–167.

Mirek Z., Piekiełko-Zemanek A. (1986) Sekcja Historii Botaniki (1983–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 407–410.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. (2003) Kwiaty Tatr. Przewodnik kieszonkowy. MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa, str. 215.

Młynek T., Adamkiewicz E. (1972) Oddział Olsztyński (1955–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 108–110.

Motyka J. (2012) Ostatni wykład. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Lublin–Poznań, str. 341.

Mowszowicz J. (1972a) Oddział Wileński. W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 69–70.

Mowszowicz J. (1972b) Oddział Łódzki (1945–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 79–81.

Mułenko W., Majewski T., Ruszkiewicz-Michalska M. (2008) A preliminary checklist of micromycetes in Poland. W: Z. Mirek (red.), *Biodiversity of Poland* 9: 1–752. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

Noryśkiewicz A., Załuski T. (2005) Toruński Oddział PTB – popularyzacja wiedzy botanicznej. W: T. Załuski, M. Korczyński, L. Rutkowski (red.), *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości.* Oddział Toruński i Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Bydgoszcz, str. 65–67.

Nowak M., Nowak G. (red.) (2014) Wydział Biologii i Biotechnologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w 70-lecie Uczelni. Wydawnictwo UMCS, Lublin, str. 283.

Obidziński A. (red.) (2010) Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę. Zróżnicowanie i ochrona szaty roślinnej pogranicza Europy środkowej i Północno-Wschodniej. Poleski Towarzystwo-Botaniczne – Zarząd Główny, Warszawa, str. 452.

Obidziński A. (2011) Między Wisłą a Niemnem – sesje terenowe LV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1–5 i 9–12 IX 2010). *Wiadomości Botaniczne* 55(3/4): 100–119.

Obidziński A., Adamowski W. (red.) (2005) Seminaria nadobowiązkowe. Wspomnienia o profesorze Januszu Bogdanie Falińskim przez wdzięcznych uczniów spisane. *Phytocoenosis* 17 (N.S), *Seminarium Geobotanicum* 11: 1–62.

Obidziński A., Marciszewska K. (red.) (2017) Roślinność warszawskiego odcinka Wisły – Od namulisk na wyspach do parków miejskich. Przewodnik terenowy. Nakładem Oddziału Warszawskiego PTB, Warszawa, str. 20.

Łukasiewicz A. (red.) (1987) Ogrody Botaniczne i Arboreta w Polsce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa, str. 147.

Olaczek R. (1986) Sprawozdanie z sympozjum w Burzeninie. *Acta Universitatis Lodziensis, Folia sozol*. 3: 225–235.

Olaczek R. (1987) Działalność wydawnicza Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1971–1985. *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 249–254.

Osyczka P., Stolarczyk P. (2002) XVI Zjazd Lichenologów Polskich (Olsztyn–Kalbornia, 9–14 września 2002). *Wiadomości Botaniczne* 46(3/4): 75–76.

Paszewski A. (1946) Przedmowa. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 17(suplement): 3–4.

Paszewski A. (1973) Z dziejów botaniki polskiej w ostatnim pięćdziesięcioleciu. *Wiadomości Botaniczne* 17: 219–234.

Paszewski A., Sałata B. (1972) Oddział Lubelski (1945–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 87–90.

Pawłowski F. (1998) Samodzielni pracownicy naukowo-dydaktyczni Akademii Rolniczej w Lublinie w latach 1944–1996. Wydawnictwo AR w Lublinie, Lublin, str. 376.

Pawłowski F. (red.) (1994) Księga pamiątkowa 50-lecia Wydziału Rolniczego Akademii Rolniczej. Wydawnictwo AR w Lublinie, Lublin, str. 309.

Piekiełko-Zemanek A. (1986) Egzotyczny Ogród na Wesołej. Wydawnictwo Literackie, Kraków, str. 195.

Piękoś-Mirkowa H., Mirek Z. (2006) Rośliny chronione. Seria „Flora Polski". MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa, str. 432.

Piękoś-Mirkowa H., Mirek Z. (2016) Rośliny górskie. Seria „Flora Polski". MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa, str. 263.

Piękoś-Mirkowa H., Mirek Z. (2018) Rośliny chronione. Seria „Flora Polski". MULTICO Oficyna Wydawnicza, str. 464.

Piękoś-Mirkowa H., Zenkteler E. (2004) Bibliografia Pteridologiczna Polski (1848–2003). *Botanical Guidebooks* 27: 1–80.

Piękoś-Mirkowa H., Zenkteler E. (2006) Conservation-related problems of pteridophytes in Poland. *Botanical Guidebooks* 26: 1–175.

Piotrowska H. (1956) Podstawowy kurs metodyki badań fitosocjologicznych w Krakowie. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 2(2): 152–153.

Pisarek W., Andrzejewski H. (1991) Polsko-szwedzkie seminarium geobotaniczne (Uppsala, 28.VI-09–VII.1990). *Wiadomości Botaniczne* 35: 58.

Podgórska M. (2018) Wspomnienie Doktora Edwarda Bróża w 10-tą rocznicę śmierci. *Wiadomości Botaniczne* 62. https://doi.org/10.5586/wb.2018.008.

Polakowski B. (1973) W sprawie utworzenia Mazurskiego Parku Narodowego. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 29(4): 26–30.

Popiela A. (2018) II Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB (Koryciny, 10–12 lipca 2018). *Wiadomości Botaniczne* 62. https://doi.org/10.5586/wb.2018.003.

Ralska-Jasiewiczowa M., Latałowa M., Wasylikowa K., Tobolski K., Madeyska E., Wright H. Jr., Turner C. (red.) (2004) Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on isopollen maps. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, str. 444.

Rejment-Grochowska I. (1973) Jubileuszowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Warszawa 19–22 IX 1972 r. *Wiadomości Botaniczne* 17(4): 245–249.

Reymanówna M. (1986) Sekcja Paleobotaniczna (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 379–384.

Rodkiewicz B. (1998) *Laudatio*. W: T. Baszyński (red.) *Doktor honoris causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*. Wydawnictwo UMCS, Lublin, str. 9–18.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną. Dz. U. Nr 168 poz. 1765.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 w sprawie ochrony gatunkowej grzybów. Dz. U. z 2014 r., poz. 1408.

Rutkowski L. (2005) Zanim powstał Uniwersytet Mikołaja Kopernika. W: T. Załuski, M. Korczyński, L. Rutkowski (red.) *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości.* Oddział Toruński i Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Bydgoszcz, str. 13–14.

Rutowiczowa H. (1976) Rys historyczny Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Rocznik Dendrologiczny* 29: 7–16.

Sadowska B. (1986) Finanse Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1971–1985. *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 263–266.

Sałata B. (1974) Sprawozdanie z Ogólnopolskiego Sympozjum Mikologicznego. W: A. Skirgiełło, B. Sałata (red.) *Materiały z Ogólnopolskiego Sympozjum Mikologicznego*. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polskie Towarzystwo Botaniczne, Sekcja Mykologiczna PTB, Lublin, str. 3–13.

Sałata B. (red.) (1980) XLV Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Polskie Towarzystwo Botaniczne, UMCS, Lublin, str. 135.

Sałata B. (1986) Oddział Lubelski (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 307–310.

Sałata B. (1988) Ogólnopolskie Sympozjum Mikologiczne nt. „Flora ekologia i rozmieszczenie geograficzne grzybów". *Folia Societatis Scientiarum Lublinensis* 30(1–2): 3–9.

Skirgiełło A. (1968) Compte-rendu du IV-éme Congrés des Mycologues Européens Warszawa 1968. [recte: 1966]. *Acta Mycologica* 4(2): 181–198, 2 pls.

Skirgiełło A. (1972) Sekcja Mikologiczna (1956–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 137–139.

Skirgiełło A. (1986) Sekcja Mikologiczna (1971–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 385–388.

Skirgiełło A., Sidorowicz Z. (1965) Księgozbiór Franciszka Błońskiego. *Wiadomości Botaniczne* 9(2): 149–153.

Skrzyński G., Badura M. (2017) Sympozjum Sekcji Paleobotanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego – zeszyt streszczeń. Polska Akademia Nauk, Muzeum Ziemi w Warszawie, 9 grudnia 2017 r. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, str. 35. https://hdl.handle.net/20.500.12333/302.

Skrzyński G., Badura M. (2019) Sympozjum Sekcji Paleobotanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego – zeszyt streszczeń, Polska Akademia Nauk, Muzeum Ziemi w Warszawie, 7 grudnia 2019 r. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, str. 54. https://hdl.handle.net/20.500.12333/263.

Skrzyński G., Badura M., Noryśkiewicz A.M. (2018) Sympozjum Sekcji Paleobotanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego – zeszyt streszczeń. Polska Akademia Nauk, Muzeum Ziemi w Warszawie, 8 grudnia 2018 r. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, str. 37. https://hdl.handle.net/20.500.12333/241.

Skrzyński G., Badura M., Noryśkiewicz A.M. (2020) Sympozjum Sekcji Paleobotanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego – zeszyt streszczeń. Spotkanie on-line. 4 grudnia 2020 r. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, str. 45. https://hdl.handle.net/20.500.12333/295.

Sprawozdanie (1931) Sprawozdanie z III Zjazdu Botaników Słowiańskich w Warszawie (19–30. VI. 1931). Compte rendu du III-me Congrès des Botanistes Slaves a Varsovie (19–30. VI. 1931). Polskie Towarzystwo Botaniczne – Societatas Botanicorum Poloniae. Warszawa, str. 85.

Stachurska A. (1999) Polskie Towarzystwo Botaniczne w 1998 roku. *Wiadomości Botaniczne* 43(3/4): 73–79.

Stachurska-Swakoń A. (2000) Polskie Towarzystwo Botaniczne w 1999 roku. *Wiadomości Botaniczne* 44(3/4): 70–77.

Stachurska-Swakoń A. (2001) Polskie Towarzystwo Botaniczne w 2000 roku. *Wiadomości Botaniczne* 45(3/4): 106–112.

Stachurska-Swakoń A. (2002) Polskie Towarzystwo Botaniczne w 2001 roku. *Wiadomości Botaniczne* 45(3/4): 79–88.

Stachurska-Swakoń A. (2004a) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 2002 roku. *Wiadomości Botaniczne* 48(1/2): 53–63.

Stachurska-Swakoń A. (2004b) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 2003 roku. *Wiadomości Botaniczne* 48(3/4): 86–95.

Starck Z., Niemyska B. (1998) Fizjologia roślin: wczoraj, dziś i jutro. *Wiadomości Botaniczne* 42(2): 27–36.

Stasińska, M. (2001) Jubileuszowa konferencja dla uczczenia 60-lecia pracy naukowej Profesor Aliny Skirgiełło (Bory Tucholskie, 18–20 października 1999). *Wiadomości Botaniczne* 45(3–4): 88–90.

Stasińska M., Ślusarczyk D. (2012) Konferencja naukowa „Polskie tradycje użytkowania grzybów oraz ich ochrony wkładem do europejskiego dziedzictwa kultury" (Łódź, 3–5 listopada 2011). *Wiadomości Botaniczne* 56(3–4): 82–85.

Statut PTB (1951) *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 21(1–2): 265–273.

Stępalska D., Szczepanek K., Myszkowska D. (2011) In memoriam: Alicja Stach (1951–2009): a dedicated aerobiologist. *Aerobiologia* 27: 91–95.

Strubińska J. (2002) XVII Międzynarodowy Kongres International Association of Sexual Plant Reproduction Research (IASPRR) – „Płciowe rozmnażanie roślin w naturze i laboratorium (Lublin, 9–13 lipca 2002)". *Wiadomości Botaniczne* 46(3/4): 67–71.

Sumorok B. (1996) Polsko-brytyjska konferencja „Taksonomia i ekologia grzybów podziemnych i innych" (Bory Tucholskie, Polska, 14–20 września 1995). *Wiadomości Botaniczne* 40(2): 67–68.

Svoboda A.M. (2011) Historia współpracy dendrologów Czech, Słowacji i Polski. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego* 59: 13–21.

Szczepanek K. (1986) Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1972–1985). *Wiadomości Botaniczne* 30(3–4): 391–394.

Szczepkowski A. (2004) Rogów 2004. *Agricola* 60: 40–41.

Szczęśniak E., Gola E. (red.) (2008) Club-mosses, horsetails and ferns in Poland – resources and protection. Polish Botanical Society & Institute of Plant Biology, University of Wrocław, Wrocław, str. 253.

Szczęśniak E., Gola E. (red.) (2009) Genus *Dryopteris* Adans. in Poland. Polish Botanical Society & Institute of Plant Biology, University of Wrocław, Wrocław, str. 112.

Szczęśniak E., Gola E. (red.) (2012) Genus *Polypodium* L. in Poland. Polish Botanical Society, Wrocław, str. 140.

Szczuka E. (2016) Sprawozdanie z 57. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Lublin, 27 czerwca – 3 lipca 2016). *Wiadomości Botaniczne* 60(3/4): 132–140.

Szczęśniak E., Jędrzejczyk I., Gola E., Pielech R., Reczyńska K., Świerkosz K. (2015) *Polypodium interjectum* and *P.×mantoniae* (Polypodiaceae) in the Polish Sudetes. *Polish Botanical Journal* 60(2): 163–172.

Szymczyk R., Kukwa M., Flakus A., Rodriguez Flakus P., Krzewicka B., Zaniewski P., Szydłowska J., Szczepańska K., Adamska E., Bielec D., Hachułka M., Grochowski P. (2014) Porosty i grzyby naporostowe specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 „Swajnie" PLH 280046 (Polska Północna). *Polish Journal of Natural Sciences* 29(4): 319–336.

Szypuła W. (2015) Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 2014 roku. *Wiadomości Botaniczne* 59(3–4): 139–159.

Szypuła W.J., Mistrzak P., Olszowska O. (2013) A new and fast method to obtain in vitro cultures of *Huperzia selago* (Huperziaceae) sporophytes, a club moss which is a source of huperzine A. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 82(4): 313–320.

Śnieżko R., Bednara J. (1999) Prof. dr hab. Bohdan Rodkiewicz (24 IV 1925 – 20 III 1998). *Wiadomości Botaniczne* 43(1/2): 61–62.

Tlałka D., Rostański A. (2012) Atlas i klucz. Paprotniki Polski. Kubajak, Krzeszowice, str. 128.

Tukiendorf A. (1996) 70-lecie urodzin Profesora Tadeusza Baszyńskiego. *Wiadomości Botaniczne* 40(3/4): 96–97.

Tumidajowicz D. (1994) 44 Seminarium Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej Polskiego Towarzystwa Botanicznego „Ścieżki przyrodnicze jako forma popularyzacji wiedzy o szacie roślinnej" (Poznań, 19–20 maj 1994). *Wiadomości Botaniczne* 38(3/4): 156–158.

Warcholińska A.U. (1990) Polsko-szwedzka konferencja nt. „Flora naturalna i synantropijna w krajobrazie rolniczym – jej znaczenie, zagrożenie i ochrona" (Łódź, 2–10 VII 1989). *Wiadomości Botaniczne* 34: 30.

Warcholińska A.U. (1998) Przedmowa. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Botanica* 13: 34.

Werblan-Jakubiec H., Kukier-Wyrwicka M., Kowalczyk M.B. (red.) (2018) W Królestwie roślin. 200 lat Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, str. 284.

Wierzbicka M. (red.) (2002) Hałda – laboratorium biologa. *Kosmos* 51(2).

Wilkoń-Michalska J. (1992) Wspomnienie poświęcone pamięci Profesora Jana Walasa. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 48(2): 5–13.

Wojewoda W. (2000) Atlas of the geographical distribution of fungi in Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, str. 61.

Wojewoda W. (2003) Checklist of Polish larger Basidiomycetes. W: Z. Mirek (red.), *Biodiversity of Poland* 7: 1–812. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. (1986) Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce. W: K. Zarzycki, W. Wojewoda (red.) *Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, str. 45–82.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. (1992) Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce. W: K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Heinrich (red.) *Lista roślin zagrożonych w Polsce*. Wyd. 2. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków, str. 27–56.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. (2006) Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce. W: Z. Mirek, K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Szeląg (red.) *Czerwona lista roślin i grzybów Polski*. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków, str. 53–70.

Wolski G.J. (2020) III Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych PTB, Wołosate, 6–9 lipca, 2020 r. URI: https://hdl.handle.net/20.500.12333/293.

Woziwoda B. (1994) 43. Seminarium Geobotaniczne (Łódź, 18–19 lutego 1994). *Wiadomości Botaniczne* 38(3/4): 153–155.

Wójciak H., Urban D. (2012) 90. rocznica urodzin Profesora dr. hab. Dominika Fijałkowskiego – nestora botaniki polskiej. *Wiadomości Uniwersyteckie UMCS* 5(185): 19–20.

Wójcik T. (2012) Ogólnopolska konferencja naukowa „Problemy zachowania różnorodności florystycznej i fitocenotycznej ekosystemów łąkowych" z cyklu „Szata roślinna łąk w procesie przemian" (Górzno, 6–7 września 2012). *Wiadomości Botaniczne* 56(3/4): 66–73.

Wyczyński J. (1996) Prof. Adam Wodziczko – inicjator utworzenia Wielkopolskiego Parku Narodowego. *Morena* 4: 141–145.

Zabłocki J. (1972) Oddział Toruński (1947–1970). W: L. Karpowiczowa (red.) *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* 77: 91–93.

Zając M. (2017) Seminarium Sekcji Taksonomii Roślin Naczyniowych Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Małkocin, 11–13 lipca 2017). *Wiadomości Botaniczne* 61. https://doi.org/10.5586/wb.2017.012.

Zalewska A. (2012) Ecology of lichens of the Puszcza Borecka Forest (NE Poland). Instytut Botaniki im. W. Szafera Polish Academy of Sciences, Kraków, str. 458.

Załuski T. (1992) Sympatyczny zasłużony. *Wiadomości Botaniczne* 36(3/4): 78.

Załuski T. (2004) 53 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr natury: 53 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Toruń–Bydgoszcz, 6–11.09.2004. *Głos Uczelni*. *Pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika* 13(10): 22.

Załuski T., Gugnacka-Fiedor W. (2005) Oddział Toruński Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W: T. Załuski, M. Korczyński, L. Rutkowski (red.) *Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości.* Oddział Toruński i Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Bydgoszcz, str. 62–64.

Załuski T., Korczyński M., Rutkowski L. (red.) (2005) Botanika w Toruniu i Bydgoszczy. Z przeszłości i teraźniejszości. Oddział Toruński i Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Bydgoszcz, str. 134.

Zemanek A. (1994) Dziesięć lat Sekcji Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Wiadomości Botaniczne* 38(1/2): 144–148.

Zemanek A. (2007) Geneza krakowskich botanicznych szkół naukowych. W: A. Zemanek, B. Zemanek (red.) *Naukowe szkoły botaniczne w Krakowie – tradycje i nowe zadania*. Ogród Botaniczny, Instytut Botaniki UJ, Kraków, str. 25–80.

Zemanek A. (2011) Portrety Botaników Polskich. Maria Skalińska (1890–1977). *Wiadomości Botaniczne* 55(1/2): 57.

Zemanek A., Köhler P. (2016) Historia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1919–1939). *Studia Historiae Scientiarum* 15: 301–345. DOI 10.4467/23921749SHS.16.012.6155.

Zemanek A., Köhler P. (2019) Botany at Stefan Batory University in Vilna (Wilno, Vilnius) (1919–1939). *Studia Historiae Scientiarum* 18: 93–137. DOI: 10.4467/2543702XSHS.19.005.110.

Zemanek A., Zemanek B. (2009) Przyroda–Nauka–Kultura II. W poszukiwaniu jedności nauki i sztuki. Instytut Botaniki UJ, Kraków, str. 378.

Zenkteler E. (2002) *Ex situ* breeding and reintroduction of *Osmunda regalis* L. in Poland. *Fern Gazette* 16(6,7,8): 371–376.

Zenkteler E., Bodziarczyk J. (2006) I Konferencja Sekcji Pteridologicznej PTB „Problemy zagrożenia i ochrony paprotników w Polsce" Kraków–Zakopane, 14–16 września 2006. *Wiadomości Botaniczne* 50(3/4): 62–66.

Zenkteler E., Nowak O. (2019) Application of morphometric study to discrimination of *P. aquilinum* (L.) Kuhn *ssp. pinetorum* (C.N. Page and RR. Mill 1995) J.A. Thompson in Poland. *Biodiversity Research and Conservation* 56: 1–12.

Zenkteler E., Szczęśniak E. (2008) II Konferencja Sekcji Pteridologicznej PTB „Zasoby paprotników w Polsce i możliwości ich ochrony". Wrocław, 17–18 września 2008 r. *Wiadomości Botaniczne* 52(3/4): 141–145.

Zenkteler E., Szczęśniak E. (2011) II Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne „Rodzaj *Polypodium* w Polsce" Biała Góra, 13–16 września 2011. *Wiadomości Botaniczne* 55(3/4): 122–126.

Zenkteler E., Szczęśniak E., Rostański A. (2010) I Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne „Rodzaj *Dryopteris* w Polsce" Chorzów, 18–19 września 2009. *Wiadomości Botaniczne* 54(1/2): 125–130.

Zenkteler M., Zenkteler E. (2013) 65 years of *in vitro* culture in Poland. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 82: 183–192.

Zimny H. (1965) Dziesięciolecie działalności Sekcji Ekologii i Fitosocjologii Warszawskiego Oddziału PTB. *Wiadomości Botaniczne* 9(1): 111–113.

Żmijewska M. (2019) Akademia Opowieści. Profesor z torfowisk, legenda białostockich medyków. https://bialystok.wyborcza.pl/bialystok/7,35241,25108870,profesor-z-torfowisk-legenda-bialostockich-medykow-akademia.html (Dostęp 23.08.2019).

Żołnierz L., Kromer K., Świerkosz K. (2008) Stan zachowania populacji i główne założenia programu ochrony zanokcicy *Asplenium adulterinum.* Ladder spleenwort (*Asplenium adulterinum* Milde) in Poland – distribution, population state and conservation plan framework. W: E. Szczęśniak, E. Gola (red.). *Club-mosses, horsetails and ferns in Poland – resources and protection*. Polish Botanical Society & Institute of Plant Biology, University of Wrocław, Wrocław, str. 29–45.

Żukowski W. (2000) O medalu im. Profesora Zygmunta Czubińskiego – Komunikat Zarządu Oddziału Poznańskiego PTB. *Wiadomości Botaniczne* 44(3–4): 67–68.

Biscutella laevigata subsp. *wóycickii* – roślina występująca w Olkuszu i Bolesławiu na hałdach zanieczyszczonych metalami ciężkimi. Podgatunek opisany w 2020 roku i nazwany na cześć prof. Zygmunta Wóycickiego, jednego z Założycieli i Prezesów PTB (rysunek kredką na papierze – Halina Galera)

14. Indeks nazwisk

Indeks obejmuje wszystkie osoby wymienione w publikacji zarówno w tekście, jak i w przypisach, tabelach oraz podpisach pod rycinami. Dodatkowo zamieszczono również nazwiska osób występujące w przypisach bibliograficznych, ale tylko tych publikacji, które nie są ujęte w Rozdziale 13.

A

B

C

Ć

D

E

F

G

H

I

J

K

N

O

P

R

S

Ś

T

U

V

W

Ż

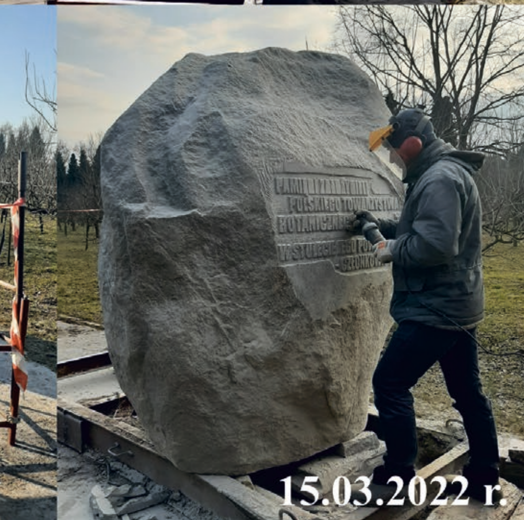

Od głazu z Puszczy Iłżeckiej (dar Lasów Państwowych pochodzący z terenu Nadleśnictwa Starachowice w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu) do pomnika dedykowanego założycielom Polskiego Towarzystwa Botanicznego – ilustrowana historia. Górny rząd – transport głazu; środkowy rząd – wykonanie podstawy i pionizacja; dolny rząd – prace w toku; wykonawca: Piotr Pietrasiewicz (fot. Anna Mikuła). W centrum – komputerowe odwzorowanie głazu na potrzeby starań o pozwolenie Konserwatora Zabytków oraz logotyp *Carlina onopordifolia* wykonany techniką komputerową (autor – Piotr Welk)

15. Streszczenie | Summary

Analiza stuletnich dziejów Polskiego Towarzystwa Botanicznego (PTB) wskazuje, że zapisany w statucie cel jego działalności – rozwijanie botaniki – jest stale aktualny. Zmieniają się drogi jego realizacji, na które wpływ mają warunki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, przemiany polityczne, reorganizacja nauki oraz postęp technologiczny. Podstawą funkcjonowania i ciągłego rozwoju tej zacnej organizacji naukowej jest determinacja kolejnych Prezesów, ich wizja przyszłości i umiejętność wytyczania nowych kierunków rozwoju Towarzystwa oraz ogromne zaangażowanie społeczne Członków.

Polskie Towarzystwo Botaniczne zostało powołane 9 kwietnia 1922 r. na zjeździe założycielskim w Warszawie. Podwaliny pod jego utworzenie dali wybitni botanicy z miast o najstarszych tradycjach uniwersyteckich ówczesnej Polski – Lwowa, Krakowa, Poznania, Warszawy i Wilna. Formalne powołanie Towarzystwa niemalże o dekadę zostało poprzedzone słynnymi krakowskimi konwersatoriami botanicznymi, zainicjowanymi przez prof. Mariana Raciborskiego i kontynuowanymi po jego śmierci (w 1917 r.) przez prof. Władysława Szafera. Pełniły one ważną rolę informacyjną, były miejscem naukowych dyskusji i stanowiły szczególnego rodzaju zalążek przyszłej społecznej organizacji działającej na skalę ogólnopolską. W tym czasie życie naukowe w Warszawie, tłumione latami zaborczą polityką i rusyfikacją, dopiero się organizowało. Rozkwitło błyskawicznie po odzyskaniu przez Polskę niepodległości i skupiło się wokół profesorów Zygmunta Wóycickiego (kierownika Katedry Botaniki), Bolesława Hryniewieckiego i Kazimierza Bassalika (którzy w 1919 powrócili do wolnej ojczyzny z Rosji i Bazylei) oraz ich uczniów. Działalność naukowców Uniwersytetu Warszawskiego była prężnie wspierana przez profesorów ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego: Edmunda Malinowskiego (genetyka) i Wincentego Siemaszko (fitopatologa). Należy tu jeszcze wspomnieć o ośrodku poznańskim, w którym ważną rolę w botanice polskiej odgrywał prof. Bronisław Niklewski (fizjolog roślin). Dużym wsparciem dla organizującego się życia PTB byli członkowie Polskiej Akademii Umiejętności (PAU): Emil Godlewski (fizjolog roślin; wiceprezes PAU) i Józef Rostafiński (pionier polskiej florystyki), którzy w dniu zawiązania PTB zostali jego pierwszymi członkami honorowymi.

The review of the hundred-year history of the Polish Botanical Society (in Polish: Polskie Towarzystwo Botaniczne, PTB) shows that the statutory goal of its activity – the development of plant science – is still valid. The ways of implementation of the objective vary, as they are influenced by the country's social and economic conditions, political changes, reorganization of science management, and technological progress. The determination of successive Presidents, their vision of the future, and the ability to set new directions for development of the Society as well as the enormous social commitment of its members are the basis for the functioning and continuous development of the Society.

The Polish Botanical Society was established on April 9, 1922 at the founding convention in Warsaw. Prominent botanists from Polish cities with the oldest university traditions of that time – Lviv, Cracow, Poznań, Warsaw, and Vilnius initiated the establishment of the Society. This was preceded by almost a decayed of famous Kraków botanical seminars started by Prof. Marian Raciborski and, after his death (in 1917), continued by Prof. Władysław Szafer. These seminars played an important informational role and were a place of scientific discussions. In addition, they turned out to be the basis for the future national-scale Society. At that time, the scientific life in Warsaw suppressed for years by the politics of invaders and russification was only beginning to organize. It flourished rapidly after Poland regained independence in 1918 and concentrated around Professors Zygmunt Wóycicki (head of the Botany Department, University of Warsaw), Bolesław Hryniewiecki, and Kazimierz Bassalik (all returned to their homeland in 1919) and their students. The activity of scientists from the University of Warsaw was strongly supported by Professors Edmund Malinowski (genetics) and Wincenty Siemaszko (phytopathologist) from the Warsaw University of Life Sciences. The Poznań center is also worth mentioning, where an important role in Polish botany was played by Prof. Bronisław Niklewski (plant physiologist). Members of the Polish Academy of Arts and Sciences (in Polish: Polska Akademia Umiejętności, PAU) were a great support for organizing the Society: Emil Godlewski (plant physiologist; vice-president of PAU) and Józef Rostafiński (pioneer of Polish floristry), who became its first honorary members on the day the PTB was established.

Wraz z powołaniem Towarzystwa powstały Oddziały w Krakowie, Warszawie, Lwowie i Wilnie. Działalność dwóch ostatnich wygasła po wojnie, wskutek zmiany granic Polski. Przed II wojną światową została formalnie usankcjonowana jeszcze działalność Oddziału w Poznaniu. Obecnie PTB działa w 15 oddziałach terenowych, wśród nich najmłodszy, Skierniewicki, powstał w 1981 r. W strukturze PTB od roku 1950, równolegle z rozwojem nauk botanicznych i kształtowaniem się różnych ich specjalności, zaczęły pojawiać się sekcje specjalistyczne. Aktywność w tym zakresie zapoczątkowali dendrolodzy Sekcją Dendrologiczną. Ta przełomowa zmiana w organizacji pracy wymagała wprowadzenia poprawki do statutu PTB. Ostatnia w mijającym stuleciu Towarzystwa, piętnasta z kolei Sekcja Taksonomii Roślin, powstała w 2014 r. Dzięki takiej dwupoziomowej strukturze aktywność członków Towarzystwa pokryła swoim zasięgiem całą Polskę i objęła popularyzacją wszystkie działy szeroko rozumianej, dynamicznie rozwijającej się botaniki.

Szczególną formą działalności naukowej i organizacyjnej PTB są ogólnopolskie zjazdy, których nadrzędnym celem jest integracja środowiska botaników. Są one miejscem wymiany myśli naukowej i nawiązywania przyjaźni, które często na trwałe wpisują się nie tylko w życie zawodowe, ale i prywatne uczestników. Specyfiką zjazdów są sesje terenowe, które zamykają część wykładową i przenoszą botaników w najpiękniejsze i najciekawsze przyrodniczo zakątki Polski. Skalę oddziaływania zjazdów najlepiej podsumowują liczby. Spośród 58 zorganizowanych dotychczas zjazdów, w 37 udział wzięło 13 160 osób; podczas 49 z nich przedstawiono w sumie 6752 wystąpień naukowych. W trakcie uroczystego otwarcia Zjazdów wręczane są wyróżnienia osobom, które wnoszą swoimi badaniami i odkryciami istotny wkład w rozwój nauk botanicznych w Polsce i na świecie. U progu stulecia Towarzystwo nadaje 3 rodzaje medali, są to: Medal im. Prof. Władysława Szafera, Medal im. Prof. Bolesława Hryniewieckiego i Medal im. Prof. Zygmunta Czubińskiego, oraz nagradza wyróżnieniami młodych, wybitnych naukowców. W czasie tych uroczystości osobom fizycznym, które położyły wybitne zasługi na polu botaniki i nauk pokrewnych oraz oddały wielkie przysługi Towarzystwu nadawana jest godność członka honorowego PTB. W ciągu minionego stulecia w poczet członków honorowych Towarzystwo przyjęło 104 botaników polskich i 66 zagranicznych.

Zorganizowana działalność botaników pozwoliła na rozwinięcie aktywności wydawniczej. Została ona zainicjowana w 1923 r. opublikowaniem kwartalnika *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (ASBP), który ukazuje się regularnie do tej pory. Dynamiczny rozwój

Regional divisions of the Society were set up in Cracow, Warsaw, Lviv, and Vilnius in the very beginning. The Poznań division was formally sanctioned before the World War II as well. The activity of the Lviv and Vilnius divisions was discontinued after the war due to the change of Poland's borders. Currently, the Society operates in 15 regional divisions, including the youngest Skierniewicki division established in 1981. Since 1950, specialist sections have evolved in the structure of the Society along with the development of botanical sciences and their various specialties. Activity in this area was initiated by dendrologists who formed the Dendrological Section. This breakthrough change in the organization required an amendment to the Statute of PTB. The youngest fifteenth section, i.e. the Plant Taxonomy Section, was established in 2014. Due to such a two-tier structure, the activity of the Society's members covers the whole Poland and popularizes all areas of dynamically developing botany in its broad sense.

A special form of scientific and organizational activity of the Society is nationwide Congress, and their main goal is to integrate the Polish botanical community. They are a place for the exchange of scientific ideas and making friendships, which often become a permanent part of not only the professional life but also the private life of the participants. A specificity of the congresses is field sessions, which follow the lecture part and take botanists to the most interesting and the most beautiful nature sites in Poland. The impact of the congresses is best summarized by numbers. So far, 58 congresses have been held, with 13,160 participants in 37 of them. In total, 6,752 scientific presentations were given during 49 congresses. During opening ceremonies of each congress, awards are given to researchers who have contributed significantly to the development of botanical sciences in Poland and in the world. The Society awards three types of medals: Prof. Władysław Szafer Medal, Prof. Bolesław Hryniewiecki Medal, and Prof. Zygmunt Czubiński Medal. Distinctions to young, outstanding scientists are awarded as well. During these ceremonies, individuals with outstanding contributions to botany, related sciences, and the Society are awarded the honorary membership of the Society. Over the past hundred years, the Society conferred the title of honorary member on 104 Polish and 66 foreign botanists.

Publication of scientific journals and books was one of important activities of the PTB. It was initiated in 1923 by issuing *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (ASBP), which has been published regularly to date. In 1951, the first issue of the *Society Dendrological Section Annual* was released, and two years later other journals were established:

wydawnictw, który nastąpił na przełomie lat 40. i 50. XX wieku, był możliwy dzięki sprzyjającej polityce finansowej państwa polskiego. W 1951 r. ukazał się pierwszy zeszyt *Rocznika Sekcji Dendrologicznej PTB*, a 2 lata później powołano kolejne czasopisma: *Acta Agrobotanica* (AM), *Monographiae Botanicae* (MB), *Fragmenta Floristica et Geobotanica* oraz *Biuletyn Ogrodów Botanicznych*. W 1957 r. uzyskano pozwolenie i fundusze na wydawanie *Wiadomości Botanicznych* (WB), a w 1965 r. powstały *Acta Mycologica* (AM). W latach 1990–1998 Towarzystwo wydawało jeszcze jeden periodyk pt. *Erica. Rocznik Roślin Wrzosowatych*. W okresie od 1951 do 1990 roku wydawanie czasopism PTB było finansowo i organizacyjnie zależne od Polskiej Akademii Nauk (PAN). Finansowanie tej działalności w 1991 r. przejął Komitet Badań Naukowych (KBN), a w 2006 r. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW). Mimo zagwarantowania względnej stabilizacji finansowej na kolejne 10 lat, państwo polskie straciło w tym okresie wiele znakomitych tytułów, które wskutek agresywnej polityki zagranicznych wydawców (Springer, Elsevier) zostały przez nie przejęte lub z czasem upadły z powodu zaostrzenia od roku 2016 r. kryteriów przyznawania dofinansowania lub jego braku (np. w 2021 r.). Towarzystwo utrzymało ciągłość wydawniczą, wydaje obecnie 5 tytułów (ASBP, AA, AM, WB i MB), dla których w roku 2010 r. rozpoczęło samodzielnie gruntowną modernizację procesu wydawniczego. Reformy, które objęły wdrożenie oprogramowania do przyjmowania i recenzowania manuskryptów oraz udostępniania zaakceptowanych prac, zapewniły nieograniczony dostęp do wydawnictw PTB naukowcom z całego świata. Modernizacja objęła także implementację systemu do analizy zapożyczeń, korektę anglojęzyczną prac oraz rozwinięcie systemu zasad etycznego postępowania. Wdrożenie w 2020 r. formatu XML-JATS, zapewniającego wydajniejsze indeksowanie prac sprawiło, że PTB dołączyło do grupy światowych wydawców i jednocześnie stało się w tym zakresie pionierem na rynku polskim. W 2021 r. wydawnictwa PTB przeszły na ciągły tryb wydawania artykułów, są obecne w najważniejszych światowych bazach indeksujących (Scopus, DOAJ, bazach firmy Clarivate), a PTB jako wydawca należy do międzynarodowych organizacji takich jak Open Access Scholarly Publisher Association oraz Committee on Publication Ethics. W 2020 roku wydawnictwa PTB zostały wyróżnione odznaką DOAJ Seal, przyznawaną czasopismom spełniającym wysokie standardy wydawnicze.

Procesem modernizacyjnym objęto także inne obszary aktywności Towarzystwa. Poza Platformą wydawniczą utworzono nową witrynę internetową PTB oraz w 2018 r. repozytorium PTB, w którym

Acta Agrobotanica (AA), *Monographiae Botanicae* (MB), *Fragmenta Floristica et Geobotanica*, and *Biuletyn Ogrodów Botanicznych* (Bulletin of Botanical Gardens). In 1957, permission and funds were obtained to publish *Wiadomości Botaniczne* (Botanical News), and *Acta Mycologica* (AM) was established in 1965. In 1990–1998, the Society published another periodical entitled *Erica. Annual of Briar Plants*.

In the period from 1951 to 1990, the publishing of the Society journals was financially and organizationally dependent on Polish Academy of Sciences. The financing of this activity was taken over by the Scientific Research Committee in 1991 and by the Ministry of Science and Higher Education in 2006. Despite the guarantee of relative financial stability for the next 10 years, Poland lost many excellent Polish scientific journals during this period, which were taken over by foreign publishers (Springer, Elsevier) or were closed down due to more strict criteria for granting funds. The Polish Botanical Society continues its publishing activity, and 5 periodicals (ASBP, AA, AM, WB, and MB) and occasionally monographs were published in the last years. Since 2010, a thorough modernization of the publishing process has been implemented, e.g. software for handling manuscripts and open access to scientists from around the world. The modernization also included the implementation of the anti-plagiarism system, the English-language proofreading service, and the ethical rules of conduct.

The implementation of the XML-JATS format providing more efficient indexing of papers in 2020 made the Society a member of the global group of publishers and at the same time a pioneer in this field on the Polish market. In 2021, the journals switched to a continuous mode of publishing articles, which are now available in the world's most important indexing databases (Scopus, DOAJ, Clarivate). Being a publisher, the Society belongs to such international organizations as the Open Access Scholarly Publisher Association and the Committee on Publication Ethics. In 2020, the Society publications were awarded the DOAJ Seal for journals that meet high publishing standards.

The modernization process also covered other areas of the Society's activity. In addition to the Publishing Platform, a new PTB website was created. In 2018, the Society repository was set up, where the most important documents and papers related to the history and scientific activity of the members are archived and made available. The repository also collects and disseminates electronic versions of the Society archival publications, which were digitized successively in 2011–2017.

archiwizowane i udostępniane są najważniejsze dokumenty i prace związane z historią i naukową aktywnością członków. W repozytorium są również gromadzone i rozpowszechniane archiwalne wydawnictwa PTB, które cyfryzowano sukcesywnie w latach 2011–2017.

Towarzystwo, wraz z powstaniem, rozpoczęło prowadzenie własnej biblioteki, w której zbiory były gromadzone głównie dzięki krajowej i zagranicznej wymianie, darowiznom i prenumeracie. Biblioteka przez dziesięciolecia spełniała się w zakresie pięciu podstawowych działań: gromadzenia, opracowywania i udostępniania księgozbioru oraz wymiany i dystrybucji czasopism. W nowym tysiącleciu, z powodu braku finansowania bibliotek przez jednostki państwowe oraz w następstwie zmian technologicznych w zakresie dostępu do wiedzy i zbiorów bibliotecznych, rola tradycyjnej biblioteki drastycznie zmalała. W roku 2014 z jej zbiorów skorzystało zaledwie 25 osób. Zakończona w 2017 r. cyfryzacja archiwalnych wydawnictw PTB, ich udostępnienie w systemie *open access* oraz zmiana trybu wydawania czasopism z formy drukowanej na cyfrową spowodowały zawieszenie od 2015 r. wymiany międzybibliotecznej. W 2019 r. zbiory przeszły gruntowną selekcję i pozostały księgozbiór został przeniesiony do nowych pomieszczeń udostępnionych przez Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego. Aktywne udostępnianie wydawnictw i innych zbiorów PTB jest obecnie realizowane głównie poprzez cyfrowe repozytorium.

Mimo burzliwej i bogatej historii oraz przemian, które przeszło Towarzystwo w latach 1922–2022, celem jego działania pozostaje nadal wspieranie aktywności naukowej, upowszechnianie nauki, prowadzenie działalności wydawniczej i opiniodawczej. Zadania te są realizowane poprzez organizowanie zjazdów, konferencji, wypraw i posiedzeń naukowych oraz prelekcji i spotkań popularyzujących wiedzę botaniczną. Towarzystwo wydaje obecnie 5 tytułów (4 czasopisma ciągłe i 1 monograficzne), okresowo ukazują się również wydawnictwa zwarte. Część aktywności statutowej, z duchem czasu, przeniosła się do systemów internetowych, dzięki czemu działalność Towarzystwa jest obecnie widoczna na całym świecie. PTB docenia i wyróżnia wartość pracy naukowej polskich botaników i nagradza ich najdonioślejsze odkrycia wnoszące istotny wkład do krajowej i światowej nauki.

As soon as it was established, the Society founded its own library, which gathered its collections through domestic and foreign exchange, donations, and subscriptions. Over decades, the library was active in collecting, developing, and sharing the book collection as well as exchanging and distributing journals. After 2000, due to the lack of financing from the Government and as a result of technological changes, the role of the traditional library has drastically decreased. The digitization of archival publications of PTB, completed in 2017, their availability in the open access system, and the change in the mode of publishing journals from printed to the digital form resulted in suspension of the interlibrary exchange in 2015. In 2019, the collection underwent a thorough selection and the remaining books were moved to the Botanical Garden of the University of Warsaw. Active sharing of publications and other PTB collections is currently being carried out mainly through the digital repository.

Despite the turbulent, rich history and changes that the Polish Botanical Society underwent during its existence, it still fulfils the tasks of supporting scientific activity, disseminating knowledge, publishing journals and books, and giving opinions and advice. These tasks are carried out via organization of congresses, conferences, scientific meetings, expeditions, lectures, and meetings popularizing botanical knowledge. Part of the statutory activity has gradually moved to the Internet, and the activities of the Society are now visible all over the world. The Society appreciates and distinguishes the scientific achievements of Polish botanists and rewards the most outstanding discoveries that make a significant contribution to the national and world science.

Sylwetka Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Polskie Towarzystwo Botaniczne (PTB) należy do najstarszych towarzystw naukowych działających w Polsce. Powstało w początkach ubiegłego wieku na fali obywatelskiego poruszenia i entuzjazmu, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Zostało powołane w dniu 9 kwietnia 1922 roku na zjeździe założycielskim w Warszawie.

Celem Towarzystwa jest wspieranie rozwoju nauk botanicznych, stałe podnoszenie poziomu naukowego środowiska akademickiego, powiązanie działalności naukowej z potrzebami kultury i gospodarki narodowej oraz popularyzacja wiedzy przyrodniczej. W chwili obecnej Towarzystwo liczy około 1000 członków, działających w 15 oddziałach regionalnych oraz 15 sekcjach specjalistycznych. PTB organizuje zjazdy, konferencje i seminaria, wydaje pięć czasopism i posiada własny księgozbiór. Utworzona ponad dekadę temu cyfrowa platforma wydawnicza oraz repozytorium cyfrowe usprawniły pracę Towarzystwa i uczyniły jego zasoby dostępnymi na całym świecie. Członkowie PTB aktywnie uczestniczą w pracach na rzecz ochrony szaty roślinnej i środowiska naturalnego w Polsce. Dzięki szeroko zakrojonej działalności edukacyjnej (prelekcje, wycieczki, festiwale nauki) przyczyniają się do kształtowania świadomych postaw proekologicznych. Podstawową formą działalności stowarzyszenia są konferencje naukowe, stanowiące doskonałą okazję do wymiany myśli naukowej oraz do prezentacji najnowszych wyników badań. Ponadto Towarzystwo docenia i wyróżnia autorów najważniejszych osiągnięć badawczych w zakresie szeroko rozumianej botaniki. Skupiając botaników, mykologów, lichenologów i fykologów z całego kraju, tworzy i chroni przed zapomnieniem historię polskiej nauki.

Profile of the Polish Botanical Society

The Polish Botanical Society (in Polish: Polskie Towarzystwo Botaniczne, PTB) is one of the oldest scientific societies active in Poland. It was established at the beginning of the last century on the wave of citizen's agitation and enthusiasm after Poland regained its independence. The Society was formally initiated by the founding convention held in Warsaw on April 9, 1922.

The aim of the Society is to support the development of botanical sciences, to steadily raise the scientific level of the academic community, to connect scientific activities with the needs of culture and the national economy, and to popularize botanical knowledge. At present the Society has about 1000 members, working in 15 regional branches and 15 specialist sections. The PTB organizes conventions, conferences and seminars, publishes five journals and has its own book collection. The digital publishing platform and digital repository, established more than a decade ago, have improved the Society's work and made its resources available worldwide. Members of the PTB actively participate in work for the protection of plant cover and natural environment in Poland. Their extensive educational activities (lectures, excursions, science festivals) contribute to the formation of conscious pro-ecological attitudes. Scientific conferences, which are the main form of Society's activity, provide an excellent opportunity for exchanging scientific ideas and presenting the latest research results. In addition, the Society appreciates and distinguishes the scientific achievements of Polish botanists and rewards the most outstanding discoveries that make a significant contribution to the national and world science. By bringing together botanists, mycologists, lichenologists, and phycologists from all over the country, it creates and protects from oblivion the history of Polish science.

Profil Polskiego Towarzystwa Botanicznego jako wydawcy

PTB jest polskim wydawcą funkcjonującym na rynku międzynarodowym od 1923 roku, wydającym obecnie cztery specjalistyczne periodyki, publikujące oryginalne prace badawcze, krótkie komunikaty i artykuły przeglądowe ze wszystkich działów botaniki. Są to: *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, *Acta Agrobotanica*, *Acta Mycologica* i *Wiadomości Botaniczne*. Pod auspicjami Towarzystwa ukazuje się także seria wydawnicza *Monographiae Botanicae*, specjalizująca się w obszernych rozprawach i pracach monograficznych. PTB wydaje również okolicznościowe wydawnictwa zwarte.

W profilu zainteresowań wydawcy mieszczą się zagadnienia związane z najnowszymi osiągnięciami naukowymi w zakresie ekologii, taksonomii, fitogeografii i ochrony przyrody, jak również struktury i rozwoju roślin, fizjologii i biochemii. Prezentowane są także zagadnienia dotyczące mykologii, lichenologii i fykologii oraz aerobiologii i fitopatologii.

Misją Towarzystwa jako wydawcy jest upowszechnianie osiągnięć naukowych przez zapewnienie swobodnego nieodpłatnego dostępu do artykułów, ukazujących się na Platformie Czasopism PTB (https://pbsociety.org.pl/journals/) w systemie open access. Wydawca stosuje transparentne zasady recenzowania manuskryptów i zapewnia międzynarodowy skład rad redakcyjnych. Czasopisma są obecne w najważniejszych bazach indeksujących (Scopus, DOAJ, bazach firmy Thomson Reuters). PTB należy do międzynarodowych organizacji skupiających wydawców deklarujących spełnianie najwyższych standardów w zakresie wydawania publikacji naukowych (Open Access Scholarly Publisher Association, Committee on Publication Ethics).

Profile of the Polish Botanical Society as a publisher

The Polish Botanical Society is a Polish publisher that has been internationally active since 1923, currently publishing four specialized periodicals that cover original research papers, short communications, and review articles in all branches of botany. These are: *Acta Societatis Botanicorum Poloniae, Acta Agrobotanica, Acta Mycologica*, and *Wiadomości Botaniczne*. In addition, the monographic series *Monographiae Botanicae* specializing in extensive dissertations and monographic works is published under auspices of the Society. The PTB also publishes occasional serial publications.

The publisher interest profile includes issues related to the latest scientific developments in ecology, taxonomy, phytogeography and conservation, plant structure and development, and also physiology and biochemistry. Issues concerning mycology, lichenology and phycology as well as aerobiology and phytopathology are also presented.

The Society's mission as a publisher is to promote scientific achievements by providing free access to articles published on the PTB Journals Platform (https://pbsociety.org.pl/journals/) in the open access system. The publisher applies transparent rules for reviewing manuscripts and ensures international editorial boards. The journals are listed in the most important indexing databases (Scopus, DOAJ, Thomson Reuters databases). The PTB is a member of the international organizations (Open Access Scholarly Publisher Association, Committee on Publication Ethics) gathering publishers declaring compliance with the highest standards in publication ethics.

POLSKIE
TOWARZYSTWO
BOTANICZNE 1922
2022